Title

Author

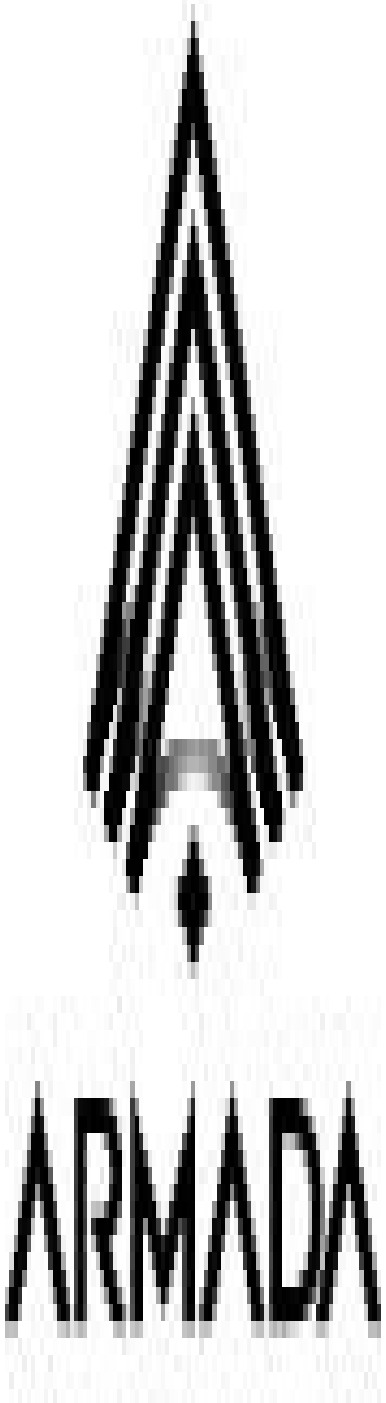
ARMADA

Naomi Novik s-a născut în 1973 la New York, într-o familie de imigranți polonezi. A studiat literatura engleză la Universitatea Brown, pe care a absolvit-o în 1995. A urmat un masterat în informatică la Universitatea Columbia și a lucrat o vreme ca programator în industria de gaming. În 2007, a câștigat Premiul John W. Campbell pentru debut, iar în 2016, romanul său *Uprooted* (*Aleasa Dragonului,* Nemira, 2017) a fost distins cu Premiul Nebula. Este autoarea celor nouă volume din seria TEMERAIRE și a romanului grafic *Will Supervillains Be on the Final?* Cititor avid de fantasy, Novik este, de asemenea, pasionată de istorie, în special de perioada napoleoniană, și îndrăgostită de opera lui Patrick O'Brian și a lui Jane Austen. Locuiește în New York cu familia.

NAOMI NOVIK

Argintul PRESCHIMBAT

Traducere din limba engleză
DAN NICOLAE POPESCU

ARMADA

.

Coperta: Adnan Vasile
Redactor-șef: Marian COMAN
Redactor: Oana IONAȘCU
Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Dușa UDREA-BOBOREL
Tehnoredactor epub: Magda BITAY

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NOVIK, NAOMI
Argintul preschimbat / Naomi Novik; trad. din lb. engleză: Dan Nicolae Popescu.
București : Nemira Publishing House, 2019
ISBN print 978-606-43-0584-8
ISBN epub 978-606-43-0739-2
I. Popescu, Dan Nicolae (trad.)
821.111

Naomi Novik
SPINNING SILVER
Copyright © 2018 by Temeraire LLC
All rights reserved.
This translation published by arrangement with Del Rey, an imprint of Random House,
a division of Penguin Random House LLC.

© Nemira, 2019

ARMADA este un imprint al Grupului editorial **NEMIRA**
Tiparul executat de tipografia Paper Print Invest
Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

Capitolul I

Povestea adevărată nu este nici măcar pe jumătate la fel de fermecătoare precum cea pe care ați auzit-o. Povestea adevărată este astfel: fata morarului, cu plete lungi şi aurii, vrea să pună mâna pe un domn, un prinț, un fiu de bogătaş, aşa că se duce la cămătar şi împrumută cât să-şi poată cumpăra un inel şi un colier cu care să se gătească de sărbătoare. Și e îndeajuns de frumuşică pentru ca domnul, prințul, fiul de bogătaş să o bage în seamă, să dănțuiască cu ea şi s-o tăvălească într-un pod cu fân, departe de ochii lumii atunci când se termină dansul, ca după aceea el să se întoarcă acasă şi să se căsătorească cu femeia bogată pe care i-a sorocit-o familia. Apoi sărmana fată de morar, necinstită de bogătaş, spune în stânga şi-n dreapta cum cămătarul e în cârdăşie cu diavolul, iar sătenii îl alungă din mijlocul lor sau poate chiar îl bat cu pietre, aşa că fata se alege cel puțin cu giuvaierurile cumpărate drept zestre, iar fierarul o ia de nevastă înainte ca primul-născut să vină pe lume nițel cam devreme.

Pentru că povestea este despre cum anume să scapi fără să-ți plăteşti datoriile. Ea nu e spusă în felul acesta, dar eu o ştiam. Tatăl meu, ca să vă spun drept, era cămătar.

Și nu se prea pricepea în meseria lui. Dacă cineva nu-i întorcea datoria la timp, nici măcar nu îi aducea la cunoştință acest lucru. Doar dacă dulapul din bucătărie era gol de-a binelea sau dacă pantofii ne cădeau din picioare de scâlciați ce erau, iar mama îi vorbea în şoaptă după ce mergeam la culcare, doar atunci se ducea, fără prea mare tragere de inimă, şi bătea la vreo câteva uşi, aproape cerându-şi iertare pe când îi ruga să îi înapoieze măcar o parte din ce îi datorau. Iar dacă aveam bani în casă şi cineva dorea să ia cu împrumut, n-avea inimă să zică nu, chiar dacă banii abia ne ajungeau pentru noi. Aşa că toți banii lui, din

care cea mai mare parte fuseseră zestrea mamei, stăteau binişor prin casele altora. Şi tuturor le plăcea ca lucrurile să rămână neschimbate, deşi ar fi trebuit să le fie ruşine de ei înşişi, şi prin urmare spuneau des povestea cu pricina, chiar când o puteam auzi şi eu, ba mai degrabă atunci.

Bunicul din partea mamei fusese şi el tot cămătar, dar era grozav de iscusit. Locuia în Vysnia, la vreo şaizeci de verste depărtare pe vechiul drum negustoresc plin de hârtoape, ce se târa din sat în sat ca o funie plină de mici noduri murdare. Mama obişnuia să mă ia des în vizită la el, atunci când îşi putea permite câțiva bănuți să plătească drumul în căruța vreunui negustor ambulant sau cu sania, cale de vreo cinci–şase poşte ori până la destinație. Câteodată zăream zări printre copaci crâmpeie din celălalt drum, care le aparținea călăreților Străvechi[1], sclipind iarna ca luciul apei unui râu, atunci când viscolul mătura zăpada de pe el.

– Nu te uita, Miryem, îmi spunea ades mama, dar întotdeauna trăgeam pe furiş câte-o uitătură cu coada ochiului, în speranța de a-l avea în bătaia privirii, pentru că întotdeauna căruțaşul, oricine ar fi fost, mâna caii cu biciul şi-i zorea, până când drumul se făcea din nou nevăzut.

O dată, am auzit ropot de copite în urma noastră pe când ieşeau de pe drumul lor, scoțând un sunet ca de gheață crăpându-se, iar căruțaşul nostru a mânat iute caii ca să ascundă căruța îndărătul unui copac şi ne-am cuibărit toți în coşul căruței, printre saci, iar mama îşi ținea brațul încolăcit în jurul creştetului meu, ca să nu fiu ispitită să arunc vreo privire. Au trecut călare valvârtej pe lângă noi, fără să se oprească. Era, la urma urmei, căruța unui sărman negustor ambulant, acoperită cu vase mate de cositor, iar călăreții Străvechi nu catadicseau să iasă după altfel de pradă în afară de aur. Zgomotul puternic de copite a trecut pe lângă noi, în timp ce un crivăț tăios ca un cuțit sufla asupra noastră, iar când m-am ridicat, vârful subțire al cosiței mele era alb de promoroacă, după cum tot albe erau mâneca mamei ținută strâns în jurul meu şi spinările noastre. Dar

crivățul s-a domolit şi, de îndată ce a trecut de tot, negustorul i-a spus mamei, de parcă uitase pricina pentru care ne-am oprit:

– Ei, ne-am odihnit destul, nu-i aşa?

– Da, i-a răspuns mama, încuviințând din cap, de parcă nici ea nu-şi amintea, iar negustorul s-a aşezat pe locul căruțaşului, a scos un cloncănit către cai şi ne-am urnit din loc.

Eram îndeajuns de mică să-mi amintesc pățania un pic mai târziu, dar nu îndeajuns de mare încât să-mi pese de călăreții Străvechi mai mult decât de frigul obişnuit pătrunzându-mi prin haine şi de stomacul ros de foame. Nu doream să spun nimic din ce-ar fi putut face căruța să se oprească din nou, fiind plină de nerăbdare să ajung în târg şi în casa bunicului.

Bunica mă întâmpina mereu cu câte o rochie nouă, simplă, cafenie şi fără înflorituri, dar călduroasă şi trainică, iar în fiecare iarnă îmi dăruia o pereche nouă de pantofi din piele care nu mă rodeau, nici nu erau peticiți şi crăpați pe margini. Mă îndopa apoi cu mâncare de trei ori pe zi, iar în serile de dinaintea plecării făcea întotdeauna tartă cu brânză, după rețeta proprie: auriu-rumenită pe dinafară şi plină de umplutură groasă, albă şi sfărâmicioasă, care aducea un pic la gust cu merele şi pe care o orna cu stafide aurii pe deasupra. Iar după ce mâncam încet-încet din tartă, zăbovind asupra ultimei bucățele dintr-o felie mai lată decât palma mea, mă duceau la culcare în dormitorul mare şi primitor de sus, în care dormiseră în copilărie mama şi surorile ei, în acelaşi pat îngust de lemn, cu porumbițe cioplite. Mama se aşeza lângă bunica, aproape de vatră şi îşi punea domol capul pe umărul ei. Nu-şi vorbeau, însă când am mai crescut, cum nu mai adormeam atât de repede, puteam să văd prin pâlpâirea focului din vatră că amândurora li se prelingea câte o dâră subțire de lacrimi pe obraji.

Am fi putut rămâne acolo. Era loc destul în casa bunicului şi eram bine-venite. Dar ne întorceam întotdeauna acasă, pentru că îl iubeam pe tata. Nu se descurca mai deloc cu banii, însă era de o căldură şi de o blândețe nemărginite şi încerca să îşi facă uitate eşecurile prin fapte bune: îşi petrecea aproape toate zilele în

frigul pădurii, căutând de-ale gurii şi lemne de foc, iar când era acasă, nu se dădea în lături de la nimic ca s-o ajute pe mama. În casa noastră nu se vorbea despre îndatoririle casnice ale femeii, iar când sufeream de foame, el rămânea cel mai flămând, luând pe furiş din farfuria lui ca s-o umple pe a noastră. Seara, când se aşeza lângă foc, mâinile lui trebăluiau fără preget, cioplind câte-o jucărioară pentru mine sau ceva pentru mama, un ornament pe un scaun sau pe o lingură de lemn.

Dar iarna era întotdeauna lungă şi aspră şi, an de an, eram îndeajuns de mare să-mi amintesc că anul de faţă era mai anevoios decât cel dinainte. Târgul nostru nu era înconjurat de ziduri şi rămăsese pe jumătate nenumit; unii târgoveţi ziceau că se numeşte Pakel, căci se afla aproape de drumul mare, iar alţii, cărora nu le plăcea numele pentru că le reamintea de apropierea primejdioasă de drumul Străvechilor, ziceau că se numeşte Pavys, căci se afla lângă râu, dar nimeni nu îşi dăduse vreodată osteneala să-l treacă pe hartă, aşa că nu s-a statornicit nicio hotărâre în privinţa numelui. Când vorbeam despre el, îi ziceam întotdeauna *Târgul*. Drumeţii erau bine-veniţi în el, aflându-se cam la o treime din drumul ce leagă Vysnia de Minask, şi un râuleţ întretăia drumul, curgând de la răsărit spre apus. Mulţi ţărani îşi aduceau mărfurile cu barca, astfel încât zilele de târg erau un adevărat furnicar. Totuşi însemnătatea târgului nostru avea o limită. Niciunui mare boier nu îi păsa foarte tare de noi, iar ţarului din Koron, nici atât. N-aş fi putut spune pentru cine lucra cel însărcinat cu strângerea dărilor, până când, după o vizită în casa bunicului, am aflat din întâmplare că Ducele de Vysnia s-a mâniat foarte, pentru că încasările de pe urma târgului nostru scădeau constant de la an la an. Frigul nemilos venea pe nesimţite din pădure tot mai devreme, împuţinându-ne recoltele.

În anul când am împlinit şaisprezece ani, au năvălit şi călăreţii Străvechi, în timpul a ceea ce ar fi trebuit să fie ultima săptămână de toamnă, înainte de cel de-al doilea seceriş al orzului. Întotdeauna căutaseră să prade aur, năvălind doar din când în când; oamenii povesteau frânturi de amintiri pe jumătate uitate, ca şi

de morții lăsați în urmă de ei. Dar în ultimii șapte ani, pe măsură ce iernile s-au asprit, au devenit mai hrăpăreți. Pe crengile copacilor încă atârnau câteva frunze, când au ieşit în galop de pe drumul lor, apucând pe-al nostru, şi au trecut la doar cincisprezece verste de târg, îndreptându-se spre o mănăstire bogată aflată în cale, unde au ucis doisprezece călugări şi au furat sfeşnicele, potirul de împărtăşanie din aur şi toate icoanele acoperite cu foiță de aur, după care au cărat comoara furată spre părelnica împărăție situată la capătul drumului lor.

Pământul a înghețat bocnă în noaptea de după năvala călăreților şi în zilele următoare un vânt din ce în ce mai tăios a început să sufle neîndurător dinspre pădure, purtând cu el vârtejuri de zăpadă înghețată. Căscioara noastră se ridica chiar la marginea târgului, neavând în preajmă ziduri care să mai preia din furia vântului, iar noi am ajuns din ce în ce mai piperniciți, flămânzi şi înfrigurați. Tata continua să îşi caute scuze, fugind de treaba spre care nu-l trăgea deloc inima. Dar chiar şi atunci când mama l-a împins într-un sfârşit de la spate şi a încercat să îşi facă treaba, s-a întors doar cu un pumn amărât de bănuți şi a îngăimat drept scuză pentru puținul adus, atunci când mi-a fost peste putință să cred că datornicii s-au ostenit măcar să se scuze către el cu asemenea vorbe: „E iarnă grea. O iarnă aspră pentru toată lumea." Am ieşit în târg a doua zi să duc brutarului jimbla noastră necoaptă şi am auzit cumetre care ne datorau bani vorbind despre ospețele pe care plănuiau să le gătească şi despre bunătățile pe care aveau să le cumpere de la piață. Se apropia mijlocul iernii. Cu toții îşi doreau să pună bunătăți pe masă; ceva deosebit pentru sărbători, pentru sărbătorile lor de iarnă.

Aşadar, l-au trimis pe tata acasă cu mâna goală, în vreme ce luminile din casele lor străluceau pe zăpadă, iar mirosul de carne friptă ieşea prin crăpăturile uşilor, pe când mă întorceam agale la brutar să îi dau un bănuț tocit pentru o jimblă grosolană, pe jumătate arsă, care nu aducea defel cu pâinea necoaptă pe care i-o dusesem mai devreme. Dăduse o jimblă bună altui muşteriu şi păstrase una arsă pentru noi. Acasă mama pregătea o supă lungă de varză şi, încercând să se

descurce cu puținul avut, folosise ulei de gătit ca să aprindă candela pentru a treia noapte a sărbătorii noastre, tuşind în timp ce trebăluia: încă o rafală de vânt îngheţat începuse să sufle dinspre pădure, pătrunzând prin fiece crăpătură şi cotlon al căscioarei noastre dărăpănate. Nu am apucat să păstrăm luminile aprinse decât câteva minute, când o pală de vânt le-a stins pe toate.

– Ei bine, poate asta înseamnă că e ora de culcare, a spus tata în loc să le reaprindă, deoarece aproape rămăseserăm fără ulei.

Într-a opta zi, mama era deja prea sfârşită din pricina tusei ca să se mai poată da jos din pat.

– O să se facă bine curând, a zis tata, ocolindu-mi privirea. Frigul ăsta o să se înmoaie curând. Deja durează de prea mult timp.

S-a apucat să modeleze candele în lemn, beţe subţiri pe care să le aprindem, deoarece arseserăm ultimele picături de ulei în noaptea de dinainte. În casa noastră n-avea să se întâmple niciun miracol al luminilor.

Apoi tata a ieşit să scormonească sub zăpadă după vreascuri. Proviziile noastre de lemne de foc se subţiau şi ele văzând cu ochii.

– Miryem! m-a chemat mama cu glas răguşit, după ieşirea tatei.

I-am dus o ceaşcă de ceai slab îndulcit cu foarte puţină miere. A sorbit o înghiţitură, s-a aşezat la loc între perne şi mi-a spus:

– Când iarna se mai înmoaie, vreau să mergi în casa tatălui meu. El o să te ducă în casa tatălui meu.

Ultima oară când l-am vizitat pe bunicul a fost într-o noapte când au venit la cină şi surorile mamei cu soţii şi cu fiicele lor. Toate purtau rochii împletite din lână şi şi-au lăsat mantalele căptuşite cu blană la intrare; pe degete aveau inele de aur şi la încheieturi, brăţări de aur. Râdeau, cântau şi întreaga odaie era învăluită în căldură, deşi ne aflam în miezul iernii, şi am mâncat pâine proaspătă şi pui fript şi supă fierbinte şi aurie, gustoasă şi potrivit de sărată, un abur cald ridicându-mi-se în nări. Când mama mi-a vorbit, am inspirat cu nesaţ toată căldura acestei amintiri odată cu cuvintele ei şi am tânjit după ea, frângându-mi

dureros mâinile înghețate. M-am gândit cum ar fi să mă duc să locuiesc acolo – o fată săracă lipită – lăsându-l singur pe tata, lăsând totodată şi galbenii mamei pentru totdeauna în casele vecinilor noştri.

Cu buzele strâns lipite, am sărutat-o pe mama pe frunte şi i-am spus să se odihnească, iar după ce, cu mare greutate, a ațipit, m-am dus să iau de lângă vatră cutia, în care tata îşi ținea catastiful datornicilor. L-am luat din cutie, apoi am scos tocul cu penița tocită din suport, am amestecat puțină cenuşă din vatră în loc de cerneală şi am întocmit o listă. Fiica unui cămătar, chiar şi a unui cămătar jalnic, se pricepe bine la socoteli. Am tot scris şi am tot socotit – dobânzi şi crâmpeie de timp întrerupt de plăți răzlețe şi neînsemnate. Tata îi avea însemnați grijuliu în catastif pe toți datornicii, pe atât de meticulos cu fiecare dintre ei pe cât de nepăsători fuseseră ei cu el întotdeauna. Iar când am terminat de întocmit lista, mi-am scos lucrul de mână din geantă, mi-am potrivit şalul la gât şi am ieşit din casă să înfrunt o nouă dimineață înghețată.

Am mers pe la toate casele care ne datorau bani şi le-am bătut cu putere în uşă. Era încă foarte devreme, încă întuneric, pentru că accesele de tuse ale mamei ne treziseră în toiul nopții. Cu toții erau încă acasă. Aşa că stăpânii casei au deschis uşa şi m-au privit cu mare mirare, în vreme ce eu le-am înfruntat dârz privirea şi le-am spus, cu glas rece şi îndârjit: „Am venit să încheiem socotelile."

Desigur, au încercat să mă ducă cu vorba; unii chiar au râs de mine. Oleg căruțaşul şi-a strâns pumn mâinile de zdrahon, sprijinindu-le în şolduri, şi s-a holbat la mine, în vreme ce nevastă-sa, mică precum o veveriță, stătea cu capul aplecat peste vatră, săgetându-mă din când în când cu privirea. Kajus, care împrumutase doi galbeni în anul de dinaintea naşterii mele şi vindea bine *krupnikul*[2], pe care îl fierbea în cazanele de aramă pe care le cumpărase cu banii împrumutați, mi-a zâmbit şi m-a poftit să intru să mă încălzesc şi să beau ceva cald. L-am refuzat. Nu pofteam să mă încălzesc. Am rămas în picioare în pragul fiecărei case, am scos lista şi le-am spus de-a fir a păr cât anume împrumutaseră, cât de puțin au plătit şi câtă dobândă datorau pe lângă.

S-au stropşit la mine cu chef de ceartă, iar unii dintre ei chiar au țipat. Nimeni în viața mea nu mai țipase la mine până atunci – nici mama, cu vocea ei blajină, nici blândul meu tată. Dar mi-am găsit în suflet o înverşunare amară, ceva din suflul înghețat al iernii îmi intrase în inimă – sunetul dogit al tusei care o chinuia pe mama şi amintirea felului în care se spusese de nenumărate ori în piața satului povestea despre fata care s-a făcut crăiasă cu galbenii altcuiva şi nu şi-a mai plătit nicicând datoria. Am rămas în pragul caselor lor, nu m-am clintit defel. Socotelile mele erau cinstite şi ei o ştiau tot atât de bine ca mine, iar când s-au oprit din țipat, i-am întrebat:

– Aveți banii?

Credeau că le acord o păsuire. Desigur, au spus cu toții „nu"; nu aveau o asemenea sumă.

– Atunci, o să-mi plătiți puțin din datorie acum şi tot aşa în fiecare săptămână, până se stinge datoria, le-am spus, şi-o să plătiți şi dobândă pe sumele neîntoarse la vreme, dacă nu vreți să-i trimit vorbă bunicului să vă cheme în fața legii ca rău-platnici.

Niciunul dintre ei nu era foarte umblat. Ştiau însă că tatăl mamei era bogat şi trăia într-un conac la Vysnia şi că împrumutase bani unor cavaleri şi chiar, umbla zvonul, unui boier mare. Aşa că mi-au dat cu toții câte ceva, cu chiu cu vai: doar câțiva bănuți prin unele case, însă de niciunde nu am plecat cu mâna goală. Am primit de la ei felurite bunuri: douăzeci şi patru de coți de stofă groasă de lână de un roşu-aprins, un urcior cu ulei, două duzini de lumânări mari de ceară albă de albine şi un cuțit nou de bucătărie de la fierar. Le-am socotit pe toate cât se poate de cinstit – la prețul cu care le-ar fi vândut altora la piață, nu mie – şi am scris sub ochii lor cât prețuia fiece lucruşor primit şi le-am spus că urmează să ne revedem săptămâna ce vine.

În drum spre casă, am oprit în pragul Ludmilei. Ea nu lua bani cu împrumut; ar fi putut să dea ea însăşi altora pe datorie, dar nu îi era îngăduit să ceară camătă, şi oricum nimeni în târg nu ar fi fost atât de prost să împrumute de la

altcineva în afară de tata, care îi lăsa să plătească în legea lor sau chiar deloc. Mi-a deschis uşa cu un zâmbet meşteşugit: avea obiceiul să găzduiască drumeți peste noapte. Zâmbetul i s-a şters când a dat cu ochii de mine. „Ei, ce vrei?“ mi-a spus răstit. Credea că am venit cu cerşitul.

– Mama e bolnavă, *panova*[3], i-am răspuns politicos, făcând-o să se gândească niţel la asta, apoi să se simtă uşurată când i-am spus: Am venit să cumpăr câte ceva de-ale gurii. Cât costă supa?

Am întrebat-o apoi prețul ouălor şi al pâinii, ca şi cum urma să îngrămădesc cumpărăturile într-o punguță şi, pentru că nu ştia ce am de gând să cumpăr, mi-a zis pe dată prețurile, fără să le umfle de două ori. După aceea s-a oțărât când i-am numărat în palmă şase bănuți pentru o oliță de supă fierbinte, cu jumătate de pui în ea, trei ouă proaspete, o jimblă fragedă şi un castron cu faguri, acoperit cu un ştergar. Însă mi-a dat ursuză cumpărăturile şi le-am cărat în brațe pe lungul drum către casă.

Tata se întorsese acasă înaintea mea; l-am găsit punând lemne pe foc şi a ridicat îngrijorat privirea când am deschis uşa cu umărul. S-a uitat cu mirare la brațele mele încărcate cu de-ale gurii şi cu lână roşie. Am pus restul bănuților şi o jumătate de rublă de argint în borcănelul de pe cămin, în care, de altfel, mai rămăseseră doar câțiva bănuți şi i-am înmânat tatei lista cu plățile scrise, după care mi-am îndreptat toată grija asupra mamei, încercând s-o fac să se simtă mai bine.

#

După isprava asta, eu am ajuns cămătarul târgului. Şi ce cămătar vrednic eram – o sumedenie de oameni ne datorau bani –, aşa că, foarte curând, paiele de pe podelele noastre au fost înlocuite cu scânduri netede de lemn auriu, iar crăpăturile din căminul nostru au fost lutuite cum se cuvine, pe când acoperişul casei a primit un înveliş nou de stuf şi mama s-a ales cu o mantie de blană cu care să se învelească şi pe care s-o poarte să-i țină cald la piept. Mamei nu i-a plăcut mantia defel şi nici tatei, care a ieşit şi şi-a văzut singur de-ale lui în ziua

când am venit cu ea acasă. Odeta, nevasta brutarului, mi-o oferise drept plată pentru stingerea datoriei familiei ei. Era tare frumoasă, vârstată cu nuanțe de cafeniu închis şi deschis; şi-o adusese cu ea la vremea măritişului, toată numai piei de hermeline vânate de tatăl ei în pădurea boierului.

Însă acea parte anume din vechea poveste s-a dovedit adevărată: ca să fii un bun cămătar, trebuie să ai inima împietrită. Dar eram pregătită să fiu tot atât de lipsită de îndurare față de vecinii noştri cât fuseseră şi ei față de tata. Nici chiar să le smulg din brațe primii-născuți[4], dar într-o săptămână de primăvară târzie, după ce drumurile au fost în cele din urmă curățate, m-am îndreptat spre casa unui țăran, hăt-departe, peste câmpuri; şi n-a avut nimic să-mi plătească din datorie, nici măcar o jimblă amărâtă. Gorek împrumutase şase copeici de argint, o sumă pe care n-ar fi putut-o întoarce plătind cu toate recoltele secerate până la sfârşitul zilelor sale; nu cred să fi ținut în palmă cândva mai mult de cinci firfirei o dată. Mai întâi a încercat să mă gonească de la uşa lui cu sudalme aruncate într-o doară, cum făceau mulți dintre datornici, dar când m-am ținut dârză şi i-am spus că o să intre în bucluc cu legea, i s-a simțit disperarea în glas:

– Am patru guri de hrănit, mi-a spus. N-ai cum stoarce bani din piatră seacă.

Ar fi trebuit să-mi fie milă de el, presupun. Tatei i-ar fi fost, şi mamei la fel. Dar, înfăşurată parcă într-un văl de răceală, am întrezărit doar primejdia momentului. Dacă aveam să-l iert şi să-i accept scuzele, în săptămâna următoare toți datornicii ar fi încropit o scuză; şi astfel, am văzut limpede încă o dată desfăşurarea lucrurilor.

Apoi, lungana de fiică-sa a intrat clătinându-se, purtând o broboadă cenuşie, aspră peste cozile lungi şi bălane, cu o cobiliță grea petrecută pe după umeri, purtând două găleți cu apă, de două ori mai grele decât aş fi reuşit eu să aduc când mergeam să scot apă din fântână. Şi i-am zis:

– Atunci fiica ta va veni la noi fată-n casă şi va munci pentru stingerea datoriei, pentru un bănuț şi jumătate zilnic.

M-am îndreptat spre casă mulțumită peste poate, ba chiar am schițat, pisicindu-mă nițel, câțiva paşi de dans pe drumul ce şerpuia pe sub copaci.

Fata se numea Wanda. A venit tăcută a doua zi dis-de-dimineață, a robotit ca o vită de povară până la ora cinei şi a plecat la fel de tăcută; şi-a ținut tot timpul capul plecat. Era foarte puternică şi s-a învrednicit să facă singură aproape toată treaba din gospodărie în numai jumătate de zi. A adus apă şi a crăpat lemne, a îngrijit de micul cârd de găini care scociorau acum prin curte, a frecat zdravăn podelele, vatra şi toate cratițele, iar eu am fost tare mulțumită de alegerea mea.

După plecarea ei, pentru întâia oară în viața mea mama i-a vorbit tatei mânioasă, cu obidă, aşa cum nu o făcuse nici măcar când suferise cel mai greu de frig şi de boală. „Şi ție chiar nu-ți pasă ce face treaba asta din fiica noastră?“ am auzit-o strigând la el, cu vocea încă răguşită, în timp ce-mi curățam de noroi tocurile ghetelor, lângă poartă; odată despovărată de muncile de dimineață, am împrumutat un măgăruş cu care am ajuns în cele mai îndepărtate cătune pentru a aduna bani de la datornici care pesemne credeau că n-o să mai vină nimeni vreodată după ei. Secara de iarnă era de-acum strânsă şi m-am ales cu doi saci burduşiți de boabe, cu încă doi saci de lână şi o desagă plină cu alune de pădure pe placul mamei, păstrate proaspete la rece întreaga iarnă, ba chiar şi cu un vechi spărgător de nuci din fier, vechi, dar încă bun, ca să nu mai fim nevoiți să le zdrobim cu ciocanul.

– Şi ce-o să-i spun? a strigat. Ce-o să-i spun? Nu, o să rabzi de foame; nu, o să suferi de frig şi o să umbli îmbrăcată în zdrențe?

– Dacă ai avut sângele-rece să faci singur slujba asta, cu tot atât de mult sânge-rece ai lăsa-o pe ea să îți facă treaba, a răspuns mama. Pe fiica noastră, Josef!

În noaptea aceea, tata a încercat să-mi spună ceva în şoaptă, găsindu-şi cu greutate cuvintele – anume că am făcut destul, că nu era treaba mea cămătăria şi că de a doua zi să rămân acasă. Nu mi-am ridicat privirea în timp ce spărgeam alune şi nici nu i-am răspuns, păstrându-mi toată răceala strânsă ghem în inimă. M-am gândit la vocea răguşită a mamei şi nu la cuvintele rostite de ea. După

câtva timp, glasul i s-a stins. Răceala dinlăuntrul meu l-a învăluit, alungându-l, la fel cum se întâmplase şi înainte în sat, pe când le ceream datornicilor să plătească ce-i datorează.

În original *Staryk* (rus. старый), cu sensul de *vechi*, *bătrân* (n. tr.).

Băutură alcoolică tradiţională, populară în Belarus, Lituania şi Polonia (n. tr.).

În original, cu sensul de „doamnă“ (n. tr.).

Aluzie biblică la Vechiul Testament (moartea întâilor născuți – cea de-a zecea plagă abătută asupra egiptenilor, înainte de Exodul evreilor) (n. tr.).

Capitolul II

Taica zicea adesea că o să meargă la cămătar. Că o să facă rost de bani pentru un plug nou sau ca să cumpere câțiva purcei ori o vacă cu lapte. Eu nu prea ştiam ce sunt aceia bani. Coliba noastră era departe de târg şi ne plăteam dările în saci cu grâne. Când vorbea taica despre ei păreau ca o vrajă, dar în gura mamei banii sunau a primejdie. „Nu te duce, Gorek!“ îi tot spunea. „Mereu se lasă cu necazuri când e vorba de datorat bani, mai devreme sau mai târziu.“ Apoi taica țipa la ea să-şi vadă de treabă şi o mai şi plesnea, dar de dus la cămătar tot nu se ducea.

Până la urmă s-a dus, când am împlinit eu unsprezece ani. Încă un prunc se născuse şi pierise în noapte, iar mama zăcea bolnavă. Nu aveam trebuință de încă un prunc. Îi aveam deja pe Serghei şi pe Stepon, dar şi pe cei patru prunci morți, îngropați în țărâna de sub copacul alb. Taica îngropa mereu pruncii morți acolo, deşi pământul se săpa anevoie, pentru că nu voia să împuțineze țarina pentru semănături. Și aşa nu putea semăna nimic prea aproape de copacul coliliu. Sugea viața din orice creştea în jurul lui. Boabele de secară încolțeau în umbra lui, până când, într-o dimineață răcoroasă, te trezeai cu ele ofilite, iar copacului coliliu îi mai apăreau câteva frunze albe pe ramuri. Și nici nu era cu putință să-l culce la pământ. Era cu totul alb, aşa că era de drept al Străvechilor. Dacă îl reteza, aveau să vină să-l ucidă. Aşa că singurele lucruri pe care le puteam semăna acolo erau pruncii morți.

Când taica s-a întors cătrănit şi încă asudând după îngroparea unui nou făt, a grăit cu glas puternic: „Mama voastră are nevoie de doctorii. Mă duc la cămătar.“ Noi, copiii, ne-am uitat unii la alții – eu, Serghei şi Stepon. Ei erau prea mici şi speriați ca să spună ceva, iar mama era prea bolnavă ca să poată adăuga ceva. Nici eu n-am zis nimic. Mama încă zăcea în pat, aşternutul era

pătat de sânge, iar ea, roşie la chip de fierbinţeală. N-a scos niciun cuvânt cât i-am vorbit. Doar tuşea neîntrerupt. Voiam ca taica să se întoarcă cu vreo vrajă, care s-o facă să se dea jos din pat, s-o pun din nou pe picioare.

Aşa că s-a dus. Două copeici le-a băut în târg şi încă două le-a pierdut la jocuri de noroc înainte să se întoarcă acasă cu doctorul după el. Doctorul s-a ales cu ultimele două copeici şi mi-a dat niscai prafuri pe care să le amestec în apă fierbinte şi să i le dau mamei. Dar leacul n-a pus capăt fierbinţelii. După trei zile, pe când încercam să-i dau puţină apă să bea, mama a reînceput să tuşească.

– Mamă, ţi-am adus puţină apă, i-am spus.

Dar n-a deschis ochii. Şi-a odihnit mâna ei mare pe creştetul meu, străină, stingheră şi grea, după care şi-a dat duhul. Am privegheat-o tot restul zilei, până s-a întors taica din ţarină. A privit-o în tăcere, după care mi-a spus: „Schimbă paiele din aşternut." I-a luat apoi trupul pe umăr ca pe un sac cu cartofi şi a dus-o sub copacul alb, unde a îngropat-o alături de pruncii ei morţi.

Cămătarul a venit peste câteva luni şi şi-a cerut banii îndărăt. L-am primit în casă la sosire. Ştiam că e unealta diavolului, dar nu-mi era frică de el. Era un om subţirel de tot – la mâini, la trup şi la faţă. Avea mama o icoană agăţată pe perete, cioplită dintr-un lemn firav. Cu ea semăna cămătarul. Avea o voce domoală. I-am dat o ceaşcă de ceai şi un codru de pâine, pentru că mi-am amintit cum mama întotdeauna omenea cu ceva de mâncare pe oricine ne călca pragul.

Când taica s-a întors acasă, l-a alungat, urlând, pe cămătar. Apoi m-a otânjit rău de cinci ori cu cureaua doar pentru că l-am primit în casă, nemaipunând la socoteală că-i dădusem şi de mâncare.

– Ce treburi îl mână pe la noi? Că doar nu poţi stoarce bani din piatră seacă, a zis, încingându-se la loc cu cureaua. Am stat cu faţa pitită în şorţul mamei până m-am oprit din plâns.

Acelaşi lucru îl spunea şi când trecea pe la noi culegătorul de biruri, dar numai şoptind în barbă. Culegătorul de biruri venea întotdeauna în ziua când ultima

baniță cu grâne ajungea în hambar, iarna şi primăvara. Nu ştiu cum se face, dar întotdeauna ştia când să vină. Odată cu plecarea lui, şi birul era plătit. Din ce mai rămânea, trebuia să supraviețuim noi. Și nu rămânea niciodată prea mult. Iernile, mama obişnuia să-i spună lui taica: „Asta vom mânca în noiembrie, iar asta în decembrie“, şi arăta către toate cele de-ale gurii, până când totul era împărțit acătării până în primăvară. Însă acum mama nu mai era cu noi. Aşa că taica a luat un ied la târg cu el. În noaptea aceea s-a întors acasă foarte târziu şi beat. Noi, copiii, dormeam în casă, strânşi în jurul cuptorului, şi când a intrat s-a împiedicat de Stepon. Stepon a început să plângă, iar taica s-a înfuriat, şi-a scos cureaua şi a început să ne croiască până când am fugit cu toții din casă. Capra care fătase iedul vândut a încetat să mai dea lapte şi am rămas fără de-ale gurii la sfârşitul iernii. Până în primăvară a trebuit să scormonim sub zăpadă după ghinde căzute.

Însă iarna următoare, când a venit culegătorul de biruri, taica tot a luat un sac cu grâne la târg. Noi ne-am dus cu toții la culcare în şopron, cu caprele. Serghei şi Stepon au scăpat basma curată, dar pe mine tot m-a bătut taica a doua zi, pentru că nu l-am aşteptat cu cina când a venit acasă. Aşa că în anul următor am aşteptat în casă până ce l-am văzut pe taica apropiindu-se pe drum. Ținea în mână un felinar care făcea rotocoale largi, pricinuite de faptul că era atât de beat. I-am pus mâncarea fierbinte într-o strachină pe masă şi am fugit din casă. Era deja întuneric, dar nu mi-am luat o lumânare cu mine, pentru că n-am vrut ca taica să mă vadă plecând.

Gândul mi-era să mă ascund în şopron, dar m-am tot uitat îndărăt să văd dacă taica nu vine după mine. Felinarul îşi legăna lumina prin casă, dezmorțind ochiurile de geam prin care căuta să vadă unde sunt. Apoi nu s-a mai mişcat deloc, semn că fusese aşezat pe masă. Aşa că am crezut că sunt în siguranță. Am început să mă uit pe unde merg, dar nu puteam zări mare lucru în beznă, orbită de privitul în ferestrele luminate, şi sigur nu mă aflam pe cărarea către şopron.

Înotam în zăpadă până la brâu. Nu se auzea zgomot de capre, nici măcar de purcei. Era o noapte de catran.

Socoteam că trebuie să ajung la gard sau în drum, mai devreme sau mai târziu. Am mers mai departe cu mâinile întinse, pregătite să atingă gardul, dar n-am dat de el. Era întuneric şi mai întâi mi s-a făcut frică, apoi n-am mai simțit decât frigul, după care m-a cuprins şi somnul. Degetele de la picioare îmi erau amorțite. Zăpada îmi pătrundea prin crăpăturile încălțărilor din împletitură de scoarță de copac.

Apoi înaintea mea s-a ivit o luminiță. Și am înaintat cu greutate spre ea. Mă aflam lângă copacul coliliu. Ramurile îi erau înguste şi toate frunzele albe rămăseseră pe ram, deşi eram în miezul iernii. Vântul sufla printre ele şi le făcea să scoată un zgomot asemănător unei voci care şopteşte prea încet pentru a se face auzită. Dincolo de copac, se zărea un drum lat, neted ca gheața şi strălucitor. Știam prea bine că e drumul călăreților Străvechi. Însă era atât de frumos, iar eu încă mă simțeam ciudat, înfrigurată şi somnoroasă. Nu-mi amintesc să mi se fi făcut frică. Aşa că m-am trezit umblând pe el.

Mormintele alor mei erau înşirate sub copac. La căpătâiul fiecăruia era aşezată o piatră netedă. Mama le scosese chiar ea din râu pentru pruncii ei morți. Iar eu, la rându-mi, am scos pietre din râu pentru mormântul mamei şi al mezinului mort. Pietrele de la căpătâiul lor erau mai mici decât celelalte, pentru că eu nu puteam încă să car o piatră aşa de grea cum putuse mama. Când am păşit peste şirul de pietre ca să ajung în drumul Străvechilor, o ramură a copacului m-a izbit peste umeri. Și am căzut rău. Mi s-a tăiat răsuflarea. Vântul bătea printre frunzele albe şi le-am auzit spunându-mi: *Fugi acasă, Wanda!* Atunci mi-a pierit somnul şi m-a cuprins aşa o frică, încât m-am ridicat şi-am alergat într-un suflet spre casă. Am zărit-o de la depărtare, fiindcă felinarul rămăsese aprins în fereastră. Taica deja sforăia tolănit pe pat.

#

Un an mai târziu, bătrânul Jakob, vecinul nostru, a venit la noi acasă şi m-a cerut de la taica. Voia ca taica să-i dea şi o capră, pe lângă mine, aşa că taica l-a dat afară din casă strigând:

– Auzi tu, fată mare, sănătoasă, zdravănă de spinare, şi mai vrea să-i dau şi-o capră!

După aceea, am muncit din greu. Nu m-am dat în lături de la nicio treabă la care m-a pus taica, oricât de grea. N-aveam de gând să nasc un şir de prunci morți şi să mor şi eu. Însă am crescut înaltă, părul îmi era lung şi bălai şi mi-au crescut şi sânii. Încă doi bărbați m-au cerut de nevastă în următorii doi ani. Pe ultimul nu-l ştiam defel. Era de loc din cealaltă parte a târgului, de la aproape zece verste. Ba chiar s-a învoit să plătească un purcel drept preț al miresei. Dar hărnicia mea îl făcuse deja lacom pe taica, aşa că a cerut trei purcei. Omul a scuipat pe podea şi a ieşit din casă.

Însă secerişurile erau din ce în ce mai slabe. Zăpada se topea din ce în ce mai târziu în fiecare primăvară şi începea să cadă din ce în ce mai devreme în fiecare toamnă. După ce culegătorul de biruri îşi lua partea, nu mai rămânea mare lucru pentru băutură. Învățasem să pitesc hrana prin cotloane, ca să nu ajungem să răbdăm de foame la fel de rău ca în prima iarnă după moartea mamei, însă cu toții – Serghei, Stepon şi cu mine – ne făceam din ce în ce mai mari. În anul când am împlinit şaisprezece ani, după secerişul de primăvară, taica s-a întors din oraş numai pe jumătate beat şi cu arțag. Nu m-a bătut, dar m-a măsurat cu privirea, de parcă eram unul dintre purcei, prețăluindu-mă în gând.

– Săptămâna viitoare vii cu mine la târg, mi-a spus.

A doua zi m-am dus lângă copacul alb. Mă ținusem departe de el din noaptea în care zărisem drumul călăreților Străvechi, însă în acea zi am aşteptat până când soarele s-a înălțat pe boltă. După care am spus că mă duc să aduc apă, dar m-am dus lângă copac. Am îngenuncheat la rădăcina lui, sub ramuri, şi am rostit:

– Vino-mi în ajutor, mamă!

După alte două zile, a venit la noi fata cămătarului. Semăna cu taică-său, ciolănoasă la trup, cu părul castaniu-închis şi obraji supți. Nu-i ajungea nici până la umăr lui taica, dar s-a proțăpit în fața uşii, aruncând o umbră lungă în casă în timp ce îi spunea că o să-l dea pe mâna legii dacă nu-i întoarce banii datorați. Taica a strigat la ea, dar nu s-a înfricoşat. Când a terminat taica de vorbit, spunându-i că nu poți stoarce bani din piatră seacă, şi i-a arătat dulapul gol, ea i-a zis:

– Atunci, fiica ta va veni şi va munci la mine în casă până la stingerea datoriei.

După ce a plecat, m-am întors la copacul alb şi am zis: „Îți mulțumesc, mamă“, iar între rădăcini am îngropat un măr, un măr întreg, deşi eram atât de flămândă, încât aş fi putut să-l mănânc cu tot cu sâmburi. Deasupra capului meu, în copac a răsărit o floricică albă.

M-am dus la cămătar acasă în dimineața următoare. Mi-era frică să mă duc la oraş singură, dar era oricum mai bine decât să merg în târg cu taica. Și nici nu trebuia propriu-zis să intru în oraş: casa lor era prima de care dădeai când ieşeai din pădure. În ochii mei, părea o casă mare, cu două odăi şi cu duşumea de scânduri netede, mirosind a lemn proaspăt lăcuit. Nevasta cămătarului se afla în odaia din spate. Era bolnavă şi tuşea tare. Mi-au înțepenit umerii şi m-a luat cu rău auzind-o.

Pe fata cămătarului o chema Miryem. În dimineața aceea a pus pe foc o oală cu supă, iar un abur cald a umplut casa de un miros care făcea ca burta mea goală să se chircească dureros. Apoi a luat cu ea aluatul crescut dintr-un colț al odăii şi a plecat. S-a întors după-amiaza târziu, cu o față înnegurată, cu pantofii colbuiți şi cu o jimblă neagră, proaspăt scoasă din cuptorul brutarului, o vadră de lapte şi un putinei cu unt, purtând pe după umeri un sac plin cu mere. A aşezat masa, punând şi pentru mine o farfurie, lucru la care nu mă aşteptam. Cămătarul a rostit un descântec deasupra pâinii când ne-am aşezat la masă, dar am mâncat-o oricum. Avea gust bun.

Am încercat să fac cât mai multă treabă cu putință, în aşa fel încât să-şi dorească să revin. Înainte să ies din casă, nevasta cămătarului mi-a zis cu vocea ei dogită de tuse:

– Vrei să-mi spui cum te cheamă?

După câteva clipe, i-am spus. Iar ea mi-a răspuns:

– Mulțumim, Wanda. Ne-ai fost de mare ajutor.

După ce am ieşit din casă, am auzit-o spunându-le celorlalți cât de mult am muncit şi că, neîndoios, datoria va fi plătită degrabă. M-am oprit să ascult sub fereastră.

– Taică-său a împrumutat şase copeici, a zis Miryem. Socotind o jumătate de bănuț pe zi, va termina de întors datoria în patru ani. Să nu care cumva să-mi spuneți că nu-i o învoială cinstită, atâta timp cât mănâncă şi cina cu noi.

Patru ani! Îmi simțeam inima cântând de bucurie.

Capitolul III

Rafalele de zăpadă şi tusea mamei au tot revenit până hăt în miez de primăvară, dar cel puțin zilele se făceau tot mai calde şi odată cu ele a dispărut şi tusea, înecată cu supă, cu miere şi cu odihnă. De îndată ce glasul i s-a deprins iar cu cântecul, mi-a spus:

– Miryem, săptămâna viitoare o să mergem în vizită la tatăl meu.

Știam că o face din disperare, încercând să mă smulgă din lucrul la care mă înhămasem. Nu aveam de gând să plec, dar voiam s-o văd pe bunica şi să-i arăt că fiica ei nu se mai culca înțepenită de frig şi că nepoata ei nu mai ieşea în lume ca o cerşetoare; voiam, măcar o dată, s-o vizitez fără s-o podidească plânsul. Am trecut o ultimă oară pe la datornici şi le-am spus răspicat că plec la oraş şi că voi fi nevoită să adaug un spor de dobândă pentru săptămânile cât voi fi plecată dacă nu aveau să-şi lase plățile datorate la noi acasă în lipsa mea. I-am spus apoi Wandei că va trebui să vină mai departe la noi în fiecare zi, să-i pregătească tatei cina, să hrănească păsările şi să deretice prin casă şi prin curte. A clătinat în tăcere din cap, fără să se plângă.

Am pornit apoi către casa bunicului, dar de data asta l-am tocmit pe Oleg să ne ducă acolo, mânându-şi caii cei buni înhămați la o sanie comodă, căptuşită cu paie şi acoperită cu pături, cu zurgălăi sunători legați de căpestrele cailor, lăsând vântul să-mi fluture mantia de blană. Bunica ne-a ieşit în întâmpinare, uimită foarte când am ajuns lângă casă, şi mama i s-a cuibărit în brațe în tăcere, ferindu-şi privirea.

– Hai, intrați şi încălziți-vă! a spus bunica, privind cu mirare spre sanie, la rochiile noastre noi, din lână roşie, căptuşite cu blăniță de iepure, şi la nasturele de aur cu care se încheia a mea la gât, proaspăt scos din cufărul țesătorului.

După care m-a trimis să-i duc bunicului apă fierbinte la el în birou, ca să poată vorbi în tihnă cu mama. De cele mai multe ori, bunicul nu făcea altceva decât să mormăie la mine şi să mă măsoare dezaprobator cu privirea, îmbrăcată în rochiile cumpărate de bunica. Habar n-am cum de ştiam ce părere are despre tata, fiindcă nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată rostind un cuvânt despre asta, dar pur şi simplu ştiam.

De astă dată, m-a scrutat pe sub sprâncenele lui stufoase şi s-a încruntat:

– Ia te uită, blănuri acum? Şi aur?

Ar trebui să amintesc că am fost crescută cum se cuvine şi că pricepeam foarte bine că, dintre toţi oamenii, bunicul era ultimul căruia să-i răspund cu arţag, însă eram deja mâhnită că mama nu era în apele ei, că bunica era şi ea supărată; iar acum, dintre toţi, el găsise de cuviinţă să se lege tocmai de mine.

– De ce să nu port lucruri scumpe şi să le poarte în schimb cineva care şi le-a cumpărat cu banii tatălui meu?“ am spus.

Bunicul a fost cât se poate de surprins să primească un asemenea răspuns tocmai de la nepoata lui, dar, după ce a auzit ce-am avut de spus, s-a încruntat din nou:

– Înseamnă că tatăl tău ţi le-a cumpărat?

Devoţiunea şi dragostea m-au făcut să-mi ţin gura închisă; mi-am plecat privirea şi am turnat în tăcere apa fierbinte în samovar, schimbând totodată şi ceaiul. Bunicul nu m-a mai reţinut, dar a doua zi de dimineaţă aflase cumva că preluasem munca tatei şi, dintr-odată, s-a arătat încântat de mine, cum nu mai fusese nicicând şi cum nu mai era nimeni.

Celelalte două fiice ale bunicului avuseseră mai mult noroc la măritiş, luând de soţi târgoveţi bogaţi, cu slujbe bune, dar niciuna dintre ele nu-i dăruise un nepot care să preia şi să ducă mai departe îndeletnicirea lui. La oraş, erau destui din semiţia noastră care puteau deveni mai mult decât bancheri sau arendaşi care să-şi cultive singuri cele trebuincioase traiului. Orăşenii erau mult mai dornici să

cumpere mărfurile noastre şi, dincolo de zid, în mahalaua noastră se găsea o piață înfloritoare.

– Nu-i o slujbă potrivită pentru o fată, a încercat bunica să deschidă discuția, dar bunicul a repezit-o cu glas sforăitor.

– Aurul n-are habar prin mâna cui trece, a zis, privindu-mă lung, cu o căutătură mulțumită. O să aveți nevoie de slujitori, îmi spuse apoi. Pentru început, un om sau o femeie din popor care să nu se codească să lucreze pentru un evreu. Poți afla asemenea oameni?

– Da, am răspuns, gândindu-mă la Wanda, căci se obişnuise deja să vină la noi în casă, iar în târgul nostru nu prea se ivea prilejul pentru ca o fată de țărani săraci să câştige o simbrie cât de mică.

– Bine. Să nu te mai duci tu să ridici banii, spuse bunicul. Trimite slujnica, iar dacă datornicii au poftă de sfadă, fă-i să vină la tine acasă. Fă-ți rost de o măsuță, la care să stai aşezată cât timp îi ții în picioare.

Am încuviințat din cap, iar când am plecat acasă, mi-a dat o pungă doldora de bănuți, numărând cam la vreo cinci copeici, ca să dau cu împrumut în târgurile învecinate cu al nostru, care nu aveau cămătar. Când am ajuns acasă, l-am întrebat pe tata dacă Wanda venise cât am fost plecată. M-a privit mâhnit, cu ochii plini de o adâncă tristețe, deşi erau de-acum luni întregi de când nu mai suferiserăm de foame, şi mi-a zis molcom:

– Da. I-am spus că nu-i nevoie, dar ea a venit zilnic.

Mulțumită de treaba făcută, i-am vorbit în acea zi, la terminarea lucrului. Tatăl ei era un zdrahon, iar ea, la rându-i, era înaltă şi lată în umeri, cu mâini grosolane, înroşite de muncă, cu unghii tăiate scurt, cu fața murdară şi părul lung și bălai ascuns sub o broboadă – mărginită, tăcută ca o vită de povară.

– Îmi trebuie mai mult timp ca să țin socotelile la zi, i-am spus. Am nevoie de cineva care să meargă să strângă banii de la datornici în locul meu. Dacă te prinzi, o să te plătesc cu un bănuț pe zi, în loc de jumătate.

A rămas pe loc preț de câteva clipe, de parcă nu era sigură că mă înțelesese.

– Datoria tatei s-ar stinge mai repede astfel, a spus în cele din urmă, parcă pentru a se convinge.

– Când datoria va fi stinsă, te voi plăti mai departe, am zis eu, pe jumătate nepăsătoare.

Astfel, dacă Wanda strângea de la datornici în locul meu, eu puteam da o raită prin satele înconjurătoare, ca să mă învârt de împrumuturi noi. Voiam să dau cu împrumut micul iezer de argint primit de la bunicul, ca să mă asigur că îmi va aduce în schimb un râu curgător de bănuți.

Wanda a tăcut din nou, apoi:

– O să mă plătiți în bani?

– Da, i-am răspuns. Te învoieşti?

A dat din cap în semn de încuviințare şi eu am făcut la fel. Nu i-am întins mâna să mi-o strângă; nimeni nu dădea mâna cu un evreu şi oricum ştiam că ar fi fost un gest mincinos dacă ar fi făcut-o. Dacă Wanda nu se ținea de învoială, aveam să încetez a o mai plăti; altă chezăşie mai bună în privința ei nici c-aş fi putut avea.

#

Taica devenise mânios şi ursuz de când munceam în casa cămătarului. Nu mă mai putea vinde nimănui, nu mai eram acasă la treburi şi tot sufeream de lipsa mâncării. Începuse să strige mai tare şi să-şi rotească mâna mai amenințător. Serghei şi Stepon îşi petreceau cea mai mare parte a timpului cu caprele. La rândul meu, mă feream cât puteam mai mult şi, în rest, răbdam în tăcere. Număram în gând, cu gura închisă. Dacă datoria tatei s-ar fi stins în patru ani socotind la jumătate de bănuț, acum acest lucru s-ar fi săvârşit în doi ani. Astfel, doi ani însemnau şase copeici. Și-aş fi putut lucra încă doi ani până când tata ar fi ajuns să creadă că datoria a fost plătită. M-aş fi ales cu şase copeici. Șase copeici de argint numai ale mele.

Mai văzusem atâția bani laolaltă doar când tata lăsase să-i lunece doi bani licărind în palma deschisă a doctorului. Poate dacă nu i-ar fi băut şi pierdut la

jocuri de noroc pe ceilalți patru, n-am fi ajuns aici.

Nu îmi păsa că bat pe la uşile unor străini şi le cer bani. Nu eu le ceream, ci Miryem, şi erau banii ei, din care avea să îmi dea şi mie câțiva. Stând în pridvorul caselor puteam privi înăuntru la mobile frumoase şi focuri îmbietoare. Nimeni nu tuşea în casele străinilor.

– Am venit aici în numele cămătarului, le spuneam, apoi le aduceam la cunoştință cât datorează şi nu ziceam nimic când încercau să-mi spună că socotelile erau greşite.

La fiecare câteva case, se afla câte unul care spunea că n-are de unde plăti şi îl înştiințam că trebuie să meargă să vorbească față în față cu ea în casa dânsei dacă nu voia să-l bage în bucluc cu legea. Până la urmă toți îmi dădeau câte ceva, ceea ce însemna că toți mințeau. Lucru de care îmi păsa încă şi mai puțin.

Purtam cu mine un coş zdravăn, în care puneam tot ce îmi dădeau. Miryem îşi făcea griji că voi uita ce anume mi-a dat fiecare, dar nu uitam defel. Țineam minte fiecare bănuț şi toate plocoanele primite, cu de-amănuntul. Ea le însemna cu grijă pe toate în catastiful ei mare şi negru, scrijelind fără preget şi fără greş hârtia cu o pană groasă de gâscă. În zile de târg, obişnuia să dea deoparte bunurile pe care nu dorea să le păstreze şi mergeam după dânsa cu coşul. Vindea şi se târguia până ce coşul era gol-goluț, iar punga ei, plină, schimbând pânzeturile şi poamele şi nasturii pe bani. Câteodată începea prin a face altceva: dacă vreun țăran îi dădea zece jurubițe de lână toarsă, le ducea la țesătoare pe cheltuiala ei şi se târguia la preț să-i facă o mantie din ele, după care vindea mantia în târg.

La sfârşitul zilei de lucru, răsturna un purcoi de bănuți pe podea şi îi înfăşura în hârtie, ca să-i schimbe în bani de argint; un fişic de lungimea inelarului meu însemna o copeică. Ştiam, pentru că lua cu ea fişicul când mergea la târg data următoare, iar dimineața devreme găsea câte un negustor venit din afara oraşului, care încă îşi aşeza taraba; şi, după ce-i dădea fişicul, acesta îl rupea şi număra bănuții, după care îi dădea în schimbul lui o copeică de argint. Banii de

argint nu-i cheltuia şi nici nu-i schimba în târg. Îi aducea acasă şi îi înfăşura şi pe ei în hârtie, iar un fişic de lungimea degetului meu mic însemna un galben. Pe aceştia din urmă îi strângea într-o taşcă de piele primită de la bunicul ei. Nu vedeam niciodată taşca în afara zilelor de târg, iar în zilele de târg se găsea pe masă când ajungeam eu şi rămânea tot acolo şi după ce plecam acasă după ziua de lucru. Nu o ascundea şi nici nu o punea undeva în bătaia vederii mele, iar tatăl şi mama ei nu se atingeau niciodată de ea.

Nu înțelegeam cum de ghiceşte cât prețuieşte fiecare lucru primit atunci când n-avea de gând să-l păstreze pentru dânsa. Dar, încetul cu încetul, am învățat să citesc cifrele pe care le scria în catastif atunci când socotea plățile, iar când se întâmpla să aud în piață prețurile lucrurilor vândute de ea, prețul de acasă şi cel din târg erau aproape aidoma de fiecare dată. Voiam să înțeleg cum anume face asta. Dar nu am întrebat-o. Știam că se gândeşte la mine ca la un cal sau o vită de povară, o făptură mărginită, tăcută şi puternică. Aşa mă simțeam în preajma ei sau a familiei ei. Îmi părea că îşi vorbesc cât e ziua de lungă: pălăvrăgeau, cântau, ba chiar se ciondăneau. Dar nu se auzeau nicicând urlete şi nimeni nu ridica brațul să lovească. Se atingeau mereu unul pe celălalt. Mama obişnuia s-o mângâie pe obraz sau tatăl o săruta pe creştet, oricând trecea pe lângă el. Câteodată, când plecam de la ei de acasă, la sfârşitul zilei de lucru, odată ce mă îndepărtam puțin pe drum, peste câmpuri unde nu puteam fi zărită, obişnuiam să mă mângâi singură pe ceafă. Era mâna mea care se făcuse mare, grea şi puternică, şi încercam să îmi aduc aminte cum se simțea mângâierea mâinii mamei.

La noi în casă domnea o tăcere grea ca pământul. Răbdasem oarecum de foame toată iarna, chiar şi eu, cu toată cina mâncată în casa cămătarului. După ce mă alegeam cu ea, mă aştepta un drum de nouă verste. Acum sosise primăvara, dar noi tot flămânzi eram. Pe drumul spre casă, culegeam ciuperci, iar dacă aveam noroc, dădeam peste câte un nap sălbatic sau peste niscaiva buruieni. Dar nu găseam mare lucru. Cele mai multe nici măcar nu erau bune de mâncat. Aşa că

hrăneam caprele cu ele. Apoi intram în casă şi aţâţam cărbunii de sub oala în care pusesem de cu dimineaţă varza la fiert. Adăugam ciupercile laolaltă cu ce mai găsisem bun de mâncat. Apoi săpam după câţiva cartofi noi, care erau prea cruzi pentru a fi mâncaţi, dar noi îi mâncam aşa. Curăţam cu grijă până şi cea mai mică urmă de sămânţă de pe cartofi, pe care o îngropam la loc, apoi aruncam în oală bucăţelele de cartofi laolaltă cu ce mai găsisem. Mâncam aşezaţi în jurul mesei, cu capetele plecate, fără să scoatem vreodată un cuvânt.

Nimic din ce-am semănat nu s-a făcut cum trebuie. Pământul a rămas tare ca piatra şi rece toată luna aprilie, iar secara a crescut tare greu. Când în sfârşit a putut şi taica să semene fasolea, după o săptămână a mai venit un val de ninsoare şi jumătate din lăstari au pierit. În dimineaţa aceea, când m-am trezit, am crezut că e încă noapte. Dar cerul era plumburiu, iar zăpada se aşternea într-un strat gros. Tata a început să suduie cu năduf şi ne-a dat jos din pat pe dată. Cu toţii ne-am repezit să vârâm înăuntru caprele, cu cei cinci ieduţi. Unul dintre ei murise deja. Pe ceilalţi i-am luat în casă cu mamele lor. Behăiau încetişor, ne rodeau cergile şi aproape că s-au băgat în foc, dar au scăpat cu viaţă. După ce s-a oprit ninsoarea, am căsăpit iedul mort şi am sărat puţina carne rămasă de pe urma lui. Am făcut supă de oase şi am mâncat ficatul şi bojocii. În ziua aceea măcar nu am flămânzit. Serghei ar fi putut mânca de trei ori faţă de cât primea. Începea să se facă mare şi el. Îmi închipuiam că se duce la vânătoare din când în când, chiar dacă ştia prea bine că avea să fie spânzurat pentru braconaj sau chiar mai rău dacă scotea animalele vânate din pădure. Singurele animale pe care aveam voie să le scoatem din pădure erau cele însemnate, acelea care purtau pe blană o pată neagră sau cafeniu. Dar din acestea aproape că nu mai rămăseseră, iar animalele albe, cu desăvârşire albe, le aparţineau Străvechilor. N-aveam de unde să ştiu ce li se întâmpla celor care vânau vreun animal de-al lor, pentru că nimeni nu îndrăznea, dar ştiu că păţeau ceva negreşit. Nu era chip să le iei Străvechilor ceva ce era al lor. Ei veneau şi prăduiau de pe la oameni, dar nu le venea la socoteală când cineva fura de la ei. Însă câteodată, Serghei intra în casă

şi îşi mânca tainul fără să se oprească şi fără să ridice ochii din blid, la fel cum făceam şi eu. De parcă ar fi ştiut că mâncase oricum mai mult decât toți ceilalți de la masă. Aşa că mi-am închipuit că se ducea să vâneze atunci când nu-l putea zări nimeni. Nu i-am spus să n-o facă: ştia că ştiu. Oricum, la mine în casă nu era la fel ca în casa cămătarului. Nici nu mă gândeam să dau glas cuvântului „dragoste". Dragostea fusese îngropată odată cu mama. Serghei şi Stepon nu erau decât doi din şirul de prunci care o îmbolnăviseră pe mama. Nu muriseră în pruncie, aşa că i-au dat încă şi mai mult de lucru, întâi ei, iar acum mie. Ei doi se alegeau cu o parte din mâncare, dar eu eram cea care trebuia să toarcă lâna caprelor, să le împletească haine şi să le spele rufele. Aşa că nu mă îngrijoram din cale-afară dacă lui Serghei i se întâmpla ceva din partea călăreților Străvechi. M-am gândit că poate ar fi trebuit să-i spun să îmi aducă măcar oasele să fac supă din ele, apoi, gândindu-mă mai adânc, am priceput că, dacă mâncam cu toții, am fi intrat cu toții în bucluc şi nu merita pentru nişte oase din care şi aşa supsese până şi măduva.

Dar Stepon îl iubea pe Serghei. Îl făcusem pe Serghei să aibă grijă de el după ce a murit mama. Eu aveam unsprezece ani şi ştiam să torc, iar Serghei avea doar şapte, dar taica s-a înduplecat. Când Serghei s-a făcut îndeajuns de mare să meargă la câmp, era deja obişnuit cu Stepon şi nu mi-l mai lăsa mie în cârcă. Stepon obişnuia să se ia după el, ținându-se departe de drumul Străvechilor şi ducându-le apă la câmp. Dădea o mână de ajutor la păzitul caprelor şi împreună se puteau culcuşi undeva la căldură, afară din casă atunci când taica era mânios, chiar şi iarna. Serghei îl mai altoia câteodată, dar nu tare.

Aşa că Stepon a venit la mine în ziua când s-a îmbolnăvit Serghei. Munceam în grădina cămătarului, tăind căpățânile de varză de pe răzor. Nu erau încă făcute, dar peste noapte dăduse bruma, deşi era încă devreme la început de toamnă, şi Miryem mi-a spus că mai bine să le adun acum câte şi cum or fi. Cu un ochi pândeam uşa. În curând avea să se deschidă şi nevasta cămătarului avea să mă poftească la cină. În dimineața aceea am dat peste o coajă de pâine veche între

grăunțele de dat la găini, pe care am oprit-o pentru mine şi pe care am ronțăit-o puțin câte puțin, înmuind-o în gură cu înghițituri de apă de ploaie dintr-un ciubăr, rece de sub o pojghiță de gheață, însă tot mă rodea stomacul de foame. Am aruncat încă o privire spre uşă când Stepon a strigat tare:

– Wanda!

Şi a rămas sprijinindu-se de gard, răsuflând cu mare greutate.

– Wanda!

Când mi-am auzit numele, am tresărit de parcă în spatele meu apăruse taica cu un retevei.

– Ce e?

Eram mânioasă pe Stepon că venise după mine. Nu-l voiam acolo.

– Wanda, vino! a spus făcându-mi semn cu mâna.

Nu era de felul lui vorbăreț. Serghei îl înțelegea de cele mai multe ori fără să vorbească şi, când glasul tatălui nostru umplea amenințător casa, ieşea cât de iute îi era cu putință.

– Wanda, vino!

– S-a întâmplat ceva acasă?

Nevasta cămătarului ieşise în pragul uşii, înfofolită într-o broboadă să-i țină de cald.

– Hai, du-te, Wanda! O să-i spun lui Miryem că eu te-am trimis acasă.

Nu voiam să plec. Mi-am închipuit că ceva i se întâmplase lui Serghei, altfel Stepon n-ar fi venit după mine. N-aveam de gând să renunț la cină doar ca să-i sar în ajutor lui Serghei, care nu mă ajutase nicicând. Dar n-am putut să-i spun asta nevestei cămătarului. M-am ridicat şi am ieşit tăcută pe poartă, iar după ce ne-am îndepărtat pe drum, pierzându-ne în pădure, l-am smotocit bine pe Stepon şi i-am spus cu mânie:

– Să nu mai vii niciodată după mine, auzi?

N-avea decât zece ani şi era încă îndeajuns de mic încât să-l pot smotoci.

Însă Stepon doar m-a apucat strâns de mână şi m-a tras după el. L-am urmat. Nu aveam ce altceva să fac decât să merg acasă şi să-i spun lui taica acum că Serghei intrase în bucluc şi că doar eu nu eram de ajuns să-l ajut. Nu-mi era drag din cale-afară Serghei, dar nu mă pâra niciodată lui taica, şi nici eu pe el. Stepon se străduia să alerge către casă. Luându-mă după el, m-a prins şi pe mine graba, aşa că am alergat o bucată fără să mă gândesc; în răstimpuri, mă opream şi se oprea şi el ca să-şi tragă sufletul, apoi o lua din nou înainte, dând zor. Aşa am străbătut cele nouă verste în numai o oră. La puțină cale înainte de casă, m-a scos de pe drum, apucând-o înspre pădure.

Atunci am început să-mi fac griji.

– Ce s-a întâmplat cu el? am întrebat.

– Nu se mai trezeşte, mi-a răspuns Stepon.

Serghei era lângă pârâiaşul din care lua câteodată apă vara, când izvorul din apropierea casei era secat. Stătea întins într-o rână pe mal. Nu părea că doarme. Ochii îi avea deschişi, iar când i-am pus degetul pe buze am simțit că parcă răsuflă, deşi nu era nimic însuflețit în el. Brațele îi atârnau grele şi fără vlagă, când am încercat să i le ridic. Am privit în jur. Lângă el, scufundat pe jumătate în apă, se găsea un iepure alb mort, având înfăşurat în jurul unei lăbuțe un laț grosolan din păr de capră. Nu purta niciun semn pe el. Cărările erau acoperite de promoroacă şi bucăți de gheață se iteau pe marginile pârâului. Atunci mi-a devenit limpede că Străvechii l-au prins pe când vâna şi i-au răpit sufletul.

I-am lăsat brațul din nou. Stepon mă privea de parcă urma să fac ceva ca să-l salvez. Însă nu era nimic de făcut. Preotul n-avea să ne vină într-ajutor atât de departe de târg şi oricum Serghei fura de mult, deşi ştia că nu-i este îngăduit. Şi nu cred că Dumnezeu avea cum să te izbăvească de Străvechi atunci când vina era a ta.

N-am scos un cuvânt. Stepon a rămas tăcut şi el, dar se tot uita la mine ca şi cum ar fi crezut că pot face ceva, până când am început să simt lăuntric că aş putea, chiar dacă n-o voiam. Am strâns din dinți şi am încercat din răsputeri să

nu mă gândesc la nimic din ce-aş fi putut încerca, apoi l-am luat la palme pe Serghei ca să-l trezesc, după care i-am turnat apă rece pe față, deşi ştiam că n-o să ajute. Și n-a fost de niciun folos. Nici nu s-a clintit. Apa i se scurgea pe față şi unele picături chiar îi intrau în ochi apoi, se prelingeau de parcă ar fi fost lacrimi, dar nu plângea, ci doar zăcea acolo ca un buştean uscat, putred pe dinăuntru.

Stepon nu-l privea deloc pe Serghei. Se uita neîncetat la mine, aproape fără să clipească. Îmi venea să-l plesnesc sau să-l alung cu bățul. Ce bine îmi făcuse vreodată oricare dintre ei, încât să le fiu datoare cu ceva? N-am mai încercat nimic şi mi-am proptit mâinile în şolduri, după care, în cuvinte cu gust de ghinde putrede, am rostit:

– Apucă-l de picioare!

Serghei nu era încă atât de mare încât să nu-l putem căra împreună. L-am împins pe spate şi l-am apucat de subsuori, iar Stepon şi-a pus gleznele lui Serghei pe umerii lui firavi şi împreună l-am cărat încetişor din pădure până la marginea țarinei noastre, până ce am ajuns sub copacul coliliu. Eram mai mânioasă când am ajuns acolo decât fusesem la început. Am căzut de trei ori în pădure, mergând cu spatele şi împleticindu-mă sub greutatea lui, împiedicându-mă de rădăcini şi alunecând în noroiul pe jumătate înghețat. M-am învinețit lovindu-mă de un pietroi şi m-am murdărit din cap până-n picioare de noroi şi de boabe zdrobite de lăsnicior, ale căror pete trebuia să mi le scot de pe haine. Dar nu asta mă înfuriase. Ei o luaseră pe ea de lângă mine, ei toți: Serghei şi Stepon, şi restul de băieți morți și îngropați în țărână. Ei mi-o luaseră pe mama. Nu voisem nicicând s-o împart cu dânşii. Ce drept aveau asupra ei?

Dar n-am spus nimic cu glas tare. L-am răsturnat pe Serghei ca pe o povară, cu umerii înainte, sub copacul alb, lângă mormântul mamei, şi m-am oprit alături zicând:

– Mamă, Serghei este bolnav.

În aer pluteau liniştea şi răcoarea. Dincolo de noi, secara abia răsărise într-un lan întins, pe jumătate verde, cu fire mult mai scurte decât s-ar fi cuvenit, şi am

zărit fum ieşind pe hornul nostru ca o dâră dreaptă, cenuşie. Taica nu se zărea nicăieri. Nu sufla nicio adiere de vânt, dar copacul alb suspina şi ramurile-i tremurau, iar într-o parte atârna o bucăţică desprinsă din coaja lui. Am apucat-o strâns şi am cojit-o de pe trunchi, într-o fâşie lungă.

L-am ridicat iarăşi pe Serghei şi l-am cărat până la izvorul din apropierea casei, după care l-am trimis pe Stepon înăuntru să-mi aducă un tăciune aprins şi o cană. Am smuls fire uscate de iarbă şi am adunat crenguţe pe care le-am clădit într-o movilă, iar când s-a întors Stepon, am aprins un pui de foc, făcând o fiertură din coaja de copac. Apa s-a înnegurat în culoarea cenuşii şi din cană a ieşit un miros ca de pământ reavăn, după care i-am ridicat capul lui Serghei şi l-am făcut să soarbă câteva înghiţituri. S-a înfiorat, scuturându-se ca un animal care se apără de muşte vara. L-am făcut să mai soarbă o dată şi încă o dată, iar după a treia înghiţitură s-a răsucit pe o parte şi a început să verse iar şi iar în ţărână o grămăjoară de bucăţi aburinde de carne crudă roşiatică, împuţită şi scârbavnică. M-am tras deoparte ca să nu mi se facă şi mie rău. Când într-un târziu s-a oprit, s-a târât departe de grămăjoara spurcată, plângând încetişor.

I-am dat să bea puţină apă, iar Stepon a îngropat grămăjoara de carne crudă pe care o vărsase. Serghei a mai plâns o vreme, cu sughiţuri. Arăta pierdut şi sfrijit, de parcă flămânzise îndelung, dar măcar revenise printre noi. A trebuit să se sprijine de mine când ne-am ridicat. Ne-am dus la izvor, la stânca de lângă care se adăpau caprele, şi le-am găsit acolo, păscând şi molfăind frunzişul uscat de pe mal. Capra cea mai bătrână s-a îndreptat agale spre noi, mişcând caraghios din urechi, şi Serghei a cuprins-o pe după gât, lipindu-şi faţa de coastele ei, timp în care am muls niţel lapte într-o cană şi i-am dat să bea.

A sorbit până la ultima picătură, după care s-a uitat la mine cu îngrijorare. Tata era cu băgare de seamă dacă nu cumva vreuna din capre dădea mai puţin lapte decât ar fi trebuit şi aveam să luăm cu toţii bătaie dacă nu îi spuneam cine băuse din lapte. Însă i-am smuls cana din mână lui Serghei şi am umplut-o iar cu lapte proaspăt muls, pe care i l-am dat să-l bea. Nu am habar de ce-am făcut-o,

dar am făcut-o. Și a doua zi dimineață, când tata a ieşit cu donițele mulse şi a început să urle, l-am înfruntat şi i-am zis cu glas ridicat:

– Lui Serghei îi trebuie mai multă mâncare.

Tata s-a holbat la mine; la fel au făcut Serghei şi Stepon. Și eu m-aş fi holbat, dacă aş fi putut cumva să-mi ies din trup. După câteva clipe, m-a plesnit şi mi-a zis să-mi țin gura, apoi a ieşit şi asta a fost tot. Serghei, Stepon şi cu mine am rămas tustrei în casă, în aşteptare, dar tata nu s-a întors. Scăpaserăm cu toții de chelfăneală. Serghei s-a uitat la mine, şi eu la el, dar nu ne-am spus niciun cuvânt. După câteva clipe, mi-am luat broboada şi săculețul şi am plecat la muncă. Hainele îmi erau încă murdare şi pline de noroi uscat. N-aveam timp să le spăl până în ziua de spălat rufe.

Când am venit acasă în după-amiaza aceea, Serghei scosese hârdăul pentru spălat şi Stepon îl umpluse cu apă de la izvor. Ba chiar au fiert nişte apă, să fie fierbinte şi să se curețe mai uşor rufele. Am aruncat o privire către hârdăul cu apă, după care, scoțându-le din buzunar, le-am arătat cele trei ouă pe care le căpătasem de la nevasta cămătarului. Mă întrebase ce s-a întâmplat acasă. Când i-am spus că fratelui meu i s-a făcut rău de la ceva ce-a mâncat, mi-a spus că ouăle crude sunt cel mai bun leac pentru greața de la stomac şi mi-a dat trei ouă. Eu am mâncat unul, Serghei unul şi jumătate, iar Stepon a sorbit jumătatea rămasă. Apoi au tăiat verzele noastre pipernicite în locul meu, cât eu mi-am spălat hainele, şi, după ce am terminat, am pregătit cina.

Capitolul IV

Tot anul acela friguros mi-am sporit arginții. Primăvara venise iarăşi târziu şi vara era atât de scurtă, încât până şi în grădinile de zarzavat legumele creşteau greu. Zăpada a tot căzut până spre mijlocul lui aprilie. Oamenii veneau ciopor la mine de foarte departe, din zeci de sate înconjurătoare, să se împrumute cu bani care să-i ajute să se descurce. Când ne-am dus iarăşi la Vysnia în primăvara următoare, i-am dus înapoi bunicului taşca plină de fişicuri de copeici numai bune de schimbat în zloți de aur, care să fie puşi în bancă, la adăpost de jafurile călăreților Străvechi, în spatele zidurilor groase ale vistieriei şi ale zidurilor încă şi mai groase care apărau oraşul. Bunicul nu mi-a spus nimic, doar a ținut câteva clipe taşca în palmă, cântărindu-i parcă greutatea, însă am putut vedea că e mândru de mine.

Bunicii mei nu aveau de obicei oaspeți când ne duceam noi în vizită, în afară de surorile mamei. Nu băgasem de seamă înainte, dar am observat de data asta, pentru că dintr-odată casa s-a umplut de lume, poftită la ceai şi apoi la cină, sub lumini puternice, în foşnet de rochii şi zumzet vesel de voci. În săptămâna aceea am întâlnit mai mulți orăşeni decât în toate vizitele de până atunci. Îmi închipuisem întotdeauna doar părelnic că bunicul ar fi un om de vază, dar acum acest lucru mi se înfățişa limpede înzecit: oamenii îi vorbeau politicos, adresându-i-se cu *panov*[5] Moshel, până şi rabinul îi vorbea astfel, iar la masă, dimpreună cu alți oaspeți, bunicul punea la cale treburile politiceşti ale cartierului evreiesc, rezolvând acolo pe loc felurite dispute, ca şi cum ar fi fost îndreptățiți să o facă.

Nu înțelegeam de ce nu mai veniseră oaspeți până atunci. Cu toții erau drăguți şi încântați să mă vadă.

– Oare asta să fie micuța Miryem? a spus cu blândețe panova Idin, zâmbindu-mi şi mângâindu-mă pe obraji: era soția unui prieten de-ai bunicului.

Nu-mi aminteam s-o fi întâlnit mai înainte; trecuse prea multă vreme.

– A crescut deja aşa de mare! Negreşit vom juca la nunta ta în curând.

Bunica, auzind-o, n-a scos o vorbuliță, iar mama arăta şi mai nefericită decât de obicei. A rămas într-un colț al salonaşului când au sosit oaspeții, aplecată deasupra unei cămăşi simple de in pe care i-o cosea tatei, şi a vorbit cu fiecare musafir doar atât cât să nu fie considerată necuviincioasă: tocmai mama, care era miloasă cu oamenii din sat care ne lăsaseră să flămânzim şi care n-ar fi primit-o în ruptul capului în casele lor.

– Nu prea îmi vine a crede că poți să faci din coadă de câine sită de mătase, mi-a spus bunicul tăios, când l-am întrebat, într-un târziu, despre musafiri. Tatăl tău n-ar fi în stare să îți aducă zestrea pe care ar aştepta-o din partea nepoatei mele oaspeții care vizitează această casă şi i-am jurat mamei tale atunci când l-a luat de bărbat că n-o să-i mai vâr un sfanț în pungă dacă ajunge să scapete vreodată.

Atunci am înțeles de ce nu-şi invitase bunicul oaspeții bogați şi de ce nu îşi dorise defel ca bunica să-mi cumpere rochii vârstate cu blană şi cu nasturi de aur. N-avea să încerce să preschimbe în prințesă o fată de morar[6], cu straie alese de împrumut ca să-i prindă în laț un soț îndeajuns de nătâng să se lase păcălit sau unul care să nu mai cadă la învoială când ar fi aflat adevărul.

Dar nu m-am mâniat defel. Îmi plăcea şi mai mult de bunicul pentru franchețea lui rece şi m-am simțit mândră că de data asta invitase oaspeți, ba chiar se lăudase cu mine în fața lor, spunându-le cum am plecat cu o taşcă de arginți şi cum am adus-o înapoi plină cu zloți de aur. Îmi plăcea să mă simt privită de ei, cântărită din priviri ca o pungă cu galbeni, mai ales că puteam să-mi țin cu demnitate capul sus atunci când o făceau, încredințată fiind de propria-mi valoare.

În schimb, am început să mă mânii pe mama. Surorile ei au apărut din nou la cină, în noaptea dinaintea plecării noastre – eram douăsprezece suflete în jurul mesei şi alți copii mai mici, gureşi şi zgomotoşi prin curte. Verişoara mea, Basia, s-a aşezat lângă mine: era cu un an mai în vârstă, frumoasă, cu brațe plinuțe şi părul castaniu, drept şi lucios, purtând colier şi cercei din perle, stăpână pe sine şi grațioasă. Fusese în vizită la peţitoare cu o lună în urmă şi şi-a lăsat privirea în pământ, un zâmbet mijindu-i în ochi şi la colțurile gurii atunci când maică-sa a vorbit despre tânărul pe care puseseră ochii: Isaac, tot bijutier şi el ca tatăl Basiei, şi încă unul iscusit, deşi bunicul a clătinat un pic din cap neîncrezător şi a pus o mulțime de întrebări despre daraverile lui. Mâinile Basiei erau netede şi moi. Nu trebuise niciodată să facă munci grele, iar straiele ei erau țesute cu gust, brodate cu flori şi cu păsări cântătoare.

Nu o pizmuiam nicidecum, nu acum, când eram şi eu în stare să-mi cumpăr un şorț cu broderii dacă aş fi dorit să-mi cheltui banii în acest chip. Eram bucuroasă de munca pe care o făceam. Dar am simțit-o pe mama cum se dă aproape de tot pe lângă mine, de parcă ar fi vrut să-mi aţină cu mâna calea, ca să nu pot vedea viața îndestulată a Basiei şi să-mi doresc cumva şi eu o feliuță din ea. A doua zi am pornit valvârtej spre casă şi sania gonea peste întinderea de zăpadă înghețată, tăindu-şi drum prin codrul întunecat. Deşi primăvară, era un frig pătrunzător, însă aveam cu mine mantia de blană şi trei cămăşuțe pe sub rochie, pe lângă cele trei pături călduroase în care eram înfofolite cât se poate de comod. Dar chipul mamei tot nefericit arăta. Nu ne adresam niciun cuvânt.

– Ai pofti mai degrabă să fim încă sărmani şi flămânzi? am izbucnit ea într-un târziu, spărgând tăcerea ce se lăsase grea între noi în mijlocul pădurii.

Ea m-a strâns în brațe, m-a sărutat şi mi-a spus, suspinând uşor:

– Draga mea dragă, cât de rău îmi pare!

– Îți pare rău? am răspuns. Că-ți este cald în loc să-ți fie frig? Că trăieşti în bogăție, lipsită de griji? Că ai o fată care poate preschimba argintul în aur.

M-am tras mai departe de ea cu un gest brusc.

– Că văd cum te faci rece ca de gheață ca să avem toate astea, mi-a răspuns.

N-am spus nimic, doar m-am cuibărit la căldură între cergi. Oleg îşi îndemna caii să dea zor. În depărtare, apăruse printre copaci un licăr ca de argint, scoțând la iveală drumul călăreților Străvechilor. Caii au iuțit galopul, însă drumul fermecat ne-a rămas în coastă până acasă, licărind printre copaci. Îl puteam simți dintr-o parte, ca o boare de vânt mai rece împingându-se în mine şi încercând să-mi pătrundă prin piele, dar nu-mi păsa. Era mai frig înlăuntrul meu decât afară.

#

Wanda a ajuns târziu la noi acasă în dimineața următoare şi, când a intrat, răsufla cu greutate, avea fața roşie şi brobonită de sudoare, iar ciorapii şi fusta îi erau acoperite de zăpadă bătătorită, de parcă o luase peste câmp, croindu-şi drum nou prin zăpadă, în loc să meargă pe ulița satului.

– Călăreții Străvechi umblă prin pădure, a zis fără să ridice privirea. Când am ieşit în curtea din fața casei, am văzut că drumul Străvechilor licărea încă stins printre copaci, la nici jumătate de verstă depărtare de noi.

Nu mai auzisem până atunci ca drumul lor să ajungă atât de aproape de târgul nostru. Nu aveam ziduri de apărare, dar nu eram îndeajuns de bogați ca să-i ispitim în vreun fel. Dările noastre erau plătite în grâne şi lână, iar cei bogați îşi schimbau arginții pe aur la adăpostul zidurilor oraşului, depunându-l la bancă, aşa ca mine. Poate vreo femeie să fi avut o salbă sau vreun inel din aur – m-am gândit, cu oarece întârziere, chiar la nasturele de aur cusut pe gulerul meu –, dar nu ar fi putut strânge nici măcar un cufăraş de bijuterii de aur, chiar dacă ar fi spart fiecare casă de pe ulița mare.

Un frig crâncen se răspândea din pădure; dacă îngenuncheai şi atingeai cu palma neînmănuşată pământul bocnă, puteai simți răcoarea venind în valuri joase, de parcă ar fi fost răsuflarea slabă a vreunui uriaş din depărtare, iar aerul mirosea puternic a ramuri frânte de pin. Ne aflam în toiul iernii, dar chiar şi aşa era nefiresc de rece. Am privit înapoi înspre târguşorul nostru şi am văzut şi alți

oameni ieşiți în curțile caselor din apropierea noastră, uitându-se, ca şi noi, înspre drum. Panova Gavelyte mi-a aruncat o căutătură mânioasă înainte de a reintra în casă, de parcă ar fi fost vina mea.

Dar nu s-a întâmplat nimic altceva, dar treburile dimineții se cereau făcute, aşa că, încet-încet, am intrat cu toții în casă, iar când n-am mai putut zări drumul, am încetat să ne mai gândim la el. M-am aşezat cu catastifele în brațe ca să cercetez cu luare-aminte toate lucrurile pe care Wanda le adusese în casă în cele două săptămâni cât lipsisem. Ea a luat coşul cu pâine veche şi grăunțele pentru găini şi a ieşit să le dea de mâncare şi să strângă ouăle. Mama începuse în cele din urmă să încerce să facă vreo treabă pe afară, ceea ce mă umplea de bucurie: stătea la masă curățând cartofi pentru cină, încălzindu-se lângă foc, şi îi mai revenise culoarea în obraji, odată cu o oarecare rotunjime a feței care-i fusese suptă de boală iarna trecută. Mă încăpățânam să nu-mi pese de felul în care mă privea stând aplecată deasupra catastifelor.

Socotelile erau toate drepte şi limpezi, iar toate sumele cuvenite fuseseră întoarse. Bunicul mă întrebase despre servitoarea mea dacă este destoinică; nici nu mă considerase atât de nesăbuită încât să îi făgăduiesc Wandei plata în bani.

– Un servitor se-nvață lesne necinstit când îți aduce bani, dar nu-i rămâne nimic în palmă, mi-a zis. Fă-l să simtă că bunăstarea îi creşte odată cu a ta.

Stăteam un pic cu grijă din pricina averii mele care sporea, chiar dacă aveam paisprezece zloți de aur depuşi în vistieria cu ziduri groase de la banca bunicului. Știam că banii nu proveneau din împrumuturile date de mine; era în fapt zestrea mamei, care se întorcea, în sfârşit, la noi. Tata o dăduse cu împrumut atât de iute după ce s-au căsătorit, încât ajunsese în buzunare străine încă dinainte să mă nasc eu, şi atât de puțin din împrumuturile date fusese întors, încât fiecare vecin pe o întindere de multe verste în jurul nostru încă ne datora bani. Îşi reparaseră casele şi hambarele, îşi cumpăraseră vite şi grâne pentru însămânțat, îşi măritaseră fiicele şi le făcuseră un rost fiilor, în vreme ce mama mea răbdase de

foame şi tata fusese gonit de prin curţile lor. Aveam de gând să primesc înapoi fiecare bănuţ, cu tot cu dobânda strânsă în timp.

Însă banii uşor de recăpătat îi adunasem deja. O parte din bani n-aveam să-i mai văd înapoi niciodată. Unii dintre cei care împrumutaseră de la tata erau morţi sau plecaţi atât de departe, încât era cu neputinţă să mai dau de ei. Deja eram silită să primesc mai mult de jumătate din plăţi în bunuri, sub formă de muncă sau altceva, iar preschimbarea acestui fel de plăţi în bani nu era lucru uşor. Casa noastră era acum un cuibuşor plăcut, ba aveam şi o curte plină de găini, îndeajuns de multe încât să ne putem îngriji de ele. Mai primiserăm de la unii oameni câte o oaie sau o capră, dar nu ne pricepeam să avem grijă de asemenea animale. Puteam să le vând mai departe, dar nu era lesne şi nu-mi venea la socoteală să încerc să le dau datornicilor mei cu un bănuţ mai puţin împrumut decât suma totală pe care o luam pe bunurile lor în târg. Pentru ei aşa ceva s-ar fi numit înşelătorie, chiar dacă timpul cheltuit cu treaba vânzării bunurilor era al meu.

Împrumutam bani acum doar celor de la care trăgeam oarece nădejde că i-aş putea recăpăta într-o bună zi, iar sumele erau mici şi date cu băgare de seamă, dar astfel mă alegeam doar cu un şirag de plăţi făcute cu tot atât de multă băgare de seamă de datornici şi nu ştiam câţi dintre ei nu vor mai fi în stare să plătească înainte de a-mi întoarce datoria întreagă. Dar chiar şi aşa, uitându-mă în catastif la sumele frumuşele adunate, m-am hotărât că voi începe de-acum să o plătesc pe Wanda în bani: cu fiecare zi scursă, avea să şteargă jumătate de bănuţ din datoria tatălui ei şi să ia acasă cealaltă jumătate, ca să aibă şi ce pune deoparte, astfel încât şi ea, şi tatăl ei să simtă că munca îi aduce bani.

Tocmai mă hotărâsem că îi voi da de ştire Wandei în acea după-amiază, înainte să plece acasă, când uşa s-a izbit din nou de perete nu tocmai cuviincios. Wanda s-a năpustit înăuntru, strângând la piept coşul încă plin de grăunţe şi a spus:

– Au dat târcoale casei!

La început n-am înțeles despre cine era vorba, dar m-am ridicat oricum îngrijorată; fața fetei era palidă şi plină de spaimă, iar ea nu era genul care să se sperie uşor. Tata a luat vătraiul de fier din cămin şi i-a spus:

– Arată-mi unde!

– Or fi spărgători? a întrebat mama cu glas şoptit.

Gând la gând cu mine, de îndată ce mi-am făcut o idee. Îmi părea bine că luasem banii din casă şi îi pusesem la bancă. Dar apoi l-am urmat pe tata afară, dând ocol prin spatele casei, unde găinile cârâiau încă zgomotos, aşteptându-şi dezamăgite hrana, iar Wanda ne-a arătat urmele. Nici vorbă de spărgători.

Urmele de copite lăsaseră semne puțin adânci pe covorul de nea proaspăt căzută, nepătrunzând în stratul de gheață de dedesubt, însă erau mari de tot, cam de mărimea copitelor de cai, doar că despicate ca de cerb şi având uşoare crestături ascuțite în partea din față. Veniseră până la zidul casei, după care unul dintre ei descălecase şi privise prin fereastră: cineva care purta o pereche de cizme ciudate, cu vârfuri lungi, ascuțite, care nu lăsaseră nici ele urme adânci în zăpadă.

La început nu mi-a venit să cred. Era cu siguranță un lucru ciudat, dar m-am gândit că cineva ne joacă vreun renghi, cum făceau pe când eram mică băieții vecinilor, care aruncau câteodată cu pietre după mine. Cineva venise pe furiş şi făcuse urmele doar ca să ne sperie. Sau poate era vorba despre ceva şi mai răuvoitor: să se dezvinovățească de un jaf pe care îl puneau la cale. Dar înainte de a deschide gura să rostesc ce gândeam, mi-am dat seama că nimeni nu ar fi putut face urmele fără să lase la rândul lor alte urme în zăpadă, doar dacă nu cumva le făcuseră cu un băț lung, cocoțați pe acoperiş. Însă acoperişul era curat, iar urmele de copite despicate lăsaseră o dâră lungă împrejurul curții noastre urmându-şi calea înapoi în pădure, unde se pierdeau pe sub arbori. Şi când am privit acolo, am văzut drumul argintiu încă licărind printre copaci.

Am amuțit, iar mama şi tata n-au scos, la rândul lor, niciun cuvânt, tustrei privind la drumul argintiu din pădure; doar Wanda a spus, fără ocoliş:

– Străvechii sunt. Au venit până aici!

Nobili din basme şi jivine ciudate nu-şi prea aveau locul în curtea noastră, printre găini, şi încă privind pe fereastră în salonaşul nostru! M-am aplecat şi eu să mă uit pe fereastră: nu era mare lucru de văzut dincolo de patul meu îngust, în afară de vatra cu oalele de gătit, dulăpiorul sculptat, dăruit mamei de tata şi sacii cu grăunțe din cămară. Casa noastră arăta atât de obişnuită, atât de simplă, încât ideea pândei Străvechilor devenea de-a dreptul hazlie, aşa că mi-am îndreptat umerii şi am privit din nou către urmele de copite, aşteptându-mă ca ele să dispară pe nesimțite şi să înceteze să preschimbe lumea într-un loc înspăimântător şi fără noimă.

Apoi, tata a luat vătraiul şi a început să scociorască urmele de copite cu el, urmând dâra lăsată de călăreți în zăpadă până la marginea pădurii, după care s-a întors păşind apăsat chiar peste ele. Când a ajuns înapoi la noi, a spus:

– Să nu vă mai aud vorbind asemenea prăpăstii. Cine ştie cine o fi lăsat urmele – pesemne doar nişte copii încercând să facă o glumă proastă. Treci înapoi la treabă, Wanda!

L-am privit cu uimire. Nu-l mai auzisem niciodată pe tata să vorbească atât de apăsat. Nu-l ştiam în stare să poruncească astfel. Wanda încă şovăia. A privit lung către fostele urme de copite, după care a păşit uşurel peste ele în zăpada răscolită şi a început să hrănească găinile. Mama stătea în prag, cu broboada înfăşurată strâns, cu buzele strânse, cu brațele strâns încrucişate. După care a spus:

– Vino în casă, Miryem! Am nevoie să mă ajuți la curățat cartofi.

Am intrat după ea, timp în care ea a aruncat o privire în lungul drumului, către târg. Dar toată lumea reintrase în casă, întorcându-se la treburi; nimeni nu ne mai urmărea de afară.

Odată ajunşi înăuntru, tata s-a dus la fereastra de lângă patul meu, ținând în mână un bețigaş luat din lemnele de foc, după care l-a măsurat în lungime şi grosime cu crestături de cuțit; apoi şi-a luat haina şi toporişca şi a ieşit din nou, cu bețigaşul în mână.

– Miryem, a spus mama, cred că tatălui tău i-ar prinde bine ajutorul unui flăcău. O să-l rugăm pe fratele Wandei să vină să stea cu noi peste noapte şi o să-l plătim.

– Să plătim pe cineva doar ca să doarmă cu noi în casă? Dar cu ce ne-ar putea fi de folos dacă unul dintre Străvechi ar intra într-adevăr peste noi?

M-a umflat râsul chiar rostind întrebarea: gândul mamei era atât de hazliu. Abia îmi aminteam cum de se întâmplase să cred că toată treaba asta ar fi putut fi *altceva* decât o glumă. Părea că tocmai visasem, iar visul se destrăma deja în uitare.

Însă mama a rostit tăios:

– Nu mai vorbi prostii! Nu vreau să te mai aud spunând aşa ceva. Şi să nu pomeneşti de Străvechi nimănui din târg, auzi?

Porunca aceasta a mamei o înţelegeam încă şi mai puţin. Toată lumea avea să vorbească despre Străvechi, despre drumul licărind prin pădure, iar a doua zi era zi de târg.

– Atunci, nu te duci nicăieri, a zis mama după ce i-am împărtăşit gândul meu; iar când m-am împotrivit spunându-i că am de dus mărunţişuri spre vânzare la Vysnia, m-a scuturat zdravăn de umeri şi mi-a zis:

– Miryem, o să-l plătim pe fratele Wandei să rămână peste noapte, aşa că ea n-o să pomenească nimănui că Străvechii au trecut pe la noi. Şi nici tu n-o să spui nimănui că s-au apropiat atât de mult!

Mi-a pierit cheful de sfadă. Mai ales după ce mama a adăugat, cu glas moale:

– Acum doi ani, lângă Minask, o ceată de Străvechi a pustiit ţarinile în drumul lor spre trei orăşele, nu cu mult mai mari decât al nostru. Au pus foc bisericilor şi caselor celor avuţi şi au prădat până şi ultimul gram de aur pe care l-au găsit. Dar au trecut călare pe lângă satul Yazuda, locuit de evrei, şi nu le-au ars casele. Aşa că oamenii au început să spună că evreii au căzut la învoială cu Străvechii. Iar acum, în Yazuda nu mai e picior de evreu. Înţelegi, Miryem? De asta n-ai să pomeneşti nimănui că Străvechii au trecut pe la noi!

Nu mai era vorba acum despre spiriduşi, vrăjitorii sau lucruri fără noimă, ci despre ceva ce înțelegeam prea bine.

– O să merg mâine la târg, am spus după câteva clipe şi, înainte să-i dau mamei răgazul să zică ceva, am adăugat: Ar fi ciudat dacă nu aş merge. O să mă duc şi o să vând cele două rochii noi pe care le-am cumpărat şi o să vorbesc despre straiele după moda nouă de la Vysnia.

Mama a încuviințat din cap după câteva clipe şi m-a mângâiat pe creştet, cuprinzându-mi obrajii în palme. Apoi ne-am aşezat amândouă la masă şi am început să curățăm restul de cartofi. Afară, o auzeam pe Wanda crăpând lemne în ritmul sacadat, egal şi neîntrerupt al toporului izbind butucii. După puțină vreme s-a întors şi tata cu brațele încărcate de ramuri verzi; restul zilei şi l-a petrecut lângă foc, curățându-le şi potrivindu-le de lungime ca să facă din ele gratii subțiri, cu care să acopere ferestrele casei.

– Ne gândeam că l-am putea tocmi pe fratele Wandei să rămână nopțile la noi, a spus mama, fără să ridice ochii din lucrul ei de mână, în timp ce tata meşterea la gratii.

– Ar fi de folos să am un flăcău prin preajmă, a încuviințat tata bucuros. Mă năpădesc grijile de câte ori avem bani în casă. Oricum, mi-ar fi de mare ajutor. Mai ales că nici eu nu întineresc, cum bine vedeți.

– Poate, până la urmă, o să ținem şi câteva capre, am spus. Băiatul ăsta ar putea avea grijă de ele.

#

– Ne-ar plăcea să avem în preajmă un flăcău care să rămână peste noapte şi să aibă grijă de casă, mi-a spus Miryem în ziua când s-a întors. Şi care să îngrijească de câteva capre pe care avem de gând să le cumpărăm. N-ar putea oare fratele tău să vină să ne ajute?

Nu i-am răspuns pe loc. Îmi venea să zic nu. Îi ținusem socotelile în timpul celor două săptămâni cât fusese plecată. Eu singură. În fiecare zi treceam pe la datornici, pe la câte un rând de case deosebite în fiecare zi, apoi reveneam acasă

la ei ca să pun de cină pentru mine şi pentru taică-său, cămătarul, după care, cu mâini tremurătoare, mă aşezam la masă şi deschideam cu grijă catastiful. Legătoarea din piele era atât de moale la atingere, iar înăuntru fiecare pagină subțire şi netedă era acoperită cu litere şi numere. Le răsfoiam una câte una, în căutarea caselor pe la care trecusem în acea zi. Paginile purtau numere diferite pentru fiecare casă, iar lângă număr era scris numele celui care locuia acolo. Înmuiam tocul în călimară, ştergeam vârful peniței, apoi îl înmuiam iar şi scriam încet-încet, aducând din condei fiecare număr după priceperea mea. După aceea închideam la loc catastiful, curățam tocul de cerneală şi îl puneam alături de călimară pe policioară. Singură făceam toate astea!

Toată vara aceea, când zilele erau mai lungi şi puteam zăbovi nițel, Miryem mă învățase cum se scriu numerele cu tocul. Mă lua afară după cină şi desena numerele în țărână cu un băț, iar şi iar. Însă nu m-a învățat doar cum să le scriu. M-a învățat şi să *socotesc*, anume cum se naşte un număr nou din altele două şi, de asemenea, cum se scade un număr dintr-altul. Și nu doar numere mici, pe care le puteam desluşi pe degete sau cu ajutorul pietricelelor de socotit, ci şi numere mari. M-a învățat cum se adună o sută de bănuți într-o copeică şi douăzeci de copeici de argint într-un zlot de aur şi cum să împart iarăşi o monedă de argint în bănuți.

La început mi-a fost frică să învăț. Au trecut cinci zile până am îndrăznit să pun mâna pe băț şi să reiau dârele desenate de ea în chip de numere. Vorbea cu mine ca de ceva obişnuit, însă eu ştiam că e vrăjitorie. Frică mi-a fost şi mai târziu, dar nu m-am putut împotrivi. Am învățat să desenez în țărână dârele fermecate, apoi am făcut-o pe o piatră netedă cu un toc vechi şi cu cenuşă amestecată cu apă în chip de cerneală, iar într-un târziu le-am scris chiar cu tocul şi călimara ei pe o foaie veche de hârtie, ajunsă cenuşie de la atâta scris şi şters. Și pe la sfârşitul iernii, când a plecat să-şi vadă bunicii, eram de-acum în stare să îi țin singură socotelile. Începusem chiar să citesc şi slovele. Știam numele strigate cu glas tare de pe fiecare pagină şi mi le repetam uşurel şi atingeam slovele cu

degetul, desluşind ce slove intră în fiece cuvânt. Câteodată, când greşeam, Miryem mă oprea şi îmi spunea slovele potrivite. Mă învățase atât de multă vrăjitorie, încât nu-mi venea la socoteală să o împart cu nimeni.

Cu un an în urmă, i-aş fi spus „nu“ fără putință de tăgadă, ca să păstrez totul numai pentru mine. Dar trecuse aproape un an de când îl scăpasem pe Serghei din ghearele Străvechilor. Acum, când ajungeam târziu acasă, îmi punea cina dinainte. Împreună cu Stepon adunase păr de capră de prin tufişuri şi de prin fân, aproape un an de zile, cât să-mi ajungă să-mi fac o broboadă pe care s-o port când mergeam în târg. Era fratele meu.

Apoi, aproape că am zis „nu“ de frică. Dacă lui Serghei avea să-i scape taina? Ajunsese atât de mare, încât abia o mai puteam eu ține zăvorâtă în mine. Noapte de noapte, mă duceam la culcare cu gândul la cele şase copeici de argint, ținute strâns în pumn, lucitoare şi reci. Le socoteam în gând tot adăugând bănuți, unul câte unul, până ce mă fura somnul. Dar după o clipă, am întrebat încet:

– Munca lui ne-ar ajuta să stingem datoria mai repede?

– Da, mi-a răspuns Miryem. Zilnic, fiecare din voi o să câştige câte un bănuț. Jumătate din sumă va merge spre plata datoriei până la stingerea ei, iar restul vi-l voi plăti în bani peşin.

Apoi a scos un bănuț rotund şi nou şi mi l-a pus, licărind, în palmă, ca răsplată pentru că m-am gândit să-i spun „da“ în loc de „nu“.

– O să vorbesc cu Serghei, i-am răspuns.

Dar când i-am spus, pe şoptite, în pădure, departe de orice loc în care ne-ar fi putut auzi taica, m-a întrebat: „Vor doar să stau peste noapte în casă? O să-mi dea *bani* doar ca să stau pe lângă casă şi să le hrănesc caprele? De ce?“

– Se tem de spărgători, i-am răspuns, dar de îndată ce cuvintele mi-au ieşit din gură, mi-am amintit că nu-i adevărat. Însă nu mai eram oricum în stare să desluşesc adevărul.

A fost nevoie să mă ridic şi să mă prefac că țin coşul cu mâncare pentru găini şi să dau înconjur casei, pentru ca amintirea acelei dimineți să-mi revină limpede

în minte. Am ieşit şi am mâncat pe tăcute o parte din pâinea veche, aşezându-mă la colțul casei, unde cei dinăuntru nu mă puteau zări, şi nici găinile, iar după ce am păşit dincolo de colțul casei, am zărit urmele pe zăpadă...

– Străvechii, am şoptit. Iar cuvântul mi-a înghețat în gură. Străvechii au trecut pe aici.

Dacă Miryem nu mi-ar fi dat bănuțul, nu ştiu ce ne-am fi făcut. Îmi era limpede că datoria tatei nu mai avea nicio însemnătate. Nicio lege n-avea cum să mă constrângă să lucrez într-o casă prin ferestrele căreia veneau nestingheriți să privească Străvechii. Dar Serghei s-a uitat la bănuțul din palma mea, la fel am făcut şi eu, după care m-a întrebat:

– Câte un bănuț de căciulă în fiecare zi?

– Deocamdată, jumătate din sumă merge către stingerea datoriei, i-am spus. Câte un bănuț pe zi, atât.

– Pe ăsta îl păstrezi tu, mi-a spus după o clipă. Iar pe următorul o să-l iau eu.

N-am zis: „Să mergem lângă copacul alb să cerem mamei sfatul." De data aceea, m-am purtat ca taica. Nu voiam să aud glasul mamei spunând *Nu vă duceți, o să dați de necaz!* Ştiam că o să dăm de necaz. Dar ştiam totodată şi ce avea să se întâmple dacă nu mă mai duceam la lucru. Dacă-i spuneam lui taica, mi-ar fi zis că nu trebuie să mai rămân o clipită într-o casă de diavoli, apoi m-ar fi vândut în târg pe două capre cuiva în căutare de o nevastă cu spinarea tare şi nepriceputăla socoteli. În ochii lui, nu prețuiam nici măcar şase copeici.

Aşa că i-am spus tatei că evreul cămătar avea trebuință de cineva care să îl ajute să țină capre şi că datoria s-ar stinge mai repede dacă i-ar îngădui lui Serghei să rămână acolo peste noapte. S-a încruntat şi s-a răstit la Serghei:

– Să ajungi acasă cu un ceas înainte de răsărit. Când se va stinge datoria?

Serghei a privit către mine, iar eu i-am spus tatei:

– Peste trei ani.

Mă aşteptam să mă plesnească, să-mi strige în față că sunt o proastă care habar n-are de socoteli. Dar taica doar a mârâit:

– Jivine sugătoare de sânge şi lipitori, după care a adăugat către Serghei: Să faci bine să le spui că trebuie să mănânci şi de dimineață la ei! Și să nu vă mai prind că mulgeți caprele!

Aveam acum la îndemână un răgaz de trei ani. Mai întâi aveam să primim un bănuț la fiecare două zile, mai apoi, câte un bănuț pe zi. Mi-am strâns mâinile cu Serghei în spatele casei, iar el mi-a şoptit:

– Ce-o să ne cumpărăm cu banii?

N-am ştiut ce să-i răspund. Nu mă gândisem să-mi cumpăr ceva cu banii primiți. Mă gândeam doar cum e să-i am aievea, strânşi în pumn. După care Serghei a spus:

– Dacă cheltuim din ei, taica o să prindă de veste. O să ne pună să i-i dăm lui.

Mai întâi am crezut că lui taica măcar nu-i mai umbla prin gând să mă scoată la vânzare în târg. Dacă aduceam acasă un bănuț în fiecare zi, ar fi fost mulțumit să mă lase să lucrez pentru cămătar. Dar apoi m-am gândit la el luându-mi banii: cum ar fi trebuit să-i pun în palmă bănuții strălucitori, unul după altul. M-am gândit la el ducându-se în târg şi cheltuindu-i pe băutură şi jocuri de noroc, fără să mai fie nevoit să muncească vreodată. Asta avea să-l facă fericit zi de zi.

– N-o s-o fac, am spus şi am simțit o arsură în stomac. N-o să-l las să se atingă de banii mei.

Însă nu ştiam ce să facem. Apoi am adăugat:

– O să-i ascundem. Pe toți. Dacă lucrăm preț de trei ani fără să ne atingem de ei, vom avea fiecare câte zece copeici. Puse laolaltă, vor face un zlot. Un galben, adică. O să-l luăm pe Stepon şi o să fugim în lume.

Unde să nu fi dus? Habar n-aveam. Dar eram încredințată că, având atâta bănet, ne-am fi putut duce oriunde. Am fi putut face orice. Iar Serghei a dat din cap în semn de încuviințare; la fel gândea şi el.

– Unde i-am putea ascunde? m-a întrebat.

Aşa că, în cele din urmă, am mers sub copacul coliliu şi, sub piatra de pe mormântul mamei, am făcut o scobitură în țărână, după care am pitit bănuțul

acolo şi l-am acoperit la loc cu piatra.

– Mamă, păstrează-l la adăpost pentru noi!

După care am plecat în grabă de la mormânt, neaşteptând să vedem dacă avea să se întâmple ceva. Serghei nu voia s-o audă pe mama spunându-i şi ea să renunțe la planurile sale.

În noaptea aceea, după cină, s-a dus în târg, purtând pe cap o cipilică făcută de mine din cârpe, să-i țină de cald la urechi. Am rămas în curtea din fața casei, privindu-l cum se îndepărtează. Drumul Străvechilor încă adăsta licărind prin pădure. Nu cu o lumină ca de felinar, ci mai degrabă ca lumina stelelor într-o noapte înnorată. Dacă încercai să priveşti drept către el, nu izbuteai să-l zăreşti. Dacă priveai în altă parte, îți apărea ca un licărit pe care-l prindeai cu coada ochiului. Serghei s-a ținut departe de el atât de mult cât i-a fost cu putință. Nu-i mai plăcea acum să meargă prin pădure. A rămas tot timpul pe marginea drumului de țară, de cealaltă parte față de rândul de copaci, chiar dacă trebuia să-şi croiască astfel drum prin zăpadă, care se aşezase de-acum din belşug pe drumeag. Dar în scurt timp s-a pierdut în întuneric.

A doua zi dimineață, i-am putut încă zări urmele prin zăpadă, pe când mă îndreptam şi eu către târg. Aproape că îmi doream s-o fi apucat pe drumul licărind ca să nu-i mai văd urmele, fiindcă aveam în suflet spaima că urmele s-ar fi putut opri deodată după o bucată de cale. Dar n-a fost aşa. Urmele m-au însoțit până acasă la Miryem, unde Serghei se afla la masă, înfulecând dintr-un blid de caşă fierbinte, cu miros de nuci. M-a înghiontit foamea în stomac şi pe mine. Nu mai mâncam acasă nimic de dimineață de câtva timp. Nu mai aveam destulă mâncare.

– A fost linişte toată noaptea, mi-a spus.

Eu am luat coşul şi am ieşit să dau de mâncare la găini. În coş, se găsea un colț întreg de pâine, încă moale la mijloc. L-am mâncat şi m-am dus să văd de găini, dar nu mi-au ieşit în întâmpinare.

Încetişor, m-am dat mai aproape. Erau urme de jur împrejurul coteţului. Copite ca de cerb, doar că mai mari şi cu gheare. Ferestruica din acoperişul coteţului, pe care o închisesem cu o zi înainte, era larg deschisă, de parcă cineva aruncase o privire cercetătoare înăuntru. Găinile erau la locul lor, strânse laolaltă, chircite şi cu penele înfoiate. Nu am găsit decât trei ouă mici, iar când le-am scos la lumină, unul dintre ele avea coaja cenuşie, de un alb-cenuşiu stins, precum cenuşa din vatră.

Am aruncat oul cenuşiu înspre pădure cât de departe am putut şi m-am gândit apoi să şterg urmele şi să mă prefac că nu le-am zărit. Dacă i se năzărea cumva cămătarului să-i spună lui Serghei să nu mai vină deloc pentru că nu reuşise să-i ţină departe pe Străvechi? Poate că aveau de gând să mă alunge şi pe mine. Iar dacă aveam să mătur urmele de pe zăpadă, aveam să uit şi eu c-au fost aievea, aşa cum se întâmplase cu o zi înainte. M-am dus să iau mătura cu care obişnuiam să mătur curtea, însă am găsit-o rezemată de zidul casei, iar pe jos am zărit urme de cizme. Erau o mulţime. Unul dintre Străvechi se apropiase nestingherit de spatele casei şi păşise încoace şi încolo de-a lungul zidului de trei ori, chiar sub nasul celor ce dormeau înăuntru.

În original, cu sensul de „domn“ (n. tr.).

Aluzie la basmul popular *Rumpelstiltskin* (germ. *Rumpelstilzchen*), cules de fraţii Grimm în colecţia lor de basme din 1812, a cărui protagonistă este o fiică de morar (n. tr.).

Capitolul V

Fratele Wandei nu era decât un băieţandru: înalt, spătos şi necioplit, ca un cal deşelat de foame, cu ciolane aproape ieşindu-i prin piele în coate şi la încheieturi. Când a ajuns întâia oară în seara aceea, a spus fără să ridice privirea din pământ că taică-său avea să-l lase să vină doar dacă îi dădeam de mâncare la cină şi dimineaţa, iar când s-a aşezat la masă am văzut că Gorek nu era prost deloc când îşi trimisese feciorul cu asemenea învoială: băiatul avea o foame de lup. Tot cu atât ne-am fi ales şi dacă îi dublam simbria, la felul în care creştea preţul hranei. Dar mi-am ţinut gura, chiar şi atunci când mama i-a dat o a doua felie de pâine cu unt. Părinţii mei mi-au mutat patul în odaia lor şi i-au dat lui Serghei un braţ de pături să-şi facă un culcuş în locul patului.

M-am trezit din somn în puterea nopţii. Tata trecea prin odaia de zi, iar uşa s-a deschis scârţâind şi lăsând să pătrundă o boare de aer geros. L-am auzit pe Serghei scuturându-şi zăpada de pe ciubote şi spunându-i scurt tatei:

– E linişte peste tot.

– Treci şi te culcă la loc, Miryem, mi-a spus mama blând. Serghei a dat doar o raită pe afară.

Am mai deschis de două ori ochii în acea noapte, trezită de paşii lui Serghei care ieşea însoţit de o pală de aer rece, dar i-am închis repede după aceea. Nu se întâmplase nimic. Dimineaţa ne-am trezit şi am început să pregătim caşa pentru masă. Serghei era deja afară, bătând pari în pământ, ca să facă un ocol în care să ţinem caprele. Drumul Străvechilor era încă acolo, printre copaci, dar când am aruncat pe furiş o privire către el, mi s-a părut că parcă se îndepărtase puţin. Era o zi rece şi cenuşie, soarele nu se zărea defel, dar drumul licărea oricum. Câţiva băieţi de ţărani ieşiseră din sat, trecând pe lângă casa noastră, îndemnându-se

unul pe altul să arunce o piatră către drumul Străvechilor sau să-l atingă cu piatra; îi puteam auzi vorbind tare, cu glas vesel, zeflemisindu-se unul pe celălalt.

Wanda a ajuns pe când fratele ei stătea încă la masă şi înfuleca şi a ieşit în curte cu coşul găinilor. S-a întors cu coşul aproape gol, cu doar două ouă, deşi acum aveam nouă găini ouătoare. După care le-a pus pe masă şi le-am privit cu toții. Ouăle erau mici, cu coaja foarte albă; apoi Wanda a spus dintr-odată:

– Sunt urme şi mai multe în spatele casei!

Ne-am dus şi ne-am uitat la ele. Le-am recunoscut de cum le-am văzut, deşi uitasem cum arată: înainte ca Wanda să spună ceva, uitasem pe jumătate că urmele ar fi fost vreodată aievea. Cizmele cu vârf ascuțit umblaseră în căutare de pradă în jurul zidului odăii de culcare, de trei ori înainte şi înapoi, iar bidiviul cu copite despicate rămăsese pe loc lângă coteț, lăsând urme în zăpada din jur, ca o vulpe care amuşină după o vizuină în care să intre. Găinile stăteau toate înăuntru, strânse laolaltă într-un ghem mare de pene înfoiate.

– M-am uitat peste tot, jur! a scâncit Serghei.

Dar tata i-a răspuns:

– Nu-i nimic, Serghei, nu-s decât băieții ăia de prin vecini care se țin de şotii.

Apoi Wanda a măturat curtea şi am aruncat ouăle în găleata cu lături. Mama m-a cuprins pe după umeri şi am intrat amândouă în casă.

Serghei s-a întors la taică-său în gospodărie, iar Wanda a făcut curățenie şi s-a dus să scoată apă. N-am mai reuşit să uit de urme, oricât aş fi vrut, iar când Wanda a intrat în casă, m-am ridicat şi i-am zis cu glas hotărât:

– Haide, mergem la târg!

M-am dus să-mi iau broboadă, de parcă nu se întâmplase nimic nefiresc sau ieşit din comun în acea zi. Când am pornit, m-am ținut tot cu spatele către pădure. Vântul îmi şuiera tăios pe la călcâie, făcându-mă să țin degetele de la picioare strânse sub tivul lung al rochiei. Nu m-am întors să văd dacă licăritul argintiu al drumului Străvechilor se afla încă acolo.

Wanda ducea coşul încărcat cu fleacurile pe care le cumpărasem la Vysnia spre vânzare şi, de asemenea, cele două rochii pe care mi le luasem ca să-mi fac hatârul şi s-o sfidez pe mama, care nu mă lăsase să-i cumpăr şi ei una. Erau rochii călduroase, dar şi frumoase, ţesute din lână, cu flori strălucitoare cusute pe tiv, cu verde şi albastru-intens pe ţesătura roşie. M-am dus ţintă spre taraba croitoresei Maria şi am tras de tivuri ca să-i arăt, zicându-i:

– Ia uite ce model nou se poartă la Vysnia anul ăsta!

O mână de femei s-au strâns pe dată în jurul meu ca să privească rochiile, ca un zid de apărare împotriva bârfelor care s-ar fi putut împrăştia. Un tiv cu model nou era de mai mare însemnătate pentru ele decât drumul Străvechilor, cu care, de altfel, nimeni nu dorea să-şi bată capul prea mult. În piaţă, drumul nici nu se zărea. Desigur, Maria m-a întrebat cât cer pe rochii. Nu i-am răspuns pe dată. În jurul meu erau strânse şase femei, privindu-mă ca nişte ciori gata să lovească cu ciocul. Pentru o clipită, mi-a venit în gând să dau rochiile mai ieftin, ca să las în urmă o impresie prietenoasă, un simţământ care ar fi vorbit în favoarea mea dacă cineva ar fi pomenit de drumul Străvechilor şi de cât de aproape trecea pe lângă casa noastră. Dintr-odată l-am înţeles mai bine pe tata.

Trăgând aer în piept, am spus:

– Nu ştiu dacă o să le pot vinde pe dată. Vezi şi dumneata câtă muncă a încăput în ele: sunt croite de cele mai pricepute mâini din Vysnia. Au fost anume croite ca rochii de mers la nunţi şi m-a costat ceva ca să le cumpăr şi să le aduc aici, la târg. Nu pot să le vând cu mai puţin de un zlot bucata.

Mi-am petrecut toată ziua de târg într-un singur loc, în timp ce femeile veneau să se uite la rochii de un zlot bucata, murmurând laude la adresa broderiei, a croielii şi a culorilor vii. Se uitau cu luare-aminte la cusături şi încuviinţau din cap atunci când le arătam cu un aer grav cât de mici şi de grijulii erau tighelele şi cum îţi puteai da seama că se folosise doar fir foarte subţire. Între timp, le-am vândut restul de marfă – flecuşteţele pe care le cumpărasem de la Vysnia. Le-am dat pe toate mai bine decât sperasem, de parcă se molipsiseră şi ele de strălucirea

şi luxul rochiilor. Iar la sfârşitul zilei de târg a trecut pe acolo perceptorul, căruia îi plăcea să caşte ochii prin piață din când în când, deşi avea o slugă tocmită să-i facă cumpărăturile, şi mi-a plătit foarte curtenitor doi zloți, cumpărând rochiile pentru lada de zestre a fiicei sale.

M-am întors acasă şi inima îmi bătea să-mi spargă pieptul; simțeam în gât, ca un nod, o victorie grozavă, îndoită cu spaimă; aproape că nu mă puteam stăpâni. Plătisem doar o copeică pentru fiecare rochie. Mama şi tata n-au zis nimic când am pus pe masă cei doi zloți, laolaltă cu bănuții şi cu cele trei copeici câştigate de pe urma zilei de târg. Tata a scos un suspin uşor, aproape fără glas:

– Ei bine, fata mea chiar poate preschimba argintul în aur, a spus, aproape neajutorat, şi mi-a pus mâna pe creştet, mângâindu-mă, de parcă i-ar fi părut rău în loc să fie mândru.

Ochii mi s-au umplut de lacrimi fierbinți de mânie, dar am strâns din dinți şi am pus galbenii în taşcă, după care i-am dat mamei borcănelul cu cireşe confiate pe care îl cumpărasem ca să ne îndulcim un pic. După cină, mama a pregătit un ceai tare şi a pus cireşele într-un castron de sticlă, alături de o linguriță de argint, ultima piesă rămasă dintr-un serviciu de ceai pe care îl adusese ca parte din zestre când se măritase. Restul serviciului fusese vândut în târg de-a lungul anilor, pe când sufeream de foame. Am pus cireşele dulci în ceai şi am băut licoarea fierbinte şi dulce, după care am mâncat fiecare cireaşa călduță din ceaşcă, lăsând să ne scape din gură sâmburele în linguriță cu gesturi foarte gingaşe.

Wanda a strâns masa şi şi-a pus basmaua pe cap, pregătindu-se de plecare, după care s-a oprit şi a privit în sus în timp ce întreaga odaie s-a întunecat. Prin ferestre, se vedea zăpada căzând dintr-odată, iar când am deschis uşa, ningea atât de tare, încât nu se mai zărea casa vecinilor. În partea cealaltă, drumul Străvechilor putea fi încă zărit, licărind cumva mai puternic pe zăpadă şi, o clipă, mi s-a năzărit că văd ceva mişcând în copacii de pe marginea lui.

– Nu poți să pleci pe aşa o vreme, a spus mama. O să rămâi până se opreşte ninsoarea.

Wanda s-a mişcat de lângă uşă, împingând-o să se închidă cu oarecare osteneală, pricinuită de forța vântului.

Însă ninsoarea nu s-a oprit deloc toată după-amiaza. Nici măcar nu s-a rărit. Când s-a înnoptat, Wanda şi cu tata au ieşit şi au curățat zăpada de pe acoperişul coteţului de păsări şi de jur împrejur, pentru ca găinile să nu moară sufocate. După care ne-am cuibărit noi înşine în casă precum găinile într-un coteț. Mirosul tocăniței se risipise, deşi ce mai rămăsese din ea era încă pe vatră, la foc mic, să se păstreze caldă, iar mama a pus câțiva cartofi la copt în jar pentru cină. În aer stăruia un frig crâncen, care îmi înțepa nările şi care n-avea nimic cald sau viu în el, nici măcar miros de pământ sau de frunze putrede. Am încercat să frunzăresc prin catastiful cu datornici, apoi să cos ceva, dar a trebuit să las totul baltă. Era mult prea întuneric, iar lumina lumânării nu părea în stare să se răspândească de pe masă în odaie.

– Haideți, că doar n-o să rămânem aşa, posomorâți! a spus într-un târziu tata, văzându-ne şezând, movile omeneşti amuțite, înfofoliți în haine de blană, broboade şi pături. Să cântăm ceva împreună!

Wanda ne-a ascultat cântând, după care ne-a întrebat dintr-odată când ne-am oprit să ne tragem răsuflarea:

– Asta-i vrăjitorie?

Tata s-a oprit din cântat, iar mama a răspuns răspicat:

– Nu, Wanda, sigur că nu! Este un imn întru slava lui Dumnezeu.

– Aha! a răspuns ea, nimic mai mult, după care nici noi n-am mai cântat o vreme.

– Asta ar trebui să-i țină departe, nu-i aşa? a întrebat Wanda.

După câteva clipe, tata a spus cu glas domol:

– Nu ştiu, Wanda. Dumnezeu nu ne izbăveşte de suferințe aici, pe pământ. Străvechii îi năpăstuiesc deopotrivă pe cei drepți şi pe cei păcătoşi, la fel cum fac boala şi necazul.

Ne-a istorisit apoi din Cartea lui Iov, din ce îşi putea aminti. Nu era, desigur, o poveste liniştitoare dacă nu-i cunoşteai sfârşitul, iar eu nu i-l cunoşteam, însă tata nu a ajuns atât de departe în acea zi; tocmai povestea cum Iov se jeluia de nedreptatea lui Dumnezeu, care îi răpise familia, când deodată s-a auzit o bubuitură în uşă, un zgomot înfundat, ca şi cum capătul gros al unui ciomag ar fi izbit uşa. Am sărit cu toţii în picioare şi tata s-a oprit din povestit. Am rămas tăcuţi tuspatru, cu ochii aţintiţi spre uşă. După care tata a spus dintr-odată:

– Serghei este, vezi bine; n-ar fi trebuit să se ostenească pe-aşa urgie.

S-a ridicat şi s-a dus la uşă. Mi-a venit să scot un strigăt de împotrivire, să-i spun să se dea înapoi; am văzut-o pe Wanda chircindu-se între pături cu o faţă plină de îngrijorare. Nici ea nu credea că e fratele ei. Nici tata nu credea aşa ceva, aşa că a luat vătraiul în cei câţiva paşi până la uşă; când a ajuns, a apucat clanţa cu stânga şi a deschis-o cu o apăsare scurtă, ţinând în dreapta vătraiul ridicat.

Dar nu era nimeni acolo. N-a intrat nici măcar vântul tăios. Ninsoarea s-a oprit la fel de iute cum se stârnise, iar afară stăpânea doar întunericul obişnuit al nopţii, câţiva ultimi fulgi rătăciţi topindu-se de la căldura focului după ce plutiseră peste prag. M-am uitat ţintă spre uşă, apoi am întors capul să privesc prin fereastra zăbrelită înspre pădure: drumul Străvechilor dispăruse.

– Cine e, Josef? a întrebat mama.

Tata rămăsese în prag, uitându-se în jos. Am împins la o parte păturile şi m-am dus lângă el. Nici măcar nu mai era atât de frig afară: broboada îmi era de ajuns. Însă poteca spre casa noastră se umpluse de zăpadă cam până la genunchii mei şi, chiar sub streşini, neaua acoperise pridvorul din piatră. Un şir de urme de copite despicate venea până aproape de casă din curtea din spate, iar urmele unei perechi de cizme largi, cu vârf ascuţit erau întipărite în zăpada proaspătă din faţa casei. Chiar în mijlocul pridvorului, odihnindu-se parcă în linişte pe zăpadă, se găsea un săculeţ de piele albă, strâns legat la gură.

Tata a privit cu luare-aminte în jur. Acum ne puteam zări vecinii: toate casele se preschimbaseră în ciuperci gârbovite sub greutatea ninsorii, cu picăţele de

ferestre luminate în partea de sus, care străpungeau zăpada ce le troienise pervazul. Nici țipenie de om nu se afla pe drum, dar pe când priveam spre sat, am zărit ceva mişcând la o fereastră: mâna unui copil ştergând geamul înghețat în chip de cerc. Tata s-a aplecat iute şi a ridicat săculețul de piele. L-a adus în casă şi eu am închis uşa în urma lui.

A pus apoi săculețul pe masă. Ne-am strâns împrejurul lui şi ne uitam la el de parcă era un cărbune aprins, care ar fi putut într-o clipă să preschimbe casa într-o vâlvătaie. Era făcut din piele, din piele albă vopsită într-un fel necunoscut mie; arăta de parcă fusese cu desăvârşire alb de la început. Nu se zărea nicio cusătură sau tighel pe marginile lui. În cele din urmă, când nimeni nu se uita, i-am desfăcut baierele trăgând de un şnur alb de mătase şi l-am golit de bani în palmă. Șase monede mici de argint, subțiri, netede şi cu totul rotunde s-au rostogolit apoi pe masă într-o grămăjoară, cu un clinchet ca de clopoței. Casa ne era plină de căldura toropitoare a focului, dar din banii de pe masă izvora o strălucire rece, de parcă ar fi stat în lumina lunii.

– Drăguț din partea lor să ne facă aşa un dar, a spus tata sec.

Desigur, Străvechii n-ar fi făcut niciodată aşa ceva. Mai auzisem poveşti cu zâne care aduceau daruri. Chiar bunica mea îmi spunea câteodată o poveste pe care o ştia de la bunica ei, anume că, pe atunci când bunica *ei* era doar o fetiță în târgul Elkurt de la apus, a găsit într-o bună zi o vulpe sângerând pe pervazul ferestrei odăii de culcare din mansardă, ca şi cum ar fi fost sfâşiată de un câine. A adus vulpea în casă, i-a oblojit rănile şi i-a dat să bea apă. După care vulpea i-a sărit din poală şi i-a spus cu glas omenesc:

– M-ai salvat, iar într-o zi îți voi întoarce binele făcut, după care a sărit pe fereastră, şi dusă a fost.

Când bunica din poveste a ajuns la rândul ei femeie la casa ei şi cu copii, a deschis într-o bună zi uşa unei vietăți care zgrepțăna la uşă şi vulpea i-a apărut din nou în prag spunându-i:

– Ia-ți întreaga familie şi toți banii pe care-i ții în casă şi ascundeți-vă în pivniță!

Iar ea a făcut aşa cum a sfătuit-o vulpea şi n-au apucat bine să se ascundă, că au şi auzit o hărmălaie de glasuri mânioase. Mai mulți bărbați au intrat în casă, au răsturnat mobilele şi au spart acareturile de deasupra, după care aerul s-a umplut de un miros gros şi înecăcios de fum. Dar nu ştiu cum s-a făcut că oamenii furioşi nu au dibuit uşa pivniței, iar fumul şi focul n-au pătruns până la ei.

Noaptea, s-au strecurat în sfârşit afară din ascunzătoare şi şi-au găsit casa arsă, după cum tot arse erau sinagoga şi casele de pe amândouă laturile uliței. Şi-au luat cele câteva bunuri rămase şi au dat fuga într-un colț al mahalalei evreieşti şi au tocmit un căruțaş să-i ducă departe, în Răsărit şi astfel au ajuns la Vysnia, unde ducele le deschisese porțile oraşului evreilor, dacă veneau cu bani la ei.

Dar asta era o poveste dintr-o altă țară. Nu auzeai astfel de poveşti despre Străvechi. Pe la noi, auzeai cum, odată, un bidiviu alb ciudat a ajuns lângă hambarul unui țăran purtând, bălăbănindu-se în şa, un Străvechi rănit şi cum, de frică, țăranul l-a luat în casă şi i-a îngrijit rănile. Şi când rănitul s-a trezit, a scos sabia şi i-a ucis pe toți, după care s-a târât până la calul său, galopând spre pădure cu sângele încă picurându-i din răni, iar întreaga istorie s-a aflat datorită mamei, care şi-a trimis cei doi copilaşi să se ascundă în podul cu fân al hambarului, spunându-le să nu se clintească de acolo până ce Străvechiul rănit nu le va fi părăsit casa.

Aşa că ştiam prea bine că Străvechii nu ne dăduseră o pungă cu bani din bunătate. Nu-mi puteam închipui *de ce* ne-o lăsaseră, şi totuşi se găsea acolo, pe masa noastră, strălucind ca o solie de neînțeles. Apoi mama a răsuflat o dată scurt, s-a uitat la mine şi a spus cu glas scăzut:

– Vor să le preschimbi argintul în aur.

Tata s-a aşezat la masă şi şi-a acoperit fața cu palmele, însă eu ştiam că era vina mea pentru că spusesem în adâncul pădurii, gonind într-o sanie peste întinderea

de zăpadă, că pot preschimba argintul în aur. Străvechii îşi doriseră dintotdeauna aur.

– O să scoatem bani din vistieria băncii, a zis mama. Cel puțin banii îi avem.

N-am spus decât atât:

– O să mă duc înapoi, la oraş mâine.

După care am ieşit şi am păşit pe zăpada proaspăt căzută din curtea noastră, cu pumnii strânşi. Neaua prinsese o pojghiță înghețată şi tare: era numai bună pentru un drum cu sania, un drum iute ca gândul. În săculeț se găseau şase bani de argint, iar eu depusesem în bancă paisprezece galbeni doar la ultima vizită în oraş. Îl puteam tocmi pe Oleg cu sania să mă ducă înapoi la Vysnia, de unde să scot şase galbeni din vistieria băncii bunicului pe care să-i dau Străvechilor – şase galbeni pentru care trudisem, pe care să-i folosesc pentru a-mi cumpăra siguranța.

Wanda a ieşit după mine, înfăşurată în broboadă, ca să meargă să dea de mâncare caprei pe care o cumpărasem din târg cu o zi înainte. Desigur, Serghei nu venise în toiul furtunii de zăpadă şi era prea târziu acum pentru ea, ca să mai plece acasă. S-a uitat la mine şi a intrat tăcută în şopron, iar când a ieşit m-a întrebat deodată:

– O să le dai galbenii tăi?

– Nu, am spus aprig, vorbind nu doar pentru ea, ci şi pentru Străvechii din pădure. Nu, n-o să li-i dau. Vor să le preschimb argintul în aur, şi asta am de gând să fac.

Capitolul VI

Adoua zi dimineața, Miryem a luat săculețul Străvechilor şi s-a dus acasă la Oleg să-l roage s-o ducă înapoi la Vysnia. Nu m-a mai rugat să-i țin socotelile în catastif. Nici măcar nu mi-a reamintit să trec să ridic plățile. Am văzut-o urcând în sanie şi gonind spre târg, iar chipul ei arăta ca râul când îngheață iarna. Maică-sa a condus-o până la poartă, cu broboada petrecută pe după umeri, şi a rămas în loc până ce sania s-a îndepărtat.

Dar nu era nevoie să-mi reamintească de ceva. Mi-am luat coşul şi am pornit-o pe la casele datornicilor. Era ziua a şasea din lună, aşa că aveam de strâns datorii din târg. Nimănui nu-i plăcea să mă vadă, dar Kajus îmi zâmbea oricum mereu, ca şi cum am fi fost prieteni, deşi nu eram deloc. Când am început să lucrez pentru Miryem, obişnuia să-şi plătească datoria în urcioare de krupnik. Lui Miryem nu-i plăcea asta, pentru că datornicul vindea acelaşi krupnik şi la piață săptămână de săptămână, fiert într-un ceaun, iar lumea cumpăra mai degrabă de la el decât de la ea. A găsit ea un han la drumul mare unde lumea cumpăra krupnik, dacă avea de vânzare măcar zece urcioare, dar era mai multă osteneală decât merita şi trebuia să şi plătească ca să le trimită urcioarele acolo.

Mai apoi mi-a dat un urcior cu krupnik rău legat la gură, care părea bun pe dinafară, dar Miryem a mirosit gura urciorului lângă legătură şi a izbit-o în nări un miros de frunze putrede. S-a uitat la urcior cu gura strânsă a furie, după care mi-a spus să dau urciorul deoparte, într-un colț al casei şi să nu pomenesc nimic de asta. După care mi-a mai dat, pe rând, încă două urcioare cu krupnik rău în următoarele două luni. După cel de-al treilea urcior, Miryem mi-a dat legăturile de la gura urcioarelor şi m-a trimis la el să-i spun că trei urcioare cu marfă stricată erau deja prea mult şi că nu mai avea de gând să îngăduie din acea zi

plata în krupnik. Aşa că acum trebuia să-şi întoarcă datoria în bani. Când i-am dat de ştire, i-a pierit zâmbetul de pe chip.

Dar astăzi Kajus zâmbea iar.

– Intră şi te încălzeşte! mi-a spus, deşi vremea nu mai era aşa de rece. O să trebuiască să aştepți un pic. Băiatul meu cel mare s-a dus să-i ducă panovei Ludmila krupnik din cel mai proaspăt. O să aducă banii când vine.

Ba chiar mi-a dat să beau un pahar de krupnik. De obicei avea banii pregătiți când veneam după ei, aşa că nici n-ar fi avut de ce să mă poftească înăuntru.

– Și zi aşa, Miryem se întoarce la Vysnia să mai ia rochii? Bună învârteală mai face cu ele! Și ce noroc are cu tine, că rămâi acasă să ai grijă de negoț!

– Mulțumesc, i-am răspuns cuviincios, punând jos paharul. E bun krupnikul.

Mă întrebam dacă nu cumva voia să mă mituiască încercând să mă facă să-i iau mai puțin. Alți datornici încercaseră s-o facă. Și nu pricep de ce credeau că aş fi făcut aşa ceva. Dacă îi duceam lui Miryem mai puțin decât i se cuvenea, minținд-o că nu au de unde să dea mai mult, ea ar fi trecut în catastif plata mai mică, iar ei rămâneau să-i datoreze pe mai departe atât cât nu plătiseră. I-ar fi ajutat să pună bani deoparte doar dacă aveau de gând să spună că am furat eu din plata făcută, când ar fi sosit vremea să dea de ştire că datoria a fost întoarsă. Și de ce să nu mă tragă pe sfoară, dacă eu le-aş fi dat prilejul s-o facă?

– Da, ştie ea prea bine cum să se descurce, a reluat Kajus. Poți să te bizui pe ea că-şi va găsi o fată muncitoare să-i fie de ajutor. Cu siguranță, nu eşti doar o mutriță drăgălaşă! Ah, uite-l pe Lukas!

Fiul lui intră în casă cu o ladă de urcioare goale. Era un pic mai mare decât Serghei, nu la fel de înalt ca el sau ca mine, dar avea o față rotundă şi era împlinit la trup. Nu flămânzea. M-a măsurat din cap până-n picioare, iar taică-său i-a spus:

– Lukas, dă-i fetei şapte bănuți pentru cămătar.

Și Lukas mi-a numărat în palmă şapte bănuți. Era mai mult decât se cuvenea să plătească.

– Și mie mi-au mers bine treburile, a zis Kajus, făcându-mi prieteneşte cu ochiul. Cum altfel pe frigul ăsta? Omului îi trebuie să dea pe gât ceva cald. Cred că e tare rău când e frig acolo, la voi în gospodărie, a adăugat. Nu l-am mai văzut în târg pe tatăl tău de la o vreme.

– Da, am răspuns, cu grijă în glas. Tata n-a mai dat prin târg, pentru că n-au fost bani de cheltuială pentru băutură.

– Ia de-aici, mi-a spus Kajus, întinzându-mi un urcioraş legat la gură, de felul celor pe care le vindea în târg pe câțiva firfirei dacă îi duceai vasul înapoi.

M-am uitat drept la urcior fără să-l iau. Nu ştiam ce vrea să însemne asta; doar îmi plătise deja. Dar Kajus a stăruit:

– Un mic dar pentru tatăl tău, mi-a explicat. O să-mi aduci vasul înapoi când o să poți.

– Îți mulțumesc, panov Simonis, i-am zis, pentru că aşa se cuvenea.

N-aveam de gând să-i duc tatei un urcioraş de krupnik, ca să se îmbete acasă şi să ne altoiască pe toți trei, dar nu vedeam o cale de scăpare din asta. Data viitoare când tata avea să meargă în târg, Kajus ar fi aşteptat mulțumiri, iar dacă tata ar fi aflat că nu i-l dădusem, atunci chiar că aş fi luat o chelfăneală zdravănă. Aşa că am pus urcioraşul în coş.

Nimeni de pe la alte case nu m-a mai poftit înăuntru să mă cinstească cu krupnik. Maria croitoreasa a fost singura care s-a dat în vorbă cu mine pe când mi-a întins banii datorați:

– Aşadar, Miryem se duce la Vysnia să mai aducă rochii, nu-i aşa? a spus dintr-odată.

Îmi întinsese un singur bănuț.

– Pare un drum tare lung pentru nişte marfă foarte scumpă. Cine ştie dacă o să mai fie în stare să vândă ceva din ce aduce?

– Nu ştiu dacă o să mai aducă rochii, panova, am spus.

– Ei bine, o să facă aşa cum îi vine mai bine la socoteală, asta-i sigur, a răspuns Maria, după care mi-a trântit uşa în nas.

M-am întors acasă la Miryem şi am descărcat plocoanele. Unul dintre datornici îmi dăduse o găină bătrână, care nu mai oua, numai bună de băgat în oală.

– Vreți s-o gătiți astăzi, panova Mandelstam? am întrebat-o pe mama lui Miryem. Pot să-i sucesc gâtul şi să o jumulesc de pene, dacă vreți.

Cosea şi, când i-am pus întrebarea, a ridicat privirea şi s-a uitat roată împrejur prin odaie, ca şi cum căuta un lucru pierdut.

– Unde-i Miryem? m-a întrebat, de parcă uitase, apoi a clătinat din cap şi a adăugat: Of, ce năucă sunt! S-a dus la Vysnia să mai ia rochii.

– Da, s-a dus la Vysnia după rochii, am spus încet. Ceva din vorbele mele îmi suna ciudat. Bineînțeles că de asta se întorsese la Vysnia. Toată lumea credea asta.

– Avem destulă mâncare în casă. O să mai ținem găina, a spus panova Mandelstam. Pune-o împreună cu celelalte deocamdată şi apoi vino înapoi în casă. E ora cinei.

Am dus găina bătrână la coteț şi am băgat-o înăuntru. Apoi m-am oprit să mă uit la neaua din spatele casei, acum troienită şi fără urme, doar mătura ițindu-se pe jumătate îngropată în zăpadă, lângă zid: aceeaşi mătură cu care ştersesem urmele lăsate de Străvechii care dăduseră târcoale casei cu o noapte în urmă şi-i lăsaseră lui Miryem un săculeț cu arginți pe care să-i preschimbe în aur. M-a cuprins un tremur şi am intrat în casă, pentru a uita din nou toată povestea.

După cină a trebuit să plec. Tata avea să fie deja mânios că nu fusesem acasă să-i pregătesc cina cu o zi înainte, din pricina furtunii de zăpadă. Dar tot am măturat podelele, am văzut de găini şi am însemnat cu grijă plățile în catastif, înainte să plec. Noaptea trecută dormisem pe aşternutul pregătit pentru Serghei, cuibărită la căldură în odaia mare cu cuptor, în miresme de aluat şi tocană, miere şi caşă. Casa noastră nu mirosea aşa. Mama lui Miryem mi-a dat o cană de lapte proaspăt şi gras la cină, dintr-o doniță mare, cu care îşi plătise datoria panova Gizis, şi doi bănuți de argint plată pe două zile, chiar dacă Serghei nu venise

noaptea trecută pe furtună, şi o legăturică de pus în coş, cu puțină pâine, nişte unt şi câteva ouă.

– Serghei nu a mâncat nici la cină, nici de dimineață, mi-a spus.

Mi-am potrivit bine broboada şi am plecat spre casă, purtând pe braț povara dulce a bunătății ei.

Am ocolit o bucată prin pădure în drum spre casă şi am ascuns legătura cu de-ale gurii printre rădăcinile copacului alb, după care am îngropat bănuții primiți. Unul l-am pus în grămăjoara mea, pe celălalt, într-a lui Serghei. Apoi am intrat în casă. L-am găsit pe Stepon încercând să amestece într-o oală de terci care se întărise. Avea un semn roşu aprins pe față şi tremura tot învârtind în fiertură. M-a privit tare abătut. Aşadar, tata îi poruncise să pregătească cina seara trecută şi îl pocnise, pentru că nu se pricepuse.

– Şezi şi te odihneşte, i-am spus. Am adus ceva pentru mai târziu.

Am subțiat terciul cu puțină apă şi am pus la fiert nişte varză. Tata a venit mânios, urlând chiar în timp ce-şi scotea ciubotele că n-ar fi trebuit nici în ruptul capului să rămân în târg peste noapte din pricina unui pui de ninsoare, care s-a oprit atât de iute, iar cămătarul avea să facă bine să şteargă de pe răboj plata pentru încă o zi, cât mă ținuse la ei.

– Aşa o să le spun, i-am răspuns, punându-i iute blidul cu varză pe masă, înainte să apuce să intre de-a binelea în casă.

– Panov Simonis mi-a dat un dar pentru tine, taică.

Am pus pe masă şi urcioraşul de krupnik. M-am gândit că aş face tot atât de bine să mă folosesc de el acum, ca să scap de bătaie, de vreme ce mai târziu s-ar fi îmbătat oricum.

– De unde până unde îmi dă Kajus daruri mie? a întrebat taica, mirosind bănuitor urciorul pe când îl deschidea.

După care l-a dat tot pe gât cu înghițituri mari, odată cu jumătate din varza şi terciul gătite. Noi, copiii, ne-am mâncat repede partea cuvenită, fără să ridicăm ochii din blid.

– Acum o să merg să adun lemne, pentru că am lipsit de-acasă, am spus.

Taica nu m-a oprit. Serghei şi Stepon s-au strecurat afară cu mine şi i-am dus sub copacul coliliu. Legăturica cu de-ale gurii era unde o lăsasem, încă nu înghețase. Am împărțit mâncarea, după care băieții m-au ajutat să strâng lemne. Apoi Serghei a apucat-o pe drumul spre târg, iar Stepon s-a cuibărit lângă mine, lipiți amândoi de stiva de lemne, încălzindu-ne unul pe celălalt, în timp ce prin crăpăturile pereților îl puteam auzi pe taica fredonând cu glas tunător.

La un moment dat s-a oprit şi a strigat după mine.

– Copilă nătângă, s-a dus prea departe, a mormăit, văzând că nu-i dau niciun răspuns. Și acum focul are să se stingă.

A mai trecut o bună bucată până s-a vârât în pat şi a început să sforăie. Stepon şi cu mine aproape înghețaserăm. Ne-am strecurat înapoi în casă în vârful picioarelor şi am întețit focul ca să nu se stingă până dimineața, după care am pus la fiert caşa pentru masa de dimineață. L-am învățat pe Stepon cum se face, ca să ştie pentru data viitoare. Apoi ne-am băgat în pat şi ne-am culcat. Dimineața, tata mi-a tras şase lovituri grele de curea pentru că m-am îndepărtat prea mult, deşi focul nu se stinsese şi masa de dimineață era pregătită. Cred că m-a lovit mai degrabă pentru că nu putuse s-o facă noaptea trecută. Însă îl durea rău capul şi era flămând, aşa că atunci când Stepon i-a pus în față un blid plin cu caşă aburindă, a încetat să mai dea în mine şi s-a aşezat la masă. Mi-am şters fața, mi-am înghițit lacrimile şi m-am aşezat lângă el.

#

Se făcuse târziu când sania lui Oleg m-a lăsat la Vysnia. Am petrecut noaptea în casa bunicului, iar a doua zi dis-de-dimineață m-am dus în piața cartierului evreiesc şi am întrebat în stânga şi-n dreapta ca să dau de taraba lui Isaac bijutierul, ursitul verişoarei mele Basia. Era un tânăr cu ochelari şi degete noduroase, dar îngrijite, chipeş, cu dinți buni şi ochi căprui şi luminoşi, cu barba tunsă scurt ca să nu-l stânjenească în muncă. L-am găsit aplecat asupra unei nicovale micuțe, ciocănind un disc de argint cu uneltele lui mititele, cu o

precizie nemaiîntâlnită. M-am oprit în loc să-l urmăresc lucrând preț de vreo zece minute, după care a oftat şi mi-a adresat un „Da?“, cu o uşoară urmă de resemnare, ca şi cum sperase că voi pleca în loc să-l opresc din treabă. Am scos din haină săculeţul alb şi am deşertat cele şase monede de argint pe fața de masă neagră pe care lucra.

– Nu-ți ajung să cumperi nimic de-aici cu ele, mi-a spus într-o doară, abia aruncându-mi vreo privire; se pregătea să se întoarcă la lucrul lui, apoi s-a încruntat uşor şi s-a întors spre mine. A luat în mână o monedă şi a scrutat-o cu luare-aminte, a învârtit-o pe degete şi a frecat-o între ele, după care a pus-o pe masă şi m-a privit drept în ochi: „De unde ai asemenea bani?“

– De la Străvechi, dacă-ți vine să crezi, i-am răspuns. Poți făuri ceva din ele? O brățară sau un inel?

– Ți le cumpăr, s-a oferit giuvaiergiul.

– Nu, mulțumesc, i-am zis.

– Ca să-ți fac un inel din ele te costă doi zloți, mi-a spus. Sau ți le cumpăr eu pe toate pentru cinci zloți.

Am simțit cum îmi tresaltă inima: dacă avea de gând să mi le cumpere pe cinci zloți, asta însemna că putea vinde ce-ar fi făurit din ele pentru mai mult. Dar n-am încercat să mă târguiesc la preț cu el.

– Trebuie să le dau în schimbul lor Străvechilor şase galbeni, am adăugat. Aşa că îți pot plăti un zlot ca să-mi faci un inel sau, dacă pofteşti, le poți vinde cu cât vrei şi o să împărțim câştigul rămas după ce le dau Străvechilor partea cuvenită – ceea ce îmi şi doream de fapt; eram încredințată că Isaac putea vinde orice bijuterie mai bine decât mine. Sunt Miryem, verişoara Basiei, am zis într-un târziu, lăsând pentru la urmă această dezvăluire.

– Aha! a murmurat el drept răspuns, uitându-se din nou la cele şase monede şi cântărindu-le în palmă; după care, în cele din urmă, a încuviințat.

M-am aşezat pe un scăunel în spatele tejghelei, în timp ce el s-a apucat de lucru. A topit mai întâi arginții într-un cuptoraş încins, pe care îl împărțea cu

ceilalți giuvaiergii, aşezat între tarabele lor, apoi a turnat metalul topit într-o matriță groasă de fier. După ce s-a răcit pe jumătate, l-a scos cu vârfurile degetelor înmănuşate şi a gravat în argint un model de o frumusețe bizară, încărcat cu frunze şi ramuri.

Nu i-a luat mult timp: argintul se topea repede, se răcea tot atât de repede şi putea fi încrustat cu uşurință cu vârful micuț al cuțitului de gravat. După ce a terminat, a aşezat uşurel inelul pe o bucată de catifea neagră şi l-am privit amândoi în tăcere un timp. Modelul părea că se mişcă şi se preschimbă într-un fel ciudat: atrăgea înrobitor privirile şi lucea cu o strălucire rece chiar în lumina soarelui de amiază.

– Ducele o să-l cumpere, a spus Isaac, după care şi-a trimis ucenicul valvârtej în oraş. Un servitor înalt, cu aer poruncitor, în livrea de catifea cu vipuşcă aurită, s-a întors cu ucenicul, dându-ne de înțeles cu fiecare încrețitură a feței cât de deranjat era de această întrerupere de la alte treburi mai însemnate, care-or fi fost ele, dar oțăreala i s-a topit pe chip după ce a văzut inelul şi l-a ținut în palmă.

A cumpărat pe dată inelul cu zece zloți şi a plecat cu el într-o cutie închisă, pe care o ținea grijuliu cu amândouă mâinile. Isaac ținea în mână zece zloți din aur, însă chiar şi aşa amândoi am rămas pe loc uitându-ne cum se îndepărtează purtat de servitor departe de ochii noştri, de parcă, şi închis în cutie, inelul ne atrăgea privirile după el. Omul ducelui s-a depărtat curând vederii noastre pe ulița gemând de târgoveți, totuşi nu-mi era deloc greu să-l deosebesc în mulțime. În cele din urmă, a păşit dincolo de porțile cartierului evreiesc şi dus a fost, iar noi ne-am recăpătat libertatea de a ne privi răsplata, cei zece galbeni cu care ne aleseserăm de pe urma arginților Străvechilor.

Am pus şase galbeni la loc în săculețul alb. Isaac şi-a păstrat doi – aveau să-l ajute să îşi ia mireasă cu zestre –, iar pe cei doi rămaşi i-am dus acasă la bunicul, înmânându-i cu mândrie ca să-i pună în vistierie laolaltă cu ceilalți galbeni strânşi de mine. Mi-a zâmbit scurt şi un pic aspru, dar plin de mulțumire şi m-a atins pe frunte cu arătătorul.

– Asta-i fata mea cea isteață! a exclamat el, iar eu i-am întors zâmbetul, larg şi tot atât de plin de mulțumire.

– Doar n-ai de gând să pleci spre casă aşa târziu! mi-a spus bunica, cu o umbră de dojană în glas, după cină, când am vrut să-mi iau şalurile pentru drum; era vineri.

– O să ajung acasă înainte să se întunece, dacă mergem iute, am spus. Și Oleg va mâna caii, nu eu.

Îl tocmisem să mă aştepte o noapte, în schimbul iertării de următoarea plată a datoriei; era mai ieftin aşa decât să plătesc un căruțaş de la Vysnia să mă ducă acasă. Oleg îşi petrecuse noaptea în grajdul bunicului, dormind lângă cai, dar nu putea fi înduplecat să mai rămână fără să fie plătit şi nu puteam pleca decât după apusul zilei următoare. Oricum, Străvechii nu țineau sabatul şi nu prea ştiam cum aveam să fac pentru a le înmâna banii preschimbați. M-am gândit că poate va trebui să-i las pe treptele verandei de acasă, ca să vină să şi-i ia.

– O să ajungă la timp acasă, a spus bunicul în chip de încheiere, încuviințând plecarea mea. Aşa că am urcat iar în sania lui Oleg.

Nu ne-a luat mult timp alunecând pe zăpada înghețată bocnă, iapa lui Oleg purtând cu uşurință la trap doar greutatea mea. Se întuneca pe sub copaci, dar soarele nu apusese de tot şi noi ne apropiam de casă. Speram că vom ajunge la țanc, dar dintr-odată calul a încetinit, apoi a luat-o la pas, după care s-a oprit de tot. Am crezut că poate are nevoie de odihnă, dar Oleg nu-i strigase niciun îndemn şi nici nu s-a clintit să o facă să pornească din nou.

– De ce ne-am oprit? am întrebat în cele din urmă.

Oleg nu mi-a răspuns: căzuse într-o rână pe capra saniei de parcă dormea. S-a iscat un vânt rece bătându-mi din spate, furişat pe marginile saniei, şerpuindu-şi drum înghețat printre pături ca să-mi ajungă la piele. Umbre albăstrii s-au întins peste albul zăpezii, aruncate de o luminiță palidă de undeva din spatele meu, iar în timp ce răsuflarea mi se ridica în norişori grăbiți în dreptul feței, zăpada a prins să scârțâie sub paşi: o vietate mare de tot, croindu-şi drum către sanie. Am

înghițit nodul din gât şi mi-am tras mantia strâns pe trup, după care mi-am chemat în ajutor tot curajul înghețat de care eram în stare şi m-am întors.

Străvechiul aflat dinainte-mi nu arăta deloc înfricoşător la început; asta îl făcea de-a dreptul înfricoşător. Dar, pe măsură ce îl priveam, fața i se preschimba în ceva neomenesc, zămislit din gheață şi sticlă, iar ochii lui erau ca două pumnale de argint. Era imberb ca un băiețandru, dar avea o față de om în puterea vârstei şi era înalt, mai înalt decât mi-am închipuit atunci când s-a apropiat şi s-a aplecat deasupra-mi, asemenea statuii de marmură din piața mare din Vysnia, cioplită anume să pară uriaşă. Părul alb şi-l purta în cozi lungi. Veşmintele, la fel ca săculețul, îi erau croite dintr-o piele nefiresc de albă şi călărea un cerb, mai mare decât un cal de povară, cu coarne rămuroase, de două ori câte şase, şi împodobite cu ciucuri din sticlă limpede, iar când şi-a scos limba roşie să se lingă pe bot, avea în gură dinți ascuțiți ca de lup.

Am vrut să mă fac mică-mică, să mă ghemuiesc de spaimă. În schimb, mi-am tras cu o mână mantia de blană mai strâns pe gât, să mă apăr de frigul ce venea dinspre el, iar cu cealaltă mână i-am întins săculețul cu galbeni când a ajuns în dreptul saniei.

S-a oprit, măsurându-mă cu un singur ochi argintiu-albăstrui, cu capul întors într-o parte, ca o pasăre care mă scruta de sus. A întins o mână înmănuşată şi a luat săculețul, l-a deschis şi a vărsat cei şase galbeni în căuşul palmei. Un clinchet uşor a spart liniştea din jur. Galbenii arătau altfel în palma lui, ca o licărire caldă şi aurie de soare, aprinsă pe albul nefiresc de rece al mănuşii lui. S-a uitat la bani şi a părut surprins şi uşor dezamăgit, de parcă îi părea rău că reuşisem. Apoi i-a turnat înapoi în săculeț şi a tras şnurul peste lumina aurie ca şi cum ar fi întemnițat o rază de soare, iar săculețul a dispărut între faldurile lungii lui mantale.

Drumul Străvechilor se deschidea asemenea unei ulițe largi şi strălucitoare în spatele lui, drept printre copaci. Și-a întors animalul spre drum fără să scoată vreo vorbă, luând cei şase galbeni pe care îi dobândisem prin muncă şi spaimă de

parcă i s-ar fi cuvenit de drept, iar eu am simțit un val de mânie crescând în mine.

– O să am nevoie de mai mult timp data viitoare, dacă vrei să preschimbi mai mulți, am strigat în urma lui, aruncând parcă cu cuvinte în tăcerea ca o carapace grea şi înghețată din jurul nostru.

A întors capul şi m-a privit stăruitor, ca şi cum ar fi fost surprins că am îndrăznit să-i vorbesc, apoi cerbul cu coarne rămuroase a păşit pe drum şi s-au făcut nevăzuți amândoi; Oleg s-a scuturat ca trezit din vis şi a fluierat scurt calului, după care am pornit şi noi. M-am cuibărit la loc între pături, tremurând de parcă aerul se făcuse dintr-odată mult mai rece; vârfurile degetelor cu care ținusem săculețul îmi erau amorțite. Mi-am scos mănuşa şi am vârât degetele sub braț ca să le încălzesc, tresăltând când mi-au atins pielea. O ninsoare pufoasă s-a pornit în timp ce ne îndreptam spre casă.

#

Am observat inelul de argint pe degetul tatei în noaptea aceea, pe când bătea cu degetul în pocal în semn de supărare, scoțând clinchete în răstimpuri egale. Îmi poruncise să mă înfățişez pentru o cină protocolară câte o noapte pe săptămână; ca să îmi desăvârşesc buna creştere în compania unor oameni politicoşi, după cum spusese. Manierele mele nu trebuiau îmbunătățite – Magreta avusese grijă de asta –, dar oricare ar fi fost motivul adevărat al tatei, era limpede că nu o făcea pentru propria lui plăcere. Era nemulțumit de fiecare dată când mă vedea, de parcă ar fi sperat că aş putea deveni mai frumoasă, mai isteață, mai fermecătoare. Nu eram, din păcate. Dar eram singurul lui copil îndeajuns de mare să-i cauzeze griji, pentru că frații mei vitregi aveau încă nevoie de doică, iar tata nu suferea trândăvia din partea celor ce depindeau de el.

Aşa că am coborât la cină şi mi-am înfățişat manierele potrivite în compania mesenilor, pentru ca Magreta să nu vină să mă pedepsească, iar când tata avea invitat la masă vreun cavaler, un boier sau, câteodată, vreun baron, îmi țineam cu sfială privirea plecată şi îi ascultam vorbind despre oştiri sau strângerea dărilor

sau despre hotare şi politică, crâmpeie dintr-o lume cu mult mai întinsă şi tot atât de îndepărtată de odăile mele înguste de la catul de sus ca însuşi paradisul. Mi-ar fi plăcut să cred că voi avea şansa să cutreier prin această lume într-o bună zi; mama mea vitregă era liberă s-o facă, zâmbind cu braţele deschise în semn de salut faţă de oaspeţii noştri, asigurându-se că masa şi ospeţia ei erau pe potriva mândriei deşarte a unuia sau a altuia, strălucind la braţul tatei, bogat împodobită cu bijuterii, când mergeam şi noi în vizită sau când găzduiam nobili de rang mai înalt. Afla fără greş adevărul despre mersul lucrurilor în alte familii de nobili de la soţii, surori şi fiice, iar serile tata obişnuia să asculte sfaturile ei înţelepte; era o femeie a cărei voce se făcea auzită dinaintea bărbatului. Speram ca şi vocea mea să se facă auzită într-o bună zi.

Dar supărarea tatei îmi dădea de înţeles că n-avea să fie aşa. Fusesem o dezamăgire pentru el încă de la început, mamei luându-i un număr mult prea mare de ani să mă zămislească, pierzând chiar după mine sarcina cu fiul îndelung aşteptat şi murind odată cu fătul. Fusese nevoie de câţiva ani buni ca să mă preschimb în cel mai bun înlocuitor al fiului pierdut şi, chiar dacă Galina îşi dăduse toată osteneala, tata n-avea cu cine ieşi în lume, în afară de mine şi de cei doi fraţiori; asta în timp ce toţi seniorii de seama lui, dintre cei care îl ajutaseră pe bătrânul ţar să ajungă pe tron, aveau fete de măritat şi feciori care îşi doreau o soţie cu mai multă frumuseţe şi gingăşie decât aveam eu de oferit sau cel puţin cu mai mulţi bani decât putea să ofere tata pentru a face uitate celelalte lipsuri.

Când eram mai mică şi trăgea încă nădejde să mă crească astfel încât să-i fiu cu adevărat de folos, tata obişnuia să-mi pună întrebări precise despre cărţile pe care le citisem sau îmi cerea să îi recit pe de rost numele tuturor nobililor din Lithvas, începând cu ţarul şi sfârşind cu conţii, în ordinea obârşiei lor, dar în ultimul timp nu-şi mai dădea deloc osteneala cu mine. Ultima mea guvernantă începuse acum să-l înveţe slovele pe fratele meu mai mare, iar, dacă făceam rost de vreo carte de citit, asta se întâmpla doar când aveam rarul prilej să şterpelesc câte una de pe rafturile din odăile de jos. Şi, când nu se mai afla altcineva la masă ca să-i

abată atenția de la tăcerea mea şi de la chipul meu îngust şi palid, tata se încrunta la mine şi bătea cu degetele în pocal.

În acea noapte, nu aveam oaspeți la masă. Țarul avea să sosească în vizită în curând şi de luni întregi nu mai fusese poftit la noi nimeni, ca să facem economii pentru cheltuiala de neocolit a sosirii țarului. Tata avea de gând să nu cheltuiască mai mult decât trebuia, dar, şi aşa, gândul pierderii de bani fără rost îl făcea să fie şi mai nemulțumit de mine decât de obicei. Poate că i se întipărise mai apăsat în minte faptul că ar fi putut obține oarece câştig de pe urma mea; însă, chiar şi dacă aş fi fost frumoasă, cu siguranță tata nu s-ar fi numărat printre seniorii care se înglodau în datorii ca să-l găzduiască pe țar, scoțându-şi fiicele la înaintare ca pe momeală şi făcându-se de râs, sperând că le vor mărita bine.

Țarului nici nu-i trecea prin minte să se însoare cu vreuna dintre ele, oricât de frumoasă ar fi fost; avea de gând să se căsătorească cu prințesa Vassilia. Nu era câtuşi de puțin mai frumoasă decât mine, însă tatăl ei era prințul Ulrich, care stăpânea peste trei oraşe, nu doar peste unul, şi avea la cheremul lui zece mii de ostaşi şi cea mai mare ocnă de sare, aşa că nu-i era de trebuință frumusețea ca să ajungă țarină. Țarul s-ar fi căsătorit cu ea de îndată, dar îi venea mai bine la socoteală să-şi lase nobilii să nutrească speranțe deşarte încă o vreme; juca un joc primejdios cu mândria prințului Ulrich, dar era un joc care îi oferea țarului o scuză pentru a călători după plac şi de a împărți cu nobilii cheltuielile Curții sale risipitoare, în loc să ofere acestora propria-i ospeție.

În teorie, şi tata avea o fată de măritat, iar țarul putea să-i ceară ospeția oricând. Devenisem acum o cheltuială mai mare decât ce prețuiam de drept, mai ales că tata nu nutrea nici cea mai mică speranță că ar fi putut obține un câştig de mai mic rang de pe urma mea – anume ca un curtean folositor din suita țarului să se gândească că m-aş fi dus după vreun fiu sau verişor de undeva din împărăție. Eram bucuroasă că nu mă învredniceam de atenția țarului – bărbat tânăr, chipeş şi crud –, dar mi-ar fi plăcut să fiu îndeajuns de drăguță sau de atrăgătoare încât cineva să-şi dorească să mă ia de nevastă, în loc să mă ia doar ca pe un zapis

doveditor al zestrei pe care i-ar fi putut-o smulge aproape cu de-a sila tatei. Sau măcar să fiu sigură că cineva şi-ar dori *cu adevărat* să mă ia de nevastă – singura mea nădejde de a scăpa de o viaţă petrecută între patru pereţi. Însă ţâfna tatei vorbea fără cuvinte despre soarta potrivnică ce îmi era ursită.

Dar, pe când inelul tatei scotea un uşor clinchet ascuţit lovit de buza pocalului, am privit cum pică lumina pe argintul rece din care era făcut şi am uitat că gestul tatei trăda nerăbdare. M-am gândit doar la fulgi de nea căzând în dreptul unei ferestre luminate, la tăcerea începutului de iarnă, pe când stăteam afară, în grădină, într-o zi în care frunzele erau învelite într-o pojghiţă de gheaţă subţire. Am uitat până şi să ascult ce îmi spunea, până când glasul tatei s-a auzit tăios:

– Irina, mă auzi măcar?

Nu-mi rămăsese decât refugiul unui răspuns onest.

– Iartă-mă, tată, am spus. Nu-mi pot dezlipi ochii de la inelul tău. E cumva fermecat?

Aceasta fusese altă mare dezamăgire produsă de mama: darul vrăjitoriei, cu care nu fusese înzestrată deloc. Străbunica ei fusese siluită de un Străvechi în timpul unui jaf călare în miez de iarnă, în urma căruia soţul ei a fost ucis, iar băiatul născut în urma acestei ruşini avea părul şi ochii de argint, putea să meargă nestingherit prin viscol şi să facă lucrurile reci ca gheaţa cu o atingere. Copiii lui au avut şi ei păr argintiu, dar nu şi puterile lui vrăjite, iar tata s-a căsătorit cu mama, încredinţat de adevărul legendei, vrăjit de ochii ei deschişi la culoare şi de o şuviţă argintie, care îi atârna rebelă pe frunte.

Frumuseţea fusese singura ei putere vrăjită, iar mie nu-mi lăsase nici măcar atât, ci doar părul castaniu al tatei şi ochii lui căprui, iar pe viscol tremuram de frig ca orice om obişnuit. Şi totuşi, când priveam la inelul tatei, simţeam zăpada căzând. Tata s-a oprit deodată şi şi-a coborât privirea spre mâna cu inelul. Îi venea puţin cam strâmt. Îl purta deasupra încheieturii degetului arătător de la mâna dreaptă şi îşi freca degetul gros de argintul neted. Se jucase aşa cu el pe toată durata cinei, aproape fără să bage de seamă.

– E doar lucrat cu un meşteşug nemaiîntâlnit, asta-i tot, a spus el după câteva clipe, pe un ton hotărât care însemna că nu aveam să mai vorbim despre inel.

Aşadar, nici nu i-a trecut prin minte că inelul era fermecat, nici ce puteri anume avea şi nici nu i-a păsat că ar putea fi alții care ştiau mai multe decât el.

Nu am mai adăugat nimic şi mi-am coborât privirea ca să nu mai fiu distrasă şi am ascultat cu luare-aminte cât a mai durat cina, în timp ce tata mi-a spus sec ce anume se aştepta de la mine în timpul vizitei țarului – adică mai nimic. Tatei îi displăcea să cheltuie ca să-mi cumpere mai multe straie noi, iar pentru țar era o jignire să îi fie prezentate fete purtând de două ori aceeaşi rochie. Aşa că urma să fiu un pic bolnavă, să rămân în odăile de sus şi să nu mă arăt privirilor nimănui, iar Galina avea să se aleagă cu trei rochii noi în locul meu. Nu a mai pomenit nimic de inel şi nici de felul în care fusesem distrasă de strălucirea lui mai devreme.

Eram bucuroasă că n-o să dau ochii cu țarul, dar trei rochii noi mi-ar fi fost mult mai de folos mie decât Galinei, dacă tata chiar ar fi vrut să mă scoată în lume pentru măritiş în curând. În acea noapte, mi-am pus sfeşnicul pe pervaz şi am urmărit cum cad fulgii la lumina lumânării, în timp ce Magreta îmi pieptăna cosițele; descâlcind cu grijă încă din creştet firele înnodate, cu pieptănul de argint şi cu peria pe care le purta întotdeauna în taşca legată la şold; urmau apoi şaptesprezece pieptănături dinspre rădăcini spre vârfuri ca treaba să fie făcută ca lumea, câte una pentru fiecare an de când părul fusese lăsat să crească. Avea grijă de părul meu ca de o grădină, iar el îi răsplătea osârdia; ajunsese lung până-n călcâie şi puteam sta la fereastră în timp ce ea îmi pieptăna vârfurile aşezată pe scăunelul de lângă foc.

– Magra, am întrebat-o, tata a iubit-o pe mama?

A fost atât de surprinsă de întrebare, că s-a oprit din pieptănat. Ştiam că o slujise pe mama încă înainte de naşterea mea, dar nu o mai întrebasem niciodată nimic despre ea. Nu-mi trecuse nicicând prin minte să întreb ceva. Eram atât de micuță când a murit mama, încât mă gândeam la ea ca la un strămoş săvârşit de

mult din această viață. Tata îmi povestise de-a fir-a-păr despre ea, în cuvinte îndeajuns de lămuritoare, încât să pricep că nu fusese mare lucru de capul ei. Mă făcuse să nu-mi doresc să aflu mai multe despre ea.

– Cum să nu, duşenka[7], desigur că a iubit-o, a răspuns Magreta.

Și, pe când spunea acestea, chiar dacă nu era adevărat, n-a arătat nici urmă de şovăială, ceea ce însemna că măcar ea credea în spusele sale.

– Doar a luat-o fără zestre, nu? a adăugat.

Și mi-a venit mie rândul să privesc în jur şi să rămân surprinsă. Tata nu-mi spusese niciodată de *asta*. Era aproape de necrezut.

– Nu vorbeşte despre ea ca şi cum ar fi iubit-o, am spus, la rândul meu, uşor pripit.

De data asta, Magreta a şovăit puțin, după care a zis:

– Ei bine, trebuie să se gândească la mama ta vitregă, nu?

Chiar nu era nevoie ca Magreta să-mi spună că dragostea îl prinsese pe tata ca pe un peştişor îndărătnic, care apoi, odată scăpat din cârlig, s-a bucurat să uite că a fost vreodată prins. Cu siguranță, mama mea vitregă adusese o zestre bogată în galbeni, un cufăr mare şi mai greu decât mine, care acum se odihnea ascuns adânc în vistieria de sub castel. Tata nu s-a mai prins în cârlig şi a doua oară. Și se prea poate ca dezamăgirea lui față de mama să fi fost cu atât mai mare cu cât vraja ei doar îl prostise s-o ia de nevastă şi nimic mai mult.

În noaptea aceea am visat inelul, numai că era purtat de o femeie cu o şuviță de argint care-i cădea pe frunte – o şuviță de aceeaşi culoare ca inelul de pe mâna ei. Chipul ei nu mi se dezvăluia limpede în vis, apoi s-a îndepărtat de mine şi a pornit la pas printr-o pădure de copaci albi şi argintii. M-am trezit gândindu-mă nu la mama, ci la inel; îmi doream să am prilejul de a-l atinge, de a-l ține în mână.

De obicei, Magreta mă ferea din calea tatălui meu, dar mă scotea în fiecare zi într-un colț al grădinii pentru o plimbare de înviorare, chiar şi pe timp friguros. În dimineața aceea, am cotit-o către latura mai veche a grădinii, mai departe de

casă; acolo se înălța o capelă în ruină, pe jumătate ascunsă vederii de vița sălbatică desfrunzită, cu lemnul ei cenuşiu începând a putrezi şi cu vârfuri țuguiate ca nişte spini ieşind prin pulberea de nea a acoperişului. Magreta a rămas jos să-şi strige îngrijorarea, în timp ce eu am urcat scările mâncate de vreme până în turla părăsită, ca să pot privi prin fereastra rotundă dincolo de zidul grădinii, până în curtea cea mare, unde tata îşi instruia zilnic ostaşii.

Instrucția era o îndatorire pe care tata nu o nesocotea niciodată. Nu mai era nici el tânăr, dar fusese din naştere doar boier, şi nu duce. Însă cu mulți ani în urmă ucisese în luptă trei cavaleri într-o singură zi de bătălie, spărgând zidurile Vysniei pentru tatăl țarului şi cerându-şi dreptul de a păstra oraşul pentru sine. Încă supraveghea pregătirea ostăşească a cavalerilor lui şi lua feciori zdraveni de țărani pe care îi preschimba în oşteni la oraş. Chiar şi doi arhiduci şi un prinț au binevoit să-şi trimită fiii nobili spre instrucție, ştiind că aveau să se întoarcă acasă bine pregătiți.

Am crezut că poate o să-şi scoată inelul pe durata instrucției; dacă o făcuse, aş fi putut da de el undeva în odaia de lucru, pe birou. Deja îmi făceam planuri. Magreta n-avea să-mi dea voie să intru acolo, dar aş fi putut-o păcăli să intre în biblioteca alăturată, unde s-ar fi pierdut printre rafturile cu cărți; astfel aş fi putut intra şi mi l-aş fi pus pe deget fie şi pentru o clipă.

Dar, când am privit în curtea mare, unde ostaşii mărşăluiau la porunca supraveghetorului, am văzut că tata era cu mâinile goale, deşi de obicei purta mănuşi groase sau câteodată mănuşi de zale. Îşi ținea mâinile strânse uşor la spate, stânga apucând încheietura dreptei. Veriga de argint îi strălucea pe deget ca în lumina soarelui, deşi cerul era plumburiu şi zăpada cădea deasă, la fel de departe de mine ca şi cum s-ar fi aflat într-o altă lume.

#

Străvechiul călare mi-a stăruit mult în minte, chiar şi după ce am ajuns acasă. Nu mi-l aduceam aminte tot timpul, ci doar în clipele când rămâneam singură pe undeva sau când mă aflam în toiul vreunei trebi. Când mă duceam în spatele

casei să văd de păsări, îmi aminteam de urmele lăsate de el acolo şi mă bucuram să văd zăpada netedă, fără urme. În şopron, când hrăneam caprele, în lumina slabă a răsăritului, priveam într-un colţ întunecos, în care se găsea o greblă şi mi-l aminteam ieşind dintre copacii întunecaţi, cu cosiţele albe şi zâmbetul crud. Când ieşeam să aduc puţină zăpadă pe care s-o topim pentru ceai, mâinile mi se făceau ca de gheaţă şi mă întrebam: *Oare ce mă fac dacă se întoarce?* Şi simţeam cum mă umple mânia, deoarece să fii mânios e întotdeauna mai bine decât să-ţi fie frică; însă intram apoi cu găleata cu zăpadă şi mă trezeam lângă foc, mânioasă fără pricină şi cu mama alături, uitându-se la mine plină de uimire.

Nu mă întrebase nimic despre Străvechi, ci doar ce mai făceau bunica şi bunicul şi dacă avusesem o călătorie plăcută, de parcă uitase care era pricina pentru care plecasem la Vysnia. Mi se şterseseră din minte arginţii fermecaţi pe care trebuise să-i preschimb, ba chiar şi săculeţul din piele albă. Îmi aminteam că am mers în târg, mi-l aminteam pe Isaac giuvaiergiul lucrând, însă nu mai puteam vedea cu ochii minţii inelul făurit de el.

Dar îmi aminteam îndeajuns de mult, încât să mă duc în fiecare dimineaţă să cercetez în spatele casei, iar luni Wanda a venit să hrănească găinile cât încă mă aflam acolo. S-a apropiat de mine, s-a uitat în jos, la zăpada netedă, fără nicio urmă şi mi-a zis dintr-odată:

– Ei, l-ai plătit? A plecat?

Pentru o clipă, aproape c-am întrebat-o „Despre cine vorbeşti?“, după care mi-am reamintit şi mâinile mi s-au împreunat strâns.

– L-am plătit, am răspuns.

După câteva clipe Wanda a clătinat scurt din cap, de parcă ar fi înţeles că tot ce spusesem era şi ceea ce ştiam: s-ar fi putut întoarce la o adică sau nu.

De astă dată, adusesem cu mine de la Vysnia şorţuri cu modelul nou de broderie – şorţuri în loc de rochii, pe care să le pot vinde pentru mai puţin de un zlot bucata, fără să le dau de bănuit că i-aş fi păcălit cu rochiile. Le-am dat pe toate foarte bine în ziua de târg, cum tot bine au mers şi batistele cumpărate la

Vysnia. O femeie dintr-o gospodărie mai îndepărtată chiar m-a întrebat dacă aveam curând drum la Vysnia şi dacă socoteam că pot scoate un preț bun pe torsătura ei în târgul de-acolo. Nimeni nu mai făcuse niciodată negoț cu mine decât forțați de împrejurări, şi atunci încercând să cumpere ieftin şi să-mi vândă scump; în alte împrejurări, l-ar fi rugat pe unul dintre căruțaşi, Oleg sau Petrov, să-i ducă firul tors în târg, dacă nu putea să şi-l vândă singură la piață. Dar în ultimii ani, din pricina iernilor lungi şi friguroase, oile şi caprele se înveliseră într-o lână atât de deasă, încât prețul lânii scădea de la o zi la alta, iar căruțaşii nu i-ar fi putut aduce prea mult.

Firul tors de ea era mai bun decât de obicei, moale şi gros. Îmi puteam da seama că scărmănase lâna şi o spălase bine, după care o torsese cu grijă. Am frecat un mănunchi de fire între degete şi mi-am amintit că bunicul îmi spusese că avea să trimită nişte marfă în Sud, pe râu în jos, odată cu venirea primăverii: tocmise un şlep pentru asta. Avea de gând să-şi împacheteze marfa în paie, dar poate că în lână ar fi fost împachetate mai sigur, iar noi am fi putut vinde lâna mai bine în Sud, unde nu fusese atât de frig.

– Dă-mi o mostră şi o voi lua la târg când mă duc data viitoare şi o să-ți spun cât pot scoate pe ea, i-am spus, fără să mă lungesc. Câtă torsătură ai de vânzare?

Avea doar trei traiste, dar am văzut câțiva oameni cu urechile ciulite la ce vorbim. Erau mulți în piață care vindeau lână pentru câțiva bănuți, ba chiar îşi câştigau traiul din asta şi erau strâmtorați rău din pricina prețurilor scăzute; eram sigură că, dacă m-aş fi întors în târg şi i-aş fi spus femeii, când ar fi putut să audă şi ceilalți, că pot să-i fac un preț bun, mulți alții ar fi venit pe tăcute să mă roage acelaşi lucru.

În ziua aceea, pe drumul de întoarcere de la târg, mi se întipărise în cap că mersesem la Vysnia să vând mai multe mărfuri, să fac negoț bun numai pentru mine. Trei capre noi păşeau în urma mea, legate cu o funie, cumpărate ieftin din pricina prețului scăzut al lânii, iar în minte croiam alte şi alte planuri de negoț: aveam să-l rog pe bunicul să țină câştigul de pe urma lânii şi să-mi cumpere nişte

rochii din Sud, croite după o modă străină un pic mai deosebită, pe care să le vând la Vysnia, dar şi în piaţa din orăşelul nostru.

În noaptea aceea, am avut la masă un pui bine rumenit, cu rondele de morcovi înotând în grăsime de pasăre, şi pentru prima oară după multă vreme, mama a pus masa fără să arate de parcă fiecare înghiţitură din mâncare avea s-o otrăvească. Am mâncat, apoi Wanda a plecat acasă şi ne-am aşezat tustrei în jurul focului. Tata citea cu luare-aminte din Biblia cea nouă, pe care i-o cumpărasem la Vysnia şi buzele i se mişcau în tăcere; mama croşeta dantelă dintr-un ghem de mătase fină, o piesă care s-ar fi putut coase, într-o bună zi, pe o rochie de nuntă. Lumina aurie a focului le strălucea pe feţe, blândă şi caldă, şi o clipă am simţit că întreaga lume s-a oprit în loc, învăluită în fericire şi pace, de parcă aş fi ajuns într-un loc despre care nici nu-mi puteam închipui că există.

Deodată s-a auzit o bătaie puternică în uşă.

– Trebuie să fie Serghei, am spus, punând deoparte lucrul de mână.

Când m-am ridicat, părinţii mei nici măcar n-au săltat privirile spre mine. Am rămas o clipă îngheţată în prag, dar nici atunci nu s-au uitat; mama fredona încetişor un cântec, în vreme ce croşeta se mişca înainte şi înapoi pe firul de dantelă. Am păşit încetişor spre uşă şi am deschis-o, iar în prag a apărut Străvechiul, purtând în spate întreaga iarnă, ca un nor învolburat de zăpadă care nu putea să treacă prin ferestre.

Mi-a întins alt săculeţ, cu un clinchet ca de lanţuri, şi a glăsuit cu o voce slabă şi subţiratică asemenea vântului vâjâind pe sub streşini:

– De astă dată, poţi avea trei zile până mă întorc să iau ce mi se cuvine.

Am cercetat cu luare-aminte săculeţul. Era mai mare şi doldora de bănuţi, având în el mai mult argint decât aveam eu aur, dacă mi-aş fi golit vistieria ca să-l plătesc, cu mult mai mult. Zăpada intra în casă, topindu-se, rece, pe obrajii mei, împestriţându-mi broboada. M-am gândit să mă supun în tăcere, să stau cu capul plecat, temătoare. Întrucât chiar îmi era *teamă*. Purta pinteni la călcâie şi

giuvaiere pe degete asemenea unor cioburi de gheață, iar glasurile tuturor sufletelor pierdute prin viscol urlau în spatele lui. Bineînțeles că îmi era teamă.

Dar învățasem să mă tem mai mult de alte lucruri: de disprețul semenilor, de a fi îmbucătățită de umilințele îndurate, de a fi privită cu compătimire şi de a mă lăsa folosită. Aşa că am ridicat bărbia şi am răspuns, cu toată răceala de care am fost în stare:

– Și ce-o să primesc în schimb?

Ochii i s-au făcut mari şi toată culoarea i s-a scurs din ei. Furtuna gemea groaznic în spatele lui şi aerul rece, încărcat de zăpadă şi gheață, m-a izbit în obraji, lăsând în urmă înțepături ca de urzică. M-am aşteptat să mă lovească, pentru că arăta de parcă ar fi avut de gând; în schimb, mi-a spus doar atât, cuvintele sunând aproape ca un cântec:

– Întreit, fecioară muritoare. Întreit îmi vei schimba arginții în aur, iar de nu, te vei preschimba chiar tu în gheață.

Deja mă simțeam pe jumătate înghețată, cu tot acest ger pătrunzându-mi până la os, și îmi era atât de frig, încât nici nu mai puteam să tremur.

– Și după aceea? am întrebat, fără şovăială în glas.

A hohotit către mine, gros şi sălbatic, şi mi-a spus batjocoritor:

– După aceea am să te fac crăiasa mea, dacă reuşeşti.

Apoi a aruncat săculețul la picioarele mele, cu clinchet zgomotos. Când mi-am ridicat din nou privirea, străinul dispăruse şi din casă mama mi-a spus, cu glas moale şi chinuit, de parcă s-ar fi sforțat să vorbească:

– Miryem, de ce ții uşa deschisă? Intră frigul în casă.

În original *dushenka* (rus. душенька), cu sensul „sufleţelul meu“ (n. tr.).

Capitolul VII

Săculeţul lăsat de Străvechi era de zece ori mai greu decât cel dinainte, doldora de arginți strălucitori. I-am numărat, rânduindu-i în turnulețe cu muchiile netede, încercând să-mi pun ordine în gânduri odată cu numărătoarea.

– O să plecăm de aici, a spus mama cu voce joasă, uitându-se la mine cum aşezam banii în fişicuri.

Nu i-am spus ce îmi făgăduise sau mai degrabă cu ce mă amenințase Străvechiul, dar felul în care stăteau lucrurile nu îi era defel pe plac: un senior din basme, care venise să-mi ceară aur.

– O să plecăm la tatăl meu sau chiar şi mai departe, a reluat mama, însă eram sigură că fuga n-avea sorți de izbândă. Cât de departe aveam să fugim de iarnă? Chiar dacă s-ar fi aflat undeva o țară la mii de verste depărtare, unde Străvechii n-aveau cum să ajungă, am fi avut nevoie de peşcheşuri ca să trecem peste felurite hotare şi să ne găsim o nouă casă oriunde ne-am fi oprit într-un sfârşit şi cine ştie cum s-ar fi purtat cu noi localnicii, odată ajunşi acolo. Auzisem destule poveşti despre grozăvii întâmplate poporului nostru în alte țări, cârmuite de regi şi episcopi care îşi voiau datoriile *şterse*, dorind totodată să-şi umple cuferele cu averi confiscate. Un unchi mai îndepărtat de-ai mei venise dintr-o țară însorită, unde lăsase în urmă o casă cu o livadă de portocali împrejmuită cu ziduri; altcineva culegea acum din portocalii pe care familia lui îi sădise şi-i îngrijise, iar ei fuseseră norocoşi să scape cu fuga în țara noastră.

Și nici într-o țară însorită nu eram încredințată că aş fi scăpat de el pentru totdeauna. Într-o bună zi avea să sufle vântul şi să se facă frig de tot şi în miez de noapte o boare înghețată mi s-ar fi strecurat pe sub prag. Iar el avea să vină să-şi țină făgăduiala, să se răzbune în cele din urmă; după ce mi-aş fi irosit întreaga

viață fugind în lumea largă, cu răsuflarea tăiată şi plină de spaimă, m-ar fi preschimbat în sloi de gheață pe un prag pustiu.

Aşa că am pus cele şase turnulețe din arginți, a câte zece monede fiecare, înapoi în săculeț. De-acum ajunsese şi Serghei; l-am trimis la Oleg să-l roage să vină cu sania şi să mă ducă la Vysnia chiar în acea noapte.

– Să-i spui că am să-i şterg o copeică din datorie, dacă mă ia în seara asta şi mă aduce înapoi sâmbătă noaptea, am poruncit cu glas aspru.

Îi ofeream de două ori prețul obişnuit al unei călătorii, dar aveam trebuință să plec de îndată. Străvechiul îmi lăsase la îndemână trei zile, dar trebuia să-mi duc sarcina la bun sfârşit vineri, până la apusul soarelui; nu cred că s-ar fi învoit să-mi lase răgazul sabatului drept scuză.

Am ajuns în târg a doua zi, de cum s-a crăpat de ziuă şi, chiar în clipa în care Isaac m-a văzut în fața tarabei lui, m-a întrebat nerăbdător, aproape poruncitor:

– Mai ai cumva argint din acela? După care a roşit şi a adăugat, reamintindu-şi buna-creştere: Adică, voiam să zic, bine ai revenit!

– Da, mai am, am răspuns.

Am deşertat săculețul plin într-o grămăjoară strălucitoare pe masa lui acoperită cu catifea neagră; nici nu apucase să-şi scoată uneltele şi marfa pentru ziua de lucru.

– De data asta, trebuie să înapoiez şaizeci de galbeni în locul lor, am adăugat.

Se apucase deja să întoarcă arginții cu mâinile, cu chipul strălucind de dorință.

– Nu reuşeam să-mi amintesc cum arată, a spus, aproape pentru sine; apoi, auzind vorbele mele, mi-a zis cu ochii holbați: De data asta vreau şi eu ceva câştig de pe urma muncii mele!

– Ai argint destul să făureşti zece inele a câte zece galbeni bucata, i-am zis.

– Nu le-aş putea vinde pe toate.

– Ba da, ai putea, am adăugat.

Eram încredințată de asta; acum că ducele purta pe deget un inel de argint fermecat, fiecare bărbat şi femeie cu stare din oraş îşi dorea un inel asemenea.

A privit încruntat monedele de argint, vânturându-le cu degetele, şi a zis cu un oftat:

– O să făuresc un colier şi-o să vedem cât putem lua pe el.

– Chiar nu crezi că eşti în stare să vinzi zece inele? l-am întrebat surprinsă, întrebându-mă dacă nu cumva eu eram cea care se înşela.

– Vreau să făuresc un colier, a repetat, ceea ce nu mi se părea o idee foarte practică, dar pesemne se gândea că un asemenea colier avea să-i facă cunoscut meşteşugul şi să-i sporească renumele. Nici nu prea îmi păsa câtă vreme îi puteam plăti aurul Străvechiului, cumpărându-mi astfel un mic răgaz.

– Și mai trebuie să fie gata înainte de sabat, am adăugat.

– De ce trebuie să-mi ceri tu lucruri cu neputință? a gemut drept răspuns.

– Ți se par *acestea* cumva cu putință? i-am spus, arătând spre grămăjoara de arginți, la care n-a mai avut ce să zică.

A trebuit să stau cu el cât a lucrat, ca să am grijă de ceilalți muşterii care veneau să-i ceară câte ceva; nu voia să vorbească cu nimeni care l-ar fi putut opri din treabă. Cei mai mulți dintre nou-veniți erau servitori ocupați şi plini de țâfnă, unii dintre ei aşteptându-se ca lucrările comandate să fie gata; se frăsuiau de colo până colo, aruncându-mi priviri scăpărătoare, crezând c-o să mă pierd, dar îşi găsiseră naşul. Le-am spus cu răceală:

– Cu siguranță că puteți vedea la ce lucrează acum meşterul Isaac. Sunt încredințată că stăpâna sau stăpânul vostru nu şi-ar dori să întrerupă munca pentru un patron al cărui nume nu-l pot dezvălui, dar care este gata să cumpere o asemenea minunăție.

Am făcut un semn cu mâna, ca să le mut ochii spre masa de lucru, unde lumina soarelui strălucea cu putere asupra argintului, moale şi ascultător în mâinile giuvaiergiului. Luciul lui rece i-a amuțit pe dată; au rămas să privească încă un pic, după care s-au îndepărtat, nemaiîncercând să zică nimic.

Isaac a lucrat fără preget până când ultimele raze ale soarelui s-au stins şi a reluat lucrul a doua zi în zori. Am băgat de seamă că încerca să lase deoparte

câteva monede pe când lucra, de parcă ar fi vrut să le păstreze ca să-şi poată aminti cum arată. M-am gândit să-i cer să-mi dea şi mie una spre păstrare, dar n-a fost chip. La amiază, a luat suspinând arginții pe care îi pusese deoparte şi i-a topit, făcând din ei o dantelărie diafană de argint, pe care a adăugat-o colierului.

– E gata, a spus apoi şi l-a luat în mâini.

Bijuteria din argint atârna între palmele lui late ca un şirag de țurțuri şi ne-am oprit amândoi să o privim în tăcere preț de mai multe clipe.

– O să-i trimiți vorbă ducelui? l-am întrebat.

A clătinat din cap dezaprobator şi a scos o cutie de sub masă: pătrată, cioplită în lemn şi învelită în catifea neagră, şi a pus cu multă grijă colierul înăuntru.

– Nu, mi-a răspuns. Pentru asemenea lucrare o să merg eu însumi. Vrei să vii cu mine?

Am mers împreună până la porțile cartierului evreiesc, apoi am ieşit pe străzile oraşului. Nu mă mai plimbasem pe jos în această parte a oraşului. Casele din vecinătatea zidurilor erau joase, sărăcăcioase şi umile; dar Isaac m-a călăuzit pe străzile mai largi, pe lângă o biserică uriaşă din piatră cenuşie, cu ferestre ca nişte giuvaieruri, până ce am dat de conacele uriaşe ale nobililor. Priveam cu uimire la gardurile din fier forjat în chip de lei şi dragoni răsuciți şi la pereții acoperiți cu ciorchini şi flori sculptate în piatră. Voiam să mă țin mândră, să-mi amintesc că eram nepoata bunicului, cu aur depus în bancă, dar mă bucuram în acelaşi timp că nu mă plimb singură, mai ales când am păşit pe treptele largi de piatră, măturate cu grijă de zăpadă.

Isaac a vorbit cu unul dintre slujitori. Am fost conduşi să aşteptăm într-o cămăruță: nu ne-a oferit nimeni nimic de băut, niciun scaun pe care să şedem, iar un servitor ne supraveghea dezaprobator. Totuşi, mă simțeam aproape recunoscătoare: supărarea mă făcea să mă simt mai puțin neînsemnată şi mai puțin ispitită să casc gura în jurul meu. În cele din urmă, servitorul care venise data trecută în piață a intrat şi ne-a întrebat cu ce treburi ne aflam acolo. Isaac a scos cutia şi i-a arătat colierul; servitorul l-a privit cu luare-aminte, după care a

spus scurt: „Prea bine!“ şi a ieşit. S-a reîntors după jumătate de oră şi ne-a poruncit să-l urmăm. Am fost conduşi pe uşa din dos, până ce am ajuns într-o sală mai măreață şi mai luxoasă decât orice altă sală văzută de mine vreodată; pe pereți erau atârnate tapiserii viu colorate, iar podeaua era acoperită cu un covor al cărui model era de o frumusețe deosebită.

Covorul înghițea zgomotul paşilor noştri, dând într-un salon încă şi mai luxos, în care un bărbat îmbrăcat în straie scumpe, purtând un colan de aur, şedea la masa de scris, într-un jilț uriaş, învelit în catifea. Am văzut inelul de argint fermecat pe arătătorul mâinii lui. Nu se uita la inel, dar îl atingea în răstimpuri cu degetul gros, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu i-a dispărut de pe deget.

– Ei bine, să vedem despre ce e vorba! a zis, lăsând la o parte tocul.

– Înălțimea Voastră! a spus Isaac cu o plecăciune, arătându-i colierul.

Ducele a privit cu luare-aminte în cutie. Trăsăturile i-au rămas neschimbate, dar a mişcat uşor cu degetul colanul pe pernuța lui de catifea, abia atingând buclele minuscule ale dantelăriei de argint. A tras aer în piept, după care i-a dat drumul cu putere pe nas.

– Şi cât ceri pe el? a întrebat.

– Înălțimea Voastră, nu-l pot vinde pentru mai puțin de o sută cincizeci de galbeni.

– Strigător la cer! a mugit ducele.

La rândul meu, mă stăpâneam cu mare greutate să nu-mi muşc buzele: prețul cerut era scandalos.

– Altfel, mă văd silit să-l topesc şi să îl preschimb în inele, a adăugat Isaac, frângându-şi mâinile, de parcă îşi cerea iertare. Târguiala lui Isaac era foarte isteață: bineînțeles că ducelui nu-i venea la socoteală să mai aibă cineva un inel ca al lui.

– De unde faci rost de asemenea argint? a cerut să afle ducele. Nu-i material obişnuit.

Isaac a şovăit o clipă, apoi s-a uitat spre mine, iar ducele i-a urmărit privirea.

– Ei bine?

Am făcut, la rândul meu, o plecăciune cât mai adâncă, dar nu atât de adâncă, încât să nu mă pot ridica la loc.

– Argintul mi-a fost dat de unul dintre Străvechi, Înălțimea Voastră. Vrea să i-l schimb în aur.

Mi-era teamă că n-o să mă creadă. Ochii lui s-au oprit asupra mea ca două greutăți, dar nu a spus că vorbesc *prostii*, nici nu m-a făcut mincinoasă. S-a uitat încă o dată la colier şi a mormăit:

– Și ți-ar plăcea s-o faci cu aur din punga mea, vezi bine. Cât argint din acesta vei mai primi?

Îmi făcusem griji din pricina asta, anume că Străvechiul îmi va aduce şi mai mult argint data viitoare, şi ce aş fi făcut cu el dacă s-ar fi întâmplat aşa ceva: întâia oară şase, a doua oară şaizeci; cum aş fi putut face rost de şase sute de galbeni? Am înghițit nodul din gât şi am rostit:

– Se prea poate să primesc mai mult. Mult mai mult.

– Hm! a făcut ducele şi s-a uitat din nou cu luare-aminte la colier.

Apoi a întins mâna într-o parte, a luat un clopoțel şi a sunat. Servitorul a reapărut în prag.

– Mergi şi-i spune Irinei că am nevoie de ea aici! a poruncit, iar servitorul a făcut, supus, o plecăciune.

Am aşteptat preț de câteva minute, nu foarte mult, după care pe uşă a intrat o fată. Era poate cu un an mai tânără decât mine, subțirică şi sfioasă, în veşmânt simplu, din lână cenuşie, pe gât, fără zorzoane, cu un văl subțire, de mătase cenuşie petrecut gingaş pe după ceafă. Însoțitoarea ei i-a călcat de urme – o femeie mai în vârstă, aruncându-ne mie şi mai ales lui Isaac priviri mânioase.

Irina a făcut o plecăciune fără să-şi ridice ochii din pământ. Ducele s-a ridicat cu colierul în mână şi i l-a pus în jurul gâtului. Apoi s-a dat trei paşi înapoi şi s-a oprit să o privească. Nu era neapărat drăguță, aş fi spus, ci mai degrabă obişnuită, cu deosebirea că părul îl avea lung, bogat şi lucitor; dar acest amănunt

nu mai avea nicio însemnătate când purta colierul. Nici măcar nu-ți puteai desprinde ochii de la ea, cu însăşi iarna îmbrățișându-i gâtul şi licărul argintiu jucându-i în văl şi în ochii negri pe când se privea în oglinda de pe peretele salonului.

– Ah, Irinuşka! a murmurat aprobator însoțitoarea fetei.

Ducele a încuviințat din cap. Şi nu şi-a îndepărtat privirea de la fiica lui când a spus:

– Ei bine, giuvaiergiule, ai noroc. O să primeşti o sută de galbeni pentru colier, iar următorul lucru pe care o să mi-l făureşti o să fie o coroană demnă de capul unei regine, ca zestre pentru fiica mea; şi o să primeşti o sută de galbeni înzecită când am s-o văd purtând-o pe frunte.

#

– Înălțimea Sa vrea să vă vadă, domniță, a spus slujnica şi chiar a făcut o plecăciune dinaintea mea, mai adâncă decât cele făcute de obicei de slujnicele cu vechime.

Pentru ele, *domniță* însemna mama mea vitregă. Ea însăşi era un mesaj, îmbrăcată într-o îngrijită rochie cenuşie. Era una dintre slujnicele mai ajunse, cărora le era îngăduit să lustruiască mobilele, nu una dintre țărăncuțele de la spălătorie care frecau podelele şi aţâțau focul; dintre acestea se alegeau cele care îmi dereticau prin odaie. Nu se găsea în ea nimic foarte de preț care să poată fi spart de vreuna din ele.

– Repede, repede! a făcut Magreta, aruncând cât colo lucrul de mână, foindu-se în jurul meu şi aranjându-mi cosița împletită chiar de ea cu două zile în urmă.

Simțeam că-şi doreşte să aibă destul timp s-o refacă, în schimb a clătinat din cap şi m-a făcut să-mi lepăd şorțul, mi-a lustruit încălțările şi mi-a şters pulpana veşmântului. Am stat cuminte şi am lăsat-o să-şi facă treaba, cântărind în minte puținele alegeri avute de a mă face cât mai iute nevăzută din fața ochilor tatei.

Bineînțeles, nu putea fi decât o singură pricină pentru care tata să trimită după mine în miezul zilei, să merg în camera lui de lucru – ceea ce nu mai făcuse

niciodată, de vreme ce tot avea să mă vadă la cină: cineva îşi dorea, la urma urmei, să se căsătorească cu mine, şi învoiala era foarte înaintată. Fie i se făgăduise deja o zestre, fie era în toi o târguială cât se poate de serioasă; eram sigură de asta, chiar dacă nu se auziseră decât câteva şoapte firave despre măritiş ultima dată când am cinat cu el.

Zorul cu care se întâmplau lucrurile era cât se poate de limpede: dacă tot nu putea scăpa de cheltuiala pricinuită de vizita ţarului, cel puţin avea să scutească într-un fel cheltuiala separată a nunţii mele, ba chiar mai mult; avea să-i servească atât ţelului propus, cât şi pungii sale să-i facă pe ţar şi pe curtenii lui oaspeţi la nunta propriei fiice. Aveau să închine în sănătatea mea şi a soţului ales, aducând totodată şi daruri bogate, al căror preţ ar fi cântărit greu în privinţa zestrei care se negocia.

Dar nu-mi închipuiam că ar putea fi ceva care să-mi fie pe plac într-o asemenea căsătorie. Desigur, mi-ar fi plăcut să mă ştiu stăpână la casa mea, la adăpost de celelalte alegeri dezamăgitoare care mi se aşterneau dinainte, dar nu cu aşa o grabă şi atât de pe faţă în favoarea dorinţelor tatălui meu. Un bărbat care m-ar fi luat de soţie în acest chip nici măcar nu s-ar fi căsătorit cu mine; nu făcea decât să se tocmească pentru o bucată de lut cu chip de fată, pe care s-o folosească după bunul *lui* plac, şi n-avea să pună un preţ prea mare pe mine de vreme ce *propriul* meu tată dădea de înţeles că nu făceam prea multe parale. Nădejdea cea mai sigură mi-ar fi stat în cineva de rang mai puţin însemnat, un boier bogat şi ambiţios, care îi datora credinţă tatei şi care era gata să se căsătorească cu fiica ducelui la un preţ de chilipir care să-l facă un om de vază în ducat; măcar aşa aş fi preţuit oarece în ochii lui. Dar nu-mi puteam închipui să se afle vreun pretendent. După şapte ani cu ierni aspre, boierii tatei îşi petreceau mai mult timp gândindu-se la pungile lor subţiate decât la înaintarea în rang la Curte. După cât se pare, niciunul nu-şi dorea o soţie costisitoare.

Oricum, un asemenea bărbat ar fi fost de prea puţin folos. Pesemne că tata găsise un nobil care nu-şi putea altfel lua nevastă tânără, de acelaşi rang: cineva

îndeajuns de dezagreabil, încât măcar unii taţi să şovăie înainte de a le oferi mâna fiicei lor. Poate un bărbat crud, care să-şi dorească cu atât mai mult o fată cu un părinte care nu s-ar împotrivi prea tare față de orice i s-ar putea întâmpla acesteia.

Chiar şi aşa, am coborât din odăile mele; n-aveam încotro. Magreta aproape că tremura în timp ce coboram scările. Înțelegea la fel de bine ca mine ce se punea la cale, dar nu îi plăcea să-şi facă griji din pricina necazurilor înainte ca acestea să apară, aşa că visa pentru mine un măritiş bun şi fericit, ea rămânând pe mai departe doica de odinioară a stăpânei casei, în loc să stea zăvorâtă în odăile de la catul de sus împreună cu o fiică nebăgată în seamă. Am lăsat-o să se bucure de visul ei, întrebându-mă între timp dacă aveam să-l întâlnesc chiar pe bărbatul cu pricina şi, dacă aşa avea să fie, cum mi-aş fi putut da seama dacă merită să-l înfurii pe tata încercând să par un târg prost pentru peţitor. Era un crâmpei neplăcut de speranță, dar era singurul de care mă puteam agăța.

Dar, când uşa s-a deschis, niciun logodnic nu mă aştepta dincolo de prag, nici măcar vreun trimis din partea unui soț oarecare; doar doi evrei, un bărbat purtând în mâini o cutie încărcată de iarnă şi o femeie slabă, smeadă, cu ochii negri. Am uitat de orice altceva, am uitat până şi să mă gândesc: colierul din cutie arunca scânteieri reci de argint de pe catifeaua neagră, şi mă aflam din nou în grădină, cu răsuflarea iernii pe obraji şi crivățul strecurându-se prin pervaz pe sub degetele mele, tânjind la ceva cu neputință de atins.

M-am dus spre el aproape cu brațele întinse; mi-am prins stângaci fustele de lână cenuşie şi am făcut, cu oarece osteneală, o plecăciune, silindu-mi ochii să coboare pentru o clipă, dar, când m-am îndreptat de spate, am privit din nou colierul. Însă tot nu mă gândeam la nimic; nici chiar când tata l-a luat din cutie nu m-am gândit la nimic, iar când mi l-a adus, mi-am ridicat ochii spre el cu surprindere goală: nimic nu era cum trebuie. Tata n-avea de gând să-mi facă un asemenea dar. Cu toate astea, mi-a făcut semn nerăbdător cu mâna şi după o

clipă m-am întors uşurel cu spatele, înclinându-mi capul pentru a-l lăsa să-mi pună colierul la gât.

Odaia de lucru a tatei era călduroasă, era mult mai cald decât în odăile mele înguste de la etaj, focul trosnind vesel în sobă. Însă metalul l-am simțit rece pe piele, rece şi minunat, la fel de răcoritor ca atunci când îți pui mâinile ude pe obraji într-o zi fierbinte. Mi-am ridicat capul, m-am întors, iar tata s-a uitat la mine. Cu toții mă priveau, aproape holbându-se.

– Ah, Irinuşka! a murmurat Magreta cu duioşie.

Am ridicat mâinile ca să pot mângâia cu degetele liniile delicate ale bijuteriei. Chiar şi pe pielea mea, se simțea rece la atingere, iar când m-am privit în oglindă, nu mă aflam în odaia de lucru a tatei. Eram într-un codru cu arbori întunecați şi iernatici, sub un cer plumburiu, şi aproape simțeam zăpada căzându-mi pe piele.

Am rămas acolo preț de o clipă încremenită în timp, răsuflând cu nesaț aerul rece şi dulce care îmi umplea plămânii, mirosind a ramuri de pin proaspăt tăiate, zăpadă grea şi codri adânci pretutindeni în jur. Apoi, de departe parcă, l-am auzit pe tata făgăduindu-le evreilor că o să le dea o mie de galbeni dacă aveau să-mi făurească o coroană drept zestre; deci, până la urmă, nu mă înşelasem: avea în gând o logodnă, iar pregătirile pentru ea nu mai suportau defel amânare.

Desigur, tata nu mi-a îngăduit să păstrez colierul. După plecarea evreilor, m-a chemat la el şi, chiar dacă s-a oprit o clipă ca să mă privească din nou, mi-a cuprins gâtul cu mâinile, mi-a desfăcut colierul şi l-a pus la loc în cutie. După aceea s-a uitat la mine cu asprime, de parcă ar fi trebuit să-şi aducă aminte cum arătam de fapt fără el, apoi a clătinat din cap şi mi-a spus sec:

– Țarul soseşte în două săptămâni. Fă bine şi exersează-ți dănțuitul. Până atunci, vei cina cu mine în fiecare noapte. Ai grijă de straiele ei! a adăugat către Magreta. Îi trebuie trei rochii noi.

Am făcut o plecăciune şi m-am întors în odăile de sus, cu Magreta fremătând pe lângă mine, asemenea unui stol de păsări care se îngrămădesc între ramurile

unui arbore pentru a se ascunde de şoim, năpustindu-se deodată în zbor nebun, înainte de a se aşeza iarăşi între ramuri.

– Trebuie să chem nişte slujnice să mă ajute, a spus, înşfăcând lucrul de mână ca să pară ocupată. Sunt atâtea de făcut! Nimic nu e gata. Lada ta de zestre nu e plină nici măcar pe jumătate. Şi avem de croit trei rochii!

– Da, i-am răspuns. Ar trebui să vorbeşti de îndată cu iconoama.

– Da, da, a încuviinţat Magreta, după care s-a năpustit afară din odaie şi m-a lăsat, în sfârşit, singură, să şed lângă foc ca să lucrez la ce coseam: o cămaşă de noapte albă, împodobită cu broderii bogate, pentru patul de nuntă.

Îl mai întâlnisem o dată pe ţar, cu şapte ani în urmă, când tatăl şi fratele lui tocmai muriseră; tata a trebuit să se înfăţişeze la Koron pentru încoronare, ca să îşi aducă omagiul noului ţar sau, mai precis, noului regent, arhiducele Dmitir. Prima dată l-am văzut pe Mirnatius în biserică – pe când preotul psalmodia slujba de încoronare –, dar nu l-am băgat prea mult în seamă atunci; mă plictiseam atât de tare, încât moţăiam în jilţul de lângă Galina, în straiele ţepene şi prea călduroase, până când am tresărit şi-am sărit în picioare în clipa când, în sfârşit, l-au încoronat, simţindu-mă ca şi cum aş fi fost înţepată puternic cu un ac, chiar cu o clipă înainte ca ceilalţi să se ridice ca să-l proslăvim.

După aceea nu l-a mai băgat nimeni în seamă prea mult. Domnii cei mari benchetuiau şi discutau între ei la masa ţarului, cântându-i în strună lui Dmitir, iar Mirnatius a ieşit singur în grădinile din spatele palatului, unde mă jucam şi eu, la fel de nebăgată în seamă. Avea un arc mic cu săgeţi şi trăgea în veverițe şi, când le nimerea, se ducea să le contemple satisfăcut trupuşoarele ucise. Dar nu în felul în care ar fi făcut-o un băieţandru mândru de îndemânarea lui de vânător: apuca în schimb săgeţile şi le scutura, ca să facă trupurile străpunse de ele să se zvârcolească, holbându-se la ele cu o încântare aproape prostească.

M-a surprins privindu-l cu indignare. Eram încă prea mică să fi învăţat să fiu cu băgare de seamă.

– Ce te holbezi aşa? m-a întrebat. Mai au încă un pic de viaţă în ele. Nu e nicio vrajă.

Se prea poate să fi ştiut despre ce vorbeşte: maică-sa fusese vrăjitoare şi îl sedusese pe ţar după moartea primei ţarine. Nimeni, desigur, nu a încuviinţat căsătoria lor şi după doar câţiva ani a fost arsă pe rug, după ce a fost prinsă pe când încerca să pună pe cineva să-l ucidă pe fiul primei ţarine, pentru a-l face pe fiul ei moştenitor. Însă acum bătrânul ţar şi întâiul născut muriseră de lingoare şi aşa fiul vrăjitoarei devenea ţar oricum, ceea ce, după cum obişnuia să spună Magreta, era o lecţie pentru oricine: a fi vrăjitoare nu e totuna cu a fi înţelept.

Nici eu nu eram înţeleaptă pe atunci, deşi mă scuza faptul că eram doar o copilă. Chiar dacă eram de faţă cu însuşi ţarul, i-am spus:

– Deja le-ai omorât. De ce nu le laşi în pace?

Ceea ce nu era foarte limpede, dar ştiam ce voisem să spun: nu îmi plăcea să-l văd torturând trupuşoarele veveriţelor, făcându-le să se zvârcolească pentru plăcerea lui.

Frumoşii lui ochi verzi s-au îngustat mânioşi, ca ochii de porc, şi şi-a încordat arcul ţintind cu săgeata spre mine. Eram destul de mare să înţeleg că îmi priveam moartea în ochi. Am vrut să alerg, dar am îngheţat în loc şi inima mi-a stat, după care el a râs, a lăsat arcul deoparte şi a spus batjocoritor:

– Trăiască apărătoarea veveriţelor moarte!

Apoi a făcut o plecăciune adâncă, de parcă ar fi fost la o nuntă, şi a plecat nepăsător. Tot restul săptămânii, de câte ori am ieşit să mă joc în grădină, am dat negreşit peste câte o veveriţă moartă – întotdeauna pitită departe de ochii grădinarului, şi totuşi mingea mea se rostogolea mereu până în preajma ei, iar, dacă mă jucam de-a v-aţi-ascunselea cu Magreta, mă ascundeam în câte-un tufiş, unde găseam o veveriţă spintecată, de parcă m-ar fi aşteptat acolo.

M-am gândit să-l părăsc: eram încredinţată că toată lumea m-ar fi crezut, fiindcă Mirnatius era atât de chipeş şi din pricina mamei lui. Oamenii deja începuseră să şoptească pe la colţuri pe socoteala lui. Dar mai întâi i-am spus

Margretei şi, când i-am împărtăşit întreaga istorie, mi-a spus că necazul îi pândeşte pe cei care îl caută cu lumânarea, după cum ar fi trebuit să mă învețe moartea veverițelor, şi că trebuie să las lucrurile în legea lor. După aceea m-a ținut în odaia noastră, unde am tors fir de caier pentru tot restul vizitei, în afară de mesele luate în fugă atunci când ieşeam.

Din clipa aceea, nu am mai vorbit niciodată despre asta, dar eram încredințată că nici Magreta nu uitase, după cum nu uitasem nici eu. Am revenit la Koron patru ani mai târziu pentru a lua parte la înmormântarea fastuoasă a arhiducelui Dmitir. Mirnatius poruncise aproape tuturor nobililor să fie de față, pesemne ca să înțeleagă toată lumea că nu mai avea nevoie de un regent şi ca să îi pună să-i jure încă o dată credință, de data aceasta numai lui. Am stat acolo timp de două săptămâni. Magreta m-a ținut tot timpul în preajma ei şi nu mi-a îngăduit cu niciun chip să ies din odăile mele fără un văl pe față, chiar dacă încă nu eram femeie în toată firea, şi mi-a adus cu mâinile ei toate mesele de la bucătărie. Mirnatius s-a arătat drept cel mai de seamă dintre cei îndoliați; pe-atunci avea şaisprezece ani, era înalt, bine clădit şi chiar mai chipeş decât înainte, cu părul negru şi ochii deschişi la culoare, ce păreau nişte giuvaieruri sclipindu-i pe chipul smead ca de tătar, cu un şirag de dinți albi şi drepți în gură; iar cu coroana pe cap şi veşmintele cusute cu fir de aur, ai fi zis că e vreo statuie sau un sfânt. L-am privit prin urzeala fină a vălului de pe față până când şi-a întors capul în direcția mea, iar atunci mi-am plecat iute ochii şi m-am asigurat că arăt mică şi nevrednică de luat în seamă, în rândul al treilea de prințese şi fiice de duci.

Însă peste doar două săptămâni, țarul urma să se înfățişeze în casa tatălui meu, iar eu nu aveam unde şi cum să mă mai ascund. Tata n-avea să-l ospăteze modest de trei ori la cină şi să-l ia la vânătoare de mistreți în codrul adânc, scutind astfel din cheltuială. În schimb, avea să dea un ospăț ca-n basme pe întreaga durată a celor trei zile, cu jongleri-măscărici, magicieni şi dansatori care să îi amuze pe țar şi pe suita lui înlăuntrul castelului, iar mie avea să îmi dăruiască, la urma urmei, trei rochii noi şi să vestească tuturor că are fată de măritat. Se părea că tata

plănuia să-l prindă în mreje pe țar ca să-i dea fata de soție, cu ajutorul unui inel, al unui colier şi al unei coroane de argint fermecat în chip de momeală.

Mi-am privit chipul oglindit în fereastră şi m-am minunat ce anume văzuseră ochii scrutători ai tatei la mine, cu colierul la gât, încât să creadă că merită să-şi încerce şansa. Habar n-aveam ce. Nici măcar nu-mi puteam zări fața când îl purtam. Dar nu îmi era îngăduit să-l cred vreun neghiob.

Încă stăteam lângă fereastră, cu mâinile rezemate de piatra rece şi lucrul de cusut lăsat deoparte, când Magreta a revenit în odaie, la fel de neobosită, ca să-mi aducă o ceaşcă de ceai fierbinte, îndulcit. Ba chiar mi-a adus o felie groasă de prăjitură cu semințe de mac, preferata mea, pe care trebuie s-o fi luat înduplecându-l pe bucătar prin cine știe ce vicleşug; nu aveam parte zilnic de un asemenea răsfăț. În urma ei venea o slujnică purtând încă un braț de lemne pentru foc. Am lăsat-o să mă tragă din nou aproape de cămin, fiindu-i recunoscătoare pentru ce încerca să facă, şi nu i-am spus că n-avea nicio noimă. Ceea ce îmi doream cu adevărat era colierul de argint rece petrecut în jurul gâtului meu, chiar dacă ştiam că mă va duce la pierzanie; voiam să mi-l atârn la gât, să găsesc o oglindă mare, în care să mă văd şi să mă cufund într-un codru negru, nemărginit şi troienit.

#

Era sâmbătă seara, după apus când m-am urcat iarăşi în sania lui Oleg. Pusesem încă douăzeci de galbeni în vistieria bunicului şi purtam cu mine punga albă a Străvechiului, doldora de bani, umflată sub greutatea aurului. Umerii mi s-au încordat când am pătruns în pădure şi clipă după clipă mă gândeam când şi mai ales dacă Străvechiul avea să se înfățişeze iarăşi dinaintea mea, până când undeva în inima codrului, sania a început să încetinească şi s-a oprit sub ramurile întunecate. Mi-am încordat iepureşte simțurile – cercetând în jur după vreo urmă de-a lui –, dar nu am zărit nimic; iapa lui Oleg a bătut din picior şi a nechezat uşor, scoțând aburi pe nări, iar Oleg nu a căzut grămadă ca data trecută, ci a atârnat hățurile de scara saniei.

– Ai auzit ceva? am întrebat cu glas şoptit, însă el a coborât iute din sanie şi a scos un cuțit de sub haină, iar eu mi-am dat seama că uitasem să îmi fac griji şi față de alte lucruri, nu doar față de vrăjitorie. M-am zbătut disperată să scap, aruncând în el cu păturile mototolite şi împleticindu-mă prin maldărul de paie, până ce am sărit jos, la celălalt capăt al saniei.

– Nu face asta! am spus cu glas sugrumat. Oleg, lasă-mă!

Fustele groase mi se târau prin zăpadă în timp ce el se apropia de mine.

– Oleg, te rog! am repetat, dar chipul îi era împietrit, mai rece decât al iernii înseşi. Nu e aurul meu! am strigat cu disperare, ținând pavăză între noi săculețul cu galbeni. Nu-i al meu, trebuie să-l dau cuiva!

Vorbele mele nu l-au oprit.

– Nimic din aurul ăsta nu-i al tău, a mârâit către mine. Nimic din ce ai nu-i al tău, erete hrăpăreț ce eşti, care smulgi banii din mâinile oamenilor muncitori!

Iar fiecare cuvânt ieşit din gura lui mi se împlânta în urechi ca un cuțit – aceeaşi veche poveste, doar un pic deosebită; o poveste pe care Oleg o născocise ca să se convingă că nu greşeşte, că are dreptul să ia ce crede că i se cuvine prin jaf sau înşelăciune, şi ştiam că n-o să mă asculte defel. Avea să-mi lase trupul pradă lupilor şi să se ducă acasă cu aurul dosit sub haină, spunând că m-am pierdut în pădure.

Am zvârlit cât colo săculețul cu galbeni şi m-am apucat strâns de marginile fustei, încercând să scap, înotând de-a dreptul prin zăpada înaltă, care îmi trecea de coapse. A dat să lovească, iar eu m-am ferit, căzând pe spate. Gheața întărită de deasupra zăpezii a cedat sub greutatea mea, iar ramuri din desiş mi-au zgâriat obrazul. Nu puteam să mă ridic cu niciun chip. Stătea chiar deasupra mea, cu cuțitul într-o mână, iar cu cealaltă încercând să mă apuce strâns; dar dintr-odată s-a oprit şi brațele i-au căzut moi pe lângă trup.

Nu se milostivise de mine. Un frig pătrunzător i se citea pe față, învinețindu-i buzele şi acoperindu-i de promoroacă barba castanie. M-am ridicat cu greu în

picioare, încă tremurând. În spatele lui se afla Străvechiul, ținându-l cu o mână de după ceafă, aşa cum stăpânul îmblânzeşte un câine.

Într-o clipită a slăbit de tot strânsoarea şi Oleg a rămas ca o stană de piatră între noi, de parcă viscolul îi înghețase sângele în vene. După care s-a întors la sanie şi s-a urcat la loc pe capra vizitiului. Străvechiul nu s-a uitat la el pe când se îndepărta, de parcă nici nu îi păsa de ce făcuse; doar m-a privit cu ochi la fel de strălucitori ca tăişul cuțitului lui Oleg. Lacrimile îmi înghețau, grămădite pe gene, lipindu-se între ele. Am clipit strâns ca să țin ochii deschişi şi mi-am încordat mâinile până s-au oprit din tremurat, după care m-am aplecat, am ridicat punga cu galbeni căzută adânc în zăpadă şi i-am întins-o.

Străvechiul s-a apropiat şi mi-a luat-o din mână. Nu a deşertat-o: era prea burduşită pentru aşa ceva. În schimb, a vârât mâna înăuntru şi a scos un pumn de galbeni, care i s-au rostogolit cu clinchet înapoi în săculeț, până când i-a mai rămas unul singur între degetele înmănuşate în alb, strălucind ca lumina soarelui. A privit încruntat la el, apoi către mine.

– Sunt toți acolo, şaizeci de galbeni, am spus. Inima a început să-mi bată mai rar, pentru că altfel, pesemne, ar fi plesnit în piept.

– Aşa cum se cuvine, mi-a răspuns. Căci, dacă dai greş, în sloi de gheață te vei preschimba, iar dacă izbuteşti, mâna şi coroana mea vei dobândi.

A rostit aceste vorbe cu mânie, deşi el hotărâse termenii învoielii: ca şi cum ar fi preferat să mă preschimbe în sloi de gheață, în loc să-şi ia aurul.

– Acum mergi acasă, fecioară muritoare, până când o să trec din nou pe la tine.

Am privit neajutorată către sanie: Oleg stătea pe capra vizitiului, holbându-se în gol cu fața înghețată de iarnă, iar ultimul lucru pe care mi-l doream era să urc în sanie alături de el. Dar nu puteam pleca pe jos acasă de unde mă aflam şi nici nu puteam ajunge în vreun cătun în care să tocmesc alt vizitiu. Oleg se abătuse de pe drumul obişnuit ca să mă aducă aici, aşa că n-aveam habar unde mă aflu. M-am întors să protestez, dar Străvechiul se făcuse nevăzut. Am rămas singură sub crengile de pin încărcate de zăpadă, înconjurată doar de tăcere şi urme de

paşi, lângă mine stând mărturie adâncitura din zăpada în care căzusem: conturul unui trup de fată apărând desluşit pe marginea înghețată, ca şi cum un copil l-ar fi făcut în joacă.

Nici nu m-am dezmeticit bine că a şi început să ningă: o ninsoare deasă şi neîntreruptă care mă obliga să fac ceva. M-am îndreptat binişor către sanie şi m-am urcat la loc în ea. Oleg a smucit tăcut de hățuri şi iapa a pornit iar la trap. A tras-o de căpăstru înspre copaci, departe de drumul mare, şi ne-am afundat în pădure. Am încercat să mă hotărăsc de ce mă tem mai mult: să-l strig şi să-mi răspundă sau să nu primesc niciun răspuns şi să încerc să sar din sanie în mers. Şi dintr-odată, într-o rarişte a pădurii, ne-am trezit pe un alt drum: un drum deschis la culoare şi neted ca o pojghiță de gheață, strălucitor ca argintul. Şinele saniei au huruit o singură dată, când am intrat pe noul drum, după care s-a lăsat o linişte deplină. Copitele calului, încălțate cu potcoave grele, şi-au croit iute drum pe gheață, trăgând după ele sania într-o alunecare lină. De jur împrejur, arborii se înălțau albi ca nişte mesteceni, încărcați de frunze foşnitoare; arbori care nu creşteau în pădurile noastre şi care ar fi trebuit să fie desfrunziți în plină iarnă. Am văzut păsări şi veverițe albe țâşnind printre ramuri, iar clopoțeii saniei răsunau ca o muzică ciudată, cu clinchete înalte, limpezi şi reci.

Nu am privit înapoi, ca să desluşesc obârşia acestui drum. M-am strecurat la loc între pături şi am rămas cu ochii strâns închişi, până când am auzit din nou zăpada scârțâind sub tălpile saniei şi dintr-odată aceasta s-a oprit chiar la poarta casei noastre. Am sărit jos într-un suflet şi m-am năpustit pe poartă, până ce am ajuns la uşă, fără să mai privesc în jur. Însă n-ar fi trebuit să alerg deloc. Oleg a mânat înainte, fără să mai privească în urmă.

Capitolul VIII

Wanda, mi-a spus Miryem în dimineața de după întoarcerea ei, vrei să-i duci asta lui Oleg acasă? I-am şters o copeică din datorie pentru că a stat după mine la Vysnia.

După care mi-a dat o țidulă scrisă îngrijit pe o foaie obişnuită, dar nu m-a privit în ochi când mi-a făcut rugămintea. Avea zgârieturi roşii pe falcă şi pe pomeți, de parcă ar fi lovit-o ceva în pădure, o creangă sau vreo jivină cu gheare.

– Da, o să mă duc, i-am răspuns încet.

Mi-am pus broboada şi am luat țidula, însă, când am ajuns acasă la Oleg, în josul uliței, după colț, m-am oprit să privesc de pe cealaltă parte a străzii. Doi bărbați îi purtau trupul spre biserică. I-am văzut şi chipul preț de o clipă. Avea ochii deschişi larg, holbați aproape, şi buzele îi erau vinete. Nevastă-sa se cuibărise lângă grajd, iar vecinii se îndreptau spre casă cu vase de bucătărie acoperite. Una dintre vecine s-a oprit drept în fața mea. O cunoşteam pe Varda: încă datora o mică sumă când am început să strâng bani pentru Miryem şi îşi răscumpărase toată datoria cu trei găini tinere ouătoare. Mi-a strigat cu țâfnă:

– Acum ce mai vrei? Ce cauți în casa asta? Vrei să iei şi trupurile morților?

Kajus venea şi el către casă, însoțit de nevastă şi de fiul lor, cărând un urcior de krupnik aburind.

– Haide, panova Kubilius, e duminică! Sunt sigur că Wanda nu strânge azi bani de la datornici, a spus, împăciuitor.

– I s-a şters o copeică din datorie pentru că a dus-o pe Miryem la Vysnia, am răspuns. Am venit să-i aduc țidula.

– Vedeți că am dreptate? a făcut Kajus către Varda, care ne-a aruncat amândurora o privire mânioasă.

– O copeică, a răspuns femeia. Una mai puțin pe care s-o rupă sărmana nevastă de la gura copiilor ca să îngraşe punga cu bani a evreicei. Dă-mi țidula! Eu o să i-o duc, nu tu!

– Prea bine, panova, i-am răspuns, dându-i hârtia.

Apoi m-am întors la Miryem şi i-am spus că Oleg murise, căzut ca secerat lângă grajd, înghețat şi cu ochii holbați în văzduhul acoperit de zăpadă, calul şi sania nemaifăcându-i nicio trebuință.

M-a ascultat în tăcere, nespunând nimic. Am stat lângă ea câteva clipe şi după aceea, nevenindu-mi nimic altceva în minte, am zis:

– O să mă duc să dau de mâncare la capre, iar ea a încuviințat din cap.

În ziua următoare, am strâns datoriile din afara târgului, departe pe drumul spre răsărit. Toată lumea auzise ce i se întâmplase căruțaşului. Cu toții m-au întrebat dacă e adevărat şi, când le-am spus că da, s-au întristat. Oleg fusese un zdrahon vesel, care iarna îşi cinstea tovarăşii de breaslă cu bere şi vodcă şi obişnuia să-i aducă o căruță de lemne câte unei văduve, când îşi căra şi lui lemne. Chiar şi tata, când am ajuns acasă şi i-am spus, a oftat cu părere de rău. Marți, când l-au îngropat, văduva lui a fost singura dintre cei îndoliați care s-a întors de la cimitir cu ochii uscați.

Toată lumea vorbea despre asta, dar nu ca despre ceva ce putea fi pus în cârca Străvechilor. I-a plesnit capul, spuneau, clătinând din cap. Era întristător ca aşa ceva să i se întâmple unui munte de om, zdravăn şi sănătos. Dar nimănui nu i se părea ciudat că înghețase bocnă într-o noapte geroasă de iarnă.

Nu am spus nimănui despre cele întâmplate, în afară de Serghei, când am stat amândoi în drum, având aproape codrul adânc, strălucind în lumina lunii. Se pregătea să plece din nou la drum spre casa cămătarului. Miryem nu-i spusese să nu mai vină, chiar dacă nu putea face nimic ca să-i oprească pe Străvechi. Şi nici nu încetase să ne plătească bănuții, aşa cum se învoise cu noi. De cele mai multe ori reuşeam să uităm şi să fim încredințați că se ducea la ei doar ca să îngrijească de capre. Aşa că Serghei mergea la ei pe mai departe, mânca două mese pe zi în

casa lor, iar noi ne îngropam bănuții la rădăcina copacului alb, în drumul spre casă.

– Îți aminteşti? l-am întrebat şi el a amuțit.

Nu vorbiserăm niciodată despre ce i se întâmplase în pădure.

Îmi dădeam seama că nu voia să vorbească despre asta, dar am rămas lângă el, tăcerea mea ținând loc de întrebări, când în cele din urmă mi-a spus:

– Jupuiam un iepure. Și a venit călare printre copaci. Mi-a spus că pădurea este a lui şi m-a făcut hoț. După care mi-a zis...

Serghei s-a oprit, cu o căutătură ciudată în ochi şi cu chipul gol, clătinând din cap. Nu-şi amintea şi nici nu dorea să-şi reamintească.

– Călărea un bidiviu cu gheare pe copite, nu? Și purta încălțări cu vârful țuguiat? am întrebat şi Serghei a încuviințat puternic din cap.

Aşadar, era unul şi acelaşi: nu doar un Străvechi de rând, ci un domn mare, iar dacă lucrurile erau adevărate, era chiar stăpânul întregii păduri. Îi auzisem pe oameni vorbind în piață că ajunsese până pe țărmul mării din miazănoapte. Un prinț dintre Străvechi venea la Miryem după aur, iar, dacă ea nu reuşea să i-l aducă, eram încredințată că aveam s-o găsim chiar la *ea* în curte, vânătă şi înghețată, cu urme de încălțări cu vârf ascuțit peste tot în jurul ei.

Iar atunci n-am mai fi avut datorii de plătit. De îndată ce ar fi auzit că Miryem a murit, tata urma să-mi spună că s-a sfârşit cu plățile. Avea să fie pregătit să îl alunge urlând pe tatăl lui Miryem, dar nici n-ar mai fi avut nevoie. Mama ei avea să aibă ochii roşii de plâns, însă cu toată jalea din suflet nu ar fi uitat de mine. Când aş fi venit data viitoare, mi-ar fi spus că datoria a fost stinsă şi că am muncit destul. Ca să pot munci pe mai departe, ar fi trebuit să-i spun tatei că mă plăteau, iar atunci el mi-ar fi luat simbria. În fiecare zi ar fi venit cherchelit din târg, mi-ar fi luat bănuții şi m-ar fi lovit ca să mă duc să-i pregătesc cina. Și aşa s-ar fi scurs zilele mele de-atunci înainte, pentru totdeauna.

– I-am putea spune tatei că am fost plătiți, dar cu mai puțin, i-am spus lui Serghei.

El s-a arătat şovăitor şi am înțeles de ce. Tata nu bănuia nimic. De ce ne-ar fi plătit cineva, când el ne trimitea degeaba, iar cei ce ne primeau n-aveau de ce să ne plătească? Dar, dacă i-am fi spus că suntem plătiți, ca să ne lase să mergem mai departe, abia atunci ar fi devenit bănuitor. S-ar fi dus să-l întrebe pe tatăl lui Miryem cu cât ne plătea, iar Panov Mandelstam i-ar fi dat un răspuns cinstit. Nu-i puteam cere să mintă ca să ne acopere. Ne-ar fi privit cu neliniște, fiindcă doream să ne mințim tatăl, şi i-ar fi părut rău că nu ne poate ajuta.

Iar când tata ar fi aflat că îl mințiserăm în privința plății primite, avea să întrebe *cu cât* anume fuseserăm plătiți. Și atunci avea să își dea seama că pe undeva se găsesc bani, bani ascunşi de noi. Iar pentru faptul că ascunseserăm bani de el, n-avea să ne bată cu cureaua sau cu palma lui grea, ci cu vătraiul şi poate fără oprire, până când aveam să-i spunem unde i-am ascuns.

#

Clopotele bisericii dăngănind pentru Oleg, când l-au înmormântat după trei zile, sunau ca nişte clopoței de sanie, scoțând sunete prea înalte pe deasupra pădurii cu arbori albi. Aveau să mă găsească şi *pe mine* înghețată bocnă, dacă nu reuşeam să-i dau Străvechiului aurul cuvenit, dar tot atât de mult mă îngrijora şi ce urma să se întâmple dacă izbuteam. Avea să mă ia călare în spatele lui, pe cerbul alb şi să mă ducă departe, în codrul alb şi rece, ca să trăiesc acolo veşnic singură, cu o coroană de argint fermecat pe cap? Până atunci nu-mi păruse rău de fata de morar din basmul spus de săteni; îmi păruse rău pentru tata şi pentru mine şi mă umplea mânia. Dar, la urma urmei, cui i-ar fi plăcut cu adevărat să se căsătorească cu un rege care i-ar fi retezat bucuros capul celei care nu ar fi reuşit să-i preschimbe în aur te-miri-ce? Nu pofteam să ajung regina Străvechiului, după cum nu pofteam nici să-i fiu slugă sau să mă prefac în sloi de gheață.

Acum nu îmi mai era cu putință să-l uit. Se cuibărise într-un cotlon din mintea mea, cotropind-o din ce în ce mai mult, zi după zi, aşa cum se prinde înghețul de un geam. Mă trezeam din somn cu răsuflarea întretăiată în fiecare

noapte, scuturată de un tremur pe care brațele mamei nu puteau să-l alunge şi cu amintirea ochilor lui de argint.

– Poți să-i faci rost de aur? m-a iscodit Wanda, la fel de abrupt ca şi în alte dăți.

Nici n-a fost nevoie s-o întreb despre cine e vorba. Îngrijeam de capre, iar mama era prin curte, la depărtare de doar câțiva paşi, aşa că n-am putut izbucni în lacrimi, chiar dacă mi-ar fi venit; şi ea, şi tata deveniseră deja bănuitori, privindu-mă cu ochi uimiți şi îngrijorați. Mi-am apăsat dosul palmei peste gură ca să nu dau glas revoltei din mine.

– Da, am răspuns scurt. Da, pot face rost.

Wanda n-a mai spus nimic, privindu-mă doar cu buzele strânse cu îndârjire, şi mi s-a pus un nod în gât.

– Dacă se-ntâmplă cumva, i-am spus, să mă răpească ceva de-acasă o vreme, o să rămâi să-l ajuți pe tata? O să te plătească pe mai departe. Îndoit chiar, am adăugat, cuprinsă dintr-odată de disperare.

M-am gândit la mama şi la tata – rămaşi singuri în sat fără mine, căzuți pradă mâniei pe care o stârnisem în toate casele datornicilor. O clipă, m-am trezit înapoi în poieniță, zbătându-mă în zăpadă, cu chipul schimonosit al lui Oleg deasupra mea, nu înghețat sloi, ci roşu-aprins şi încărcat de ură.

Preț de câteva clipe, Wanda nu mi-a răspuns, după care a spus încet:

– Tata o să vrea să mă țină acasă.

Apoi şi-a ridicat privirea din troaca animalelor şi m-a privit pieziş. M-am uitat la ea cu surprindere, dar am înțeles, de bună seamă. Nu îi dădea banii tatălui ei; acestuia nici nu i-ar fi trecut prin cap s-o țină acasă dacă i-ar fi adus un bănuț în fiecare zi. Aşadar, Wanda păstra banii pentru sine.

Țesălam netulburată o capră, gândindu-mă la mersul lucrurilor. În tot acest timp crezusem că mă învoiesc cu tatăl ei, nu cu ea şi că tot ce trebuia să fac era să-i dau câțiva bănuți, mai mult decât i-ar fi putut aduce o fiică muncind pe lângă casă. Nu mi-a trecut prin cap că fata ar putea dori să păstreze banii.

– Îi strângi pentru zestre? am întrebat-o.

– Nu, mi-a răspuns, cu o asprime neobişnuită.

Nu înțelegeam, de altfel, de ce şi-ar fi dorit să ascundă banii de tatăl ei. Mă uimea acest lucru, apoi m-am uitat mai cu luare-aminte la ea. Îi plătisem deja doisprezece bănuți de aramă, pentru ea şi pentru fratele ei, iar ea încă umbla îmbrăcată într-o rochie zdrențuită, cu încălțări din împletitură, iar când am intrat prima dată în bătătura lui Gorek, ca să ridic datoria, în gospodăria lui domnea o sărăcie lucie. Am întrebat-o încetişor:

– Pe ce a cheltuit tatăl tău cele şase copeici împrumutate?

Mi-a povestit de-a fir-a-păr şi atunci am înțeles. Desigur, a înțelege nu era totuna cu a-i fi de ajutor. Gorek avea tot dreptul să ia cu împrumut bani de la cineva care i-ar fi dat şi să-i cheltuiască oricât de prosteşte ar fi poftit, după cum avea şi dreptul să-şi pună fata la muncă pentru a-i plăti datoria și de a-i lua cu de-a sila toți banii câştigați. Dacă nu-i umbla în gând să se mărite, nu prea avea cum să scape de dânsul. Nu mi-a spus ce făcea cu banii, dar nici n-ar fi putut să facă mare lucru cu ei, în afară de a-i ascunde undeva, aşa cum îşi ascunde un dragon comoara. Ar fi prins-o până în clipa de față, dacă ar fi cheltuit din bani pe vreun lucru; de aceea nu îşi cumpărase o rochie mai acătării sau încălțări. Avea noroc că taică-su nu mersese prea mult la târg în ultima vreme; dacă s-ar fi întâmplat să-mi spună ceva, dacă ar fi urlat în gura mare cum trăgeam foloase de pe urma unui sărman, i-aş fi răspuns cu glas oțărât, fără măcar să-mi treacă prin cap că i-aş fi dat în vileag pe copii. Nici nu voiam să-mi închipui ce s-ar fi întâmplat atunci. Mi se părea că soiul de om în stare să risipească la zaruri şi pe băutură patru copeici împrumutate, pe care nici nu putea spera să le dea înapoi, era totodată şi soiul de om în stare să-şi umple fiica de sânge cu bătaia, fără să-i pese de banii pe care i-ar fi putut aduce dacă muncea pe mai departe.

– Poți să-i spui că am plecat să mă mărit cu un bogătaş, i-am zis.

La urma urmei, n-ar fi fost prea departe de adevăr.

– Mai spune-i că, de îndată ce revin acasă, o să cercetez iar la catastif.

Și asta ar fi fost adevărat.

– Iar atunci când datoria va fi stinsă, să-i spui că ne prindem să-i plătim un bănuț întreg pe săptămână, ca să vă lase pe amândoi să veniți la lucru. Și că veți primi plata o dată la lună. Apoi dă-i patru bănuți grămadă. De îndată ce o să-i cheltuiască, o să fie iar datornic şi n-o să poată să refuze să vă trimită. Iar luna următoare să faci la fel!

După o clipă, Wanda a încuviințat cu o mişcare hotărâtă a capului. I-am întins mâna fără măcar să mă gândesc şi m-am simțit prost cu mâna atârnând în aer între noi în timp ce ea se holba spre mine, dar, înainte să las mâna să-mi cadă pe lângă trup, Wanda mi-a prins-o în mâna ei mare, lată, cu degete roşii şi aspre. Mi-a strâns-o un pic cam tare, dar nu mi-a păsat.

– O să mă duc iar la Vysnia mâine, am spus, ceva mai liniştită.

Nu îmi închipuiam că zidurile oraşului aveau să-l țină departe pe Străvechi, dar nu strica să fac o încercare. Cel puțin n-aveam să fiu acasă. Iar el n-avea să mai lase urme peste tot în curtea părinților, ca sătenii să înceapă să scornească poveşti pe seama noastră.

– Oricum va trebui să fiu acolo la venirea lui, i-am mai spus Wandei, povestindu-i despre Isaac şi despre cum făceam rost de aur pentru Străvechi.

Însă nu i-am spus mamei nimic despre asta; nu am adus deloc vorba despre Străvechi, chiar şi când m-a întrebat:

– Te duci înapoi aşa devreme?

Eram bucuroasă că nu-şi aducea aminte; era mai bine să fie uimită decât să se teamă pentru mine.

– Vreau să mai iau nişte şorțuri, i-am spus.

În după-amiaza aceea, m-am încredințat că totul este în bună rânduială la catastif şi, când am terminat, am ieşit în curte şi m-am uitat la casa noastră; acum arăta îngrijită, cu obloane proaspăt vopsite, cu bătătura plină de găini şi capre care făceau o hărmălaie grozavă. Apoi mi-am luat coşul şi am pornit la pas prin târguşor. Nici nu ştiu ce mi-a venit. Nu era zi de târg, iar Wanda trecuse

deja pe la datornici. N-aveam nimic de făcut în târg şi nimic nu se schimbase, doar că acum toţi îmi aruncau priviri încruntate când treceam pe lângă ei, în loc să-mi zâmbească de sus aşa cum făceau în vremurile în care, la vederea mea, cu încălţări peticite şi haine în zdrenţe, îşi aminteau cu plăcere de banii de la teşcherea pe care n-aveau de gând să-i mai întoarcă tatei.

Poate de asta am şi făcut-o: am străbătut la pas târgul de la un capăt la celălalt şi înapoi, iar când m-am întors acasă, nu am simţit nicio părere de rău că-l las în urmă. Nu-mi era nimic drag în acest târguşor şi nu-mi era drag nimeni din el, nici măcar acum, când totul în jur îmi devenise cel puţin un loc familiar. Nu-mi părea rău că nu le sunt pe plac, după cum nu-mi părea rău că îi tratasem cu asprime. Nu simţeam decât bucurie, o bucurie aprigă. Târgoveţii îşi doriseră s-o îngrop pe mama şi să-l las de izbelişte pe tata, să moară singur. Îşi doriseră să ajung o cerşetoare în casa bunicului şi să-mi trăiesc acolo restul zilelor, ca un şoarece pitit în bucătărie. Mi-ar fi sfâşiat în bucăţi familia şi s-ar fi scobit printre dinţi cu oasele lor şi nu le-ar fi păsat nici cât negru sub unghie. Mai bine aş fi fost preschimbată în sloi de gheaţă de către Străvechi, care măcar nu se prefăcea că-mi este vecin.

Acum nu mai aveam cum să-l tocmesc pe Oleg, aşa că în dimineaţa următoare am ieşit la marginea drumului către târg. Când s-a apropiat de mine un căruţaş oarecare, mânând o sanie lungă şi încărcată cu butoiaşe de hering sărat adus de la mare, i-am făcut semn cu mâna şi m-am învoit să-i plătesc cinci bănuţi ca să mă ducă până la Vysnia. Aş fi putut să îi dau mai mult, dar îmi învăţasem lecţia. De astă dată, am aşteptat să treacă un căruţaş mai în vârstă, cu o sanie mai veche, iar rochia mea de soi, cu guler şi manşete de blană era bine ascunsă: îmi pusesem pe deasupra mantaua veche de lână a tatei, pe care plănuiam s-o preschimb în cârpe de şters acum, că îi cumpărasem una nouă, din blană.

Bătrânul căruţaş mi-a povestit, pe când mâna sania, despre nepoatele lui şi a vrut să ştie ce vârstă am; a fost mulţumit să afle că nepoata lui cu un an mai mică

decât mine era deja măritată, pe când eu nu eram şi m-a întrebat dacă nu cumva merg la Vysnia ca să-mi aflu vreun soţ.

– Om vedea, i-am răspuns şi am râs tare, cât se poate de uşurată, deoarece întreaga discuţie era de-a dreptul caraghioasă.

Eu, şezând într-o sanie încărcată cu peşte, încălţată cu ghete murdare de noroi, arătând ca o sperietoare de ciori, învelită în mantaua peticită a tatei: ce-ar fi putut să vrea de la mine un domn mare de-al Străvechilor? Nu eram vreo prinţesă, ba nici măcar o fată de ţăran, cu cosiţe aurii. Socot că nu i-ar fi păsat prea mult că eram evreică, însă eram scundă, ciolănoasă şi pământie la chip, iar nasul mi se ţea drept în mijlocul feţei, prea mare pentru chipul meu. De fapt, încă nu eram măritată dinadins: bunicul îmi spusese, pe bună dreptate, să mai aştept vreo doi ani înainte de a merge la peţitoare, ca să mă mai îngraş puţin, în timpul acesta rotunjindu-se frumos şi zestrea mea, care avea să îmi atragă un soţ îndeajuns de înţelept, încât să-şi dorească o soţie care să aducă în căsnicie mai mult decât simpla frumuseţe, dar nu atât de lacom încât să nu-i pese deloc de înfăţişarea miresei lui.

Acesta era soiul de bărbat pentru mine, un om cu judecată, cu vederea limpede, în stare să mă dorească din toată inima; nu eram nicicum un trofeu pentru un senior fermecat. Cu siguranţă, Străvechiul pomenise despre măritiş în glumă, fiindcă nu-şi închipuia că pot duce la îndeplinire sarcina încredinţată. N-avea cum să-i umble în gând să mă ia de soţie. Când i-aş fi înmânat cel de-al treilea săculeţ cu aur, n-ar fi făcut decât să bufnească din picior cu mânie sau mai degrabă, m-am gândit dezmeticindu-mă, m-ar fi preschimbat în sloi de gheaţă de ciudă că reuşisem să-i îndeplinesc porunca. Mi-am frecat braţele cu palmele şi am privit cu luare-aminte în pădure: nici urmă de Străvechi prin jur în acea zi, numai arborii întunecaţi, neaua albă şi gheaţa groasă a râului alunecând cu repeziciune sub tălpicii saniei.

Am ajuns târziu la casa bunicului, chiar înainte de apusul soarelui. Bunica mi-a repetat de trei ori cât de mult se bucură că mă vede din nou aşa curând şi m-a

întrebat, un pic îngrijorată, despre starea de sănătate a mamei şi dacă am reuşit să vând deja toată marfa. Bunicul, în schimb, nu mi-a pus nicio întrebare. M-a privit serios pe sub sprâncene şi a spus doar atât:

– Bine, bine, ajunge cu gălăgia. E aproape ora cinei.

Mi-am desfăcut bagajul şi am vorbit în timpul mesei despre şorţurile pe care le vândusem şi despre încărcătura de lână care avea să plece cu şlepul bunicului când aveau să se topească gheţurile de pe râu: treizeci de baloţi, nu mare lucru, dar îndeajuns pentru a începe o afacere. Eram bucuroasă că suntem înconjuraţi de zidurile groase de cărămidă ale casei bunicului, la fel de zdravene şi obişnuite ca şi convorbirea noastră. Dar chiar în acea seară, în timp ce împleteam în tihnă cu bunica în salonaş, în spatele nostru uşa bucătăriei a zăngănit din balamale şi, deşi s-a auzit un zgomot puternic, bunica nici măcar nu şi-a săltat capul. Am lăsat binişor lucrul de mână, m-am ridicat şi m-am dus la uşă. Am deschis-o cu o smucitură şi m-am tras înapoi: nu se zărea nicio potecă îndărătul Străvechiului, nici zidul de cărămidă al casei vecine şi nici urme de zloată îngheţată sub tălpile lui. Stătea în picioare într-o poieniţă înconjurată de arbori cu ramuri alburii, iar în spatele lui drumul alb de gheaţă se întindea parcă la nesfârşit, sub un cer plumburiu, vârstat de o lumină rece şi limpede, de parcă un singur pas făcut peste prag m-ar fi purtat într-o lume nepământeană.

În pridvor se găsea o cutie în loc de săculeţ, un cufăr mic, din lemn albicios, lustruit de parcă era din os, legat de jur împrejur cu şnururi albe din piele, cu balamale şi încuietoare de argint. Am îngenuncheat şi l-am deschis.

– De data aceasta îţi dau şapte zile să-mi preschimbi argintul în aur, a spus Străvechiul cu vocea lui cântată, în timp ce eu priveam la maldărul de arginţi dinăuntru. Era îndeajuns argint acolo, încât să făureşti o coroană care să ţină luna şi stelele şi nu m-am îndoit nicio clipă că ţarul avea să o ia de soţie pe Irina, aducând drept zestre această coroană.

Străvechiul mă privea cu ochii lui ageri şi argintii, nerăbdători şi răutăcioşi ca ai unui şoim:

– Crezi tu oare că drumurile şi zidurile voastre de muritori mă pot ține departe? a întrebat, iar mie, la drept vorbind, nici nu-mi trecuse prin cap aşa ceva. Nu te gândi cum să scapi de mine, fato, căci peste şapte zile voi veni după tine, oriunde te vei fi ascuns!

A spus acestea zâmbindu-mi, cu o cruzime plină de mulțumire, de parcă era sigur că îmi dăduse o însărcinare cu neputință de dus la capăt şi care să mă înfurie. M-am ridicat, mi-am înălțat bărbia şi i-am spus cu răceală:

– Voi fi aici, cu aurul tău.

Zâmbetul i-a pierit de pe față, ceea ce m-a umplut de satisfacție, dar am plătit pentru asta; drept răspuns, mi-a zis:

– O să te iau departe cu mine şi o să te fac regina mea.

Ceea ce nu mai suna ca o glumă aici, pe pragul de piatră din pridvorul casei bunicului, incrustat cu gheață albă, asemenea unei dantelării izvorâte din crâng, sub strălucirea rece a arginților din cufăr.

– Aşteaptă! i-am zis, pe când se întorcea. De ce să mă iei cu tine? Știi precis că nu am puteri vrăjitoreşti: nu pot preschimba argintul în aur în împărăția ta, dacă mă iei de aici.

– Desigur că poți, fată muritoare, mi-a răspuns peste umăr, ca şi cum m-ar fi luat peste picior. O putere arătată, încercată şi de trei ori roditoare este o putere adevărată; reuşita ta este dovada.

Apoi a păşit apăsat fără să mai privească înapoi şi uşa grea mi s-a închis cu zgomot în nas, lăsându-mă singură cu o lădiță plină de argint şi cu o deznădejde adâncă în piept.

#

Isaac a făurit coroana într-o săptămână de muncă înfrigurată, meşterind la ea pe taraba lui din piață. A scos din foc cană după cană de argint topit şi l-a bătut cu ciocanul în foițe mari şi subțiri, ca să făurească din el o coroană în chip de evantai, îndeajuns de mare să meşterească să pară de două ori mai înalt capul ce o purta, apoi, cu multă osteneală, a adăugat picături de argint topit întruchipând

perle, aşternându-le în graţioase modele spiralate, care se unduiau şi se încolăceau asemenea ramurilor de viţă. A împrumutat matriţe de la toţi giuvaiergiii din piaţă şi a turnat sute de mici verigi turtite, după care le-a împletit în zale strălucitoare, care se întindeau pe ambele laturi ale coroanei, şi a turnat franjuri delicate pe marginea de jos a evantaiului din coroană. Încă dintr-a doua zi, bărbaţi şi femei veneau lângă taraba lui doar ca să-l urmărească lucrând. Eu îi stăteam alături, tăcută şi abătută, şi îi ţineam la depărtare.

Când s-au isprăvit cinci zile, coroana a fost gata; după ce Isaac a îmbinat într-un întreg toate părţile, s-a întors spre mine şi mi-a spus:

– Vino aici!

Mi-a pus coroana pe cap, ca să vadă dacă se cumpăneşte bine pe capul purtătoarei. Coroana era rece la atingere şi uşoară ca o pulbere de nea aşezată pe fruntea mea. În oglinda lui de bronz, chipul meu se reflecta ciudat, parcă scufundat în ape adânci, cu stele de argint din miez de noapte deasupra sprâncenelor, şi toată omenirea din piaţă a amuţit într-un val susurător în jurul meu, la fel de tăcută precum grădina Străvechilor. Îmi venea să izbucnesc în lacrimi sau să fug cât colo; în schimb mi-am luat coroana de pe cap şi i-am pus-o din nou în mâini lui Isaac, apoi, după ce el a înfăşurat-o cu grijă în ţesătură de in şi catifea, mulţimea s-a risipit, într-un zvon de glasuri murmurânde.

Bunicul a trimis doi slujitori la piaţă cu mine în acea zi şi ei ne-au păzit întregul drum până la palatul ducelui. Acolo era zarvă mare, căci pregătirile erau în toi: ţarul avea să sosească peste două zile şi întreaga gospodărie era cuprinsă de un soi de încântare reţinută; cu toţii ştiau câte ceva despre planurile ducelui, iar ochii slujitorilor urmăreau forma coroanei învelite în pânzeturi, în timp ce Isaac o purta cu grijă pe coridoare. Am fost puşi să aşteptăm într-o anticameră mai acătării de data asta, după care însoţitoarea fetei ducelui a venit după mine.

– Ia coroana cu tine! Bărbaţii rămân aici, a spus, aruncându-le o privire bănuitoare.

M-a dus la catul de sus, într-o pereche de odăiţe nu tot atât de impunătoare precum cele de dedesubt; am presupus că o fată ca fiica ducelui nu păruse să merite ceva mai bun până atunci. Irina stătea aşezată ţeapănă ca o coadă de greblă în faţa unei oglinzi de sticlă. Purta o rochie de mătase cenuşiu-argintie cu pulpanele albe ca zăpada şi cu corsajul croit mult mai adânc de data asta ca să facă un locaş în jurul colierului. Părul ei lung şi frumos fusese împletit în mai multe cosiţe groase, gata să fie strânse într-un coc, şi îşi ţinea mâinile împreunate strâns la piept.

Îşi frământa nerăbdătoare degetele subţiri, în timp ce însoţitoarea îi prindea cozile în coc, apoi eu am despachetat coroana şi i-am aşezat-o cu grijă pe creştet. Coroana trona pe capul fetei, strălucind sub lumina unei duzini de lumânări, iar însoţitoarea a amuţit, privind cu ochi mari la cea pe care o avea în grijă. Irina însăşi s-a ridicat încet şi s-a apropiat cu încă un pas, întinzând mâinile spre oglindă, de parcă ar fi vrut s-o atingă pe femeia reflectată în ea.

Orice magie va fi avut argintul ca să-i vrăjească pe cei din jur, fie se irosise cu timpul, fie nu mai reuşea să mă mişte deloc; mi-aş fi dorit s-o poată face şi ochii mei să fie într-atât de uluiţi, încât să nu le pese de nimic altceva. În schimb, am privit faţa Irinei în oglindă, slabă, palidă şi cufundată în gânduri pe când se privea cu coroana pe cap, şi m-am întrebat dacă avea să fie fericită măritându-se cu ţarul, părăsindu-şi odăiţele liniştite pentru un palat îndepărtat şi un tron. Când şi-a lăsat mâinile pe lângă trup şi s-a reîntors în odaie, privirile ni s-au întâlnit: nu ne-am vorbit, dar pentru o clipă am simţit în ea o soră, amândouă având destinul în mâinile altora. Părea să nu aibă mai mult de ales decât mine în această privinţă.

Apoi uşile s-au deschis: ducele însuşi a venit să-şi cerceteze fiica. S-a oprit în prag. Irina a făcut o plecăciune, apoi s-a îndreptat de spate, ridicând uşor bărbia ca să-şi poată cumpăni coroana pe cap; arăta deja ca o regină. Ducele a privit-o cu luare-aminte, de parcă cu greu îşi mai putea recunoaşte fiica; s-a scuturat uşor, parcă alungând o vedenie, după care s-a întors spre mine.

– Prea bine, panovina, a spus, fără şovăire, deşi eu nu rostisem niciun cuvânt. O să-ți primeşti aurul.

Ducele ne-a răsplătit cu o mie de galbeni: îndeajuns cât să umplem la loc cufăraşul Străvechiului, ba încă şi câteva sute să ne rămână nouă: o avere, care nu ştiam la ce avea să-mi folosească acum. Slujitorii bunicului au cărat acasă cufărul şi săculeții. Bunicul a coborât din odăile lui, auzind larma plină de mirare făcută de bunica, şi a cercetat comoara întreagă; apoi a scos patru galbeni din săculeții meniți să fie puşi la păstrare în vistierie şi a dat câte doi fiecărui slujitor, înainte de a-i lăsa să plece să petreacă.

– Unul de cheltuială şi unul la păstrare! Amintiți-vă de rânduiala înțeleptului! le-a spus, iar aceştia au făcut o plecăciune, i-au mulțumit şi au zbughit-o pe uşă bucuroşi, dându-şi coate şi hlizindu-se.

După aceea, bunicul a trimis-o pe bunica din odaie sub un cuvânt oarecare, rugând-o să pregătească o tartă cu brânză dulce ca să sărbătorim norocul meu; când bunica era deja la bucătărie, s-a întors către mine şi mi-a spus:

– Acum, Miryem, aştept să-mi spui şi restul poveştii.

La auzul vorbelor lui, am izbucnit în lacrimi.

Nu le spusesem nimic nici părinților, nici bunicii, dar lui i-am mărturisit totul: aveam încredere în judecata bunicului şi nu mă încrezusem într-a lor de teamă să nu le zdrobesc inima, dac-ar fi încercat să mă scape. Ştiam ce aveau să facă tata şi mama dacă ar fi aflat: aveau să facă din trupurile lor pavăză între mine şi Străvechi şi i-aş fi văzut prăbuşindu-se înghețați bocnă, înainte ca Străvechiul să mă răpească.

Iar acum eram încredințată că seniorul Străvechilor avea să mă ia cu el. Nu reuşisem să înțeleg până atunci: la ce i-ar fi fost de trebuință o femeie muritoare unui domn fermecat şi de ce un oarecare renume m-ar fi făcut vrednică de măritiş, chiar dacă puteam strânge în pripă o zestre de şase sute de galbeni? Desigur, un rege al Străvechilor şi-ar fi dorit o regină care chiar putea să-i

preschimbe argintul în aur, muritoare au ba. Străvechii îşi doriseră dintotdeauna aur.

Bunicul doar a ascultat în linişte povestea mea întretăiată de suspine, după care a spus:

– Străvechiul acesta, cel puțin, nu-i vreun neghiob, dacă-şi doreşte o nevastă pentru aşa ceva. Astfel de regină ar aduce o avere oricărei împărății. Mai ştii şi altceva despre el?

L-am privit cu luare-aminte, cu fața încă udă de lacrimi, iar el a ridicat din umeri:

– Nu că ți-ai fi dorit vreodată să devii aşa ceva, dar în viață sunt lucruri mai rele decât să fii regină.

Glăsuind astfel, bunicul îmi făcea un dar prețios: preschimba întreaga nenorocire într-o chestiune comună, care putea fi discutată şi cântărită, chiar dacă lucrurile nu stăteau tocmai aşa. Am înghițit nodul ce mi se pusese în gât, mi-am şters lacrimile şi am început să mă simt mai bine. La urma urmei, vorbind pe şleau, povestea avea un *tâlc* anume pentru o fată de oameni săraci. Bunicul a clătinat din cap, timp în care eu m-am mai liniştit.

– Bun, a zis. Gândeşte cu mintea limpede. Domnii şi regii adesea nu cer ceea ce-şi doresc, chiar dacă le dă mâna să se arate prost-crescuți. Nu mai e nimeni la mijloc în treaba asta, nu-i aşa?

– Nu, am răspuns, cu un tremur uşor.

Nu mai era nimeni băgat în povestea asta, deşi la întoarcerea de la palatul ducal am mers împreună cu Isaac, iar când i-am dat partea lui la despărțire, patru săculeți plini cu galbeni numai şi numai ai lui, mi-a spus triumfător: „Spune-i bunicului tău că o să vin să vorbesc cu el mâine“, ceea ce însemna că acum avea destul aur ca să nu mai fie nevoit să aştepte căsătoria; iar eu am pizmuit-o atât de tare pe verişoara Basia, încât mi s-au aprins obrajii. Dar nu era, la drept vorbind, vina lui Isaac: era gândul că ea avea să se mărite cu un bărbat

cu mâini grijulii şi ochi negri adânci şi să se aşeze la casa ei, unde dragostea avea să încolţească în glia îngrăşată cu aurul sădit de strădaniile mele.

– Ai să te duci după soţul tău cu o zestre frumoasă, a adăugat bunicul, arătând cu mâna spre cufăraşul cu aur, de parcă ar fi ştiut ce luptă se dădea în sufletul meu. Iar el e îndeajuns de înţelept pentru a cântări cât preţuieşte darul tău, chiar dacă nu ştie încă ce alte daruri mai ai. Nu e puţin lucru să fii în stare să stai cu fruntea sus.

Mi-a cuprins bărbia în palme şi a strâns-o cu putere:

– Fruntea sus, Miryem!

Am clătinat din cap în semn de încuviinţare, ţinând buzele strânse, hotărâtă să nu mai las vreodată suspinele şi plânsul să-mi scape printre ele.

#

Mirnatius a sosit într-o uriaşă sanie acoperită, pictată cu negru şi auriu, trasă de patru bidivii negri plini de abur, care băteau pământul cu copita în aerul rece, cu un alai de oşteni în ariergardă şi cu alţi oşteni mărşăluind în rânduri ţepene pe flancuri. Trebuie că veniseră şi alţi oaspeţi, cu alte sănii, dar era greu să îţi îndrepţi atenţia în altă parte când ţarul a deschis uşa saniei cu un gest larg şi a coborât, învăluit într-o boare de aer ceţos şi rece. Era şi el îmbrăcat tot în negru, cu broderii delicate de aur lucind pe piepţii de lână ai mantiei lui grele. Părul îl avea negru, lung şi cârlionţat şi toată lumea s-a întors cu privirea spre el, ca moliile atrase de flacără.

I-a adresat tatei un salut de mântuială, iar când l-au întrebat despre călătoria lui, s-a plâns într-o doară de tăria iernii şi de cât de slab şi neîndestulător se făcuse vânatul în acel an. Aceste vorbe i-ar fi scăzut mult tatei buna-dispoziţie, dacă ar fi plănuit să-l ţină pe ţar la vânătoare pe întreaga durată a vizitei – ceea ce, desigur, plănuise să facă, iar Mirnatius a ţinut să-l înţepe deschis pe tata în chestiunea vânătorii. În schimb, tata s-a înclinat supus şi a spus:

– Într-adevăr, Maiestatea Voastră, vânătoarea a ajuns, din păcate, prilej de plictiseală, dar nădăjduiesc că ospitalitatea căminului meu nu vă va dezamăgi.

Auzind acestea, țarul s-a oprit.

Eram aproape în întregime ascunsă după o draperie, dar m-am tras oricum înapoi când țarul şi-a ridicat privirea şi a măturat cu ea încăperea de la o fereastră la alta, ca un şoim zburând deasupra unui câmp şi încercând să-şi scoată prada din ascunziş. Din fericire, privirea lui s-a oprit la catul unde era salonul cel mare al casei şi nu a urcat până la ferestruica mea de la catul de deasupra. Tata încă nu mă mutase în odăi noi. Erau mulți oaspeți în suita țarului pe care poftea să-i impresioneze şi oricum spera că voi pleca din casa lui în curând.

Apoi Mirnatius i-a zâmbit tatei, cu încântarea celui care se aştepta să se amuze copios pe socoteala altuia, şi i-a spus:

– Aşa nădăjduiesc şi eu. Ce-ți mai face familia, gospodin[8]? Micuța Irina trebuie că s-a făcut o femeie în toată firea. O adevărată frumusețe, după cum am auzit, aşa-i?

Vorbea mai degrabă în batjocură: nu auzise, desigur, nimic despre felul în care arătam. Făcusem câteva călătorii împreună cu tata; Curtea şi sfetnicii lui ştiau de bună-seamă că eram o fată destul de obişnuită, nicidecum soiul care să-i poată suci capul unui tânăr țar, dacă era într-adevăr în primejdie să rămână cu capul sucit sau poate dacă nu cumva şi-l putea roti de jur împrejur ca huhurezii.

– Sunt cu toții bine, iar Irina este sănătoasă, Măria Ta: e tot ce un tată îşi poate dori de la Dumnezeu, a răspuns tata. Nu m-aş încumeta să o numesc o frumusețe de față cu alți bărbați. Dar n-o să vă mint: sunt încredințat că sălăşluieşte în ea ceva mai deosebit decât în alte fete. O s-o vedeți pe durata şederii voastre în casa mea şi o să-mi spuneți dacă am dreptate au ba. Sfatul vostru mi-ar fi cât se poate de bine-venit, mai ales că a ajuns la vârsta măritişului şi mi-ar veni la socoteală să-i găsesc un tânăr vrednic de ea, dacă s-ar putea.

Vorbele tatei fuseseră rostite pe şleau, aproape necioplite pentru rangul unei conversații la Curte, unde era un titlu de onoare să vorbeşti pe ocolite şi nu despre miezul chestiunii, dar au slujit bine țelului său: lui Mirnatius i-a dispărut expresia de uşoară răutate de pe chip. Ba chiar l-a urmat pe tata înăuntru cu o

privire încruntată şi gânditoare. Înțelesese mesajul – anume că tata îşi dorea de-a binelea să mă ofere lui drept mireasă, în ciuda relei potriveli politice a unei asemenea însoțiri şi că nu era vreun neghiob care se gândea să-şi strecoare vreo fiică slută în aşternutul țarului drept o frumusețe, cu ajutorul luminii slabe şi al băuturilor tari; se întrevedeau aşadar lucruri ciudate în viitorul foarte apropiat.

După aceea întregul alai a intrat la căldură în casă, unde le-a dat binețe mama mea vitregă şi personalul casnic. Am rămas nemişcată în dosul draperiei în vreme ce restul suitei țarului a primit loc de odihnă, ostaşii, curtenii şi slugile îndreptându-se care-ncotro spre toate colțişoarele palatului şi către grajduri. Nu mai era nimic de văzut, iar în odăițele mele îngrămădite, celelalte femei, care se repeziseră ciorchine să vadă alaiul de la cealaltă fereastră, s-au întors la locurile lor, cosând cu înfrigurare, iar fetele de la spălătorie au mers să golească cu gălețile hârdaiele pentru baie rămase lângă foc: unul în care mă îmbăiam eu, iar celălalt doar ca să îmi spăl părul.

– Iertați, domniță, mi-a spus una dintre ele cu sfială, dându-mi de înțeles c-ar vrea să folosească fereastra lângă care stăteam, sub care se afla la îndemână un mic jgheab în care se aduna apa de ploaie, ca să nu se prelingă pe ferestrele de la catul de dedesubt.

M-am dat în lături, făcându-i loc. Părul îmi era încă umed, revărsându-mi-se lung şi bogat pe spate. Mirosea un pic a mirt, deoarece Magreta pusese crenguțe de mirt în apa de baie. „Se spune că apără de deochi şi de vrăji necurate“, mă lămurise cu glas de cunoscător, „dar, în fapt, doar miroase frumos“.

Făcuseră un foc care duduia straşnic, ca să mă apere de răcoarea odăii, şi celelalte femei asudau cu fețele roşii de atâta căldură, cosând cu spor. Nu mă potriveam deloc cu zarva lor însuflețită. Îmi erau toate pe jumătate necunoscute: le cunoşteam după chip şi nume, dar nu ştiam mai nimic despre ele. Mama mea vitregă se îndeletnicea singură cu tocmirea tuturor fetelor şi femeilor din gospodărie; ea le cunoştea şi vorbea cu ele, încurajându-le astfel să facă treabă cât mai bună pentru ea, dar pe mine nu mă învățase niciodată cum să supraveghez

mersul gospodăriei. La urma urmei, ar fi putut să aibă o fiică pe de-a-ntregul a ei pe care s-o învețe toate astea.

Dar nu se purtase niciodată urât cu mine; ba chiar şi-a trimis cele mai bune slujnice să mă ajute la cusut, deşi i-ar fi plăcut să se folosească de vizita țarului drept prilej să-şi facă rochii noi doar pentru ea. Desigur, înțelegea însemnătatea pe care o căpătam pentru ea în noua mea postură – dacă lucrurile aveau să înainteze pe un făgaş prielnic. Întorcându-se la locurile lor, după ce l-au urmărit pe furiş pe țar, celelalte femei mi-au aruncat priviri în care se citea îndoiala. Mi-aş fi dorit să pot simți şi eu ce simțeau ele. Însă ele nu mă văzuseră purtând colierul şi coroana. Numai Magreta mă văzuse şi îşi frângea mâinile atunci când credea că nu o văd, după care îmi trimitea zâmbete largi de încurajare când credea că o văd.

Acum femeile se apucaseră de cusut rufăria. Rochiile mele erau gata şi mă aşteptau, croite în trei nuanțe de cenuşiu, asemenea unui cer de iarnă. Tata poruncise să fie croite aproape fără nicio înfloritură, din mătase fină, doar cu puțină broderie de culoare albă. Una dintre rochii o purtasem la ultima probă din ziua de dinainte, când femeia giuvaiergiului mi-a adus coroana; i-a înmânat-o Margretei, care mi-a aşezat-o pe cap, iar în oglindă mi s-a înfățişat privirii regina unui codru adânc cu totul şi cu totul de gheață. Am încercat să ating sticla oglinzii şi am simțit cum dinții ascuțiți ai gerului îmi muşcă vârfurile degetelor. M-am întrebat dacă aş fi putut face una ca asta: să fug, să mă pierd în lumea albă din oglindă. Frigul resimțit de degetele mele era ca un semn de avertisment; îmi părea că nicio ființă muritoare n-ar fi putut viețui într-un asemenea loc înghețat.

Când m-am îndepărtat de oglindă, cu alean şi spaimă în suflet, femeia giuvaiergiului – care era de-o vârstă cu mine sau poate un pic mai mare, însă slabă şi cu trăsături aspre – mă pironise cu privirea de parcă ştia ce văzusem în oglindă. Mi-aş fi dorit să-i pun o mie de întrebări – cum anume fusese făurită coroana, de unde provenea argintul –, dar de unde să ştie ea toate acestea? Nu era decât o slujnică. Apoi a intrat în odaie tata, ca să mă cerceteze, şi n-ar mai fi

fost oricum chip să vorbesc cu ea. Tata i-a plătit fără să se tocmească; vezi bine, un tron pentru asemenea preț era chilipir curat: nu cheltuise nici jumătate din cufărul mare pe care mama îl adusese drept zestre. Mama mea vitregă Galina a urcat şi ea în odaie un pic mai târziu, după ce alaiul de curteni s-a risipit. Calmul întipărit pe chipul ei, păstrat cu multă grijă, s-a tulburat dinlăuntru, ca unda vălurită lăsată în urmă de un banc de peştişori înotând în direcţii felurite.

– Câtă foială! a spus apoi. Lui Piotr i-a luat mai mult de un ceas ca să adoarmă. Ți s-a uscat părul? Cât de lung e! Întotdeauna uit asta când îl porți prins.

I-a venit lămurit în gând să întindă mâna ca să mă mângâie pe creştet, dar, în loc s-o facă, doar mi-a zâmbit. M-aş fi înfuriat dacă ar fi făcut-o, deşi pe jumătate îmi părea rău că nu mă mângâiase. Însă cu adevărat îmi părea rău de faptul că nu mă mângâiase cu zece ani în urmă, pe când eram mică şi enervantă, copil rămas fără mamă, fiica altei femei, pe care soțul o iubise mai mult decât pe ea, după cum mi-am dat seama – adevărata pricină pentru care nu a făcut-o, deşi ar fi fost drăguț din partea ei.

Îmi era totuna dacă m-ar fi iubit ori nu sau dacă m-ar fi făcut s-o iubesc, câtă vreme nu era oricum în stare să facă ceva să-mi vină în ajutor. Şi nu pentru că tata nu mi-ar fi dat crezare dacă i-aş fi spus că țarul se îndeletniceşte cu vrăjitoria. Toată lumea ştia că maică-sa fusese vrăjitoare. Dar tata avea să-mi spună doar să mă grăbesc şi să rămân grea înainte ca țarul să se piardă în magia neagră, şi astfel aveam să devin mama următorului țar. Care avea să-i fie nepot – încă o unealtă folositoare în mâna lui, mai ales dacă tatăl moştenitorului se stingea mulțumitor de repede încât cel din urmă să fie prea tânăr ca să domnească fără un regent. Dacă avea să-mi fie greu sau silnic să mă mărit cu un asemenea om, asta mi-era ursita; la urma urmei, şi pentru el fusese greu şi silnic să plece la război. El înălțase familia noastră în rang şi era de datoria mea să o înalț şi mai mult dacă mi-era cu putință; n-avea să şovăie nicio clipă în a mă istovi pe mine aşa cum se istovise pe sine.

Și de ce şi-ar fi dorit Galina să mă cruțe de o asemenea ursită? Ea însăşi se istovise pe sine. Fusese văduvă, fără copii, şi ar fi putut avea un trai bogat şi îndestulat de una singură, în schimb i-a adus tatei un cufăr doldora de aur, ca să poată ajunge ducesă. Iar acum putea deveni soacra țarului: un câştig sigur de pe urma cheltuielii făcute.

– Da, aveți dreptate, doamnă, părul Irinei s-a uscat, a spus Magreta. E timpul să i-l pieptăn.

După care m-a aşezat pe un scaun într-un colț al odăii şi mi-a luat părul în mâini. M-a pieptănat încet, descâlcind cu gingăşie firele înnodate, ceea ce nu făcea de obicei, cântându-mi uşor la ureche cântecul pe care îl iubisem încă de mică, despre copila isteață care scapă din coliba din codru a Babei Yaga.

I-a luat un ceas să îmi pieptene părul după cum îi era voia şi încă un ceas să-l împletească în cosițe, după care mi-a înfăşurat cozile în jurul creştetului ca pe o coroană. Vechilul tatei a urcat apoi şi a ciocănit la uşa odăii fără să intre, ținând în mâini cutia cu bijuterii. Pentru seară aveam să port doar inelul, în seara următoare urma să adaug colierul, iar în a treia noapte aveam să port coroana, în aşa fel încât să ajut la luarea unei hotărâri, dacă nu cumva ea fusese luată deja. Mă gândisem să încerc să strecor în ținuta mea nişte bijuterii de împrumut; de la mama îmi rămăseseră câteva flecuştețe din argint de care Galinei nu i-a păsat câtuşi de puțin, printre care se afla şi un inel. Era drăguț şi lustruit cum trebuie, dar nimeni dintre cei care mi l-ar fi privit pe deget nu m-ar fi crezut frumoasă datorită lui.

Dar tata avea să-şi dea seama de deosebire, iar în ziua următoare urma să port colierul, pentru care nu aveam înlocuitor. În prima seară, țarul trebuia doar să mă privească, să se încrunte şi să mă privească din nou, ca să îi rămân ca un ghimpe în minte pentru tot restul zilei următoare, asemenea degetului tatei răsucindu-şi iar şi iar inelul de pe deget. În noaptea următoare, urma să fiu scoasă de-a binelea pe tarabă, iar în a treia noapte, după cum spera tata, în urma

unei manevre comune, el şi ginerele sorocit aveau să mă înfăţişeze lumii ca pe un trofeu de preţ.

Dar adevărul era că îmi doream inelul. Voiam să mi-l pun pe deget, să simt pe propria-mi piele răceala argintului din care era făurit. M-am ridicat şi m-am îndreptat împreună cu Magreta către dormitor, ca să îmbrac rochia de seară. Mi-a încheiat mânecile şi a îndreptat cutele cămăşuţei diafane de mătase purtate pe dedesubt şi, după ce mi-a aranjat veşmintele, m-am întors în salonaş şi l-am chemat pe vechil. Inelul, pe care tata îl purtase pe încheietura degetului întărită de mânerul spadei, a alunecat cu uşurinţă pe încheietura degetului mare al mâinii mele drepte, unde se potrivea de minune. Mi-am privit mâna de la mică depărtare, prin licărirea rece a argintului, iar sporovăiala slujnicelor din jurul meu s-a oprit sau poate mă părăsise simţul auzului. Pe cer, soarele apunea cu repeziciune, iar lumea căpăta nuanţe de albastru şi cenuşiu.

În original *Gospodin* (rus. Господин), cu sensul *Domnule* (n. tr.).

Capitolul IX

Miercuri seara, mătuşile mele împreună cu familia au venit la cină, strânşi cu toții într-o mulțime gălăgioasă în jurul mesei. Desigur, Basia era şi ea acolo, iar când am dus tacâmurile la masă, m-a tras deoparte, m-a îmbrățişat strâns şi mi-a şoptit la ureche:

– S-au înțeles asupra căsătoriei. Îți mulțumesc din suflet! apoi m-a sărutat pe obraz, înainte să se întoarcă în bucătărie.

Și, chiar aşa, de ce n-ar fi fost fericită Basia? Dar aş fi preferat să mă pălmuiască şi să-mi râdă în nas, ca să îmi dea prilej s-o urăsc. Nu-mi doream să fiu zâna cea bună din povestea ei, înşirându-i binecuvântări asupra viitorului ei cămin. De unde veneau toate aceste zâne şi cât de pline de bucuria vieții puteau să fie ca să-şi petreacă zilele zburând ici-colo la fete mai mult sau mai puțin merituoase şi îndeplinindu-le dorințele? Bătrâna singuratică de vizavi care a murit nebocită de nimeni şi a lăsat casa pustie pradă hoților, cu un cârd de găini şi un cufăr de rufărie plin cu rochii de lăsat moştenire – ea era singurul fel de naşă-zână în care credeam. Cum îndrăznea Basia să-mi mulțumească, de vreme ce n-aveam de gând să-i dau nimic?

La masă, mi-am tăiat o felie groasă de tartă cu brânză şi am mâncat-o fără să scot o vorbă, obraznică, flămândă şi mânioasă, încercând să mă conving cât de bucuroasă aş fi fost să-i las pe toți baltă şi să devin regina Străvechilor. Mi-am dorit să am inima atât de împietrită, încât să-mi doresc aşa ceva. Dar semănam prea mult cu tata. Îmi doream s-o îmbrățişez pe Basia şi să mă bucur împreună cu ea; voiam să alerg acasă la părinții mei şi să-i implor să mă scape. Gustul binecunoscut al tartei cu brânză o făcea să-mi alunece, dulce şi uşor, în jos pe gâtlej, iar, când am terminat de mâncat, m-am furişat afară din odaie şi m-am

dus în dormitorul bunicii, unde mi-am udat fața cu apă din lavoar. Mi-am pus un ştergar pe față şi am răsuflat o vreme prin țesătură.

Apoi, de jos, s-a auzit larmă de glasuri vesele, iar când am coborât, am dat peste Isaac, venit împreună cu părinții să ciocnească un pahar de vin cu noi; părinții Basiei tocmai anunțaseră logodna, deşi toți ai casei ştiau de ea, desigur. Am băut în sănătatea mirilor şi am încercat să mă bucur cu adevărat, chiar şi după ce l-am auzit pe Isaac împărtăşindu-i bunicului planurile sale, în picioare în fața lui, mână în mână cu Basia: găsise o căsuță scoasă la vânzare două case mai la vale de locuința părinților lui; avea s-o cumpere cu banii jos, cu aurul pe care i-l adusesem, şi în numai o săptămână aveau să fie soț şi soție, aproape cât ai bate din palme; atât de iute ca şi cum o baghetă fermecată le-ar fi fost fluturată pe deasupra capetelor.

Bunicul a clătinat din cap, spunând că, de vreme ce casa dorită era mică – de mărime potrivită pentru o tânără familie – poate mirii şi-ar fi dorit să fie cununați în casa lui, ca semn al încuviințării sale; bunicului îi era pe plac şi faptul că mirii n-aveau de gând să cheltuiască prea mulți bani pe o casă mai mare. Bunica le adunase deja laolaltă pe cele două viitoare cuscre, vorbind cu glas scăzut despre vestitorii ce aveau să fie trimişi şi despre oaspeții invitați la nuntă, pe când Isaac şi Basia s-au apropiat împreună de mine, amândoi numai un zâmbet, iar Basia mi-a întins mâna şi mi-a spus: „Făgăduieşte-ne că o să vii să joci la nunta noastră, Miryem! Este singurul dar pe care ți-l cerem."

Am reuşit să le zâmbesc drept răspuns şi le-am zis că o să vin. Însă lumânările se istoveau arzând şi nu era singura logodnă ce urma să se încheie în acea noapte. Prin larma veselă de glasuri am desluşit cu greu zvon de zurgălăi, sunând prea ascuțit, cu o tonalitate stranie. Sunetul lor a tot crescut, până ce i-am auzit la uşă, însoțiți de tropot apăsat de copite, apoi de bătaia îndesată a unui pumn în uşa de la intrare. Nimeni în afară de mine nu a desluşit vreun zgomot. Cu toții i-au dat înainte cu vorba, cu râsetele şi cu cântecul, chiar dacă vocile lor mi se păreau înăbuşite de un ecou asurzitor.

M-am îndepărtat încetişor de ai mei, lăsându-i în salonaş, şi am înaintat în josul holului de la intrare. Cufărul cu aur rămăsese încă lângă intrare, pe jumătate ascuns de hainele şi mantalele îngrămădite pe cuier; nu ştiu cum se făcuse, dar toți uitaserăm de el. Am deschis uşa, iar afară, în ulița cu totul albă, aştepta o sanie descoperită, îngustă şi zveltă, făcută din lemn deschis la culoare, la care erau înhămate cu frâie din piele albă patru creaturi ce aduceau a cerbi, cu un vizitiu pe capră şi doi însoțitori în spate, cu toții de o paloare cadaverică şi înalți, aş fi zis, ca Străvechiul meu, la care m-am gândit aproape fără să vreau, deşi niciunul dintre ei nu era la fel de impunător ca el. Părul alb şi-l purtau strâns într-o singură coadă împletită, cu câteva mărgele sclipitoare ici-colo, iar veşmintele de pe ei erau toate în culori cenuşii.

Stăpânul lor stătea în prag, iar de data asta venise înveşmântat în straie de ceremonie: pe cap purta o coroană, o fâşie rotundă din aur şi argint care-i încercuia fruntea, cu vârfuri care se desfăşurau asemenea frunzelor ascuțite de ilice, cu mărgăritare străvezii, incrustate în mijlocul fiecăreia dintre ele. Era îmbrăcat în straie din piele albă şi purta o mantie albă tivită cu blană argintie, o mulțime de cristale limpezi atârnând de marginea mantiei asemenea unor franjuri de sticlă. S-a uitat apoi la mine, din înaltul staturii sale, cu un aer de mânie şi nemulțumire pe chip, cu colțurile gurii lăsate, de parcă nu-i era pe plac ce vede înaintea ochilor. Şi ce anume i-ar fi putut fi pe plac? La rândul meu, purtam cele mai bune straie pentru Sabat, cu broderii pe mânecile roşii care-mi cuprindeau încheieturile şi cu fustă de aceeaşi culoare, cu vestă de lână şi un şorț în carouri portocalii – nimic ieşit din tipare: doar straiele unei fete de negustor, pentru care bumbii de aur ai vestei şi guleraşul negru de blană însemnau un dram de oarece bunăstare. Mică, smeadă la chip, purtând culori precum penele unei pitulice, păream cu desăvârşire cea mai nepotrivită mireasă pentru cineva ca el; înainte să apuce să rostească vreun cuvânt, i-am trântit-o:

– Nu-i cu putință să vrei să mă iei de soție. Ce-o să creadă lumea?

Gura i s-a strâmbat într-un gest de şi mai mare nemulțumire, iar ochii lui m-au înțepat ca două pumnale.

– Ce am făgăduit am să înfăptuiesc, chiar dacă asta ar însemna să piară lumea, mi-a şuierat el. Mi-ai preschimbat argintul în aur?

De astă dată, nu i-a răsunat pic de răutate în glas, de parcă renunțase la nădejdea de a mă vedea dând greş. M-am aplecat, am apucat strâns capacul sipetului şi l-am deschis dintr-o mişcare, din locul în care se afla, printre haine şi mantale de lână; n-am avut nici măcar atâta vlagă cât să i-l împing la picioare.

– Uite-i! i-am spus. Ia-ți aurul şi lasă-mă în pace! E o mare nerozie să te căsătoreşti cu mine, câtă vreme nu-ți doreşti asta şi nici eu nu mi-o doresc. Trebuia să-mi fi promis doar un flecuşteț. De ce n-ai făcut-o?

– Numai o ființă muritoare ar putea vorbi astfel despre un dar făcut în monedă calpă şi despre răsplata măruntă a unui dar de seamă, mi-a răspuns, disprețul picurându-i din glas, iar eu l-am pironit cu privirea, bucuroasă că eram mânioasă, în loc să-mi fie frică.

– Socotelile *mele* sunt cât se poate de limpezi, am zis, şi nu socot că e vreo răsplată să fiu târâtă departe de casă şi de familie.

– Răsplată? a întrebat Străvechiul. Ce anume însemni tu pentru mine încât să meriți vreo răsplată? Tu eşti cea care mi-a cerut cu drept foloase în schimbul unui dar dovedit de vrăjitorie aleasă; crezi că m-aş coborî într-atât prefăcându-mă că nu mă pot ridica la înălțimea farmecelor tale? Eu sunt stăpânul muntelui de sticlă, nu vreun fitecine, şi nu-mi las niciodată datoriile neplătite. Tu te-ai dovedit vrednică, de nu mai puțin de trei ori. Cine ştie prin ce soi nefiresc de noroc, a ținut să adauge cu o asprime de neînțeles în glas. Şi tot vrednic mă voi dovedi şi eu, oricât de mare ar fi prețul.

Mi-a întins apoi mâna şi i-am spus, cu disperare în glas:

– Nici măcar numele nu ți-l cunosc!

Mi-a aruncat o căutătură plină de revoltă, de parcă i-aş fi cerut să-şi reteze singur capul.

– *Numele* meu? a întrebat. Îți închipui că-mi poți afla *numele*? O să ai parte de mâna mea, o să porți coroană şi o să te mulțumeşti cu atât; cum îndrăzneşti să-mi ceri mai mult?

M-a apucat strâns de încheietura mâinii – arzându-mă cu răceala lăsată de degetele lui înmănuşate –, după care m-a tras dintr-o mişcare peste prag. Frigul s-a stins în mine ca un răsărit de soare trecând peste luciul unui fluviu, deşi stăteam în pădurea albă de nea, călcând pe zăpadă cu încălțările de casă şi fără să am măcar o broboadă petrecută peste umeri. Am încercat să scap din mâinile lui. Strânsoarea îi era cumplit de puternică, dar când m-am opintit cu toată greutatea împotriva ei, mi-a dat drumul mâinii pe neaşteptate. M-am rostogolit în zăpadă şi m-am căznit să mă ridic, cu spatele către el, vrând să-mi aflu scăparea.

Dar nu aveam unde să fug. Nu era decât drumul, întinzându-se printre copacii albi din spatele meu şi şerpuind dinainte-mi, şi nu se zărea nicăieri uşa casei bunicului, nici zidurile oraşului. Rămăsese doar sipetul de un alb ca de os, deschis larg sub ochii mei. În lumina înghețată a pădurii, aurul din el strălucea de parcă lumina soarelui fusese prinsă în fiecare galben, iar aceştia s-ar fi scurs ca untul topit dacă ar fi fost ținuți în mână.

Cei doi însoțitori ai saniei s-au apropiat de mine şi au închis capacul, cu mişcări aproape smerite. Pe chipurile lor am zărit acelaşi foc mistuitor ca în privirile târgoveților din piață, cu ochii robiți de strălucirea argintului fermecat. Au ridicat cufărul cu grija cuvenită, dar cu mare uşurință, deşi doi dintre slujitorii zdraveni ai bunicului l-au cărat cu multă osteneală. M-am întors, urmărind sipetul cu privirea până ce l-au urcat în sanie, şi am revenit lângă nobilul Străvechi, domnul şi stăpânul meu. La vederea mea, a făcut cu mâna un gest poruncitor.

Ce-mi mai rămânea de făcut? M-am îndreptat ușor spre el, împleticindu-mă prin zăpadă, fără pic de grație, şi m-am aburcat în sanie lângă el. Singura mângâiere rămasă era că s-a ținut țeapăn şi cât mai departe de mine, nemişcându-se nici măcar cu un deget din mijlocul saniei.

– Mână! i-a poruncit răstit vizitiului şi, după o smucitură uşoară a frâielor cu zurgălăi, am pornit în zbor pe drumul alb ca neaua.

La picioare, în sanie, am găsit o învelitoare din blănuri albe şi mi-am tras-o până deasupra genunchilor ca să îmi încălzesc un pic degetele încleştate. După care n-am mai simțit defel frigul.

#

Se auzea muzică de la catul de jos în timp ce mă aflam în odaia de lucru a tatei, aşteptând să fiu chemată; el plănuise ca banchetul de seară să înceapă înainte ca eu să-mi fac intrarea, nu una grandioasă, ci mai degrabă subtilă, urmând să ocup pe tăcute locul de lângă mama mea vitregă. Magreta s-a aşezat lângă mine, cosând încă şi vorbind veselă despre restul de rufărie încă trebuincioasă pentru lada mea de zestre, doar că glasul îi era înecat de tăcere ori de câte ori îmi mişcam mâna, iar ochii ei zăboveau asupra inelului de argint. Când Galina a intrat ca să mă anunțe să aştept în odaia de lucru, chiar şi ea a zăbovit un pic, aruncându-mi o privire uşor nedumerită.

N-am mai încercat să cos. Țineam în poală o carte din biblioteca tatei, o plăcere pe care rar mi-o puteam permite. Mă uitam la ilustrația înfățişându-i pe povestitoare şi pe sultan, o creatură ca o umbră lunguiață, prinzând viață din fumul ieşit din vasul de jăratic pe care-l ținea între mâinile încrucişate, şi nici măcar nu reuşeam să citesc o propoziție până la capăt. Pe fereastră vedeam ninsoarea căzând fără încetare. În după-amiaza aceea târzie, începuse să ningă dintr-odată, parcă pentru a-mi zădărnici orice încercare de a scăpa, oricât de lipsită de noimă ar fi fost.

Un hohot de râs a răzbătut stins prin uşă, aproape acoperind zgomotul clanței, însă l-am auzit în timp ce uşa se deschidea şi am închis repede cartea din poală, ascunzând sub ea mâna pe care purtam inelul. Era prea devreme ca tata să fi trimis pe cineva după mine şi n-am fost cu totul surprinsă să-l văd pe Mirnatius în picioare în prag, singur pe coridor, ieşit pe furiş de la ospăț. Magreta a amuțit lângă mine, înghețată de spaimă ca un iepure de câmp, cu mâinile încleştate pe

lucrul de mână. Nici măcar vălul nu îl aveam tras peste ochi şi eram singuri faţă în faţă, aşa că Magreta s-ar fi cuvenit să-l dea afară. Dar, desigur, el era ţarul şi, chiar dacă n-ar fi fost, ea ştia ce altceva anume era Mirnatius.

– Ca să vezi! a rostit, intrând în odaie. Mica mea apărătoare a veveriţelor, care-a mai crescut niţel! Din nefericire, nu cred că putem să te numim vreo frumuseţe, a adăugat cu un zâmbet.

– Nu, Sire, am răspuns, fără să reuşesc să-mi plec privirea în pământ.

Mirnatius era cu adevărat chipeş, de-a dreptul frumos privit de aproape: o gură cu buze moi şi senzuale, cu barba tunsă scurt încadrându-i faţa, şi cu nişte ochi nepământeni, asemenea mărgăritarelor. Dar nu din pricina asta rămăsesem cu privirea aţintită asupra lui. Eram pur şi simplu prea bănuitoare faţă de el ca să-mi mai plec privirea, ca un şoricel urmărind pisica la pândă.

– Nu? a adăugat cu glas moale, făcând încă un pas în odaie.

M-am ridicat de pe scaun ca să nu se poată apleca ameninţător asupra mea. Magreta, tremurând ca varga, s-a ridicat şi ea, iar când ţarul a încercat să mă atingă cu mâna, a întrebat aproape răstit, într-o încercare disperată de a mă apăra:

– Măria Ta nu doreşte un pahar cu rachiu? referindu-se la rachiul de pe bufetul din cristal incrustat.

– Ba da, a răspuns pe dată Mirnatius. Dar nu din acela. Vreau rachiu de care se serveşte jos, la ospăţ. Du-te şi adu-mi!

Magreta a rămas nemişcată lângă mine, cătând pieziş cu ochii.

– Nu îi este îngăduit să mă lase singură, am spus.

– Nu-i este îngăduit? Prostii! Îi îngădui eu. O să îţi apăr personal onoarea. Du-te! i s-a adresat apoi Margretei, iar porunca lui m-a atins precum un fier roşu proaspăt scos din foc, în vreme ce Magreta a ieşit valvârtej din odaie.

Mi-am apăsat strâns inelul între degete în timp ce Mirnatius mă măsura din ochi, iar răceala argintului fermecat m-a cuprins, umplându-mă de recunoştinţă.

A înaintat încă un pas şi mi-a cuprins faţa în palme, trăgându-mă mai aproape de el.

– Ce i-ai spus aşadar tatălui tău, veverița mea cenuşie şi curajoasă, să-l faci să creadă că mi-ar putea forța mâna să te iau de soție? m-a întrebat.

Credea deci că tata avea de gând să-l şantajeze.

– Cum, Sire? am răspuns, încercând să mă agăț de regulile de lemn ale etichetei, dar strânsoarea degetelor lui s-a înăsprit.

– Tatăl tău cheltuieşte galbeni cu nemiluita pe banchete şi ştiu că până acum nu şi-a deschis niciodată atât de larg baierele pungii, a adăugat. Apoi mi-a mângâiat cu degetul mare linia maxilarului, aplecându-se spre mine; mi s-a părut că pot mirosi farmece vrăjitoreşti în ființa lui, un amestec tare şi înțepător de scorțişoară, piper şi răşină de pin, din care răzbătea şi un iz de fum de lemn de foc. Acest miros era la fel de frumos şi de ispititor ca întreaga lui făptură şi am simțit că m-aş putea sufoca din pricina lui.

– Spune-mi, te rog! a vorbit el cu glas moale, încălzindu-mi faţa cu cuvintele lui, ca atunci când răsufli iarna asupra unui ochi de geam şi el se abureşte.

Dar inelul mi-a rămas înghețat pe deget, iar fierbințeala care-mi cuprinsese trupul s-a risipit. Nu eram obligată să-i răspund. Însă lipsa unui răspuns ar fi însemnat, în sine, un răspuns.

– N-am nimic de spus. N-aş face nicicând una ca asta, i-am zis, cât mai sincer cu putință, încercând să mă descotorosesc de el.

– De ce nu? Nu vrei să ajungi țarină şi să porți coroană de aur? a întrebat cu glas batjocoritor.

– Nu, i-am răspuns şi m-am dat puțin înapoi.

Surprins, a slăbit strânsoarea degetelor, care i-au alunecat de pe obrajii mei. M-a țintuit cu privirea, apoi o nerăbdare feroce i s-a întipărit pe chip, schimonosindu-i trăsăturile frumoase, aşa cum o boare de aer tulbură un foc deschis. Mi s-a părut chiar că zăresc o vâlvătaie roşie pe când s-a apropiat un pas

de mine, după care s-a deschis uşa şi în odaie a intrat tata, îngrijorat şi mânios totodată: planurile îi erau zădărnicite şi nu se putea împotrivi cu nimic.

– Sire! a salutat tata şi buzele i s-au subțiat când a văzut că țineam mâinile ascunse sub carte. Am venit doar ca s-o aduc pe Irina la ospăț. Drăguț din partea Măriei Tale că ați avut grijă de ea.

S-a apropiat apoi de mine şi a întins mâna după carte, pe care i-am dat-o cu oarecare şovăială, în timp ce argintul inelului a licărit rece între noi când a luat cartea. M-am uitat la Mirnatius, aşteptând înfrigurată o încruntare de uimire pe fața lui, care să-mi arate cum îl cuprinde vraja, dar ochii îi străluceau de nesaț şi plăcere, iar trăsăturile nu i s-au schimbat deloc. Privea drept spre mine, doar spre mine, neînvrednicind inelul nici măcar cu o singură privire.

După ce a mai zăbovit puțin cu privirea asupra mea, Mirnatius a clipit şi pâlpâirea fierbinte i-a pierit. S-a întors către tata.

– Te rog să mă ierți, Erdivilas, a spus după o clipă de şovăială. Vorbele tale au aprins în mine o dorință arzătoare de-a o vedea din nou pe Irina, departe de zarva sălii de ospețe. Într-adevăr, ai grăit cu dreptate. Fiica ta are cu adevărat un farmec neobişnuit.

Tata s-a oprit, foarte surprins; de parcă un iepure de câmp s-ar fi întors dintr-odată repezindu-se spre ogar. Dar hotărârea nestrămutată l-a ajutat să treacă peste acest moment neaşteptat.

– Faceți o mare cinste casei mele spunând aceste vorbe, a adăugat.

– Da, a răspuns țarul. Poate c-ar fi mai bine ca Irina să coboare singură, fără noi. Socot că s-ar cuveni să vorbim pe dată despre căsătoria ei. E hărăzită, cred, unui mire cu totul şi cu totul deosebit şi trebuie să te previn că răbdarea nu se numără printre însuşirile sale.

Capitolul X

În fiecare zi din acea săptămână, tatăl lui Miryem m-a întrebat, un pic nedumerit, dacă nu i-am văzut fiica şi tot în fiecare zi i-am spus că a plecat la Vysnia. De fiecare dată îmi spunea:

– Da, desigur, tot uit prosteşte.

Şi în fiecare zi la cină mama lui Miryem a pus un al patrulea rând de tacâmuri, cu tot cu felurile de mâncare, şi amândoi părinţii erau miraţi să vadă că fata lor lipseşte. N-am spus nimic, pentru că mâncarea rămasă mi-o dădeau mie.

Am strâns banii de la datornici, însemnând cu grijă rândurile de socoteli în catastif. Serghei şi cu mine aveam grijă de capre şi de găini. Ţineam în bună rânduială şi curtea, bătătorind zăpada şi măturând-o astfel încât calea să fie netedă. Miercuri, m-am dus la târg, unde am făcut cumpărături, iar un negustor de peşte de la miazănoapte m-a întrebat dacă Miryem nu mai are de vânzare şorţuri: văzuse mai multe femei purtându-le şi dorea şi el să cumpere pentru cele trei fiice. În casă mai rămăseseră trei şorţuri. Un nod plin de îndrăzneală mi s-a ridicat din gâtlej şi i-am spus pe dată:

– Pot să mă duc să ţi le aduc dacă pofteşti. Două copeici bucata.

– Două copeici? m-a întrebat. Nu-ţi pot plăti mai mult de o copeică pe fiecare.

– Nu pot schimba preţul, i-am spus. Stăpâna mea este plecată. Şi nu a vândut nimănui pentru mai puţin, am adăugat.

S-a încruntat, dar mi-a zis:

– Prea bine, atunci o să iau două.

Când am încuviinţat din cap şi i-am spus că mă duc să i le aduc, a strigat după mine să i le aduc pe toate trei. Am plecat să-i aduc şorţurile şi m-am întors cu ele. Le-a cercetat cu luare-aminte, pe faţă şi pe dos, uitându-se după fire trase sau culori şterse. Apoi şi-a scos punga şi mi-a numărat banii în mână: unu, doi, trei,

patru, cinci, şase. Șase copeici, strălucind la mine în palmă. Nu erau banii mei, dar i-am strâns în pumn, am înghițit în sec şi i-am spus:

– Vă mulțumesc, panov.

Mi-am luat coşul şi am ieşit din piață, iar când nimeni nu s-a mai uitat la mine, am alergat într-un suflet până la casa lui Miryem, unde am intrat cu răsuflarea tăiată. Mama lui Miryem aşeza tacâmurile pentru cină. M-a privit foarte surprinsă.

– Am vândut şorțurile, i-am spus.

Am simțit cum mă podideşte plânsul. Am înghițit iar în sec şi i-am întins banii.

A întins mâna şi a luat banii, dar nici măcar nu s-a uitat la monede. Mi-a cuprins fața cu mâna – o mână mică şi slabă, dar caldă. Mi-a zâmbit şi mi-a spus:

– Oare cum ne-am fi descurcat fără tine, Wanda?

S-a întors apoi cu spatele ca să pună banii într-un borcănaş de pe poliță. Mi-am ascuns fața în mâini, apoi m-am şters la ochi cu şorțul înainte de a mă aşeza la masă.

Făcuse iar mai multă mâncare decât trebuia. Tatăl lui Miryem m-a întrebat, împingând spre mine cea de-a patra farfurie:

– Wanda, nu poți tu mânca un pic mai mult? E păcat să irosim atâta mâncare.

Mama lui Miryem se uita pe geam, având pe chip o expresie ciudată, un pic nedumerită.

– De când lipseşte Miryem? a întrebat încetişor.

– De o săptămână, i-am răspuns.

– De o săptămână, a repetat mama ei, de parcă încerca să-şi întipărească în minte acest răspuns.

– Se va întoarce cât se poate de curând, a adăugat tatăl ei, cu glas încrezător, de parcă încerca să se convingă singur că aşa vor sta lucrurile.

– E drum lung până la Vysnia, a spus mama lui Miryem, cu privirea aceea ciudată stăruindu-i pe chip. E plecată tare departe fata mea. Apoi s-a întors spre

mine şi mi-a zâmbit.

– Aşa, Wanda, mă bucur să văd că-ți place mâncarea.

Nu ştiu de ce, dar un gând mi s-a întipărit în minte: *Miryem n-o să se mai întoarcă*.

– E foarte bună mâncarea, am spus şi un nod ciudat mi s-a pus în gât. Vă mulțumesc! am adăugat.

Mi-a dat apoi bănuțul pentru ziua de lucru şi am plecat încetişor către casă. Mă gândeam: Miryem avea mereu să fie la un pas de a se întoarce acasă. Părinții ei aveau s-o aştepte la nesfârşit. În fiecare zi aveau să pună un loc la masă. În fiecare zi aveau să fie nedumeriți de ce nu mai vine odată. În fiecare zi aveau să-mi dea porția ei de mâncare. Și poate aveau să-mi dea şi o parte din lucrurile ei. Iar eu aveam să duc mai departe munca lui Miryem. Mama lui Miryem avea să-mi zâmbească din nou la fel ca astăzi. Tatăl ei avea să mă învețe şi mai multe socoteli. Încercam să nu tânjesc după asemenea lucruri. Simțeam parcă o dorință ca Miryem să nu se mai întoarcă.

M-am dus şi am îngropat bănuțul la rădăcina arborelui coliliu, după care m-am îndreptat spre casă şi m-am oprit lângă uşă. Zărisem urme de paşi pe drum, pe toată bucata de drum străbătută. Nu era ceva neobişnuit. De-a lungul drumului locuiau şi alți oameni. Dar acum vedeam cum urmele ieşiseră de pe drum, apucând-o spre casa noastră, până la uşă: doi bărbați, cu ciubote de piele, ceea ce era foarte ciudat. Nu era încă vremea pentru culegătorul de biruri. M-am apropiat încet. Când am ajuns drept la uşă, am auzit râsete şi glasuri bărbăteşti, închinând un toast. Cei dinăuntru beau vârtos. Nu voiam să intru, dar n-am avut încotro. Mă cuprinsese frigul după atâta cale pe jos; trebuia să-mi încălzesc picioarele şi mâinile.

Am deschis uşa. Nu-mi puteam închipui peste cine anume aveam să dau înăuntru. Aş fi fost surprinsă oricum. Erau înăuntru Kajus şi fiul lui, Lukas. Pe masă aveau un urcior mare de krupnik şi trei căni. Tata era roşu la față, semn că

cei trei beau deja de ceva vreme. Stepon stătea tolănit într-un colț lângă vatră, încercând să treacă neobservat. Mi-a aruncat apoi o privire.

– Iat-o! a strigat Kajus, când am intrat cu totul în casă. Închide uşa, Wanda, şi vino să sărbătoreşti cu noi! Hai, Lukas, du-te şi ajut-o!

Lukas s-a ridicat, a venit către mine şi s-a întins pentru a încerca să mă ajute să-mi scot şalul. N-am înțeles de ce şi-a dat atâta osteneală. Mi-am scos singură şalul şi l-am atârnat lângă foc, laolaltă cu baticul. M-am întors cu fața spre ei. Kajus mă privea cu un zâmbet luminos.

– Sunt sigur că va fi trist pentru tine s-o pierzi, dar asta este soarta oricărui tată de fete! i-a zis el lui taica. Iar casa ei nu va fi prea departe.

Am rămas înmărmurită. M-am uitat la Stepon.

– Wanda! a continuat Kajus. Am căzut la învoială. O să te căsătoreşti cu Lukas.

L-am privit pe Lukas. Nu părea foarte încântat, dar nici foarte trist. Doar mă cerceta cu un ochi scrutător. Eram o purcea din târg, pe care se hotărâse s-o cumpere. Spera să iau în greutate şi să-i dăruiesc mulți purceluşi, înainte de a veni sorocul să mă preschimbe în şuncă.

– Desigur, tatăl tău mi-a povestit despre necazul lui cu datoria, a spus Kajus. Dar i-am spus că nu va mai fi nevoit s-o plătească. O s-o trecem în schimb pe răbojul meu, iar tu o s-o termini de întors lucrând pentru mine. Și în fiece săptămână, vei veni aici şi-i vei aduce tatei un urcior cu cel mai bun krupnik de-al meu, ca să nu uite cum arată fata lui. Să fii sănătoasă şi fericită!

A închinat paharul şi doar şi-a umezit buzele, pe când tata a ridicat şi el paharul, dar l-a dat peste cap. Iar Kajus i l-a umplut la loc într-o clipită.

Aşadar, taica n-avea să ia pe mine nici măcar o capră, care să-i dea lapte, ori câțiva purcei. N-avea să primească nici patru bănuți pe lună. Mă vânduse pentru băutură. Pentru un urcior de krupnik pe săptămână. Kajus încă zâmbea. Ghicise pesemne că eram plătită în bani peşin. Sau îşi închipuia că, dacă urma să stau în casa lui, Miryem i-ar fi scăzut lui din datorie. Iar, dacă se ducea şi vorbea cu tatăl lui Miryem, era îndreptățit s-o facă. Datoria s-ar fi şters de tot. Avea să fie un dar

de nuntă pentru mine din partea lor. Sau poate Kajus avea să mă lase să lucrez pe mai departe pentru familia lui Miryem, dar avea să le pretindă din ce în ce mai mulți bani. Miryem dispăruse. Nu putea să vină să-i țină piept lui Kajus. Rămăseseră doar părinții ei, iar ei nu i se puteau împotrivi. Nu se puteau împotrivi nimănui.

– Nu! am spus.

M-au privit tustrei. Tata clipea des.

– Cum?! a spus cu glas împleticit.

– Nu! am repetat. N-o să mă mărit cu Lukas!

Lui Kajus i-a pierit zâmbetul de pe chip.

– Ia seama, Wanda! a început să zică, dar tata nu l-a aşteptat să mai spună vreo vorbă.

S-a ridicat iute şi m-a plesnit atât de tare peste față, încât m-am prăbuşit pe podea.

– Tu spui „nu“? a tunat tata. Tu spui „nu“? Cine crezi că e stăpân în casa asta? Tu nu-mi spui mie „nu“! Tacă-ți fleanca! O să te măriți cu el azi, vacă proastă ce eşti!

A încercat apoi să-şi scoată cureaua, dar n-a reuşit să deschidă catarama.

– Gorek, fata a fost doar foarte surprinsă, a spus Kajus, întinzând o mână, fără să se ridice. Sunt sigur că va cumpăni mai bine într-o clipă.

– Am s-o învăț eu să cumpănească mai bine! a spus taica şi m-a apucat de păr, zgâlțâindu-mi capul.

L-am zărit cu coada ochiului pe Lukas. Se trăsese înapoi, mai aproape de uşă. Arăta speriat. Tata era un vlăjgan, mai voinic decât el şi taică-su laolaltă.

– Tu spui „nu“? tot repeta taica, fără încetare, plesnindu-mă peste obraji, când cu palma, când cu dosul palmei.

Am încercat să-mi acopăr capul, dar mi-a îndepărtat mâinile cu lovituri.

– O să arate rău la nuntă, aşa bătută, a adăugat Kajus, de parcă încerca să facă o glumă din asta.

Glasul îi tremura un pic de teamă, după cum se auzea în urechile mele, care țiuiau.

– Cui îi pasă de fața ei? a spus tata. Mirele o să aibă parte de lucrul care prețuieşte cel mai mult la o muiere. Nu-ți mai ridica mâinile la mine! mi-a urlat în față. Tu spui „nu“?

Renunțase la gândul de a mă bate cu cureaua. M-a trântit cu putere lângă vatră şi a înşfăcat vătraiul de lângă cămin.

– Nu! a rostit atunci Stepon şi a apucat de celălalt capăt al vătraiului.

Tata s-a oprit. Pe jumătate orbită de plâns cum eram, mi-am ridicat capul să-i privesc. Stepon era încă scund şi slab ca un copăcel cu vârsta de-un an. Tata l-ar fi putut ridica în aer de celălalt capăt al vătraiului. Dar Stepon se ținea zdravăn cu amândouă mâinile de vătrai, şi i-a repetat încă o dată tatei:

– Nu!

Tata era atât de uluit, încât pentru o clipă a încremenit în loc. Apoi a încercat să tragă de vătrai, dar Stepon se ținea strâns de el, până când a ajuns față în față cu tata, însă vătraiul era mai lung decât brațul tatei, iar el era prea beat, să-i dea prin minte să-l pună jos, aşa că a început să tragă de el înainte şi înapoi, scuturându-l zdravăn prin toată casa pe Stepon, care încă se ținea de un capăt al vătraiului. Tata s-a înfuriat din ce în ce mai tare, după care a scos un muget neomenesc şi a dat, în sfârşit, drumul vătraiului, după care l-a înşfăcat pe Stepon şi l-a pocnit tare peste față cu pumnul lui greu.

Stepon s-a prăbuşit cu sângele şiroindu-i din nas, ținând încă strâns vătraiul, şi a suspinat iar:

– Nu!

Taica era atât de mânios, încât nu mai putea să strige. Şi-a apucat scăunelul şi l-a izbit pe Stepon peste spinare cu el, făcându-l fărâme. Stepon s-a prăbuşit lat la podea. Tata s-a apropiat cu un picior al scăunelului în mână, pocnindu-l apăsat peste brațe pe Stepon, până ce a scos un strigăt de durere şi degetele i s-au descleştat în cele din urmă de pe vătrai, iar tata l-a ridicat de jos.

Fața tatei s-a făcut stacojie de furie. Ochii îi erau roşii. Buzele îi erau răsfrânte peste dinți. Dacă avea să-l lovească acum pe Stepon cu vătraiul, nu mai era chip să se oprească. Avea să-l ucidă.

– O să mă mărit cu Lukas! am strigat. Tăicuțule, o să mă mărit cu el!

Dar apoi am privit în jur, cu fața umflată de bătaie, iar Lukas plecase deja şi Kajus încerca să se furişeze spre uşă.

– Unde pleci? a mugit tata către Kajus.

– Asta e, dacă fetei nu-i este pe plac, s-a sfârşit! a spus Kajus. Lukas nu-şi doreşte o nevastă care nu-l vrea.

Voia, de fapt, să spună că nu-şi doreşte asemenea scandaluri în casa lui. Venise la noi cu urciorul de krupnik şi cu planuri meşteşugite, îl îmbătase pe taica şi încinsese în el o mânie ca o pălălaie, care acum mistuia totul şi din calea căreia voia să fugă.

Și putea fugi nestingherit. Pleca pe urmele lui Lukas, care fugise deja. Taica nu-i putea sili să-i facă voia, chiar dacă urla la ei. Erau târgoveți bogați, care plăteau biruri grase. Dac-ar fi încercat să-i lovească, l-ar fi făcut pe boier să pună să-l biciuiască pe tata. Știa şi el toate astea. Drept care a țipat la mine:

– Numai tu eşti de vină! Care bărbat îşi doreşte o nevastă neînvățată să i se supună!

Apoi tata s-a apropiat să mă lovească cu vătraiul, în timp ce Kajus a izbit uşa de perete, iar în prag a apărut Serghei. Ne auzise țipând. A dat fuga înăuntru şi a prins în mână vătraiul drept înainte să-mi lovească țeasta. Taica a încercat să i-l smulgă, dar n-a fost în stare. Serghei îl apucase straşnic. Era acum tot atât de înalt ca taica şi se îngrăşase un pic, cu cele două mese primite pe zi în casa lui Miryem. Pe când taica era slăbit din pricina iernii şi beat. Taica a încercat iar să-i smulgă vătraiul, apoi a dat să-l lovească cu pumnul, dar Serghei a ferit vătraiul, l-a ridicat şi l-a izbit pe tata cu el.

Cred că cel mai mult l-a surprins pe taica faptul că el era cel lovit de data asta. Niciodată nimeni nu îndrăznise să-l înfrunte, nici măcar în târg. Era ditamai

zdrahonul. S-a împleticit pe picioare şi s-a împiedicat de Stepon, chircit încă lângă vatră, şi a căzut pe spate. S-a lovit cu capul de buza oalei cu caşă de pe foc, iar vergeaua care o ținea deasupra focului s-a desprins. A căzut cu capul în flăcări, iar fiertura fierbinte i s-a scurs pe față.

Kajus a icnit de spaimă şi şi-a luat tălpăşița, pe când taica încă urla şi se zvârcolea. Mi-am ars mâinile încercând să iau oala de pe fața lui, apoi l-am tras afară din cenuşă, dar părul îi luase foc, la fel şi hainele. Fața i se umpluse de băşici, iar ochii i se umflaseră sub pleoape ca două cepe. Am stins focul cu hainele noastre. Dar dintr-odată a încetat să strige şi să se mişte.

Am înțepenit tustrei, în picioare în jurul lui. Nu ştiam ce să facem. Tata nu mai arăta ca o ființă omenească. Țeasta întreagă îi era o chestie albă, umflată, cu pete roşii din loc în loc. Nu mai vorbea şi nu mai mişca.

– E mort? a întrebat Serghei într-un târziu.

Taica era tot nemişcat, fără să scoată vreun sunet; atunci ne-am dat seama că era mort de-a binelea.

Stepon s-a întors şi mi-a aruncat o privire speriată de lângă Serghei. Fața îi era încă acoperită de sânge şi nasul stâlcit de bătaie. Voia să ştie ce-o să ne facem. Serghei era galben la față. A înghițit nodul pus în gât şi a rostit stins:

– Kajus o să le spună tuturor. O să le spună...

Kajus avea să le spună tuturor că Serghei îl omorâse pe taica. Oamenii boierului aveau să vină să-l prindă şi să-l spânzure. N-avea să le pese câtuşi de puțin că Serghei n-a vrut să facă aşa ceva. Nici că tatăl nostru fusese cât pe ce să ne omoare pe noi. Să-ți ucizi tatăl era de neînchipuit. Se prea poate să mă fi luat şi pe mine. Kajus avea să le spună tuturor că mă împotrivisem căsătoriei cu fiul lui şi că apoi Serghei îl omorâse pe tata, ca să-l împiedice să mă mai bată din pricina asta. Aşa că eram amândoi părtaşi la toate cele întâmplate. Oricum, pe Serghei aveau să-l spânzure sigur. Şi, chiar dacă nu m-ar fi luat şi pe mine să mă ducă la spânzurătoare, boierul avea să ne ia gospodăria şi s-o dea altcuiva. Stepon era prea tânăr ca să se îngrijească singur de ea, iar eu eram femeie.

– Trebuie să fugim, am spus.

Ne-am dus apoi la copacul alb şi ne-am dezgropat bănuții. Erau numai douăzeci şi doi, toată agoniseala noastră. I-am privit în tăcere. Acum ştiam cam ce se putea cumpăra cu douăzeci şi doi de bănuți. Nu se putea cumpăra prea multă mâncare sau băutură cât să sature trei suflete şi aveam de străbătut un drum lung până să ne găsim de lucru în altă parte.

– Stepon, am spus, trebuie să te duci la panova Mandelstam.

Stepon mi-a aruncat o privire piezişă. Era tare speriat.

– Tu eşti mai mic. Nimeni n-o să spună că tu ai făcut-o. O să poți să stai la ea.

– De ce o să-l lase să stea la ea? a întrebat Serghei. Nu-i în stare să o ajute.

– Poate avea grijă de caprele lor, am adăugat.

Dar am spus-o doar ca să-i fac pe Stepon şi pe Serghei să se simtă un pic mai bine. Eram încredințată că mama lui Miryem avea să-l primească la ei, chiar dacă nu putea să-i ajute cu mare lucru. Stepon se pricepea de minune la capre. Astfel, chiar dacă n-avea cine să mai strângă bani de la datornici, n-aveau să sufere de foame. Iar mezinul urma să le țină de urât în toate zilele cât Miryem avea să lipsească. După o clipă, Stepon s-a frecat la ochi şi a dat din cap. Înțelesese. Serghei şi cu mine puteam merge pe jos repede şi pentru multă vreme. Puteam găsi slujbe plătite. El nu putea încă. Era mai sigur pentru toți. Dar asta însemna să ne luăm la revedere, poate pentru totdeauna. Serghei şi cu mine nu puteam să ne reîntoarcem. Şi Stepon n-avea să ştie nimic de soarta noastră.

– Mamă, îmi pare rău, am rostit către copac.

Până la urmă, banii ne băgaseră în bucluc. Ar fi trebuit s-o ascultăm. S-a auzit un foşnet stârnit de vânt printre frunzele albe, ca un suspin prelung. Apoi din copac s-au aplecat trei ramuri joase înspre noi, fiecare atingându-ne umerii. Am simțit ca şi cum cineva mi-ar fi pus mâna pe creştet. Iar de creanga de pe umărul lui Stepon atârna un singur fruct alburiu, o nucă coaptă. Mezinul s-a uitat la ea şi apoi la noi.

– Ia-o tu! am spus.

Aşa era cinstit. Mama mă scăpase deja o dată, la fel şi pe Serghei, şi oricum noi doi aduseserăm acest necaz. Stepon nu-şi dorise să fie amestecat în toate astea.

Aşa că Stepon a cules nuca şi a pus-o în buzunar, după care Serghei m-a întrebat:

– Și unde-o să plecăm?

– Mai întâi o să mergem la Vysnia, am spus după o clipă. Acolo îl putem găsi pe bunicul lui Miryem. Poate o să ne dea de lucru.

Știam că bunicul se numeşte Moshel, dar nu credeam că am putea, într-adevăr, să dăm de oraşul Vysnia sau de el. Însă trebuia să ne îndreptăm către ceva. Și mi-am amintit că Miryem spusese de nişte lână care urma să fie trimisă la miazăzi, atunci când râul se va dezgheța. Dacă apucam cu adevărat spre miazăzi, în jos pe râu, până treceam de Vysnia, n-avea să ne mai caute nimeni. Nimeni nu ne-ar fi vânat atât de departe.

Serghei a încuviințat tot ce i-am zis. Ne-am dus în şopron şi am legat cu o funie cele patru capre slabe care ne mai rămăseseră. Stepon le-a luat şi s-a îndepărtat de casă încet apucând pe drumul mare şi uitându-se înapoi la noi după câțiva paşi, până când nu l-am mai putut zări. Apoi am împărțit frățeşte bănuții de argint şi amândoi ne-am ascuns partea în cel mai trainic buzunar. Nu am mai vrut să intrăm în casă, fiindcă tata încă zăcea acolo, însă în cele din urmă am intrat şi am luat haina tatei de unde stătea agățată pe perete şi oala goală de pe vatră, ca să avem în ce găti. Apoi ne-am pierdut urma în pădure.

#

Cununia mea cu Mirnatius a avut loc în dimineața celei de-a treia zile a vizitei sale, iar eu am purtat inelul, colierul şi coroana de argint fermecat. Tata îmi dăruise bijuteriile drept zestre, pretinzând că fuseseră ale mamei. Mirnatius a spus cu glas plictisit, fără să se sinchisească prea tare:

– Da, sunt de-ajuns.

Cred că m-ar fi luat de soție şi fără pic de zestre, însă tata a fost oarecum descumpănit şi stânjenit de uşurința victoriei sale; îi plăcea să-şi închipuie că

izbândise datorită uneltirilor lui subtile. Curtea m-a privit cu un soi de jind când am intrat în biserică, de parcă aş fi purtat în jurul gâtului şi pe creştet toate stelele de pe boltă, însă argintul fermecat ar fi putut la fel de bine să fie tinichea după cât de multă osteneală îşi dădea mirele să-l vadă sau să-i pese de el. Cu toată insistența lui în privința repeziciunii slujbei, şi-a rostit legămintele tărăgănat, după care mi-a dat drumul la mână iute, de parcă era un sac cu cărbuni. Nu puteam decât să-mi închipui că-i făcea plăcere să aibă ocazia de a se căsători spre ciuda tuturor, cu o fată care nu-l dorea, câtă vreme toate fecioarele din împărăție suspinau după el şi şi-ar fi retezat degetele de la picioare ca să se mărite cu el.

Am plecat imediat după încheierea slujbei de cununie. Lada mea de zestre pictată în două culori a fost încărcată într-un talmeş-balmeş de lucruri în spatele unei sănii vopsite în argintiu şi alb – vopseaua era încă proaspătă; era darul în pripă primit de la unul dintre boierii tatei, care pur şi simplu dăduse la prefăcut una dintre săniile lui –, iar eu, la rându-mi, am fost urcată în sanie, pe locul cuvenit. Nu urma să mă însoțească nimeni. Mirnatius îi spusese tatei că nu mai avea loc în rândurile personalului casnic pentru încă o femeie în vârstă, aşa că Magreta a rămas acasă, nemângâiată şi plânsă în pridvor, ascunsă în spatele celorlalte femei din gospodăria noastră.

Mirnatius l-a sărutat pe tata pe obraji, aşa cum se cuvine să facă o rudă apropiată, şi s-a urcat lângă mine. Eram chiar recunoscătoare că nu am fost închisă cu el în sania acoperită; nu era suficient de mare pentru doi, dacă unul dintre ei era țarul țării Lithvas. Dar în sanie era o căldură aproape înăbuşitoare; blănuri grele fuseseră aruncate peste noi şi aveam încălzitoare pline de pietre fierbinți la picioare şi sub scaune. Mirnatius s-a tolănit confortabil în sanie şi mi-a întins o pungă.

– Aruncă monede la oameni pe drum, iubita mea, ca să împărtăşească toți bucuria noastră, a rostit el tărăgănat. Și arată atât de fericită pe cât ştiu că trebuie să fii. *Zâmbeşte-le!* a adăugat el, o altă poruncă ce m-a răvăşit înlăuntru ca valurile

de căldură care se ridicau din încălzitoare, dar inelul era pe deget, sub mănuşă, şi argintul mi-a potolit fierbinţeala. M-am întins cu grijă să iau punga şi am aruncat pumni întregi de copeici şi bănuţi strălucitori peste marginea saniei, fără să mă uit; nimeni de pe străzi n-avea să observe că nu am zâmbit când aveau de cules bani şi nu am putut în ruptul capului să-mi dezlipesc privirea de la ţar. S-a încruntat şi a continuat să mă pândească, cu gluga trasă, fără să mai rostească niciun cuvânt.

Sania a pornit parcă în zbor pe drumul din albia râului îngheţat, oprindu-se să schimbe caii de patru ori, până când, puţin înainte de lăsarea întunericului, am făcut popas peste noapte la ducele Azuolas. Era un moşier bogat, cu câmpuri nesfârşite, dar reşedinţa lui era un oraş mai mic, înconjurat de ziduri mai mult pentru apărare împotriva Străvechilor năvălitori, decât de frica vreunei cuceriri. Era un loc liniştit, care nu putea să primească în ospeţie suita întreagă a ţarului, iar Mirnatius a poruncit aproape întregului său convoi să meargă mai departe şi să se cazeze la boierii mai mici în rang şi la cavalerii întâlniţi de-a lungul drumului, pentru a se putea aduna laolaltă a doua zi. Am stat pe treptele casei ducelui, în timp ce restul plecau, toţi cei care mă văzuseră mireasă, şi un fior rece mi s-a strecurat pe şira spinării. În casă era loc cel puţin pentru unii dintre ei şi un mare număr de cavaleri păreau iritaţi şi indignaţi că fuseseră trimişi mai departe. Slujitorii mi-au descărcat cufărul din sanie şi l-au dus în casă. M-am uitat la Mirnatius. Se putea să fi fost doar apusul de soare, dar ochii lui m-au săgetat ca un fulger.

Am coborât la cină, cu fiecare strop de argint din ţinuta mea strălucind la lumina lumânărilor: nu mi-am scos nici măcar coroana şi, de jur împrejurul mesei, bărbaţii s-au uitat la mine cu feţe luminoase ca de copii, uluiţi şi, în acelaşi timp, pizmuindu-l pe ţar, fără să ştie prea bine de ce. Mi-am dat osteneala să vorbesc cu cât mai mulţi dintre acei bărbaţi vrăjiţi de argint. Dar abia am mestecat câteva înghiţituri din ultimul fel, când Mirnatius şi-a cerut scuze în

numele meu şi a poruncit să fiu dată pe mâinile înfrigurate de aşteptare ale cameristelor, punând şi două dintre gărzile sale să mă păzească.

– Vegheați cu luare-aminte uşa ţarinei mele! Nu vreau să fugă, le-a spus, şi toată lumea a râs de gluma lui.

Când am plecat de la masă, el s-a întors brusc şi mi-a prins mâna, a tras-o spre gură şi a sărutat-o, arzându-mă cu căldura buzelor.

– Voi veni *curând* la tine, a şoptit el aspru – o promisiune fierbinte şi devotată –, înainte să mă lase să plec.

Sărutul mi-a adus un val de culoare în obraji, iar cameristele în slujba mea au chicotit, crezând că ard de nerăbdare în aşteptarea frumosului meu mire. Eram recunoscătoare pentru greşeala lor de judecată. De îndată ce uşa dormitorului meu s-a închis, le-am trimis afară, în loc să le las să mă ajute cu dezbrăcatul.

– Domnul meu o să mă ajute, am spus, coborându-mi ochii şi prefăcându-mă sfioasă, ca să le împiedic să vadă că în glasul meu se citea teama, nu entuziasmul. Au râs din nou toate şi au ieşit fără să întrebe ceva, lăsându-mă încă îmbrăcată în straiele mele grele.

Cu două zile înainte, îi spusesem Galinei:

– E un drum lung prin frig cu sania până la Koron şi înapoi, şi blănurile mele vechi sunt prea mici.

Ştiam că va urma un adevărat talmeş-balmeş de curteni veniţi odată cu ţarul, de boieri şi de cavaleri ai tatei, toţi încercând să găsească daruri de nuntă într-o grabă nebună, şi m-am gândit că pesemne toţi aveau să-i ceară sfatul mamei mele vitrege. Aşa că acum aveam o ţinută minunată de blănuri grele de hermină, îndeajuns de strălucitoare pentru o ţarină. Le lăsasem aruncate, albe şi moi, într-un colţ al odăii, şi de îndată ce cameristele au tras uşa în urma lor, mi-am pus haina de blană, apoi mantaua grea şi manşonul. Nu puteam purta căciula de blană şi coroana împreună, dar n-am vrut s-o las acolo, atrăgând atenţia asupra celorlalte lucruri lipsă, aşa că am îndesat coroana în manşon.

Apoi m-am apropiat de oglinda înaltă ce atârna pe perete şi m-am privit în ea: stând în picioare, înfruntând vârtejurile de zăpadă în codrul întunecat. Am păşit către sticla oglinzii, simțindu-mi fața inundată de un frig amarnic. Am închis ochii şi am făcut un pas înainte, înspăimântată de tot ce mi s-ar fi putut întâmpla: să ating cu vârful nasului doar sticla tare a oglinzii, fără vreo cale de scăpare, sau să trec dincolo şi să mă trezesc singură în noapte, într-o altă lume, de unde s-ar fi putut să nu mă mai întorc niciodată.

Dar fața mea nu a atins sticla oglinzii; am simțit doar suflul iernii, înghețându-mi obrajii. Am deschis din nou ochii. Eram singură, într-o pădure de pini întunecată şi încărcată de zăpadă, care mă înconjura din toate părțile, părând nesfârşită. Deasupra mea, cerul era de un cenuşiu-închis, într-un crepuscul de seară târzie fără vreun licăr de stele, şi frigul era atât de muşcător încât a trebuit să-mi țin manşonul la gură pentru ca răsuflarea să nu-mi înghețe fața. Fulgi uşori de nea pluteau în jurul meu, înțepându-mi pielea ca nişte ace mititele. Nu era doar o noapte friguroasă de iarnă sau un viscol obişnuit; era un frig nimicitor, nefiresc, care încerca să mi se strecoare drept în inimă şi în plămâni, întrebându-mă ce căutam acolo.

Nu se zărea nici urmă de adăpost nicăieri – nicio casă unde aş fi putut cere găzduire. Dar m-am întors şi am văzut că mă aflam pe malul unui râu înghețat aproape de tot, cu o strălucire întunecată ca de sticlă, iar când am privit fața înghețată a apei, în loc de oglindirea chipului meu, am zărit odaia goală din care fugisem, ca şi cum priveam înăuntru aflându-mă de cealaltă parte a oglinzii.

Uşa s-a deschis pe când priveam înăuntru şi m-am încordat ca un arc, dar o clipă mi-a fost de-ajuns să mă asigur: Mirnatius nu putea să mă vadă. A intrat în odaie cu un zâmbet larg şi hulpav şi chipul i s-a luminat când a văzut odaia goală, după cum i se părea. A închis uşa şi s-a lipit cu spatele de ea, în chip de reazem. A întins o mână, fără măcar să se uite, şi a încuiat dinadins, zgomotul cheii răsucite în broască ajungând la mine uşor deformat, de parcă se auzea de sub apă.

– Irina, Irina, *te ascunzi* de mine? a spus uşor, cu o voioşie aprinsă, în timp ce scotea cheia din broască, băgând-o în buzunar. O să te găsesc...

A început apoi să mă caute – în spatele grătarului de după şemineu, sub pat, în dulapul de haine. Ba chiar s-a apropiat de oglindă şi m-am tras înapoi în timp ce venea drept spre mine, dar voia doar să vadă dacă este loc de ascuns după oglindă. Când s-a dat înapoi, zâmbetul i s-a şters de pe chip; s-a dus la fereastră şi a tras de perdele, însă deja scotocise cu grijă odaia: mai rămăsese doar o ferestruică, închisă bine.

S-a întors cu faţa schimonosită de mânie. Mi-am încrucişat braţele, înconjurată de gerul nemilos, în timp ce el a început să întoarcă odaia cu susul în jos. În cele din urmă, s-a oprit, gâfâind, având în jur cuverturile sfâşiate de pe pat şi jumătate dintre mobile răsturnate, cuprins de furie şi nedumerire.

– *Unde eşti?* a ţipat el, cu un şuierat groaznic, neomenesc, în glas. *Ieşi afară şi lasă-mă să văd! Eşti a mea, Irina, îmi aparţii!*

A izbit cu piciorul în podea atât de tare, încât patul masiv din lemn sculptat s-a cutremurat.

– *Sau altfel îi voi ucide, îi ucid pe toţi! Familia ta, rudele tale, de mâna mea vor pieri!* Dacă nu ieşi acum... nu-ţi fac niciun rău..., a adăugat, dintr-odată cu glas mieros, ca şi cum şi-ar fi închipuit cu adevărat că aveam să-l cred.

S-a oprit, aşteptând încă un moment, dar, când a văzut că nu apar, a căzut pradă unei furii sălbatice, încetând să mai caute, ci doar zdrobind şi sfâşiind lucruri ca o fiară nebună, care se năpusteşte asupra lumii şi asupra ei înseşi în acelaşi timp.

Furia lui distrugătoare a mai durat câtva timp, până când, dintr-odată, a scos un urlet de mânie şi s-a prăbuşit, ca lovit de dambla, izbindu-se de podele, cu întregul trup căzut pradă convulsiilor şi cu spume la gură. Violenţa accesului a durat doar câteva clipe, după care s-a întins moale ca o cârpă, cu gura strâmbă şi ochii holbaţi în gol. Păreau să privească drept spre mine, neputând să mă vadă. M-am holbat şi eu în aceşti ochi minute întregi până ce au clipit din nou.

Mirnatius s-a răsucit mai întâi pe burtă şi s-a forțat să se ridice în genunchi, după care, străbătut de un fior, s-a ridicat în picioare. Hainele îi atârnau în neorânduială pe trup – de la umeri în jos –, iar el a privit o clipă în jur la patul stricat şi la camera pe care o întorsese cu susul în jos. Lumina nesățioasă i se stinsese pe chip; avea acum doar un aer de zăpăceală îngrijorată.

– Irina? a rostit întrebător şi chiar a ridicat învelitoarea ruptă ca să se uite sub ea, de parcă credea că aş fi putut apărea între timp.

A lăsat-o apoi să cadă, şi chiar s-a dus până la fereastră, uitându-se la ea, din nou de parcă nu şi-ar fi amintit că o cercetase şi pe ea cu puțin timp înainte.

Cu aceeaşi zăpăceală pe chip, Mirnatius a păşit în lungul odăii către şemineu, rostind tare dinaintea lui, de parcă se aştepta să primească vreun răspuns:

– De data asta te-ai întrecut pe tine şi m-ai băgat pe mine la mijloc. O fiică de duce! Şi nici măcar n-ai lăsat vreun trup. Ce-ai *făcut* cu ea?

Flăcările s-au ridicat aprig din vatră, iar un mănunchi de scântei s-au revărsat în încăpere. Nici nu le-a băgat în seamă, iar unde îl atingeau pe piele, micile urme de arsură se risipeau tot atât de iute precum apăruseră.

– *Găseşte-o!* spunea flacăra, cu o voce şuierătoare, ca un pârâit mistuitor. *Adu-o înapoi!*

– Cum? a întrebat Mirnatius. N-a fost aici?

– *Trebuie s-o am!* a spus focul. *O să fie a mea! Găseşte-mi-o!* Glasul flăcării a scos aceeaşi notă şuierătoare care ieşise de pe buzele lui Mirnatius cu câteva clipe mai devreme.

– Grozav, ce să zic! Trebuie că a mituit gărzile ca s-o lase să fugă. Ce vrei să fac *eu* în privința asta? Tu eşti cel care a stăruit să mă căsătoresc cu singura fată din lume hotărâtă să fugă de lângă mine! Şi aşa urma să am o grămadă de lucruri de făcut să-l îmbunez pe taică-su, în eventualitatea unui accident tragic şi neaşteptat; o să fie ceva mai greu acum, dacă a *dispărut*.

– *Ucide-l!* a şuierat focul. *Ea-mi aparține, mi-au dat-o mie! Ucide-i pe toți dacă au ajutat-o să fugă!*

Mirnatius a făcut un gest de nerăbdare:

– Nu te prosti! Ducele a fost încântat să-mi dea mâna ei încă de la început; doar n-o fi el cel care a pitit-o. A fugit de capul ei. O fi ajuns deja în regatul vecin până acum. Sau s-o fi ascuns într-o mănăstire; asta ar fi de-a dreptul minunat, nu-i aşa?

Focul a scos un zgomot ca de apă turnată pe cărbuni încinşi.

– *Bătrâna!* a şuierat el, iar o spaimă grozavă mi-a înghimpat inima. *Bătrâna, n-ai vrut-o ca nu cumva să vadă. Adu-mi-o! Ea ştie! Ea o să-mi spună!*

Mirnatius s-a strâmbat, parcă dezgustat, dar a spus doar atât:

– Da, da. O să dureze o zi ca să trimit după ea. Între timp, presupun c-o să laşi în seama *mea* sarcina de a convinge pe toată lumea să creadă o poveste despre cum a fugit draga mea soţioară în miez de noapte? Şi ce mă fac cu odaia asta ruinată? O să trebuiască să-mi dai tainul de putere pe o lună întreagă şi nu-mi pasă cât de însetat eşti.

Flăcările s-au ridicat atât de înalte, încât au umplut căminul şi au pătruns în coş, o lumină portocalie trecând peste chipul ţarului, însă el şi-a încrucişat braţele şi a privit aspru înspre ele. După o clipă, un lujer înciudat de flăcări s-a rupt din foc şi s-a întins până la el. Mirnatius a închis ochii şi şi-a lăsat capul pe spate, deschizând uşor buzele, şi cu o şfichiuire neaşteptată lujerul i-a pătruns pe gât, o căldură arzătoare iluminându-i tot trupul dinlăuntru, astfel că pentru o clipită am zărit forme stranii aprinse înlăuntrul lui şi o întretăiere de linii strălucindu-i sub piele.

A rămas încordat şi tremurător sub şuvoiul de flăcări, până când acesta s-a rupt de focul din cămin şi ultima dâră de scântei i s-a topit pe gât, iar lumina a pălit încetişor. A deschis apoi ochii, legănându-se neajutorat ca în extazul unei beţii, îmbujorat şi chipeş. După care a scos un suspin de eliberare:

– Ahh!

Focul a revenit şi el în şemineu, după trâmba înaltă de scântei.

– *Găseşte-o, găseşte-o!* şuiera întruna, dar tot mai stins, ca jarul care se desface în bucăţele. *Mi-e foame, mi-e sete*... a mai spus, după care a ars mocnit şi s-a stins în tăcere, flăcările mistuindu-se, lăsând în urmă în vatră doar o mână de cărbuni încinşi.

Mirnatius şi-a îndreptat din nou atenţia asupra odăii, zâmbind încă unui gând, cu pleoapele grele. A ridicat un braţ şi a făcut leneş un gest larg şi de peste tot de prin odaie aşchiile de lemn au sărit la loc în mobilele sfărâmate, iar firele deşirate au început să se ţească singure la loc în urzeală, ca într-un dans graţios sub mâna lui măiastră. Zâmbea, privind lucrurile cum se repară singure, la fel cum zâmbea în copilărie atunci când tăvălea veverițele moarte prin țărână.

Odaia a rămas goală şi tăcută după ce el a ieşit. Focul încins pierise în vatră; din el rămăseseră doar tăciuni obişnuiţi, a căror licărire caldă era însă irezistibilă, cu toată spaima care persista în preajma lor. Nu voiam să mă întorc acolo – cum puteam şti sigur că arătarea demonică din foc nu pândea încă ascunsă sub tăciuni? Dar picioarele îmi amorțiseră în cizme şi mai puteam simți ceva doar cu degetul mare, pe care aveam inelul din argint fermecat. Tremuram din toate încheieturile, dar n-aveam să mai tremur mult de frig, iar în alt loc nu mă puteam duce. Trebuia să mă întorc în odaie, măcar pentru a mă încălzi preț de câteva clipe.

Trebuia să mă întorc, dar mâna îmi tremura tare când m-am silit să îngenunchez ca să ating oglinda înghețată a râului. Mâna mi-a trecut de suprafață la fel de uşor ca prin apa unei căzi de baie şi am văzut-o pătrunzând în odaie, de cealaltă parte. M-am oprit, doar cu degetele dincolo, aşteptând, cu ochii arzând; dar n-am mai putut aştepta mult. Mâna mi s-a încălzit atât de tare, încât mă făcea să resimt frigul de o mie de ori mai puternic în restul trupului şi, când nicio dâră de flacără nu s-a mai ridicat înspre mine, am răsuflat o dată şi mi-am dat drumul în apă.

Am ieşit împleticindu-mă din oglindă, prăbuşindu-mă pe podea, învăluită de o căldură de-a dreptul încântătoare. M-am ridicat iute, ținându-mă de rama

oglinzii, pregătită să sar încă o dată prin ea, dar focul n-a trosnit şi nici n-a şuierat. Orice va fi fost acea arătare acum dispăruse. M-am strecurat către vatră şi, după încă o clipă de îngrijorare, mi-am scos de pe mine blănurile înghețate, cu mâini neîndemânatice şi tremurătoare, ca să mă las toropită de căldura vetrei. Dar nu mi-am scos bijuteriile din argint fermecat, nici măcar atunci când m-au scuturat fiorii celui mai crâncen frig. Tremuram de spaimă, nu doar de frig. Știam că nu îmi vrea binele, dar nu îmi închipuisem aşa ceva; eu, care nu mă înspăimântasem de Baba Yaga, care plănuia să mă bage în cuptor, să mă mănânce şi să-mi adune oasele împrăştiate în cele patru zări. Iar singurul loc în care mă puteam ascunde era împărăția gerului.

Când în cele din urmă trupul mi s-a liniştit, apoi s-a încălzit un pic cam tare sub straiele alese pe care le purtam, mi-am apăsat palmele încă reci pe obraji şi m-am silit să nu şovăi, să gândesc pe îndelete. M-am ridicat şi mi-am îndreptat atenția asupra odăii, înspăimântată de curățenia şi ordinea fără cusur dinăuntru: o altă minciună pe care Mirnatius şi demonul lui o spuneau lumii, acoperind adevărul mobilelor sfărâmate şi al galeriilor rupte şi arse sub această poleială de frumusețe calpă. El luase cheia, dar am proptit un scaun sub mânerul uşii, ca să am cel puțin un moment de alertă dacă cineva voia să intre înăuntru. Apoi m-am întors la oglindă.

Mi-am scos coroana şi am pus-o cu grijă pe podea. Încă mai puteam vedea locul în care fusesem, malul rece al râului înghețat, cu o mică adâncitură în zăpadă în locul în care stătusem, aproape acoperită de neaua ce se cernea fără preget. Când am atins sticla oglinzii, am simțit ca şi cum m-aş fi împins prin nişte perdele grele, dar când m-am împins puternic în ea, mâinile mele au trecut dincolo, purtând numai colierul şi inelul. Deci inelul şi colierul erau de-ajuns. Apoi am scos colierul şi am încercat încă o dată. Dar de data aceasta, mâinile mi s-au oprit în sticla oglinzii, deşi am văzut încă zăpada şi am simțit frigul strecurându-se în lume printre degetele mele. Suprafața oglinzii avea un soi de moliciune îngăduitoare, în loc să fie netedă şi de nepătruns, dar nu m-a lăsat să

trec dincolo. Am încercat cu toate trei bijuteriile şi niciuna dintre ele, singură, nu m-a lăsat să pătrund prin oglindă; aveam nevoie de cel puțin două ca să trec dincolo. Și puteam să păstrez un inel pe mână în fiece oră a zilei şi să-l port şi în pat şi nimeni nu s-ar fi întrebat, dar coliere şi coroane ar fi fost îndeajuns de ciudate pentru a atrage atenția. Și, dacă Mirnatius ghicea cum i-am scăpat, avea să se asigure că n-o să mai am altă şansă.

M-am dus să mai privesc o dată în oglindă, către malul înzăpezit al râului. De-acum, mă încălzisem la loc. Puteam să-mi pun pe mine toate cămăşuțele, cele trei rochii noi, toți ciorapii şi încă o pereche groasă de lână peste cizme. Puteam păşi din nou prin oglindă şi să dispar. Dacă porneam de-a lungul râului înghețat, poate c-aş fi găsit vreun adăpost. Aveam şi o mână de flecuşțețe în cutia cu bijuterii, mai multe daruri primite la nuntă; îmi puteam umple buzunarele cu ele şi să încerc să-mi cumpăr ajutor sau adăpost, dacă locuia cineva în codrul acela adânc. Nu ştiam cum avea să lucreze vraja, dar eram pregătită să mor înghețată în zăpadă, ca să scap de creatura din vatră.

Însă dimineața țarul avea să trimită după Magreta. Ea avea să vină fără urmă de şovăială. Avea să fie atât de fericită pe drumul până aici; inima ei plină de speranță avea să creadă că-mi înduplecasem soțul să mă lase s-o chem să-mi țină tovărăşie şi că, până la urmă, țarul s-ar putea să nu fie chiar un căpcăun, ba chiar că se îndrăgostise deja de mine şi era gata să fie milos. După care el avea s-o dea pradă demonului, s-o tortureze ca să afle cunoştințe pe care sărmana nu le avea, ca să afle unde dispărusem.

#

Sania Străvechiului ne-a purtat în zbor pe deasupra drumului de argint, care trecea printre două şiruri de arbori înalți şi albi, coaja lor de culoarea cenuşii pălind alburie pe crengile mai uşoare, acoperite cu frunze albe ca laptele, cu nervuri transparente. Floricele cu şase petale ca nişte fulgi uriaşi pluteau peste umerii noştri, căzându-ne în poală, în timp ce copitele cerbului tropoteau ca nişte tobe pe suprafața drumului, netedă ca un lac înghețat. Nu puteam zări

nimic altceva decât iarnă, de jur împrejur. Am încercat să rup tăcerea de câteva ori, întrebând încotro mergeam şi cât avea să dureze drumul, dar tot atât de bine aş fi putut să întreb cerbul. Străvechiul nici măcar nu s-a uitat la mine.

Dar, în cele din urmă, un munte începu să se zărească în zare: pierdut în ceţuri şi greu de văzut din pricina depărtării, după cum am crezut, dar n-a fost mai uşor de zărit nici când ne-am apropiat de el şi s-a făcut şi mai uriaş. Lumina trecea prin el şi licărea pe creştet, dar numai pentru o clipă, după care găsea o altă parte a muntelui pe care s-o lumineze, de parcă întregul masiv era tăiat din sticlă şi nu făcut din piatră şi pământ, iar drumul urca o pantă aflată pieziş, la capătul căreia se afla o poartă înaltă din argint.

Drumul a încetinit ciudat odată ce am zărit poarta. Copitele cerbului goneau la fel de iute, iar copacii alunecau pe lângă noi ca şi până atunci, dar muntele nu se apropia defel, rămânând încă departe, întunecând aceeaşi bucată de cer. Nu păream a ne apropia vreun pic. Lângă mine, Străvechiul şedea cât se poate de liniştit, privind mereu drept înainte. Apoi vizitiul şi-a întors capul foarte puțin: nu a privit spre noi propriu-zis, dar a făcut un mic gest în direcția muntelui, iar buzele Străvechiului s-au strâns cu luare-aminte. Nu a făcut niciun alt semn şi nu a spus nimic, dar muntele a început dintr-odată să se apropie iar de noi, ca şi cum, până atunci, doar voința lui îl ținuse la distanță.

Am ieşit din pădure, iar acoperământul de arbori albi s-a sfârşit. Drumul Străvechilor s-a contopit cu un râu care curgea în cealaltă direcție, izvorând din munte şi acoperit de un strat subțire de gheață, brăzdat de linii formate în apa întunecată, curgând încetişor în aval. Pe măsură ce ne apropiam, am putut vedea cum o cascadă îngustă alimenta râul cu apă, un văl lung şi subțire căzând în gol din coasta muntelui de sticlă şi oprindu-se într-un lac de ceţuri opace, înainte ca râul să curgă năvalnic la vale. N-am înțeles de unde venea cascada: nu se găsea zăpadă aşternută pe acele creste stranii şi cristaline, care să se topească şi s-o hrănească cu apă, şi nici pământ din care s-ar fi putut scurge. Dar am trecut îndeajuns de aproape de ea ca să simt pe obraz o boare diafană, înainte ca

drumul să suie pieptiş şi ca porţile de argint să se deschidă odată cu sosirea noastră.

Sania s-a afundat înlăuntrul muntelui fără să încetinească, gonind ca lumina între două clipiri, prin scânteieri stranii ce păreau incrustate în pereţi, cu vinişoare răsucite de argint şi din loc în loc câte un licăr de cristal strălucitor în culori dintre cele mai vii. Guri întunecate de tuneluri ramificate se iveau împrejurul nostru, dar drumul continua să urce, cotind şi umplându-se de lumină, până când ne-a scos într-o pajişte întinsă de alb îngheţat. Am crezut mai întâi că trecusem prin întregul munte şi am ieşit înapoi, dar nu aşa stăteau lucrurile: ne găseam înlăuntrul unei uriaşe cavităţi din apropierea piscului, cu muchii de cristal strălucitor drept acoperiş. Cenuşiul palid şi nesfârşit al cerului era desfăcut aici înăuntru în străluciri ca de giuvaieruri, un păienjeniş de linii diafane, de curcubeie nemaivăzute, care se întretăiau, iar în mijlocul pajiştii de sub acoperişul de diamant, creştea un crâng de arbori albi.

Deşi bolnavă de frică, de furie şi de propria-mi neajutorare, frumuseţea de neînchipuit a acestui loc m-a prins în mrejele sale. Am privit în sus către bolta muntelui, cu ochii înţepaţi de lumina orbitoare a iernii, şi aproape am reuşit să mă conving singură că visam. Nu mă puteam închipui ca făcând parte din peisaj. Mult mai uşor era să-mi închipui că sunt întinsă în patul îngust din casa bunicului, poate chiar bolnavă, cu fierbinţeală. Însă priveliştea din jur punea stavilă închipuirii mele. Sania a încetinit şi s-a oprit într-un sfârşit, când vizitiul a tras de frâiele cerbului, puţin în afara cercului de arbori, şi o sumedenie de chipuri de Străvechi s-au întors să mă privească, printre ramuri.

După o clipă, stăpânul meu Străvechi s-a ridicat în picioare şi a coborât din sanie, cu gesturi ţepene. S-a proţăpit acolo cu spatele la mine, ţeapăn şi nemişcat, până ce am coborât şi eu după el, încet şi cu grijă. Pământul a scrâşnit uşor sub talpa mea când l-am atins la coborâre, acoperit cu iarbă argintiu-cenuşie, îngheţată sub desene albe de ger. Toate mi se păreau mai mult decât adevărate. Încă nu primisem niciun cuvânt de lămurire. I-a spus scurt vizitiului:

– Du ăsta în cămară! arătând cu mâna spre cufărul încărcat cu aur, ce se afla încă în spatele saniei.

Vizitiul a dat din cap, a smucit frâiele cerbilor, care au întors capetele, şi a pornit, peste potecă şi împrejurul crângului, până când s-a făcut nevăzut. Apoi seniorul Străvechi s-a întors şi a pornit deodată spre crângul de arbori, iar eu a trebuit să alerg ca să pot ține pasul cu mersul lui grăbit.

Copacii albi din crâng fuseseră sădiți în cercuri din ce în ce mai largi, iar înlăuntrul acestor cercuri ceilalți Străvechi se aşezaseră după rang sau cel puțin după strălucirea gătelii lor. Cei din cercul cel mai îndepărtat, cel mai ticsit de lume, purtau haine cenuşii cu podoabe sărace de argint; câteva giuvaieruri în culori vii şi-au făcut apariția în cercurile următoare. Pe măsură ce cercurile se făceau tot mai mici, bijuteriile şi veşmintele deveneau din ce în ce mai deschise la culoare, iar cei din cercul cel mai îngust îți luau ochii cu bijuterii în trandafiriu şi galben-pal, şi alb înrourat, îmbrăcați cu toții în alb şi cenuşiu deschis.

Dar numai atunci când am trecut prin cercul cel mai îngust, am zărit ici-colo firave străluciri de aur şi, chiar şi atunci, doar câte un fir de poleială pe o încheietoare de mantie sau pe un inel de argint, de parcă aici aurul ar fi fost tot atât de rar ca argintul fermecat în lumea din care veneam. Dintre toți, doar stăpânul meu Străvechi purta veşminte în întregime albe şi bijuterii în culori lămurite, şi avea o dungă groasă din aur curat în jurul părții de jos a coroanei sale de argint. M-a condus printre supuşii lui fără să se oprească, până am ajuns lângă un dâmb înălțat chiar în mijlocul crângului. Dâmbul era acoperit cu un mănunchi de vergele zimțate de gheață şi de cristale lucitoare, iar spirala îngustă şi subțire a unui pârâu înghețat se răsucea la poalele dâmbului, prelingându-se ca o dungă de argint printre arbori.

Lângă mănunchiul de forme înghețate, şedea un slujitor cu ochii plecați, atât de nemişcat încât ai fi putut crede că fusese şi el cioplit în gheață. Ținea în mâini o pernuță albă, pe care se odihnea o coroană înaltă de argint, ciudat de cunoscută ochilor mei: Isaac ar fi putut tot atât de bine s-o folosească drept

model. Regele Străvechilor s-a oprit când a ajuns în dreptul ei, privind cu luare-aminte la bijuteria stranie şi diafană, iar, când s-a întors către supuşii de-un neam cu el, faţa i-a încremenit într-o expresie parcă lipsită de viaţă. Nici nu s-a uitat la mine, şi a strigat cu glas îngheţat: „Iat-o pe doamna mea şi regina voastră!"

Am privit pe deasupra mării strălucitoare de alb şi am văzut toate acele chipuri ireale îngheţate, uitându-se la mine golite de expresie, dar cu dezaprobare: nici ei nu-şi închipuiau că aş putea face parte din peisaj, şi nici nu şi-o doreau. În cercurile cele mai apropiate, *se zăreau* unele zâmbete, crude şi cunoscute: erau aceleaşi zâmbete cu care crescusem – zâmbetele pe care le afişau pe chip oamenii când îmi spuneau povestea fiicei de morar, zâmbetele pe care mi le aruncau când le băteam la uşă pentru prima dată. Doar că de data asta nu îmi zâmbeau *mie*: eram prea neînsemnată ca să merit aşa ceva. Îi zâmbeau *lui*, un pic neîncrezători, o ceată de nobili încântaţi să-şi vadă propriul rege înjosit de căsătoria cu o muritoare smeadă şi prăpădită.

Regele a ridicat coroana de pe pernuţă: cu mişcări iuţi, ca să termine mai repede ceremonia şi să pună capăt umilinţei la care se supunea. Nici eu nu-mi doream să fiu acolo mai mult decât el, batjocorită de privirile tuturor, însă ştiam ce mi-ar fi spus bunicul: acele chipuri aveau să rânjească la infinit dacă le dădeam voie. Nu întrevedeam însă vreun fel în care să le fac să înceteze vreodată. Cavalerii înalţi cu pomeţii albi şi bărbi ca de ţurţuri purtau la cingătoare săbii şi pumnale de argint, arcuri albe le atârnau pe umeri, pe care le foloseau să vâneze muritori doar de plăcere; eu însămi îl văzusem pe regele lor luând suflarea de viaţă a unui om doar cu o simplă atingere. Oricare dintre ei m-ar fi putut hăcui într-o clipită.

Însă, când regele s-a întors către mine, cu coroana în mâini şi faţa îngheţată de nemulţumire, am întins cu îndrăzneală mâna şi am apucat de coroană odată cu el, înainte să apuce să mi-o aşeze propriu-zis pe creştet. M-a săgetat cu o privire îngheţată pe deasupra coroanei, silit cel puţin să dea o expresie trăsăturilor proprii, iar eu, la rându-mi, i-am aruncat o privire în care se citea o hotărâre de

nestrămutat. Simțeam cum creşte în mine vechea mânie, dar aici nu mă făcea să-mi fie frig; îmi era îndeajuns de cald ca să mi se ridice aburi din obraji, care să-mi strălucească printre palme. Unde degetele mele au atins coroana, aceasta a început să se încălzească şi, peste tot împrejurul meu, zâmbetele ascuțite ca un tăiş de sabie au început să se risipească, în vreme ce dungi subțiri de aur ieşeau de sub degetele mele şi se contopeau cu argintul coroanei, lărgindu-se, încolăcindu-se peste fiecare nod subțire de filigran, nelăsând niciuna neatinsă.

Regele Străvechilor a rămas nemişcat, cu buzele strânse într-o linie dreaptă, privind cum argintul se preschimbă, până când între mâinile noastre întreaga coroană a strălucit aurie ca răsăritul de soare, stranie şi însuflețită, sub cerul acoperit de nori plumburii. Toată adunarea a scos un suspin când strălucirea s-a stins, auzindu-se doar un murmur suav de şoapte. A mai ținut o clipă coroana în aer, după care am aşezat-o împreună pe creştetul meu.

Era de departe mai grea decât fusese coroana de argint; i-am simțit greutatea pe gât şi pe umeri, încercând să mă încovoaie. Şi mi-am amintit, oarecum târziu, că aceasta fusese chiar puterea pe care venise s-o afle la mine, lucrul anume pentru care mă dorise dintotdeauna, iar acum le arătasem tuturor că, într-adevăr, dețin această putere. Cu siguranță nu se afla nicio şansă ca el să mă lase să mai plec vreodată. Dar nu mi-am plecat capul umilită şi m-am întors să-i privesc în față pe toți. Pe chipurile lor nu se mai citeau acum zâmbete, iar dezaprobarea se preschimbase în precauție. Le-am privit chipurile reci şi mi-am jurat că, de-acum înainte, n-avea să-mi mai pară rău de nimic.

Nu am făcut schimb de legăminte, nu s-a ținut niciun ospăț şi, desigur, nu am primit felicitările nimănui. Câteva fețe parcă tăiate în gheață şi câțiva ochi piezişi m-au măsurat cu privirea, dar cei mai mulți dintre ei s-au întors pe picioare şi s-au îndepărtat, plecând din crâng, lăsându-ne singuri lângă dâmb. Până şi slujitorul a făcut o plecăciune şi s-a făcut nevăzut, iar când toți supuşii au plecat, regele Străvechilor a mai rămas o clipă, după care şi *el* mi-a întors spatele şi s-a îndepărtat, urmând firul pârâiaşului înghețat, ca sticla şlefuită a unei oglinzi.

L-am urmat. Ce altceva puteam face? Pe măsură ce ne apropiam de peretele lucitor de sticlă al incintei boltite, i-am văzut pe ceilalți Străvechi păşind peste praguri de uşi şi guri de tunel, de parcă ar fi trăit între zidurile de cristal, precum căsuțele zidite de jur împrejurul unei pajişti. Pârâul de gheață s-a lărgit tot mai mult trecând pe lângă el; către capătul crângului boltit, când am ajuns lângă zidul strălucitor, pojghița înghețată de la suprafață s-a subțiat, încât am putut zări apa curgând dedesubt; iar acolo unde pârâul atingea zidul, gheața se crăpa la suprafață, lăsând să se vadă apa curgând, înainte de a se năpusti într-o gură neagră de tunel, dispărând apoi cu desăvârşire.

Lângă acea gură de tunel, începea drumul anevoios al unei scări, tăiate în coasta muntelui. Regele Străvechilor m-a condus pe scări în sus – un urcuş amețitor, obositor pentru picioare, care ne-a dus până deasupra vârfurilor copacilor albi. Când am privit în jos din greşeală – m-am străduit din greu să n-o fac, ca să nu mă prăbuşesc drept în gol; scara nu avea niciun fel de balustradă –, am putut vedea mai desluşit cercurile şi restul pajiştii, ca o întindere albă în jurul lor. Mi-am ținut mâna pe peretele muntelui de lângă mine şi mi-am potrivit paşii cu mare grijă. El ajunsese cu mult înaintea mea când am poposit şi eu în vârf şi mă aştepta, cu pumnii încleştați în şold, cu spatele întors.

De o grosime deopotrivă cu peretele muntelui, sălaşul unde urcasem era din cale-afară de întins: se sfârşea cu un perete subțire de sticlă la celălalt capăt, de o desăvârşită transparență, prin care puteai privi din coasta muntelui în jos. M-am apropiat încetişor şi am privit departe de tot, spre poalele muntelui. Aflată acum dedesubtul meu, cascada se scurgea drept printr-o crăpătură în peretele stâncos, cu margini fumurii, asemenea unui pahar spart în foc. Se prăbuşea în abis într-un norişor de ceață umedă, singurul lucru pe care îl puteam zări de sus, iar râul pe jumătate înghețat ieşea la iveală, în curgerea lui către codrul întunecat de brazi cu vârfurile pudrate cu alb. N-am putut zări nicăieri drumul străjuit de arbori colilii. Sania gonise preț de numai câteva ore, dar nici urmă de Vysnia nu

se zărea în depărtare, nici urmă de vreo aşezare omenească. Doar iarna cea fără de sfârşit se întindea în cele patru zări.

Nu îmi făcea plăcere să privesc întinderea întunecată şi nesfârşită, drapată cu dantelărie de nea; nu-mi făcea plăcere că Vysnia nu se vedea acolo unde ar fi trebuit să se afle şi nici drumul muritorilor din oraş până în sat la mine. Le fusese dor de mine alor mei, acasă? Sau ieşisem pe nesimțite din gândurile lor, la fel cum reuşeam eu să uit de Străvechi, ori de câte ori nu mă uitam la el? Avea, oare, mama să uite de ce nu m-am întors acasă sau să *mă uite*, să uite că a avut vreodată o fată, care a câştigat prea mulți bani şi s-a împăunat cu asta, încât a fost răpită şi dusă departe de un rege?

Pereții odăii erau împodobiți cu draperii de mătase străvezie, cu un licăr argintiu, şi înăuntru nici urmă de vatră dătătoare de căldură, însă din când în când, la intervale egale, socluri încărcate cu cristale se ridicau din podea mai înalte decât mine, absorbind lumina şi reflectând-o înlăuntrul lor. Jos în poiană nu se ținuse niciun ospăț, dar în odaie se afla o măsuță de piatră albă pregătită anume pentru noi doi, pe care se odihneau două pocale din argint încrustat, unul cu un cerb, celălalt cu o căprioară. L-am apucat pe cel de-al doilea, dar, înainte să-l duc la gură, regele Străvechilor s-a întors, mi-a smuls pocalul şi l-a izbit de perete cu un clinchet răsunător, atât de puternic încât metalul s-a zgâriat la atingerea pietrei. Vinul s-a scurs într-o băltoacă întinsă pe podea, iar unde s-au scurs firişoarele de lichid a rămas în urmă o drojdie ciudată albă şi înspumată, lăsată de ceva ce fusese pus în pahar.

M-am holbat la ea.

– Aveai de gând să mă *otrăveşti*!

– De bună seamă că aveam de gând să te otrăvesc! a spus cu un glas sălbatic. De parcă n-ar fi fost îndeajuns de rău că a trebuit să mă *căsătoresc* cu tine, acum să trec şi prin asta...

A aruncat o privire încărcată de dispreț în lungul odăii în care, după cum mi-am dat seama, draperiile străvezii ascundeau un soi de alcov, un pat de nuntă.

– Nu era nevoie să te căsătoreşti cu mine de la bun început! am spus, în clipa aceea mai mult nedumerită decât speriată, însă el a făcut încă un gest scurt şi înfuriat de dispreţ, de parcă râcâiam o rană încă deschisă.

Aşadar, onoarea îi dictase că trebuie să mă ia de soție, deoarece aşa îmi făgăduise, dar n-avea să-l oprească să mă ucidă la puțin timp după căsătorie? La urma urmei, nu îmi făcuse legăminte de niciun fel; spusese supuşilor că eram regina lui şi îmi îndesase pe cap o coroană, fără vreo făgăduială de dragoste sau grijă față de mine.

Apoi mă adusese aici, sus, ca să mă ucidă, dar mă cruțase doar pentru că... Încet, m-am dus să ridic pocalul de unde se rostogolise pe podea. Am retrăit simțământul preschimbării coroanei sub mâinile mele, acea lumină caldă, iar unde mâna mea apăsa piciorul paharului, aurul ieşea la iveală îngemănându-se cu argintul. M-am întors către el cu pocalul preschimbat în întregime în mâini, iar el l-a privit cu ochi goi, de parcă i-aş fi arătat propria pieire, şi nu un pocal de aur.

– Nu trebuie să-mi mai reaminteşti. O să ai parte de mine după lege, a spus cu glas aspru, după care s-a ridicat şi şi-a zvârlit mantia de blană albă pe spătarul scaunului.

După care şi-a desfăcut manşetele, şi nasturele de la gât al cămăşii; era limpede că avea de gând să se dezbrace de îndată, şi apoi...

Aproape i-am zis că nu-i nevoie, dar mi-am dat seama, din ce în ce mai îngrijorată, că refuzul n-avea să-mi fie de niciun folos; deja mă luase de soție şi mă încoronase, pentru că aşa era *dator*, oricât aş fi încercat să mă împotrivesc, şi, chiar dacă avea să-mi dea bucuros otravă, n-avea să mă *înşele*. Căsătoria noastră îmi dădea dreptul să mă bucur de plăcerile patului conjugal, aşa că acum urma să am parte de ele, chiar dacă pofteam sau nu. Mă simțeam ca şi cum îmi pusesem o dorință, către o zână rea, să-mi dea un datornic care şi-ar plăti întotdeauna datoriile drept la țanc.

– Dar de ce râvniți atât de mult la aur? l-am întrebat cu disperare în glas. Aveți argint şi nestemate şi un munte de diamant. Chiar are vreun preț pentru voi?

Nici nu m-a băgat în seamă, la fel cum făcuse în sanie: eram doar un lucru care trebuia îndurat. Avea cam cincizeci de nasturi de argint de descheiat, dar ultimii îi alunecau iute printre degete. Văzând nasturii desfăcuți unul câte unul, am izbucnit într-o ultimă încercare disperată:

– Ce anume îmi dai în schimbul drepturilor mele conjugale?

S-a întors dintr-odată către mine, cu cămaşa atârnându-i aproape desfăcută peste pieptul dezgolit, cu pielea de un alb lăptos, precum dalele de marmură din palatul ducelui:

– O lădiță de giuvaieruri din tezaurul meu.

Uşurarea resimțită aproape că m-a făcut să încuviințez pe dată, dar m-am silit să răsuflu de trei ori ca să chibzuiesc, aşa cum făceam atunci când cineva îmi făcea o ofertă în târg, pe care îmi doream mult s-o accept. Străvechiul mă privea cu ochii îngustați, şi nu era vreun neghiob; deşi nu-şi dorea să se culce cu mine, ştia că nici eu nu-mi doream să mă culc cu el. Avea să-mi facă o ofertă măruntă, una care să-l coste mai nimic, ca să vadă dacă voi muşca repede momeala.

Desigur, tot îmi doream să accept – acum nu mai aveam *cum* să nu văd patul din spatele draperiilor diafane şi eram încredințată că avea să se poarte cu cruzime; din greşeală şi din graba de a termina mai repede, chiar dacă nu dinadins. Dar am încercat să mă gândesc ce mi-ar fi spus bunicul: mai bine să nu închei niciun târg, decât să închei unul prost şi să se creadă mereu despre tine că eşti o țintă uşoară. Mi-am oțelit sufletul, ca să nu mai simt nodurile din stomac, zicând:

– Pot să preschimb argintul în aur. Nu mă poți plăti cu *comori*.

S-a încruntat, dar fără să răbufnească.

– Ce vrei, atunci? Şi gândeşte-te bine, înainte să-mi ceri prea mult! a adăugat, ca un avertisment înghețat.

Am dat drumul răsuflării pe care o oprisem în piept. Desigur, acum mă confruntam cu o nouă greutate: nu voisem să se profite de mine, dar acum nu-mi doream nici să cer prea mult; şi cum aş fi putut şti ce însemna prea mult sau prea puțin pentru el? Mai mult, ştiam că n-avea de gând să-mi dea drumul, iar acum ştiam că nici să mă ucidă n-avea de gând; şi nu prea erau alte lucruri pe care să mi le doresc din partea lui, după cât îmi puteam închipui. În afară de răspunsuri din partea lui, mi-am dat dintr-odată seama. Aşa că i-am spus:

– În fiecare noapte, în schimbul drepturilor mele legiuite, o să îți pun cinci întrebări, iar tu o să-mi răspunzi la ele, oricât de prosteşti ți s-ar putea părea.

– O *singură* întrebare, a spus, şi nu ai voie să mă întrebi niciodată cum mă cheamă.

– *Trei*, am răspuns, căpătând dintr-odată curaj: cel puțin nu răbufnise plin de mânie.

Și-a încrucişat brațele, cu ochii îngustați, dar nu a spus nu.

– Ei bine? Pe aici se bate palma când încheiați un târg?

– Nu, a spus repede. Mai ai două întrebări.

Am strâns din buze cu țâfnă.

– Atunci, cum se încheie un târg în țara aceasta? l-am întrebat, deoarece mi-am dat seama că răspunsul la această întrebare avea să aibă o mare însemnătate.

M-a privit cu ochii mijiți:

– Printr-o ofertă făcută şi acceptată.

Desigur, nu aveam de gând să se işte sfadă din pricina acestui răspuns, dar mi-am dat seama că mă punea din nou la încercare, iar cu doar trei întrebări pe noapte aş fi lungit-o la nesfârşit cu frânturi de răspuns, până să aflu cu adevărat ceva de la el.

– Răspunsul tău nu-mi răspunde la întrebarea propriu-zisă, iar dacă răspunsurile tale nu au nicio noimă, mâine n-o să te întreb nimic, i-am spus deschis.

S-a încruntat mânios, dar şi-a îndreptat răspunsul:

– Mi-ai înfățișat termenii învoielii şi ne-am târguit, până când nu mi-a mai fost de trebuință să-i îmbunătățești. Aşadar, în virtutea acestor termeni, mi-ai pus întrebările tale şi ți-am răspuns cinstit; când o să-mi pui o a treia întrebare şi voi fi răspuns la ea, învoiala se va încheia şi nu-ți voi mai datora nimic. De ce altceva mai este nevoie? *Noi* nu avem nevoie de chițibuşurile mincinoase ale gesturilor şi hârtiilor voastre, iar încă dintru început cei nedemni de încredere n-au loc într-o învoială.

Astfel, el încheiase învoiala răspunzând la prima mea întrebare ca parte a târgului încheiat, iar *mie* mi se părea că astfel trişase oarecum. Dar n-am vrut să se işte sfadă din pricina asta. Aşa că îmi rămăsese o singură întrebare până a doua zi şi o mie de răspunsuri pe care mi le doream de la el. Dar i-am pus-o pe cea mai însemnată mai întâi:

– De ce-ar fi nevoie ca să mă laşi să plec?

A hohotit sălbatic.

– Ce nu am dat deja ca să am parte de tine? Mâna şi coroana mea, şi titlurile mele, iar tu îmi ceri să pun un preț şi mai mare pe tine? Nu. Te vei mulțumi cu ce ai primit până acum de la mine, în schimbul darului tău fermecat. Şi ține minte, fată muritoare! a adăugat, şuierând rece, cu ochii îngustați asemenea unor umbre albastre, ca nişte copci într-un râu înghețat, semn rău prevestitor de înec. Doar darul tău te ține acolo unde te afli. *Să ții minte!*

Spunând acestea, şi-a smuls mantia, şi-a aruncat-o pe spate şi s-a strecurat afară din odaie, trântind uşa în urma lui.

Capitolul XI

Îmi plac caprele, pentru că ştiu ce au de gând să facă. Dacă las ţarcul deschis sau un par din îngrăditură umblă, ies pe acolo şi mănâncă semănăturile, iar, dacă nu mă păzesc de picioarele lor, mă lovesc când le mulg, iar când le lovesc cu bățul fug, dar, dacă le lovesc foarte tare fug mereu când mă văd, doar dacă nu cumva sunt foarte flămânde şi eu am de mâncare. Pot aşadar înțelege caprele.

Am încercat să-l înțeleg pe taica, pentru că am crezut că, dacă-l înțeleg o să mă lovească mai puțin, dar n-am reuşit niciodată, şi n-am înțeles-o pe Wanda, pentru că îmi spunea mereu să fug, dar îmi făcea de mâncare, cum le făcea şi celorlalți, şi îmi dădea de îmbrăcat câteodată. Serghei era de treabă cu mine aproape tot timpul, dar câteodată nu era. Şi nici asta n-o înțelegeam. Am crezut odată că asta se întâmpla pentru că eu eram poate cel care o omorâse pe mama la naştere, dar l-am întrebat pe Serghei şi el mi-a spus că aveam trei ani când a murit mama şi că a murit din pricina altui bebeluş.

În ziua aceea, m-am dus la copacul alb şi am văzut mormântul ei şi al bebeluşului, şi i-am spus că îmi pare rău că a murit. Mama mi-a spus că şi ei îi pare rău şi să nu dau de necaz, şi să ascult de Wanda şi de Serghei; şi aşa am făcut, după puterile mele.

Însă acum Wanda şi Serghei fugiseră, iar taica era mort şi n-am mai rămas decât eu şi caprele, şi drumul lung pe jos de făcut până în târg. Nu mai fusesem în târg decât o dată, în ziua în care Străvechii l-au prins pe Serghei, şi fusese cât pe ce să nu ajung. Când l-am găsit, mai întâi am crezut că nimeni n-o să mă ajute, dar mai apoi m-am gândit că poate mă înşel, aşa cum mă înşelasem şi în alte privințe, şi că ar trebui cel puțin să încerc. Apoi m-am întrebat pe cine ar trebui să întreb, pe taica sau pe Wanda. Taica era mult mai aproape, se afla pe

câmp, muncind, iar Wanda era departe, tocmai în târg, şi aveau să treacă multe ore până să se întoarcă, timp în care Serghei avea să zacă în pădure. Dar tot nu eram sigur, aşa că am fugit s-o întreb pe mama, iar ea mi-a zis să mă duc după Wanda, ceea ce am şi făcut. Iar atunci a fost singura dată când am ajuns în târg.

Acum nu puteam să merg la fel de repede, cu caprele după mine, dar oricum nici nu doream să merg repede. Ştiam că Wanda o place pe panova Mandelstam şi că ne dădea câteodată ouă, dar era o femeie pe care nu o cunoşteam şi pe care n-aveam cum s-o înțeleg şi nu ştiam ce m-aş face dacă mi-ar fi spus să plec. Nu credeam că m-aş fi putut întoarce ca să-i cer mamei ajutorul; altfel nu mi-ar fi dăruit nuca, fiindcă nuca era un lucru de păstrat. Aşa că îmi era frică să mă duc în târg, ca nu cumva panova Mandelstam să nu mă primească în casa ei şi să rămân în târg singur cu patru capre, neştiind ce să fac şi încotro să apuc.

Dar Wanda avusese dreptate, pentru că, odată ajuns la casa lor, panova Mandelstam a ieşit de îndată şi m-a întrebat:

– Stepon, ce cauți aici?

A spus-o de parcă m-ar fi cunoscut, deşi nu mai fusesem în casa lor decât o dată şi nu vorbisem niciodată cu ea, doar Wanda vorbise. M-am întrebat dacă nu cumva o fi vreo vrăjitoare.

– S-a îmbolnăvit Serghei? N-a putut veni în seara asta? Dar ce cauți cu caprele după tine?

Vorbea şi punea atâtea întrebări, încât n-am ştiut la care să-i răspund mai întâi.

– O să-mi dați voie să rămân? am întrebat-o eu în schimb, pentru că îmi doream cu ardoare să aflu mai întâi răspunsul ei.

Mi-am închipuit că putea să-mi pună restul de întrebări după aceea.

– Şi caprele?

A tăcut, s-a uitat la mine, apoi a spus:

– Da. Pune-le în țarc şi vino înăuntru să bei un ceai.

Am făcut ce mi-a zis panova Mandelstam, iar când am intrat în casă mi-a dat o ceaşcă de ceai fierbinte, mult mai bun decât orice ceai pe care îl băusem vreodată

acasă, şi mi-a dat o felie de pâine cu unt, iar după ce am mâncat-o, mi-a mai dat o felie. Și după ce am mâncat-o şi pe asta, mi-a mai dat o felie unsă cu *miere*. Aveam burta atât de plină, că o puteam simți apăsând cu mâna.

Pe când mâncam, a intrat şi panov Mandelstam. La început, m-am îngrijorat puțin, pentru că ajunsesem să cred că lucrurile mergeau bine pentru mine datorită faptului că panova Mandelstam era mamă. Nu înțelegeam eu prea bine ce însemnau mamele, pentru că a mea dormea sub un copac, dar ştiam că sunt nişte ființe bune şi că erai foarte supărat şi trist dacă o pierdeai pe a ta; Wanda era tare supărată, la fel şi Serghei, şi oricum, ori de câte ori taica intra în casă voiam mereu să fug, aşa cum fac caprele. Dar intrarea lui panov Mandelstam n-a semănat deloc cu felul în care intra în casă taica: n-a fost însoțită de gălăgie. Doar m-a privit, după care s-a dus spre panova Mandelstam şi a întrebat-o cu glas scăzut de parcă nu voia ca eu să aud:

– A venit şi Wanda cu el?

A clătinat din cap.

– A adus caprele. Ce s-a întâmplat, Josef? Vreun necaz?

El a încuviințat din cap, apropiindu-şi-l de al ei ca să nu pot auzi ce anume şoptea, dar nici n-aveam nevoie să aud, pentru că, desigur, eu ştiam deja despre ce necaz era vorba: era vorba despre fuga Wandei şi a lui Serghei, pentru că taica zăcea mort în casă. Panova Mandelstam şi-a mototolit şorțul în mâini şi şi-a acoperit gura auzind cele şoptite de soțul ei, după care a spus cu glas aprig:

– Nu pot să cred! Nici măcar pentru o clipă. Nu Wanda! Kajus ăsta nu-i altceva decât un hoț, mereu a fost. Îi face necazuri sărmanei fete.

Panov Mandelstam a încercat s-o facă să tacă, dar ea s-a întors către mine şi mi-a spus:

– Stepon, în târg se spun lucruri îngrozitoare despre frații tăi, Wanda şi Serghei. Se spune că l-au omorât pe tatăl vostru.

– Da, l-au omorât, am spus şi amândoi s-au holbat la mine.

S-au privit apoi în ochi, iar panov Mandelstam s-a aşezat la masă lângă mine şi mi-a spus cu glas liniştit, aşa cum vorbeam eu cu o capră atunci când era speriată.

– Stepon, vrei să ne povesteşti ce s-a întâmplat?

M-au cuprins grijile când m-am gândit că trebuia să le spun totul de-a fir a păr, într-o mulțime de cuvinte, iar eu nu eram bun la povestit.

– O să-mi ia mult timp ca să vă istorisesc totul, am spus.

Dar el a încuviințat din cap, aşa că mi-am dat toată silința, iar ei n-au scos un cuvânt care să mă întrerupă, chiar dacă mi-a luat mult timp să povestesc. S-a aşezat şi panova Mandelstam la masă, după puțin timp, cu mâinile încă la gură.

Când am terminat de povestit, amândoi au rămas tăcuți, apoi panov Mandelstam a spus:

– Îți mulțumim că ne-ai mărturisit totul, Stepon. Sunt tare bucuros că Wanda te-a trimis la noi. O să poți să rămâi aici oricât vei vrea.

– Şi dacă vreau să rămân pentru totdeauna? am întrebat, ca să mă asigur.

– Atunci, vei avea un acoperiş deasupra capului tot atât cât vom avea şi noi, a spus el.

Panova Mandelstam plângea lângă mine, dar şi-a şters ochii, după care s-a ridicat şi mi-a mai dat nişte pâine şi ceai.

#

Mi-am făcut un pat din blănuri albe în fața oglinzii şi m-am culcat chiar acolo pe ele, ca să le pot lua în brațe şi să mă furişez prin oglindă într-o clipită. Am avut un somn agitat, ridicând în răstimpuri capul ca să ascult. Dar nu a venit nimeni peste noapte. M-am trezit în cele din urmă, pe când cerul lumina difuz, în sunetul clopotelor de dimineață, şi după o clipă m-am ridicat şi am luat scaunul de sub clanța uşii, apoi am bătut la uşă până când gărzile somnoroase de pe coridor au deschis-o – doi oşteni deosebiți față de cei care mă însoțiseră până în odaie cu o noapte înainte. M-am întrebat ce se întâmplase cu acei oşteni. Nimic bun, mi-am închipuit, dacă Mirnatius credea, într-adevăr, că îi mituisem.

– Trebuie să merg la utrenie, le-am spus noilor gărzi, cu atâta încredințare de câtă eram în stare: *trebuie* să merg. Vreți să-mi arătați calea? Nu cunosc casa aceasta.

Pândită de un demon gata să mă devoreze, simțeam o aplecare mai mare către credință şi nu era nimeni care să le spună gărzilor că acasă eram mai puțin credincioasă, aşa că nu le-a păsat prea tare. M-au condus până jos la biserica mică, unde am îngenuncheat cu capul plecat, mişcându-mi buzele în zvon de rugăciuni. Nu era multă lume, doar preotul şi câteva femei mai în vârstă în slujba ducelui, care m-au privit aprobator, ceea ce putea să se dovedească util. Frigul nefiresc era adus de crivăț, suflând printre pereții de lemn. Dar nu-mi păsa, era un ecou stins al frigului din regatul iernii de cealaltă parte a oglinzii, refugiul şi scăparea mea. Frigul mă ajuta să rămân rece, să îmi pun ordine în gânduri.

Într-o firidă, chiar lângă mine, se afla o statuie a Sfintei Sofia, legată în lanțuri şi cu ochii ațintiți la ceruri. Un țar păgân o legase cu acele lanțuri şi-i tăiase capul pentru că predica evanghelia, dar ea câştigase războiul, chiar şi pierzând bătălia, iar acum lanțurile erau păstrate ca relicve sfinte în catedrala de la Koron şi arătate mulțimii la încoronarea țarilor şi cu alte prilejuri deosebite. Fuseseră folosite când răposata țarină, mama lui Mirnatius, a fost prinsă pe când încerca să-l omoare pe fratele lui mai mare cu puterea vrăjilor; şi chiar dacă a avut un demon de încredere de partea ei, au ținut-o legată îndeajuns de mult încât până la urmă să o ardă pe rug.

Aşa că Mirnatius avea un motiv întemeiat să nu-şi arate puterile în fața mulțimii. De aceea nu se năpustise asupra mea în sala de ospețe sau în sanie, de pildă, şi nu-şi dorea neajunsul de a convinge pe toată lumea că fugisem de el. Am încercat să prind curaj gândindu-mă la asta, dar erau atât de puține lucruri care să-mi dea curaj. Puteam încerca să trasez granițe care să-i țină departe puterile, dar ele erau înspăimântător de mari: el era soțul meu, tot el era țarul, însă era un vrăjitor cu un demon de foc de partea lui, un demon care *râvnea* să mă aibă. Iar

singura mea putere era să mă refugiez într-o lume de gheață şi să mor într-un fel mai puțin îngrozitor.

Dar n-am putut rămâne la nesfârşit în biserică. Slujba se terminase. A trebuit să mă ridic şi să plec cu celelalte femei înapoi către casă, iar când am ajuns în sala de mese pentru micul dejun, Mirnatius era acolo, întrebând-o pe soția ducelui:

– A văzut-o cineva azi-dimineață pe iubita mea soție?

De parcă n-ar fi avut habar de ce mi se putuse întâmpla, iar în ochii ațintiți asupra ducesei a răsărit o privire înadins aspră, ca şi cum ar fi dorit să-i bage în cap ceva.

Femeile s-au adunat ca un cârd de gâşte în jurul meu, erau şi slujitori care puneau micul dejun, ba chiar şi Azuolas a venit; m-am simțit mai liniştită în prezența lor şi am strigat limpede spre celălalt capăt al încăperii:

– Am fost să-mi fac rugăciunea, Măria Ta.

Mirnatius a tresărit puternic şi s-a răsucit ca să mă privească, de parcă eu însămi aş fi fost o vedenie sau un demon.

– Unde-ai plecat azi-noapte? a întrebat răstit, chiar de față cu întreaga asistență.

Dar nu şi-a invocat demonul, nici nu s-a năpustit asupra mea să mă târască din încăpere urlând, iar eu am scos un suspin tăcut de uşurare şi mi-am plecat ochii sfioasă.

– Am dormit foarte bine după ce ai plecat, stăpâne, am spus. Sper că şi Măria Ta a dormit la fel de bine.

M-a măsurat cu privirea de sus în jos, apoi s-a uitat la gărzile care mă flancau şi care rânjeau spre el în chip de felicitare, fără să bănuiască nimic; toată lumea împrejurul nostru şi-a ascuns zâmbetele cauzate de entuziasmul meu de femeie proaspăt căsătorită. Când ochii i-au zăbovit din nou asupra chipului meu, Mirnatius devenise neîncrezător. Printre lucrurile distruse de mânia lui nestăvilită se număra şi lada mea de zestre, ca şi toate veşmintele mele, iar vrăjile lui le reparaseră şi pe ele. Mi-am dat seama de uimirea lui când şi-a recunoscut

rodul propriei imaginații în complicatele modele vegetale de pe dantela manteluței mele. Se vedea limpede că nu mai pricepea nimic din toată povestea.

Mi-am călit inima şi am traversat încăperea ca să-l iau de braț.

– Mi-e şi cam foame, am adăugat, ca şi cum nu-l văzusem cum se înțepeneşte pe picioare şi caută să se îndepărteze un pic de mine. Mergem să luăm micul dejun?

Nu mințeam. Mirnatius nu mă lăsase decât să ciugulesc câte ceva la ospățul de nuntă, iar frigul îmi făcuse o foame de lup. La masă, am mâncat cât pentru doi, în vreme ce soțul meu abia s-a atins de bucate şi m-a privit în răstimpuri cu ochii mijiți, de parcă voia să se asigure că eram acolo cu adevărat.

– Acum îmi dau seama, draga mea, că, purtat de patimă, m-am grăbit să te duc cât mai departe de casa tatălui tău, mi-a spus într-un târziu. Trebuie că te simți tare singură fără niciuna dintre slujitoarele de acasă.

Nu mi-am ridicat privirea spre el, dar am spus cu glas desluşit:

– Dragul meu soț, nu duc lipsă de companie acum că te am lângă mine, dar mărturisesc că mi-este dor de bătrâna mea doică, care a stat lângă mine de când s-a prăpădit mama.

A deschis gura ca să-mi spună că avea să trimită după ea, apoi s-a oprit şi a spus, neîncrezător:

– Ei bine, când ne vom întoarce de tot la Koron, o să trimitem după ea cât mai curând cu putință.

Astfel i-am obținut Margretei măcar atâta siguranță, făcându-l să creadă că eu mi-o doresc lângă mine. I-am mulțumit cu toată sinceritatea.

Peste noapte, zăpada căzuse din belşug, ținându-ne în casă încă o zi, şi m-am folosit de fiecare prilej ca să evit compania soțului meu pentru tot restul zilei: bătrânul meu catihet ar fi fost surprins peste poate să vadă cât de mult schimbase căsătoria obiceiurile mele legate de credință. Soția ducelui a părut uşor surprinsă când i-am cerut să mergem să ne rugăm din nou după micul dejun, dar i-am mărturisit că mama murise dând naştere unui copil, şi doream să cer ajutorul

Maicii Domnului, după care ea şi-a arătat aprobarea față de înțelegerea amănunțită de care dădeam dovadă în privința îndatoririlor mele.

Desigur, nimănui nu-i plăcea că țarul n-avea încă un moştenitor, mai ales că arăta atât de gingaş. La masa tatei, oaspeții lui obişnuiau să clatine din cap dezaprobator şi să spună că țarul ar fi trebuit să se căsătorească de mult. Împărăția nu-şi putea permite o luptă pentru succesiune. Dacă şi-ar fi putut permite, ar fi avut loc una cu şapte ani în urmă, când bătrânul țar şi fiul lui mai mare muriseră, lăsând doar un băiat de doisprezece ani drept moştenitor, un băiat nefiresc de frumos şi gingaş ca o floare, înconjurat de arhiduci şi prinți gata să se încaiere ca leii pentru tron, pe deasupra capului său.

Câțiva dintre ei chiar veniseră la Vysnia de-a lungul anilor, sperând să obțină sprijinul tatei şi încercând să-i intre în grații, iar eu am stat la masa tatei cu ochii în farfurie, ascultându-i răspunsurile. Oaspeții nu vorbeau niciodată deschis, dar nici tata nu întreba pe şleau, ci le dădea un platou cu prăjituri umplute cu gem de fructe de pădure mici şi acrişoare, adus din Svetia, şi spunea într-o doară: „Vedem o mulțime de negustori din Svetia în piețele noastre. Se plâng mereu că dările sunt mari“, ceea ce voia să însemne că regele Svetiei avea o flotă însemnată şi privea cu ochi lacomi portul nostru de la miazănoapte. Sau obişnuia să spună: „Aud că al treilea fiu al hanului a prădat luna trecută oraşul Riodna din răsărit“, ceea ce voia să însemne că marele han avea şapte fii dornici de pradă, luptători încercați cu toții, având sub arme un număr mare de războinici.

Nu mai departe de anul trecut, i-am făcut o vizită prințului Ulrich. În fiecare seară, după ce Vassilia şi prietenele ei plecau de la masă şuşotind, aruncându-mi priviri încântate, deoarece nu amenințam să fiu vreo mare frumusețe, rămâneam lângă tata. Ulrich, a cărui fiică nu se căsătorise încă cu țarul, deşi ar fi trebuit să o facă, vorbea despre prețul în creştere al sării, lucru care îl îmbogățea, şi de cât de bine deprinseseră călăria tinerii lui cavaleri. În ultima noapte a vizitei, tata şi-a întins mâna peste masă să ia câteva alune dintr-un castron, şi a remarcat cu glas absent: „Străvechii au dat foc iarna asta unei mănăstiri aflate la o zi călare de

Vysnia“, în timp ce spărgea alunele şi alegea miezul, lăsând cojile goale în farfurie.

Toți seniorii de la masă înțeleseseră ce vrea să spună tata: chiar şi izbânda, care n-avea să vină tocmai repede, urma să-i facă o pradă uşoară pentru fiarele mai puternice din afara granițelor împărăției sau pentru duşmanii dinăuntru. Până în clipa de față, toți trataseră sfatul tatei cu seriozitate. Poate doar arhiducele Dmitir ar fi putut pune gheara pe tron fără să provoace lupte mai crâncene: era conducătorul mărcilor din Răsărit şi deținea cinci oraşe, având şi un detaşament de călăreți tătari sub comandă. Dar până şi el se mulțumise, cât se poate de prudent, să devină regent, până când Mirnatius avea să fie suficient de mare s-o ia de soție pe fiica lui.

Fireşte, de îndată ce ar fi apărut un moştenitor, gingaşul țar s-ar fi îmbolnăvit de vreo boală regretabilă, iar Dmitir ar fi continuat să fie regent, având nepotul pe tron. În schimb, cu trei zile înaintea nunții, a murit chiar el pe neaşteptate de apoplexie – o doză zdravănă de magie neagră, după cum presupuneam acum, iar moartea bătrânului țar şi a fiului său mai mare au părut şi ele peste măsură de avantajoase –, iar după funeralii, Mirnatius a anunțat că era prea copleşit de durere din pricina morții prea-iubitului său regent, ca să-i mai stea gândul la însurătoare. Prințesei i s-a pierdut urma într-o mănăstire şi nu s-a mai auzit nimic despre ea, iar cele cinci oraşe au fost împărțite între verişori.

De atunci, Mirnatius domnise în nume propriu şi nimeni nu îşi asumase riscul de a-l da jos de pe tron. Dar marii seniori încă veneau la masa tatei sau îi trimiteau invitații, din ce în ce mai dese în ultima vreme. Trecuseră patru ani de la căsătoria eşuată, iar Mirnatius nu se căsătorise cu Vassilia sau cu altcineva, şi se zvonea că patul țarului era rece. L-am auzit odată pe un baron indiscret venit în vizită de la Koron plângându-se, la ceas târziu şi beat fiind, că nici bastarzi n-aveau să se nască, după cum mergeau lucrurile. Desigur, seniorii nu aveau de unde să ştie că țarul avea un demon, a cărui părere în chestiune o asculta cu luare-aminte. Însă ştiau prea bine că, dacă lui Mirnatius n-avea să i se nască un

moştenitor, lupta pentru succesiune avea să înceapă mai devreme sau mai târziu. Şi mulți dintre ei ar fi preferat să înceapă mai devreme.

Tata avea şi el mai multe pricini pentru care şi-ar fi dorit să-l vadă pe țar căsătorit: altfel, curând ar fi trebuit să ia o hotărâre în privința taberei de urmat, cu toate riscurile pe care le presupunea o asemenea hotărâre. Şi nici nu era singurul senior care vedea un război la orizont, cu foarte mici şanse de câştig. Chiar şi ducele Azuolas era în aceeaşi situație: nu îndeajuns de puternic să țintească la tron şi prea puternic ca să i se îngăduie să privească lupta de pe margine. Aşa că nimeni la Curtea lui nu avea nimic împotrivă ca eu să mă rog fără încetare şi toate femeile au fost bucuroase să mă ajute când le-am întrebat mai târziu ce mâncăruri anume încurajează fertilitatea. La sfârşitul zilei m-am trezit cu un ditamai coşul, plin de merinde pe care toată lumea mă încurajase să le iau de la bucătărie.

– Trebuie să te îngraşi un pic, duşenka, mi-a spus mama ducelui, bătându-mă pe obraz.

Bucatele alese de ea au umplut mai bine de jumătate din coş.

Coşul a rămas lângă oglindă în timp ce mi-am pus bijuteriile de argint pentru cină. Eram însoțită de un alai de doamne şi n-am apucat bine să-mi pun coroana că mi-am şi scos-o, plângându-mă către ele că am o durere grozavă de cap şi că, poate în loc să cobor la cină, ar fi mai bine să stau liniştită în odaie, să mă odihnesc în aşteptarea soțului meu. Ele au dat aprobator din cap şi s-au retras, iar eu mi-am pus repede cele trei rochii de lână şi blănurile şi mi-am îndesat la loc pe cap coroana. Apoi am luat coşul şi am păşit prin oglindă.

Drept la țanc: Mirnatius s-a repezit în sus pe scări de îndată ce i s-a spus că n-aveam de gând să cobor. Avusese de gând să nu mă piardă din ochi la cină, până când, îmi închipuiam, m-ar fi târât cu propriile mâini în odaia de culcare. Dar m-am strecurat prin oglindă cu coşul în brațe chiar când cheia lui s-a răsucit în broască; stăteam acum în siguranță pe malul apei înghețate, cu cina mea de

stridii, pâine neagră țărănească şi cireşe, pe când el se repezise pe uşă ca să constate iar că nu eram de găsit.

S-a uitat de jur împrejur în odaia goală şi şi-a ridicat brațele, plin de frustrare. De astă dată nu a mai căzut pradă unui acces de mânie nebună, deşi s-a învârtit prin odaie trăgând cuverturile şi draperiile şi uitându-se sub pat pentru câteva minute; după aceea a rămas în picioare în mijlocul odăii, uitându-se pe fereastră la soarele care apunea, cu maxilarul țeapăn şi pumnii încleştați. Ultima rază portocalie a apusului i-a alunecat pe față şi dintr-odată trăsăturile i s-au schimonosit într-o grimasă diformă de furie, de mânie sălbatică, de am crezut că o să facă țăndări odaia din nou.

Însă a gâfâit cu vocea sugrumată:

– O să îmi dai puterea să repar din nou stricăciunile?

A închis ochii strâns şi a început să tremure din tot trupul, după care focul s-a ridicat dintr-odată în vatră, trosnind cu furie zgomotoasă, iar Mirnatius a căzut în genunchi, sprijinindu-se în mâini pe podea. Stătea acolo cuprins de fiori, gâfâind cu capul plecat, după care, cu o strâmbătură, a sărit din nou în picioare şi i-a spus focului:

– De *asta* ai vrut-o? E cumva vrăjitoare?

Focul a şuierat:

– *Nu! Ea e precum cele zămislite de iarnă, rece şi dulce; ca o fântână, adâncă de tot. O să am de băut mult până să ajung la capătul ei… O vreau! Găseşte-o!*

– Ce-ai vrea să fac? a întrebat poruncitor Mirnatius. Cum anume dispare dacă nu este vrăjitoare? Oştenii puşi de pază la uşă nu *au fost* mituiți, nici noaptea trecută, nici acum. Nu este altă ieşire din odaie şi nici altă intrare, vezi bine.

Focul a trosnit murmurând către sine:

– *Nu ştiu, nu pot să văd*, a şuierat. *Bătrâna… mi-ai adus-o?*

– Nu, a răspuns țarul după o clipă, prevăzător. Irina a vrut să trimit după ea. Dacă ea o fi cea care-a învățat-o toate şiretlicurile astea măiestre?

– *Fă-o!* a spus focul. *Adu-mi-o! Iar, dacă Irina tot nu se-arată, am s-o sorb pe bătrână în locul ei… dar vai, n-o vreau pe ea! E bătrână, e plăpândă, n-o să țină mai deloc! Pe Irina o vreau!*

Mirnatius s-a încruntat furios.

– După care o să-mi laşi mie sarcina să explic cum de soția mea şi bătrâna ei doică au murit în mod misterios la o zi una de alta? Unde-i judecata în toate astea? Nu pot să-i fac pe oameni să le uite pur şi simplu!

Apoi s-a tras înapoi, înspăimântat, în timp ce focul s-a năpustit vuind din cămin. A căpătat trăsături îngrozitoare, o gură căscată şi orbite goale, s-a lățit în odaie, după care s-a repezit către țar.

– *O vreau!* i-a şuierat ascuțit în față şi s-a preschimbat pe dată într-un stâlp de foc care îl lovea cu putere dintr-o parte în alta, ca o pisică monstruos de mare lovind cu labele un şoarece, după care a reintrat în vatră şi s-a pierdut printre buştenii aprinşi, lăsându-l pe țar prăbuşit la podea cu hainele fumegânde şi arse acolo unde fuseseră atinse de foc.

Focul s-a stins încetişor, şuierând şi bolborosind. Mirnatius stătea întins pe jos fără să se mişte, cu un braț sub cap, înfăşurat protector în jurul trupului. Când în cele din urmă focul s-a preschimbat în tăciuni tăcuți şi lipsiți de strălucire, Mirnatius s-a mişcat, încet, tremurător, ca unul care încasase o bătaie soră cu moartea. Dar era tot atât de chipeş ca întotdeauna: resturile rămase din straiele sale i-au căzut de pe piele prefăcându-se în cenuşă şi zdrențe, dar nu era un singur loc pe trupul lui unde focul să-i fi lăsat vreo arsură. Se pare că demonului îi plăcea să păstreze aparențele. Se împleticea slăbit pe picioare totuşi şi, după o clipă în care a privit spre uşă, s-a strecurat în schimb în pat – în patul meu – şi a căzut pe nesimțite într-un somn greu.

Pe malul râului înghețat, mi-am încrucişat brațele strâns în jurul trupului. Nu îmi mai era la fel de frig ca în noaptea dinainte, mulțumită rândurilor de straie şi coşului cu mâncare. Îmi făcusem griji că aveam să îngheț aproape pe dată, în schimb, cu fiecare îmbucătură din coş îmi revenea câte o amintire, ca o atingere

delicată în minte, odată cu chipul femeii care mi-o dăruise, însoțită de sfaturi şoptite şi încurajări, iar gustul mâncării mă încălzea până în suflet. Dar nu mi-au putut topi nodul înghețat de frică pe care îl simțeam în stomac. A doua zi, Mirnatius *avea să trimită* după Magreta, oricât de multe chestii spirituale aş fi spus la micul dejun, şi încă nu găsisem o cale s-o salvez, nici pe ea şi nici pe mine.

#

Mult timp după ce regele Străvechilor a ieşit, am măsurat noua mea odaie de culcare cu pasul, plină de mânie şi frică. Pocalul ciobit de aur stătea pe masă, zeflemisindu-mă cu avertismentul brutal pe care mi-l dăduse de prisos. Aşa urma să fie viața mea de acum încolo: prizonieră printre aceşti oameni cu inima de gheață, umplând cu aur cuferele din vistieria regelui. Iar dacă îl refuzam vreodată, aveam să primesc curând o altă cupă otrăvită, negreşit.

Am avut un somn agitat la adăpostul draperiilor de mătase străvezie, care scoteau şoapte stranii atingându-se unele de altele, iar dimineața mi-am dat seama că am uitat să-i pun cea mai importantă întrebare dintre toate: nu ştiam cum anume să ies din odaia mea. Pereții nu aveau nici urmă de uşă. Eram sigură că intrasem în partea opusă zidului de sticlă, iar el ieşise tot pe acolo, dar am cercetat cu mâinile fiecare părticică a pereților şi n-am reuşit să dau peste vreo urmă de deschizătură. Nu aveam cum să fac rost de mâncare sau băutură şi nu venise nimeni la mine.

Mărunta mângâiere pe care o aveam era faptul că tânjea după aur îndeajuns de mult ca să mă ia de soție pentru asta, aşa că nu m-ar fi lăsat aici să mor de foame; şi ne înțeleseserăm să-mi răspundă la întrebări în fiecare noapte, dar tot mi-ar fi putut face viața incomodă o bună bucată de timp. Şi când avea să vină noaptea? Am bătut odaia cu pasul în lung şi-n lat, în reprize scurte, până ce am obosit, după care m-am aşezat lângă zidul de sticlă şi am privit codrul nesfârşit aşteptând, dar orele treceau sau cel puțin aşa mi se părea, iar lumina de afară

rămânea neschimbată. Doar o zăpadă rară se mai cernea din văzduh; învelişul aşternut peste pini o îngroşase peste noapte.

Mi s-a făcut şi mai mult foame şi sete, încât am ajuns să beau vinul rămas în pocalul uitat pe masă, ceea ce m-a făcut să mă simt ameţită, apoi distantă şi mânioasă când în cele din urmă a apărut, printr-o uşă care nu fusese acolo mai înainte – şi eram sigură că nu era în acelaşi loc pe unde intrasem în odaie cu o zi înainte. A venit urmat de doi slujitori cărând un ditamai cufărul, care a scos un clinchet sonor când mi l-au depus la picioare. Dar am pus piciorul pe capac când au vrut să-l deschidă şi mi-am încrucişat braţele.

– Dacă eşti atât de norocos încât să prinzi gâsca cu ouă de aur, am izbucnit, privindu-l aspru pe rege, şi vrei să le primeşti în mod regulat, ai face bine să te îngrijeşti de bunăstarea ei, *dacă* ai vreo fărâmă de minte: tu *ai*?

Amândoi slujitorii au tresărit speriaţi, iar regele s-a înţepenit pe picioare, intimidant de înalt, aruncând priviri scăpărătoare de furie: din umeri i-au ieşit ţurţuri ca nişte pumnale scânteietoare, iar pometii i s-au făcut colţuroşi, parcă tăiaţi în piatră. Dar şi eu mi-am îndreptat spinarea, mânioasă, şi am rămas cu bărbia sus, până ce dintr-odată a păşit pe lângă mine până la zidul de sticlă. A rămas acolo privind gânditor pădurea, cu mâinile încleştate pe lângă trup, de parcă încerca să-şi păstreze cumpătul, după care a spus cu glas îngheţat:

– Da, dacă cererile ei ar fi *rezonabile*.

– În clipa de faţă nu cer altceva decât cina, am izbucnit. Alături de tine, servită cum eşti şi tu servit, ca o regină neprețuită cu care ai fost mai mult decât fericit să te căsătoreşti. Dacă nu cumva este un lucru prea anevoios pentru imaginaţia ta.

Scăpăra încă de furie, dar a făcut un gest scurt şi poruncitor către slujitori; ei s-au înclinat şi au ieşit iute şi curând odaia s-a umplut de o mulţime de alţi slujitori; în doar câteva clipe au aşezat masa pentru un ospăţ atât de bogat, încât a trebuit să-mi dau silinţa să nu se observe cât de surprinsă eram: platouri de argint şi pahare de cristal limpede, o faţă de masă albă ca zăpada, zeci de feluri

servite, toate reci, multe dintre ele cu neputință de recunoscut, dar, spre uşurarea mea, am putut gusta din toate. Peşte condimentat cu carnea trandafirie, felii dintr-un fruct alb-deschis cu coaja verde-gălbuie, o piftie plină cu pătrățele de ceva tare şi sărat, un castron plin cu ceva care arăta ca zăpada, dar avea miros de trandafiri şi gust bun. Mi s-a părut că recunosc un fel făcut din mazăre verde, dar boabele erau micuțe şi aproape înghețate. Mai era şi vânat, crud, dar tăiat în felii atât de subțiri încât îl puteai mânca oricum, servit pe bulgări de sare.

Când am terminat, slujitorii au strâns vasele, apoi regele a ales două dintre femei şi le-a spus că urmează să fie slujnicele mele. Amândouă au părut să nu se bucure defel de noua însărcinare, şi nici eu nu eram cu mult mai fericită. Nu mi-a spus nici numele *lor*, şi le puteam cu greu deosebi de celelalte; una avea părul un pic mai lung, purtându-l într-o singură coadă subțire împletită, împodobită cu mici mărgele de cristal pe partea stângă, iar cealaltă avea o mică aluniță albă sub ochiul drept; astea erau singurele deosebiri pe care le puteam desluşi. Aveau părul alb cu cenuşiu şi purtau aceleaşi haine cenuşii ca toți servitorii aflați în slujba regelui.

Purtau însă nasturi de argint pe livrea, aşa că m-am aşezat în fața lor şi le-am atins cu degetele nasturii, unul câte unul, până ce s-au prefăcut în aur lucitor. Toți slujitorii au început să schimbe priviri între ei, în timp ce făceam asta. Când am terminat, am zis, cu mult calm:

– Astfel, toată lumea o să ştie că sunteți slujnicele *mele.*

Ele păreau aproape împăcate cu soarta lor, iar regele Străvechilor arăta nemulțumit, ceea ce *m-a* umplut de mulțumire. Se prea poate să fi fost un gest răutăcios, dar nu-mi păsa.

– Cum să vă chem când am nevoie de ceva? le-am întrebat.

Nu mi-au răspuns, ci au aruncat priviri către stăpânul lor şi mi-am dat seama pe dată că le poruncise să nu-mi răspundă la întrebări, ca să mă silească să-mi irosesc întrebările cu *el*. Mi-am muşcat buzele şi l-am întrebat cu răceală:

– Ei bine, cu ce?

Regele mi-a aruncat un zâmbet subțire, plin de mulțumire.

– Cu ăsta.

A înclinat capul către femeia cu aluniță, care mi-a dat un clopoțel din care să sun. După care le-a trimis pe amândouă afară din odaie; când am rămas numai noi doi, mi-a zis cu răceală:

– Mai ai o întrebare.

Aveam pe limbă o mie de întrebări practice, mai ales că nimeni n-avea de gând să-mi spună nimic – unde urma să mă îmbăiez, de unde aveam să-mi iau haine curate –, însă cea mai arzătoare şi absolut deloc practică mi-a răbufnit din gât, întrebarea al cărei răspuns ştiam că nu mi-l doresc:

– Cum ajung înapoi la Vysnia? Sau acasă?

– *Tu?* Să te întorci din regatul meu în lumea încălzită de soare?

Disprețul din vocea lui îmi arăta cât se poate de limpede că, după mintea lui, aveam tot atâtea şanse să mă întorc în lumea mea câte aveam să ajung pe lună.

– Nu ajungi nicăieri, dacă nu te duc eu acolo.

Apoi s-a ridicat şi s-a furişat din odaie, iar eu m-am întors în patul somptuos şi am tras draperiile ca să nu mai văd crepusculul nesfârşit şi mi-am îngropat fața în mâini, cu dinții încleştați şi cu un şuvoi de lacrimi fierbinți arzându-mi sub pleoape.

Însă a doua zi dimineață, m-am trezit şi am scuturat cu hotărâre clopoțelul. Slujnicele mele au venit de îndată şi, în loc să le pun întrebări, am încercat să le poruncesc felurite lucruri. Lucrurile au mers binişor între noi: m-au ajutat să mă îmbăiez, umplând o cadă de argint uriaşă şi curbată grațios, mai mare în lungime decât eram eu în înălțime. Pe margine avea o brumă de gheață, iar pe buza căzii era promoroacă, dar, când mi-am vârât grijulie mâna în apă, nu ştiu cum se face că apa era potrivit de caldă, aşa că m-am băgat cu totul tremurând uşor, aşteptându-mă să scot un strigăt ascuțit dintr-o clipă în alta, dar, în mod limpede, orice anume făcuse regele Străvechilor ca să mă aibă în regatul lui mă adusese în stare să îndur şi frigul din el.

Mi-au mai adus mâncare şi haine curate, albe şi argintii, şi am preschimbat dinadins fiecare fir din ele în aur: aveam de gând să continui aşa cum începusem şi să apar cât mai mult în faţa tuturor. Dar, deşi mă slujeau toată dimineaţa, niciuna dintre femei nu mi-a spus cum o cheamă şi n-aveam de gând să irosesc o întrebare de pus domnului meu cu asta. În schimb, când m-am aşezat să mănânc micul dejun, i-am spus celei cu aluniţa:

– O să-ţi spun Flek, şi ei Tsop, după coada împletită. Dacă nu cumva poftiţi să vă strig altfel.

Flek a tresărit atât de tare, încât aproape a vărsat băutura pe care mi-o turna în pahar, aruncându-mi o privire plină de uimire şi schimbând alta cu Tsop, care se holba la mine tot atât de nedumerită. Pentru o clipă mi-a fost teamă că le jignisem, dar amândouă au roşit, înflorindu-le în obraji o nuanţă diafană de albastru-cenuşiu. Flek a spus plecându-şi ochii:

– Suntem onorate!

Şi a părut că vorbeşte serios. Nici nu mi-aş fi putut închipui că este ceva drăguţ în numele pe care li-l dădusem – nici măcar nu mă străduisem, de vreme ce eu eram singura care încerca să le afle numele adevărat.

Totuşi, m-am simţit îndeajuns de mulţumită, până când am terminat de mâncat şi ziua mi s-a aşternut dinainte, plictisitoare şi goală, în afară de cufărul cu arginţi aşteptându-mă în mijlocul odăii. I-am aruncat o căutătură încruntată, dar n-aveam altceva mai bun de făcut; n-aveam nimic de făcut, de fapt. Iar regele, cel puţin, *îmi îndeplinise* dorinţele. Nu îmi făcea plăcere să-i dau tot ce-şi doreşte, cu atât mai puţin aurul pe care îl râvnea atât de nesăţios, dar înţelegeam limpede că aceasta era învoiala cu care îmi cumpărasem viaţa şi, dacă nu voiam să mă supun ei, aş fi putut tot atât de bine să sparg peretele de sticlă şi să mă arunc în hăul stâncos al cascadei de dedesubt.

– Deşertaţi toţi arginţii pe podea! le-am spus în silă lui Tsop şi Flek.

Au făcut ce le-am spus, fără prea mare osteneală, şi au aşezat cufărul gol în picioare, din el părând că izvorăşte un şuvoi de argint. Apoi au făcut o

plecăciune la ieşire şi m-au lăsat să-mi fac treaba.

Am luat între degete o monedă de argint din grămadă. În lumea mea, arginții ar fi părut nemarcați, dar sub lumina strălucitoare şi stranie care pătrundea prin pereții mei de cristal, o imagine licărea printre liniile pale ale filigranului: una înfățişând copacii zvelți şi albi ca neaua pe o față, iar pe cealaltă față, muntele de sticlă cu porțile de argint la poale, numai că în imagine nu apărea nicio cascadă. Dar în mâna mea, cu doar un mic efort de voință, aurul luneca pe fața monedei, într-un galben de culoarea untului, licărind printre degetele mele.

M-a înfuriat iar sau am încercat să mă las înfuriată de contrastul între căldura luminoasă ca de soare captivă în mâna mea şi nesfârşita lumină rece şi cenuşie de afară. Am aruncat cu zgomot moneda în cutie, şi apoi încă una, şi încă una. Mi-au trecut prin mână zeci de arginți şi m-am distrat lăsându-i să se rostogolească în cufăr, fiecare preschimbat în aur căzând cu clinchet. Nu era greu, dar nu mă grăbeam deloc. Regele n-avea să-mi dea alt cufăr de preschimbat până ce nu terminam cu ăsta.

După ce am umplut poate cam un sfert de cufăr, m-am ridicat şi m-am dus lângă zidul de sticlă, unde am stat să-mi privesc noua împărăție. Începuse să cadă şi mai multă zăpadă. Râul, ca un şarpe subțire şi negru-argintiu, curgând agale sub poduri de gheață, era singurul lucru care brăzda imensitatea pădurii şi în curând neaua l-a acoperit. Nici urmă de gospodării țărăneşti sau de drumuri sau de orice altceva aş fi putut înțelege, iar cerul acoperit avea acea culoare cenuşie care nu lăsa să se vadă norii unul câte unul. Muntele licărind era o insulă singuratică de strălucire, ca şi cum ar fi captat toată lumina reflectată de întinderea de zăpadă şi gheață, adunând-o pizmaş doar pentru sine, ca să îşi lustruiască crestele greu de întrezărit. În pereți, o mie de nuanțe schimbătoare de lumină sclipeau suav şi păleau, iar când îmi apăsam degetele cu putere de fața lor rece, pentru o clipă se desfăceau în culori sub atingerea mea.

– De unde... Arată-mi de unde vine mâncarea! i-am poruncit lui Flek, după ce mi-a adus masa de prânz: un platou simplu cu felii subțiri de peşte şi fructe

delicate aşezate unele peste altele în cerc.

Ea a şovăit, nedumerirea citindu-i-se pe chip, dar, când m-am apropiat de peretele de sticlă arătând cu mâna spre câmpurile din zare, a aruncat o privire neliniştită spre pădure şi nu a venit lângă mine; a clătinat din cap şi doar a arătat cu degetul drept în jos.

M-am încruntat şi am aruncat o privire către platoul cu mâncare.

– Du-mă atunci acolo de unde vine peştele!

Aveam în minte frânturi dintr-un plan de evadare, un plan în care aş fi înotat în josul muntelui spre libertate, şi oricum îmi doream să scap din odaie. Eram regină, chipurile; se cuvenea să fiu lăsată să-mi vizitez domeniile.

Flek arăta foarte neîncrezătoare, dar s-a apropiat de perete şi mi-a deschis o uşă în el. N-am văzut cum a făcut-o, nu a apăsat pe nicio clanță, n-a făcut niciun gest deosebit şi nici n-a rostit vreun cuvânt fermecat; doar s-a îndreptat spre zid şi s-a întors către mine şi dintr-odată mă aştepta lângă o uşă boltită, care parcă se afla dintotdeauna acolo. Am urmat-o printr-un coridor care tot atât de bine putea fi un tunel: pereții erau netezi ca sticla şi nu am văzut nicio despicătură acolo unde se îmbinau. Tunelul cobora abrupt, iar slujnica m-a condus prin el cu multă şovăială, aruncând priviri fugare în urmă; am trecut printr-o sumedenie de camere în drumul nostru şi mi-am dat seama că sunt bucătării, deşi nu se zărea nicăieri vreo flacără deschisă: şiruri de mese lungi, lângă care stăteau Străvechi-slujitori îmbrăcați în haine cenuşii, pregătind feluri de mâncare, manevrând grijuliu cuțitele, printre cutii pline cu fructe în culori pale, peşte colorat în argintiu şi hălci de carne de un roşu-închis.

Eram pe jumătate bucuroasă să-i văd, pentru că dădeau mai mult înțeles, mai multă concretețe locului: se găseau aici, cel puțin, oameni care făceau ceva ce puteam înțelege. Însă de câte ori vreunul ridica privirea şi dădea cu ochii de mine, se holba plin de uimire şi se uita apoi spre Flek, care îşi ferea privirea. Îmi închipui că unei regine nu-i era îngăduit să umble de colo până colo prin odăile servitorilor, iar eu ofeream o privelişte jenantă. Dar am mers mai departe,

înaintând cu bărbia sus pe urmele slujnicei, iar după un alt cot al tunelului am trecut de uşa ultimei bucătării şi ne-am trezit înconjurate de un miros insuportabil. Flek s-a oprit şi s-a uitat la mine, ca şi cum spera că bucătăriile fuseseră de ajuns ca să mă mulţumească; însă tunelul continua, iar eu eram curioasă, aşa că i-am spus:

– Mergi mai departe!

Ea s-a întors, continuând coborârea abruptă.

Lumina din pereţi s-a făcut din ce în ce mai mică pe măsură ce coboram, până ce a ajuns doar un mănunchi de văpăi alergându-se una pe alta, un licăr vag care strălucea slab apoi părea să se stingă, de parcă mergeam prin măruntaiele pământului, şi doar răsfrângeri ale luminii de deasupra puteau ajunge până la noi. Am mers multă vreme; de câteva ori am apucat-o pe scări înguste în spirală, până când, dintr-odată, Flek a ieşit din tunel şi a trecut pe sub o arcadă, intrând într-o încăpere ca o peşteră, cu pereţii din cristale colţuroase, cu o galerie circulară înconjurând un lac adânc cu ape întunecate.

Faţa lacului era tot atât de netedă şi de uniformă ca o foaie de sticlă, dar plase de pescuit prinse în cozi de lemn fuseseră rezemate cu grijă de perete. După ce am privit câteva minute luciul apei, am observat într-o străfulgerare silueta argintie a unui peşte uriaş şi orb, înotând în apa întunecată, înainte de a dispărea din nou în străfunduri. Am îngenuncheat şi am atins luciul apei. Deşi acum îmi puteam vârî mâna în apă îngheţată, putând crede că e apă pentru îmbăiat, apa s-a dovedit dureros de rece pentru degetele mele. Am urmărit undele născute de atingerea mea îndepărtându-se în cercuri din ce în ce mai largi: undele erau singura mişcare zărită pe lac, până ce atingeau marginile apei şi se reîntorceau la mine, spărgându-se pe rând, până când luciul apei redevenea cu desăvârşire liniştit.

M-am întrebat oare câte alte lacuri ca acesta se mai găseau în străfundurile muntelui şi câte alte livezi cu fructe mai creşteau între zidurile de cristal; cât de departe se întindea această lume de neînchipuit, ascunsă sub munte, o adevărată

fortăreață de lumină nestemată. Flek s-a oprit tăcută lângă mine, aşteptând. Făcuse cum îi poruncisem, dar nu mi se părea că aflasem mare lucru. Nu era cale de scăpare pentru mine, în afară de un alt fel de a muri, anume prin înec, iar slujnica nu voia să-mi răspundă la nicio întrebare. M-am ridicat, gata de plecare.

– Prea bine, am spus. Du-mă înapoi în odaia mea! Pe alt drum, am adăugat, căci voiam să văd mai mult, dacă era cu putință.

Flek a şovăit, arătând îngrijorată din nou, dar a luat-o pe alt drum după ce am plecat de lângă lac şi m-a dus şi mai în adânc, de parcă ar fi trebuit să meargă şi mai departe ca să poată dibui o altă cale. Lumina s-a făcut şi mai difuză şi am trecut pe sub arcade cu vedere către mai multe dintre acele lacuri întunecate. La şi mai mare adâncime sub munte, unde abia se mai zărea un licăr de lumină, am trecut pe lângă o altă încăpere în care se afla un lac; dar când am privit înăuntru, nu se zărea nici urmă de lumină pe luciul apei. Am trecut prin arcadă ca să privesc mai bine spre apă: nu se zărea decât o coloană de cristal zgrunțuros, coborând în adâncime, având la bază o despicătură de parcă pe acolo s-ar fi scurs cândva apele unui lac. Când am privit spre ea, Flek stătea lângă uşa boltită, cu privirea ațintită asupra albiei secătuite, cu mâinile înțepenite pe lângă trup şi cu chipul golit de trăsături.

Am trecut pe lângă mai multe încăperi uscate până ce am ajuns la o răscruce unde se întretăiau câteva coridoare. Flek a cotit cu o nerăbdare subită către un tunel care urca pieptiş, de parcă era cuprinsă de bucurie că ne întoarcem la suprafață. Mi-a părut deodată rău că am făcut-o să mă însoțească atât de departe sub munte: aproape pierdusem noțiunea timpului, însă picioarele mele au resimțit urcuşul şi am obosit cu mult înainte ca lumina să înceapă iar să se întețească prin pereți. Şi încă mai aveam mult de urcat. Flek m-a condus pe o potecă ce traversa o încăpere atât de întinsă, încât nu i-am putut zări marginile în penumbră, brăzdată de la un capăt la celălalt cu un câmp de ciupercuțe stranii de culoare liliachie, legănându-şi capetele în vârful unor tulpini înalte, asemenea unor flori de câmp neobişnuite. Am trecut pe lână doi Străvechi-slujitori cu

coşuri în mâini, purtând veşminte într-o singură nuanță de cenuşiu mai închisă decât celelalte pe care le văzusem. Nu s-au uitat la mine cu surprindere; i-au aruncat doar lui Flek o privire scurtă înainte de a-şi continua culesul. Şi ea i-a privit, la fel de scurt, apoi a revenit cu privirea drept înainte în lungul potecii, până ce am ieşit din încăpere.

Mai departe am urcat pe o scară înaltă în spirală, şerpuind îngustă în jurul unei osii groase de cristal. Lumina s-a făcut din ce în ce mai strălucitoare, aşa că am putut simți urcuşul, dar nimic altceva nu s-a schimbat şi părea că vom urca la nesfârşit.

– Încearcă să faci ceva ca să ieşim de aici, dacă poți, i-am spus, când n-am mai putut suferi urcuşul pe scară. Flek doar s-a uitat în spate către mine, şi-a plecat capul şi a continuat să urce, dar chiar la următoarea cotitură am ajuns pe un soi de platformă.

Nu ştiam dacă platforma fusese dinainte acolo aşteptându-ne sau nu, şi nici nu mi-a păsat; eram doar recunoscătoare să părăsesc scara aceea îngustă. Dar mai departe am trecut printr-o vie, care la început mi s-a părut o altă ciudățenie, după care am înțeles că era uscată: spaliere înguste din lemn alburiu de frasin se zăreau printre tulpinile uscate de viță întunecată, ofilite până la rădăcină, ridicându-se din pământul crăpat şi secătuit, purtând mici ciorchini întunecați şi tari ca piatra, care se uscaseră pe curmeie, risipiți ici-colo printre frunzele cenuşii şi pergamentoase, care atârnau încă pe vița uscată. Flek s-a grăbit să ieşim din via uscată şi m-am bucurat să iuțesc şi eu pasul; mă simțeam de parcă mergeam printr-un cimitir.

Mai aveam de urcat trei scări, niciuna dintre ele la fel de îngustă ca prima, şi în cele din urmă am ieşit într-un coridor mai luminos, al cărui urcuş era mai lin, până ce am trecut pe neaşteptate printr-o uşă boltită şi ne-am trezit înapoi în odaia mea. Nici nu mi-am dat seama că suntem atât de aproape.

Eram bucuroasă că ne opriserăm din mers. Mă simțeam la fel de obosită ca şi cum mersesem pe jos până în cele mai îndepărtate sate dimprejurul casei noastre

şi înapoi, cale de multe verste, doar că aici urcasem şi coborâsem, în adâncimea trainicei fortărețe de sub muntele de sticlă. Dar nu-mi venea să mă bucur că m-am întors în odaia mea. Nu era altceva decât o celulă de închisoare, iar muntele de jur împrejur era temnița. Flek mi-a adus un pahar cu apă, aşa cum cerusem, după care a făcut o plecăciune şi a ieşit, vizibil grăbită – şi bucuroasă, de bună seamă – să scape înainte să-i pot porunci să mă ducă în alte locuri periculoase şi incomode, de vreme ce eu nu ştiam încotro mergem, nu puteam s-o întreb nimic şi nici n-aveam cum să fiu *prevenită* atunci când îi ceream să trecem prin locuri de care Străvechii înşişi se fereau.

De îndată ce a plecat, uşa pe care ieşise din încăpere a dispărut. Dar oricum n-aveam unde să mă duc. M-am aşezat plină de nemulțumire lângă cufărul cu arginți, lăsând să-mi treacă printre degete nenumărate monede, care cădeau la loc schimbate în galbeni. Nu mă grăbeam cu lucrul dinadins, simțind doar zorul mişcărilor repetitive şi plictisitoare, şi m-am pomenit culegând ultima mână de arginți preschimbați în galbeni chiar când Tsop a intrat în odaie, purtând pe o tipsie cina mea. M-am gândit să insist ca regele Străvechilor să vină să cineze din nou cu mine, doar ca să-l pedepsesc, dar nici *eu* nu meritam o asemenea pedeapsă, aşa că m-am aşezat şi am cinat singură, iar el şi-a făcut apariția pe când terminam de mâncat.

A înconjurat masa, ducându-se glonț la cufăr, şi a deschis capacul cu o mişcare grăbită. Nu a scos niciun cuvânt o bună bucată de timp, ci doar a rămas lângă cufăr privind în el, cu lumina ca de soare oglindindu-i-se în ochii licărind nesățioşi şi conturându-i silueta ca un şirag de țurțuri cu lumină aurie. Am terminat de mâncat şi am împins tipsia de pe masă, după care am făcut câțiva paşi către el.

– Slujnicele şi-au făcut cu prisosință datoria şi au făcut tot ce le-am poruncit, i-am spus cu glas suav.

Voiam să ştie că mă descurcasem de minune singură şi mă simțisem cât se poate de confortabil, prea puțin datorită lui.

Dar nici măcar nu şi-a ridicat privirea din cufăr, ci a spus doar:

– Aşa se şi cuvine. Acum pune-mi întrebările!

Părea cu desăvârşire nepăsător şi mi-am dat seama dintr-odată că-i *devenisem* şi mai folositoare. Acum nici măcar nu mai trebuia să se gândească la mine o dată pe zi; aveam să mă istovesc în odaia asta, preschimbând argintul în aur şi răsucindu-mi degetele necontenit, servită de slujnice departe de ochii lui; iar acum învoiala cu cele trei întrebări zilnice nu mai era deloc un lucru împovărător pentru el.

Mi-am lipit buzele strâns.

– Care sunt îndatoririle unei regine a Străvechilor? am întrebat cu răceală, după ce m-am gândit câteva clipe.

Desigur, n-aveam de gând să-i mai fiu de *vreun* folos, dar fiecare trebuia să muncească pe lumea asta. Dacă s-ar fi întâmplat ca prin minune să ajung soția vreunui arhiduce, înconjurată de servitori, aş fi putut ghici cam ce aveam de făcut: de ținut o casă, de avut grijă de copii, după ce s-ar fi născut; pe lângă cusutul de broderii fine, țeserea de stofe şi întreținerea unei curți. Aici, n-aveam habar ce îmi era menit să fac şi, chiar dacă nu mi-ar fi plăcut îndatoririle mele, tot îmi doream să le neglijez dinadins, şi nu doar pentru că eram o fată prostuță, care nu-şi cunoştea îndatoririle.

– Depinde de darurile cu care a fost hărăzită, iar tu ai doar unul, a spus. Îndeletniceşte-te cu el.

– S-ar putea să mă plictisesc atât de tare nefăcând altceva, încât să încetez cu îndeletnicirea asta, am spus. Tot atât de bine ai putea să-mi spui ce alte îndeletniciri mai sunt şi să mă laşi să hotărăsc pe care vreau s-o încerc.

– Poți să aduci o sută de ani de iarnă într-o zi de vară sau să trezeşti arbori noi de nea de sub glie? m-a întrebat în derâdere. Poți înălța o mână cu care să dregi fața rănită a muntelui? După ce vei fi făcut acestea, atunci vei fi cu adevărat o regină a Străvechilor. Până atunci, încetează cu nebunia asta de a-ți închipui că eşti altcineva!

Vocea lui a răsunat aproape ca un cântec în timp ce vorbea, ca o incantație, şi am avut un simțământ neplăcut că îşi bătea joc de mine spunându-mi mai degrabă adevăruri decât prostii. De parcă o regină a Străvechilor *ar fi putut* să-şi pună în cap să preschimbe în iarnă miezul de vară şi să netezească fața stâncoasă a muntelui cu o fluturare din mână. În schimb, în locul vreunei grozave vrăjitoare sau al unei farmazoane de gheață, mă aflam eu, o muritoare ştearsă fără vreo altă îndeletnicire în afară de a zămisli un şuvoi de aur cu care să-şi desfete el privirile.

Eram sigură că voia să mă facă să mă simt mică de tot cu batjocura lui şi nu aveam de gând să-l las să reuşească. Aşa că, atunci când a terminat cu zeflemeaua, i-am spus cu răceală în glas:

– Atâta timp cât n-am învățat să fac zăpada să cadă doar cât îmi este pe plac, mă voi mulțumi să rămân ce sunt. Şi următoarea întrebare este cum anume ştiu când apune soarele în lumea muritorilor?

S-a încruntat la mine.

– Nu ai de unde şti. Şi ce însemnătate are, de vreme ce nu te afli acolo?

– Trebuie să sărbătoresc sabatul oricum, am spus. Începe diseară la apus...

A ridicat nerăbdător din umeri, întrerupându-mă:

– Asta nu mă priveşte pe mine.

– Ei bine, dacă nu vrei să mă ajuți să aflu când are loc *cu adevărat* sabatul, va trebui să iau fiecare zi de acum înainte drept sabat, pentru că sunt sigură că voi pierde socoteala zilelor după răsărit şi apus care să le deosebească, am zis. Nu este îngăduit să muncesc de sabat şi sunt încredințată că preschimbarea argintului în aur se pune drept muncă.

– Poate îți vei da tu seama cumva, a spus, cu glas mătăsos, şi nu mi-a luat mult să desluşesc amenințarea din vorbele lui.

Fireşte, dacă nu-mi mai puneam darul fermecat la lucru, încetam să-i mai fiu de folos şi n-avea să mă mai țină mult prin preajmă.

L-am privit drept în ochi:

– Este o poruncă dată poporului meu, iar eu nu am nesocotit-o gătind când mi-a fost foame sau aprinzând focul când mi-a fost frig, sau primind bani când am fost nevoiaşă, aşa că nu poți să te aştepți să o nesocotesc pentru *tine*.

Desigur, vorbeam prostii, şi *aş fi făcut* cum spunea el, dacă mi-ar fi pus cuțitul la gât. Poporul nostru n-a făcut nicicând o mare virtute din a muri pentru credința lui – ni se părea de prisos – şi se cuvenea să încalci sabatul ca să salvezi o viață, socotind-o şi pe a ta. Dar el nu avea nevoie să ştie toate astea. M-a privit încruntat, apoi a ieşit din odaie şi s-a întors după câteva minute cu o oglindă atârnând de un lănțişor, o oglindă mică, rotundă, cu o ramă de argint. Ținând-o în palmele făcute căuş, s-a uitat în ea cu subînțeles şi o văpaie de lumină caldă ca în amurg s-a revărsat din ea, asemănătoare cu movila de aur ce strălucea din cufăr. A învârtit oglinda în aer şi mi-a fluturat-o prin față, şi parcă priveam prin gaura cheii o felie de orizont, o lumină portocalie zugrăvind cerul în culori reci de un albastru-închis, odată cu apropierea nopții. Dar, când am întins mâna s-o iau, a tras-o înapoi şi mi-a spus cu glas înghețat:

– Atunci cere-mi-o, dacă ți-o doreşti atât de tare.

– Îmi poți da oglinda? am întrebat printre dinți.

După care a ținut-o deasupra mâinilor mele şi i-a dat drumul, ca să nu aibă loc nicio atingere între noi, şi s-a întors pe călcâie, ieşind pe dată din încăpere.

#

Serghei şi cu mine nu am apucat calea spre Vysnia. Am început să mergem într-acolo, dar după numai un ceas de mers ne-au răsunat în urechi glasuri venind din pădure şi lătrat de câini. Nu mai rămăseseră mulți câini în sat. Cei mai mulți săteni îi mâncaseră, pentru că iarna ținea deja de atâta vreme. Nu fuseseră păstrați decât copoii cei mai destoinici. Iar acum ne vânau pe noi. Ne-am oprit. Serghei mi-a spus, după câteva clipe:

– Aş putea să mă predau.

Dacă l-ar fi prins, pesemne că s-ar fi oprit. N-aveau să mă vâneze în continuare, cei mai mulți dintre ei oricum. Atunci, măcar eu aş fi scăpat. Dacă

mergeam mai departe împreună, dacă ar fi fost nevoie să fugim, eu aş fi fost prinsă prima. Serghei era mai înalt şi mai puternic decât mine, iar fustele mele nu erau potrivite pentru alergat prin pădure. Dar m-am gândit cum ar fi să-l spânzure pe Serghei, să-i pună o frânghie în jurul gâtului şi să-l ridice de la pământ, bălăbănindu-şi picioarele în aer până murea. Văzusem odată cum au spânzurat un hoţ, pe care l-au prins în piaţă.

– Nu! am spus.

Aşa că ne-am întors în pădure împreună.

Pentru puţin timp, s-a făcut iar linişte, apoi aceleaşi glasuri şi acelaşi lătrat de câini ne-au răsunat din nou în urechi. Mai întâi un hămăit îndepărtat, apoi altul. Se apropiau de noi. Am iuţit pasul şi s-a făcut din nou linişte, dar eram deja obosiţi şi am încetinit, după care am auzit iar un lătrat într-o latură şi încă unul în cealaltă latură. Ne încercuiau aşa cum aduni caprele într-un ţarc. Încă era zăpadă netopită pe cărare şi lăsam urme de paşi. N-aveam ce face.

Apoi, dintr-odată, s-a lăsat întunericul. Încă nu era ceasul asfinţitului. Am simţit ca şi cum mersesem multă vreme, dar ni se părea astfel pentru că eram tare osteniţi. Apoi a coborât un nor uriaş de un cenuşiu-închis, întunecând cerul. O rafală de vânt ne-a izbit în faţă, mirosind a zăpadă. Nici n-am vrut să concep că va ninge din nou. Era prea târziu ca să viscolească. Era aproape iunie. Însă fulgii au început să cadă, mai întâi doar câţiva, apoi din ce în ce mai mulţi, şi dintr-odată ne-am pomenit singuri într-o poieniţă din pădure, înconjuraţi de o perdea groasă de nea.

Nu am mai auzit lătrat de câini sau zvon de glasuri. Zăpada cădea deasă, cu repeziciune, şi aerul era greu, prevestind parcă o ninsoare îndelungată. Toţi urmăritorii plecaseră de-acum spre sat, cât de iute cu putinţă. Am mers înainte cât de repede puteam, deşi nu aveam încotro merge, ci doar fugeam. Zăpada proaspăt căzută o acoperea pe cea netopită, aşa că n-aveam cum să ne ferim de locurile îngheţate, de gropile cu noroi sau de neaua care putea să ne acopere în cădere. M-am lovit la genunchi căzând peste un pietroi ascuns în zăpadă, iar

Serghei s-a împiedicat şi a căzut pe burtă în zloata rece şi umedă, iar zăpada i se lipea de creştet ca nişte mici bulgări, care se făceau din ce în ce mai mari pe măsură ce înaintam.

Eram obişnuită să merg mult, dar ajunsesem deja mai departe decât ținea calea de acasă până la casa lui Miryem, tot numai pe drum de țară. Însă trebuia să mergem tot înainte. Nu încercam să ne îndreptăm spre drum. Nici nu mai ştiam unde se află acesta. Se putea foarte bine să ne învârtim în cerc. Frigul mi s-a strecurat din degete înspre brațe şi dinspre degetele de la picioare până sus pe gambe. Ciubotele îmi erau ude şi câteva cureluşe stăteau să se rupă. Simțeam că încălțările mă lasă fără să mă uit, chiar dacă degetele îmi amorțiseră. Din când în când, Serghei a trebuit să stea pe loc ca să mă aştepte. În cele din urmă, cizma mi s-a rupt şi m-am împiedicat din nou, scăpând cât colo oala din brațe.

Ne-a luat mult timp până s-o găsim. Ar fi trebuit să mergem mai departe, dar nu ne-a dat prin minte decât după ce am săpat prin zăpada troienită, iar mâinile ne-au amorțit de frig. Am tot căutat-o până când, în cele din urmă, am dat de o deschizătură sub un troian înalt şi am săpat acolo. Deodată, am dat de ceva tare. Am privit amândoi şi am zărit doar o oală în care n-aveam ce găti. Iar atunci am ştiut amândoi că ar fi trebuit să mergem mai departe, dar niciunul din noi n-a spus nimic. Serghei a luat oala şi ne-am ridicat să pornim mai departe.

Apoi m-am uitat mai cu luare-aminte la troianul sub care săpasem. O parte din zăpadă căzuse din vârf, iar sub zăpadă se zărea un zid, înalt cam până în talie; era un zid clădit din piatră. Nu era foarte lung. La capătul celălalt, se vedea limpede, în afară de un troian uriaş, zidul era de două ori cât înălțimea lui Serghei. Puteau să fie doar câțiva arbori şi arbuşti îngropați în zăpadă, dar, când am trecut de creasta zidului şi ne-am apropiat, am văzut că era vorba despre o colibă zidită din piatră şi acoperită cu pari. O draperie veche de iederă uscată o acoperea: peste ziduri, peste ferestre şi peste deschizătura unde stătuse cândva uşa. Gheața se prinsese într-o pojghiță străvezie de frunzele uscate, iar zăpada se cernuse în mici

movile peste gheață. Vrejurile de iederă s-au rupt şi au căzut de îndată ce am tras de ele.

Am intrat pe dată înăuntru, aşteptând ca ochii să se obişnuiască cu întunericul înainte de a putea zări ceva. Nu conta ce se află înăuntru; era mai bine decât afară. După câteva clipe, am putut distinge o masă, un scaun şi un pat, toate din lemn, şi chiar un cuptor. Şipcile scaunului şi stinghia patului putreziseră, la fel şi salteaua, însă cuptorul era în stare bună şi trainic. Lângă el, se găsea o stivă de lemne de foc, tăiate de mult.

Am cules nişte şipci rupte de sub pat şi câteva paie din saltea ca să aprind focul, după care m-am aşezat lângă cuptor şi am început să aţâţ flacăra doar cu câteva beţigaşe. Mă pricepeam bine să aţâţ focul, pentru că uneori rămâneam fără lemne, iar focul aprins se stingea şi trebuia s-o luăm de la capăt. Serghei a pus pe podea oala noastră ciobită şi s-a încălzit niţel, bătând din picioare. După aceea a ieşit iar. Când s-a întors, aprinsesem un pui de foc. Adusese cu el două braţe de lemne ude şi o minune: cartofi.

– E o grădină mai încolo, a spus.

Cartofii erau mici, dar săpase zece tuberculi şi nu mai era nimeni la masă în afară de noi.

Am pus pe foc lemnele ude, până ce flacăra a prins putere. Am împrăştiat lemnele ude aduse de Serghei pe cuptor şi în faţa lui, ca să se usuce. Am pus cartofii în vatră şi oala plină cu zăpadă pe cuptor, ca să se topească şi să înceapă să fiarbă. Ne-am aşezat lângă cuptor, încălzindu-ne până ce a fiert apa, apoi am sorbit din pumni apă fierbinte ca să ne încălzim pe dinăuntru. După care am mai pus nişte apă la fiert, iar eu am tăiat cartofii şi i-am pus în oală ca să fiarbă şi să se înmoaie. Astfel urma să avem cartofi la cină şi puteam să bem şi apa în care fierbeau. Ni s-a părut că trece o veşnicie până să se fiarbă legumele, dar când au fiert le-am mâncat, fierbinţi, aburinde, frigându-ne la limbă, dar atât de bune la gust.

Nu ne-am mai gândit la nimic în timpul ăsta, cu atât mai puțin pe durata mesei. Eram atât de înfrigurați şi de flămânzi. Eram învățată cu frigul şi foamea, dar de data asta fusese prea de tot. Fusese mai rău decât în iarna când se terminase mâncarea. Aşa că nu m-am gândit la nimic altceva în afară de cum să mă încălzesc şi să mănânc ceva. Dar, după ce am terminat de mâncat şi ne-am încălzit, şi am turnat din oală să bem apă în care au fiert cartofii, m-am gândit cum s-a prăvălit oala peste taica, plină cu caşă fierbinte, şi am tremurat din toate încheieturile, dar nu de frig.

După aceea am căzut pe gânduri din nou. Dar nu m-am mai gândit la tăticu, ci m-am gândit la noi doi. Scăpaserăm neprinşi şi nu ne spânzuraseră nici pe Serghei, nici pe mine. Nu muriserăm înghețați în pădure. Eram, în schimb, aici, în această colibă singuratică din miez de codru, şi ne încălzeam la foc, după ce găsiserăm cartofi, şi ştiam că e ceva necurat la mijloc.

Serghei simțea la fel.

– N-a mai locuit nimeni aici de multă vreme, mi-a spus.

A rostit-o cu glas tare, de parcă ar fi vrut să se asigure că e auzit de oricine ar fi tras cu urechea.

Aş fi vrut să-l cred. De bună seamă, niciun om obişnuit n-avea cum să locuiască acolo. Pădurea era a Străvechilor. Nicio potecă nu ducea spre colibă. Nu se afla în jur nicio gospodărie sau câmp cu semănături. Doar o colibă mititică în pădure, în care să trăiască o singură ființă, în deplină singurătate. Trebuie că era coliba unei vrăjitoare şi n-aveai cum să afli dacă o vrăjitoare e vie sau a murit, nici când avea să se întoarcă.

Totuşi, am spus doar atât:

– Da. Oricine ar trăi în colibă e plecat acum. Uită-te cum arată patul şi scaunul. Putrezesc aici de ceva vreme. Oricum, plecăm şi noi în curând.

Serghei a încuviințat la fel de nerăbdător ca mine.

Încă ne era frică să ne culcăm în coliba vrăjitoarei, dar n-aveam încotro să pornim, aşa că n-avea niciun rost să ne mai facem gânduri negre. Am domolit

focul şi ne-am urcat după cuptor, unde era cald. M-am gândit să-i spun lui Serghei că unul dintre noi ar trebui să stea de pază, dar am adormit înainte să-mi vină pe limbă cuvintele.

Capitolul XII

Singură în odaia mea de sticlă şi gheaţă, văzând soarele apunând în oglindă, am frânt pâinea pe care mi-o adusese Flek şi am băut o înghiţitură de vin. Nu am avut cum să aprind o lumânare; ea şi cu Tsop m-au privit foarte mirate când le-am cerut să-mi aducă una. Am cântat rugăciunile de sabat, care au răsunat slab în urechile mele, fără acompaniamentul tatei şi al mamei sau al bunicilor. M-am gândit la acea ultimă noapte petrecută la Vysnia, cu casa plină de oaspeţi, cu toţii fericiţi alături de Basia şi Isaac. Mâine avea să sărbătorească din nou cu bunica şi cu mama ei, cu verişoarele şi cu prietenii: ultimul sabat înainte de nuntă. Mi s-a uscat gâtul de lacrimi când m-am aşezat.

Nu aveam nimic de citit şi niciun tovarăş de discuţie. Am ţinut sabatul a doua zi recitând cu voce tare din Tora, atât cât îmi puteam aminti. Mărturisesc că n-am fost niciodată atât de legată de Tora. Tatăl meu o iubea din tot sufletul; cred că, în inima lui, îşi dorise să devină rabin, însă părinţii lui erau săraci, iar el nu citea prea bine; a trebuit să se lupte cu cuvintele şi literele, deşi cifrele le-a deprins repede. Aşa că l-au dat ucenic la un cămătar, iar cămătarul îl cunoştea pe panov Moshel şi ucenicul lui a întâlnit-o pe fiica cea mai tânără a lui panov Moshel. Şi de aici a început povestea părinţilor mei.

Oricum, tata îşi petrecuse aproape fiecare sabat citindu-ne, iar cuvintele i s-au întipărit în minte prin repetiţie. Dar eu îmi petreceam cea mai mare parte a timpului gândindu-mă ce profesie nu-mi era îngăduit să urmez ori încercând să-mi închipui cum este să suferi un pic de foame sau în vremuri mai bune născocind cele mai grele întrebări cu putinţă în chip de joc, ca să-l fac pe tata să se căznească să-mi răspundă la ele. Însă amintirile mi s-au întipărit mai adânc decât crezusem, iar când închideam ochii şi încercam să-i aud glasul şi să

murmur odată cu el, am descoperit că puteam oarecum să-i simt prezența. M-am pomenit împreună cu Iosif în celula din temnița faraonului odată cu asfințitul soarelui şi sfârşitul sabatului, iar soțul meu a revenit la mine în odaie.

Nu am deschis ochii dintr-odată, bucuroasă să-l fac să aştepte, dar m-a surprins nespunând niciun cuvânt, aşa că am privit în sus mai devreme decât îmi dorisem şi am zărit *mulțumire* pe chipul lui. Trecerea de la resemnare amară la mulțumire era uluitoare. Aproape că mi-au înțepenit fălcile. M-am aşezat lângă masă şi l-am întrebat:

– De ce se citeşte mulțumirea pe chipul tău?

– Râul a încremenit iarăşi, a spus, dar asta n-avea nicio noimă pentru mine la început.

Atunci m-am ridicat şi m-am îndreptat spre peretele de sticlă. Spărtura în coasta muntelui fusese acoperită temeinic cu bolți proeminente de gheață, iar cascada înghețase în albie. Până şi râul de dedesubt se făcuse o cărare strălucitoare de gheață întărită, nemaicurgând de pe creasta muntelui. Căzuse o ninsoare deasă, atât de bogată încât peste arborii din pădurea întunecată s-a aşternut o pătură albă.

Nu ştiam de ce anume era atât de mulțumit să îşi vadă lumea înghețată bocnă, însă puteam desluşi ceva îngrozitor şi de rău augur în albul acela sclipitor şi lipsit de trăsături. Era ceva voit în dispariția verdelui şi a pământului reavăn din această lume, care mă făcea să mă gândesc la toate iernile noastre lungi şi grele, la secara înghețată pe câmpuri şi la pomii ofiliți, iar când regele s-a apropiat de mine, i-am zărit bucuria negrăită de pe chip şi i-am spus cu glas tărăgănat:

– Când ninge în regatul tău, ninge şi în al *meu*?

– Regatul tău? a întrebat, privindu-mă de sus, uşor disprețuitor față de presupusa mea trufie. Voi, muritorii, v-ați dori să fie aşa, voi care aprindeți focuri şi clădiți ziduri ca să mă lăsați pe dinafară şi uitați de iarnă de îndată ce trece. Şi totuşi lumea voastră este tot regatul *meu*.

– Ei bine, atunci, este şi *al meu* acum, am spus şi am trăit mulțumirea să-l văd încruntându-se, supărat de faptul că i se reamintea că *se căsătorise cu mine*. Dar o să repet întrebarea cu alte cuvinte, dacă vrei: este zăpadă în lumea încălzită de soare astăzi, chiar dacă s-ar cuveni să fie primăvară?

– Da, a răspuns. Zăpada proaspătă cade aici doar când ninge în lumea muritorilor; de aceea m-am străduit îndelung să aduc ninsoarea.

L-am privit îndelung, aproape în gol la început, până ce am simțit grozăvia din spusele lui. Ştiam că Străvechii veneau iarna, că furtunile îi făceau puternici şi că ieşeau din regatul lor înghețat odată cu suflul viscolului; ştiusem dintotdeauna că iarna le dădea putere. Dar nu-mi trecuse prin cap – nici mie şi nimănui dintre cunoscuții mei – că puteau *da naştere* iernii.

– Dar toți locuitorii din Lithvas vor suferi de foame, dacă nu vor îngheța mai întâi! am spus. O să nimiceşti toate semănăturile...

Nici măcar nu s-a uitat la mine: atât de puțin îi păsa; privea din nou afară cu ochii lui limpezi şi strălucitori, cătând cu mulțumire spre albul nesfârşit care îi acoperea împărăția, în care eu nu puteam vedea altceva decât foamete şi moarte. Iar pe chipul lui nu se putea citi decât biruință, de parcă asta îşi dorise de la bun început. Am încleştat pumnii.

– Presupun că eşti *mândru* de tine, i-am spus printre dinți.

– Da, a răspuns pe dată, întorcându-se spre mine, şi mi-am dat prea târziu seama că spusele mele ar fi putut fi luate drept întrebare. Muntele nu va mai sângera atât timp cât ține iarna, şi am toată îndreptățirea să fiu mândru; mi-am ținut cuvântul dat, deşi cu mari costuri, iar toate speranțele mele s-au împlinit.

După ce mi-a răspuns la întrebări, s-a întors din nou, gata să iasă în grabă din odaie, dar s-a oprit şi m-a privit.

– Dar undeva tot am greşit, a spus tăios. Deşi nu ai vreo putere aici sau în lumea ta, eşti totuşi purtătoarea unui dar vrăjit de mare preț, pe care trebuie să-l cinstesc cum se cuvine. De acum înainte, vei avea parte de orice înlesniri doreşti şi o să îți trimit servitoare mai potrivite, doamne de rang înalt care să te slujească.

Aceste vorbe mi-au sunat în auz cum nu se poate mai neplăcut: să fiu înconjurată de un cârd de doamne nobile, toate numai un zâmbet, care cu siguranță fie mă urau, fie mă disprețuiau tot atât de mult ca regele lor?

– Nu le vreau! am spus. Îmi ajung slujnicele pe care le am acum. Le-ai putea spune că au voie să-mi răspundă la întrebări, dacă vrei să fii bun cu mine.

– *Nu vreau*, a spus cu o uşoară strâmbătură de dezgust, de parcă i-aş fi sugerat că poate să lovească un animal neajutorat.

Pesemne ar fi făcut *aşa ceva* cu plăcere.

– Vorbeşti de parcă le-aş fi interzis să-ți răspundă. Tu şi *numai* tu ai ales să-ți doreşti răspunsuri de la mine, când ai fi putut cere aproape orice alt dar în loc. Ce răspunsuri pot să-ți dea ele acum degeaba, când ai pus pe ele un preț atât de mare? Şi cum poate o slugă atât de umilă să-ți pretindă un preț?

Mi-aş fi putut frânge mâinile de supărare după ce a plecat. Însă dimpotrivă, eram cât se poate de bucuroasă că a ieşit din cameră. Îmi displăceau mulțumirea şi încântarea lui mai mult decât îmi displăceau supărarea şi furia lui rece. Am rămas în picioare, privind prin fereastră la pătura grea de zăpadă pe care o aşternuse peste lume, chiar şi atunci când oglinjoara s-a întunecat odată cu venirea nopții. Nu-mi păsa prea tare de soarta ducelui şi nici de a târgoveților. Însă ştiam ce avea să se întâmple cu poporul *meu*, când semănăturile aveau să se usuce, iar datornicii aveau să fie cuprinşi de disperare.

Mă gândeam doar la mama şi la tata, cu zăpada înaltă până la streaşina casei şi înconjurați din toate părțile de o ură încă şi mai rece. Aveau, oare, să se ducă la Vysnia, la bunicul? Aveau să fie în siguranță acolo? La urma urmei, lăsasem în urmă o avere cu care putea să îşi cumpere drum liber spre miazăzi, dar nu reuşeam să mă conving, chiar acum când îmi doream mai mult, că aveau să mă uite fiind atât de departe. N-aveau să plece fără mine. Chiar dacă bunicul le-ar fi spus unde fusesem dusă, ei n-aveau să plece niciodată fără mine; le puteam trimite o scrisoare plină de minciuni: *Sunt acum regină şi sunt fericită, nu vă mai gândiți la mine*, dar n-aveau să mă creadă. Sau, dacă ar fi făcut-o, le-aş fi frânt

inimile mai rău decât dacă aş fi murit – mamei, mai ales, care plânsese văzându-mă că îi iau mantia de blană unei femei care scuipase în ţărână la picioarele ei. Avea să creadă că îmi îngheţase sloi sufletul, de vreme ce alesesem să-i părăsesc şi să devin regina unui Străvechi ucigaş, un rege în stare să îngheţe lumea doar ca să îşi întărească fortăreaţa de sub munte.

În dimineaţa următoare, pe când Flek şi Tsop strângeau vasele de la micul dejun, le-am înştiinţat:

– Poftesc să ies cu sania.

Încercam marea cu degetul, cerând un lucru care îi era îngăduit unei doamne de rang înalt din rândul Străvechilor, fiind totodată şi o nădejde slabă de scăpare. De data asta am avut noroc; de data asta, Flek a dat din cap fără şovăială şi m-a lăsat să ies din odaie, conducându-mă din nou pe scara care îţi dădea ameţeli şi care cobora până în uriaşa încăpere boltită din miezul muntelui.

Era mult mai primejdios să cobori decât să urci pe asemenea scară: eram mult mai conştientă de şubrezenia scărilor, care arătau de parcă erau făcute din sticlă, şi de cât de departe era pământul. Am văzut mai limpede decât îmi doream arborii albi şi zvelţi, dispuşi în cercuri perfecte, cuibărite unul într-altul, cei mai înalţi şi cu frunziş mai des în mijloc, iar cei din cercul cel mai îndepărtat, puieţi tineri, unii dintre ei fără ramuri.

În cele din urmă, am ajuns jos, iar Flek m-a plimbat prin pădurice, printr-un labirint ameţitor de poteci, fiecare dintre ele la fel de netedă ca un lac îngheţat, cu margini din mozaic făcut din pietre şlefuite. N-aş fi putut deosebi o cotitură de alta chiar să fi avut la dispoziţie o zi întreagă. Prin labirint am întâlnit şi alţi Străvechi de rang mai înalt, îmbrăcaţi în straie de un cenuşiu mai deschis decât cele purtate de Flek, unii chiar în nuanţe de fildeş şi alb, însoţiţi de un alai de servitori, şi toţi m-au privit deschis; câţiva dintre ei cu zâmbete uşor curioase la adresa părului meu negru, a feţei oacheşe şi a aurului strălucitor: îmi pusesem din nou coroana, pentru că merita osteneala să le reamintesc tuturor celor care dădeau ochii cu mine că eram regina lor.

Ajunşi la marginea crângului, am urmat calea altui tunel săpat în peretele muntelui, un tunel larg, îndeajuns de înalt cât să se poată trece cu sania prin el, care dădea într-o altă pajişte de sub munte, unde o turmă de cerbi cu gheare păşteau flori străvezii, iar sania a rămas, nici mai mult, nici mai puțin, în câmp deschis – pesemne că nu aveau nevoie de şoproane sau grajduri. Acelaşi vizitiu care ne adusese pe munte stătea lângă sanie, ținând în mâini câteva hamuri – pesemne le dregea, deşi nu l-am văzut cu nicio unealtă în mână. Când Flek i-a spus că pofteam să ies la plimbare cu sania, s-a ridicat tăcut şi a adus de căpăstru o pereche de cerbi, pe care i-a înhămat repede la sanie. După care, ca prin farmec, mi-a deschis uşița saniei.

Ceea ce însemna fără greş că nu aveam nicio şansă să scap în timpul unei plimbări cu sania, totul fiind o pierdere de vreme. Dar m-am urcat în sanie oricum. Şi-a îndemnat renii şi a tras de hățuri, iar ei au pornit uşor, după care, cu o hurducătură, am intrat valvârtej în alt tunel şi am pornit într-o goană nebună pe potecile acoperite cu zăpadă. M-am prins strâns cu mâna de marginea saniei, ca să mă țin. Mi se părea că alunecam mult mai iute decât la sosire, dar se întâmpla aşa poate pentru că o apucaserăm la vale, prin tunelul întunecat care ducea la porțile de argint, copitele cerbilor tropotind înfundat precum tălpile unor dansatori pe un luciu de gheață, până când o dungă orbitoare de lumină a sfâşiat întunericul dinaintea noastră, iar porțile s-au deschis dintr-odată şi am ieşit cu iuțeala vântului printre ele, în josul coastei lucitoare a muntelui, urmând drumul care ducea în codrul acoperit cu zăpadă.

Mă țineam încă de balustrada de lemn a saniei, dar, de îndată ce aerul rece m-a lovit în față, am răsuflat cu nesaț şi am descoperit că încă eram în stare să mă bucur de *mişcare*, de *ieşirea* la aer curat, chiar dacă n-avea să mă ducă într-un loc priincios. Merita să mai fac o încercare.

– Surugiu! Shofer! am strigat. Vizitiul a tresărit la fel cum făcuseră Flek şi Tsop, privind de jur împrejurul meu ca şi cum ar fi vrut să se asigure că pe el îl strigasem. Vreau să merg la Vysnia.

M-a privit cu ochi goi, aşa că am adăugat:

– Locul unde ai venit după mine, înainte de nuntă.

S-a cutremurat de parcă îi cerusem să mă ducă la porțile iadului:

– În lumea încălzită de soare? Nu se poate străbate nicio bucată de drum în afară de calea regelui, şi numai cu învoirea lui.

Când a spus acestea, mi-am dat seama că nu se zărea nici urmă de arbori albi şi de drum alb-argintiu, pe care călătorisem ca să ajungem până sub munte. M-am întors şi am privit înapoi. Era aceeaşi privelişte: muntele de sticlă se înălța sclipitor şi două urme de tălpici de sanie alergau înapoia ei prin zăpada groasă, drept până la porțile de argint. Am putut zări cascada, înghețată acum, şi dâra strălucitoare a râului şerpuind pe lângă copaci. Însă drumul Străvechilor lipsea, ca şi cum nu fusese nicicând acolo, şi toți copacii pe care îi puteam zări erau pini negri, albiți de neaua căzută pe crengile lor.

M-am aşezat la loc în sanie, adâncită în gânduri, şi n-am mai spus nimic ca să-l fac să se întoarcă, iar el a mânat mai departe. Nu se mai zărea acum niciun drum: sania aluneca pe luciul înghețat al râului, singura cale pe care o întrevedeam printre copaci. Cerbii nu păreau să întâmpine vreo greutate în a alerga fie şi pe gheață; se prea poate ca ghearele de pe copite să le fi fost de ajutor.

Regatul Străvechilor nu părea a fi altceva decât o pădure nesfârşită. N-am zărit nimic în jurul nostru, nici măcar o colibă, iar când am uitat şi l-am întrebat pe vizitiu dacă trăia vreun Străvechi în afara muntelui de gheață, nu mi-a răspuns, ci doar s-a uitat înapoi, spunând într-o doară, *Întreabă-l pe rege*. Am mai gonit multă vreme şi nimic nu s-a schimbat. Ziua ar fi trebuit să se îndrepte de-acum spre amiază, însă se făcea din ce în ce mai întuneric pe măsură ce ne îndepărtam de munte, cenuşiul lipsit de contur al cerului topindu-se într-un crepuscul înnegurat, iar copacii şi zăpada deveneau din ce în ce mai greu de desluşit.

În depărtare, o dungă de un negru şi mai întunecat a apărut la orizont, prin deschizătura îngustă dintre copaci, acolo unde râul se întâlnea cu cerul. Cerbii au încetinit, iar Shofer s-a uitat la mine. Nu avea de gând să mâne mai departe, tot

aşa cum Flek refuzase să înainteze mai mult în măruntaiele muntelui, iar durerea mea de picioare rămăsese ca o amintire a pedepsei primite pentru că stăruisem. Însă, dacă îi lăsam pe ei să hotărască încotro aveam voie să merg, aproape cu siguranță n-aş mai fi putut scăpa.

– Ar trebui să ne întoarcem? l-am întrebat, cu un glas puțin răutăcios, ca să văd dacă putea fi pus la încercare.

A şovăit, apoi s-a întors către cerbi fără să-mi răspundă şi a rostit către ei un scurt îndemn. Ne îndreptam către orizontul întunecat şi, la scurtă vreme, s-a înnoptat de tot pe sub crengi; abia mai puteam zări trunchiurile copacilor înşiraţi de-a lungul râului. Nu se vedeau luna, nici stele care să lumineze cât de cât cerul nopții, iar frunzele aveau o nuanță şi mai întunecată asemuite cu cenuşiul bolții. Cerbii îşi legănau capetele, gata de odihnă; nici lor nu le plăcea locul, după cum îmi dădeam seama, şi nu cred că le păsa câtuşi de puțin pe cine poartă în sania trasă de ei. Râul înghețat se pierdea în bezna adâncă din fața noastră.

– Bine, acum întoarce, am spus în cele din urmă, renunțând, iar Shofer şi-a întors iute capul, cuprins de o mare uşurare. Dar am privit încă o dată în urmă, în timp ce întorcea sania, şi atunci i-am văzut: două siluete apărute pe malul râului, ivindu-se din întuneric – doi oameni înfăşuraţi în blănuri grele, iar unul dintre ei era o regină.

#

Mirnatius nici măcar nu s-a clintit când frigul m-a împins să trec înapoi prin oglindă. M-am strecurat lângă vatră cât mai încet cu putință şi m-am încălzit la foc, urmărindu-l cu grijă să nu cumva să se trezească. Vrăjile lui preschimbaseră patul într-un sălaş pentru propria-i frumusețe şi, chiar cuibărit în brațele somnului, întreaga lui făptură era o operă de artă. A suspinat şi s-a întors prin somn, murmurând şoapte de neînțeles, cu un braț gol ieşindu-i dintre aşternuturi, cu capul întors arătându-i linia gâtului şi cu buzele întredeschise.

Locul meu era în acel pat lângă el: o mireasă înspăimântată de lucruri obişnuite, de neîndemânare şi de egoism. Toate aceste temeri ar fi fost de-ajuns; niciodată nu mi-aş fi închipuit mai mult decât să le fac faţă şi să găsesc în afara dormitorului căi îndeajuns de folositoare pentru mine ca să câştig acea avere neprețuită, anume respectul celorlalți. Însă, neîndoios, cu un soț atât de chipeş, ar fi trebuit să am şi dreptul de a trage unele nădejdi firave, în privința lucrurilor din pricina cărora femeile intrau de obicei în bucluc, după cum auzisem şoptindu-se pe la colțuri.

În schimb, scoica de mărgăritar adăpostea un monstru care voia să mă soarbă ca pe un pocal cu vin bun, până la fund, şi să-l pună gol pe masă; un monstru pe care trebuia să-l păcălesc zilnic doar ca să rămân în viață. Nu mai ştiam sigur cine era stăpânul şi cine sluga, însă acel demon îl aşezase pe Mirnatius pe tron cu şapte ani în urmă şi îl nutrise cu puteri fermecate încă de atunci, iar el era întru totul pregătit şi dornic să mă dea drept răsplată demonului, având doar câteva mărunțişuri de care să se plângă, cum ar fi neplăcerea de a face curat după ce monstrul avea să mă devoreze, aşa cum se întâmplase cu zdrențele hainelor lui de pe podea, pe jumătate mistuite de foc.

Am aruncat resturile de îmbrăcăminte în foc şi am dormit iepureşte lângă vatră preț de un ceas sau două. Îndată ce s-a făcut dimineață, m-am ridicat şi m-am grăbit să-mi pun cămaşa de noapte ca şi cum aş fi purtat-o toată noaptea, apoi am sunat clopoțelul şi slujnicele au venit pe dată. Mirnatius s-a trezit brusc, aruncând priviri sălbatice în jur, surprins de zgomotul neaşteptat, dar ele intraseră deja în odaie. Le-am cerut să pregătească baia şi să ne aducă micul dejun, apoi am chemat încă o slujnică să mă ajute la îmbrăcat, aşa că s-a făcut o asemenea forfotă în dormitor că nu am rămas nicio clipă singuri, apoi mi-am întrebat soțul cu glas mieros:

– Ai dormit bine, Înălțimea Ta?

M-a privit cu o indignare plină de nedumerire, dar erau patru suflete în odaie.

– Foarte bine, a spus după o clipă, fără să-şi ia ochii de la mine şi, după cum am văzut, fără să se gândească ce anume spune şi ce ar însemna pentru rangul meu la Curte dacă slujnicele ar povesti tuturor că ţarul, de altfel îngrijorător de neinteresat de plăcerile trupeşti, dormise negreşit în dormitorul soţiei şi nu într-al lui, ba pe deasupra dormise bine.

Nu cred că îi păsa prea tare să fie bine văzut de curtenii lui, de vreme ce îi putea hipnotiza cu uşurinţă atunci când dădeau semne că nu sunt de aceeaşi părere cu el. Prefera să le dozeze nemulţumirea, decât să irosească prea mult din farmecele dăruite de demon. Însă aveam nevoie de orice armă la îndemână, de orice mi-ar fi fost de folos, aşa că m-am urcat în pat lângă el – s-a tras puţin înapoi, măsurându-mă cu privirea –, iar, când au adus tava, i-am turnat în ceaşcă ceaiul, pe care băgasem de seamă că îl bea foarte dulce, şi am adăugat câteva linguriţe de cireşe înainte de a-i înmâna ceaşca. A părut îngrijorat după ce l-a gustat, de parcă credea că şi eu făcusem vreo vrajă.

Nu putea să-mi spună nimic cu servitoarele de faţă, iar ele n-aveau de gând să plece nicăieri când puteau să adune atâtea bârfe, de vreme ce eu le dădusem prilejul să rămână. Cu atât mai puţin cameristele. Mirnatius nu avea haine pe el, după ce demonul le preschimbase în zdrenţe cu o noapte înainte, iar aşternuturile îi alunecau de pe umerii goi şi de pe pieptul slab. Toate fetele îi aruncau ocheade drăgăstoase când îşi închipuiau că nu mă uit la ele şi îşi căutau prilej să se afle în preajma lui. S-ar fi putut la fel de bine lăsa păgubaşe: ţarul nu-şi dezlipea ochii de pe mine, ci doar lua înghiţituri mici, grijulii, din mâna mea, şi îmi răspundea după cuviinţă la orice flecuşteţ spus de mine, iar când vana s-a umplut, m-am ridicat şi i-am spus:

– Merg să-mi fac rugăciunile cât te îmbăiezi, Înălţimea Ta.

Şi mi-am luat tălpăşiţa.

Însă de data asta, când am ieşit din biserică, sania mă aştepta în curtea castelului, iar bagajele erau încărcate.

– Pornim spre Koron îndată, porumbița mea, mi-a spus Mirnatius în sala mare, cu ochii îngustați, şi nu mi-a lăsat nicio alegere: trebuia să mă urc în sanie singură cu el şi să călătorim prin codrul întunecos, până la palatul lui, plin de oşteni şi curteni.

Am intrat şi mi-am pus colierul de argint, cele trei rochii de lână şi blănurile şi am coborât cu cutia de bijuterii în mână: nu era nimic neobişnuit în ce făceam; mama mea vitregă avea mereu grijă de cutia ei, oricând călătorea, şi nimeni nu trebuia să ştie că într-a mea nu se găsea nimic altceva decât coroana sau că restul zorzoanelor mele fuseseră ascunse printre haine, ca să facă mai uşoară cutia. Am aşezat-o între mine şi marginea saniei. La nevoie, aveam să sar din sanie cu cutia, să fug în pădure şi să încerc să găsesc oglindirea unei ape înghețate prin care să fug.

Însă foamea demonică nu a mai strălucit în ochii lui Mirnatius când sania a pornit şi mi-am amintit că nu o văzusem niciodată în timpul zilei, ci doar după căderea nopții. În schimb, a aşteptat până ce ne-am îndepărtat binişor de reşedința ducelui – toate femeile casei fluturau batistele către mine în semn de bun-rămas –, după care mi-a şuierat chiar cu glasul lui:

– Nu ştiu unde fugi în fiecare noapte, dar nu cred c-o să te las s-o faci la nesfârşit.

– Va trebui să mă ierți, dragul meu soț, am răspuns, după câteva clipe de gândire.

Ce voiam să-l fac să creadă sau să afle că ştiu?

– Ți-am făcut jurăminte de cununie ție, dar altcineva vine în iatacul meu în locul tău. Veverițele fug din instinct atunci când vânătorul se apropie prea mult.

A înțepenit într-un colț al saniei, la oarecare depărtare de mine, şi a rămas într-o aşteptare tăcută şi neliniştită, privindu-mă stăruitor. Eu m-am aşezat dinadins cât mai simplu, rezemată comod de câteva pernuțe şi cu privirea ațintită drept înainte. Alunecam cu repeziciune prin liniştea încremenită a codrului adânc, ale cărui crengi se aplecau sub povara zăpezii proaspete, şi m-am lăsat mângâiată de

monotonia calmă a peisajului de iarnă; se prea poate să fi fost frig, dar nu se putea compara cu frigul din împărăția iernatică în care îmi petreceam serile, iar inelul din deget îmi aducea şi el o boare de mângâiere.

Am mers cale lungă, apoi dintr-odată Mirnatius m-a întrebat:

– Şi *unde* anume fug veveriţele când vor să se ascundă?

L-am privit puţin nedumerită. Tocmai îi mărturisisem că ştiu de demonul ce-l ţine în stăpânire şi de planurile lui pentru mine, aşa că nu se putea aştepta ca eu să-i spun ceva sau să cooperez în vreun fel cu el. Dar când nu i-am răspuns, s-a încruntat către mine la fel de îmbufnat ca un copil răzgâiat, s-a aplecat în faţă şi mi-a şuierat:

– *Spune-mi unde fugi!*

Întreaga căldură a puterii lui vrăjite a trecut peste mine şi s-a scurs în inelul meu avid, neatingându-mă defel. Mai că mi-a venit să-l întreb de ce îşi istoveşte puterea cu mine: ştia deja că n-avea să-i meargă. Dar bănuiesc că ajunsese să se bizuie atât de mult pe vrăjile lui, încât nu mai învăţase să gândească singur. Cât despre mine, gândirea a fost singurul lucru care mi-a fost de folos în casa tatălui meu: nimănui nu-i păsase vreodată ce-mi doresc sau dacă eram fericită. Trebuise să-mi fac singură rost de orice lucru dorit. Nu mai fusesem niciodată recunoscătoare pentru acest dar până acum, când lucrul dorit era viaţa însăşi.

Dar mi-am dat seama că, dacă stăruiam în tăcerea mea, se putea ca Mirnatius să-şi piardă curând cumpătul. Nori de furtună i se îngrămădeau deja pe frunte şi, chiar dacă demonul lui n-avea să apară decât după căderea întunericului, putea tot atât de bine să pună câţiva oşteni oarecare să mă arunce într-o celulă de temniţă, în care să-l aştept. Curtenii aveau să fie foarte tulburaţi, desigur, dacă ţarul îşi arunca tânăra soţie în temniţă, apoi ea dispărea fără urmă, iar tata s-ar fi folosit, fără îndoială, de asemenea prilej, însă Mirnatius îmi dădea prea puţine motive să cred că gândea îndeajuns de departe încât să prevadă asemenea urmări.

Asta dacă nu îl provocam eu s-o facă.

– De ce nu te-ai căsătorit cu Vassilia acum patru ani? l-am întrebat abrupt, chiar când se pregătea să strige din nou la mine.

Spusele mele au avut efectul folositor de a-i întrerupe creşterea stării de iritare.

– Poftim?! a spus, cu glas pierdut, de parcă întrebarea însăşi n-ar fi avut niciun înţeles pentru el.

– Fiica prinţului Ulrich, am continuat eu. Prinţul are zece mii de oşteni şi mina de sare, iar regele Niemsk-ului l-ar primi bucuros să-i jure credinţă dacă tu ai fi ucis. Trebuia să te asiguri în privinţa lui, înainte să pui să-l omoare pe arhiducele Dmitir. De ce nu te-ai căsătorit cu ea?

Pe chipul lui se luptau acum pentru întâietate încruntarea şi nedumerirea.

– Vorbeşti ca una dintre găinile bătrâne care cloncăne către mine în sfatul ţării, a spus.

– Găini pe care nu le asculţi niciodată şi le ameţeşti cu vrăji atunci când te pisează prea mult? am întrebat, iar încruntarea a pus stăpânire pe chipul lui.

Nu era însă acelaşi soi de mânie ca mai înainte: dăscăleala în chestiuni de politică trebuie că-i era o neplăcere obişnuită.

– Însă ele au dreptate. Lithvasul are nevoie de un moştenitor şi, dacă tu n-o să-i dai unul, s-ar putea să fii răsturnat de la putere cât de curând. Iar acum, că te-ai căsătorit *cu mine*, şi nu cu Vassilia, Ulrich s-ar putea hotărî s-o facă înainte ca tu să te poţi dezmetici.

– Nimeni n-o să mă răstoarne de la putere! a izbucnit, de parcă l-aş fi jignit cu spusele mele.

– Şi cum o să-i opreşti? am întrebat. Dacă Ulrich o căsătoreşte pe Vassilia cu prinţul Casimir, n-o să te viziteze la Koron, unde poţi să te foloseşti de vrăji ca să le porunceşti să nu mărşăluiască cu oaste către cetatea ta. Te poţi juca cu minţile lor de la mai bine de patru sute de verste? Poţi opri unul dintr-o mie de arcaşi să te săgeteze pe câmpul de bătălie sau să faci zece asasini să lepede săbiile toţi odată, dacă năvălesc în odaia ta hotărâţi să te înjunghie?

S-a holbat la mine de parcă nu încercase să răspundă niciodată la asemenea întrebări, nici măcar către sine. Pesemne că îşi credea sfetnicii nişte idioţi care văd totul în negru şi care habar n-aveau de vrăjile lui, care l-ar fi salvat de orice ameninţare cu putinţă. Însă demonul lui nu părea atotputernic, iar vrăjile mamei lui nu *o* putuseră scăpa de flăcările rugului. Părea să se simtă mai puţin de neînfrânt în faţa unei întrebări bine ţintite şi, ca atare, nu s-a repezit să-mi spună că mă înşel în privinţa limitelor puterii lui.

– Ce-ţi pasă ţie de asta? mi-a răspuns în schimb, ca şi cum credea că mă prefac peste măsură de îngrijorată de soarta lui. Ai fi cu siguranţă încântată.

– Plăcerea mea ar ţine doar până ce aş fi înjunghiată odată cu tine, am spus. Ulrich şi Casimir ar prefera ca tatăl meu să le fie mai degrabă prieten decât duşman, dar nu au absolută *nevoie* de o alianţă cu el şi nu vor risca zămislirea inoportună a unui moştenitor de către mine, după ce te vor fi descăpăţânat. Desigur, am adăugat, asta doar dacă nu mă ucizi tu înainte, într-un chip care să dea de bănuit, şi le dai tuturor o scuză strălucită să mărşăluiască împotriva ta.

Iar aceste ultime cuvinte îi dădeau de înţeles ce voisem să-i spun *cu adevărat*.

Mirnatius a căzut pe gânduri în colţul lui de sanie, iar eu am luat ca pe o mică victorie faptul că încetase să mă mai ţintuiască cu privirea, uitându-se acum afară şi deşirând în minte ideile pe care i le băgasem în cap, idei pe care le evitase cu atâta succes până atunci.

Am călătorit prin frig pe durata unei zile întregi; de câteva ori vizitiul a oprit ca să odihnească bidiviii, iar de două ori i-a schimbat la grajdurile unor boieri întâlniţi pe drum, care ne-au primit cu ploconeli până-n pământ. N-am ratat prilejul de a coborî din sanie la amândouă opririle, unde am intrat în curţile boiereşti şi le-am vorbit îndatoritor şi blajin gazdelor noastre, rostind şi câteva cuvinte de laudă la adresa copiilor care nu mai conteneau cu plecăciunile. Voiam să pătrund în amintirea a cât mai mulţi oameni cu putinţă, dacă ţarul avea de gând să facă pe toată lumea să uite de mine. Mirnatius s-a ţinut la distanţă şi şi-a

petrecut întreaga zi uitându-se la mine cu ochii ascunşi de glugă, ceea ce i-a făcut pe toți să creadă că sunt, într-adevăr, o mireasă dorită de soțul ei.

Noaptea a venit cu greu: lucru ciudat într-aşa o zi rece de iarnă, în care neaua acoperise într-un strat gros pământul. Eram recunoscătoare pentru asta, dar, chiar şi aşa, asfințitul făcea să se aprindă acea lumină roşie în ochii lui Mirnatius, care s-a zărit când ne-am făcut intrarea în curtea palatului lui de la Koron. Zidurile erau înțesate de oşteni, iar Magreta mă aştepta pe trepte, cu mâinile împreunate la piept, mici şi bătrâne sub mantie, flancată de două gărzi, de unde am priceput că țarul trimisese după ea la Vysnia încă de noaptea trecută, iar ei o aduseseră zor-nevoie, ca să ajungă aici înainte de lăsarea întunericului.

Când am urcat treptele, m-a cuprins cu brațele şi a plâns uşor, zicând doar atât, „Duşenka, duşenka!“ Mi-a mulțumit călduros că îmi amintisem de o femeie în vârstă ca ea şi că trimisesem s-o aducă, dar nu mă purtasem corect față de ea: glasul îi tremura, iar mâinile ei mă strângeau cam tare. Înțelesese că eram amândouă în primejdie de moarte.

Mi-am dat toată silința să par cât mai recunoscătoare şi i-am mulțumit soțului meu pentru bunătatea arătată şi pentru minunata surpriză de a o găsi pe Magreta la Koron şi m-am îmbărbătat, după care l-am sărutat în fața gărzilor lui, surprinzându-l; pesemne că se gândise la sărut ca la o armă pe care doar el o putea întrebuința. Aşa că nu s-a mişcat când mi-am apăsat buzele de buzele lui fierbinți, după care m-am tras iute înapoi, de parcă mă ruşinasem de propria-mi îndrăzneală. M-am întors către gărzi şi am întrebat-o pe Magreta dacă s-au purtat grijuliu cu ea. Le-am mulțumit când ea a încuviințat din cap spunându-mi că s-a simțit cum nu se poate mai în siguranță, chiar pe lungul drum de la Vysnia.

– Spuneți-mi numele voastre ca să le țin minte, am zis, şi mi-am scos mâna din manşon ca să le-o întind, cu inelul licărind pe deget, iar ei mi-au strâns-o cu stângăcie şi s-au bâlbâit, negăsindu-şi cuvintele, deşi fără doar şi poate primiseră porunca să meargă să aducă o femeie în vârstă, fără să le pese de ce le-ar fi spus

cineva sau de jeluirea ei, crezându-se mai degrabă temniceri decât însoțitori. Bâlbâiala era în parte datorată farmecelor inelului, însă restul, după cum am bănuit, se datora farmecului mai subtil al contrastului; nu-mi închipuiam că Mirnatius se purta foarte prevenitor cu servitorii.

– Gabrielius şi Vladas, am repetat eu. Vă mulțumesc că ați avut grijă de bătrâna mea nanuşka[9]; să intrăm acum. După un drum aşa de lung, se cuvine să vă încălziți la bucătărie cu o cană de krupnik fierbinte.

Mirnatius n-avea cum să nu încuviințeze un asemenea gest mărunt de bunătate, fără să pară ciudat şi oarecum meschin, însă cu siguranță nu-i plăcea ca oamenii lui să primească vreun ordin de la mine.

– Tu şi cu doica ta veți urca în odăile mele şi mă veți aştepta acolo, a spus cu răceală de îndată ce m-a urmat în saloane şi a făcut un semn hotărât cu mâna celor două gărzi. Duceți-le sus şi aşteptați cu ele în odaie până sosesc eu! le-a poruncit, vârându-ne chiar în capcana de care mă temeam, după care s-a strecurat în sala mare.

Am prins-o strâns de mână pe Magreta în timp ce urcam scările. Ea s-a ținut cum nu se poate mai tare şi a evitat să mă întrebe dacă soțul meu se purta frumos cu mine sau dacă eram fericită.

– Spune-mi, te rog, am greşit cu ceva spunându-le gărzilor să meargă la bucătărie să bea o cană de krupnik? l-am întrebat pe unul dintre oşteni, pe când urcam scara. Înălțimea Sa are ceva împotriva băuturii?

– Nu, domniță, mi-a răspuns oşteanul, săgetându-mă cu privirea.

– Ah! am răspuns, prefăcându-mă un pic abătută şi dezamăgită din pricina dispoziției nestatornice a soțului meu. Socot că îl îngrijorează niscaiva afaceri de stat. Ei bine, o să încerc să-l fac să uite de ele în noaptea asta. Poate vom cina chiar aici în odaie. Magreta, vrei să-mi perii părul şi să-l împleteşti apoi la loc?

Dormitorul era la fel de mare cât sala de bal a tatei şi de-a dreptul ridicol, în toată splendoarea lui poleită şi nepractică. N-a trebuit să-mi întrebuințez prea tare vederea ca să pot privi împrejur, la uriaşa pictură murală de aproape zece

arşini, înfăţişând-o pe Eva ispitită de şarpe, ceea ce mi s-a părut cu desăvârşire nedrept în circumstanţele date, şi la patul care putea el însuşi să servească drept iatac, fiind construit într-o nişă largă din perete, încadrat cu înfloriturі aurite, cu pilaştri şi draperii grele de damasc, brodat fin cu fir subţire. Ferestrele erau prinse în rame de uşi care puteau fi deschise înspre un balconaş delicat din fier forjat. Arborii din grădină atârnau peste marginea balconului, acoperiţi acum cu zăpadă.

Se aflau patru şemineuri deosebite în uriaşa odaie, care erau toate înnegrite de fum şi în care duduia focul chiar în miez de zi, în luna mai: un slujitor punea lemne pe foc chiar când am intrat. Era o cameră pentru un duce din Salvia sau Longines, dintr-o ţară unde iarna îşi făcea doar o apariţie fugară, în trecere. Nimeni cu simţ practic nu ar fi construit asemenea odaie aici în Lithvas şi, într-adevăr, am putut vedea că nimeni *nu o făcuse*: în pereţi se vedeau crăpături subţiri acolo unde Mirnatius însuşi poruncise de bună seamă să se scoată podelele odăilor de deasupra şi să se dărâme odăile învecinate, pentru a da naştere acestei încăperi ridicol de spaţioase.

Însă, cu toate excesele ei, odaia era totuşi frumoasă – extravagantă, nepractică şi incomodă, da, dar luată ca întreg se încadra cumva în limitele bunului-gust, pentru a fi somptuoasă şi nu pur şi simplu ridicolă. Era parcă desprinsă dintr-o carte cu poveşti desenată de o mână ingenioasă, iar toate desenele se armonizau. Doar un pic, dar acest lucru o făcea cumva şi mai impresionantă, ca şi cum ai privi un jongler ţinând în aer şapte cuţite ascuţite în acelaşi timp, ştiind că o mică scăpare ar face ca toate să se prăbuşească. Cred că oricui i-ar fi fost greu să stea în acea cameră şi să fie cucerit de ea, oricât de năzuros ar fi fost. Până şi gărzile au privit cu uluire în jur când au intrat cu noi, uitând să adopte o mină severă şi de neînduplecat.

N-au spus nimic când mi-am luat cutia cu bijuterii şi am condus-o pe Magreta după paravanul de baie. Şi acolo ardea focul într-un cămin, încălzind aerul dintr-o baie cu adevărat magnifică: cada era poleită şi ea cu aur şi atât de încăpătoare,

că puteam să mă întind întreagă în ea. Dar, şi mai important, lângă cadă se afla o oglindă şi mai minunată, de parcă lui Mirnatius îi plăcea să se admire ca pe o operă de artă atunci când ieşea din baie.

Am strigat gărzile de după paravan, cerându-le să trimită jos după ceai, în timp ce Magreta, răspunzând la semnele mele, îmi punea în grabă colierul la gât şi coroana pe cap. Chiar dacă mă asculta întocmai, părea din cale-afară de uimită, iar uimirea ei a sporit când mi-am înfăşurat mantia în jurul ei şi am îngenuncheat să trag haina grea de blană de lângă şemineu, ca să i-o pun pe umeri. Magreta şi-a strâns haina pe trup când i-am dat marginile mantalei de blană şi nu a rostit un cuvinţel cu voce tare, însă gura i s-a deschis, mişcându-se în tăcere, închipuind întrebări pe care voia să le rostească. Mi-am dus degetul la buze ca s-o fac să tacă şi i-am făcut semn să se apropie de oglindă.

Codrul întunecat se afla de cealaltă parte a oglinzii, acoperit cu o pătură groasă de nea albă. Nu ştiam dacă o să meargă şi de astă dată, dacă aş fi putut-o lua cu mine dincolo, dar altă speranţă nu mai aveam. Chiar când am prins-o pe Magreta de mână, am auzit un zgomot de paşi apropiindu-se pe coridor şi, când uşa s-a trântit cu putere de perete, l-am auzit pe demon şuierând cu glasul lui Mirnatius:

– *Unde este Irina, unde este dulcea mea iubită?*

Dar Magreta a scos un oftat: o prinsesem de mână şi ea se uita în oglindă, cu faţa palidă, dându-se instinctiv înapoi. Am tras-o şi mai aproape.

– Să nu-mi dai drumul! i-am şoptit, iar după o singură privire înspăimântată peste umăr, a clătinat hotărât din cap în semn de încuviinţare.

M-am întors către oglindă şi am păşit dincolo, trăgând-o după mine pe malul îngheţat al râului.

În original *nanushka* (rus. нанушка), cu sensul de *mătuşică* (n. tr.).

Capitolul XIII

Dimineața, panov Mandelstam a venit, şi-a scuturat zăpada de pe cizme şi i-a spus panovei Mandelstam încetişor:

– Nu i-au prins. A venit zăpada.

Aşa că m-am bucurat că a venit zăpada. Chiar dacă atunci nu ştiam dacă ar trebui să mă bucur pentru zăpadă, întrucât se putea ca Wanda şi Serghei să fi murit înghețați pe undeva, însă am hotărât să mă bucur pentru zăpadă, deoarece îmi fusese de câteva ori frig lucrând în zăpadă, cuprins de somn, şi taica mă lovea peste cap ca să mă trezească şi mă întreba dacă vreau să mor înghețat, şi nu voiam, doar mă fura somnul, iar asta nu durea şi nici nu te speria. M-am întrebat dacă taica a fost speriat când a murit. Din sunetele scoase de el atunci, se pare că da.

La masa de dimineață, panova Mandelstam mi-a dat două castroane de terci cu lapte pe deasupra şi câteva afine uscate şi a adăugat puțin zahăr brun în fiertură şi am mâncat şi a fost foarte bun şi dulce. Apoi am ieşit să am grijă de capre, pentru că asta îmi spusese Wanda să fac.

– Ar trebui să mănânce o masă caldă şi caprele într-o zi atât de friguroasă, a spus panova Mandelstam şi m-a ajutat să fierb un cazan mare cu păsat.

Am avut grijă să le pun porții mari caprelor mele. Arătau tare slabe pe lângă caprele familiei Mandelstam, iar celelalte capre le împunseseră şi le muşcaseră cu o zi înainte. Dar acum celelalte capre erau bucuroase de tovărăşie, pentru că blana le fusese tunsă, iar caprele mele încă mai aveau blană, deşi era plină de scaieți şi murdărie. S-au strâns toate laolaltă în şopron după ce au mâncat păsatul fierbinte.

Zăpada era mare în curte. Am curățat-o cu lopata, dând la o parte bucăți mari, ca să poată caprele şi găinile să ajungă la iarbă. Pământul era înghețat, dar am

scos din buzunar nuca din copacul coliliu, m-am uitat la ea şi m-am întrebat cum ar fi să o sădesc aici. Însă nu eram sigur şi n-am vrut să fac vreo greşeală, aşa că am pus-o la loc şi am intrat înapoi în casă. La prânz, panova Mandelstam mi-a dat trei felii groase de pâine cu unt şi cu gem, şi două ouă, şi o mâncare de morcovi cu prune uscate. Au fost foarte bune şi ele.

După aceea s-a făcut după-amiază şi n-am ştiut ce să mai fac. Panova Mandelstam s-a aşezat lângă roata de tors, dar eu nu ştiam să torc, iar panov Mandelstam citea o carte, iar eu nici să citesc nu ştiam.

– Ce să fac eu acum? am întrebat.

– De ce nu ieşi să te joci, Stepon? mi-a spus panova Mandelstam.

Dar nici să mă joc nu ştiam, iar panov Mandelstam i-a spus cu voce joasă:

– Ceilalți băieți...

La care ea şi-a strâns buzele şi a dat din cap către el, vrând să spună că băieții din târg aveau să se poarte urât cu mine, poate pentru că ajutasem la uciderea tatei sau poate doar pentru că eram nou în târg.

– Ce făcea Wanda când venea aici? am întrebat, dar mi-am amintit de îndată ce am pus întrebarea. Strângea banii şi plocoanele de la datornici.

– Dar tu eşti prea tânăr pentru asemenea treabă, a spus panova Mandelstam. De ce nu dai o raită prin pădure să vezi dacă găseşti nişte ciuperci bune de mâncat? Ştii să le deosebeşti de cele otrăvitoare, nu?

– Da, am spus, şi ea mi-a dat coşul. Însă azi pădurea era acoperită de o nea groasă, aşa că nu prea avea rost să mă duc să culeg ciuperci. Însă am ieşit, m-am uitat cu luare-aminte prin zăpadă, dar n-am zărit nici urmă de ciupercă. Apoi m-am gândit cum ar fi să mă duc să strâng de la datornici, chiar dacă eram prea tânăr, pentru că, dacă Mandelstamii nu strângeau datoriile, şi nici Wanda n-o făcea, nu vedeam cine altcineva ar fi putut s-o facă. Trăise şi altcineva în casa lor, mi-o aminteam pe Wanda vorbind, dar nu-mi puteam aminti numele. Mă făcea să mă simt ciudat că încerc să-mi amintesc când numele se încăpățâna să nu-mi vină în minte, pentru că numele îmi veneau întotdeauna în minte când voiam.

Dar oricum eram sigur că acum nu se mai afla altcineva în casă sau în hambar, întrucât cercetasem amănunțit peste tot locul. Dacă aş fi dat peste cineva, l-aş fi putut întreba doar cum se numeşte şi nu m-aş mai fi simțit ciudat. M-am uitat chiar şi în cotețul de păsări, ca nu cumva cineva să se fi strecurat acolo, dar nu erau decât găinile. Aşadar, nu mai era nimeni în afară de mine.

Era după ziua de târg, în cea de-a doua săptămână a lunii, ceea ce însemna că Wanda mergea să adune datoriile din cele două sate în care se ajungea pe drumul de țară dintre răsărit şi miazăzi, iar numele celor de la care aveam de adunat erau Rybernik, Hurol, Gnadys, Provna, Tsumil şi Dvuri. Mi-am repetat în gând numele pe drum, pentru că-mi sunau în cap ca un cântec drăguț. Când am ajuns, am bătut la toate uşile întâlnite şi i-am întrebat de nume, iar dacă îşi recunoşteau numele printre cele întrebate, doar întindeam coşul. M-au privit cu toții, apoi mi-au pus felurite lucruri în coş. Panova Tsumil mi-a spus cu glas domol:

– Sărmanul copil! şi m-a mângâiat pe cap. Aşa mic şi evreii deja te pun la muncă!

– Nu, am răspuns, dar femeia doar a clătinat din cap şi a aşezat nişte gheme de fir tors în coş, apoi mi-a dat ceva să mănânc, un lucru numit prăjiturică. Wanda adusese odată acasă prăjiturele primite de la panova Mandelstam şi fuseseră tare bune. Aşa că nu m-am contrazis cu panova Tsumil, ci doar am mâncat prăjiturica; era de asemenea foarte bună, i-am mulțumit şi am plecat mai departe.

Când am terminat, i-am adus coşul panovei Mandelstam şi i-am spus:

– La urma urmei, nu sunt chiar atât de tânăr pentru asta.

Ea s-a uitat în coş şi s-a supărat foarte tare. N-am ştiut de ce, apoi panov Mandelstam mi-a pus cu blândețe mâna pe umăr şi a spus:

– Stepon, ar fi trebuit să lămurim treaba asta. Este foarte important să nu faci greşeli când strângi de la datornici şi să ții cu grijă socoteala. Crezi că, dacă

încerci stăruitor poți să ne spui precis pe la cine ai trecut şi cine anume ți-a dat fiecare lucru?

– Da, am răspuns. În ziua asta a lunii, Wanda trece pe la Rybernik, Hurol, Gnadys, Provna, Tsumil şi Dvuri, după care am arătat către fiecare lucru, spunându-i cine anume mi l-a dat.

Mi-am închipuit că Panova Mandelstam o să rămână supărată pe mai departe, însă mi-a dat nişte găluşte într-un sos gros cu morcovi, cartofi şi carne de pui adevărată şi o ceaşcă de ceai cu două linguri mari de miere, aşa că pesemne mă înşelasem în privința supărării ei.

#

Mie şi lui Serghei nu ne-a plăcut să rămânem în căsuța din pădure, dar n-am putut pleca pe dată de acolo. În prima zi, când ne-am trezit, zăpada troienise pragul şi trecuse de pervazul ferestrelor, grămădindu-se sub ele în strat gros. Când am ieşit, întreaga pădure era în întregime albă, zărindu-se doar crâmpeie de trunchiuri întunecate şi copaci aplecați sub greutatea zăpezii. Începuseră să înfrunzească înainte să ningă, aşa că acum erau cu totul încovoiați.

Am cercetat în jurul casei şi am găsit o mulțime de lucruri. Am găsit cartofi şi morcovi în grădină, şi un şopron în care stătuseră capre, o claie de fân vechi şi un morman de lână tunsă cât mine de înalt. Nu fusese spălată, iar stratul de jos era pătat şi mucegăit, dar în partea de sus încă se găsea lână bună. Pe o poliță se afla un coş, iar într-un ungher o lopată, cu care avea să ne fie mai uşor să săpăm cartofi. Iar în casă am găsit o cergă împăturită pe un raft.

Soarele a strălucit toată ziua şi era cald chiar dacă eram împresurați de zăpadă. Dar a început a se topi cu repeziciune. Serghei s-a dus să adune lemne de foc, iar eu am pus cartofii şi morcovii la fiert, după care m-am apucat să împletesc încălțări noi, din paie, pentru noi. Eu pierdusem deja o ciubotă, iar restul erau aproape destrămate. Am folosit şi puțină lână, ca încălțările să nu fie prea tari, pentru că nu aveam toval pentru cizmărie. Lâna era plină de scaieți, urzici şi spini. Am înfierbântat o oală de apă şi am spălat lâna în ea, dar nu aveam

pieptăn. Țepii mi-au împuns mâinile şi mi-au pricinuit dureri pe când lucram, dar trebuia cu orice preț să avem încălțări.

I-am făcut lui Serghei o pereche de încălțări până ce s-a întors cu lemnele de foc. Le-a încercat şi nu-i veneau rău deloc. Am pus mai multă lână înăuntru şi asta a ajutat mult. Am mâncat fiertura de cartofi şi morcovi. După care am împletit încălțările mele şi, când am terminat, am făcut storuri pentru ferestre. Serghei a găsit un cuib de păsări într-un copac, cu ouă cafenii împestrițate, pe care le puteam lua fără grijă. Le-am mâncat, apoi s-a lăsat întunericul şi ne-am culcat din nou.

Dimineața următoare, pentru că zăpada se topise pe laturile ei, am găsit o ladă pentru grâne pe jumătate plină cu ovăz. Era de-ajuns ca să ne țină de foame pentru un timp mai îndelungat. Serghei şi cu mine ne-am uitat unul la celălalt. Vrăjitoarea încă nu se întorsese, iar asta mă făcea să cred că poate n-avea să se mai întoarcă deloc. Dar nu-mi plăcea felul în care găseam atâtea lucruri cu cea mai mare uşurință.

– Poate c-ar trebui să plecăm, i-am spus lui Serghei cu părere de rău.

Voiam să plecăm, şi parcă nu voiam. Cine putea şti dacă aveam să găsim drumul? Atunci Serghei a privit în sus, şi am privit şi eu, văzând cum soarele se îndepărtează. Începuse deja să ningă din nou. Nu puteam pleca nicăieri.

Preț de o clipă, Serghei nu a spus nimic. Nici el nu era prea fericit. Apoi a zis:

– Am putea drege scaunul şi patul. Asta dacă se mai întoarce cineva la colibă.

Mi s-a părut o idee tare bună. Dacă doar luam cartofi, morcovi, lână şi ovăz şi locuiam în colibă fără să dăm nimic în schimb, ne-am fi chemat hoți. Oricine s-ar fi întors ar fi fost mânios, şi pe bună dreptate. Trebuia să răsplătim cu ceva şederea noastră acolo.

Aşa că am adus ovăzul în casă şi, cât a fiert, ne-am apucat să meşterim o tăblie nouă pentru scaun: Serghei a ieşit în zăpadă, de unde a rupt nişte crengi subțiri din câțiva arbori tineri şi a făcut un cadru, iar eu am țesut o împletitură de paie şi lână pe el – aşa cum făcusem cu încălțările noastre –, până a fost îndeajuns de

trainic ca să-l legăm de picioarele scaunului şi să ne aşezăm pe el. Aşa am dres scaunul.

Tot ce ne mai doream să facem era să punem nişte rogojini împletite pe pat şi, când Serghei a ieşit să aducă lemne de foc după masă, s-a întors pe dată. Găsise o sarcină nu prea mare de lemne îngropată sub zăpada din spatele colibei, alături de un trunchi pentru despicat buşteni, în care cineva înfipsese un topor. Era ruginit şi avea coada un pic atinsă de putregai şi plină de aşchii, dar Serghei a răzuit rugina cu o piatră, după care a putut să taie lemne cu el, chiar dacă îl dureau mâinile din pricina cozii. Aşa că acum puteam meşteri un cadru întreg pentru pat, nu doar o nouă saltea din rogojini.

Ne era frică să rămânem, însă acum ne era frică şi să plecăm şi să lăsăm treaba neterminată. Părea că suntem hărăziți să terminăm ce făgăduiserăm să facem. Oricum, ninsoarea cădea la fel de deasă. Aşa că Serghei a început să lucreze un cadru pentru pat, în timp ce eu împleteam rogojini pentru saltea.

A mai nins câtva timp dimineață, apoi s-a oprit, după care a început iar să ningă cu fulgi deşi, şi nu s-a mai oprit până ce ne-am dus la culcare. Până în dimineața următoare, zăpadă s-a aşternut din nou, aproape un stânjen în înălțime. Dar cel puțin acum aveam mâncare şi în colibă era cald. Serghei a dres patul, iar eu am împletit şase rogojini mari, aidoma tăbliei pentru scaun, pe care să ne putem întinde pe pat. Am pus pe deasupra paie şi lână curată. Odată treaba terminată, m-am gândit că de-acum puteam pleca dacă asta voiam. Fusese din nou timp însorit toată ziua şi tot mai multă zăpadă începuse să se topească. Serghei şi cu mine am căzut la învoială că vom pleca a doua zi.

În dimineața următoare, am ieşit din casă ca să mai căutăm câte ceva de-ale gurii în grădină, să luăm la drum, şi am găsit un strat întreg cu căpşune. Tufele erau degerate de frig şi ofilite, iar fructele erau înghețate bocnă, dar aveau să fie bune de mâncat oricum. Am intrat şi am căutat un vas în care să le pun. Pe o poliță într-un colț întunecat de lângă cuptor, am găsit câteva urcioare vechi pe care nu le observasem până atunci, deşi eram aproape sigură că mai căutasem

acolo. Unul dintre ele era gol şi încăpător, numai bun de pus căpşunile în el. Un altul era plin cu sare, iar într-un al treilea se găsea puțină miere, întărită, dar încă bună la gust.

Lucrurile nu arătau grozav pentru noi acum, mai ales că pe poliță, lângă cel mai mare urcior, am dat peste un fus vechi de lemn şi peste o pereche de andrele. Ceea ce însemna că nu ne terminaserăm treaba, pentru că acum puteam toarce lâna şi puteam împleti firul tors, adică puteam face o saltea adevărată ca aceea pe care o găsiserăm putrezită pe pat la sosire. I-am arătat fusul lui Serghei.

– Cât o să dureze? m-a întrebat, uşor neliniştit.

Am clătinat din cap. Nici eu nu ştiam.

Mi-am petrecut restul zilei torcând lâna, în timp ce Serghei a mai spălat nişte lână ca să am de-ajuns. Am tors şase gheme mari de fir, cât am putut mai iute, dar mi-am închipuit că aveam nevoie de mai multă lână ca să împletesc o învelitoare pentru saltea. Apoi Serghei s-a dus să mai aducă lemne pentru foc. A adus o sarcină mare, iar eu am fiert o oală mare de terci de ovăz, pentru ca ziua următoare să nu fim nevoiți să mai ieşim. Puteam să mâncăm liniştiți terciul din oală întreaga zi. La lăsarea serii, ne-am culcat iarăşi pe cuptor.

– Wanda, m-a strigat Serghei în dimineața următoare. Privirea îi era ațintită spre masă. M-am uitat şi eu. Toate păreau la locul lor. Masa fusese strânsă. Scaunul era aşezat cu grijă într-un capăt al mesei, ca să nu ne stea în cale. Dar apoi m-am gândit că îl rezemasem de perete cu o seară înainte. Poate l-am mutat înapoi lângă masă când ne-am dus la culcare. Dar nu-mi aminteam să o fi făcut.

– Hai să mâncăm! am spus în cele din urmă.

Oala cu terci era caldă încă, în cuptor. Am ridicat capacul şi am încremenit, privind înăuntru. Fiersesem o oală plină ochi cu ovăz. Nu era o oală tocmai mare, iar noi doi am fi putut mânca din ea o zi întreagă. Dar cineva înfulecase deja o porție zdravănă din terciul nostru. Nici n-am putut să-mi închipui că poate nimeni nu mâncase din oală sau poate că Serghei luase el nițel, pentru că o lingură mare de lemn stătea înfiptă în terci, iar noaptea trecută mă gândisem ce

bine mi-ar fi prins o lingură mare, şi n-am găsit nicăieri în colibă o lingură ca aceasta.

#

Când i-am poruncit să se oprească, Shofer a tras de frâiele cerbilor şi sania s-a oprit, însă s-a uitat neliniştit peste umăr către cele două siluete de pe malul râului şi a spus, iute şi cu glas scăzut:

– Doar sufletele pierdute ar veni într-un loc ca ăsta.

Însă o cunoşteam pe tânăra care stătea pe malul râului, învelită în blănurile ei albe, cu coroana binecunoscută de argint pe cap, coroană care îmi adusese şi mie una: era Irina, fiica ducelui. Iar, dacă ea găsise un drum până aici, înseamnă că era şi un drum înapoi.

– Du-mă la ele ori răspunde-mi, de ce nu se poate? i-am spus cu asprime.

După câteva clipe Shofer a întors în silă sania şi a mânat în lungul drumului până când am ajuns în dreptul lor. Irina purta coroana şi colierul, amândouă strălucitoare, şi inelul fermecat în deget, iar răsuflarea ei nu scotea aburi în aerul îngheţat. O cuprinsese cu braţele pe cealaltă femeie, o bătrână care tremura ca varga, deşi era înfofolită într-o blană grea, iar răsuflarea îi plutea ca o ceaţă groasă în jurul capului.

– Cum aţi ajuns aici? am vrut să aflu.

Irina m-a privit fără să arate că m-ar fi recunoscut.

– Nu vrem să vă încălcăm graniţele, a spus. Te rog, vrei să ne adăposteşti undeva? Doica mea nu poate răbda să stea mult în frig.

– Urcaţi în sanie, am spus, deşi Shofer a tresărit, şi le-am întins mâna.

Irina a şovăit doar o clipă, privind înspre râul îngheţat, apoi a îndemnat-o pe femeia în vârstă să urce în sanie, urcând şi ea după aceasta. Mi-am scos mantia de blană şi am învelit-o pe bătrână ca într-o pătură. Tremura tot mai tare şi avea buzele vineţii.

– Du-ne spre cel mai apropiat adăpost! i-am poruncit vizitiului.

El a tresărit din nou, dar într-o clipă a întors cerbii înhămați la sanie, a trecut malul şi sania s-a pierdut în codrul întunecat. În stânga noastră era o noapte ca de smoală, iar în dreapta crepusculul palid se lumina în depărtare, ca şi cum ne aflam drept la hotarul întunericului. Irina şi-a întors capul ca să privească în urmă la râul de care ne îndepărtam, după care s-a uitat la mine. Părul ei lung şi negru contrasta cu albul blănurilor şi cu coroana de argint, iar fulgi de zăpadă i se agățau în păr, plutind din copaci şi strălucind ca nişte mici şiraguri de nestemate. Asfințitul lăsat în urmă îi aprindea sclipiri roşietice sub pielea palidă a obrazului, făcând-o să strălucească odată cu el, iar atunci mi-am dat pe dată seama că pesemne îi curgea sânge de Străvechi prin vine, moştenit de la vreun strămoş; strălucitoare ca argintul, ar fi putut face schimb de locuri cu mine şi s-ar fi potrivit în această împărăție ca şi cum ar fi fost a ei.

– Cum ați ajuns aici? am întrebat-o din nou.

Dar ea m-a privit înapoi, uşor încruntată, şi mi-a spus încetişor.

– Te cunosc. Eşti nevasta giuvaiergiului.

Desigur, n-avea de unde să ştie cine eram: nimeni nu i-ar fi spus numele meu sau pe al lui Isaac. Ea era o prințesă de vază, noi eram nişte nimeni. Îmi doream cu înverşunare ca aşa să fi stat şi acum lucrurile, ca ea să fi avut dreptate; ca eu să fi fost acasă, la Basia sau la mine.

– Nu, i-am răspuns. Eu doar i-am dat argintul. Mă cheamă Miryem.

Shofer a tresărit iar pe locul din față şi mi-a aruncat o privire fugară, plină de uluire. Irina doar a clătinat uşor din cap, încruntându-se adâncită în gânduri, şi a ridicat mâna, atingându-şi colierul de la gât.

– Argint de *aici*, a murmurat.

– Aşa se întâmplă lucrurile, am spus, înțelegând în sfârşit. Argintul e cel care te-a adus aici.

– Prin oglindă, a răspuns Irina. M-a salvat, ne-a scăpat pe amândouă, a adăugat. După care s-a aplecat asupra bătrânei: Magra, Magra, nu adormi!

– Irinuşka! a murmurat bătrâna.

Ținea ochii pe jumătate închişi şi se oprise din tremurat.

Sania s-a oprit deodată: Shofer a tras tare de hățuri, iar cerbii şi-au ridicat capetele, gata de odihnă. Vizitiul privea în fața noastră, cu spatele foarte drept şi cu umerii țepeni. Ajunseserăm lângă zidul scund al unei grădini, aproape îngropat în zăpadă, iar dincolo de el am zărit o lumină cunoscută, slabă şi roşiatică: licăritul focului în cuptorul unei case, cald şi îmbietor. Judecând după fața lui, tot atât de mult l-ar fi mişcat apropierea unei gloate furioase.

– Cine locuieşte acolo? am întrebat fără să stau pe gânduri.

Vizitiul mi-a aruncat doar o privire chinuită şi oricum nu-mi puteam da seama ce altceva am fi putut face; bătrâna era din ce în ce mai slăbită.

– Ajută-ne s-o coborâm din sanie, i-am zis.

Cu o neînchipuită şovăială, a atârnat hățurile de speteaza scaunului şi s-a dat jos din sanie. A ridicat-o pe Magra cu atâta uşurință, de parcă ar fi fost un copilaş, chiar dacă doica a scâncit simțindu-i atingerea, chiar şi prin rândurile de haine şi blănuri de pe ea.

A păşit înainte uşurel cu bătrâna în brațe prin pătura groasă de nea, pe când Irina şi cu mine am răzbit cu greu prin troienele acoperite de o pojghiță tare de gheață. Ne-am luptat să ne ținem după el, până când dintr-odată zăpada s-a subțiat odată ce am ajuns lângă zidul grădinii. Era doar o căsuță sărmană, o colibă țărănească, în care cuptorul ocupa cel mai mult loc, dar din ea răzbătea un miros cald de fiertură de ovăz proaspăt gătită, iar licăritul cuptorului se zărea prin crăpăturile subțiri din storuri şi din uşă. Shofer s-a oprit la oarece depărtare de colibă, iar frica lui m-a îngrijorat şi pe mine, însă Irina s-a dus glonț spre uşă şi a deschis-o fără şovăire: era numai un paravan subțire din şipci şi paie împletite deasupra lor, pentru a ține vântul la distanță, şi a căzut cu zgomot pe podea.

– Nu-i nimeni aici, a spus Irina după o clipă, privind spre noi.

Am intrat după ea: se vedea cu ochiul liber că nu era nimeni acasă. Căscioara avea doar o odaie, cu un singur loc de dormit, mic şi acoperit cu o grămăjoară de

paie. Irina l-a acoperit cu mantia în care o înfăşurasem pe Magra, iar vizitiul a intrat cu mare fereală şi a aşezat-o pe bătrână în noul culcuş, ţinând ochii mereu aţintiţi spre uşiţa cuptorului, încadrată de licăritul subţire al focului, şi nici n-a apucat bine s-o aşeze pe Magra, că s-a şi năpustit iute spre pragul colibei. Am dat peste o ladă plină cu lemne de foc lângă cuptor, iar când am deschis uşa cuptorului, am găsit o oală mare înăuntru, plină cu terci de ovăz proaspăt fiert.

– Lasă-mă să-i dau câteva înghiţituri, a spus Irina.

Pe o poliţă am găsit o strachină şi o lingură de lemn. A umplut strachina cu o porţie sănătoasă din fiertură, din care se ridicau aburi fierbinţi, şi a îngenuncheat lângă culcuşul bătrânei. I-a dat să mănânce Magrei, care s-a înviorat pe dată simţind mirosul, îndeajuns cât să mănânce terciul cu înghiţituri mici. Shofer se cutremura cu fiecare gură de mâncare, ca şi cum ar fi privit pe cineva cum mănâncă dinadins otravă. M-a privit şi buzele i s-au mişcat, de parcă ar fi voit să-mi spună ceva şi doar o spaimă şi mai grozavă îi oprea glasul în gâtlej. Am tot aşteptat să se întâmple ceva îngrozitor: am privit în fiecare ungher al colibei ca să mă asigur că nu se ascundea nimeni acolo, după care am ieşit, dând un ocol şi curţii. Cineva *trebuie* să se fi aflat prin apropiere, cu focul aprins şi cu mâncarea aburindă, dar n-am zărit nicio urmă pe zăpada din jurul casei, în afară de dâra de paşi ducând spre sanie, de unde eu şi Irina ne croiserăm cu greu cărare prin nămeţi. Un Străvechi, de bună seamă, n-ar fi lăsat nicio urmă. Dar…

– Asta nu este o casă de Străvechi, i-am spus vizitiului, mai degrabă o afirmaţie decât o întrebare.

N-a clătinat deloc din cap, dar nici nu m-a privit uimit sau surprins, la fel cum făceau şi Flek şi Tsop atunci când mai greşeam cu câte ceva. Am privit din nou până în fundul grădinii. Casa stătea drept pe graniţa dintre lumi, captivă între amândouă: jumătate din grădină fiind cuprinsă de crepuscul, iar cealaltă de o noapte adâncă. L-am privit şi i-am spus:

– Acum o să închid uşa.

– Eu am să stau afară, a spus el repede, ceea ce mi-a dat o speranță. Am reintrat în colibă, am ridicat uşa şi am proptit-o la locul ei, după care am aşteptat câteva clipe şi cu o mişcare bruscă am dat-o deoparte din nou…

Dar tot ce se vedea era o curte goală şi Shofer stând în mijlocul ei, aşteptând plin de neliniște. Se depărtase şi mai tare de colibă, apropiindu-se de cealaltă parte a zidului împrejmuitor. Am reintrat în casă, dezamăgită. Magra a redeschis ochii, iar acum îi ținea mâinile Irinei în mâinile ei.

– Eşti în siguranță, Irinuşka, a şoptit ea. M-am rugat să fii în siguranță.

Irina m-a privit şi m-a întrebat:

– Putem sta aici?

– Nu ştiu dacă e sigur, am spus.

– Nu e mai puțin sigur decât locul de unde am venit.

– A refuzat cumva țarul să te ia de soție? am întrebat.

Mi-am închipuit că ducele s-ar fi putut supăra pe ea dacă nunta n-ar mai fi avut loc; nu părea omul care să fie prea fericit de nereuşita planurilor sale.

– Nu, mi-a răspuns. Acum sunt țarină. Pentru tot restul zilelor mele.

A spus acestea pe un ton sec, de parcă nu se aştepta să dureze atât de mult.

– Țarul este un vrăjitor care practică magia neagră. E posedat de un demon de foc care doreşte să mă mistuie.

Mi-a venit să râd şi nu m-am putut stăpâni. Nu era veselie în râsul meu, ci amărăciune.

– Aşadar, ție argintul fermecat ți-a adus drept soț un monstru de foc, iar mie unul de gheață. Ar trebui să-i aducem împreună într-o cameră şi să-i lăsăm să ne facă văduve pe amândouă.

Am spus-o cu un glas sălbatic – o glumă izvorâtă din mânie –, însă Irina mi-a răspuns încet:

– Demonul a spus că îi voi potoli setea multă vreme. Mă doreşte, pentru că… sunt *rece*.

– Pentru că ai sânge de Străvechi şi argint de Străvechi, am răspuns, la fel de încet.

A încuviinţat din cap. M-am aplecat spre uşă şi am privit afară printr-o crăpătură: Shofer era tot departe de colibă, neavând cum să tragă cu urechea, fără să dea vreun semn că ar dori să vină mai aproape. Am tras cu putere aer în piept şi m-am întors spre ea.

– Crezi că demonul ar vrea să cadă la învoială? Să aibă prilejul să mistuie în locul tău un rege Străvechi?

#

Irina mi-a arătat apoi cum argintul fermecat al Străvechilor îi dădea voie să treacă dintr-o lume în alta: ne-am dus împreună în spatele colibei, unde am găsit o vană mare. Am umplut-o cu apă fierbinte până când zăpada a trecut peste marginile ei, ca să obţinem un luciu de apă în care să ne putem oglindi. Irina a privit în vană şi a spus:

– Văd acelaşi loc din care am venit: un dormitor din palat. Îl poţi vedea şi tu?

Dar eu n-am putut zări decât chipurile noastre plutind palide pe luciul încreţit al apei, iar când mi-a luat mâna şi a încercat s-o tragă după a ei, m-am udat până deasupra încheieturii, în timp ce Irina şi-a scos mâna uscată, fără vreun strop de apă pe piele. A clătinat din cap:

– Nu pot să te trec dincolo împreună cu mine.

Era ca şi cum încetasem cu desăvârşire să fiinţez în lumea aievea, ca şi cum regele Străvechi mă smulsese din rădăcină.

– Voi fi nevoită *să-l conving* să mă aducă înapoi, am spus încrâncenată: adică aşa cum mi-o spusese chiar el. Nu-mi păsa că mă aflam de această parte a apei atâta timp cât soţul meu avea să-şi dea mult prea devreme obştescul sfârşit. Nu-mi închipuiam că poporul Străvechilor avea să mă accepte ca regină în locul lui, cel puţin nu înainte de a învăţa cum să fac chiar eu iarna veşnică şi să scot din pământ arbori de zăpadă sau orice altceva îmi pretinsese.

Am terminat de plănuit repede: la urma urmei, nici nu erau multe de plănuit, doar un moment şi un loc, în rest doar un disperat salt în gol, agățându-ne de singura speranță împărtăşită de amândouă.

– Demonul nu poate să se arate pe timp de zi, a spus Irina. Apare doar noaptea. Nu ştiu de ce, dar, dac-ar fi putut, cu siguranță ar fi încercat să-mi vină de hac până acum; astăzi a fost singur cu mine sau foarte aproape. S-a oprit şi a adăugat, cu un aer gânditor: Când mama țarului a fost condamnată pentru vrăjitorie, au luat-o şi au ars-o pe rug ziua, înainte de asfințit.

– Aşadar, noaptea, am spus. Şi am tăcut, gândindu-mă ce scuză aş fi putut invoca pentru ca regele Străvechilor să mă creadă, pentru ce anume i-aş fi putut cere să mă aducă înapoi.

– L-ai putea convinge pe țar să se întoarcă la Vysnia? am întrebat încet. Peste trei zile?

– Asta dacă-l pot convinge mai întâi să mă lase în viață, a răspuns sec.

Când am terminat, Irina a reintrat în casă să vadă de doica ei, iar eu m-am întors la sanie. Shofer nu m-a întrebat nimic; era mult prea nerăbdător să plece mai iute. Am stat în sanie, nepăsătoare la lumea din jur, cât a durat drumul înapoi: mintea îmi alerga în cercuri, iar stomacul mi se strângea dureros, ars de un val de fiere.

Bineînțeles că eram înspăimântată. De întreaga încercare, de eşec, de reuşită. Mă simțeam pe cale să comit o crimă, dar nu, n-aveam să mă mint singură; ar fi fost o crimă, dacă planul reuşea. La urma urmei, regele de gheață părea să se creadă cât se poate de îndreptățit să *mă* ucidă, iar eu nu-i făcusem şi alte jurăminte; nici măcar nu eram sigură dacă fusesem căsătorită în acest răstimp. Îmi dăduse o coroană, dar nu se iscălise niciun contract de căsătorie şi nu ne cunoscuserăm dinainte. Aş fi întrebat un rabin, dacă urma să mai am vreodată prilejul să-i vorbesc vreunuia. Însă căsătorită sau nu, eram într-o mare măsură sigură că rabinii mi-ar fi spus că Iudita mi-ar fi putut servi foarte bine drept model şi i-aş fi putut reteza capul regelui Străvechi dacă mi-ar fi dat prilejul.[10]

Era duşmanul poporului meu, nu doar al meu personal. Dar sfatul rabinilor nu-mi aducea decât uriaşa dificultate de-a şi face-o.

Vizitiul a oprit sania lângă prima treaptă a urcuşului abrupt către odăile mele: Tsop stătea acolo aşezată pe un bolovan, de parcă aşteptase întreaga zi întoarcerea mea – cu nelinişte, judecând după uşurarea ce i se citea pe chip atunci când a dat cu ochii de mine. Am coborât cu gesturi ţepene: călătoria durase tare mult şi mă durea tot corpul. Tsop m-a însoţit înapoi în odaia mea, mergând îndeajuns de iute încât să-mi pierd răsuflarea, şi bâţâindu-se încoace şi încolo cu vizibilă nerăbdare ori de câte ori trebuia să ne oprim. Ţinea privirea plecată în jos şi, urmând linia privirii ei, puteam zări crângul de arbori: florile albe se închideau toate cu gingăşie, ca şi cum acesta era semnalul de sosire a nopţii. Socoteam că regele ar fi fost mânios dacă n-aş fi ajuns acasă la timp pentru ca să-mi poată da răspunsul la cele trei întrebări. După care mi-a trecut prin cap că s-ar fi putut simţi obligat să îşi ofere serviciile conjugale, dacă îşi pierdea şansa întrebărilor de fiecare noapte, aşa că am zorit pasul cât de mult am putut.

Mă aştepta în odaia mea, cu braţele încrucişate şi cu chipul arzând de mânie, lumina prelingându-i-se pe marginile pometilor şi lucindu-i în ochi.

– Întreabă-mă! a răbufnit, chiar în clipa când am intrat.

Soarele coborâse cam la jumătatea oglinzii pe care mi-o dăduse.

– Cine locuieşte în coliba de la marginea nopţii? am întrebat.

Nu am avut prea mult de ales în privinţa întrebării, dar am sperat că nu o lăsasem acolo pe Magreta să fie sfâşiată de cineva care avea să se întoarcă mai târziu.

– Nimeni, a spus pe dată. Întreabă!

– Nu-i adevărat, am răspuns, iar Tsop, care făcea plecăciuni la ieşirea din cameră, a tresărit cu putere, ca un cal tocmai plesnit de un bici venit de nicăieri.

Ochii regelui Străvechilor s-au făcut mari de o nespusă uimire, iar pumnii i s-au încleştat; a făcut un pas spre mine de parcă ar fi vrut să mă *lovească*.

– Era terci de ovăz în cuptor! am izbucnit, cu o teamă instinctivă.

S-a liniştit pentru o clipă. Şi-a strâns buzele cu putere, după care a adăugat:

– *Nimeni cunoscut mie*, terminându-şi propoziția. Întreabă!

I-am pus aproape aceeaşi întrebare, încă o dată. *Sclipea* de mânie, pe sub piele trecându-i încoace şi încolo o irizație abia zărită, şi n-am putut să nu mă gândesc la felul în care Shofer a ridicat-o pe Magreta de parcă era un sac cu lână, nu un om, şi la Tsop şi Flek răsturnând cu uşurință cufărul plin cu argint; dacă orice Străvechi de rând putea face aşa ceva, atunci ce mi-ar fi putut face *el* mie? Am vrut să mai domolesc din tensiunea momentului. Tentația îmi era cunoscută: de a nu-l contrazice, de a mă face mică-mică pentru a ocoli un pericol iminent. Pentru o clipă m-am întors în trecut, în zăpadă, cu Oleg năpustindu-se spre mine, cu fața schimonosită şi pumnii uriaşi încleştați. Am vrut s-o iau la sănătoasa, să cerşesc îndurare, iar fiori reci de spaimă îmi alergau pe şira spinării.

Însă de fiecare dată mă confruntam cu aceeaşi alegere. Alegerea între moartea adevărată şi moartea lentă, pricinuită de spaimă. Regele se holba fioros la mine, nepământesc şi înspăimântător. Dar ce rost avea să-mi fie frică de el? Cu toate vrăjile şi cu toată puterea lui, nu putea să mă omoare mai tare decât ar fi făcut-o Oleg, strivindu-mi răsuflarea în gâtlej prin zăpadă. Iar dacă îl înfuriam îndeajuns de mult încât s-o facă, nu l-ar fi înduplecat nici toate rugămințile din lume, la fel cum nici Oleg nu s-ar fi oprit la rugămințile mele de îndurare, atunci în pădure. Nu puteam să mă tocmesc pentru viața mea, cu o pereche de mâini încleştată în jurul grumazului. Nu-mi puteam cumpăra zilele decât cedând mai curând, decât lăsând de la mine puțin câte puțin; să fac precum Şeherezada, cerându-i cu umilință soțului meu setos de sânge să mă cruțe la nesfârşit în fiecare noapte. Şi îmi era cum nu se poate mai limpede că nici această purtare nu era o chezăşie a salvării mele.

Însă n-aveam de gând să mă târguiesc cu el. Aveam de gând să încerc să-l ucid, chiar dacă încercarea era aproape sigur sortită eşecului, şi nici n-aveam de gând

să mă mai tem de el de-acum înainte. Mi-am îndreptat umerii şi l-am privit în ochii scânteietori.

– Aş zice că mi se cuvine o părere cinstită din partea ta, dacă poţi avea vreuna. Dacă ai şti cine a clădit-o, de pildă.

– Ţi se cuvine? mi-a şuierat.

Cu coada ochiului, am putut vedea cum Tsop încerca foarte încet şi grijuliu să-şi croiască drum, pas cu pas, spre ieşire, iar odată ajunsă lângă uşă, a zbughit-o din odaie.

– Ţi se cuvine? a repetat.

Dintr-un salt fulgerător a ajuns chiar în faţa mea, de parcă se mişcase cu atâta repeziciune încât ochii mei să nu-l poată surprinde; mi-a pus mâna în gât, cu degetul mare înfipt în micul gol de sub bărbie, împingând în sus în aşa fel încât să-l pot privi în faţă, cu gâtul aplecat pe spate.

– Şi dacă ţi-aş spune că ţi se cuvin încă două răspunsuri din partea mea şi nimic mai mult? a spus înmuind glasul, privindu-mă cu ochi strălucitori.

– Poţi să spui orice-ţi vine la socoteală, am zis fără să dau înapoi, cu vocea sugrumată de strânsoarea lui, ieşind cu greutate din gâtlej.

– Te mai întreb o singură dată: eşti sigură? a şuierat către mine.

În glasul lui se citea un avertisment prevestitor de rău, ca şi cum l-aş fi împins peste marginile răbdării. Însă alegerea mea era deja făcută. O făcusem cu două ierni în urmă, stând la căpătâiul mamei, auzind-o cum îşi dă sufletul tuşind. O făcusem stând pe pragul pe jumătate îngheţat a peste o sută de case, cerând ce mi se datora. Am înghiţit cu greu, ca să-mi treacă gustul de fiere ridicat în gâtlej.

– Da, am spus, la fel de rece ca un crai îngheţat al iernii.

A scos un mârâit de furie şi s-a îndepărtat valvârtej de mine. S-a proţăpit într-o margine a odăii, unde a rămas cu spatele la mine, cu pumnii strânşi.

– Cum *îndrăzneşti*? a spus cu faţa spre perete, neîntorcându-se să mă privească. *Îndrăzneşti* să mi te pui împotrivă, să pretinzi că ai fi egală cu mine…

– *Tu* ai făcut asta atunci când mi-ai pus coroana pe cap! i-am spus.

Simțeam un tremur în mâini, de bucuria izbânzii sau de mânie, sau de amândouă laolaltă. A trebuit să le țin lipite de trup.

– Nu mă număr printre supușii tăi sau printre slugile tale, iar dacă vrei să ai drept soție un șoricel umil, caută-ți pe altcineva care să-ți preschimbe argintul în aur.

A scos un șuierat de frustrare și de neplăcere și a mai rămas lângă perete câteva clipe, răsuflând greu și cu furie, umerii ridicându-i-se și coborând ritmic. După care a spus:

– O vrăjitoare puternică s-a scârbit de muritorii care veneau să-i ceară favoruri și și-a clădit o colibă la granița lumii încălzite de soare, pentru ca nimeni să n-o găsească acasă atunci când nu poftea tovărășie. Dar a plecat de multă vreme și nu s-a mai întors, căci altfel aș fi știut de întoarcerea cuiva atât de puternic în ținuturile mele.

Răsuflam tot atât de greu, încă înecată de furie, și la început nu mi s-a părut că dobândisem o victorie, un răspuns adevărat la întrebarea pusă; mi s-a părut ca și cum venise de nicăieri.

– Ce înseamnă la tine *de multă vreme*? am întrebat oarecum grăbită.

– Crezi că îmi pasă de clipele vremelnice cu care vă măsurați trecerea vieților în lumea încălzită de soare, în afară de prilejurile când sunt nevoit? a spus. Copiii de muritori născuți atunci au murit de mult, iar copiii copiilor lor sunt acum bătrâni, iar asta e tot ce pot spune. Mai ai *doar o întrebare*.

Îmi dăduse, în sfârșit un răspuns bun: cel puțin puteam spera că nicio vrăjitoare îngrozitor de puternică n-avea să apară și să se hotărască s-o mănânce pe Magreta la cină în loc de fiertura mâncată de ea. Aș fi dorit să știu mai multe despre mâncarea găsită în cuptor și despre cine făcuse focul, dar nu-mi puteam permite să-i cer mai mult; aveam o întrebare mult mai apăsătoare.

– I-am făgăduit verișoarei mele că voi juca la nunta ei, am spus. Iar cununia va avea loc peste trei zile.

Am crezut că trebuia să încep de la povestea cu nunta, dar el deja se întorsese cu privirea ațintită spre mine, cu un licăr jucându-i în ochi: mi-am închipuit că, judecând după prețul pus pe cuvântul dat în împărăția lui, şi-a dat seama pe dată că mă avea la degetul mic. Aşa şi era, chiar dacă nu chiar în felul închipuit de el.

– Atunci, se pare că trebuie să-mi ceri ajutorul, a spus cu glas moale, cu o veselie vizibilă. Şi să speri că nu te voi refuza.

– La drept vorbind, n-o faci ca să mă ajuți pe mine, am spus, iar el a pufăit satisfăcut. Şi mi-ai dat de înțeles limpede că în ochii tăi sunt bună doar de un singur lucru. Aşa că de cât argint preschimbat în aur este nevoie ca să mă întovărăşeşti la nunta Basiei?

S-a încruntat cu o urmă de regret, de parcă aşteptase îndelung ca să-i cad în genunchi şi să-i cerşesc ajutorul, însă era o fire îndeajuns de practică pentru a se împiedica în asemenea amănunte.

– Am trei încăperi pline cu argint în vistierie, fiecare mai mare decât cea dinaintea ei, şi va trebui să preschimbi arginții din ele în aur până la ultimul, înainte ca să te duc acolo; şi trebuie să lucrezi cu repeziciune, pentru că, dacă nu termini la timp, n-o să te mai duc nicăieri şi vei fi şi acuzată de jurământ strâmb pe deasupra.

A încheiat triumfător, de parcă m-ar fi amenințat cu o secure deasupra capului, ceea ce poate şi făcea; aveam o bănuială urâtă că, dacă juram strâmb şi el ştia asta, avea s-o socoată ca pe un păcat de moarte.

– Prea bine, i-am spus.

A tresărit puternic şi m-a privit cu o deznădejde subită.

– *Poftim?!*

– Prea bine, am repetat. Tocmai mi-ai cerut…

– Şi tocmai *acum*, pentru prima dată, nu-ți dai deloc osteneala să te târguieşti… S-a ridicat cu o mişcare bruscă, cu fața străbătută iar de un licăr roşiatic, iar eu m-am simțit cuprinsă de o stare de slăbiciune, chiar când a adăugat cu glas amar:

– Atunci, rămânem înțeleşi. Şi îți doresc să-ți îndeplineşti sarcina cât poți de repede şi de bine.

– Anume cât de mari sunt aceste încăperi cu argint? l-am întrebat, dar tocmai ieşea din odaie, fără să se mai oprească să-mi dea răspuns.

Nici eu n-am stat cu mâinile în sân. Am sunat de îndată din clopoțel şi Tsop s-a întors sfioasă în cameră, măsurându-mă cu privirea ca să vadă dacă nu cumva fusesem sugrumată, bătută sau pedepsită într-un alt fel pentru negrăita-mi îndrăzneală.

– Se găsesc trei încăperi cu argint în acest palat, i-am spus. Trebuie să mă duci să le văd.

– Acum? a întrebat cu glas neîncrezător.

– Acum!

Aluzie biblică la Iudita, eroina evreică din Vechiul Testament, văduva frumoasă şi curajoasă care i-a salvat pe locuitorii Bethuliei, ucigându-l în cortul său pe generalul asirian Holofernes.

Capitolul XIV

Am urmărit-o pe Miryem plecând, apoi am reintrat în colibă. Magra stătea cuibărită după cuptor, înfofolită în hainele ei, în mantii şi blănuri. I-am cerut să se întindă, dar a clătinat din cap: în culcuş nu se găsea decât un morman de paie şi mi-a spus că e un pat prea tare pentru oasele ei bătrâne.

– Dormi, duşenka! mi-a spus.

Îşi găsise deja ceva lucru de mână, un fus şi un caier de lână; nu-i plăcuse niciodată să trândăvească.

– Întinde-te şi te odihneşte, iar eu o să-ți cânt ceva.

Culcuşul era îngust, tare şi incomod, dar nu mai dormisem bine din noaptea nunții, iar oasele mele nu erau bătrâne. Ascultând vocea familiară, stridentă a Margretei, am căzut într-un somn adânc. Era încă întuneric afară când m-am trezit, dar eram atât de înviorată încât mă trezisem la miezul nopții. Magra moțăia, pe jumătate adormită, pe scaun. Mi-am pus haina de blană şi am ieşit.

Linia despărțitoare de umbră dintre noapte şi crepuscul nu se clintise de acolo de unde întretăia grădina. Pădurea se întindea deasă şi tăcută de cealaltă parte a zidului, fără niciun semn care să trădeze vreo vietate; îmi era dor de sunetul păsărilor şi al animalelor în liniştea apăsătoare. M-am dus din nou în spatele colibei ca să privesc fața apei din vană. Miryem mă ajutase s-o împing astfel încât să stea lipită de spatele cuptorului, pe dinafara casei, iar apa din ea nu înghețase încă de tot. Am spart pojghița de gheață cu un băț, iar acolo în apa întunecată am zărit lumina soarelui în dormitorul țarului, lucind pe toate suprafețele poleite. Mirnatius era treaz şi îmbrăcat, păşind încordat prin odaie, şchiopătând uşor, de parcă era suferind. Slujitorii cu capetele plecate şi umerii cocârjați dădeau zor să-i aştearnă dinainte micul dejun. Nu îmi dădeam seama ce îşi închipuiau că se întâmplase cu mine.

Am intrat la loc în colibă şi am sărutat-o pe Magra pe obraz: încă torcea, aşezată lângă foc.

– Irinuşka, n-ar trebui să te întorci, a spus cu glas tremurător, agăţându-se de mâinile mele. Planul ăsta al tău e mult prea primejdios. Arătarea asta diavolească vrea să-ţi mistuie sufletul.

– Nu putem sta aici la nesfârşit, am spus.

– Atunci, aşteaptă până când nu e cu băgare de seamă, m-a îndemnat Magra. Aşteaptă, şi-o să ne întoarcem şi-o să fugim.

– Să fugim de ţar? Să ne strecurăm pe furiş din palat fără ca nimeni să nu ne vadă? Şi după aceea ce-o să facem?

– O să ne întoarcem la tatăl tău… a spus Magra, dar vocea i s-a pierdut printre vorbe. Tata îmi putea răzbuna moartea, dar nu mă putea păzi de furia soţului meu. N-avea să încerce aşa ceva.

Nu mi-am retras mâinile; eram dusă pe gânduri.

– Dacă dispar acum, indiferent de pricină, o să fie război. Tata se va duce la Ulrich şi la Casimir şi le va pune pe tavă pretextul. Iar Mirnatius şi demonul lui nu se vor lăsa cu una cu două. Vor pârjoli jumătate din Lithvas fără vreo remuşcare, oricare dintre ei. Indiferent de învingător, ţara va fi în ruine. Iar atunci Străvechii ne vor îngropa pe toţi sub gheaţă.

Magra a spus cu nelinişte în glas:

– Duşenka, astea nu sunt lucruri cu care să-ţi baţi tu capul.

– Cine altcineva să se gândească atunci la ele? Eu sunt ţarină.

Ceea ce, practic, însemna că urma să dau naştere unui ţarevici[11], iar în rest să rămân tăcută şi neobservabilă, ceea ce puţine ţarine făcuseră, şi oricum nu era o alegere pe care s-o pot urma.

– Trebuie să mă întorc, am adăugat.

– Şi dacă demonul nu are trebuinţă de regele Străvechilor? m-a întrebat. Nici n-ar trebui să te încumeţi să faci învoieli cu o asemenea arătare.

Nu am contrazis-o, dar mi-am eliberat cu blândețe mâinile din strânsoarea ei şi am spus cu glas domol:

– Împleteşte-mi iar părul în coc, Magreta.

Mi-am scos coroana, m-am întors cu spatele către ea şi m-am aşezat pe podea, ca să-i fie mai uşor la împletitul cozilor. Mi-a pus mâinile pe umeri preț de câteva clipe. Apoi a scos pieptănul de argint şi peria din taşcă şi s-a pus pe treabă, atingerea fină a mâinilor ei fiindu-mi la fel de familiară ca mirosul pâinii calde. Când a terminat, m-a ajutat să-mi pun la loc coroana pe cap, după care am ieşit iar să privesc în luciul apei din vană.

Slujitorii îl lăsaseră singur pe Mirnatius. Chiar în clipa aceea, şedea acolo singur şi clocotind de furie, cu spatele către apă, doar bând în răstimpuri înghițituri mânioase din pocal; platoul cu de-ale gurii era neatins. Am intrat în vana cu apă pe cât de încet şi de grijuliu mi-a fost cu putință şi am trecut printr-una dintre oglinzile uriaşe cu ramă poleită de pe peretele dinapoia lui. M-am îndepărtat câțiva paşi de oglindă şi m-am repezit să întind mâinile în spate, ca să deschid una dintre uşile masive ale balconului, ca şi cum tocmai intrasem.

– Bună dimineața, bărbate! am spus tot atunci, iar el s-a năpustit de pe scaun, scăpând pocalul cu vin roşu pe podea – o dâră stacojie, aburindă – şi s-a întors să mă privească.

Mă găseam la o depărtare sigură de el: îi puteam mulțumi pentru aceasta odăii lui ridicol de mari, care m-a scăpat să nu mor cu gâtul sucit într-o clipită de furia lui; până ce-a ajuns lângă mine, am pus mâna înapoi pe uşa balconului şi i-am spus tăios:

– Să plec acum pentru totdeauna, iar tu să vezi cum o să-i placă *asta* demonului tău sau ai bunăvoința să discutăm despre cum stau lucrurile?

S-a întins ca să se uite dincolo de uşile balconului – zăpada se adunase deja la picioarele mele, de parcă aş fi fost purtată de viscolul iernii, venită parcă de nicăieri şi de parcă m-aş fi putut întoarce de unde venisem la fel de uşor.

– Despre ce anume avem de *discutat*? a răbufnit sălbatic. Şi de ce te tot întorci?

– Pentru registrele de taxe ale tatei, am spus.

Am încercat un pic să-mi închipui ce anume l-ar fi mişcat – pe el, nu pe demonul dintr-însul; aveam nevoie de el ca de un mijlocitor şi eram întru câtva sigură că Mirnatius dorea doar să-şi păstreze demonul mânios bine hrănit, ca să nu răbufnească şi să mătură podelele cu el.

– Ştii în ce stare sunt acestea? Dar registrele tale ştii în ce stare sunt? am adăugat, ca măsură de prevedere.

– Bineînțeles că ştiu în ce stare sunt registrele mele! a izbucnit, ceea ce însemna că habar n-avea de registrele tatei, deşi s-ar fi cuvenit să ştie. Îmi dai aşadar de înțeles că ți-ai dori să îi mai scad din taxe tatălui tău…

– Ce se întâmplă cu registrele tale? l-am întrerupt sec. Încasările continuă să scadă?

– Da, desigur, încasările s-au diminuat de la an la an. Aveam de gând să măresc birurile, însă consiliul a făcut un tărăboi îngrozitor în privința asta. Dar de ce vorbim despre *biruri*? a izbucnit. Încerci să mă iei de prost?

– Nu, am spus. De ce se diminuează încasările tale? De ce nu ți-a dat voie consiliul să măreşti birurile?

A început să țipe la mine:

– Pentru că...

S-a oprit, apoi a terminat propoziția aproape şoptit:

– Pentru că iernile sunt tot mai aspre.

Cel puțin, nu era prost. Chiar în timp ce vorbea, s-a uitat peste umărul meu pe balconul acoperit şi el de un strat gros de zăpadă, deşi era întâi iunie, iar câțiva fulgi răzlețiți mă atingeau din spate, pierzându-se în albul blănurilor mele; cel puțin acum, Mirnatius nu mai vedea iarna asta lungă ca pe un capriciu bizar al vremii. Şi, de îndată ce înceta să mai vadă în asta o singură întâmplare nefericită, începea să priceapă şi restul: mai mult viscol şi recolte irosite; țărani înfometați, domni şi moşieri instigând la răscoală; oştile bine hrănite ale vecinilor mărşăluind împotriva sa, iar palatul lui strălucitor făcut una cu pământul sub

propriii ochii, în timp ce el, țarul, se prăbuşea în focul hămesit ce-l aştepta. Am văzut toate aceste năluci strecurându-i-se una câte una pe chip şi a început să se teamă, ceea ce îmi şi doream.

– Străvechii sunt de vină, am spus. Ei fac ca iarna să dureze atât.

Nu era încă în largul lui, dar după aceea m-a ascultat. S-a tolănit pe unul dintre divanele drapate cu poleială şi catifea, iar eu m-am aşezat pe altul față în față cu el. Între noi se afla o masă cu tăblia dintr-o oglindă argintată, în strălucirea căreia se zărea noaptea adâncă şi zăpada căzând, un heleşteu de lumini în care m-aş fi putut cufunda. Când m-am dat înapoi, ca să nu mi se oglindească făptura în ea, imaginea s-a risipit pe tavanul înalt, lucirea şarpelui încolăcit în jurul mărului ispitei stăruind între noi, iar Mirnatius s-a întins pe spate, cu o mână dusă la buze, şi a ascultat propunerea mea într-o tăcere ursuză.

Pe de altă parte, căzusem la învoială cu Miryem: era nevoie să-l aducem pe regele de gheață aici în lumea noastră, şi nu altminterea. De această parte a oglinzii, aveam ca pavăză numele şi puterea tatei şi coroana de țarină pe cap. Dacă aveam noroc şi cei doi monştri ce ne chinuiau se nimiceau unul pe celălalt, pesemne că şi oştenii lui Mirnatius aveau să mă asculte la început, în lipsa altui comandant, iar tata avea sub arme două mii de oşteni care să mă susțină.

La fel ca întotdeauna, tatei tot nu-i păsa ce-mi doream, dar urma să-şi dorească acelaşi lucru într-o atare împrejurare: să mă vadă scăpată cu viață.

Nu i-am împărtăşit lui Mirnatius aceste dedesubturi ale planului meu. I-am mai spus doar câteva lucruri, anume cum Străvechii făceau iarna mai lungă ca să-şi întărească împărăția.

– Demonul tău tânjeşte după mine din pricina sângelui meu de Străvechi, am adăugat în încheiere. Oare cu cât i-ar fi mai mult pe plac un Străvechi pursânge şi, pe deasupra, regele lor? Dacă se învoieşte, am să ți-l aduc pe regele de gheață, şi astfel o să poți să-ți salvezi şi împărăția, şi să-ți hrăneşti şi demonul.

– Şi de ce anume ar trebui să te cred?

– De ce crezi că mă tot întorc aici? Ar fi trebuit să-ți fie limpede până acum că nu sunt nevoită şi că nici n-ai cum să mă opreşti. Crezi că dacă îngrămădeşti şi mai multe gărzi la uşa mea o să ai mai mult noroc? Dacă gărzile ți-ar fi de ajutor, de ce mi-aş mai asuma riscul?

A fluturat din degete lung şi disprețuitor în aer:

– Chiar n-am habar de ce-ai face toate acestea oricum! De ce ți-ar păsa *ție* dacă Străvechii ar preschimba regatul în gheață? Şi-aşa, aproape că eşti una de-a lor.

Era o întrebare bună, Magreta şi-o pusese şi ea. Şi n-am avut ce să-i răspund.

– Veverițele vor muri şi ele de foame odată cu moartea copacilor, am zis.

– Veverițele!

M-a privit drept în ochi şi, deşi îmi propusesem s-o spun în şagă, cuvintele au sunat cum nu se poate mai adevărat rostite de gura mea.

– Da, veverițele! am spus, crezând fiecare cuvânt. Şi țăranii, şi copiii, şi bătrânele, şi toți oamenii pe care nici măcar nu-i vezi pentru că nu-ți sunt de niciun folos, toți cei care vor muri înaintea ta şi a oştenilor tăi.

Nu mi-am dat seama ce simțământ a făcut să-mi vină aceste cuvinte. Mânia, cred. Nu-mi aminteam să fi fost vreodată mânioasă înainte. Mânia mi se păruse întotdeauna fără rost, ca un câine alergând după propria-i coadă. La ce-mi folosea dacă eram mânioasă pe tata sau pe mama mea vitregă sau pe slujitorii care erau necuviincioşi cu mine? Câteodată, oamenii se mâniau şi pe vreme ori când îşi loveau un deget de la picior de o piatră sau se tăiau la mână cu cuțitul, de parcă toate acestea se întâmplau dinadins. Toate pricinile de mânie mi se păruseră deopotrivă de inutile. Mânia era ca focul dintr-un cămin, iar eu nu avusesem nicicând lemne de ars. Până acum, se părea.

Mirnatius se încrunta la mine la fel de bosumflat cum o făcuse în grădină cu şapte ani în urmă, când i-am spus să lase în pace trupurile veverițelor moarte. Cum îndrăznisem să cred că ele aveau vreun preț față de plăcerea lui? Amintirea m-a înfuriat şi mai tare, iar vocea mi s-a ascuțit.

– Chiar îți pasă care sunt motivele mele? N-o să-ți fie cu nimic mai rău decât îți este acum dacă mint.

– S-ar *putea* să-mi fie, dacă nu-mi spui adevărul pe de-a-ntregul, iar tu îmi ascunzi lucruri, mi-a replicat tăios. Încă nu mi-ai spus unde te faci nevăzută ori unde te duci – ori unde ți-ai ascuns băbătia aceea de doică. Şi cu siguranță nu eşti deschisă în privința amănuntelor legate de felul în care o să mi-l dai în mâini pe acest rege al Străvechilor.

– Bineînțeles că nu, am răspuns. De ce-aş avea încredere în tine? De când am făcut schimb de legăminte n-ai făcut altceva decât să încerci să mă îndeşi pe gâtlejul demonului tău.

– De parcă aş avea vreun cuvânt de spus în privința lui. Chiar crezi c-am vrut să mă căsătoresc cu *tine*? *El* te-a vrut, aşa că m-am trezit drept dinaintea altarului.

– Iar tata a vrut să mă vadă pe tron, aşa că tot dinaintea altarului m-am trezit şi eu. Nu te poți scuza în fața mea susținând că ai fost silit să te căsătoreşti.

– Doar n-o să-mi spui că ai făcut totul dinadins ca să salvezi veverițele şi țărănoii murdari de noroi? M-a întrebat el rânjind, dar fără să mă privească în ochi, iar după o clipă a spus: Prea bine. Diseară o să-l întreb dacă se învoieşte să primească un rege al Străvechilor, şi, în schimb, să te lase în viață.

– Bine! Între timp, o să le scrii ducilor tăi şi-o să le porunceşti tuturor să vină la palat ca să sărbătorim împreună căsătoria noastră – peste trei zile. Iar când îi vei scrie prințului Ulrich, ai grijă să-i spui că țin tare mult să o văd pe buna mea prietenă Vassilia. Când va sosi, am s-o pun vornicească, să aibă în grijă domnişoarele de onoare.

S-a încruntat la mine:

– Nu văd ce are asta de-a face cu…

– N-o putem lăsa să se mărite cu Casimir, i-am reamintit, puțin nerăbdătoare; chiar *vorbiserăm* deja despre asta.

– Dacă Ulrich şi Casimir vor să-mi fure tronul, crezi c-o să le pese că fiica primului este vornicească la nunta ta? a întrebat Mirnatius.

– O să le pese că nu-i uneşte nicio legătură de sânge, am spus. Şi e cu atât mai bine dacă va fi una care să-l lege pe Ulrich de *tine* şi nu de Casimir. O să-i găsim alesul de îndată ce soseşte. Ai vreo rudă potrivită la Curte – un flăcău tânăr şi chipeş, dacă se poate? Lasă, nu contează! am adăugat, observându-i expresia absentă.

Mirnatius avea două mătuşi şi ştiam că dăduseră naştere unei duzini de copii. Nu-i întâlnisem pe toți ca să-mi amintesc câți erau băieți, dar speram ca cel puțin unul dintre ei să fie necăsătorit sau văduv cu stare.

– Eu o să caut pe cineva. Trebuie să mă prezinți oricum la curte astăzi.

– Şi de ce anume? Te încredințez că n-o să fie o experiență plăcută pentru tine. Curtea mea are aspirații înalte în privința frumuseții.

Era limpede că nu se aşteptase să rezist atâta timp cât să fiu prezentată la Curte. Poate că nici acum nu se aştepta.

– Sunt țarina ta, aşa că vor fi nevoiți să se obişnuiască cu lipsurile mele, i-am întors-o sec. Trebuie să înăbuşim în faşă orice bârfă. Slujitorii pesemne deja au împânzit castelul cu zvonul că am dispărut în fiecare noapte şi nu ne *permitem* ca şoaptele să se răspândească. Recoltele vor fi proaste anul acesta, chiar dacă reuşim să oprim prelungirea iernii. Şi deja ai stârnit mânia multor nobili.

Voia să protesteze în continuare, după cum am văzut, dar privea cu nelinişte spre zăpada aşternută gros pe balcon, fără să scoată vreun cuvânt. La urma urmei, nu era prost; doar că, după cât îmi dădeam seama, nu-şi bătuse niciodată capul cu politica, nici măcar pentru o clipă. Îmi închipui că tot ce-şi dorise vreodată erau podoabele puterii depline, bogăția, luxul şi frumusețea, nicidecum munca cerută de toate acestea: cu alte cuvinte, nu era deloc ambițios.

Desigur, dacă *s-ar fi gândit* vreodată la politică, şi-ar fi pus întrebarea mult mai importantă – anume cu cine aveam să-l facem să se căsătorească pe *Casimir*. Iar răspunsul la această întrebare eram *eu*: de îndată ce Mirnatius şi demonul ce-l stăpânea aveau să fie ori înghețați sloi, ori arşi pe rug sau cel puțin demascați în

fața întregii Curți și siliți să plece în surghiun, iar eu aș fi primit o anulare a căsătoriei mele cu totul neconsumate.

Nu-mi plăcea prințul Casimir în mod deosebit. Venise odată în ospeție în casa tatei, iar pe vremea aceea nu eram vrednică de atenția lui, iar el nu s-a purtat tocmai cuviincios. A silit-o pe o slujnică să i se aşeze în poală şi să-i zâmbească de parcă i-ar fi făcut plăcere când o ciupea de sâni sau o bătea cu palma peste fund; însă, când a plecat peste trei zile, fata s-a ales cu un colier de aur pe care nu şi l-ar fi putut cumpăra din simbria ei, aşa că prințul cel puțin o răsplătise cumva pentru favorurile primite. Era aproape de o vârstă cu tata, un om care dusese aproape întotdeauna o viață superficială. Dar nu era nici nesăbuit, nici crud. Şi, lucru mai însemnat pentru mine, n-avea să încerce să-mi mistuie sufletul. Aşteptările mele din partea unui soț scăzuseră în ultima vreme.

Aş fi țesut o plasă de rudenii care să țină sub stăpânire tot Lithvasul. Casimir, odată căsătorit cu mine şi pe tronul țării, avea să fie mulțumit. Vassilia măritată cu un nepot al răposatului țar avea cel puțin să-l stânjenească pe Ulrich, iar eu aveam să-i şoptesc acestuia în ureche că draga mea prietenă ar face bine să înceapă să-şi zămislească pruncii în acelaşi timp cu mine, după care să-i promit că un nepot de-al lui va ajunge cândva pe tron. Lucru care i-ar fi mulțumit şi pe el, şi pe rudele lui Mirnatius. Mai aveam nevoie să pregătesc un loc chiar sub sălaşul lui de acum, şi cu puțin noroc, în modul cel mai convenabil pentru mine, Mirnatius să se aşeze drept deasupra unui chepeng care ducea în măruntaiele iadului, dacă reuşeam să-l deszăvorăsc cumva.

Dar mai întâi era nevoie ca demonul lui să mi-l ucidă pe regele Străvechilor, altfel n-avea să mai existe vreun Lithvas pe care să-l salvez. M-am ridicat de pe divan şi am zăbovit o clipă, încruntându-mă uşor, ca şi cum îmi venise o idee nouă-nouță.

– Stai un pic! am spus dintr-odată. Ar trebui să ne întoarcem în casa tatei pentru sărbătorirea căsătoriei noastre. Când o să le scrii prinților şi arhiducilor, spune-le să vină la Vysnia, nu la Koron.

– Dar de ce-ar trebui să… ei bine, lasă, a mormăit Mirnatius, ridicând mâinile în aer, la fel de grațios ca o pasăre care-şi ia zborul, manşetele lui de dantelă închipuind penajul cozii.

Strădaniile mele fuseseră răsplătite; aveam deja pregătite câteva scuze, însă erau un pic cam subțiri şi ar fi fost cel mai bine să nu fiu nevoită să le folosesc. Nu aveam de gând să-i spun dinainte că, cu voia sorții, regele Străvechilor urma să vină el însuşi la Vysnia peste trei zile, să fie oaspetele unei altfel de sărbători.

#

Luni după-amiază, pe când mă întorceam acasă la panova Mandelstam după strângerea datoriilor, am întâlnit doi băieți din cătun jucându-se în pădure. Nu au încercat să sară la bătaie, fiindcă eram mai mare decât ei, dar unul din ei a strigat după mine:

– Cum te simți să fii ucigaşul tatălui tău?

Au fugit printre copaci şi n-au aşteptat să le răspund, dar tot restul drumului m-am gândit numai la asta. Nu eram sigur dacă îmi omorâsem, într-adevăr, tatăl, pentru că tot ce-mi dorisem era să n-o lovească pe Wanda cu vătraiul; n-am vrut să cadă peste mine. Dar *a căzut* oricum şi asta făcea parte din întâmplarea care a dus la moartea lui, aşa că, pesemne, n-avea nicio însemnătate faptul că eu n-am vrut să cadă. Nu ştiam ce să mai cred.

Ştiam însă că-mi era tare bine să trăiesc împreună cu panov şi panova Mandelstam. Am încetat de tot să mă mai simt flămând. Dar de fiecare dată când mă gândeam la Serghei şi la Wanda, chiar când stăteam la masă, simțeam că înghit pietre în loc de mâncare. M-aş fi simțit şi mai bine dacă Serghei, Wanda şi cu mine am fi trăit toți împreună cu familia Mandelstam. Casa lor era mică, dar eu şi cu Serghei puteam dormi în şopron. Dar acum nu mai era chip, pentru că Serghei îl împinsese pe tata, care acum era mort.

Apoi m-am gândit dacă era mai bine ca doar eu să trăiesc în casa familiei Mandelstam sau ca noi toți să locuim cu tata. M-am hotărât că tot cu tata ar fi fost cel mai bine să trăim, dacă Serghei şi Wanda ar fi fost aici, bine sănătoşi.

Doar că asta n-ar fi fost cu putință, chiar dacă tata rămânea în viață, pentru că avea de gând să o mărite pe Wanda cu băiatul lui Kajus. Apoi n-am putut să nu mă gândesc dacă mi-ar fi fost mai bine la familia Mandelstam sau în altă parte, ducând un trai nu la fel de îndestulat, dar împreună cu Serghei şi Wanda. Îmi era greu să-mi închipui aşa ceva, pentru că nu ştiam cum ar putea fi în altă parte; însă, după ce m-am gândit îndelung la asta, am hotărât în cele din urmă că tot cu Serghei şi Wanda îmi doream să fiu. Nu puteam fi fericit cu pietre în stomac.

Nuca din arborele coliliu o purtam în buzunar. Mă tot gândisem s-o sădesc în grădina familiei Mandelstam, dar n-o făcusem încă. Am scos-o din buzunar, m-am uitat la ea, apoi am zis cu voce tare:

– Mamă, nu pot sădi aici nuca, pentru că Serghei şi Wanda nu se mai pot întoarce aici niciodată. N-am s-o sădesc nicăieri până când eu, Serghei şi Wanda n-o să găsim un loc în care să trăim împreună, în siguranță.

Apoi am pus-o la loc în buzunar. Îmi părea rău că nu pot sădi nuca, pentru că îmi era dor s-o ştiu pe mama aproape, dar simțeam că luasem hotărârea cea bună. Serghei şi Wanda îmi dăduseră nuca s-o sădesc, dar mama îşi dorea ca ei să poată veni să vadă lăstarul crescut din ea.

M-am întors acasă cu coşul de la datornici. În timp ce panov Mandelstam scria totul cu grijă în catastif, l-am întrebat:

– Ştie cineva unde sunt Serghei şi Wanda?

S-a oprit din scris şi şi-a ridicat privirea către mine.

– Sătenii au pornit iar în căutarea lor azi. Dar n-au găsit nimic.

M-am bucurat de cele auzite, apoi m-am gândit mai mult şi mi-am dat seama că veştile aveau şi o parte rea în ele.

– Eu însă trebuie să-i găsesc, am spus.

Dar dacă nimeni nu putea să-i găsească, nici măcar o mulțime de oameni mari, cum aveam eu să dau de ei?

Panov Mandelstam mi-a pus mâna pe creştet.

– Poate că-ți vor trimite vorbă când vor ajunge într-un loc sigur, a spus.

Dar a spus-o cu prea multă blândețe, la fel cum îi spui lucruri drăguțe unei capre atunci când vrei s-o faci să vină la tine ca s-o legi. Ceea ce nu însemna că voia să mă facă să sufăr. Voia doar să mă țină într-un loc sigur şi cald ca să nu ajung să mor pe undeva îngropat sub zăpadă. Dar dacă rămâneam în acest sălaş sigur şi cald n-aveam cum să-i mai văd vreodată pe Serghei şi Wanda.

– N-au cum să trimită vorbă, am spus. Dacă ar face-o, toți din sat ar şti unde se află şi s-ar duce să-i prindă.

Panov Mandelstam nu mi-a răspuns, ci doar a privit-o pe soția lui, care s-a oprit din tors şi i-a întors privirea. Atunci am ştiut că aveam dreptate, deoarece, dacă n-aş fi avut, mi-ar fi spus.

– Serghei şi Wanda aveau de gând să meargă la Vysnia. Voiau să-i ceară cuiva de lucru.

A trebuit să-mi scormonesc prin minte ca să-mi amintesc că era bunicul cuiva, şi nu ştiam al cui, ceea ce era ciudat. Însă ştiam cum îl chema pe acel bunic.

– Panov Moshel.

– E tatăl meu, a spus panova Mandelstam, după care i-a spus lui panov Mandelstam: Nunta Basiei este miercuri. Am putea să mergem. Şi…

Şi-a întrerupt şirul vorbirii, încruntându-se nedumerită.

– Şi…, a reluat, de parcă se aştepta să-i iasă vreo vorbă din gură, doar că vorbele nu-i veneau.

Şi el se încrunta la dânsa, la fel de nedumerit. S-a ridicat de la roata de tors şi a măsurat odaia cu pasul, cu mâinile împreunate, privind în gol, până ce s-a oprit în dreptul poliței de deasupra cuptorului. S-a uitat apoi cu luare-aminte la nişte păpuşi cioplite în lemn înşirate acolo.

– *Miryem* e acolo, a spus deodată. *Miryem* îi face o vizită tatei.

A zis-o de parcă împingea un zid ca să poată rosti acel nume. Panov Mandelstam s-a ridicat atât de iute, că a scăpat tocul din mână, făcându-se galben la față. Mi-a venit să-i întreb despre cine era vorba, dar până să deschid

gura să întreb, nu mi-am mai putut aminti numele rostit de femeie. Panova Mandelstam a întins o mână.

– Josef! a strigat şi glasul îi răsuna când tare, când încet. Josef... cât timp a trecut?

Apoi a tăcut şi nu mi-a plăcut deloc să-i privesc chipul. M-a făcut să mă gândesc la tata întins pe podea, mai întâi scoţând zgomote, apoi mort.

– O să mă duc să tocmesc o sanie, a spus panov Mandelstam.

Deja se făcea târziu, dar el tot şi-a pus haina, de parcă avea de gând să se ducă de îndată. Panova Mandelstam s-a dus în grabă la borcănelul tăinuit din cămin şi a numărat şase arginţi într-o punguţă, ca să-i dea pentru sanie. El a înşfăcat punguţa şi a ieşit în grabă.

Panova Mandelstam a apucat un sac de călătorie, s-a dus în odaia de culcare şi s-a pus să facă bagajele de îndată ce soţul ei a ieşit pe uşă. M-am bucurat că o să mergem să-i căutăm pe Serghei şi pe Wanda, dar nu-mi plăcea graba lor. Simţeam de parcă femeii îi era frică să nu se întâmple ceva rău dacă s-ar fi oprit din mişcare. A îngenuncheat şi s-a apucat să scoată haine dintr-un cufăr. Am ajutat-o ţinând baierele sacului deschise pentru fiecare haină pusă înăuntru, dar dintr-odată a încetat să mai împacheteze lucruri. Stătea aşezată pe călcâie, uitându-se în cufăr. Erau înăuntru nişte rochii care-i erau prea mici şi o pereche de cizme mici, negre. Erau purtate şi aveau câteva petice, dar erau încă bune de folosit. Le-a mângâiat încet şi mâna îi tremura.

– Au fost ale dumitale? am întrebat-o.

N-a spus nimic, doar a clătinat din cap. A mai pus câteva lucruşoare în sac, apoi a închis cufărul. Am crezut că am terminat, dar ea a rămas îngenuncheată lângă cufăr, atingând cu mâinile capacul, după care m-a privit şi a deschis din nou cufărul. A scos din el perechea de cizme şi mi-a întins-o. Le-am încălţat de probă. Îmi erau puţin mari în picioare, dar erau atât de moi la atingere. Nu mai avusesem niciodată încălţări din piele.

– Pune-ți încă o pereche de ciorapi, mi-a zis şi mi-a dat o pereche din cufăr, împletite gros, şi tot mici.

După ce mi-am pus ciorapii, cizmele mi s-au potrivit de minune. Îmi țineau tare cald la picioare chiar şi când ieşeam să am grijă de capre. Puteam să calc fără grijă prin zăpadă, fără să-i simt răceala.

– Cine o să hrănească găinile şi caprele cât suntem plecați? am întrebat-o, când m-am întors în casă.

– O să merg să vorbesc cu panova Gavelyte, a spus, după care şi-a pus haina şi broboada, a luat câțiva bănuți din borcănel şi a ieşit. Am urmărit-o din prag cum a trecut peste drum şi a bătut în uşa vecinei. Panova Gavelyte n-a poftit-o în casă. Şi-a încrucişat brațele ca şi cum ar fi fost un zid, şi a ținut-o în prag cât au stat de vorbă. Zidul brațelor nu a căzut decât când panova Mandelstam i-a întins bănuții, pe care vecina i-a înşfăcat iute şi a intrat în casă, trântind uşa în urma ei.

Panova Mandelstam arăta istovită când s-a întors în casă, de parcă fusese într-o lungă călătorie sau lucrase toată ziua la câmp, dar n-a zis nimic. A luat un coş pe care l-a umplut cu merinde pentru drum. Apoi a întors cu vătraiul tăciunii din vatra cuptorului şi i-a acoperit cu cenuşă, până când focul s-a întunecat la culoare şi s-a stins. Când a terminat, o sanie deja trăsese dinaintea uşii. Panov Mandelstam şedea pe capră. A coborât, a luat coşul şi sacul şi şi-a ajutat soția să se urce în spatele saniei. Eu m-am aşezat lângă ea, iar el ne-a învelit cu două mantii de blană şi câteva pături groase, după care a încuiat uşa casei şi poarta şi a urcat în sanie alături de mine.

Vizitiul era un fecior uscățiv cam de-o vârstă cu Serghei. Purta o haină cam mare pentru el şi cred că încă două pe dedesubt, aşa că părea mai voinic cocoțat sus pe capră. A scos un cloncănit către bidiviii înhămați la sanie, care s-au urnit din loc, purtându-ne pe drumul nostru. Am pornit prin orăşel. Era înțesat de oameni. Pesemne că toată lumea îşi terminase treburile pentru ziua aceea. N-avea cum să fie mult de trudit la câmp oricum, fiindcă zăpada încă nu se topise. Oamenii ne priveau trecând, cu chipuri împietrite de furie. La ieşirea din târg,

câțiva bărbați au ieşit dintr-o casă care avea un coş de fum cât toate zilele şi o firmă zugrăvită cu un urcior mare de krupnik aburind. Au oprit sania în mijlocul drumului şi i-au spus lui panov Mandelstam:

– Evreule, să nu crezi că n-o să prindem de veste dacă-i ajuți pe ucigaşi să scape de brațul legii.

– Mergem la Vysnia la o nuntă, a spus cu glas domol panov Mandelstam.

Bărbatul care vorbise a fornăit disprețuitor. L-a privit apoi în ochi pe vizitiu.

– Eşti feciorul lui Oleg, nu-i aşa? Algis? a zis.

Vizitiul a încuviințat din cap.

– Să nu-i slăbeşti pe evrei din ochi, auzi?

Algis a dat din nou din cap.

M-am uitat iarăşi către casa cu firma zugrăvită. Kajus stătea în prag, cu brațele încrucişate pe piept şi bărbia ridicată, de parcă era mândru de ceva. M-am întrebat de ce anume. L-am țintuit cu privirea. El mi-a întors privirea şi s-a încruntat, dar mândria i s-a şters de pe chip. S-a întors pe călcâie şi a intrat repejor. Algis a scuturat hățurile şi caii au pornit iarăşi la drum. Cu toții stăteam tăcuți în sanie, în spatele lui. Şi mai-nainte tot tăcuți stătuserăm, dar acum eram tăcuți într-un fel neplăcut. Deşi ne găseam într-o sanie deschisă, mă simțeam de parcă eram închis undeva cu el. Copacii de pe marginea drumului ne-au învăluit de îndată ce am ieşit din târg. Când am întors capul să-i văd trecând în goană pe lângă noi, s-au unit parcă într-un zid de trunchiuri ridicat împrejurul drumului, ținându-ne în afară.

#

Deja îmi închipuiam pe jumătate cam ce aveam să văd când i-am cerut lui Tsop să mă ducă la magaziile cu argint ale vistieriei, însă a fost o privelişte înfricoşătoare să văd deschizându-se uşile primei magazii, cea mai mică, de trei ori în fapt mai mare decât vistieria bunicului, plină cu cufere şi saci de argint clădiți până în tavan de-a lungul fiecărui perete. Am păşit cu înverşunare pe poteca liberă dintre saci către cea de-a doua magazie, care era şi ea de trei ori mai

mare decât prima, deşi cel puțin înăuntru se găseau cărări libere printre stive şi rafturi pe care să încapă atâta bănet.

Însă la celălalt capăt al galeriei se afla intrarea în cea de-a treia cameră cu comori: două uşi din lemn alb, cu ferecături de argint, iar când le-am deschis, dincolo de ele am dat peste o încăpere care cu siguranță fusese cioplită cu dalta în stânca muntelui vreme de mai bine de o mie de ani, uriaşă prin îngrămădirea de movile povârnite de saci cu argint, asemenea unor coline, şi de grămezi sclipitoare de monede, mai înalte decât mine. Râul însuşi şerpuia prin mijlocul încăperii, ca un drum sclipitor de gheață pătrunzând printr-o boltă întunecată şi ieşind printr-alta, ca şi cum meandrele sale străbătuseră adâncimile muntelui până aici, pornind din crângul cu arbori albi şi călătorind spre cascada din coasta stâncoasă. Îmi luase o zi să prefac un singur cufăr în aur. Nu-mi puteam închipui de câtă magie aveam nevoie ca să preschimb în aur toată această comoară şi nici de cât timp. Cu siguranță, mai mult decât aveam la îndemână.

Tsop stătea lângă mine, privindu-mă pieziş.

– Mergi şi adu-mi ceva de mâncare şi de băut! am spus cu glas aspru, după care m-am întors în prima încăpere.

Avusesem deja parte de o zi lungă şi nu-mi doream decât să merg la culcare. În loc de somn, am golit saci cu arginți şi mi-am umplut mâinile cu ei, turnându-i la loc preschimbați în aur. Am încercat să-mi înfig mâinile într-o taşcă cu monede şi să le preschimb pe toate deodată, dar treaba nu ieşea cum se cuvine: banii nu se schimbau uniform în aur, iar când am deşertat taşca, am găsit cam o duzină rămaşi încă de argint. Nu aveam de gând să preschimb fiecare bănuț de acolo, iar după aceea regele să-mi ia gâtul din pricina unuia rostogolit în vreun ungher. Eram încredințată că, dacă din greşeală lăsam chiar şi unul singur nepreschimbat, el avea să-l *găsească*. Mergea mai iute să-i preschimb cu grijă decât să cercetez cu grijă după terminarea muncii. Ceea ce nu însemna deloc că treaba mergea repede. Preschimbasem doar câțiva saci când Tsop a revenit purtând o tipsie cu mâncare şi băutură.

După ce am înghiţit lacom câteva guri de mâncare, m-am uitat la şervetul de pe tipsie şi l-am întins pe jos. Am luat următorul săculeţ şi am vărsat cam jumătate din el pe şervet, argintul împrăştiindu-se într-un singur strat de monede, ca să pot vedea lămurit care monede se preschimbaseră. După câteva încercări, am descoperit un fel de a-i preschimba doar plimbându-mi mâna pe deasupra lor – nu prea repede, altfel preschimbarea n-ar fi fost desăvârşită; însă, dacă lucram într-un ritm aşezat, încordându-mi voinţa la treabă, aveam să-i dau gata pe toţi.

– Adu-mi o faţă de masă mare, cea mai mare pe care o poţi găsi – de culoare închisă, i-am poruncit lui Tsop.

Când mi-a adus-o, am început să răstorn sacii şi cuferele cu argint pe ea. Puteam să fac să încapă câte două sau trei deodată pe faţa de masă, iar când terminam de preschimbat un strat, trăgeam faţa de masă de dedesubt, împrăştiind noii galbeni, şi aşterneam din nou pânza deasupra lor.

Pare caraghios că spun aşa ceva, dar am început să mă plictisesc după un timp. Răsturnam peste maldărele de argint magie cu găleata, preschimbându-le în galbeni lucitori cu mâinile mele, însă curând toată vrăjitoria şi-a pierdut farmecul. Mi-ar fi plăcut să preschimb nişte arginţi în păsări sau să-i arunc drept în foc. Argintul încetase să fie o comoară pentru mine, tot astfel cum poţi rosti un cuvânt de prea multe ori la rând, iar el se preschimbă într-o aiureală. Eram obosită şi amorţită, mă dureau degetele şi picioarele, dar am continuat să lucrez. Şedeam pe aur şi tot aur îmi luneca sub tălpi pe măsură ce luam tot mai mult argint de pe rafturi şi goleam sacii, lăsându-i ca pe nişte stafii de pânză, alături de cufere răsturnate, îngrămădite stivă într-un colţ al încăperii. Timpul a trecut pe nesimţite, până când am răsturnat ultimul cufăr din prima magazie şi am preschimbat şi ultimul bănuţ dinăuntru. M-am dus împleticindu-mă pe la toate rafturile din încăpere, căutând să văd dacă a mai rămas ceva de preschimbat şi, negăsind nimic după trei rânduri de cercetări, am rămas acolo prosteşte preţ de

câteva clipe, după care m-am întins pe muntele meu de aur, ca un dragon dintr-o poveste scornită şi, fără să vreau, am adormit buştean.

M-am trezit dintr-odată şi privind în sus l-am zărit pe regele meu de gheaţă stând în picioare lângă mine, cercetând comoara fermecată pe care i-o făurisem; în palmele făcute căuş adunase o mână de galbeni şi privea licăritul cald al aurului cu o foame lacomă pe chip. M-am căznit să mă ridic în picioare, speriată, împiedicându-mă în aurul mişcător. *El* se ţinea drept şi semeţ pe picioare fără pic de osteneală. Ba chiar mi-a întins mâna să mă prindă de braţ şi să mă ajute să mă cumpănesc, deşi gestul lui nu trăda neapărat curtoazie, ci mai degrabă dorinţa de a nu mă mai vedea împleticindu-mă pe lângă el.

– Cât este ceasul? am strigat.

În loc să-mi răspundă la întrebare, nici nu m-a băgat în seamă, ceea ce însemna că încă nu se făcuse seară; aşadar, nu pierdusem o zi întreagă. Nici nu mi se părea că dormisem mult: îmi simţeam ochii obosiţi şi mă usturau. Am răsuflat adânc. Regele plecase de lângă mine, să cerceteze încăperea de jur împrejur, uitându-se în cufere şi saci goi, ţinând încă în pumn galbenii culeşi la venire.

– Ce zici? l-am înfruntat. Dacă mi-a scăpat vreunul, spune-mi acum.

– Nu, mi-a răspuns, lăsând galbenii să-i curgă printre degete, cu un clinchet zglobiu, în grămada de aur de pe podea. Ai preschimbat toţi arginţii din această primă magazie. Totuşi, mai rămân două.

Vorbele lui au sunat aproape curtenitor şi chiar şi-a înclinat capul înspre mine, ceea ce m-a surprins într-atât încât m-am uitat după el când deja ieşise din prima încăpere.

Apoi, cu mişcări chinuite, am coborât, mai mult alunecând, de pe movila de aur şi, odată ajunsă la uşă, am alergat într-un suflet spre odăile mele.

Dar acolo, pe pat, am găsit oglinda pe care o primisem de la el, în ea cu soarele urcând pe boltă, oglindindu-se în tonuri de trandafiriu şi aur. M-am trântit pe pat deznădăjduită şi am privit adânc în oglinda din mână. Petrecusem o noapte întreagă sau cea mai mare parte din ea ca să termin abia prima magazie, cea mai

mică. Puteam spera s-o termin şi pe a doua, dacă nu mai mergeam deloc la culcare, dar abia aş fi apucat să preschimb un bănuț dintr-a treia înainte ca timpul îngăduit să mi se isprăvească.

M-am gândit să scap cu fuga. Aş fi putut ajunge poate până la coliba din pădure, dar la ce mi-ar fi folosit? Nu aveam cum să ies din împărăția lui. Însă nici n-am mai ieşit din odăile mele. Am sunat în schimb clopoțelul şi le-am poruncit lui Tsop şi Flek să îmi aducă micul dejun, pe care l-am mâncat în tihnă. Am stat cătrănită în odaie, mâncând platouri cu peşte şi cu fructe reci, ca şi cum nu m-ar fi tulburat nicio grijă, cu atât mai puțin un paloş uriaş de argint atârnându-mi deasupra capului. Politețea soțului meu făcea să-mi devină din ce în ce mai limpede că nereuşita avea să-mi aducă pieirea, iar Tsop şi Flek chiar schimbau priviri când credeau că nu le văd, de parcă se întrebau ce mai puteam face. Dar la ce bun să mai încerc, când tot ce puteam era să las în urmă un morman şi mai mare de aur pentru el înainte să mă descăpățâneze? Legea lor părea să nu îngăduie greşeala, iar, dacă nu puteai să duci la bun sfârşit un lucru făgăduit, ei aveau să înlăture greşeala din lume, ştergându-te pe tine de pe fața pământului.

Eram cât pe ce să îmi mai torn un pahar de vin – la urma urmei, de ce să nu fiu beată până la sfârşit, ştiind ce mă aşteaptă –, însă m-am înfrânat şi am pus jos paharul. M-am ridicat şi le-am spus lui Tsop şi Flek:

– Hai cu mine jos la magazii! Şi trimiteți-i vorbă vizitiului Shofer să ne aştepte acolo. Spuneți-i să ia cea mai mare sanie din grajduri şi să vină cu ea acolo.

Tsop s-a holbat la mine:

– *În* magaziile cu arginți?

– Da, am spus. La urma urmei, râul e înghețat acum. Aşa că spune-i doar să mâne sania din crângul alb până ce ajunge acolo.

Cerbii arătau oarecum şovăielnici ieşind din tunel şi croindu-şi drum cu grație printre colinele înalte de arginți: vizitiul a trebuit să coboare din sanie şi să-i ducă

de căpăstru. Flek, Tsop şi Shofer arătau şi mai şovăitori atunci când le-am spus ce voiam de la ei. Cu mare grijă, nu le-am cerut lor s-o facă, ci doar le-am spus.

– Bine, dar… unde vrei s-o ducem? a întrebat Tsop după câteva clipe.

Am arătat spre gura întunecoasă a tunelului prin care curgea râul, în celălalt capăt al încăperii.

– Mână sania într-acolo şi descotoroseşte-te de ea. Asigură-te că laşi destul loc liber pentru tot.

– Adică… doar s-o *lăsăm* acolo? a întrebat Flek. În tunel?

– O să fure cineva ceva de-acolo? am întrebat cu răceală.

Toți trei au tresărit, apoi mi-au ocolit grăbiți până şi privirea, ca nu cumva să citesc vreun răspuns pe chipurile lor. La urma urmei, nu-mi păsa dacă arginții erau în siguranță în tunel. Îmi păsa în schimb de faptul că-i promisesem soțului meu că voi preschimba fiecare bănuț de argint *dinăuntrul acelor trei magazii*. Aşa că aveam nevoie ca în această încăpere să rămână mult mai puțini arginți, şi asta cât de repede. Iar dacă regelui meu nu-i plăcea noua vistierie în care stătea bănetul lui, putea să-l mute la loc după ce isprăveam eu treaba.

După o clipă, Shofer a apucat câte trei săculeți în fiecare mână şi i-a aruncat în sanie. Urechile cerbilor zvâcneau la zgomotul înfundat făcut de încărcătură. După alte câteva clipe, Flek şi Tsop au început să-l ajute.

Odată ce i-am văzut puşi pe treabă, m-am întors pe călcâie şi m-am îndreptat spre a doua încăpere, unde m-am apucat iar de lucru pe valul de pânză neagră. Era şi mai plictisitor decât cu o zi înainte: îmi înțepeniseră şi mă dureau toate mădularele, însă nu mai eram atât de ostenită, aşa că treaba era şi mai anostă, dar şi mai dureroasă decât înainte. Dar am continuat să golesc săculeții de argint unul după altul, preschimbându-i din argint în aur, parcă la nesfârşit, deşertând galbenii pe rafturile goale pe măsură ce înaintam cu treaba. De data asta nu am mai zăbovit ca să mănânc şi să beau; îmi atârnasem la gât oglinjoara de un colan, iar soarele se făcea din ce în ce mai strălucitor, cu o repeziciune îngrijorătoare. Se găseau în această magazie trei rafturi uriaşe, încărcate cu nenumărate sipete cu

arginți, şi nici măcar nu terminasem de preschimbat unul pe jumătate când sclipirea de aur a amiezii a început să pălească din nou. Abia mă apucasem de al doilea raft când primul licăr al asfințitului a început să arunce raze portocalii peste marginile de sticlă ale oglinzii. Prima zi din cele trei îngăduite trecuse.

Soțul meu a apărut câteva clipe mai târziu, punctual ca însăşi moartea. A cules o mână de galbeni din movila răvăşită de lângă uşă şi i-a lăsat să-i treacă printre degete în timp ce cerceta să vadă cum înaintam cu treaba; şi-a strâns buzele şi a dat din cap, de parcă era iritat să vadă cât de mult mai era.

– La ce oră are loc nunta? a vrut să ştie.

Mă concentram din răsputeri – descoperisem că puteam preschimba şi straturi de câte două monede grosime, dacă îmi dădeam silința –, dar întrebarea lui m-a întrerupt. M-am dat înapoi, pufnind supărată:

– Făgăduiala mea a fost să joc la nunta lor, iar muzicanții vor cânta până la miezul nopții, am spus cu răceală. Timpul îngăduit ține până atunci.

Cu toată bravada mea, nu simțeam că am foarte mult timp la îndemână: îmi rămâneau două nopți şi două zile, ca şi cum mi-aş săpa drum printr-un munte cu lingura.

– Încă nu ai terminat aici şi mai este a treia încăpere în întregime de preschimbat, a spus cu asprime, deşi fusese vina lui încă de la început să-mi ceară imposibilul.

Eram bucuroasă că uşile mari erau închise şi nu putea să vadă ce se întâmpla în ultima încăpere a vistieriei lui.

– Asta este, o să mai schimbi cât mai poți, înainte să dai greş.

I-am aruncat o privire cruntă. Dacă n-aş fi întrezărit măcar o şansă slabă de reuşită, aş fi încetat cu siguranță până şi să încerc, chiar în acea clipă.

Mi-a ignorat căutătura crâncenă şi doar a adăugat cu răceală:

– Întreabă-mă ce ai de întrebat.

Voiam mai degrabă timp decât răspunsuri. Era întru totul cu putință din partea mea să-l întreb ce avea să-mi facă dacă dădeam greş, dar nu voiam să ştiu,

ca să nu am încă un lucru de care să mă tem dinainte.

– Ştii vreun fel în care aş putea face ca treaba să meargă mai repede? am întrebat.

Nu-mi făceam prea mari speranțe în privința răspunsului, dar el ştia fără doar şi poate mult mai multe despre magie decât mine.

– Nu poți face treaba decât atât de repede pe cât eşti în stare, a spus, privindumă aproape bănuitor, de parcă întrebarea era atât de caraghioasă încât mai că nui venea să creadă că i-o adresasem. De ce-aş şti eu, dacă nu ştii tu?

Am clătinat din cap în semn de nemulțumire şi mi-am frecat dosul palmei de frunte.

– Ce se găseşte dincolo de capătul împărăției tale? Acolo unde se termină lumina.

– Întunericul, mi-a răspuns.

– Asta am putut vedea şi singură, am zis înciudată.

– Atunci, de ce mai întrebi, a răspuns, la fel de iritat.

– Pentru că vreau să ştiu ce se află *în* întuneric! am spus.

A făcut un gest de nerăbdare.

– Regatul meu! Poporul meu şi puterea noastră adâncă, aceea face muntele puternic. Eoni întregi socotiți din viețile voastre muritoare ne-am înălțat ziduri strălucitoare şi împreună ne-am câştigat această trăinicie din întuneric, ca să putem de-a pururi viețui întru iarnă. Crezi că e lucru uşor de făcut să poți rătăci orbeşte dincolo de granițele împărăției mele şi să-ți afli drum într-alta? Apoi a privit de jur împrejurul încăperii la movilele de arginți, cu o acreală posacă.

– Se prea poate ca acum să regreți făgăduiala făcută cu grabă de muritor şi să te întrebi unde-ai putea fugi de un legământ încălcat aici în regatul meu, nu? Să nu-ți închipui că vei afla drumul către tărâmurile tăinuite[12] sau că îți vei putea găsi acolo scăparea de pedeapsa meritată.

Mi-a aruncat ultimele vorbe cu un surâs disprețuitor, de parcă ar fi trebuit sămi fie ruşine să vreau să fug de el. Cât despre mine, aş fi încercat să scap cu fuga

fără urmă de şovăială, dar nu ştiam cum să dau de aceste tărâmuri tăinuite mai mult decât ştiam cum se ajunge pe lună şi eram sigură că avea întru totul dreptate cu privire la felul în care aş fi fost întâmpinată de locuitorii acelor tărâmuri. Astfel, am rămas fără nicio întrebare de pus. Nu-mi mai păsa de obiceiurile sau de regatul lui: într-un fel sau altul aveam să-l părăsesc curând şi singurul lucru pe care-l doream era să-mi continui treaba.

– Îmi poți fi în vreun fel de folos în ceea ce fac aici?

A făcut din nou un gest de nerăbdare.

– În niciun fel şi, chiar de-ar fi vreunul, nu mai ai cu ce să faci schimb ca să primeşti ajutorul meu la nevoie, a spus. Ai pus prosteşte un zălog prea mare pe darul tău fermecat şi nu cred că sunt speranțe prea mari ca să-l recapeți.

Mi-a întors spatele şi m-a lăsat singură, iar eu am privit la munții înveninați de argint din jurul meu şi m-am gândit că, după cât se părea, regele de gheață avea dreptate.

Moştenitorul tronului în Rusia ţaristă (n. tr.).
În original *dwarrowrealms*, termen inventat de autoare (n. tr.).

Capitolul XV

S-a făcut tare frig în colibă după ce a plecat Irina, iar afară copacii albi păreau să se fi apropiat pe furiş de ferestre, de parcă ar fi vrut să pătrundă cu crengile înăuntru. Mi-am ținut pledul greu de blană strâns în jurul umerilor şi am tras scaunul lângă cuptor şi am stat acolo tremurând ca varga în timp ce am mai mâncat o porție de fiertură de ovăz, cu o durere în oase de le puteam simți frecându-se unul de celălalt la toate încheieturile, fiecare mişcare lăsându-se cu o mică durere. Dar cel mai rău dintre toate era faptul de a mă afla acolo singură, doar cu iarna crâncenă de afară. Am pus încă un vreasc pe foc şi am răscolit jarul cu el ca să fac să se ridice o flăcăruie mai strălucitoare, ca un semn mic de tovărăşie şi pentru a alunga întunericul rece de afară, care n-avea să se schimbe prea curând. Nu era deloc un loc potrivit pentru o femeie în vârstă, o femeie bătrână şi obosită. „Ține-te departe de pădure sau Străvechii o să te înhațe şi-o să te ducă în împărăția lor“, obişnuia să-mi spună mama când eram doar o copiliță. Şi iată-mă acum, ascunzându-mă în împărăția lor ca un şoricel; ce-aveam să mă fac când se stingea focul, şi ce-aveam să mă fac când se termina fiertura din oală? Cel puțin, în lada de lângă cuptor se găseau o mulțime de lemne.

În casa aceea trăia un gospodar neobişnuit. Cât a vorbit Irina cu acea ciudată fată evreică, am găsit căpşune şi miere, sare şi ovăz şi şase gheme uriaşe de fir aspru de mărimi felurite, ca o fiertură cu cocoloaşe, lângă un fus de altădată. Firul mi s-a prins de degete, dar lâna de dedesubt era bună; fusese doar toarsă nedărăcită sau fără grijă, de cineva prea în pripă ca să facă treaba cum se cuvine. Stăpâna mea ducesa m-ar fi altoit cu bățul peste încheieturile degetelor dacă aş fi făcut aşa un lucru de mântuială sub ochii ei. Nu ducesa de acum, desigur – Galina era vrednică într-ale gospodăriei, dar torcea fără să-i stea prea mult mintea la asta; nici mama Irinei înaintea ei, care când obişnuia să toarcă făcea

firul să lucească pe fus precum alabastrul, în timp ce privea pe fereastră şi îngâna gingaş un cântec ca pentru sine, neuitându-se niciodată la lucrul ieşit din mâinile altor femei. Era vorba despre ducesa care trăise în castel înaintea lor.

S-a retras la mănăstire de mult de tot, desigur; trecuseră deja, de la moartea ei, zece ani, după câte am auzit, s-o țină Domnul de-a dreapta Lui! Ultima oară o văzusem în acea zi îngrozitoare când tatăl Irinei a spart zidurile oraşului, în bătălia care l-a făcut duce şi l-a ajutat pe tatăl țarului de-acum să urce pe tron. Am privit împreună fumul de pe câmpul de bătălie din palat, toate femeile strânse laolaltă cu ea, până ce fumul a început să se mute, purtat de vânt, în oraş. Atunci s-a îndepărtat de fereastră şi ne-a spus, „Veniți!“ mie şi celorlalte fete, cele şase dintre noi nemăritate, şi a coborât cu noi în pivniță ducându-ne într-o odăiță tocmai în capăt, cu o uşă boltită drept în piatra zidului, în care ne-a încuiat. Atunci am văzut-o ultima oară.

Era atât de frig, de întuneric şi de îngust. Odăița din pivniță mi-a revenit în amintire acum, în coliba friguroasă şi întunecată, aflată la mila iernii necruțătoare. Cum noi, cele şase fete, stăteam strâns îmbrățişate şi plângeam şi tremuram. Şi cum ne-au găsit oricum acolo oştenii. Au găsit fiece lucruşor din casă: giuvaieruri, mobile, mica harpă aurie şi gingaşă la care cântase Doamna Ania, înainte să moară de friguri; am văzut-o spartă în bucăți în sala mare. Erau atât de mulți oşteni, ca nişte furnici care adună toate firimiturile lăsate nemăturate de cineva.

Dar până când au spart uşa odăiței în care stăteam pitite s-a făcut noapte târzie; erau deja istoviți după bătălie şi nu coborâseră decât vreo câțiva; cei mai mulți adormiseră buştean. Ne-au găsit doar pentru că eram atât de înspăimântate – am crezut că au trecut zile –, deşi abia trecuseră câteva ceasuri, iar una dintre fete a devenit agitată şi a început să strige că n-o să ne găsească nimeni şi-o să murim acolo zidite de vii. Ne-am molipsit toate de spaima ei, aşa că, atunci când am auzit glasuri după uşă, prima speriată dintre noi, apoi toate celelalte, am început să strigăm după ajutor. Aşa că, după ce ne-au scos din pivniță, ne-am repezit

plângând în brațele lor şi s-au purtat omeneşte cu noi şi ne-au dat puțină apă când ne-au auzit rugămințile fierbinți, iar unul dintre ei era sergent şi ne-a dus la comandantul lui şi i-a raportat că fuseserăm încuiate în pivniță.

Erdivilas, baronul Erdivilas pe atunci, se afla în odaia de lucru a ducelui, simțindu-se deja ca acasă acolo, cu hârtiile împrăştiate pe masă, într-un du-te-vino neîntrerupt de oameni de-ai lui. Priveliştea nu mi s-a părut nici ea mult deosebită de cum fusese mai dinainte. Mai intrasem acolo doar o dată sau de două ori. Nu eram atât de drăguță încât ducele să trimită după mine şi nici atât de urâtă încât ducesa să mă prefere pe mine când voia să-i trimită vreun răvaş soțului. Noul duce avea un chip mai aspru decât cel vechi. Însă, după ce ne-a cercetat cu luare-aminte, a spus:

– Mi-e totuna. Duceți-le în odăile femeilor şi porunciți-le bărbaților să nu se atingă de ele; nu-i nevoie să ne purtăm mereu ca nişte brute. Faceți şi voi ce puteți pentru ceilalți! ne-a spus apoi nouă.

Mi-am dat toată silința să-l ascult şi, când n-am mai putut face nimic altceva, m-am retras şi am tors lâna rămasă în odăile stăpânei mele şi am făcut nenumărate sculuri de fir subțire, în timp ce în oraş se stingeau focurile aprinse când cu asediul, aşa că, atunci când lucrurile s-au mai liniştit nițel, noul duce m-a păstrat în gospodăria castelului, ceea ce nu s-a întâmplat cu cei care n-au ştiut să se facă îndeajuns de folositori.

Am fost recunoscătoare pentru aceasta, după cum tot recunoscătoare am fost să fiu eliberată din odăița din pivniță chiar de oştenii duşmanului. Nu aveam soț, nici zestre şi nici prieteni. Mama fusese soția unui cavaler scăpătat care îşi pierduse mica moşie la jocurile de noroc şi împrumutându-se la cămătarii evrei. I-a găsit mamei un loc în suita ducesei, după care a plecat să moară în Cruciadă, iar ducesa m-a ținut împreună cu femeile ei din milostenie când s-a prăpădit şi mama – tot de friguri, în acel an iernatic, iar ea era întristată de pierderea Aniei; eu eram doar cu câțiva ani mai tânără decât ea. Însă nu mai eram la fel de tânără

când oraşul a căzut, iar ea a intrat în cinul măicuțelor încă înainte ca eu să fiu scoasă din pivniță.

Nu mai aveam pe nimeni. Nu îmi mai rămăsese nimeni, pe care să-l cunosc de când murise mama. Am rămas în odăile slujnicelor şi am tors, şi totuşi anii treceau unul după altul, iar mâinile începeau să mă doară dacă torceam prea mult şi vederea a început să-mi slăbească tot mai mult pentru cusăturile fine. Aşa că, atunci când Silvija, mama Irinei, s-a prăpădit dând naştere unui prunc mort, n-am rămas laolaltă cu celelalte slujnice cernite, care țineau doliul cuvenit. M-am strecurat în odaia copiilor lângă leagănul unde dormea mititica. Nimeni n-o plăcea, după cum nimeni nu o plăcuse pe mama ei, pentru că nu păreau să fie soiul de oameni care să-şi dorească să fie plăcuți. Era tot timpul prea tăcută şi, chiar dacă nu moştenise ochii ciudați ai mamei ei, părea totuşi să gândească adânc îndărătul ochilor ei. Irina stătea în funduleț în leagăn când am intrat, ca şi cum fusese trezită de jelania pricinuită de moartea mamei ei. Nu plângea. Doar mă privea cu ochii ei negri ațintiți în sus şi am simțit o nelinişte, dar m-am aşezat lângă ea şi i-am cântat şi i-am spus că totul o să fie bine, aşa că, atunci când Erdivilas a intrat în odaie, m-a găsit deja îngrijind de copilă şi mi-a poruncit să fac asta pe mai departe.

M-am bucurat de întâmplare, că aveam din nou un loc sigur, dar, după ce ducele a ieşit din odaie, Irina m-a privit mai departe la fel de gânditoare, ca şi cum înțelesese de ce am venit să am grijă de ea. De bună seamă, am ajuns să o iubesc foarte curând oricum. Nu aveam pe cine altcineva să iubesc şi, chiar dacă nu era a mea, îmi fusese îngăduit să o iau cu împrumut. Însă n-am fost niciodată prea sigură ce anume simțea ea pentru mine. Alți copilaşi alergau către doicile şi mamele lor cu brațele deschise şi dornici de sărutări. Dar nu Irina. Niciodată. Mi-am spus în toți anii aceştia că aşa era firea ei, atât şi nimic mai mult, rece şi tăcută ca zăpada proaspăt căzută, totuşi în adâncul inimii mele nu am fost niciodată pe deplin încredințată înainte ca țarul să-şi trimită gărzile să mă aducă

lângă ea ca să-i împărtăşesc durerea şi am înțeles că asemenea întâmplare se poate să fi fost calea spre inima ei. Vai, ce fel ciudat de a te simți fericită!

Irina dormise puțin în culcuşul din colibă şi i-am cântat să adoarmă fetei mele dragi, stând lângă foc ca în toți aceşti ani, iar acum ştiam că era a mea, şi nu doar luată cu împrumut pentru o vreme. Firul de tort pe care îl găsisem era aşa de gros că puteam rupe cu uşurință lâna, chiar şi acum cu degetele mele noduroase, însă aveam la mine pieptănul şi peria de argint, singurele lucruri rămase Irinei de la mama ei. Am pieptănat lâna netezind-o şi am tors caierul de la început, după care l-am făcut sculuri şi, după fiecare scul terminat, mai puneam un butuc pe foc, aşa că mi-am petrecut timpul torcând, până ce Irina s-a deşteptat.

Dar acum plecase din nou la el, la acea vietate monstruoasă, stând ascunsă la pândă în palat, răutatea cea mai neagră sub obrăzarul frumuseții. Dacă avea să-i facă rău, dacă n-avea s-o asculte… Dar ce folos să-mi fac griji? Nu puteam să fac nimic – o bătrână purtată de-atâta timp încoace şi încolo de valurile vieții şi aruncată acum pe acest țărm ciudat –, ce puteam să fac? O iubeam şi avusesem grijă de ea după slabele mele puteri, dar nu o puteam apăra de bărbați sau de duhuri rele. I-am împletit iar părul în cozi groase şi i-am pus coroana pe cap şi am lăsat-o să plece. Iar, după ce a plecat, am făcut ce-am putut, adică să stau, să aştept şi să torc, până când mi s-au îngreunat mâinile şi mi le-am odihnit în poală şi am închis ochii pentru câtva timp.

M-am trezit cu un tresărit odată cu trosnetul ultimului butuc de pe foc. Afară s-a auzit pasul cuiva şi m-am simțit pierdută şi înspăimântată, încercând să-mi amintesc unde mă aflam şi de ce era atât de frig, în timp ce paşii s-au apropiat şi Irina a deschis uşa. Preț de câteva clipe înspăimântătoare n-am recunoscut-o – stătea în prag atât de ciudată şi albă ca argintul, cu coroana pe frunte şi cu iarna de afară învârtejindu-se în jurul ei, încât părea să facă parte din decor. Dar chipul îi era acelaşi, iar clipa de spaimă a trecut. A intrat, a închis uşa şi apoi s-a oprit s-o privească.

– Tu ai făcut asta, Magra? m-a întrebat.

– Ce să fac? am spus, buimacă.

– Uşa, a răspuns Irina. Acum e ferecată de perete cum trebuie.

Nu înțelegeam ce se petrece: nu fusese ferecată şi mai înainte?

– Eu n-am făcut altceva decât să torc, am spus şi am vrut să îi arăt firul de tors, dar nu mi-am putut aminti unde pusesem sculurile; nu se aflau pe masă.

Dar n-avea importanță. M-am ridicat, mi-am îmbrățişat fata şi i-am luat mâinile în mâinile mele; erau atât de reci; îmi adusese într-un coş o mulțime de lucruri.

– Eşti bine-sănătoasă, duşenka? Nu ți-a făcut nimic rău?

Irina era în siguranță preț de o clipă, încă o clipă, şi la urma urmei viața toată era alcătuită doar din clipe.

#

Serghei şi cu mine ne-am uitat împreună în oala cu terci de ovăz şi n-am spus niciunul nimic. Apoi ne-am îndreptat privirea către restul colibei. Mi-am adus deodată aminte că pusesem bine firul de lână pe poliță, împreună cu fusul şi cu andrelele, dar acum erau toate grămadă pe masă. Am crezut la început că era caierul tors de mine, dar nu era. Tot firul fusese răsucit în sculuri şi, când am luat unul ca să mă uit, era altfel, neted şi moale şi mult mai subțire. Lângă ele se găsea un pieptăn de argint, frumos de parcă ar fi fost al unei țarine, având pe el incrustați doi cerbi cu coarne rămuroase trăgând la o sanie printr-o pădure acoperită de nea.

M-am uitat pe rafturi după firul tors de mine, dar dispăruse. Firul subțire şi moale avea aceeaşi culoare. Când m-am uitat cu mai multă luare-aminte, era din aceeaşi lână. Fusese doar toarsă altfel, de cineva care parcă voia să-mi arate cum se face.

Serghei s-a uitat în lada cu lemne. Era pe jumătate goală. Ne-am uitat unul la celălalt. Se făcuse iar foarte frig peste noapte, aşa că pesemne unul dintre noi se ridicase din culcuş ca să mai pună lemne pe foc. Însă ştiam că nu eu o făcusem şi am văzut după chipul lui Serghei că nici el. După care Serghei a spus:

– Mă duc să văd dacă pot vâna vreo veveriță sau un iepure. Şi cu prilejul ăsta o să mai aduc şi nişte lemne.

Mai aveam o mulțime de lână pe care mi-o spălase Serghei. Nu mai torsesem niciodată fir aşa de subțire ca firul găsit, dar acum aveam să încerc să-mi iasă mai bine. Am pieptănat îndelung lâna cu pieptănul de argint, cu grijă ca să nu-i rup dinții, iar când în cele din urmă am început să torc, mi-am amintit pe dată cum îmi spunea mama să torc firul mai strâns. *Încearcă să învârți fusul un pic mai repede de-atât, Wanda*. Aproape că uitasem. A încetat să-mi mai pese de felul cum torc după ce mama s-a prăpădit. Nu mai era nimeni în casă care să ştie mai bine decât mine cum trebuie să arate firul tors. Mi-am privit fusta, împletită grosolan din firul meu cu noduri. Înainte de a muri, mama obişnuia să facă gheme mari de fir din lâna caprelor noastre, pe care le ducea la vecina de la trei case depărtare, care avea război de țesut, şi venea de acolo cu pânză. Însă țesătoarea nu voia niciodată să ia firul tors de mine, aşa că a trebuit dintotdeauna să fac pentru noi haine împletite.

Mi-a luat multă vreme, ore întregi, ca să torc doar un singur ghem de fir aşa cum trebuie. Serghei s-a întors taman când am terminat. Prinsese un iepure, de culoare cafeniu-cenuşie. Am pus la fiert încă o oală de terci cât a jupuit el iepurele. Am pus carnea şi oasele în oală ca să fac o tocană, împreună cu terciul de ovăz şi nişte morcovi. Am pus din toate cât încăpea în oală, mai mult decât puteam mânca noi doi. Serghei m-a văzut gătind şi n-a spus nimic şi nici eu n-am spus nimic, dar ne gândeam amândoi la acelaşi lucru: nu voiam ca cel ce ne mânca fiertura şi torcea firul să flămânzească, oricine-ar fi fost el sau ea. Dacă n-avea să mănânce terciul de ovăz, cine ştie ce şi-ar fi putut dori să mănânce în loc.

Cât fierbea tocana, m-am gândit să mă apuc de împletit. Voiam să văd cam cât din pat puteam să acopăr cu câtă lână toarsă aveam, aşa că nu mi-am irosit timpul torcând mai mult fir decât trebuia. Am împletit o fâşie de trei ori cât lățimea patului, măsurând până a fost îndeajuns de lungă, şi de acolo am mers mai departe. Treaba nu mergea deloc repede. Am încercat să fiu grijulie şi să

păstrez împletitura egală şi netedă. Însă nici nu eram învățată să împletesc cu atâta grijă. Îmi era greu să țin minte să nu împletesc cu ochiuri atât de mari. Apoi într-un loc anume am împletit fâşia prea strâns şi nu am băgat de seamă decât după ce împletisem încă trei rânduri, şi a trebuit să împung tare ca să intre andrelele. Am încercat apoi să împletesc mai bine de acolo mai departe, dar am împletit atât de strâns ultimul rând, încât n-am mai putut înainta decât foarte încet, ca atunci când încerci să mergi prin noroi gros, până când, în cele din urmă, am renunțat şi am deşirat cele trei rânduri lungi şi am refăcut de la început partea împletită greşit.

După ce am terminat primul scul de fire, m-am oprit să văd cât de mult împletisem. Bucata avea o lungime cât mâna mea. Firul era atât de bine tors şi răsucit, încât era mai mult fir acolo decât credeam că o să-mi fie de trebuință. Am măsurat cu mâna lungimea patului şi am numărat până la zece. Îmi rămâneau cinci sculuri şi ghemul de fir tors în ziua aceea. Aşadar, dacă mai torceam trei gheme de fir, avea să fie de ajuns. Am împăturit cu grijă lucrul de mână, l-am pus pe raft şi m-am apucat din nou de tors.

Am tors toată după-amiaza. Se făcea din ce în ce mai frig din nou. Împrejurul uşii şi ferestrelor apăreau norişori de ceață acolo pe unde aerul înghețat de afară pătrundea printre crăpături, iar gerul a început să se strecoare şi el înăuntru. Serghei nu avea cu ce să mă ajute, aşa că s-a apucat să meşterească balamale de lemn cu care să prindă uşa de perete. Găsise câteva cuie vechi şi un mic fierăstrău ruginit într-un colț al şopronului cu care să termine treaba. Înăuntrul colibei, a mai bătut în cuie câteva ramuri pe marginile ce țineau loc de toc al uşii, micşorând deschizătura acesteia pentru a opri vântul să intre. La fel a făcut şi cu fiecare dintre ferestre. Apoi a tencuit totul cu paie şi noroi. După aceasta aerul înghețat n-a mai putut pătrunde în colibă şi ne-a fost şi nouă, în sfârşit, bine şi cald înăuntru. Cuptorul şi terciul cald de ovăz umpleau căscioara cu un miros îmbietor. Mă simțeam ciudat să mă aflu în acel loc cald şi liniştit, şi să am şi de

mâncare. Mă simțeam ciudat pentru că deja mă obişnuisem cu acest trai. Era aşa de uşor să te obişnuieşti cu binele.

Ne-am oprit ca să mâncăm după ce am isprăvit de tors.

– Cred că pot să termin de împletit totul cam în trei zile, i-am spus lui Serghei, după ce am mâncat fiertura gustoasă de ovăz cu carne.

Am mai lăsat apoi o grămadă în oală.

– De cât timp suntem aici? m-a întrebat Serghei.

A trebuit să mă opresc şi să număr în minte. Am început cu ziua de târg. Ziua când vândusem şorțurile în piață. Asta se întâmplase dimineața, apoi m-am dus acasă, iar acolo mă aştepta Kajus. Chiar şi în minte, am trecut repede peste partea de acasă, dar ea durase cu totul o zi. Apoi am fugit în pădure, unde am mers prin noapte o bună bucată de timp. Până când am dat peste colibă. În ziua aceea am găsit coliba. Nu simțeam ca şi cum ar fi putut fi chiar aceeaşi zi, dar aşa stăteau lucrurile.

– E luni, am spus într-un târziu. Azi e luni. Suntem aici de cinci zile.

După ce am spus asta cu glas tare, am rămas amândoi tăcuți, cu ochii în strachină. Nu ne simțeam de parcă stătuserăm în coliba aceea timp de cinci zile. Dar nu pentru că ne simțeam ca şi cum abia sosiserăm, ci pentru că ne simțeam ca şi cum locuiam acolo dintotdeauna.

– Poate au trimis vorbă despre noi la Vysnia.

M-am oprit din mâncat şi mi-am ridicat ochii spre el. Voia să spună că poate era mai bine să nu mai punem acolo piciorul niciodată. Voia să spună că ar trebui să rămânem în colibă.

– Le-ar fi fost greu să trimită vorbă pe ninsoarea asta, am spus cu glas scăzut.

Nici eu nu voiam să plec. Dar îmi era şi frică de locul ăsta în care lucrurile veneau de nicăieri şi cineva torcea în locul meu, ne mânca terciul şi ne ardea lemnele. Şi n-am găsit nicio îndreptățire ca noi să rămânem acolo. Fuseserăm îndreptățiți să rămânem atâta timp cât eram amenințați să murim de frig. A trebuit să ne adăpostim înăuntru. Şi am plătit cu vârf şi îndesat pentru mâncare.

Am dres scaunul şi aveam să dregem şi patul. Făcuserăm ca vântul să nu mai pătrundă pe lângă ferestre şi prin golul uşii. Dar toate acestea nu preschimbau coliba în casa *noastră*, în care să putem locui mereu. Cineva clădise această colibă, şi nu noi eram aceia. Nu ştiam cine anume. Şi nu-i puteam cere voie să rămânem, chiar dacă ne-ar fi îngăduit să rămânem.

– Oricum nu putem pleca mai devreme de trei zile, şi-a dat cu părerea Serghei. Poate până atunci se topeşte zăpada.

– Să vedem, am spus după o clipă. Poate împletitul n-o să-mi ia atâta timp.

Însă, după ce am strâns masa, m-am întors la policioara unde îmi lăsasem lucrul de mână şi nu l-am găsit acolo. În schimb, pe raft se găsea o jumătate de pâine încă proaspătă, sub care era un ştergar subțire şi tare frumos, pe care mai erau o bucățică de şuncă, o roată mică de caş şi un boț de unt, din care cineva doar ciugulise un pic. Mai erau pe policioară o cutie mare de ceai şi chiar un borcănel de cireşe confiate, la fel ca acelea cumpărate de Miryem din piață. Am mai găsit chiar un coş îndeajuns de mare încât să încapă toate bunătățile în el.

Am rămas cu ochii ațintiți la lucrurile găsite, încât Serghei s-a îngrijorat şi a venit să arunce şi el o privire. Nu ştiam ce să facem. Nu era vorba despre ceva care să ne îngăduie să ne prefacem că s-ar fi întâmplat într-un fel aievea. N-aveam cum să ne prefacem că nu văzuserăm toată mâncarea aceea. Şi n-aveam cum să ne prefacem că cineva intrase în colibă şi lăsase acolo toată mâncarea aceea, după care plecase într-ale lui. Fuseserăm amândoi treji.

Bineînțeles că ne doream să gustăm din toate acele bunătăți îmbietoare. Gura mea îşi amintea gustul cireşelor confiate, în acel sirop gros şi dulce ca mirosul verii. Însă ne era frică, mai mult decât ne fusese frică în privința ovăzului sau a mierii. Era un soi de mâncare care nu se potrivea sub niciun chip cu locul în care ne aflam. Iar noi tocmai mâncaserăm, aşa că nu ne era cu adevărat foame.

– Ar trebui să o păstrăm pe mai târziu, am spus după o clipă.

– Nu ne trebuie musai acum.

Serghei a încuviințat din cap. Apoi a luat toporul.

– Mă duc să sparg nişte butuci, a spus şi a ieşit în curte, chiar dacă era întuneric.

Aveam nevoie de mai multe lemne. Nu puseserăm niciun lemn pe foc toată ziua, dar lada era aproape goală.

Mi-am găsit lucrul de mână în culcuşul de lângă cuptor. Se simţea altfel la pipăit şi, când l-am desfăşurat, bucata împletită era cam de aceeaşi mărime cu cea lucrată de mine, dar fusese refăcută de la început. Acum avea un model ce închipuia o viţă unduitoare cu flori crescând pe ea, pe care le puteam simţi cu degetele. Nu mai văzusem niciodată aşa ceva, în afară de lucruri de vânzare în piaţă, pe bani buni, şi nici acelea nu erau împletite atât de gingaş.

Am deşirat o bucăţică de împletitură ca să văd cum era lucrat desenul, dar fiecare rând era atât de felurit, ochiurile se schimbau atât de des între ele şi nu găseam niciun fel de a-mi aminti care dintre ele urmează. Atunci, desigur, mi-a dat în gând că era vorba despre vrăjitorie. Aşa că am scos un băţ din foc, cu tăciune la un capăt, şi am folosit şi eu vraja scrisului învăţată de la Miryem. Am început cu firul de viţă de pe primul rând şi am numărat câte ochiuri de împletitură intrau într-un rând şi am scris deoparte numărul, iar dacă era un ochi pe faţă, scriam un semn deasupra lui, după cum pentru ochiurile pe dos scriam un semn dedesubt. A trebuit să mai născocesc şi alte semne, când ochiurile se întâlneau sau se adăugeau. A trebuit să scriu numerele mici cu tăciunele, de parcă scriam în catastiful lui Miryem. Mi-au ieşit treizeci de rânduri, toate felurite, înainte să revin la primul.

Dar când am isprăvit, întregul desen mi s-a înfăţişat pe podea, preschimbat în numere. Şi arăta cu totul altfel. Mai că nu-mi venea să cred că era vorba despre acelaşi desen. Dar mi-am amintit cum acele mici semne în catastiful lui Miryem se preschimbau în argint şi aur, aşa că am luat lucrul şi am început să împletesc alt rând. Nu m-am uitat la model în timp ce lucram. Mi-am închipuit că trebuie să am încredere în numerele notate. Aşa am şi făcut, am urmat numerele, preţ de treizeci de rânduri, după care m-am oprit să văd ce făcusem şi împletitura îmi

arăta fire de viță și frunze, tot la fel de frumoase și ieșite din mâna mea. Vraja lui Miryem îmi folosise de minune.

Serghei s-a întors și el, scuturându-și încălțările de zăpadă. Pe umeri avea o pulbere albă. A pus un ditamai brațul de lemne în ladă, dar nu a umplut-o decât pe jumătate.

– Trebuie să mă duc să aduc mai mult. Ninge din nou.

#

Am stat cuibărit între panov și panova Mandelstam toată după-amiaza, sub pături și blănuri, dar mi se făcea din ce în ce mai frig. Am crezut că-mi era frig pentru că Algis trăgea cu ochiul la noi, dar nu asta era pricina. Se făcuse din ce în ce mai frig toată după-amiaza, iar deasupra capetelor noastre se îngrămădeau nori negri-cenușii din ce în ce mai groși. Nici măcar n-am ajuns la jumătatea drumului spre Vysnia, când a început, în sfârșit, să ningă. S-a pornit cu fulgi mici și rari, dar mai apoi s-a îndesit atât de mult, încât nu se mai vedea nimic înaintea cailor. După scurt timp, panova Mandelstam a spus cu glas încet:

– Poate c-ar trebui să ne oprim în satul următor și să rămânem peste noapte. N-are cum să fie departe.

Însă nu am dat de case, chiar dacă sania a străbătut o bucată bună de drum.

– Algis, i-a spus panov Mandelstam vizitiului într-un târziu, ești sigur că nu ne-am abătut de la drum?

Algis și-a vârât un pic capul între umeri sub haina lui prea largă și ne-a aruncat o privire. N-a spus nimic, dar chipul lui trăda spaima. Așadar, știa că rătăcise drumul. Nu cu mult timp înainte, când drumul făcuse un cot, caii au trecut printre doi copaci care nu se aflau de o parte și de alta a drumului, ci doar la o depărtare măricică unul de celălalt. Zăpada deasă acoperea drumul și tufele de pe margine, așa că Algis n-a băgat de seamă. Doar a mers mai departe. Iar acum eram rătăciți în pădure. Pădurea era mare de tot și nu se găseau case în ea, dincolo de drum și de râu. Străvechii îi ucideau pe toți cei care se încumetau să-și clădească o casă dincolo de râu.

Caii nu mai înaintau la fel de repede. Erau şi ei obosiți şi mergeau cu greu. Copitele lor mari râcâiau prin zăpada groasă proaspăt căzută şi trebuiau să şi le tragă afară la fiecare pas. În curând aveau să se oprească.

– Ce ne facem? am întrebat.

Algis s-a întors din nou cu spatele la noi şi stătea cocârjat cu frâiele în mână. Panov Mandelstam s-a uitat la spinarea vizitiului, după care a spus:

– Stai liniştit, Stepon! O să oprim undeva unde nu suflă vântul prea tare, o să punem pături pe cai şi-o să le dăm tainul şi orice fir de iarbă reuşim să găsim. O să ne cuibărim şi noi între ei, sub pături, şi-o să ne încălzim până se luminează. Odată cu răsăritul o să ştim unde ne aflăm. Sunt sigur c-o să poți găsi un loc numai bun, Algis.

Algis nu a spus nimic, dar peste puțin timp a întors caii de căpăstru şi a oprit sania lângă un arbore uriaş. Dacă nu ştiusem unde ne aflam în pădure până atunci, ştiam acum, pentru că nu se aflau nicăieri copaci atât de înalți lângă drum. Cineva l-ar fi tăiat ca să se folosească de lemnul lui dacă ar fi fost îndeajuns de aproape de drum ca să-l tragă din pădure. Era aproape la fel de gros în trunchi cât unul dintre caii de sanie, iar într-o latură avea o scorbură putregăită, care alcătuia un mic adăpost ferit de urgie.

Panova Mandelstam şi cu mine am ținut caii de hățuri cât timp panov Mandelstam şi cu Algis au bătătorit zăpada în jurul copacului şi au înălțat un meterez rotund de nea într-un loc deschis. Caii sunt mult mai mari decât caprele. Îmi era un pic frică de ei şi a trebuit să ajut să fie ținuți în loc, însă ei au stat liniştiți, fără să sară în toate părțile precum caprele, şi se vedea că erau tare osteniți. În sfârşit, am dus caii în îngrăditura de zăpadă, după care am luat toate păturile din sanie şi i-am acoperit cu ele. Panov Mandelstam a dat jos desagii din sanie şi i-a vârât în scorbură, apoi a ajutat-o pe panova Mandelstam să coboare din sanie în zăpadă şi să se aşeze pe ei.

Apoi s-a îndreptat de spate şi s-a uitat la Algis. Acesta stătea în picioare în spatele saniei. Ținea capul plecat. A spus, cu glas scăzut:

– N-am umplut găleata.

Voia să spună găleata cu tainul de ovăz. Ceea ce însemna că nu aveam mâncare pentru cai.

Panov Mandelstam a rămas tăcut cam un minut. S-a lăsat o tăcere grea. În cele din urmă a spus:

– Avem noroc că e o ninsoare târzie. Trebuie să se găsească ceva iarbă verde sub nea. Trebuie să scormonim în zăpadă după iarbă sau orice altceva le putem găsi de mâncare.

Era încă blajin, dar mi-a trecut prin minte că numai blajin nu se *simțise*, şi de aceea a rămas tăcut. Mi-am închipuit că trebuie să fi fost tare îngrijorat. Aşa că am devenit şi eu tare îngrijorat. Mi-am dat toată silința să ajut să scormonim în zăpadă. Pentru că acum aveam cizmele primite de la panova Mandelstam, puteam înlătura zăpada ca să ajung la pământul de dedesubt. Dar sub copacul cel mare am găsit mai mult ace uscate de pin.

Am pornit tustrei în direcții diferite.

– Nu te îndepărta încât să nu mai poți zări copacul cel mare! mi-a spus panov Mandelstam. Zăpada o să-ți acopere urmele paşilor şi n-o să mai ştii cum să te întorci. După fiecare zece paşi, întoarce capul şi uită-te.

Copacul cel mare era atât de mare, încât îl puteam zări de departe. Am numărat şi am privit înapoi după fiecare zece paşi până când am ajuns într-un soi de luminiş. Sub zăpadă se afla un copac prăbuşit, zărindu-se ca o umflătură sub pătura albă. A stat o vreme în picioare, după care s-a frânt chiar aici. Acum lipsa lui lăsase în urmă un loc deschis. Am săpat în zăpadă cu cizmele şi cu o creangă ruptă şi am dat peste nişte iarbă. Se ofilise din pricina zăpezii, dar încă nu de tot, şi am mai găsit şi niscai iarbă uscată sub ea. Am smuls cât de multă iarbă am putut de sub copac. Nu părea mare lucru, dar chiar şi un pic de mâncare este bine-venită când eşti foarte flămând. M-am gândit că poate la cai e tot aşa ca la oameni. Când am smuls cam un braț de iarbă, m-am întors. Panova Mandelstam rămăsese cu caii. Îi mângâia pe cap şi le cânta încetişor. Țineau

capetele plecate. Cel puțin le dăduse să bea apă. Nu ştiam de unde găsise apă, şi nu zăpadă, apoi am văzut-o cum tremură şi am înțeles. Pusese zăpadă în găleată şi o ținuse strâns în brațe până ce zăpada s-a preschimbat în apă de băut pentru cai.

Am dat cailor iarba găsită, câte jumătate fiecăruia. Nu s-au apucat de mâncat de îndată şi panova Mandelstam a luat brațul de iarbă şi le-a dat să mănânce din mână. Aşa au mâncat-o pe toată, şi încă foarte repede. Panov Mandelstam şi Algis s-au întors şi ei. Ei n-au găsit iarbă, dar Algis a adus nişte lemne cu care să încerce să facă un foc. Doar că erau ude şi nu mi-a venit a crede c-ar putea aprinde vreun foc cu ele.

– Era mai multă iarbă unde am găsit-o pe asta, am spus.

– Mă duc eu cu el, i-a spus Algis lui panov Mandelstam.

Ținea privirea tot în pământ. Cred că îi era ruşine că se rătăcise şi că nu umpluse găleata cu ovăz, iar acum încerca să ne dea de înțeles că-i pare rău. N-aveam chef să-l aud văicărindu-se, dar n-am putut spune că nu voiam să vină cu mine, aşa că ne-am dus împreună în luminiş. Algis şi-a întins pe zăpadă haina de deasupra şi am mai smuls nişte iarbă, până ce am adunat o clăiță pe haina lui, iar Algis a dus-o cailor, în timp ce eu am încercat să mai găsesc iarbă, până ce s-a întors să mă ajute iar.

Îmi era mai uşor cu Algis decât singur, deoarece era mai înalt şi mai puternic decât mine. Dar îmi doream ca să fie cu noi şi Serghei cu Wanda. Amândoi erau mai înalți şi mai puternici decât Algis şi ar fi adunat mai multă iarbă, iar ei n-ar fi uitat din capul locului să umple găleata cu ovăz. Poate că n-ar fi umplut găleata, dar numai pentru că n-ar fi avut ovăz de pus în ea, nu pentru c-ar fi uitat s-o facă. Şi ei nu ne-ar fi urmărit fiecare mişcare.

Nu simțeam niciun chef să fiu blajin. M-am gândit că poate aveam să murim de frig. După care m-am gândit că poate, dacă n-aveam să murim de frig, dar caii aveau să moară de prea multă osteneală fără să fi primit de mâncare, şi-am fi rămas în pădure fără putința de a călători mai departe, ar fi fost ca şi cum

încercam să ne clădim acolo o casă. Atunci poate că Străvechii aveau să vină după noi. Nu-mi făcea plăcere să mă gândesc la cum îl chinuiseră Străvechii pe Serghei, dar câteodată noaptea nu-mi puteam stăpâni gândurile de felul ăsta. Oricum la asta mă gândeam în acele clipe.

În sfârşit, Algis şi cu mine am smuls toată iarba pe care am găsit-o. Acum când dădeam la o parte zăpada, nu găseam decât locuri de unde smulseserăm toată iarba. Ne-am întors. Caii au mâncat toată iarba, dar tot cu capetele plecate stăteau, fiindu-le încă foame. Le era şi frig, pentru că nu aveam foc. Panov Mandelstam a încercat, dar lemnele şi surcelele erau prea ude ca să se aprindă. Am avut şi câte ceva de-ale gurii, pentru că panova Mandelstam se îngrijise de coşul cu merinde. Nici ea nu era soiul de om care să uite să umple găleata cu ovăz. Dar şi-a împărţit totuşi hrana cu Algis şi i-a dat o porţie la fel de mare ca porţia lui panov Mandelstam.

După ce am terminat de mâncat, unul dintre cai a scos un suspin prelung şi s-a aşezat încetişor pe pământ. Era foarte rece pământul, dar era prea ostenit ca să se mai poată ridica, deşi panov Mandelstam şi Algis au încercat să-l facă să se ridice. Panova Mandelstam îl ţinea pe celălalt, încercând să-l înduplece să stea în picioare, dar după puţin timp s-a lăsat şi el jos pe zăpadă. Amândoi ţineau capetele din ce în ce mai plecate. M-am gândit că poate aveau să moară. Astfel, chiar dacă rămâneam în viaţă, a doua zi dimineaţă urma să ne trezim singuri-singurei în miez de codru. Cum păţiseră Serghei şi Wanda, însă noi nu eram la fel de puternici ca Serghei şi Wanda. Pe mine mă lăsaseră în urmă, pentru că ei puteau merge mult timp prin pădure, iar eu nu puteam. Sau poate că nu au mers mai departe. Poate că s-au oprit în pădure şi au murit acoperiţi de zăpadă, aşa cum aveam să păţim şi noi.

Nu aveam ce să mai fac. Nu eram nici măcar îndeajuns de înalt să trag de hamurile cailor ca să încerc să-i fac să se ridice. Când ceilalţi au renunţat să încerce, panova Mandelstam m-a pus să mă aşez lângă ea, rezemat de coastele unuia dintre cai. Ne-am acoperit amândoi cu o pătură şi cu o pelerină îmblănită.

Trupul calului oprea vântul să pătrundă până la noi. Încă ne era frig, dar era tot ce puteam face. Panov Mandelstam şi cu Algis s-au aşezat la fel rezemați de celălalt cal. Mi-am vârât mâinile în buzunare şi m-am cuibărit lângă panova Mandelstam. Încă aveam nuca în buzunar. Am prins-o între degete şi am ținut-o strâns.

#

După ce regele Străvechilor m-a lăsat singură, m-am ridicat şi m-am întors în încăperea cea mare a vistieriei ca să văd cum merge treaba. Nu-mi făceam foarte mari speranțe – era atât de mult argint acolo! Simțeam în mine doar o speranță firavă şi mă bucuram şi de avantajul de a fi o pacoste în ochii soțului meu, chiar şi dacă se descotorosea de mine.

Însă Tsop, Flek şi Shofer se întrecuseră pe ei înşişi. Fără îndoială, mergea mai repede să arunci bani decât să-i preschimbi, iar forța trupească a celor trei Străvechi făcuse treaba mai uşoară: deja deschiseseră un cerc larg în mijlocul încăperii, iar sania era din nou pe jumătate plină. Scoseseră aproape toți săculeții şi nu se mai găseau decât grămezi de arginți pe podea. Însă aceştia nu erau deloc puțini, fireşte. Tustrei s-au îndreptat de spate când am intrat; cu toată puterea lor vrăjită, chiar şi ei arătau obosiți. Nu îmi părea rău că arunc în albie argintul soțului meu, dar îi pusesem să hămălească pentru asta şi, ca să am o şansă cât de mică, trebuia să-i țin la treabă până la sfârşit. Toată noaptea care urma şi ziua următoare, după care încă o noapte şi-o zi, fiecare ceas pe care îl puteam smulge până la începerea dansului la nunta Basiei. Din fericire, nunta avea să înceapă mai târziu, pentru că verişoara mea era fată de oraş. Nici ei şi nici eu n-aveam să dormim sau să ne odihnim, în afară de faptul că eu intrasem singură în bucluc, iar lor putea să nu le pese nici cât negru sub unghie.

– Am nevoie de ceva de mâncare şi de băut, am spus. Aduceți câte ceva şi pentru voi. Iar, dacă scap cu viață când s-o isprăvi, am adăugat, o să-mi aduceți tot argintul pe care-l aveți sau pe care îl puteți împrumuta, şi-o să vi-l preschimb în aur, în semn de mulțumire pentru treaba pe care o faceți aici.

Tustrei au rămas cu desăvârşire nemişcaţi şi tăcuţi. După o clipă, s-au uitat unul la altul – ca să se încredinţeze că într-adevăr am spus ce-am spus? – după care Tsop a izbucnit:

– Noi suntem *servitori*!

– Aş prefera să aveţi un motiv mai bun decât ăsta pentru ajutorul vostru, am spus prevăzătoare.

Dar nu m-a ajutat prea mult. Arătau la fel de neliniştiţi, de parcă i-aş fi poftit să păşească într-o încăpere înţesată de şerpi. Flek îşi frângea mâinile, privind ţintă numai la ele.

Atunci Shofer mi-a spus aproape răstit:

– Mâini-deschise[13] – vorbele astea aproape sunau ca un nume –, chiar dacă nu ştii ce faci, îţi primesc făgăduiala şi mă voi întoarce ca să primesc răsplata din mâna ta, dacă şi tu primeşti.

Şi-a încleştat pumnul apăsându-l de umăr şi a făcut o plecăciune. Tsop şi-a înghiţit nodul din gât şi a spus, înclinându-se de asemenea:

– La fel şi eu.

A privit apoi spre Flek, al cărei chip arăta răvăşit de tristeţe. După o clipă, Flek a şoptit stins, cuvintele abia auzindu-i-se:

– Şi eu la fel.

Aducându-şi mâinile la piept, a făcut şi ea o plecăciune.

Aşa era, Shofer nu se înşela, *nu ştiam* ce făcusem, dar de bună seamă făcusem *ceva*, şi încă ceva ce merita făcut.

– Da, am spus deodată, şi Flek a ieşit în fugă să ne aducă de-ale gurii, în timp ce Tsop şi Shofer s-au apucat să grămădească ultimii săculeţi în sanie, cu aşa un zor de-ai fi zis că viaţa lor depindea acum de asta, nu doar a mea.

Ce ştiu eu, poate că aşa şi era. Nu mi se părea că aurul avea să fie o răsplată îndestulătoare pentru munca lor, dar, dacă ei aşa credeau, n-aveam de gând să mă plâng.

– Trebuie să schimb cerbii la sanie, mi-a spus Shofer, când s-a întors Flek şi m-am alăturat lor în magazia cea mare ca să mâncăm.

Am încuviinţat din cap. Am înfulecat cu toţii câteva îmbucături şi am băut câteva guri de apă rece, după care m-am întors singură la treabă în a doua încăpere.

Cred că am aţipit o dată sau de două ori în timpul nopţii, dar nu pentru mult timp; am moţăit doar aşezată, cu bărbia în piept, şi m-am deşteptat cu un tresărit puţin mai târziu, când am auzit tropăit de copite în încăperea vecină, semn că încă o încărcătură de argint urma să fie aruncată în tunel. Ochii îmi erau roşii şi ardeau, spatele şi umerii mă dureau, dar am terminat de vânturat cu mâna arginţii de pe pânză, deşertându-i laolaltă cu aurul.

Orele treceau deopotrivă prea încet şi prea repede. Era un chin care-mi doream să se sfârşească, doar că atunci când geana de lumină a răsăritului a apărut în oglindă, inima a început să-mi bată cu putere. Treaba începuse să meargă mai repede odată ce am deprins meşteşugul de a-i aşeza în straturi de două monede grosime: intrasem binişor cu preschimbatul în cel de-al treilea raft. Însă mă mai aşteptau încă trei: ar fi trebuit să trebăluiesc la fel de repede până la sfârşit ca să reuşesc. M-am oprit iar să mănânc: Tsop mi-a adus ceva de mâncare pe o tipsie şi o cană cu apă, iar mâinile îmi tremurau atât de tare, încât apa aproape că s-a vărsat peste buza cănii. Am înghiţit tot ce-mi adusese fără să-i simt gustul şi m-am reîntors la îngrozitoarea şi nesfârşita mea corvoadă.

Soţul meu a apărut iarăşi chiar când apusul dispărea din luciul oglinjoarei. M-am ridicat pe călcâie şi mi-am şters braţul de frunte. Nu asudam, dar am simţit ca şi cum ar fi *trebuit* s-o fac. A cercetat încăperea cu privirea, cu o nemulţumire rece în ochi, socotind cât îmi mai rămăsese de preschimbat. Când a intrat, aproape terminasem al patrulea raft, dar mai aveam doar o noapte şi-o zi şi, după ştiinţa lui, îmi rămăsese de preschimbat cea de-a treia încăpere, monstruoasă prin mărimea ei.

– Ce înseamnă printre Străvechi să-i faci cuiva un dar? am întrebat.

Îmi doream mult să aflu ce anume *făcusem*, făgăduindu-le aşa ceva servitorilor mei.

S-a încruntat la mine.

– Un *dar*? Ceva dat fără să primeşti nimic în schimb?

Vorbele sunau în gura lui de parcă era vorba despre moarte de om.

Am încercat să mă gândesc cum aş putea descrie ceea ce făcusem.

– Ceva oferit anume ca semn de mulțumire pentru o rugăminte îndeplinită.

Expresia disprețuitoare nu i s-a şters de pe chip.

– Doar cei cu totul nevrednici şi-ar închipui aşa ceva. Întotdeauna trebuie să primeşti ceva în schimb.

Cât despre el, fusese cu desăvârşire mulțumit să mă facă să-i preschimb argintul în aur fără să-mi dea nimic în schimb, asta până l-am provocat, dar n-am amintit lucrul acesta.

– Tu mi-ai dat lucruri fără să ceri ceva în schimb, i-am spus.

Ochii argintii i s-au mărit.

– Ți-am dat doar cele cuvenite după drept şi pe care mi le-ai cerut, nimic mai mult, a spus grăbit, ca şi cum se gândea că aveam să mă simt din cale-afară de ofensată, după care a adăugat: Tu eşti deja soția mea; doar nu-ți închipui că am avut de gând să te fac chezaşa mea.

Aşadar, un dar care nu putea fi întors trebuia să fie plătit cu… cu asta?

– Ce înseamnă chezaşă?

S-a oprit iar, peste măsură de uimit de neştiința mea detestabilă în privința unor lucruri cât se poate de limpezi.

– Cineva a cărui soartă este legată de altcineva, a spus foarte rar, ca şi cum îi vorbea unui copil.

– Ce-mi spui nu-i de-ajuns de lămurit ca să-nțeleg, i-am răspuns cu glas aspru.

Şi-a ridicat mâinile în semn de nerăbdare:

– Cineva a cărui soartă este legată de altcineva! Când un stăpân se ridică puternic, se ridică şi chezaşii lui; când un stăpân se prăbuşeşte, se prăbuşesc şi

chezaşii lui; când numele unui stăpân este pătat, tot astfel se întâmplă chezaşilor lui şi, la fel ca dânsul, trebuie să-şi curețe necinstirea numelui cu propriul sânge.

L-am pironit cu privirea, cu un amestec de neliniște şi dezgust. Nu crezusem *de-a binelea* că Flek, Tsop şi Shofer îşi primejduiau viețile şi, chiar dacă se adeverea bănuiala că nereuşita ar fi însemnat moarte sigură pentru mine, era ceva mult mai rău să aud toate acestea rostite limpede de gura lui. *Pătat*, ca un veşmânt stricat, care nu poate fi dres decât vopsindu-l iar, în roşul sângelui.

– Vorbeşti despre o soartă îngrozitoare, am spus cu un nod în gât, încercând să scot mai multe de la el; poate că nu înțelesesem cum trebuie lămuririle lui. Nu-mi pot închipui cum cineva şi-ar putea dori să devină chezaş.

Şi-a încrucişat brațele.

– Dacă închipuirea ta dă greş, aceasta nu-i un semn că n-am reuşit să-ți răspund la întrebare.

Am strâns din buze – intrasem prea pe şleau în subiectul întrebării celei de-a doua. Aşa că am dat glas ultimei întrebări cu mai multă grijă.

– Bine. Atunci, care ar fi câteva pricini lămuritoare pentru care cineva ar accepta sau ar refuza o asemenea ocazie?

– Ca să mai urce o treaptă, desigur, a spus pe dată. Chezaşul se află mereu cu o treaptă mai jos în rang decât stăpânul său. Copiii lor moştenesc atât chezăşia, cât şi rangul, însă copiii copiilor moştenesc numai rangul. Şi orice statut are un chezaş la data naşterii lui, el ține numai şi numai de dreptul lui. Cât despre cei care ar respinge chezăşia, cei al căror rang este deja îndeajuns de înalt sau care bănuiesc că stăpânului care le cere chezăşia îi este sortit să se prăbuşească, ei bine, doar un smintit şi-ar pune soarta la mezat pentru un câştig atât de neînsemnat.

Se vedea cu ochiul liber că-i făcuse plăcere să îşi impună punctul de vedere prin răspunsul dat, dar s-a oprit, devenind dintr-odată grijuliu.

– Dar de ce te frământă atât de tare chezăşia? a vrut să ştie.

– Îți sunt *datoare* cu vreun răspuns? am întrebat cu cel mai mieros glas cu putință, având grijă să se observe că era totuşi *încă* o întrebare. A deschis gura,

apoi a închis-o la loc şi m-a privit încordat şi cu iritare, înainte de a se face nevăzut, fără a-mi mai adresa vreun cuvânt: la urma urmei, nu putea să-mi ofere răspunsuri degeaba.

Însă, după plecarea lui, am rămas singură şi tăcută, în loc să-i dau zor cu treaba. Nu ştiusem ce-am făcut cu Shofer, Tsop şi Flek, iar acum că ştiam, încercam să mă conving că tot la fel aş fi procedat oricum. La urma urmei, doar le făcusem o ofertă, iar ei au ales să primească, cunoscând mai bine decât mine riscul la care se supuneau.

Dar n-am putut să nu mă gândesc la cercurile îngemănate de curteni de la nuntă şi la toţi slujitorii înveşmântaţi în cenuşiu care stăteau în cercurile cele mai îndepărtate, tăcuţi şi cu capetele plecate. Nu le promisesem doar avere. Le deschisesem dintr-odată o cărare aurită care ducea din cercul cel mai din afară drept pe cea mai înaltă treaptă a nobilimii, asemenea unei zâne care ţine un fruct otrăvit într-o mână şi un vis îndeplinit în cealaltă. Cine ar fi dat cu piciorul unui asemenea prilej, chiar şi riscându-şi viaţa? Atunci mi-a trecut un fior rece pe şira spinării: Flek aproape că mă *refuzase*. Shofer şi Tsop s-au temut, dar au făcut-o; dar ea şovăise într-adevăr.

Nu voiam să ştiu de ce. Nu voiam să mă gândesc la asta. Nu o puteam întreba; am încercat să-mi fac din asta o scuză, însă mâinile au început să-mi tremure când am atins arginţii, iar aceştia n-au mai vrut să se preschimbe. În cele din urmă, m-am ridicat şi am deschis uşile încăperii uriaşe unde Shofer, Tsop şi Flek grămădeau argintul în sanie cu cel mai mare zor cu putinţă, deşi feţele lor trase trădau cu uşurinţă osteneala, iar albastrul de gheaţă al ochilor lor era înceţoşat ca un ochi de geam peste care trec aburii unei răsuflări. Goliseră aproape jumătate din încăpere. Mai era încă o şansă, o şansă pentru mine: o şansă pe care o smulsesem sorţii prin forţa şi curajul lor. S-au oprit ca să mă privească. N-am vrut să spun cuvintele. N-am vrut să îmi pese.

Însă am spus, cu un nod dureros în gât:

– Dacă aveţi copii, spuneţi-mi câţi anume.

Tsop şi Shofer au tăcut, uitându-se la Flek. Nu m-a privit în ochi. A şoptit doar:

– Eu am o fată, una singură.

Apoi s-a întors orbeşte şi a început să încarce arginți cu lopata în sanie, monede prelingându-se peste marginile fierului şi răsunând pe podea ca o înspăimântătoare ploaie metalică.

În original *Open-handed*, adjectiv compus tradus prin expresia *cu mâinile deschise*, pe care am ales să-l transformăm în nume propriu, într-un mod ce aminteşte de onomastica amerindenilor (n. tr.).

Capitolul XVI

N-am vrut să mă trezesc, dar am crezut că o aud pe mama strigându-mă cu un glas ca un clinchet de clopoțel, aşa că am deschis ochii. Spinările cailor erau acoperite cu nea şi ninsoarea intrase prin cutele mantiei de blană cu care panova Mandelstam ne acoperise. Toți ceilalți adormiseră. M-am gândit că poate ar fi trebuit să-i trezesc, dar încă ningea şi era tare frig, şi m-am gândit că pesemne n-avea să ne prindă dimineața vii oricum. Nu mi s-a părut că merită să-i trezesc, doar ca să se sperie. Şi eu eram speriat, dar deodată am auzit un sunet. Era sunetul ca de clopoțel care mă trezise mai înainte. Şi nu era departe.

După câteva clipe, m-am smuls de sub hainele de blană. Era foarte frig şi am început să tremur de cum m-am ridicat, dar am mers drept către sunetul ca de clopoțel. Nu mi-a luat mult să-mi dau seama că sunetul era scos de un topor. Cineva tăia lemne. M-am oprit. Nu puteam să-mi închipui cine-ar fi putut tăia lemne în pădure noaptea, pe ninsoare. Era tare ciudat. Însă, dacă tăiau lemne cu toporul, înseamnă că aveau nevoie de lemn pentru foc. Iar, dacă aveau să ne lase şi pe noi lângă foc, am fi scăpat cu viață.

Aşa că am mers mai departe. Sunetul ascuțit s-a făcut tot mai puternic, până când l-am văzut pe tăietorul de lemne şi mi s-a părut că era Serghei, dar m-am gândit că n-avea cum să fie Serghei, doar arăta ca Serghei. Atunci, am strigat uşurel:

– Serghei?

S-a întors. Şi chiar *era* Serghei şi am alergat către el. Mi-am închipuit pentru o clipă că poate eram cu toții morți şi ajunseserăm în rai, locul despre care vorbise preotul când taica ne-a luat la biserică, lucru pe care obişnuia să-l facă din când în când dacă preotul îl zărea prin târg. Dar nu puteam crede că în rai e cu

putință să-ți fie frig sau foame. Am sperat apoi că nu eram în iad pentru că-l omorâsem pe tăticu.

– Nu, suntem vii amândoi! a spus Serghei. De unde-ai apărut?

L-am luat de mână şi l-am dus la rădăcina arborelui uriaş şi i-am arătat cum dormeau toți ceilalți.

– Dar ăsta e iscoadă, am spus, arătând spre Algis. Oamenii din sat i-au spus să le dea de ştire dacă te vede cumva.

Serghei a ridicat din umeri după câteva clipe. Asta voia să însemne că nu-l puteam lăsa pe Algis să înghețe, chiar dacă era iscoadă şi chiar dacă uitase să umple găleata cu ovăz şi rătăcise drumul. Cred că Serghei avea dreptate. De asemenea, dacă nu ar fi rătăcit drumul, nu l-aş fi găsit pe Serghei. Poate că din pricina asta nu mai puteam fi supărat pe Algis.

I-am trezit pe soții Mandelstam şi pe Algis. Au fost cu toții foarte surprinşi să dea cu ochii de Serghei, dar au fost şi bucuroşi, de bună seamă, deşi Algis s-a cam speriat. Serghei s-a dus să vadă de cai. Unul dintre ei murise. Celălalt nu voia să se ridice, însă Serghei şi-a pus brațele sub picioarele dinainte şi l-a împins în sus, în timp ce Algis trăgea de frâu, iar soții Mandelstam şi cu mine îl împingeam cu spor pe după mijloc, până când, într-un târziu, calul s-a ridicat.

Serghei ne-a condus prin pădure până în locul unde tăia lemne. De acolo a mers mai departe. După vreo câțiva paşi, am zărit luminița strălucitoare a unui foc drept înainte. Am iuțit cu toții pasul când am zărit-o, chiar şi calul. Am ajuns la o căscioară cu coş de fum şi cu şopron încăpător. În el am găsit o claie de fân. Serghei a dus calul în şopron şi acesta a început să mănânce fânul de îndată.

– Avem ovăz înăuntru, a spus Serghei. Intrați!

Înăuntru era Wanda. A deschis uşa, pentru că ne-a auzit. Panova Mandelstam a scos un mic strigăt de bucurie când a văzut-o şi a alergat spre ea, îmbrățişând-o şi sărutând-o pe obraji. Wanda nu ştia ce să facă, dar arăta fericită.

Ne-a spus doar:

– Intrați!

Am intrat în casă, unde era cald şi bine şi mirosea îmbietor a terci de ovăz. Nu se putea şedea decât pe un singur scaun şi pe o buturugă, dar mai erau încă un culcuş şi o saltea de paie după cuptor. I-am dat panovei Mandelstam scaunul şi am aşezat-o lângă foc, iar Wanda a acoperit-o cu o pătură mare. Panov Mandelstam s-a aşezat pe buturugă lângă ea. Algis s-a aşezat pe podea lângă foc şi s-a făcut covrig. Wanda mi-a spus să mă urc în culcuş, după cuptor.

M-am urcat şi mi s-a făcut tare cald.

– O să pun de ceai, a spus Wanda.

M-am întrebat cum oare avea să facă ceai şi de unde apăruse casa, dar cel mai mult m-am gândit cât de bine avea să-mi fie bând ceai fierbinte, dar am adormit înainte să fie gata ceaiul. Nu m-am trezit decât a doua zi dis-de-dimineaţă şi am auzit zgomot de lemn scârţâind, după care am simţit un val de aer rece pe frunte. Mi-am ridicat capul din culcuş. Eram încă după cuptor, în culcuş, iar panova Mandelstam şi panov Mandelstam dormeau de-a stânga şi de-a dreapta mea. Wanda şi Serghei dormeau pe podele în faţa cuptorului.

Zgomotul auzit de mine era uşa prost închisă. Algis ieşise prin zăpadă. M-am întins la loc, după care am ridicat iar capul şi l-am strigat pe Serghei, dar era prea târziu. Când am ieşit, Algis deja dispăruse. Şi luase şi calul. Serghei îi dăduse ovăz, îi frecase picioarele să se încălzească şi-i dăduse să bea apă caldă, aşa că s-a întremat până în zori. Era un cal mare şi puternic, făcut să tragă la sanie. Avându-l doar pe Algis în spinare, m-am gândit, avea să alerge iute de tot. Pesemne dacă ar fi lăsat calul să-l conducă, avea să ajungă drept acasă în grajd. Şi le-ar fi spus tuturor din sat unde ne aflam.

– Trebuie să încercăm să ajungem la Vysnia înainte să se topească zăpada, a spus panova Mandelstam, când ne-am aşezat toţi în jurul mesei.

Wanda făcuse ceai şi acum gătea terci de ovăz, ca să mâncăm înainte de plecare. Serghei şi panov Mandelstam au mai adus câteva buturugi ca să avem toţi pe ce şedea.

– Avem mâncare şi haine groase. O să dăm de drum şi o să găsim pe cineva care să ne ducă în oraş. Nimeni din cartierul evreiesc nu o să ne pârască şi avem şi ceva bani puşi deoparte la bancă. O să mituim pe cineva ca să vă scoată basma curată, dacă e cu putință. Tatăl meu va şti la cine să meargă.

– Trebuie să termin salteaua înainte să plecăm, a spus Wanda.

S-a ridicat şi a luat pătura mare la care împletea, şi am văzut că nu era deloc o pătură, ci o învelitoare de saltea. Era tare frumoasă. Avea un desen reuşit, cu frunze.

– Ce împletitură frumoasă, Wanda! a spus panova Mandelstam, atingând învelitoarea. Ar trebui s-o iei cu tine.

Dar Wanda a clătinat din cap:

– Trebuie să dregem patul.

Nu ştiam ce şi cum, dar, dacă aşa spunea sora mea, însemna că trebuia cu adevărat. M-am uitat la pat şi la învelitoare:

– E aproape gata, nu-i aşa? am întrebat. E cam de aceeaşi mărime cu patul.

Wanda a ridicat pătura în mâini. Era mai lungă decât înălțimea ei. Când a ridicat-o deasupra capului, pătura aproape că atingea podeaua. A pus-o la loc jos. Arăta puțin speriată.

– Da, a spus. Pot s-o termin repede chiar acum.

– Wanda! a spus panov Mandelstam încet, ca şi cum ar fi vrut să pună o întrebare, dar Wanda a clătinat cu putere din cap, pentru că nici nu voia să audă, şi chiar dacă panov Mandelstam iubea atât de mult cuvintele, a văzut că sora mea n-avea de gând să vorbească, aşa că a renunțat.

– Nu-i nimic, Wanda, a spus panova Mandelstam după o clipă. Termină ce ai de făcut. Eu o să mai pun la fiert nişte ovăz.

Wanda a cusut iute două laturi deschise ale saltelei, apoi a umplut-o cu un maldăr de lână şi apoi a cusut ultimul tiv al saltelei, punând-o pe pat. Patul arăta tare frumos cu salteaua pe el. Între timp, panov Mandelstam şi cu mine l-am ajutat pe Serghei să facă curat în curte şi în şopron. Am umplut la loc lada de

lemne. Se golise peste noapte. Nu ştiam de ce cuptorul acela înghiţea atâta lemn, însă acum ştiam de ce tăia Serghei lemne noaptea în pădure şi am înţeles că o făcea chiar din pricina asta. Panova Mandelstam m-a rugat să îi aduc un băţ lung, la capătul căruia a legat un mănunchi de paie, şi a măturat casa.

Terciul de ovăz era fiert, aşa că l-am mâncat. Am ieşit cu străchinile, care erau făcute din bucăţi de lemn cioplite de Serghei dintr-un trunchi, şi le-am frecat cu zăpadă până au ieşit curate. Le-am pus apoi pe poliţa din casă. Wanda a mai pregătit o oală de terci şi a pus-o la fiert în jar, chiar dacă noi eram pe picior de plecare. A închis şi uşiţa cuptorului, după care ne-am uitat în jur. Căsuţa arăta curată şi în bună rânduială. Era aproape la fel de mare precum casa noastră veche, dar îmi plăcea mai mult. Scândurile podelei erau mai bine îmbinate şi cuptorul era tare trainic, iar acoperişul era bine învelit. Îmi părea rău că plec şi mi-am închipuit că la fel simţeau Serghei şi Wanda.

– Îţi mulţumim pentru adăpost, a şoptit Wanda către căsuţă, de parcă vorbea unui om.

Apoi a luat coşul şi a ieşit. Am urmat-o cu toţii.

#

Am trebăluit de zor în magaziile vistieriei întreaga noapte, oprindu-ne doar cât să sorbim o gură de apă, simţind cu toţii pe spinare biciul grozavului soroc ce se apropia. Eram îndeajuns de aproape de uşi acum încât să pot auzi lopeţile zornăind stins în încăperea de alături, dar nu mi-am îngăduit să mă duc să arunc o privire ca să văd cât de departe ajunseseră cu treaba. Minutele mi se scurgeau printre degete odată cu arginţii. Când discul oglinjoarei a început să strălucească odată cu razele dimineţii, a fost nevoie să mă străduiesc din greu să-i preschimb după metoda care dăduse roade: m-a luat cu ameţeală de la cap şi cu greaţă când am privit în sus şi am văzut cât mai aveam. Mai era în a doua încăpere un raft întreg de preschimbat, iar primul meu instinct, ca un animal tresăltând înfricoşat, a fost să răstorn până la ultimul sipetele rămase şi să încerc să

preschimb arginții din ele, pe toți deodată. Mi-am împreunat mâinile şi am închis ochii preț de câteva clipe înainte de a merge mai departe.

Nu m-am oprit ca să mănânc micul dejun. Îi purtam o recunoştință rece soțului meu că nu venise iarăşi să-mi cerceteze înaintarea în muncă în acea dimineață, dacă i-aş fi putut fi vreodată recunoscătoare pentru ceva. Mă dureau toate mădularele de parcă fusesem bătută. Însă groaza de ce putea să urmeze mă făcea să continui. Mă tot gândeam cum avea s-o facă şi ce avea să facă. Avea să pună un cuțit în mâna unui copilaş, aşteptându-se ca el să şi-l ducă la beregată sau avea să omoare copilul chiar el? Avea să pună copila să-şi privească mama murind mai întâi sau altmintrelea? Avea s-o pună pe *Flek* să-şi omoare copila? Ştiam că, orice s-ar fi întâmplat, mila şi blândețea n-aveau să fie îngăduite. Mort fiind, n-ai avea cum să răsplăteşti cu gest de bunăvoință.

În încăperea de la mijloc am vărsat cuferele unul după altul şi am preschimbat argintul dinăuntru, până când, în sfârşit, l-am răsturnat pe ultimul şi toți arginții din el s-au făcut aur curat. Am vărsat ultima movilă pe fața de masă şi m-am împleticit, ridicându-mă. Albastrul cerului zărit în oglindă începea să devină străveziu odată cu apropierea asfințitului. Mai aveam poate cam o oră până la săvârşirea sorocului. Trăgând fața de masă după mine, am deschis uşile mari.

Încăperea cea mare era aproape goală. Sania se găsea la capătul ei îndepărtat, aproape plină din nou, iar în gura tunelului am putut zări licăritul argintului grămădit pe gheața groasă, urcând ca un munte până spre bolta tunelului. Flek şi Tsop trebăluiau în ultimul colț, pe latura mai apropiată a râului, iar Shofer se afla de cealaltă parte. Am alergat la ele.

– Mergeți să-l ajutați! le-am spus celor două.

Nici măcar n-au încuviințat; doar au trecut pe malul celălalt unde lucra Shofer şi i s-au alăturat. Am pus pe podea pânza şi am răsturnat arginți pe ea cu mâinile goale şi i-am preschimbat. Mai rămăsese acum doar o moviliță jalnică în acel loc uriaş, doar o pojghiță subțire de miere pe care s-o râcâi de pe buza unui borcan

gol, atunci când nu mai avea nimic înăuntru. Dar borcanul nostru fusese unul mare, şi chiar şi aceste neînsemnate resturi trebuiau să fie de aur, nu de argint.

Mâinile îmi tremurau ca frunza când am preschimbat ultimele monede. Shofer plecase să golească încă o încărcătură în tunel şi, cât a lipsit, Flek şi Tsop au adunat cu lopeţile argintul rămas în ultimul colţ într-o movilă pe malul râului, ca atunci când Shofer avea să întoarcă sania, încărcătura să poată fi lesne urcată în ea. I-am lăsat să-şi isprăvească treaba şi am cercetat cu luare-aminte încăperea, în căutarea oricărui licăr de argint, o cât de mică monedă rămasă în urmă. Oglinda mea se întunecase aproape cu totul.

Însă cei trei goliseră ultima încăpere. Doar pe o policioară prinsă în perete am găsit un singur bănuţ de argint, stingher. Copitele cerbilor au răsunat ca un uruit pe gheaţă în spatele meu cât Shofer a întors sania, încărcată cu o moviliţă de arginţi în spate. Burduşiseră atât de tare tunelul cu argint, încât a trebuit să bătătorească mormanul uriaş de argint ca să descarce ultima încărcătură pe gheaţă. Flek şi Tsop s-au apropiat încet de mine. Am ridicat ultima monedă rămasă şi am ţinut-o în mână şi între degetul meu mare şi arătător luciri de aur au trecut peste faţa ei de argint, chiar când uşile grele ale vistieriei s-au deschis cu zgomot şi soţul meu a intrat.

Avea o căutătură cruntă şi încărcată de mânie, care i-a părăsit pe dată chipul. S-a oprit cu gura căscată, holbându-se la vistieria lui goală. Tremuram de grijă şi de tulburare, dar m-am înfrânat şi i-am spus cu glas aspru, sfidător:

– Uite! Ţi-am preschimbat fiecare bănuţ din vistierie în aur.

A întors brusc capul ca să mă poată privi în ochi. Mă aşteptam să fie furios; în schimb, arăta aproape… uluit, de parcă n-avea habar ce să mai înţeleagă din asta, şi din mine. Apoi a privit încet în jur la argintul stivuit în tunel, la Shofer stând acolo, adus de spate, ţinând de căpăstru cerbii de la sanie, la Flek şi la Tsop tremurând ca doi lăstari de salcie sub vântul puternic şi din nou la mine. A străbătut cu pas rar încăperea întreagă şi a luat ultimul ban dintre degetele mele, apoi l-a privit şi l-a frânt în două cu mâinile goale.

– E cu totul şi cu totul de aur, i-am zis răstit.

– Da, mi-a răspuns sec. Aşa este.

A rămas în loc un răstimp înainte să-şi ridice, în sfârşit, capul, trezit din starea de stupoare. A pus cele două jumătăți ale monedei pe policioară şi s-a înclinat înaintea mea, protocolar şi curtenitor.

– Însărcinarea pe care ți-am dat-o a fost dusă la bun sfârşit. O să te duc în lumea încălzită de soare, după cum ți-am făgăduit, ca să poți dănțui la nunta verişoarei tale. Acum pune-mi cele trei întrebări, doamnă.

Curtoazia lui m-a descumpănit; îmi încordasem toate puterile rămase ca să mă războiesc cu el. În schimb, i-am aruncat o privire goală, fără expresie. Nu-mi venea în minte nicio întrebare. După o clipă, am spus:

– Am timp să mă îmbăiez?

Eram murdară din cap până-n picioare, după aproape trei zile şi trei nopți petrecute preumblându-mă printre mormane de arginți şi preschimbându-i în aur.

– Pregăteşte-te după cum crezi de cuviință. Vei avea parte de cât timp ai nevoie, a spus. Nu părea tocmai un răspuns, dar, dacă el o spunea cu atâta siguranță, n-aveam să-l contrazic. Mai ai două întrebări.

Am privit înspre Flek, Tsop şi Shofer şi i-am zis:

– Le-am făgăduit să le preschimb tot argintul în aur, în schimbul ajutorului lor. Au acceptat şi s-au achitat de partea lor de învoială. Sunt chezaşii mei acum?

– Da, a spus regele şi a înclinat capul spre ei, de parcă nu-i dădea nici cea mai mică bătaie de cap să creadă că trei slujitori pot deveni nobili peste noapte. În schimb, celor trei le era un pic mai greu să se stăpânească; au început să facă temenele adânci şi au trebuit să rămână prosternați câteva clipe, iar când Flek s-a ridicat în picioare, a părut să-şi dea dintr-odată seama că totul se terminase şi s-a smucit ca o păpuşă de cârpă, s-a întors cu spatele şi şi-a acoperit fața cu mâinile, înăbuşind un hohot de plâns – jumătate de groază, jumătate de uşurare.

Mi-aş fi dorit şi eu să mă pot aşeza şi să plâng.

– Am timp acum să le preschimb argintul în aur? am întrebat.

Nu aveam în plan să mă reîntorc dacă ținea de alegerea mea.

– Ai întrebat asta şi ți s-a răspuns, a zis. Altă întrebare.

Era cu adevărat supărător, mai ales că era prima oară când încercam să-mi folosesc toate întrebările.

– Ce vrea să însemne asta? am cerut să aflu. De ce este totuna dacă vreau să merg să mă îmbăiez sau să le preschimb şi lor argintul?

S-a încruntat la mine.

– După cum tu ai fost cinstită, aşa voi fi şi eu, şi cu nimic mai prejos, a spus uşor țâfnos. O să ating cu mâna curgerea timpului, dacă va fi nevoie, ca să ai la îndemână cât îți este de trebuință. Mergi aşadar şi fă după plac toate pregătirile cuvenite, iar când eşti gata de plecare, vom porni la drum.

S-a oprit ca să mai privească o dată vistieria, în timp ce eu încercam alene să-mi închipui ce avea să mai comenteze de data asta. Într-un târziu am izbucnit, zicându-i:

– Înseamnă că ai fi putut să mă duci acolo la timp, orice s-ar fi întâmplat!

Dar vorbeam doar către o uşă deschisă, căreia îi păsa de ce spuneam eu pesemne cam cât de mult îi păsa şi regelui de gheață.

Priveam țintă locul în care stătuse, când Tsop mi-a spus cu uşoară sfială:

– Să ştii că n-ar fi putut.

– Poftim? am întrebat.

Tsop a arătat cu mâna de jur împrejurul încăperii.

– Tu ai făcut o treabă cu adevărat grozavă. Aşa că acum el poate să îți ofere alta în schimb. Însă vrăjile puternice au întotdeauna un preț.

– Ce treabă aşa grozavă este că i-am grămădit mai mult de jumătate din comoară în tunel? am spus, înfuriată la culme.

– Provocarea pe care ai primit-o trecea de granițele a ceea ce poate face un om şi ai găsit o cale de a ieşi la liman, a spus Tsop.

– Aha! am zis, după care mi-am dat seama. Mi-ai răspuns la întrebări! De două ori!

– Acum sunt chezaşa ta, Mâini-deschise, mi-a spus, uşor copleşită. Nu e nevoie să mai închei învoieli cu mine.

– Aşadar, de-acum înainte îmi vei răspunde la întrebări? am zis, încercând să înţeleg.

Străvechii au încuviinţat tustrei. Cu toţii, taman atunci când prin cap nu-mi trecea nicio întrebare. Sau, mai degrabă, erau o sumă de întrebări pe care voiam să le pun, însă nu părea înţelept să le rostesc în gura mare, în pofida prilejului avut: cum poate fi ucis un rege al Străvechilor, de ce puteri vrăjite dispune, poate învinge un demon în luptă? În loc de asemenea întrebări, am spus:

– Ei bine, dacă tot dispun acum de tot timpul din lume, *vreau* să fac o baie. După aceea, înainte de a pleca, o să vă preschimb argintul.

#

Am scris cu mâna mea scrisorile către prinţii Ulrich şi Casimir, dar de iscălit le-a iscălit Mirnatius, ba chiar m-a luat cu el, cam în silă, la cină în sala de ospeţe.

– Asta ai purtat-o acum două zile, mi-a spus tăios, când am ieşit din alcovul cu veşminte, şi pentru o clipă mi-a stat inima.

Am crezut că, în sfârşit, observase bijuteriile din argintul Străvechilor, apoi mi-am dat seama că se plângea de rochia mea de seară cenuşiu-deschis, cea mai strălucită lucrare a croitoreselor mamei mele vitrege, pe care da, avusesem de gând să o port din nou, fără măcar să mă gândesc. Nici măcar arhiducesele nu erau atât de avute încât să poarte în fiecare zi altă rochie.

Însă el ţinea cu tot dinadinsul să port câte o ţinută nouă în fiecare zi, o extravaganţă atât de mare încât cu siguranţă cheltuia o avere cu sfetnicii lui, doar ca să-i împiedice să nu protesteze în gura mare ori de câte ori îi cercetau registrele de socoteli. Şi se pare că acum avea de gând ca eu să-i calc pe urme.

– *Ar trebui* să ştii mai multe despre registrele de taxe, i-am spus sec, în timp ce răscolea încruntat prin lada de zestre, pentru a-şi dovedi sieşi cât se poate de

limpede că eu aveam *doar* trei rochii de seară cum se cuvine, şi toate trei prea purtate pentru a fi demne de ţarina *lui*.

S-a îndreptat de spate şi m-a privit aspru, apoi şi-a pus dintr-odată mâinile pe umerii mei, dedesubtul cărora rochia s-a preschimbat într-o revărsare de catifea verde şi brocart albastru-deschis, ca un fluture în culori ţipătoare croindu-şi drum să iasă dintr-un cocon cenuşiu, cu mâneci înfoiate aproape atingând podeaua cu ciucurii lor de argint. El însuşi purta o haină albastru-deschis şi o mantie tivită cu verde-aprins, aşa că formam o pereche foarte potrivită în timp ce coboram să-i întâlnim pe curteni. Mirnatius era încă departe de a fi mulţumit de înfăţişarea mea.

– Măcar părul îl ai frumos, a mormăit, cu o umbră de nemulţumire în glas, privindu-mi părul împletit cu migală într-o mulţime de cozi; se aştepta, cu siguranţă, să se râdă pe socoteala lui pentru alegerea făcută.

Nu mai fusesem la Koron de patru ani, dar auzisem destule murmure de nemulţumire la masa tatălui meu ca să ştiu la ce să mă aştept. Mirnatius îşi preschimbase Curtea în propria-i oglindă, cât mai mult cu putinţă: desigur, mulţi dintre cei mai puternici nobili din Lithvas aveau case în capitală, iar ei contau cel mai mult, însă ceilalţi, curtenii şi paraziţii care se găseau acolo doar prin bunăvoinţa lui, erau până la ultimul cei frumoşi şi cei sclipitori. Jumătate dintre femei aveau umerii goi şi nu purtau guler, chiar dacă zăpada era de trei şchioape pe pervazul ferestrelor, iar toţi bărbaţii purtau mătăsuri şi catifele, la fel de neîndemânatice pentru călărie ca şi veşmintele lui, dar fără avantajul vrăjilor care să le păstreze curate ca lacrima sau să le schimbe după plac. Se priveau cu înverşunare ca nişte lupi flămânzi, căutând ceva nelalocul lui, şi mi-ar fi părut rău pentru orice fată pe care Mirnatius *ar fi ales-o* să fie aruncată dinaintea lor, oricât de frumoasă ar fi fost.

Dar strălucirea argintului Străvechilor le-a domolit dorinţa de a cârcoti. Când ne-am făcut intrarea, m-au măsurat din cap până în picioare cu ochii îngustaţi, din toate colţurile sălii, şi la început au zâmbit compătimitor, după care m-au

privit din nou şi arătau uimiți, apoi m-au pironit cu privirea, pierduți şi pe jumătate uluiți, uitând că au de purtat o conversație politicoasă. Unii bărbați mă priveau ca nişte balauri, râvnindu-mă, şi continuau să se uite la mine chiar când vorbeau cu Mirnatius însuşi. După ce al patrulea admirator s-a împiedicat de podiumul regal pentru că nu şi-a putut reține privirile, Mirnatius s-a întors spre mine cu o expresie de uluire pe chip.

– Ce le faci? Îi vrăjeşti cumva? a întrebat, în timpul unui scurt răgaz între politețuri.

Între timp, doi nobili imberbi de rang perfect egal se certau aprig cu crainicul care dintre ei să-mi fie prezentat mai întâi.

Nu-mi doream neapărat ca lui să-i stea mintea la ce anume foloseam ca să mă fac mai frumoasă. M-am aplecat conspirativ spre el.

– Mama a avut îndeajuns de multă magie încât să-mi dăruiască trei binecuvântări înainte de a se stinge, am spus, iar el s-a aplecat instinctiv spre mine, ca să audă mai bine. Prima a fost istețimea; a doua frumusețea şi a treia – ca neghiobii să nu poată recunoaşte niciuna.

A roşit.

– Curtea mea e plină de neghiobi, mi-a aruncat. Aşa că se pare că mama ta a procedat pe dos.

Am ridicat din umeri.

– Ei bine, chiar dac-aş fi vrăjită, cu siguranță nu-i mai mult decât ceea ce faci tu. Vrăjitoarele întotdeauna îşi pierd frumusețea la sfârşit, nu-i aşa, atunci când puterile încep să le părăsească? Întotdeauna am crezut că sunt hâde de la-nceput, doar că îşi acoperă urâțenia cu descântece.

A făcut ochii mari.

– Eu nu *acopăr* nimic!

Dar, când a crezut că mă uit în altă parte, şi-a atins pe furiş chipul cu vârful degetelor, de parcă îi era teamă ca nu cumva un spiriduş slut să se fi pitit în dosul măştii propriei frumuseți. Oricum, vorbele mele l-au distras.

– Care dintre aceşti curteni sunt înrudiți cu tine? am vrut să aflu, ca să-l mențin distras, iar el mi-a arătat indispus cam jumătate de duzină de verişori.

Erau în mare parte croiți după calapodul răposatului țar: masivi, cu bărbi stufoase şi cizme murdare, cu aerul că fuseseră târâți cu forța ca să capete eleganța cerută la Curte. Desigur, cu toții erau mai în vârstă decât Mirnatius, care era fiul celei de-a doua soții a țarului. Însă am zărit un tânăr îmbufnat şi mai degrabă chipeş, stând în picioare lângă una dintre mătuşile lui Mirnatius, o femeie mai în vârstă într-o rochie grea de brocart, moțăind lângă foc. Se vedea cu ochiul liber că tânărul era odrasla răsfățată a bătrânei şi, dacă nu era la fel de frumos ca Mirnatius, cel puțin îşi luase drept model țarul şi verişorul în privința veşmintelor, fiind, de asemenea, înalt şi lat în umeri.

– E însurat? am întrebat.

– Cine? Ilias? N-am nici cea mai mică idee, a spus Mirnatius şi, întru câtva spre meritul lui, s-a ridicat şi m-a luat de mână spre a mă prezenta mătuşii sale, cu care am făcut degrabă cunoştință.

– Cine este tatăl tău? m-a întrebat ea cu glas tare.

– Erdivilas... Erdivilas... Cum? O, ducele de Vysnia?

M-a măsurat uşor neîncrezătoare cu privirea, auzindu-mă – cum, nici măcar arhiduce? –, dar, după ce s-a gândit preț de câteva clipe, a clătinat din cap şi i-a spus lui Mirnatius:

– Bun aşa, destul de bine. Era şi timpul să te însori. Curând poate şi *dumnealui* o să-i facă bătrânei lui mame bucuria unei nunți, a adăugat, împungându-l cu inelul de pe încheietura degetului pe Ilias, iritat şi mofluz.

Ilias s-a aplecat să-mi sărute mâna cu deosebită răceală, în pofida bijuteriilor mele din argint, ceea ce se putea lesne explica judecând după privirea pe care i-a aruncat-o apoi lui Mirnatius. Mirnatius era mai degrabă interesat de o cercetare critică a piepților hainei lui Ilias, pe care erau brodați doi păuni cu ochi mici din nestemate strălucitoare.

– Frumoasă croială! i-a spus vărului său, care s-a îmbujorat de recunoştinţă şi mi-a aruncat încă o privire rea, plină de o adâncă pizmă.

– Cel puţin te poţi bizui pe loialitatea lui, nu? am spus, când ne-am întors la locurile noastre.

Desigur, chestiunea loialităţii nu era o recomandare pentru mine, însă pentru mama lui Ilias era: fiecare nobil cu greutate se oprea s-o salute respectuos, iar jumătate dintre verişorii pe care mi-i arătase Mirnatius erau fiii ei. Ilias ar fi putut fi mâhnit de căderea lui Mirnatius, dar bătrâna ar fi fost încântată să-şi vâre feciorul în aşternutul Vasilisei[14] – oricât de puţin i-ar fi plăcut lui – şi m-am gândit că ar putea foarte bine primi propăşirea fiului ei drept răsplată pentru prăbuşirea nepotului ei.

– Cum poţi să crezi aşa ceva? a spus Mirnatius acru. Nimeni aici nu este loial mai mult de cinci minute după ce-şi vede interesul.

– Ilias *este* interesat, am răspuns sec.

Am crezut că poate l-am ofensat, dar Mirnatius n-a făcut decât să-şi arunce ochii spre tavan, plin de nerăbdare.

– Cu *toţii* sunt interesaţi de *asta*, a spus cu un rânjet.

Vorbele lui mi-au sunat ciudat şi după o clipă mi-am dat seama că auzisem acelaşi lucru de multe ori înainte, dar întotdeauna din gura unei femei, de cele mai multe ori a unei slujnice: două cameriste tinere pălăvrăgind în timp ce lustruiau argintăria din bufetul de lângă scara din dos, pe care mă urcam cel mai uşor în pod, sau o însoţitoare vorbind cu Magreta la un bal, mamă a unei fete mai drăguţe cu un tată mai puţin puternic. În vorbele lui Mirnatius răsuna o ranchiună care nu se potrivea cu coroana de pe capul lui: ca şi cum simţise împunsătura ochilor lacomi ai duşmanilor şi nevoia îndreptăţită de a fi cu băgare de seamă.

Însă mama lui fusese arsă pe rug pentru vrăjitorie când el era încă mic, iar fratele lui trăia pe atunci, un tânăr promiţător după părerea celor de la Curte; mi-l aminteam ca prin ceaţă, asemănându-se mult cu tinerii mari şi voinici

răspândiți prin salon. Mirnatius ar fi urmat să fie îndepărtat de la Curte după execuție – fiul mult prea frumuşel al unei vrăjitoare condamnate –, dar s-a întâmplat ca prin minune ca tatăl şi fratele lui să fie răpuşi de nişte friguri ucigaşe, unul după altul, şi el să ajungă noul țar. Poate că a avut şi alte pricini în afară de lăcomie ca să facă acest târg şi să se dea pe sine demonului în schimbul coroanei.

Dacă aşa stăteau lucrurile, puteam, în sfârşit, simți o umbră de compătimire pentru el, însă numai o umbră. Propriul său tată, fratele lui de asemenea, precum şi arhiducele Dmitir: demonul nu s-a înfruptat din sufletele *lor* ca dintr-o gustare oarecare. Mirnatius şi-a cumpărat într-adins morțile lor, coroana şi confortul tihnit. Şi le-a cumpărat cu toți acei oameni nenumiți cu care şi-a hrănit demonul în toți aceşti ani de când l-a lăsat să i se strecoare pe gât şi să-şi facă sălaş în vintre. Judecând la rece, eram sigură că nu eram prima ofrandă pe care i-o oferise arătării demonice din vatră, tânguindu-se veşnic însetată şi înfometată.

M-am ridicat de pe scaun cât danțul era încă în desfăşurare. Cerul fiind acoperit, nu puteam să-mi dau seama dacă asfințitul era aproape. Nu voiam să ajung încă un dejun pentru demonul lui Mirnatius şi încă nu aveam încuviințarea *creaturii*, chiar dacă Mirnatius fusese de acord cu planul. N-aveam prea mare încredere în niciunul dintre ei.

– Vreau să mă retrag şi să mă întâlnesc cu femeile mele de casă înainte de culcare, dacă nu cumva ai de gând să încerci să mă încui iar în odaie la noapte, i-am spus, de parcă ce avea de gând să facă ar fi fost o prostie copilărească.

– Da, foarte bine, mi-a spus scurt, preocupat mai degrabă de pocalul cu vin. Se uita parcă prin mine la ferestrele inutil de înalte ale salonului: fulgii unei ninsori proaspete pluteau în dreptul lor, aşternându-se pe pământul alb, înghețat.

La bucătărie, le-am poruncit slujnicelor uşor uimite, dar ascultătoare să-mi pregătească un coş cu merinde. L-am luat cu mine, îndreptându-mă spre sălile de la catul de jos, şi am găsit una liberă, cu o harpă stingheră între divane de catifea,

aşteptând s-o înstruneze cineva. În oglinda cu ramă poleită de pe perete am zărit zidul scund al grădinii şi copacii întunecaţi din spate, acelaşi loc pe care îl lăsasem, şi am trecut prin oglindă, păşind spre coliba din pădure, cu coşul încărcat pe braţ.

Nu ningea, cel puţin nu atunci, dar se aşternuse nea proaspătă de când plecasem, la fel ca în Lithvas: începea să cuprindă căsuţa din cele patru laturi. Picioarele îmi scârţâiau pe un strat gros de gheaţă depusă peste troiene. M-am oprit în grădiniţa singuratică de la marginea asfinţitului, care tăia căsuţa în două cu raza lui, şi mi-a venit să rup o bucăţică de pâine din coş şi s-o fărâmiţez pe zăpadă. Poate că şi aici trăiau vietăţi şi nu părea c-ar putea găsi în jur mai multă mâncare decât veveriţele de acasă din Lithvas. Magreta dormea când am intrat, cute adânci brăzdându-i faţa şi dungi argintii jucându-i în păr. Măcar acum mâinile i se odihneau agale în poală, ca şi cum cineva îi luase lucrul de mână dintre degete. Focul ardea cu flacără foarte mică, însă cel puţin lada cu lemne de foc era plină. În timp ce mai puneam un butuc, aţâţând focul, a mormăit:

– E încă întuneric. Culcă-te la loc, Irinuşka!

La fel cum făcea când eram mică şi mă trezeam prea devreme dimineaţa şi voiam să mă dau jos din pat. Apoi s-a deşteptat şi m-a mustrat, alungându-mă de la foc, şi a ţinut să pună numaidecât ea apa la fiert pentru ceai, după care a tăiat brânza şi şunca felii. Nu-i plăcea să mă vadă prea aproape de foc sau îi era teamă să nu mă tai cumva cu vreun cuţit.

Am moţăit din nou în culcuş pe durata orelor de noapte adâncă, privind în răstimpuri andrelele Margretei mişcându-se în lumina focului, la fel cum făceam în copilărie în odăiţa în care am crescut, la ultimul cat al casei: iarna frig şi vara zăpuşeală. Frigul împărăţiei Străvechilor se strecura în colibă, la fel cum aluneca asemenea unui cuţit în jurul pervazurilor şi pe sub streşinile casei tatei. Chiar şi aşa, încă o preferam palatului ţarului.

În original *Vassilisa* (gr. Βασιλίσσα), cu sensul de *împărătească* (n. tr.).

Capitolul XVII

Iubita mea țarină a dispărut din nou după cină, undeva între bucătării şi dormitorul meu. Nu m-a mai surprins gestul de data asta. Şi nici nu am mai obiectat. După câțiva ani neîntrerupți în care m-au dăscălit în privința importanței alegerii unei mirese şi a celorlalte chestiuni plictisitoare de avut în vedere, toți boşorogii din consiliu s-au călcat în picioare să mă felicite pentru că mi-am pus pirostriile cu o fată fără zestrea sau valoarea politică la care țineau atât de mult, ceea ce în sine a fost destul de supărător, însă toți *tinerii* cu suflet de boşorog de la Curte s-au călcat şi ei în picioare să mă felicite pentru frumusețea răpitoare a miresei mele, slabă ca o greblă, cu chip de şoarece palid.

Până şi cel mai de încredere cinic din consiliu, seniorul Reynauld, cu care am pus încrezător rămăşag pe o mie de galbeni că va găsi o vorbă de negrăită ocară la adresa tinerei mele soții pe care i-am prezentat-o – desigur, în felul lui grozav de curtenitor –, a venit până în sala tronului seara târziu ca să-mi spună în față că făcusem o alegere deşteaptă şi oarecum neaşteptată, apoi s-a uitat de jur împrejur în încăpere şi m-a întrebat unde a ieşit țarina, cu un glas atât de meşteşugit dezinteresat, încât mi-am dat seama cu mare indignare că era peste măsură de *dornic* s-o mai privească puțin.

A fost de-ajuns ca să mă întreb dacă-mi spusese adevărul despre descântecele făcute de răposata ei mamă. Făcându-i orbi pe neghiobi în fața frumuseții sale părea mai degrabă un blestem decât o binecuvântare, dat fiind numărul mare de neghiobi în rândurile nobilimii, dar, după cum bine ştiam din experiență, nu trebuia neapărat să te bizui pe mame să ofere asemenea daruri, indiferent câte cântece şi poveşti s-ar născoci despre asta. Sau poate am avut dreptate, şi binecuvântarea mamei Irinei era într-adevăr anapoda.

Poate cu excepția mătuşii mea Felitzja, care numai de neghiobie nu putea fi bănuită – mi-a fost cu neputință s-o pun vreodată în încurcătură fără să cheltuiesc resurse însemnate de putere – şi care i-a cerut lui Ilias s-o ajute să se târâie până la mine înainte de plecare ca să-mi spună cu glas resemnat:

– Asta este, te-ai căsătorit cum o fac cei mai mulți dintre bărbați, de dragul unui chip frumos, aşa că acum învredniceşte-te şi ai grijă să se lase cu un botez înainte să treacă anul.

Mi-a spus toate astea, în timp ce Ilias, care încerca să se strecoare în patul meu încă înainte să-şi dea seama ce şi-ar fi dorit odată ajuns acolo – mulțimea de stihuri proaste cu care m-a chinuit între timp nu suferă descriere –, stătea în picioare lângă ea, părând gata să izbucnească în plâns dintr-o clipă într-alta.

Mi-a venit să mă ridic şi să strig în gura mare către toți că soția mea nu doar că nu era dumnezeiesc de frumoasă: nu era nici măcar interesant de urâtă; conversația ei nu era alcătuită decât din insulte, avertismente grozave şi dăscăleală plictisitoare pe care nici măcar nu puteam s-o ignor; iar *ei* cu toții erau cu desăvârşire idioți închipuindu-şi că aş fi putut vreodată să am atâta prost-gust încât să mă îndrăgostesc de o pațachină plicticoasă, banală şi cu față de cal. Singura pricină pentru care îmi înfrânam tentația era că aş fi avut jenanta obligație de a-i lămuri de ce anume mă *căsătorisem* cu ea. „Pentru că aşa mi-a spus demonul meu“, nu prea suna ca un motiv acceptat îndeobşte de toată lumea, chiar şi când ai pe cap o coroană. Şi *aş fi găsit* şi mai multe pricini împotrivă, dacă aş fi ştiut în ce anume mă băgam.

În condiții obişnuite, când prietenul meu pofteşte să se înfrupte, de obicei nu durează mult. Doar mă țin de nas şi îmi las mintea să hoinărească până ce încetează strigătele, apoi acopăr urmele tărăşeniei şi câteodată trimit în semn de plată o pungă cu bani către destinația potrivită. M-am ciondănit cu el din pricină că înhață oameni nepotriviți, cum ar fi unii nobili sau părinți de prunci, dar fără să apară resentimente între noi: face aşa doar pentru că nu e deloc mofturos. În afară de cazurile în care nu fac cumva vreo prostie cum ar fi să-i

zâmbesc încurajator unei servitoare sau unui valet bine făcut, chiar în plină zi, şi atunci cu siguranță mă trezesc cu leşurile lor holbate în patul meu, câteva nopți mai târziu. „De ce nu te-ai căsătorit cu fiica prințului Ulrich?“ Într-adevăr. Demonul e încântat să facă asemenea grozăvii – la care se adaugă plăcerea de a-l lua prin surprindere pe sărmanul nesăbuit care crede că se va alege cu desfătarea de-o noapte şi cu o răsplată frumuşică dimineața. Mi-e frică de noaptea în care Ilias va trece cu adevărat la fapte şi-şi va croi drum până în iatacul meu, mituind în dreapta şi-n stânga. Mătuşa mea n-are să fie deloc fericită atunci. Cât despre fata lui Ulrich, dacă i-aş fi *lăsat* pe sfetnicii mei să mă bage în pat cu ea, ar fi avut o mulțime de obiecții de făcut după aceea, dacă nu avusese niciuna înainte.

Dar nu şi dulcea, nevinovata Irina, căreia cu siguranță nu i se zbate o pleoapă în fața celor mai mari grozăvii. Gândind în urmă, n-ar fi trebuit să cred nici măcar o clipă c-ar fi putut fi pusă în încurcătură la Curte; o femeie care se poate târgui cu sânge-rece cu un demon care vrea să-i soarbă sufletul cu greu ar putea fi intimidată de seniorul Reynauld D'Estaigne. Sau, şi mai la obiect, de propriul ei *soț*.

Deja puteam întrezări viitorul apropiat prinzând contur dinaintea ochilor. Urma să rămân cu ea *pe cap*. Demonul meu blestemat avea să-i îmbrățişeze oferta cu labele deschise, ca să zic aşa, mătuşa Felitzja avea să fie încântată de ocazia de a-l căsători pe Ilias cu o prințesă înstărită – Curtea mea o credea deja răpitor de frumoasă, iar sfetnicii mei aveau să *adore* faptul că aveam o soție care să-i asculte pălăvrăgind despre registrele fiscale, care să vină apoi să-mi predice ore întregi în locul lor, de vreme ce pe ea n-o puteam expedia. Şi toată lumea avea s-o iubească cu foc, aşa cum *pe mine* nu mă iubise nimeni niciodată.

Vai, şi peste cinci minute avea fără îndoială să-mi dea de ştire că se aştepta ca mariajul nostru să fie *consumat*, ca să poată să-mi toarne unul sau doi moştenitori, în uralele şi mai zgomotoase ale tuturor. După aceea nu m-ar mai fi mirat deloc să mă trezesc într-o bună dimineață cu un cuțit înfipt între omoplați. Era ceva ineluctabil şi fioros în viitorul ce mi se deschidea înainte.

Viața îmi era un şir neîntrerupt de monştri, unul după altul azvârlindu-mă încolo şi-ncoace, ca să le fac poftele; în timp, am învățat să simt cu mare precizie dacă sosise ora mesei.

Iar *acum* era fără îndoială rost de o gustare. Băusem deja o jumătate de sticlă de rachiu cât soarele a început să coboare pe boltă, intrând pieziş prin ferestrele sălii de bal, şi am luat cealaltă jumătate cu mine sus, în odăile mele. N-aveam habar ce credeau servitorii că se întâmplase cu Irina, dar nici nu-mi păsa. N-avea decât să-şi facă griji singură de bârfele pe care le stârnea, dacă-i păsa aşa de mult.

Doar că, am remarcat posac, toate bârfele iscate ar fi sfârşit prin a face referire la *mine*. Urma să devin bau-baul care-şi încuia nevasta într-un dulap undeva, iar, dacă refuzam să mă întind pe spate şi să mă las încălecat când hotăra ea că a sosit timpul să mă ia în stăpânire, aveam să fiu jalnicul neputincios care nu era în stare să facă un copil cu cea pe care toți păreau s-o creadă cea mai frumoasă femeie de pe fața pământului.

Mă aflam într-o dispoziție foarte bună când am ajuns în intimitatea odăilor mele şi, ca s-o fac să fie şi mai bună, abia am avut timp să mai trag o ultimă duşcă de rachiu, înainte ca focul să-mi țâşnească din nodul aflat la baza țestei şi să mă trântească în genunchi, ca pe o păpuşă de cârpă.

– Unde a plecat? a şuierat demonul, vorbind cu limba şi din gâtlejul meu, scormonind cu ghearele prin mintea şi prin amintirile mele îndeajuns cât să afle că Irina fugise din nou, după care a urlat de furie şi m-a răsucit prin aer, trâmbe de foc învăluindu-mi trupul.

– De ce-ai lăsat-o să plece? a mârâit şi nici nu m-a lăsat să răspund.

Mi-a vârât pe gât o torță, pârjolindu-mi strigătele înainte ca să poată ieşi în văzduh, şi m-a trântit pe podea şi m-a biciuit sălbatic cu trâmbe de foc, fiecare lovitură pricinuindu-mi o durere aprinsă sub piele. Nu aveam nimic de făcut în afară de a răbda. Din fericire, mă trântise pe spate: am descoperit că mă ajuta întru câtva în timpul bătăilor să urmăresc cu privirea desenul migălos de linii nesfârşite ale poleielii de pe marginea tavanului, de jur împrejurul încăperii.

Demonul era în formă bună în seara asta: mă răsucise de pe o parte pe alta de cinci ori până când corecția a luat sfârşit, aruncându-mă cu o hotărâre posacă pe podea lângă gura şemineului. După care s-a strecurat în flăcările care trosneau în cămin şi mi-a şuierat:

– Despre ce învoială e vorba?

Aşadar, prinsese deja de veste citindu-mi gândurile, nu că asta l-ar fi putut întrerupe din a duce la bun sfârşit o ciomăgeală ca la carte.

Nici măcar un muşchi nu-mi zvâcnea fără să resimt o durere grozavă, iar în gât simțeam o asprime de parcă aş fi înghițit sticlă pisată, dar bineînțeles nimic din toate astea nu însemna că era ceva în neregulă cu mine. Demonul părea să simtă nevoia de a se ține de termenii de la început ai învoielii pentru frumusețe, coroană şi putere, indiferent cât de mult se schimbau împrejurările, şi pesemne trupul meu împodobit cu cicatrici nu era o privelişte potrivită. Dar în decursul anilor a devenit mare meşter în a da naştere unor senzații durabile de vătămare, fără ca în fapt să lase vreun semn în urmă.

– Regele Străvechilor în schimbul ei, asta-i învoiala, am spus şi glasul meu a sunat absolut normal.

A trebuit să fac eforturi însemnate ca să nu-mi tremure glasul, căci îi plac lacrimile şi nefericirea, aşa că fac tot posibilul să nu i le ofer; ultimul lucru pe care mi-l doresc este să-l încurajez să-şi mărească numărul de distracții. În ultimele zile am devenit pentru el mai degrabă un instrument plictisitor decât o jucărie captivantă. Am găsit un fel de a mă purta, între slugărnicie, pe care o apreciază atât de mult, şi instigare, care îi provoacă accese de furie dezlănțuită. Trecuse cam un an de când a catadicsit să mă bată. Asta până când a intrat în scenă draga de Irina. Dacă un *alt* lucru îl umple de mânie, iar eu sunt ținta cea mai la îndemână – după cum se întâmplă să fiu, inevitabil, cam mereu –, atunci nu prea am ce face în privința asta.

Nu eram tocmai doritor să risc să-l ațâț mai tare, însă oferta Irinei a avut un efect neaşteptat: demonul a ieşit plutind din foc şi s-a încolăcit în jurul meu, ca o

pisică torcând. Tot mai simțeam flăcările lui atingându-mi pielea, dar numai cu totul întâmplător; nu mai încerca să-mi facă rău acum. Dar nu aveam cu ce mă apăra de lujerii incandescenți, care îmi arseseră iremediabil *veşmintele*. Irina a pufnit critic când i-am dat de înțeles că țin musai să nu poarte acelaşi veşmânt de două ori. Îmi închipui că i-ar fi mai degrabă pe plac să le dea de pomană săracilor sau să le dăruiască unor călugări adormiți din vreo mănăstire; asta s-ar potrivi de minune cu aiurelile virtuoase pe care a încercat să mi le vâre pe gât. Însă eu mi-am dat toată osteneala ca să mă asigur că toată lumea ştie că *nu apar* niciodată îmbrăcat în aceeaşi ținută de două ori. Ultimul lucru de care aveam nevoie era ca lumea să înceapă să se întrebe ce s-a întâmplat cu pantalonii mei favoriți sau cu cizmele acelea scumpe de călărie pe care le-am purtat cu trei zile înainte. Mai degrabă să mă creadă un cheltuitor nesăbuit decât un vrăjitor – şi avea să pară ciudat dacă nu țineam ca țarina mea să se potrivească cu mine la straie.

– Cum? a întrebat demonul, răsuflându-mi în ureche, gheare de foc încolăcindu-mi-se în jurul umărului, într-o strânsoare care îmi dădea fiori de groază pe şira spinării.

Am strâns din dinți ca să nu scot un urlet; avea să-mi dea drumul într-o clipă dacă nu-i trezeam cumva interesul.

– Cum o să mi-l dea în mână…

– A fost zgârcită cu amănuntele, am reuşit să îngaim. A spus că regele de gheață face ca iernile să fie mai lungi.

Demonul a scos din gâtlej un soi de răget şi s-a furişat din nou mai departe de mine, lăsând dâre de fum pe covoare în drumul spre focul din cămin. Am închis ochii şi am răsuflat de câteva ori înainte de a-mi găsi curajul să reiau.

– Cu siguranță că Irina minte în privința mai multor lucruri, însă neîndoios se ascunde undeva, am spus. Şi două viscole în iunie nu mai pot fi luate drept o simplă întâmplare.

– *Da, da*, a cârâit ca pentru sine, rozând leneş un butuc din foc. *Regele le-a ascuns sub zăpezi, iar unde fuge ea, eu nu pot ajunge… dar poate ea să mi-l aducă?*

Oricât de puțin credeam în lămuririle nemaipomenit de istețe ale Irinei – căci nu-mi închipuiam nici măcar o clipă că nu putea închide ochii noaptea de grija *mea* –, ea îmi oferise nişte argumente de luat în seamă.

– Chiar dacă nu reuşeşte, n-avem nimic de pierdut s-o lăsăm să încerce, am spus. Eşti sigur c-o să poți să-l înfrângi, dacă *reuşeşte*?

A izbucnit în hohotul lui bolborosit de râs.

– *Ah, o să-mi astâmpăr setea, o să sorb atât de adânc…* a murmurat el. *Numai că trebuie ținut nemişcat. Un lanț de argint să-i ferece vrerea, un cerc de foc să-i stingă puterea… adu-mi-l, da, adu-mi-l!* mi-a şuierat. *Adu-l la mine şi fii pregătit!*

– Desigur, Irina îți cere făgăduiala, am adăugat.

Părea oarecum dornică să se încreadă în cuvântul unei creaturi necurate, în ciuda istețimii şi evlaviei sale prefăcute, însă, de altfel, ea considera fără echivoc că încheiasem un târg cu demonul eu însumi ca să ajung pe tron, şi fără putință de tăgadă mă aflam acum pe tron, bucurându-mă de toate desfătările pe care mi le procura. Îmi închipuiam că situația mea ar fi o foarte nimerită lecție deschisă despre cum trebuie să ai grijă ce îți doreşti.

– *Da, da!* a spus demonul. *O să fie țarină şi o să poarte coroană de aur şi o să aibă orice poftește, doar las-o să-l aducă la mine!*

Aşadar, avusesem dreptate: urma să rămân cu draga, cu minunata Irina legată de gât pentru restul zilelor mele şi nu aveam aproape niciun cuvânt de spus în această chestiune.

#

Am împletit noaptea întreagă, dar a trecut prea repede, căci dimineața Irina s-a întors la demon. După ce a plecat, am netezit lâna cu mâinile, iar degetele îmi tremurau, ceea ce nu mi se întâmplase în timpul lucrului. Am lucrat flori şi vrejuri de viță pentru acoperământul unui pat de nuntă şi mi s-a părut că de fiecare dată când închideam ochii desenele din model creşteau parcă singure, mai

iute decât le-ar fi putut împleti mâinile mele. Am moțăit un pic lângă foc, ostenită sub greutatea cuverturii din poală, până când uşa s-a închis iar cu zgomot şi Irina mi-a pus din nou mâna pe umăr. Fața îi era cu totul nemişcată, încât m-am tras înapoi de frică pentru o clipă, şi doar după aceea am recunoscut-o.

– Irinuşka, m-ai băgat în sperieți. S-a făcut deja noapte din nou? am întrebat.

– Nu, mi-a răspuns. Am încheiat târgul, Magreta. Demonul o să-mi dea pace şi o să-l ia pe regele Străvechilor în locul meu. Vino! Plecăm la Vysnia de îndată. Trebuie să fim acolo peste două zile.

Mi-am lăsat lucrul de mână pe pat când am plecat cu Irina. Poate avea să vină altcineva în căsuță şi să-i trebuiască într-o bună zi. N-am contrazis-o. Era leită taică-său în asemenea împrejurări, deşi n-o ştia, şi ştiam că n-are niciun rost să mai zic ceva. Arătase astfel în odaia de lucru a fostului duce, şi tot aşa hotărât arătase şi când a dus-o pe Irina la altar când s-a căsătorit cu țarul: cu picioarele pe pământ mergând înainte pe o cale, iar dacă apăreau cotituri, n-avea să se abată de la drumul drept. Aşa arăta acum şi fiica lui.

Am sperat doar să nu mai fie atât de frig când m-a adus în palat, într-o încăpere plină de oglinzi strălucitoare şi de tăcere, unde se afla o harpă la care nu cânta nimeni. Însă zăpada de pe pervazul ferestrelor era înaltă, iar în încăperea întunecată nu era niciun foc la care să-mi încălzesc mâinile. Şi nu erau şanse să găsesc vreun foc aprins. Toți servitorii au fost cuprinşi de o agitație teribilă când am ieşit din încăpere şi au început să alerge pe coridoare, însă, când au dat cu ochii de Irina, s-au oprit şi au făcut câte o plecăciune. Ea a întrebat numele fiecăruia, iar după ce slujitorii au plecat, şi-a repetat pentru sine numele de trei ori – un şiretlic folosit şi de tatăl ei, de fiecare dată când primea oameni noi sub arme. Dar de ce ajutor îi puteau fi fetele de la spălătorie şi valeții, când avea de-a stânga şi de-a dreapta un demon şi un diavol?

Am urmat-o în curtea interioară a castelului, unde o sanie împărătească era pregătită pentru drum, un rădvan mare încărcat de poleială, vopsit proaspăt cu

alb, poate chiar în acea dimineață, şi lângă ea stătea țarul însuşi, înveşmântat în blănuri negre cu ciucuri de aur, cu mănuşi de lână roşie cu blană neagră; Vai, ce puşti înfumurat, cu ochii țintă la fata mea, pe care n-o mai puteam ascunde de el!

– Magra, țarul e vrăjitor, mi-a spus pe când avea nouă ani, cu pletele curgându-i pe umeri pe sub peria de argint asemenea unui râu întunecat, în timp ce stăteam lângă foc într-o odăiță din palatul fostului țar.

„Țarul e vrăjitor“, chiar aşa mi-a zis, liniştită şi cu voce tare, de parcă era un lucru pe care l-ar fi putut spune oricine oricând, fără să se întâmple nimic rău, ca şi cum o fată l-ar fi putut spune la cină în fața întregii Curți la fel de uşor cum i-l spunea, abia ieşită din baie, bătrânei ei doici; o fată care era doar fiica unui duce a cărui nouă soție era deja însărcinată.

Dar lucrurile au luat o întorsătură şi mai urâtă după aceea: după ce am atins-o peste obraz cu peria şi i-am zis să nu mai spună asemenea lucruri, şi-a dus mâna la obrazul de pe care culoarea pălea deja, m-a privit stăruitor:

– Dar e adevărat, a spus ca şi cum ar fi avut vreo însemnătate, şi a adăugat: Îmi lasă veverițe moarte ca să le găsesc.

Nu i-am mai dat voie să iasă în grădină cât am stat la Koron, chiar dacă pielea i s-a făcut şi mai palidă, iar ea a devenit apatică şi ostenită să stea toată ziua lângă foc, ajutându-mă la tors. Cu sculurile de fir toarse am mituit-o pe fata care ne spăla podelele să-mi spună în fiecare zi ora la care țarul se ridica de la masă: ştia de la sora ei, mai mare cu doi ani, a cărei sarcină de încredere era să ducă platourile cu mâncare la masă, iar pentru firul tors atât de subțire avea să ducă la spălătorie farfuriile țarului, apoi să alerge în sus pe scări cam până la jumătatea lor şi să o cheme pe sora ei, care urca restul de scări până sus la noi, în odăile de sub pod, şi numai atunci o scoteam pe Irina să meargă la masă, în ultimele clipe când se mai găsea doar hrană rece, înainte ca tacâmurile toate să fie strânse.

Aşa am ținut-o şapte săptămâni, şapte săptămâni de chin, fiindcă țarul venea mereu foarte târziu la masă şi zăbovea mult; însă în fiecare dimineață, pe când

aşteptam în odaie flămânde şi înfrigurate, îi pieptănam părul Irinei până când slujnica venea să ne spună că țarul a plecat, şi în fiecare seară îi găseam de lucru, punând-o să dărăcească lână, pe care mi-o dădea apoi ca pe nişte norişori pufoşi, până când mă puteam strecura în siguranță la bucătărie ca să culeg ceva resturi pentru masa de seară.

În cele din urmă, într-o dimineață, slabă şi palidă cum era, s-a ridicat de pe scaun şi a zbughit-o la fereastră: sufla un vânt rece, primul îngheț din an, şi a strigat:

– Iarna va sosi curând şi vreau să ies pe-afară, după care a izbucnit în plâns.

Mi s-a rupt inima, dar nu mai eram o fetişcană speriată să nu rămână prizonieră îndărătul unei uşi pentru totdeauna. Ştiam că uşa închisă era chezăşia siguranței noastre, după cum ştiam şi că uşa nu era închisă mereu, drept care nu-i dădeam voie să iasă. În seara aceea, a venit servitorul ducelui, nerăbdător după urcuşul pe scări, deoarece nu ne găsise aşteptându-l în sala de mese; ne-a spus tăios că drumurile înghețaseră bocnă, aşa că urma să plecăm acasă a doua zi dimineață. Am mulțumit tuturor sfinților după ce a plecat.

De atunci câştigasem pentru Irina şapte ani de siguranță, în care intrau şi cele şapte săptămâni de răbdare neabătută, ceea ce nu era puțin lucru. Dar aceşti ani mi se păreau o nimica toată când îl vedeam pe Mirnatius cum o priveşte cu ochi împietriți. Trecuseră şapte ani, în goană parcă, şi acum nu mai puteam să-i închid uşa în nas. Cineva mai puternic decât mine o dăduse de perete. Țarul i-a întins mâna înmănuşată, iar ea s-a desprins de brațul meu, şoptindu-mi:

– Urcă în spate în sanie alături de gărzi, Magra. O să aibă grijă de tine.

Ostaşii erau nişte băieți tineri, dar Irina avea dreptate; eram femeie în vârstă, cu părul cărunt, iar stăpâna mea era acum țarina lor. Băieții ăştia cam din topor m-au ajutat să urc în sanie, m-au învelit cu pături, mi-au pus un încălzitor la picioare şi mi s-au adresat cuviincios, numindu-mă „bunicuță“ şi „nanuşka“, fără să-mi acorde niciun fel de atenție în rest; sporovăiau între ei despre cârciumile

bune din Vysnia, bombănind despre zgârcenia din bucătăriile ducelui, iar când au crezut c-am ațipit, au început să vorbească despre fete.

Îl tachinau şi-l înghionteau pe unul dintre dânşii, un tinerel voinic cu mustăcioară, îndeajuns de chipeş ca să facă fetele să suspine după el şi care nu vorbea despre nimeni, până când alt ostaş a râs şi a zis:

– Ah, lăsați-l pe Timur în pace, fiindcă ştiu bine unde-i stă inima: în cutia de bijuterii a țarinei.

Au râs cu toții, dar nu prea mult, şi au încetat a-l mai tachina. Când m-am ridicat în capul oaselor şi am căscat ca să le dau a crede că dormeam de-adevăratelea, i-am putut zări privirea rănită, de parcă fusese nimerit de o săgeată. Privea înainte, peste umărul vizitiului, la sania gonind în față; privind într-acolo, am putut şi eu zări pletele negre ale Irinei ieşind de sub căciula albă de blană.

#

Mirnatius nu mi-a vorbit pe durata călătoriei mai mult decât trebuia, având întipărită pe chip cea mai acră expresie cu putință.

– După cum pofteşti, a spus scurt, când i-am zis că ar trebui să plecăm de îndată spre Vysnia. Şi când anume o să-şi facă apariția acest rege al Străvechilor? Răbdarea mea nu este nesfârşită, după cum cred că-ți dai seama.

– Mâine-noapte, la Vysnia, i-am răspuns.

Chipul i s-a schimonosit, dar nu m-a contrazis. În sanie, m-a aşezat pe locul de lângă el şi a privit tot drumul în altă direcție, în afară de popasul făcut în timpul drumului la curtea unui senior. Tot personalul curții princiare ne-a ieşit înainte şi prințul Gabrielius însuşi se afla printre ei, țanțoş şi cărunt. Luptase alături de fostul țar şi avea o nepoată de măritat care jinduise şi ea să ajungă țarină, aşa că avea toate motivele să-mi arunce o privire rece şi înciudată când i-am fost prezentată, dar ciuda i s-a şters din priviri şi a rămas înmărmurit, ținându-mi prea mult mâna în mâna lui, aproape holbându-se, după care mi-a zis cu voce joasă:

– Doamnă!

Apoi a făcut o plecăciune mai adâncă decât trebuia.

Pe toată durata cinei, Mirnatius m-a privit cu o disperare furioasă, de parcă îl aducea în pragul nebuniei să se tot întrebe ce vedeau ceilalți la mine.

– Nu, nu rămânem peste noapte, a răspuns apoi, cu o îngrozitoare lipsă de curtoazie, ofertei prințului de a ne găzdui peste noapte, aproape târându-mă până la sanie, animat de ceea ce părea a fi o izbucnire de gelozie.

S-a trântit cu putere în colțul lui, cu fălcile încleştate, şi s-a răstit la vizitiu să mâne caii mai iute, iar după ce am pornit, mi-a aruncat priviri fugare, pe jumătate în ciuda voinței lui, ca şi cum ar fi crezut că era cu putință să-mi surprindă frumusețea tainică şi s-o ia pe nepregătite înainte de a dispărea imaginea.

N-a trecut mai mult de o oră când a poruncit dintr-odată să ne oprim în mijlocul pădurii şi i-a cerut unui valet să-i aducă cutia de schițe: o piesă frumos lucrată, din lemn incrustat cu aur, care se desfăcea ca un soi de şevalet mai mic, având înăuntru un caiet gros cu coli fine. A făcut semn ca sania să pornească şi a deschis caietul de schițe. Am prins cu coada ochiului frânturi de desene în timp ce întorcea paginile – schițe, modele şi chipuri ce mă priveau şi ele dintre pagini – unele dintre ele frumoase şi cunoscute, surprinzând opulența Curții lui –, însă pe o pagină anume a pâlpâit ca o umbră un alt fel de față, ciudată şi înfiorătoare. Nu era nici măcar o față, mi-am dat seama după ce a dispărut; era doar un contur schițat din câteva umbre răzlețe, ca nişte dâre de fum, dar era de ajuns ca să sugereze ceva îngrozitor.

S-a oprit din frunzărit asupra unei coli albe, aproape de sfârşitul caietului.

– Stai dreaptă şi uită-te la mine! mi-a spus tăios, iar eu m-am supus fără să mă împotrivesc, fiind şi un pic curioasă.

Mă întrebam dacă magia avea să lucreze şi când bărbații îmi priveau chipul desenat. Mirnatius desena repede, cu o mână sigură, uitându-se mai mult la mine decât în caietul de schițe. Pe măsură ce sania gonea înainte, chipul meu prindea contur cu repeziciune pe coala albă, iar când a terminat, ochii i-au

încremenit asupra desenului, după care l-a rupt din caiet cu o smucitură furioasă, şi mi l-a întins:

– Spune-mi, ce *văd* toți ceilalți?

Am luat coala şi, pentru prima dată, m-am privit cu coroana pe cap. Era mai mult din mine, mi s-a părut, în cele câteva linii schițate de el, decât în ce văzusem vreodată într-o oglindă. Nu fusese lipsit de delicatețe, chiar dacă nu mă măgulise deloc pe hârtie, şi îmi alcătuise cumva chipul din bucăți: o gură subțire şi un chip slab, sprâncenele groase şi nasul acvilin al tatei, dar nu rupt în două locuri ca al lui, şi ochii – unul puțin mai sus decât celălalt. Colierul era redat printr-o mâzgălitură în jurul gâtului şi se putea zări şi coroana, şi cozile groase împletite de două ori atârnându-mi pe umeri, liniile desenului dând sugestia unui păr bogat şi plin de luciu. Fața desenată era una obişnuită, nu neapărat frumoasă, dar era fără îndoială chipul meu şi nu al altcuiva, deşi nu erau schițate decât câteva linii pe foaie.

– Eu sunt, i-am spus, şi i-am întins desenul, dar n-a vrut să-l ia.

Se uita la mine, iar soarele asfințind se oglindea roşiatic în ochii lui, iar când a coborât şi mai mult pe boltă, s-a aplecat spre mine şi mi-a spus cu glas ca de fum, mângâietor şi înfricoşător în acelaşi timp:

– *Da, Irina, pe tine te văd cu toții, dulce şi rece ca gheața. Ai să-ți ții făgăduiala? Adu-mi-l pe regele iernii, şi-o să te fac regina verii.*

Am strâns mâinile, mototolind hârtia, şi mi-am dres glasul înainte să deschid gura:

– O să te duc la regele Străvechilor şi-o să ți-l dau pe mână, am spus. Iar tu ai să juri c-o să mă laşi în pace după aceea, pe mine şi pe toți cei pe care-i iubesc.

– *Da, da, da!* a rostit demonul, cu glas aproape nerăbdător. *O să ai parte de frumusețe şi putere şi bogăție, de toate trei negreşit; o coroană de aur şi un castel înalt, tot ce pofteşti o să îți dau, doar să mi-l aduci mai repede…*

– N-am trebuință de promisiunile sau darurile tale, iar coroană şi castel am deja, i-am spus. Am să ți-l aduc ca să scap Lithvasul de urgia iernii, iar de

dorințele mele o să mă îngrijesc singură după ce ne laşi în pace, pe mine şi pe ai mei.

Nu i-au plăcut vorbele mele. Frântura de desen din caiet, acea umbră de groază, mă privea încruntată sub trăsăturile lui Mirnatius şi a trebuit să mă îmbărbătez ca să nu mă trag înapoi.

– *Dar ce-ai vrea să primeşti, cu ce anume să te răsplătesc?* a spus cu glas nemulțumit. *Vrei oare tinerețe veşnică sau să ții în mâini o flacără vrăjită? Puterea de a înceţoşa mințile oamenilor şi de a-i face să ți se supună orbeşte?*

– Nu, nu şi iarăşi nu! i-am răspuns. Nu vreau nimic din toate astea. Refuzi ce-ți cer?

A scos un sâsâit înciudat şi s-a încovoiat într-un fel nefiresc pe bancheta saniei, ridicându-i picioarele lui Mirnatius în aer şi încolăcindu-i brațele pe după ele, lăsându-i capul să se bălăbănească înainte şi înapoi, ca flacăra care cuprinde un buştean în foc. După care a mormăit:

– *Dar o să mi-l aducă… ea o să mi-l aducă…* şi s-a holbat iarăşi la mine, cu ochii roşii, şuierând: *Prea bine! S-a făcut! Dar, dacă n-o să mi-l aduci, tot mă voi ospăta, cu tine şi cu cei dragi ție.*

– Mai amenință-mă o singură dată şi o să plec şi-o să-i iau cu mine, să trăim în ținutul Străvechilor, i-am spus, într-un gest de absolută bravadă. Şi n-ai decât să flămânzeşti singur în iarna fără sfârşit, până când o să-ți dispară toată mâncarea şi focul o să ți se stingă, rămânând din el doar jar şi cenuşă. Mâine-noapte o să ai parte de regele Străvechilor. Până atunci, piei din ochii mei! Tovărăşia ta mi-e şi mai urâtă decât a *lui,* ca să mă exprim cât se poate de cuviincios.

A şuierat către mine, dar atinsesem în el coarda unei amenințări de care nu-i păsase până atunci sau pesemne nici lui nu-i plăcea tovărăşia *mea*; s-a strecurat înapoi în trupul lui Mirnatius, ca o scânteie ce se stinge pierzându-şi licărul roşiatic, iar el s-a prăbuşit pe spate între perne, gâfâind cu ochii închişi, până ce i-a revenit răsuflarea. Când şi-a venit în fire, a întors capul ca să mă privească.

– L-ai *refuzat*, mi-a zis, aproape furios.

– Nu sunt aşa nesăbuită încât să primesc daruri de la monştri, am spus. De unde crezi că vine puterea lui? Nicio asemenea putere nu vine fără să plăteşti un preţ.

A râs, zgomotos şi ascuţit.

– Da, şiretlicul e să pui pe altcineva să plătească în locul tău, mi-a zis şi a strigat către vizitiu: Koshik! Găseşte-ne o casă unde să rămânem peste noapte!

S-a lăsat apoi pe spate între perne, acoperindu-şi faţa cu mâinile.

Nu judecase prea bine starea în care ne aflam când a poruncit să pornim iar la drum şi nici eu n-o făcusem, prea ocupată să-i ţin discursuri pompoase demonului. Singurul adăpost pe care l-am putut găsi a fost conacul unui boier de rând, mult mai modest decât palatul prinţului Gabrielius, unde-am fi putut să rămânem. Fireşte, boierul şi-a cedat cu dragă inimă dormitorul ţarului şi ţarinei, iar în el se afla un pat cu draperii groase, însă restul suitei s-a îngrămădit peste noapte ca vai de lume. Se făcuse iar un frig muşcător, atât de rece încât caii şi vitele au trebuit puse la adăpost; nu era chip ca vreun suflet să poată dormi afară, şi nici în grajduri nu se prea găsea loc. Ceea ce însemna că vreo câţiva slujitori aveau să doarmă pe podele în odaia noastră, aşa că nu mai puteam fugi nicăieri şi, chiar dacă demonul dispăruse, *soţul* meu era încă acolo.

Noaptea nunţii fusese pentru mine, de atâta timp, un lucru hidos şi nefiresc de care eram de-a dreptul îngrozită, încât am uitat de teama obişnuită de a trebui să mă întind în pat lângă un străin. Mi-am spus cu oarecare uşurare că, cel puţin, Mirnatius nu mă *dorea*, oricât de neplăcut avea să-mi fie să stau în pat lângă el. Când servitorii au început să-l dezbrace, iar el a băgat de seamă că mă aflam încă acolo, s-a uitat şi el spre pat, cu o privire absentă, plină de resemnare. Mai apoi, după ce lumânările au fost stinse şi ne-am aflat amândoi în pat, ţepeni unul lângă celălalt şi cu draperiile trase, înconjuraţi de frigul ce se strecura până la noi în pofida pereţilor groşi din bârne şi a focului din cămin, a răsuflat adânc şi cu furie, întorcându-se spre mine, cu gura strânsă ca a unui condamnat mergând spre butucul călăului.

L-am oprit, punându-i mâna în piept, privindu-l prin penumbra maronie, cu inima bătându-mi să-mi spargă pieptul.

– Iată-ne şi aici, draga mea soție! a spus tare, cu amărăciune în glas, dar cu o mascaradă de tandrețe, pentru urechile celorlalți din odaie, şi mi-am dat seama că intenționa să mă aibă oricum.

Mintea mi-a stat în loc, goală ca o coală albă. Dincolo de baldachinul patului se aflau patru servitori cu urechile ciulite: dacă spuneam *nu*, dacă spuneam nu încă, dacă mă auzeau – apoi mâinile lui mi-au mototolit cămaşa de noapte, trăgându-mi în sus broderia fină de olandă peste coapse, în timp ce degetele i se plimbau nestingherite pe pielea mea.

Mi-a venit să sar ca un arc, cuprinsă fără voie de un fior, iar obrajii mi s-au înroşit, fierbinți şi dureroşi. După care am spus şi eu, tot tare:

– O, *iubitule!*

Dar mi-am proptit mâinile în pieptul lui şi l-am împins înapoi, cât de tare am putut.

Nu se aştepta la aşa ceva şi, cum se sprijinea pe pat numai în brațe, a căzut după brânca primită. S-a ridicat, cu o oarecare indignare, ca un bărbat condamnat să facă asta, iar eu m-am aplecat spre el şi i-am şoptit cu glas aprig:

– Zgâlțâie patul!

S-a holbat la mine, ca şi cum nu mă auzise bine. Eu, între timp, mă mişcam viguros încoace şi încolo, îndeajuns cât să fac lemnul bătrân să scârțâie în auzul celorlalți, ca să le dau dovada, şi cu o privire pe jumătate uluită Mirnatius mi s-a alăturat, până când am scos un mic geamăt pentru plăcerea publicului nostru, iar el a smuls pe neaşteptate o pernă şi şi-a îngropat fața în ea, scuturat de un hohot de râs atât de puternic, încât pentru o clipă am crezut că era din nou victima demonului.

Apoi, dintr-odată râsul a fost înlocuit de plâns, atât de înăbuşit că n-am reuşit să-l aud nici chiar de lângă el, îndărătul draperiilor groase; l-am auzit doar când a trebuit să-şi tragă răsuflarea între hohote. Dacă plânsul i s-ar fi auzit în odaie, n-

am fi avut cum să-i păcălim cu teatrul nostru ieftin; în schimb, scotea doar oftaturi scurte, neîntrerupte de vreun alt sunet.

Am rămas lângă el nemişcată ca o momâie; nu ştiam ce să mă fac. Nu voiam să simt nimic şi la început mi-a displăcut ce se întâmplase – că avusese prostul gust să plângă de față cu mine de parcă avea dreptul să se aştepte să-mi pese de plânsul lui –, însă nu mai auzisem pe nimeni plângând astfel. Îmi fusese şi mie frică, mă simțisem rănită şi, mai cu seamă, întristată, dar nu sălăşluiau în mine hohote ca acesta. *Mirnatius* m-ar fi făcut să plâng cu aşa hohote neomeneşti dacă m-ar fi dat pradă demonului. Aşa cum se pare că era el devorat chiar în clipa aceea.

Şi totul numai din vina lui, aş fi zis, şi chiar mi-am repetat asta cu glas aspru, iar şi iar, în timp ce stăteam acolo observându-l, iar trupul i se înmuia lângă mine ca zăpada care se topeşte, cuprins de liniştea moale a oboselii. Dar tot îmi părea rău pentru el, chiar dacă nu voiam, de parcă încerca să-mi deştepte compasiunea. Am stat pe pat cu genunchii la gură, sub cămaşa de noapte, şi cu brațele înfăşurate strâns în jurul lor, încercând să țin în mine ce simțeam, până când mi-am închipuit că poate a adormit. Am îndrăznit să arunc o privire peste umărul lui: avea ochii deschişi şi goi, dar roşul sângeriu începea să-i părăsească, după care i-a închis şi şi-a îngropat fața în pernă.

Capitolul XVIII

M-am temut că lui Stepon şi mamei lui Miryem avea să le fie greu să meargă prin zăpada mare, după ce am părăsit coliba. Însă zăpada era înghețată zdravăn şi păşeam fără să ne afundăm. Doar Serghei a căzut, de două ori, şi i-am scuturat neaua de pe haine, ca nu cumva să se topească şi să-i țină frig. Şi nu a durat prea mult până să ieşim la liman. Mergeam poate cam de o oră şi, chiar dacă aluneca pe zăpadă, Serghei a spus dintr-odată:

– Cred că zăresc drumul.

Şi avea dreptate. Am ieşit dintre copaci şi am văzut râul, înghețat bocnă, şi alături de el, drumul, cu urme de sănii întipărite pe zăpadă.

Am întâlnit case şi sate pe drumul spre Vysnia tot restul. Erau aşa de dese fiindcă ne apropiam de oraş, ne-a lămurit mama lui Miryem. N-am reuşit să înțeleg cum a fost cu putință să ne aflăm aşa aproape de atât de multe case. Eram atât de departe de drum, afundați adânc în pădure, când am găsit coliba. Era ciudat că nu auziserăm zgomote scoase de oameni şi că Serghei nu s-a întâlnit cu nimeni de câte ori a ieşit după lemne. Însă satele şi casele erau acolo. Îmi era un pic frică să dau cu ochii de oameni, dar nu ne-a băgat nimeni în seamă. Când a început să se întunece, tatăl lui Miryem ne-a spus să aşteptăm în drum şi a pornit pe jos către cea mai apropiată casă aflată înaintea noastră, o gospodărie țărănească. S-a întors cu un coş plin cu merinde şi ne-a spus că-l plătise pe stăpânul casei ca să ne lase să dormim în hambar deasupra animalelor în noaptea aceea. Dimineața am străbătut restul de drum până la Vysnia şi nu ne-a luat decât câteva ore de mers.

Vysnia nu semăna deloc cu târguşorul nostru. Am crezut că avea să semene cu târgul nostru, doar că ceva mai mare, când de fapt semăna cu o clădire uriaşă.

Tot ce se putea zări din el era un zid care se întindea cât puteai cuprinde cu ochii. Era alcătuit din cărămizi roşii, clădite una peste alta şi atât de înalt, încât nu puteai vedea dincolo de el, ba chiar şi mai înalt de-atât. Nu erau ferestre în zid, în afară de unele foarte înguste aflate foarte sus, aproape de metereze, care păreau atât de mici încât a fi trebuit să-ți lipeşti faţa de ele ca să priveşti cu un singur ochi. Singura poartă de intrare se găsea la capătul drumului, atât de mare că încăpea prin ea o ditamai sania trasă de patru cai, burduşită cu lână.

Altă cale să te apropii de ziduri nu era. De jur împrejurul zidului, fusese săpat un şanț adânc chiar lângă margine. Era plin cu zăpadă, dar ne dădeam seama că era vorba de un şanț pentru că zăpada era mai joasă înăuntru şi din ea ieşeau țepuşe ascuțite de lemn: copaci zdraveni curățați de crengi şi ascuțiți bine la vârf. Arătau de parcă locuitorii nu şi-ar fi dorit să intre nimeni niciodată în oraşul lor.

Dar la porțile oraşului o mulțime mare de oameni aşteptau să intre. Nu mai văzusem niciodată atâția oameni. Coada se întindea în josul drumului, ca un cârd de păsări în mers. Când am ajuns destul de aproape ca să putem vedea zidul şi oamenii înşirați, m-am apropiat de Serghei, iar Stepon şi-a strecurat o mână în mâna mea, apucând-o strâns. N-a zis nimic până ce nu mi-am aplecat capul în aşa fel încât să-mi poată şopti la ureche:

– N-am putea să ne întoarcem în căsuța din pădure?

Însă părinții lui Miryem nu păreau să se îngrijoreze.

– O să fie ceva de aşteptat astăzi, a spus mama lui Miryem. Un oaspete de vază vine, pesemne, să-i facă o vizită ducelui. Vedeți, țin intrarea liberă până la sosirea alaiului.

– Am auzit că vine țarul, ne-a spus o femeie aflată în faţă la coadă, întorcându-se spre noi. Purta o rochie bună din lână cafenie brodată pe poale, cu o broboadă roşie pe cap şi un coş pe braț; fiul ei era un tânăr tăcut cu zulufi la tâmple, aşa cum purta şi panov Mandelstam, ceea ce înseamnă că erau şi ei evrei.

– Țarul! a exclamat mama lui Miryem.

Cealaltă femeie a încuviințat din cap.

– S-a căsătorit cu fiica ducelui săptămâna trecută. Şi deja a revenit în vizită! Sper să nu fie un semn rău.

– Sărmanei fete îi este dor de casă, a spus mama lui Miryem. Ce vârstă are?

– O, e destul de mare pentru măritiş, a răspuns femeia. Soră-mea mi-a arătat-o prin oraş anul trecut, în trecere, însoțită de servitori. Nu-i vreo mare frumusețe, dacă mă-ntrebi pe mine, dar se spune că țarul s-a îndrăgostit de ea la prima vedere.

– Ei bine, doar inima ştie ce îi e pe plac, a spus panova Mandelstam.

Nu o mai auzisem niciodată vorbind cu cineva astfel. Am crezut că, pesemne, se cunoşteau, dar după un timp, mama lui Miryem a întrebat:

– Ai rude aici în oraş?

Femeia i-a răspuns:

– Sora mea şi soțul ei locuiesc în oraş. Noi avem gospodăria şi acareturile la Hamsk. Dumneata de unde eşti?

– De la Pavys, a spus mama lui Miryem. O zi de drum până aici. Am venit pentru nunta nepoatei mele, Basia.

Femeia a scos un strigăt de bucurie şi a prins-o pe după umeri pe panova Mandelstam.

– Isaac, mirele, e nepotul meu! a exclamat.

S-au sărutat pe obraji şi s-au îmbrățişat, după care au rostit numele unor oameni pe care nu-i cunoşteam: dintr-odată, au devenit prietene. N-am putut înțelege cum s-au găsit stând amândouă la o coadă atât de lungă. Părea că e o vrajă la mijloc.

Am aşteptat o bună bucată de timp. Aş fi crezut că era mai uşor să stai pe loc de cât să mergi, dar mă înşelam. Femeia avea merinde în coş şi a stăruit să primim ceva de mâncare, iar eu mai aveam la rându-mi câte ceva în coşul meu, aşa că am împărțit toată hrana. Am măturat zăpada de pe nişte cioturi de copaci şi pietre ca să ne putem aşeza măcar pentru scurtă vreme.

Pe când mâncam, parcă din pământul de sub noi a început un răpăit ca de tobe, apoi un zăngănit nu foarte îndepărtat. Bărbați înarmați au ieşit pe porțile oraşului şi i-au împins pe cei aflați la coadă şi mai mult înspre marginea drumului şi, când au ajuns în dreptul nostru, ne-au spus cu glas poruncitor să ne ridicăm şi să fim gata să facem plecăciuni. Aveau săbii la cingătoare, săbii adevărate, nu de jucărie. Am mai aşteptat o vreme, iar zăngănitul s-a auzit din ce în ce mai tare, până când a ajuns dintr-odată chiar lângă noi. Am văzut cai negri cu valtrapuri roşii cu auriu şi o sanie lungă şi joasă, cioplită în modele meşteşugite şi poleită cu aur strălucitor, iar în ea şedea o fată cu o coroană de argint pe cap. Goneau atât de iute, încât i-am zărit doar preț de câteva clipe, după care au dispărut. Sania cea mare a intrat ca vântul pe porți, în zidirea urieşească a oraşului, şi a dispărut fără măcar să încetinească. „Țarina, țarina!“ i-am auzit pe unii oameni strigând, dar am uitat de plecăciuni, cât a fost sania în dreptul nostru, apoi ne-am plecat genunchii, dar prea târziu, însă am făcut bine, pentru că au mai trecut şi alții în fața cărora să ne înclinăm: sănii burduşite cu genți, cufere şi ticsite cu oameni, atât de mulți oameni încât îşi puteau face un sat al lor, cu toții din suita țarului, de parcă nu era un singur om, ci un întreg, alcătuit din această mulțime omenească.

După ce au trecut țarul şi alaiul lui şi au intrat în oraş, gărzile au început să ne lase să intrăm. Am aşteptat tot acest timp doar ca țarul să poată intra în oraş fără să trebuiască să aştepte. Coada era acum mai lungă îndărătul nostru decât înaintea noastră. Dar, de îndată ce ne-au lăsat să trecem, ne-a luat cam o jumătate de oră până ce am ajuns la porți, chiar dacă ne ținuseră ore întregi până să ajungem aici. Eram atât de obosită de aşteptare, încât nu-mi doream decât să trec dincolo de poartă, însă Stepon înainta cu mare greutate, aşa că oamenii din spatele nostru au început să ne sufle în ceafă, nerăbdători. Stepon se uita speriat la porți.

– Dacă n-o să mai putem ieşi din oraş? m-a întrebat.

N-am ştiut ce să-i răspund. Apoi ne-am apropiat şi mai mult de porți şi am văzut că oamenii nu intrau în oraş nestingheriți. Bărbați înarmați cu săbii le puneau întrebări şi luau notițe. M-a cuprins frica. Ce ne făceam dacă ne întrebau cine suntem, de unde venim şi ce căutam în oraş? Nu ştiam deloc ce-aş fi putut spune.

Dar Panova Mandelstam a venit la noi şi m-a apucat de mâna de care nu mă ținea Stepon, m-a strâns uşor şi mi-a spus cu glas blând:

– Să tăceți şi să nu spuneți nimic.

Când am ajuns la porți, panov Mandelstam a vorbit cu un om cu sabie, apoi l-am văzut strecurându-i un ban de argint, iar acesta a spus: „Bine, bine", făcându-ne semn să trecem.

Am fost aşa de bucuroasă şi am simțit atâta uşurare, încât am mers tot înainte, fără să mă gândesc la asta, până ce m-am trezit în oraş. Zidul era atât de gros încât mi-a luat douăzeci de paşi de la poarta de intrare până la cea care dădea drept în cetate. Tot drumul spre inima oraşului am auzit un zgomot din ce în ce mai puternic. Odată trecuți de zidurile groase, cerul s-a deschis albastru deasupra capetelor noastre şi ne-am trezit înconjurați de clădiri înalte, ca şi cum oraşul, ca un balaur, le înghițise şi pe ele odată cu noi şi cu ceilalți oameni.

Stepon s-a oprit, şi-a dus mâinile la urechi şi n-a vrut să mai înainteze. Când l-am atins, tremura ca varga. Panova Mandelstam a spus:

– Haide, o să se facă mai linişte când o să ieşim de pe străzile aglomerate!

Însă Stepon nu s-a putut urni, până când Serghei l-a liniştit:

– Vino, Stepon, o să te duc în cârcă!

Nu mai făcuse asta de când Stepon era mititel, iar acum se făcuse destul de mare ca cizmele pe care panova Mandelstam i le dăduse să atârne pe umerii lui Serghei, lovindu-l în mers. Însă s-a cuibărit cu fața lipită de ceafa lui Serghei şi nu a mai ridicat capul tot drumul.

Nu era uşor de mers prin oraş. Străzile fuseseră pline de zăpadă de ceva vreme, iar oamenii, ca să poată merge, o împinseseră din mijlocul drumului, vălurind-o

pe ambele laturi ale străzii, zărindu-se doar şănţuleţe în dreptul uşii fiecărei case. Însă străzile nu erau foarte largi şi ninsese chiar în ajun, iar acum valurile de zăpadă de pe margini ne treceau de cap şi în drum se mai găsea zăpadă care nu putea fi îndepărtată, neagră, murdară şi alunecoasă sub picioarele noastre. Eram împresuraţi din toate părţile de case înalte, care parcă se ciocneau una de alta nelăsând pic de loc în jur, nici pe stânga, nici pe dreapta, urcând spre cer cu acoperişurile aplecate în faţă, privindu-ne înaintând cu greutate pe caldarâm. Erau oameni încotro priveai. Nu era colţişor nelocuit în tot oraşul.

Am urmat-o pe panova Mandelstam. Ştia încotro mergea. Şi nu-mi puteam da seama cum. Fiecare cotitură pe lângă care trecea arăta aidoma celorlalte. Dar ea păşea hotărâtă şi sigură de parcă nu trebuia să se gândească încotro s-o apuce, şi avea dreptate, pentru că în cele din urmă am ajuns dinaintea altui zid, nu la fel de înalt ca primul, cu o poartă în el, şi încă doi oameni înarmaţi cu săbii. Panov Mandelstam le-a dat şi lor câte un bănuţ şi ne-au lăsat să trecem. Am crezut că urmează să ieşim din oraş, dar oraşul se întindea şi dincolo de aceste ziduri. Doar că în partea asta de oraş, toţi cei din jurul nostru erau evrei.

În afară de familia lui Miryem nu mai văzusem niciodată evrei, în afară de femeia întâlnită la coadă şi de fiul ei. Acum nu vedeam în jurul meu decât evrei. Trăiam un simţământ ciudat. M-am gândit că la fel trebuie să se fi simţit şi Miryem când a fost nevoită să plece în împărăţia Străvechilor. Dintr-odată, toţi cei din jurul tău seamănă unul cu altul, dar sunt feluriţi de tine. După care m-am gândit din nou că pentru Miryem lucrurile stăteau deja astfel. Aşa era pentru ea tot timpul în oraş. Aşa că poate nu i s-a părut atât de ciudat printre Străvechi.

Astfel, gândindu-mă la Miryem şi întrebându-mă oare ce-o fi făcând, mi-am dat dintr-odată seama că panova Mandelstam venise în oraş după Miryem. M-am oprit în mijlocul străzii. Nu-i întrebasem ce caută în oraş. Am fost atât de bucuroasă să-i văd în pădure, pe ei şi pe Stepon, încât am avut loc în minte doar pentru bucurie, nu şi pentru întrebări. Bineînţeles că de asta veniseră. Panova Mandelstam o căuta pe Miryem. Dar Miryem n-avea să fie în oraş.

A trebuit să merg mai departe, deoarece panova Mandelstam a înaintat netulburată şi, dacă ne pierdeam de ea, Serghei, Stepon şi cu mine n-am fi ştiut ce să ne facem. N-aveam habar cum să mai ies din acest oraş. Era ca şi cum mă aflam într-o casă cu o mie de odăi şi toate uşile arătau la fel. Am trecut printr-un iarmaroc mare şi gălăgios şi am ieşit într-o piaţă, ticsită de lume care făcea negoţ, după care am cotit pe o stradă care mi s-a părut liniştită după zgomotul pieţei, dar era încă foarte gălăgioasă faţă de liniştea din pădure. Strada s-a făcut din ce în ce mai liniştită pe măsură ce casele erau din ce în ce mai mari, cu ferestre largi din sticlă, iar aici zăpada era adunată în grămezi mai îngrijite, iar scări de piatră duceau din strada plină de nea până la uşile caselor. În sfârşit, am ajuns dinaintea unei case mari de tot, cu poartă arcuită şi cu curte, în care se aflau cai şi oameni cărând lucruri într-o forfotă de nedescris.

Mama lui Miryem s-a oprit pe treptele de la intrare. Îl ţinea de braţ pe panov Mandelstam, iar el a privit spre uşă şi am crezut că nu voia să intre în casă, apoi au urcat scările împreună şi ea s-a întors să ne facă semn să venim după ei, aşa că am urcat şi noi scările şi am intrat înăuntru.

– Rakhel! a strigat o femeie, cu părul cărunt, în nuanţe de cenuşiu, argintiu şi alb.

Trăsăturile chipului ei îmi aminteau de panova Mandelstam şi cele două femei s-au sărutat pe obraji şi mi-am închipuit că trebuie să fie bunica lui Miryem. Mama lui Miryem avea la rândul ei o mamă, care era în viaţă.

– Şi Josef! Ce multă vreme a trecut! Haide, poftiţi, scoateţi-vă hainele groase! a adăugat bătrâna, sărutându-l pe obraji pe panov Mandelstam.

Mi-a fost teamă ca panova Mandelstam să n-o întrebe pe mama ei de Miryem încă de la sosire, dar n-a făcut-o. Mai multe femei au ieşit de la bucătărie şi s-a auzit zvon de glasuri, salutându-se şi vorbind de felurite lucruri. Am crezut că din cauză că vorbeau atât de repede nu puteam eu înţelege nimic, apoi mi-am dat seama că spuneau cuvinte de care n-aveam habar, amestecate cu vorbe care-mi erau cunoscute. Asta m-a făcut să-mi doresc să plec de îndată de acolo, să mă

întorc la căsuța din pădure. Stând la masă în casa panovei Mandelstam, mâncând din farfuria lui Miryem, am ajuns să-mi închipui în taină, în adâncul sufletului, fără să vreau cu adevărat, că aş putea să-i iau locul lui Miryem, dar acum simțeam că nu ştiusem niciodată ce anume însemna acest loc. Văzusem o parte din el, dar nu întregul. Acesta de aici era tot locul lui Miryem, iar eu nu mă regăseam în el. Nu eram deloc dorită aici.

Aş fi plecat dacă aş fi ştiut încotro s-o apuc. Serghei era lângă mine, iar Stepon se dăduse jos din spinarea lui şi se împingea în mine, cu capul în coasta mea, trăgându-şi şorțul meu peste față. Ar fi venit şi ei cu mine bucuroşi. Însă nu ştiam unde să ne ducem. Apoi mi-am auzit numele: panova Mandelstam o trăsese deoparte pe mama ei din zvonul de glasuri şi îi spunea cu glas domol ceva despre mine, despre noi trei, mamei sale, care asculta îngrijorată, măsurându-ne cu privirea. Voiam să ştiu ce îşi spuneau, de era atât de îngrijorată bătrâna, şi mă întrebam ce-aveam să ne facem dacă i-ar fi spus fiicei ei că nici măcar de dormit nu putea să ne primească în casa ei. Îi puteam pricinui necazuri şi nici măcar nu ştia cine suntem.

Dar bătrâna nu a spus nimic din toate astea. I-a zis ceva mamei lui Miryem, care a venit apoi la noi cu un zâmbet care parcă spunea că totul avea să fie bine, dar nu era întru totul sigură de asta, după care ne-a condus înăuntrul acelei case mari. Era o scară care urca la primul cat şi am urmat-o pe mama lui Miryem într-un coridor larg cu o carpetă pe mijloc, iar la capătul coridorului era o altă scară şi am urcat-o şi pe aceea, după care *încă una*, cu trepte de lemn, şi în sfârşit ne-am trezit într-un holişor fără covoare pe jos, doar cu podele goale din scânduri, şi se găseau doar două uşi de fiecare parte a holişorului şi încă una în tavan, de care atârna un capăt de frânghie. Panova Mandelstam a deschis uşa din stânga şi ne-a vârât într-o odaie de mărimea căsuței din pădure; într-atât de mare era casa în care intrasem, încât puteai urca mult şi bine pe scări, iar la ultimul cât dădeai de o altă casă – oraşul însuşi era atât de mare, încât se aflau în el multe case de felul acesteia, pe care nu le puteai deosebi una de alta.

Însă în încăpere se afla o fereastră, pe peretele aflat de cealaltă parte a uşii, iar Stepon s-a smuls din mâna mea şi a alergat acolo, apăsându-şi faţa întreagă de geam, cu un strigăt. Am crezut că era supărat, dar a spus doar atât:

– Suntem păsări! Wanda, Serghei, priviţi! Suntem păsări!

M-am dus un pic speriată lângă el, după care ne-am uitat prin geam şi Stepon avea dreptate: eram într-adevăr păsări. Urcasem atât de sus în casa cea mare, încât acum vedeam de deasupra acoperişurile altor case, privind jos în stradă. De sus puteam zări piaţa prin care trecusem, doar că era atât de mică încât o puteam acoperi cu mâna dacă mi-o lipeam de geam, şi se putea vedea şi zidul împrejmuitor al oraşului, doar o linie subţire, ca un şarpe portocaliu dând ocol oraşului, cu spinarea acoperită de zăpadă, iar dincolo de el se afla pădurea, iar toţi copacii din ea întruchipau un întreg mare şi întunecat, acoperit de o pătură groasă de nea, atât de albă că mă dureau ochii privind-o. Zăpadă albă se găsea şi pe acoperişurile caselor, însă jos în stradă neaua era murdară şi neagră, dar de la aşa o înălţime nici măcar zloata din stradă nu arăta urât.

– Veniţi, aşezaţi-vă şi odihniţi-vă! ne-a spus mama lui Miryem.

Din pricina priveliştii de pe fereastră, nici măcar nu cercetasem odaia. Erau trei paturi în ea, paturi adevărate, făcute din lemn, fiecare dintre ele cu saltea, cu pături şi perne. Era şi o mică vatră, fără foc aprins în ea, dar în odaie era oricum foarte cald, iar lângă fereastră se afla o măsuţă cu un scaun sub ea şi în faţa căminului alte două scaune. Scaunele aveau şezutul acoperit cu pernuţe, roase doar un pic.

– Trebuie că sunteţi flămânzi, ştiu. O să trimit să vă aducă ceva de mâncare. Îmi pare rău că v-am aşezat aşa de sus, în odăile servitorilor: toate odăile de culcare de la caturile de dedesubt sunt deja ticsite de oaspeţi. Dar unii dintre ei vor pleca mâine după nuntă, şi atunci n-o să mai fie aşa înghesuială.

N-am ştiut ce să spunem, aşa că n-am spus nimic, după care mama lui Miryem ne-a lăsat singuri şi ne-am aşezat pe câte un pat şi ne-am uitat îndelung unul la celălalt. Ştiam că bunicul lui Miryem era bogat, dar nu ştiusem până atunci ce

anume înseamnă să fii bogat. Bogat însemna că această odaie cu trei paturi, cu masă şi scaune şi o fereastră acoperită cu sticlă era ceva ce-ți puteai lesne permite. Era chiar mai mare decât am crezut la început, pentru că, atunci când ne-am aşezat, am zărit o bucată mare de podea liberă între paturi, unde nu se aflau unelte de gătit, nici o grămadă mare de lemn de foc, nici oale, nici topor sau mătură atârnate pe perete. Pe peretele de deasupra patului meu se găsea un tablouaş care închipuia oraşul văzut de la fereastră, doar că anotimpul era primăvara, cu copaci înverziți şi păsări în văzduh.

După o vreme panova Mandelstam s-a întors, însoțită de o fată, o fată înaltă şi voinică, cu părul strâns sub o basma, purtând o tavă mare şi grea încărcată cu mâncare, pe care a pus-o pe masă, după care a înclinat din cap spre panova Mandelstam şi a ieşit. M-am uitat în urma ei şi m-am gândit: fata asta eram eu; nu aveam loc în casa asta nici măcar să duc şi să aduc lucruri. Aveau deja pe cineva pentru treaba asta.

Stepon şi Serghei s-au pus pe mâncat de îndată, dar mie nu-mi venea să mănânc. Îmi era foame, dar simțeam o durere surdă în stomac când mă uitam la mâncare şi i-am spus panovei Mandelstam:

– Nu vă suntem de niciun folos aici.

Şi aproape că i-am zis *ar trebui să plecăm*, dar n-am fost în stare, pentru că nu aveam unde să ne ducem, dacă nu cumva ne preschimbam în păsări şi zburam de-acolo.

Panova Mandelstam m-a privit surprinsă.

– Wanda! Cum se poate, după cât ajutor ne-ai dat? Pot eu acum să spun, ei, la ce-mi mai poate fi de folos fata asta?

S-a întins spre mine şi mi-a cuprins chipul în palme, scuturându-mi uşurel capul înainte şi înapoi.

– Eşti o fată de ispravă şi ai o inimă bună. Ai muncit atâta fără să te plângi vreodată. De când ai venit la noi în casă, eu n-a mai trebuit să ridic un deget. Înainte să mă gândesc că un lucru trebuie făcut, el era deja gata. Am fost

bolnavă, dar, pentru că tu mi-ai fost de ajutor, m-am însănătoşit. Şi nu-mi ceri niciodată nimic. Nu iei decât ce-ți îndesăm noi în mână. Aşa că acum trebuie să mă laşi să fac cum ştiu eu.

– Ce-mi îndesați în mână e mai mult decât tot ce am! am zis, pentru că mă durea s-o aud spunând lucruri neadevărate, ca şi cum aş fi venit s-o ajut din bunătate şi nu pentru că îmi doream să capăt argint şi să mă simt în siguranță.

– Atunci înseamnă că n-ai de-ajuns, iar eu am mai mult decât îmi trebuie, a adăugat. Şşş, draga mea! Nu mai ai mamă, dar dă-mi voie să vorbesc cu glasul ei preț de câteva clipe. Ascultă-mă! Stepon ne-a povestit ce s-a întâmplat la voi în casă. Sunt pe lume oameni cu suflet de lupi, care vor să-i mănânce pe alții ca să-şi umple burțile. Aşa a fost la voi în casă dintotdeauna. Dar aici eşti alături de frații tăi şi nu te mănâncă nimeni, iar în sufletul tău nu-i nici urmă de lup. V-ați hrănit unul pe altul şi ați alungat lupul. Iar, dacă ați găsit ceva de mâncare în casa mea, atunci mă bucur, mă bucur din toată inima. Sper că veți găsi mereu.

Mi-a şters cu degetele mari lacrimile de pe față, deşi curgeau mai iute decât putea ea să şteargă.

– Şşş, nu plânge! mi-a zis. Ştiu că ți-e teamă şi eşti îngrijorată. Dar astăzi o să aibă loc o nuntă aici. E vremea să ne veselim. Măcar astăzi să nu lăsăm tristețea să intre în această casă. Bine? Acum aşază-te şi mănâncă ceva! Odihneşte-te puțin! Dacă vrei, când îți trece oboseala, vino jos şi ajută-mă. Mai avem încă de lucru şi toată lumea care pune mâna e veselă. O să ridicăm baldachinul pentru mire şi mireasă, o să rânduim mâncarea pe mese, o să mâncăm împreună şi o să dănțuim, iar lupul hain n-o să poată intra. De mâine, o să ne gândim la altele.

Am dat din cap fără să spun nimic. Nu puteam rosti nicio vorbă. Mi-a zâmbit şi mi-a mai şters câteva lacrimi de pe obraz, după care a renunțat să mai încerce şi mi-a întins o batistă din buzunarul fustei, m-a mai mângâiat o dată pe obraz şi a ieşit. Serghei şi Stepon stăteau la masă privind cu jind la mâncare. Pe masă erau supă, pâine şi ouă, iar când m-am aşezat lângă ei, Stepon mi-a zis:

– N-am ştiut că e vrăjitorie când ai adus aşa ceva acasă, am crezut că era doar mâncare.

Le-am întins mâinile, dintr-odată: una lui Serghei de o parte, şi cealaltă lui Stepon de cealaltă parte, iar ei mi-au întins fiecare câte o mână şi ne-am ţinut strâns, strâns de tot; am alcătuit un cerc împreună, fraţii mei şi cu mine, în jurul mâncării care ne fusese oferită, iar în odaie n-a ajuns nici picior de lup.

#

Dimineaţa devreme, Mirnatius a tras draperiile patului şi i-a pus pe jar pe servitori încă înainte ca eu să mă trezesc; ne-au adus la pat ceai fierbinte pe o tavă şi pâine caldă cu unt şi gem, încă o tavă cu felii groase de şuncă şi brânză: mâncare consistentă, fără îndoială cea mai bună pe care o puteau oferi gazdele, deşi doar un pic mai răsărită faţă de hrana ţărănească. Mirnatius s-a strâmbat la vederea ei şi doar a ciugulit un pic. Eu m-am silit să mănânc, cu ochii plecaţi ca să nu-l privesc, îmbrăcat într-un halat de casă cu broderii luxoase, să nu-i văd mâinile şi gura. Focul din odaie îmi încălzea un obraz, însă celălalt obraz era şi el fierbinte. Îmi tot aminteam mâna lui pe coapsă şi inelul de argint vrăjit se încăpăţâna să nu absoarbă căldura din trupul meu.

A cerut să facă o baie şi a trebuit să rabd asta: i-au pus vana cu apă dinaintea focului şi două slujnice l-au spălat, în timp ce eu m-am străduit să nu le privesc mâinile plimbându-se pe trupul lui, am încercat să nu am vreun simţământ care să semene cu gelozia. Nu eram nici pe departe geloasă pe el, ci mai degrabă pe ce anume mă făcuse să simt, acel fior resimţit care ar fi trebuit să-i aparţină unui bărbat căruia i-aş fi dat *voie* să mă atingă; unui bărbat care şi-ar fi *dorit* să mă atingă, care putea fi cu adevărat soţul meu. Voiam ca acel tremur dulce al coapsei să fi fost un dar cu totul şi cu totul neaşteptat: voiam să fiu în stare să-l pot privi îmbăindu-se, să roşesc şi să mă *bucur* pentru asta. În schimb, trebuia să privesc dinadins în altă parte, pentru că, dacă toate aveau să-mi iasă după gândul meu, chiar în acea seară aveam să-l arunc într-un puţ părăsit împreună cu un

rege al iernii şi să-i îngrop pe amândoi sub dărâmături, ca să mă mărit apoi cu un bădăran de-o vârstă cu tata.

Magreta s-a strecurat în odaie, sfioasă şi îndrăzneaţă în acelaşi timp, înarmată cu pieptăn şi perie, ca să-mi aranjeze părul; mâinile ei pe umerii mei îmi puneau o întrebare tremurătoare la care nu-i mai puteam răspunde. Îmi spusese odată demult, cu vorbe repezite şi cât se poate de banale, ce anume se întâmplă în pat între un bărbat şi o femeie, pe când eram încă îndeajuns de tânără încât cele auzite să mi se pară nişte aiureli, şi m-a pus să-i promit fără şovăire că n-aveam niciodată să las vreun bărbat să-mi facă aşa ceva înainte de a fi căsătoriţi. „Nu c-o să se ivească prilejul să *rămâi* singură cu un bărbat, dacă asta depinde de mine, duşenka“, a adăugat, cu un pic de întârziere, mângâindu-mi părul: nu făcea decât să transmită mai departe un discurs pe care i-l ţinuse cineva demult tare; un discurs pe care-l ascultase cu luare-aminte şi i se supusese de-a lungul întregii vieţi.

După câţiva ani de la discuţia aceea, când am crescut îndeajuns încât să înţeleg ce însemna *căsătoria* pentru fiica unui duce şi de ce n-aveam să fiu niciodată lăsată singură cu un bărbat suficient de mult încât să apuc să aleg ceva înainte de a rămâne fără alegeri, mi-a vorbit din nou de fapta dintre aşternuturi, de data asta cu glas mângâietor, ca despre ceva ce trebuie îndurat: nu era foarte rău, dura doar câteva minute, n-avea să doară prea tare, şi oricum durea doar prima dată. Totuşi, de astă dată, eram prea mare ca să mai pot fi mângâiată astfel. Înţelesesem că mă minte, fără să ştiu precis cum mă minte; poate că avea să doară de fiecare dată şi poate c-avea să doară tare şi poate c-aşa urma să fie ani de zile – o sumedenie de posibilităţi neplăcute. Ba chiar o întrebasem de unde ştia, la care s-a făcut trandafirie la faţă, s-a ruşinat şi a zis: „Toată lumea ştie, Irinuşka, toată lumea ştie“, ceea ce însemna că, de fapt Magra, habar n-avea de treaba asta.

Dar nu mi-a vorbit niciodată de alte posibilităţi, nu mi-a spus de ce m-a făcut să-i făgăduiesc de prima dată. Acum mă întrebam dacă Magra tânjise vreodată în felul ăsta şi cum anume îşi înăbuşise această poftă; ce coajă de pâine îşi îndesase

în gură ca să nu-şi îngăduie să înghită semințele unei nenorociri. Am rămas aşezată, cu mâinile Magrei împletindu-mi părul în cozi şi cu degetele împreunate în poală, iar inelul de argint fermecat strălucea ca aurul oglindind flăcările focului, în aceeaşi culoare ca pielea soțului meu, lucind cu o lumină chihlimbarie, pe când ieşea ud leoarcă din vană.

A rămas gol ca o statuie dinaintea căminului larg din fața mea, în timp ce slujnicele îi ştergeau picurii de apă de pe trup cu prosoape moi: un pic cam prea drăgăstos, după cum m-am străduit să nu bag de seamă. Amândouă erau foarte drăguțe, desigur, alese pe sprânceană după gustul țarului. Însă el doar a scuturat din umeri ca un cal apărându-se de muşte şi a rostit cu o vie nerăbdare:

– Hainele mele!

Fetele au plecat grăbite, alungate de valeții personali ai țarului, care i-au adus veşmintele, mătase şi catifea împăturite strat peste strat la fel de grijuliu precum armurile tatei, iar Mirnatius a bombănit pe toată durata toaletei, nemulțumit de câte o cută sau umflătură a straielor.

Eu eram deja îmbrăcată. Servitorii au făcut o plecăciune când Mirnatius i-a expediat, după care s-au întors spre mine chiar când Magreta îmi aşeza coroana pe cozile proaspăt împletite. Au rămas tăcuți o clipă dinaintea mea, privindu-mă, după care au făcut o plecăciune şi mai adâncă; cele două slujnice s-au înclinat şi ele, tot adânc, şi s-au furişat afară din încăpere mână în mână, cu coşurile de prosoape şi săpunuri pe celălalt braț, şuşotind pline de alean. Mirnatius le-a privit cu şi mai multă indignare uimită, apoi şi-a smuls brusc caietul cu schițe din săculețul atârnat pe perete. Fără măcar să se aşeze, mi-a schițat din nou chipul din linii trase repede şi cu furie, şi s-a întors prinzând de braț un servitor care încă intra şi ieşea golind cu găleata vana.

– Aruncă o privire pe asta! E ăsta un chip frumos? a întrebat cu glas poruncitor.

Desigur, sărmanul om s-a speriat foarte rău şi s-a uitat la desen încercând doar să ghicească răspunsul dorit de țar; s-a holbat la schiță şi a întrebat pe dată:

– Este Măria Sa țarina? după care s-a uitat la mine, apoi din nou la desen, şi în cele din urmă l-a privit neajutorat pe Mirnatius.

– Ei bine? s-a răstit el. E un chip frumos sau nu?

– Da, a răspuns omul cu glas stins, de-a dreptul disperat.

Mirnatius a scrâşnit din dinți.

– *De ce?* Ce vezi frumos la el? *Uită-te* cu atenție şi spune-mi, nu behăi un răspuns oarecare crezând că asta vreau să aud!

Omul a înghițit în sec, înspăimântat de-a dreptul, şi a spus:

– Se aseamănă cu modelul?

– Aşa să fie? a zis Mirnatius.

– Da? Da, şi încă foarte bine, a spus omul, mai limpede şi mai repede, pe măsură ce Mirnatius se apropia de el. Dar cine-s eu să judec, Măria Ta? Iertare! a rostit el şi şi-a plecat capul.

– Lasă-l să plece! am spus, cuprinsă de milă. Întreabă-l în schimb pe boier.

Mirnatius m-a privit încruntat, dar i-a făcut semn servitorului să iasă, apoi i-a dus desenul boierului şi i l-a pus în mână chiar în prag, pe când întreaga suită se înghesuia din nou în sănii. Boierul şi soția lui s-au uitat la el, iar ea l-a mângâiat cu degetele şi a murmurat:

– Ce frumos este, Măria Ta!

– Cum?! a răbufnit Mirnatius, luându-se dintr-odată de gazdă. Ce trăsături îți plac, care anume?

Femeia l-a privit surprinsă, apoi s-a uitat din nou la desen şi a spus:

– Cum să zic… nici una luată aparte, cred, Măria Ta. Dar uitându-mă din nou la el pot vedea chipul țarinei noastre. Şi apoi i-a zâmbit dintr-odată: Poate că văd în el ce văd şi ochii Măriei Tale, a adăugat, cu glas blajin şi plină de bune intenții, dar țarul s-a îndepărtat ca o vijelie, spumegând de furie, şi s-a trântit pe locul lui din sanie, lăsându-i gazdei foaia ruptă din caietul cu schițe.

Mi-a mai schițat cam o duzină de portrete în ziua aceea, desen după desen, din fiecare unghi pe care l-a putut obține; m-a prins de bărbie şi mi-a împins capul

când într-o direcție, când într-alta cuprins de o frustrare nebună. L-am lăsat să facă ce doreşte fără să mă plâng. Mă gândeam, fără să vreau, la plânsul lui tăcut. La caietul lui plin cu schițe, la cum îi obligase pe servitori să se uite la ele şi la boierul în a cărui casă petrecuserăm noaptea dinainte. Am ajuns la Vysnia puțin după prânz şi sania a tras la scară dinaintea casei tatei. Sania nu se oprise de tot, iar Mirnatius a sărit din mers; fără să rostească măcar un singur cuvânt de salut, i-a împins tatei caietul cu schițe şi a întrebat, aproape sălbatic:

– Ei bine, ce părere ai?

Tata s-a uitat la schițe fără grabă, întorcând paginile cu vârful bătătorit al arătătorului; o expresie stranie i s-a întipărit pe față. Am coborât din sanie cu ajutorul unui valet, iar mama mea vitregă, Galina, şi-a deschis brațele în semn de bun-venit; ne-am sărutat pe obraji, apoi m-am îndreptat de spate, în timp ce tata zăbovea asupra ultimului desen, o schiță a chipului meu privind arborii încărcați de zăpadă, o singură linie curbată întruchipând marginea saniei şi fața mea văzută doar din semiprofil, doar genele şi un colț al gurii şi conturul părului. Tata a zis:

– Aduce cu mama ei în desenele astea, şi i-a înapoiat brusc caietul lui Mirnatius, cu buzele strânse, după care s-a aplecat să mă sărute pe obraji.

Nu mai dormisem niciodată în încăperea cea mai mare din casa tatei. Trăsesem de câteva ori cu ochiul să văd cum arată, într-un soi de joc copilăresc al îndrăznelii, când nu aveam oaspeți de seamă şi Magreta îmi dădea voie. Mi se păruse dintotdeauna o cameră uriaşă, impunătoare. Pervazurile erau cioplite în piatră şi balconul se avânta impetuos în afară, oferind o vedere splendidă spre râu şi pădure. „Aici a fost apartamentul fostei ducese“, îmi spusese odată Magreta. Pe pereți erau atârnate tapiserii. Magreta ajutase la refacerea țesăturii câtorva dintre ele, însă meşteşugul meu de cusătoreasă nu fusese destul de bun ca să o ajut; am lucrat doar broderia a două perne de catifea care făceau parte din aşternutul de pat, pe care apărea perechea caraghioasă de labe cu gheare lungi care îmi

plăcuseră dintotdeauna; blazonul fostului duce înfățișa un urs, iar în castel rămăseseră cam jumătate de duzină de mobile cu labele de urs sculptate în lemn.

Însă acum, dintr-odată, încăperea mi se părea mică, înghesuită şi înăbuşitoare, după ce văzusem cu ochii mei frumusețea grațioasă a palatului țarului. Am ieşit pe balcon cât servitorii ne-au adus bagajele înăuntru, forfotind în jurul meu, şi vântul rece mi-a înviorat plăcut chipul. După-amiaza curgea liniştită, iar soarele cobora pe boltă. Magreta a intrat, mustrându-i pe slujitorii care îmi aduceau cufărul cu rochii, dar a venit lângă mine pe balcon, strângându-mi mâna între mâinile ei şi mângâind-o încet.

Când au ieşit ceilalți şi am rămas singure pentru câteva clipe, i-am spus discret:

– Vrei să trimiți un alt slujitor să caute unde se află casa lui panov Moshel? Este undeva în cartierul evreiesc. O nuntă o să aibă loc acolo diseară şi vizitiul va trebui să ştie drumul. Şi fă-mi rost de un cadou de nuntă.

– Vai, duşenka! a spus cu glas moale, un pic temătoare.

Mi-a dus mâna lângă obrazul ei şi mi-a sărutat-o, după care a ieşit să facă ce o rugasem.

Una dintre gărzile lui Mirnatius a intrat în odaie, un ostaş care ne însoțise încă de la palat. Nu era unul dintre valeți, dar, spre deosebire de ceilalți slujitori care fojgăiau prin odaie, pentru el nu eram fiica ducelui; eram țarina şi, când m-am uitat la el, a făcut o plecăciune adâncă şi s-a oprit în loc, aşteptând porunca. I-am spus:

– Vrei să-i dai de ştire tatălui meu că aş dori să-l văd?

– De îndată, Măria Ta! a spus, cu un glas care semăna cu sunetul jos al unei strune de lăută, după care a ieşit.

Nu după mult timp a intrat în încăpere tata. S-a oprit în prag şi s-a uitat la mine. I-am simțit ochii măsurându-mă din cap până în picioare, aspri şi cercetători, prețăluindu-mă aşa cum o făcuseră dintotdeauna. De pe balcon, m-am întors cu fața spre el, ținând spatele drept şi privindu-l, şi după o clipă a venit

lângă mine, pe piatra rece. Afară, albul aproape neîntrerupt al pădurii şi râul înghețat păreau să înghită câmpurile semănate.

– N-o să fie o recoltă bună anul ăsta, am spus.

– Nu, mi-a răspuns tata. Secara s-a mănat pe câmp.

– Îmi pare rău că te pun la cheltuială, dar o să aibă loc o nuntă cât suntem noi aici, i-am spus. O s-o măritățm pe Vassilia cu vărul lui Mirnatius, Ilias.

S-a oprit şi m-a privit prelung pe sub sprâncene. Mi-a spus apoi cu glas molcom:

– O să ne descurcăm. La cât timp de la sosirea ei e nunta?

– Chiar atunci, la sosire, i-am spus, şi ne-am privit în ochi şi am ştiut că m-a înțeles cum nu se poate mai bine.

S-a şters la gură cu mâna, gânditor.

– O să am grijă ca părintele Idoros să fie pregătit şi să aştepte în capelă încă de când caii prințului Ulrich intră pe porțile oraşului. Casa va fi ticsită de lume, dar mama ta şi cu mine o să le cedăm odaia noastră de culcare. Vassilia o să doarmă cu femeile din suita ei la etaj, iar eu o să stau în odaia de alături, cu vărul tău Darius. Câțiva oameni în serviciul soțului tău pot împărți odaia cu noi, ca să facem mai mult loc.

Am dat din cap, ştiind că n-aveam de ce să mă îngrijorez în privința lui Ulrich – cu siguranță avea să găsească o cale de a-şi îmbărbăta prețiosul odor, să nu-şi lase proaspătul mire cu buza umflată.

– Vom primi şi vizita prințului Casimir? a întrebat apoi tata, cercetându-mă cu privirea.

– S-ar putea să nu ajungă decât peste o zi, mă tem, am răspuns. Solul trimis către el a pornit târziu; a avut ceva neplăceri cu calul.

Tata s-a uitat iar prin odaie. Slujitorii încă trebăluiau, dar nu era niciunul în apropierea balconului.

– Cum stă cu sănătatea soțul tău?

– Bine, în mare parte. Dar are... nervii un pic slăbiți, am spus sec. O slăbiciune moştenită de la mama lui, cred.

Tata s-a oprit şi s-a încruntat adânc.

– Beteşugul ăsta îi face... greutăți?

– Până acum se vede treaba că da, am spus.

A rămas tăcut, după care a spus:

– O să schimb o vorbă de taină cu Casimir când soseşte. Nu e deloc vreun neghiob. E un om de suflet şi un ostaş destoinic.

– Mă bucur că ai o părere bună despre el, am spus.

Tata a ridicat mâna şi mi-a mângâiat obrazul preț de o clipă, gest atât de neaşteptat din partea lui încât m-a făcut să tresar. Mi-a spus aprig, cu glas scăzut:

– Sunt mândru de tine, Irina, apoi şi-a îndepărtat mâna. O să coborâți la cină diseară, tu şi cu soțul tău?

– Nu în seara asta, am spus după o clipă de gândire.

Am făcut o sforțare ca să-i răspund, la început. Nu-mi închipuisem vreodată că îmi doream ca tata să fie mândru de mine. Nu-mi păruse niciodată cu putință aşa ceva, dar n-am ştiut că-mi păsa de asta. A trebuit să mă străduiesc iar să-mi găsesc cuvintele.

– Ar mai fi vorba de încă un lucru. De ceva... diferit.

M-a privit scrutător şi a dat din cap.

– Spune-mi! m-a îndemnat.

Am aşteptat în tăcere până ce încăperea s-a golit încă o dată de slujitori.

– Iarna asta lungă e lucrarea Străvechilor. Au de gând să ne înghețe pe toți.

Tata s-a înțepenit pe picioare şi şi-a întins instinctiv degetele spre lănțişoarele care atârnau de coroana mea de argint, privind-o stăruitor.

– Regele lor vrea ca ninsoarea să țină toată vara.

Ochii lui m-au măsurat aspru şi cu încordare:

– De ce?

Am clătinat din cap.

– Nu ştiu de ce. Dar există o cale să-l oprim.

Rămaşi singuri câteva clipe, i-am vorbit despre planul nostru, pe şleau şi în mare grabă. Când am discutat chestiuni politice cu el, i-am putut spune o mie de lucruri fără să rostesc un singur cuvânt care să mă dea de gol şi să fie înțeles de altcineva şi fără să mă tem că nu înțelegea ce voiam să-i spun, dar n-avea cum să fie la fel vorbindu-i de regi ai iernii şi demoni de foc. Aceştia se mişcau nestingheriți printre cuvintele noastre la fel cum se mişcau prin lumea noastră, pricinuind nenorociri fără margini la tot pasul. Am vorbit zorit nu doar de teamă că ne-ar putea auzi cineva, ci pentru că-mi doream să ajung cât mai iute la capăt: povestea n-avea nicio noimă în afară de realitatea crudă, cu ziduri de piatră, omoruri şi soare strălucitor pe meterezul încărcat de zăpadă.

Tata m-a ascultat cu multă luare-aminte. După ce am terminat, a spus:

– A fost odată în oraş un turn, la capătul dinspre miazăzi al zidului împrejmuitor, în apropierea cartierului evreiesc. L-am dărâmat în timpul asediului în urma căruia am intrat în oraş. Apoi l-am reconstruit cât se putea de repede şi am lăsat descoperite pivnița şi temeliile turnului, astupânndu-le numai cu țărână, iar doi dintre cei mai buni oameni ai mei împreună cu mine am săpat un tunel care leagă turnul de pivnițele castelului, pe când oraşul încă fumega după asediu.

Dădeam din cap, cu mişcări repezi, înțelegând unde bătea: îşi pregătise o ieşire din oraş, o cale de a se salva în caz de asediu, un tunel de care fostul duce nu avusese parte.

– O dată pe an, pe timp de noapte, cobor în tunel şi îl cercetez de la un capăt la celălalt. O să dezvelesc intrarea săpând chiar eu şi o să te aştept acolo, lângă ziduri. Lanțul îl ai?

– Da, am spus. În cutia cu bijuterii. Mai am şi douăsprezece lumânări mari, ca să alcătuiesc un cerc de foc.

A încuviințat cu o mişcare a capului. Mai mulți slujitori au intrat, iar noi am tăcut deodată. N-a mai rostit niciun cuvânt cât aceştia au descărcat încă două

cufere încărcate cu veşminte somptuoase de catifea, mătase şi brocart. Avea ochii ațintiți asupra servitorilor cărăuşi, dar nu-i vedea, adâncit în gânduri; îmi închipuiam cum mintea lui descâlceşte cu nesfârşită răbdare un fir înnodat, netezindu-l de la un capăt la altul.

– La ce te gândeşti? l-am întrebat când servitorii au plecat.

După o clipă, mi-a zis:

– Oamenii au trăit de multă vreme pe meleagurile astea, Irina. Stră-străbunicul meu a avut o gospodărie țărănească în apropierea oraşului. Străvechii stăpânesc asupra pădurii şi tânjesc după aur, năvălind odată cu furtunile de iarnă ca să şi-l însuşească, dar n-au împiedicat niciodată venirea primăverii.

Tata m-a privit cu ochii lui limpezi şi reci şi am simțit avertismentul din glasul lui:

– Bine-ar fi să ştim: *de ce?*

#

Am adormit în baie de îndată ce m-au aşezat în vană şi cred că aş fi putut dormi după pofta inimii, acum că primisem făgăduiala regelui Străvechilor, dar, în timp ce pluteam leneş deasupra apei, am visat aievea că stăteam în pragul sălii de bal din casa bunicului, în încăperea goală şi cu luminile slabe, iar regele iernii mă lua în derâdere, zicându-mi: „Ai încurcat data."

Am sărit ca arsă, trezită brusc şi înspăimântată, cu inima bătându-mi nebuneşte. Am privit nedumerită pentru o clipă la peretele dinaintea mea, care nu se mai zărea limpede, ci doar ca o masă compactă de alb, după care am ieşit stângace din vană, înfăşurându-mă într-un cearşaf în care mă împiedicam la mers. Nu doar peretele se schimbase: lumea întreagă se făcuse cu totul albă; pădurea era îngropată atât de adânc în zăpadă, încât pinii cei mai apropiați erau acoperiți până la vârfurile firave şi ascuțite, îmbrăcați în neaua groasă de nu li se mai zăreau acele de culoare verde-închis. Râul dispăruse cu desăvârşire sub plapuma de nea, iar cerul de deasupra căpătase culoarea mărgăritarului.

Am rămas în picioare, privind stăruitor ninsoarea, cu pumnii încleştaţi în cearşaf, gândindu-mă la neaua căzând peste casa mea, peste Vysnia, până când una dintre slujnice, aflată în spatele meu, a întrebat cu sfială:

– Poftiți să vă îmbrăcați, domniță?

Flek, Tsop şi Shofer dispăruseră, munca obişnuită de servitor fiind acum sub demnitatea lor, dar îmi pregătiseră toate cele de trebuinţă înainte de a pleca. Shofer s-a dus să îi poruncească altui vizitiu să pregătească sania pentru călătoria mea şi au fost chemaţi o sumedenie de alţi slujitori, care mi se supuneau cu un alt fel de tăcere şi repeziciune, de parcă anumite vorbe şi şoapte trecuseră deja din gură în gură prin împărăție, schimbând felul în care eram privită.

Mi-au adus o rochie grea de mătase albă şi o haină de brocart alb brodată cu argint, ba încă şi un guler strâmt şi înalt din dantelă argintie şi un colan de nestemate limpezi, de petrecut pe după umeri. Mi-au pus pe cap coroana grea de aur, deasupra restului de podoabe – mi-au pus-o strâmb de prima dată, dar mi-a fost de ajuns să arunc o privire fugară în oglindă ca să observ, iar strălucirea aurului a pus dintr-odată în umbră licărul fiecărei dungi de argint de pe hainele mele, până jos la tivul brodat. În jur, femeile şi-au luat mâinile de pe rochia de mătase şi şi-au ascuns ochii de chipul meu.

Aveam să fiu o prezență încă şi mai nepotrivită la nunta Basiei cât timp arătam ca o păpuşă plăsmuită de imaginația cuiva căruia nu-i păsase de costuri sau de simțul măsurii. Însă nu le-am spus să-mi aducă o altă rochie. Le aduceam un rege al iernii drept oaspete la nuntă şi speram să-l ucid în toiul petrecerii; veşmintele de pe mine erau chiar ultima mea grijă. Iar dacă aveam norocul să scap cu viață şi cu rochia întreagă după noaptea care mă aştepta, aveam de gând s-o vând unei fete de nobili, s-o aibă de zestre pentru o căsătorie adevărată. Nu-mi închipuiam că argintul avea să se mai preschimbe în aur sub mâna mea în lumea încălzită de soare, dar oricum aş fi fost o femeie bogată pentru tot restul zilelor doar din vânzarea unei asemenea ținute.

Astfel, am ținut capul drept sub povara coroanei şi am lăsat greutatea ei să mă poarte spre intrarea în încăpere. Tsop şi Shofer reveniseră şi mă aşteptau, fiecare ținând în mână o cutiuță plină cu argint: în mare parte mici bijuterii, unele desperecheate, câte un pocal, câteva furculițe, cuțite şi tipsii, iar printre ele, bănuți de argint. Îşi schimbaseră şi veşmintele, purtând acum haine în culoarea deschisă a fildeşului. Tsop îşi scosese nasturii de aur de pe haina veche şi îi cususe pe cea nouă. Ceilalți servitori au făcut o plecăciune dinaintea lor, privindu-i, în acelaşi timp, pieziş.

Apoi a intrat şi Flek, îmbrăcată tot în culoarea fildeşului, purtând în mâini cutia ei cu argint şi însoțită de o fetiță, copila ei. Era primul copil de Străvechi pe care-l vedeam acolo şi-mi părea şi mai ciudat decât Străvechii adulți: era slabă şi subțire ca un țurțure de gheață şi aproape la fel de străvezie, iar sub piele i se zăreau umbre şi vinişoare albastru-închis, ca printr-o pojghiță limpede de gheață. Străvechii în toată firea arătau ca nişte coline înzăpezite pe lângă ea – o moviliță înghețată pe care încă trebuia să se aşeze zăpada. A privit în sus spre mine tăcută, cuprinsă de o curiozitate nestăpânită.

– Mâini-deschise, aceasta este fiica mea, care acum îți este şi ea chezaşă, a spus Flek domol, atingându-şi fetița pe umăr, iar aceasta a făcut, cu mare grijă, o plecăciune adâncă.

Purta în mâini un lănțişor fin de argint, o podoabă simplă pe care nu dorise s-o pună în cutie laolaltă cu celelalte, iar eu m-am aplecat spre ea şi am atins mai întâi lănțişorul.

O îmbujorare caldă şi aurie a cuprins mica bijuterie de la un capăt la celălalt cu un minim efort de voință din partea mea, iar copilul a scos un suspin cristalin de încântare, ceea ce a făcut ca gestul de acum să pară mai fermecat decât toată truda pe care o depusesem în vistieria de sub munte. Încetişor, m-am întors spre cutia lui Flek şi am atins vârful grămăjoarei de argint dinăuntru. Totul s-a umplut pe dată de strălucirea aurului, cu aceeaşi uşurință şi repeziciune, de parcă cumva anume darul meu prindea puteri sporite – ca şi cum acum aş fi *putut* să

mă întorc în vistierie şi să preschimb în aur trei încăperi ticsite cu argint, fără să mai recurg la vreun şiretlic. Am schimbat apoi în aur argintul adus de Tsop şi de Shofer; niciunul nu a părut surprins de cât de repede mergea treaba. După ce am terminat, i-am întrebat:

– Este îngăduit să spui mulțumesc aici la voi sau se socoate a fi un lucru necuviincios?

– Doamnă, n-am îndrăzni să refuzăm ceva dăruit de Măria Ta, a spus Tsop un pic încurcată, după ce au schimbat tustrei o privire. Însă am auzit că în lumea încălzită de soare, oamenii îşi dau *mulțumiri* unii altora ca să umple golul rămas când nu pot întoarce un dar primit, iar Măria Ta ne-ai dăruit deja atât de mult că nu te putem răsplăti cu nimic altceva în afară de a te sluji pe viață: ne-ai dat nume rostite de glasul Măriei Tale şi ne-ai înălțat în rang şi ne-ai încărcat brațele cu aur. Ce-ar putea însemna mulțumirile Măriei Tale pe lângă toate acestea?

Când Tsop mi-a vorbit lămurit astfel – deşi nu mă gândisem niciodată la numele date ca la un *dar* făcut lor –, a trebuit să mă gândesc ce-ar fi însemnat dacă le-aş fi spus *mulțumesc*, în loc de a le arăta o politețe mecanică. A trebuit să bâjbâi nițel printre gânduri; îmi sărise somnul după baie, însă mă simțeam tot istovită, de parcă aveam capul umplut cu câlți.

– Vreau să spun… ceea ce vreau să spun prin asta este că… este că seamănă cu banii dați pe datorie, am rostit împleticit, gândindu-mă deodată la bunicul. Darurile şi mulțumirile… le vom accepta de la cineva care ni le poate da în acel moment şi vom da înapoi ce se cuvine, dacă se poate, atunci când este nevoie. Mai sunt unii care ne păcălesc şi unele datorii rămân neplătite, dar altele sunt plătite cu dobândă pentru a acoperi paguba şi tuturor ne merge mai bine fără să trebuiască să plătim pe dată pentru ceea ce ne dorim. De aceea vă mulțumesc, am adăugat dintr-odată. Pentru că ați pus în primejdie tot ce aveați mai drag ca să mă ajutați şi, chiar dacă voi socotiți că răsplata mea e dreaptă, eu tot o să-mi amintesc riscul asumat de voi şi voi fi bucuroasă să fac şi mai mult pentru voi dacă-mi stă în putință.

M-au privit stăruitor tustrei şi după o clipă Flek a întins mâna, a pus-o blând pe capul copilei şi a spus:

– Doamnă, o să te rog atunci, dacă nu crezi că e mai mult decât ce-mi datorezi: nu vrei să-i dai fetiței mele numele ei adevărat?

Pesemne că în acea clipă am arătat la fel de uluită precum mă simțeam; Flek şi-a plecat privirea.

– Cel care a zămislit-o n-a vrut să primească povara când s-a născut şi a lăsat-o fără nume, a spus încet. Iar dacă i-o cer din nou acum, o să încuviințeze, dar are dreptul să-mi ceară în schimb mâna, iar eu nu mai doresc să i-o dau.

Nu ştiam care sunt legile Străvechilor în ceea ce priveşte căsătoria, însă ştiam precis ce părere am despre un bărbat care zămisleşte un copil, apoi refuză să-l recunoască: nici eu nu l-aş mai fi dorit înapoi.

– Sigur. Cum se face asta? am întrebat, iar, după ce mi-a spus cum, i-am întins mâna fetiței şi ea a venit cu mine până la marginea balconului, iar eu m-am aplecat şi i-am şoptit la ureche: Numele tău este Rebeka bat Flek[15], fiind încredințată că orice Străvechi care avea să încerce să-i ghicească înțelesul s-ar fi lovit de mari dificultăți.

Fetița s-a luminat cu toată ființa, de parcă cineva aprinsese o flacără înlăuntrul ei. A alergat înapoi la mama sa şi i-a zis:

– Mamă, mamă, am nume! Am nume! Pot să ți-l spun?

Flek a îngenuncheat, a strâns-o în brațe şi a sărutat-o, după care i-a zis:

– Dormi singură cu el în inimă, micul meu fulg de nea, şi-o să mi-l spui mâine-dimineață.

M-am bucurat privindu-le fericirea: am simțit în clipa aceea că îi *răsplătisem* cum se cuvine, după ziua şi noaptea de spaimă pe care o trăiseră alături de mine şi, dacă n-aveam să-i mai văd niciodată, speram măcar că aveau s-o ducă mai bine. Am simțit o zvâcnire de vină, pentru că nu ştiam lămurit ce avea să se întâmple dacă planul meu reuşea şi lăsam tronul regelui lor liber, la cheremul vreunui pretendent. Însemna aceasta că îmi pierdeam rangul, iar ei şi-l pierdeau

odată cu mine? Speram însă că o asemenea întâmplare avea doar să-i coboare cu câteva trepte în rândurile nobilimii, în cel mai rău caz. Oricum, trebuia să îmi asum acest risc, de dragul tuturor alor mei, îngropați de vii sub ninsoarea nesfârşită de dincolo de fereastra mea.

Am răsuflat cu putere.

– Sunt gata de plecare, am spus.

Şi aproape în aceeaşi clipă zidul de sticlă s-a urnit din loc şi soțul meu şi-a făcut apariția în încăpere: soțul meu, pe care plănuiam să-l ucid. Dintr-o pricină cât se poate de dreaptă, şi poate chiar mai mult de atât, însă aveam încă oarece mustrări de conştiință şi nu l-am privit în ochi. Evitasem să-i întâlnesc privirea până atunci, pentru că îmi păruse atât de groaznic şi de ciudat, o sclipire rece de țurțuri adusă la viață; acum i-o evitam pentru că brusc arăta prea mult a om, un om în carne şi oase. O ținusem de mână pe fetița ca o statuie de gheață, iar acum era fina mea sau ceva asemănător, iar când îi priveam pe Flek, Tsop şi Shofer, chipurile lor erau încălzite de oglindirea aurului din cutiile pe care le țineau la picioare şi erau chipurile prietenilor mei, care mă ajutaseră şi aveau s-o facă din nou dacă le era cu putință. Ce importanță avea că în țara aceasta nu se *vorbea* de bunătate? Cu mâinile lor, îmi *oferiseră* o dovadă supremă de bunătate. Iar acum ştiam ce aveam să aleg în materie de bunătate.

Însă bunătatea lor făcea să-mi fie mai greu să văd doar iarnă pe chipul *lui*. Regele Străvechilor nu era prietenul meu; era o alcătuire monstruoasă de muchii de gheață, dornic să mă spintece şi să verse aur din măruntaiele mele, în timp ce iarna adusă de el înghițea cu totul lumea mea. Însă în clipa de față era un monstru pe deplin mulțumit: mă *spintecasem* singură şi îi umplusem două încăperi din vistierie cu aur, iar acum trebuia să se *ridice* la înălțimea isprăvii mele ca să-şi împlinească demnitatea crăiască, aşa că s-a înfățişat dinaintea mea înveşmântat la fel de bogat ca şi mine, de parcă voia să cinstească aşa cum se cuvine prilejul, şi s-a înclinat în fața mea la fel de curtenitor ca şi cum aş fi *fost* cu adevărat regina lui.

– Vino, dar, Doamnă, şi să pornim către nuntă! a spus, dintr-odată curtenitor faţă de mine, acum când îmi doream cel mai mult să fie rece, ursuz şi plin de resentimente.

N-ar fi trebuit poate să fiu surprinsă: nu-mi dăduse niciodată nimic din ce-mi doream fără să-l leg prin jurământ dinainte.

Mi-am privit prietenii pentru ultima oară şi am înclinat din cap spre ei, în semn de rămas-bun, şi am ieşit alături de regele meu. Am păşit împreună în curtea castelului. Sania ne aştepta, încărcată de blănuri albe, fără niciun însemn. Rochia şi coroana îmi erau atât de grele, încât a trebuit să mă ţin de marginea saniei ca să mă aburc în ea, dar, înainte s-o fac, m-a apucat de mijloc şi m-a săltat cu uşurinţă în sanie, după care s-a aşezat alături de mine, pe locul lui.

Cerbii s-au avântat la drum când vizitiul a smucit de hăţuri, iar muntele s-a pierdut într-o clipită în urma noastră. Vântul îmi sufla răcoros şi dulce în faţă, nu foarte rece, în timp ce goneam pe calea către porţile de argint, către lumea adevărată, în sunetul şoptit al tălpicilor saniei şi al răpăitului ca de tobă al copitelor cerbilor. N-a durat decât câteva clipe până ce ne-am afundat în pădure. Cerbii şi sania zburau pe deasupra zăpezii proaspăt căzute, lăsând doar urme abia zărite, iar copacii pe jumătate îngropaţi în zăpadă arătau nefiresc de mici în goana noastră printre ei.

Eram atentă să văd ce avea să facă regele iernii, ce vrajă sau descântec avea să folosească pentru a-şi croi drum în lumea încălzită de soare, dar n-a făcut nimic altceva decât să se întoarcă spre mine şi să mă privească în acelaşi fel cercetător-bănuitor, de parcă se întreba dacă nu cumva aş fi *putut* să produc vreo vrajă cu totul neaşteptată. Apoi mi-a spus:

– N-o să-ţi răspund la nicio întrebare în seara asta.

– Poftim?! am zis, cu vocea aproape gâtuită de nelinişte.

Pentru o clipă am crezut că *ghicise*, că ştia ce anume plănuisem şi că nu mergeam la nicio nuntă, ci la propria-mi execuţie. Apoi am înţeles ce voia să spună *cu adevărat*.

– Avem o înțelegere! am protestat.

– Da, în schimbul drepturilor tale nupțiale. Tu nu mi-ai oferit nimic în schimbul alor *mele*. Nu am pus niciun preț, iar acum văd că m-am târguit prost.

S-a oprit abrupt, întorcându-şi fața spre drum, şi a rostit tărăgănat:

– De aceea mi-ai cerut răspunsuri la întrebări prosteşti drept plată cuvenită? Ca să-ți arăți disprețul pentru ocara mea?

A rămas tăcut un moment, iar, înainte să apuc să-l contrazic, a izbucnit în râs, ca un ison de clopote auzindu-se peste întinderea albă, un zgomot descumpănitor; nu mi-l putusem închipui niciodată râzând. M-am oprit, cu gura pe jumătate deschisă, pe jumătate surprinsă şi pe jumătate indignată, după care el s-a întors, mi-a luat mâna şi mi-a sărutat-o; în clipa aceea atingerea buzelor lui am resimțit-o pe piele ca o răsuflare printr-un ochi de sticlă înghețată.

M-a surprins atât de mult, încât n-am putut scoate o vorbă şi nici nu mi-am putut trage mâna, după care mi-a spus cu glas aprig:

– O să-mi repar toate greşelile față de tine în seara asta, Doamnă, şi-o să-ți arăt că am învățat să te prețuiesc mai mult; n-o să mai am nevoie de altă lecție în afară de asta.

A fluturat din mână în sanie, arătând parcă spre peisajul înecat cu desăvârşire în zăpadă.

Mai întâi, l-am privit nedumerită, întrebându-mă ce voia să spună, însă împrejurul nostru nu se găsea nimic, nimic de văzut cu ochii, în afară de iarna lui fără de sfârşit. O sută de ani de iarnă care ne năpădiseră cumva într-o singură zi de vară, când Străvechii ar fi trebuit să stea închişi între zidurile de cleştar ale muntelui lor, aşteptând reîntoarcerea iernii. Deşi aceiaşi Străvechi nu reuşiseră niciodată să întârzie atât de mult primăvara.

Am rostit dintr-odată cu gâtlejul sugrumat de un gând:

– Nu *tu* eşti cel care-a făcut iarna atât de lungă.

– Nu, Doamna mea, a spus, încă uitându-se la mine cu negrăita mulțumire de sine a omului care a găsit o comoară într-o troacă murdară.

O comoară din aur curat, aşa cum au râvnit Străvechii dintotdeauna; de când au început să ne calce mai des, de când au început să vină mai des în căutare de aur, tot de atunci iernile s-au înrăutățit treptat. Şi acum – chiar acum – avea două magazii ale vistieriei încărcate cu aur strălucitor ca soarele; se bucura de căldura soarelui de vară prinsă în metalul rece al galbenilor grămădiți de regele iernii între zidurile sale, în vreme ce acelaşi rege îmi îngropa plaiul natal sub o lespede înghețată de gheață.

Mi-a zâmbit apoi, încă ținându-mi mâna; mi-a zâmbit, după care s-a întors spre vizitiu şi i-a poruncit să pornească şi, cu un zvâcnet, sania a intrat pe drumul alb; drumul regelui, cum îl numise Shofer; drumul Străvechilor, cum îl ştiam după nume, şi pe care îl pândisem cu privirea în codrul întunecat dintotdeauna. Dintr-odată şerpuia înaintea noastră şi se întindea dinapoi, cât vedeam cu ochii, ca un drum boltit, fără sfârşit. Copacii ciudați, nepământesc de albi, îl străjuiau pe amândouă laturile, cu crengile aplecate, încărcate de chiciură şi de frunze albe, iar fața îi era brumată şi netedă, de o culoare alb-albăstrie. Sania zbura pe deasupra lui şi deodată m-a izbit în nări un miros puternic de ace de pin şi de răşină, ca un ecou al luptei ce se dădea pentru viață în lumea mea. Prin coroana de ramuri albe de deasupra, cerul începea să-şi schimbe culoarea: pe de o parte, cenuşiul s-a întrepătruns încet cu albastrul, iar pe de cealaltă, de auriu şi portocaliu, un cer al unei seri de vară deasupra unui codru iernatic, şi atunci am ştiut că ieşisem din împărăția lui, întorcându-mă în lumea mea.

Încă îmi ținea mâna în mâna lui. L-am lăsat aşa dinadins, gândindu-mă la Iudita cântând cu glas dulce ca să-i închidă pleoapele lui Holofernes în cortul lui şi la toate cele îndurate de ea acolo prima dată. De îndurat puteam şi eu. M-am mâniat foarte de purtarea mea rece din timpul drumului. Trebuia să-l *las* să creadă că sunt a lui şi că putea să-mi subjuge inima doar ridicând un deget. Să-l *las* să creadă că aveam să-mi trădez semenii şi patria doar ca să şed regină de-a

dreapta lui. N-avea decât să mă țină de mână tot restul drumului dacă avea chef, ca răsplată dreaptă pentru darul pe care mi-l oferise, singurul lucru pe care mi-l dorisem de la el: întoarcerea acasă. Acum îmi dispăruse până şi ultima mustrare de cuget că aveam de gând să-l ucid.

În original, după onomastica tradițională evreiască, cu sensul de *Rebecca, fiica lui Flek* (n. tr.).

Capitolul XIX

Erau în casă câțiva servitori care mergeau din când în când în cartierul evreiesc: slujnica Galinei, Palmira, când îşi dorea vreo bijuterie, obişnuia să şi-o caute pe la tarabele giuvaiergiilor din cartier. Fusese prea cu nasul pe sus ca să vorbească cu mine altfel decât cu nerăbdare, când stăpâna mea era fiica nu foarte dorită a soției dinainte a ducelui; toate danțurile care aveau loc în sălile de bal şi prin iatacuri, noi, servitoarele, le dansam între noi în odăile noastre înguste. Însă acum eram slujnica țarinei, care mă prețuia îndeajuns încât să trimită după mine, aşa că atunci când am ciocănit la uşa de la odaia-garderobă a ducesei, Palmira s-a ridicat de unde stătea şi lustruia giuvaierurile, a venit spre mine şi m-a sărutat pe obraji, întrebându-mă dacă nu eram obosită după călătorie, după care m-a pus să mă aşez pe scaunul ei, lângă peretele din partea opusă căminului din dormitor; a trimis apoi o slujnicuță să-mi aducă o ceaşcă de ceai. M-am aşezat bucuroasă lângă peretele încălzit şi mi-am băut tihnită ceaiul: vai, numai eu ştiam cât eram de obosită!

– Bancherul? m-a întrebat pe dată, când i-am pomenit numele Moshel. Nu ştiu unde locuieşte, dar sigur ştie intendentul. Ula! i s-a adresat apoi fetei. Mergi şi adu-ne nişte kruschiki[16] şi nişte cireşe, apoi dă-i de ştire lui panov Nolius că draga noastră Magreta s-a întors şi întreabă-l dacă n-ar vrea să ni se alăture la o ceaşcă de ceai: n-ar trebui s-o facem să alerge prin toată casa după o călătorie aşa istovitoare.

Încă un mic pas de dans din partea ei, întrucât îi plăcea să-l facă pe intendent să vină la *ea*, ceea ce în alte împrejurări nu s-ar fi întâmplat, însă acum eram şi eu acolo. Eram într-adevăr acolo, iar peretele îmi ținea de cald la spate şi eram prea în vârstă ca să-mi mai vină să dănțuiesc. Am stat şi mi-am băut în tihnă ceaiul şi am mai mâncat o ceşcuță plină de cireşe şi am mâncat un kruschik dulce şi

crocant, care mi se topea în gură, şi i-am mulţumit lui panov Nolius când a catadicsit să coboare şi să vina la ceai cu noi.

– Panov Moshel locuieşte la a patra casă de pe strada Varenka, a spus el rece şi bățos, când l-am întrebat de adresă. Înălțimea Sa are nevoie de un împrumut? Aş fi bucuros să-i pot fi de ajutor.

– Un împrumut? Cine, țarina? am zis, încurcată.

Irina pomenise despre un om din cartierul evreiesc, iar eu m-am gândit la unul dintre acei cămătari cu tarabe micuțe care se uitau pe sub ochelarii lor mici şi rotunzi la inelul de argint pe care-l aveai moştenire de la mama, apoi îți dădeau bani pe el. Îți dădeau mai nimic față de cât prețuia inelul pentru tine, dar acei bani puțini îți erau de trebuință chiar atunci, pentru că una dintre fetele care stătuseră încuiate cu tine în pivnița întunecată ore întregi se furişase afară ca să se întâlnească cu unul dintre ostaşii care ne eliberaseră, iar acum avea nevoie de doctor, care nu voia să vină decât pe mulți arginți, şi numai în miez de noapte. Asta însemna pentru mine cineva care dădea bani cu împrumut în cartierul evreiesc. Nu era o persoană cu care să aibă de-a face un duce sau o țarină.

Lui Nolius îi făcea plăcere că ştiam atât de puțin; eram eu slujnica țarinei, dar tot o bătrânică prostuță rămăsesem, care credea că lumea e alcătuită din lucruri mici, în vreme ce el era intendentul de încredere al ducelui. Aşa că şi-a mai lepădat din scorțoşenie, a luat un kruschik şi mi-a spus, mulțumit de sine şi atotcunoscător:

– Nu, nu, panov Moshel deține o bancă: e un om cu o avere respectabilă şi cu o bună reputație. El a ajutat la acordarea împrumuturilor pentru reconstruirea zidului de incintă al oraşului după război, cu o discreție desăvârşită. Înălțimea Sa ducele l-a primit aici în casă de opt ori în interes de afaceri, şi de fiecare dată a poruncit să fie tratat cu cel mai mare respect. Şi Moshel n-a încercat niciodată să folosească acest respect în favoarea lui. Vine mereu pe jos, nu cu trăsura; femeile din familia lui se îmbracă sobru şi el ține o casă nu prea mare. Niciodată nu ne-a cerut vreun favor în schimbul serviciilor sale.

Am crezut întotdeauna că zidul oraşului fusese ceva construit de ostaşi, nu cu bani, însă desigur, lucrarea trebuise plătită cumva; fusese nevoie de bani pentru piatră şi mortar, pentru mâncarea lucrătorilor şi pentru hainele îmbrăcate de ei, cât timp înălțaseră zidul, dar de câte ori mă gândisem la banii ceruți de o asemenea zidire, îmi închipuisem că banii veneau dintr-o vistierie bine ferecată, dintr-un cufăr plin cu aur, aşa cum numai un duce sau un țar puteau să aibă. Nici în ruptul capului nu mi-aş fi închipuit că banii veneau de la bătrânei liniştiți, înveşmântați în haine simple şi care nu mergeau cu trăsura.

Nolius s-a aplecat către mine ca să se asigure că înțelegeam că ceea ce avea să-mi spună era un lucru tainic, pe care numai cineva de importanța lui putea să-l ştie, şi a adăugat cu îngâmfare:

– I s-a dat de înțeles că, dacă se creştinează, i s-ar putea deschide anumite uşi.

Apoi a revenit pe locul lui şi a ridicat din umeri, cu palma deschisă.

– Dar a ales să n-o facă, iar Înălțimea Sa a fost mulțumit. L-am auzit spunând: „Mai degrabă mi-aş încredința treburile unui om care e mulțumit decât unuia care e flămând. Prefer să-mi asum riscuri pe câmpul de bătălie, nu în alte privințe.“ Însă l-aş recomanda cu căldură pe Moshel, dacă Înălțimea Sa țarina şi-ar dori niscai aranjamente financiare.

– O, nu! am spus. Nu, este vorba despre altceva, de o treabă de femei. Nepoata bancherului i-a făcut un dar pe care țarina îl prețuieşte mult şi vrea să întoarcă favorul cu ocazia nunții acesteia. Aşa că m-a rugat să fac rost de un dar.

Nolius părea nedumerit şi a schimbat o privire cu Palmira: desigur, amândoi credeau că încurcasem povestea, şi aveau dreptate: ştiam prea bine că zisesem ceva greşit. Dar nu-mi păsa. Povestea avea să rămână asta. Deja era una destul de ciudată.

– E vorba de un dar făcut înainte de nunta țarinei, am adăugat totuşi ca să le pară povestea mai puțin stranie.

Palmira n-a scos decât un „Ah!“ foarte delicat şi amândoi s-au hotărât pe dată să nu încerce să afle mai multe de la mine. N-avea nicio noimă să readucă la

viață zilele de demult când poate fuseseră amândoi grosolani față de mine când treceam cu Irina pe coridoarele castelului; zilele în care Irina şi cu mine locuiam în două odăiţe reci de la mansardă, cam prea sus în casă pentru o fiică de duce, şi când poate s-ar fi bucurat de orice mic dar pe care i l-ar fi putut trimite nepoata unui evreu: nepoata unui evreu clarvăzător, care fusese mai înțelept decât ei şi sădise o sămânță a recunoştinței care acum avea să înflorească.

– Da, desigur, trebuie să fie un dar de ținut minte, a spus hotărât Nolius.

Oricine o *recunoscuse* pe stăpâna mea avea să fie răsplătit, am băgat de seamă, pentru că, altfel, cei care o neglijaseră ar fi trebuit pedepsiți.

– Desigur, nu bijuterii şi nici bani. Poate ceva de folos în gospodărie…

– Ar trebui să-i cerem sfatul Editei, a spus Palmira, vorbind despre iconoama casei, iar Nolius a fost şi el bucuros s-o facă să vină, de vreme ce *el* se coborâse într-atât, aşa că Edita s-a înființat şi ea câteva minute mai târziu şi a băut şi ea ceai cu cireşe şi mi-a pus întrebări despre palatul țarului.

– E prea friguros pentru o femeie în vârstă, am spus. Şi peste tot, ferestre uriaşe! De două ori mai înalte decât peretele acesta, le-am spus arătând cu mâna, şi pereți la fel de lungi cât sala noastră de bal, şi asta numai în odaia noastră de culcare. Şase şemineuri duduind deodată, ca să nu înghețI de viu, şi totul poleit cu aur, totul: ferestrele, picioarele meselor şi baia, totul. E nevoie de şase slujnice să facă curățenie într-o asemenea odaie.

Au scos tustrei câte un suspin de plăcere, iar Edita i-a zis lui Nolius:

– Nu-l pizmuiesc pe cel care poartă de grijă unei asemenea case. Atâtea lucruri de care să se îngrijească!

Iar el a încuviințat din cap cu toată seriozitatea, amândoi crăpând, desigur, de invidie; dar, de vreme ce nu puteau avea ei înşişi pe cap toate grijile unei asemenea case, se consolau cel puțin, reamintindu-şi încântați că şi ei purtau de grijă unei case mari şi puteau înțelege mai bine decât oricine cât de greu era.

Toată discuția asta părea un pic copilărească, însă nu era chiar un lucru prostesc; ne dădea tuturor o scuză să zăbovim un pic mai mult şi să ne odihnim

laolaltă, în odaia încălzită de focul din spatele meu, unde tuspatru şedeam împreună, sorbind ceaiul fierbinte, oferindu-ne scuza de care aveam nevoie ca să nu fim luaţi drept slujitori leneşi, căci ducesa nu ţinea slujitori leneşi. Edita a mai sorbit o înghiţitură mică de ceai şi mi-a spus pe un ton gânditor:

– Ce părere ai de faţa aceea de masă, dragă Magreta? Îţi aminteşti, darul pentru nunta fetei de boier, de care nu s-a ales nimic? Era o piesă atât de frumoasă!

Îmi aminteam, cum puteam să nu-mi amintesc? Boierul era un nobil care luptase pentru duce, aşa că ducele voia un dar de nuntă cât mai generos. Celelalte femei aveau de lucru după puterile lor, adică ducesa şi doamnele din suita ei, şi odată cu anii am încetinit şi eu ritmul de lucru, cruţându-mi grijulie mâinile pe măsură ce Irina creştea; am spus: „Vai, am de cusut toate lucruşoarele fetei!“ şi m-am scuzat şi am cusut părţile pe care mi le-a trimis un pic mai încet decât i-ar fi plăcut, aşa că mi-a dat mai puţin de lucru. Însă Irina împlinea paisprezece ani în acel an, aşa că ne-au adus la uşa odăiţei noastre coşurile cu gogoşi de mătase, iar Edita ne-a spus zâmbind că sosise timpul ca Irina să înveţe să lucreze şi cu materiale fine; iar eu o puteam învăţa. Şi totul trebuia să fie gata într-o lună, *dragă Magreta*.

Astfel mi-a adus înapoi pe cap tot lucrul de care încercasem să-mi cruţ mâinile. Am tors fir de mătase singură până au început să mă doară ochii şi degetele, în orele lungi de noapte când fata mea dormea, pentru că de-acum se vedea limpede că n-o să fie frumoasă, cu faţa ei slabă şi palidă şi nasul ascuţit, şi mă temeam să nu se urâţească trebuind să-şi chinuie ochii şi să stea aplecată deasupra lucrului lângă foc, ba încă să sufere şi de lipsa de somn. N-avea să aibă parte de un măritiş grozav, credeam atunci, dar undeva tot putea să-şi afle cel puţin un cămin; poate alături de un bărbat mai în vârstă care să nu-i dea prea multă bătaie de cap, unde să aibă un dormitor care să nu se afle la capătul scărilor, într-o casă în care să fie stăpână. Şi acolo s-ar fi găsit un colţişor şi pentru mine, unde aş fi putut să moţăi lângă leagăn dacă ar fi venit pe lume un copilaş şi să împletesc doar lucruşoare mititele.

Am tors mătasea, apoi am împletit din ea cu croşetele cele mai subțiri lăstarii de viță şi florile de pe blazonul ducelui, aşa încât în fiecare zi de sărbătoare când aşterneau pânza pe masă aveau să se uite la ea şi să se gândească la patronul şi apărătorul lor, care le făcuse asemenea cinste. Apoi, da, nu s-a ales nimic din munca mea; în loc să vină o cununie, a venit o molimă. Fiica boierului a murit de friguri înainte de nuntă, băiatul s-a căsătorit cu o fată mai puțin influentă, iar rodul orelor de muncă şi al durerii resimțite de mine a fost împachetat în hârtie şi pus bine în dulapul ducesei pentru un alt prilej când avea să-i fie de trebuință asemenea dar.

– Îți mulțumesc, Edita, dacă vrei să primeşti mulțumirile mele, am spus.

Vorbele mele au *sunat* politicos, având şi ceva dintr-o scuză în ele, pentru că Edita nu fusese îndeajuns de chibzuită încât să mă ajute chiar ea puțin, să facă din fața de masă de mătase lucrul *nostru*. Astfel, data următoare când ducesa ar fi avut nevoie de un dar de seamă, n-ar fi avut de unde să scoată o față de masă împachetată în hârtie; de data asta, Edita singură avea să aibă grijă ca darul să fie gata, fără să mai aibă la îndemână o pereche de mâini libere în mansardă, pe care să le poată pune cu uşurință la lucru. Iar acum Irina avea un dar de oferit, un dar care îi era de trebuință pentru că îi păstrasem înfățişarea cât de cât frumoasă, în aşa fel ca tatăl ei să n-o lase uitată în odăile de sus, ca să ajungă o pereche de mâini libere, numai bune de pus la lucru de nevestele fraților ei; tatăl ei îi pusese o coroană pe părul negru-strălucitor, pe care eu i-l pieptănasem, şi o dăduse de soție unui demon.

– Bine, desigur, după câtă osteneală ți-ai dat cu lucrul, a spus Edita, mai uşurată acum că îi acceptasem scuzele; mi-au zâmbit cu toții uşurați, pentru că eram prea în vârstă şi obosită ca să dănțuiesc cu ei dansul prefăcătoriei şi să-i tratez de sus aşa cum s-ar fi cuvenit acum că stăpâna mea era țarină şi pentru că n-aveam să le cer prea mult în contul datoriilor vechi pe care aveau să mi le plătească; era prea greu să întoarcă acele datorii. Şi vai, chiar îmi doream să mă

strecor din nou în odăița de la capătul scărilor şi să-mi trag scaunul tare lângă puiul de foc din vatră şi să închid din nou uşa în urma mea. Dar era prea târziu.

Am terminat de băut ceaiul şi Edita mi-a adus fața de masă, iar Nolius mi-a făcut o mică schiță a străzilor, ca să ştiu unde se afla casa şi am mers sus cu ele. Ducele ieşise pe balcon cu Irina. Fețele lor privindu-se erau aidoma unor umbre întunecate, profilate pe cerul plumburiu din spatele lor, ca un model împletit în oglindă; ea era înaltă cum era şi el şi avea nasul ca al lui. Am plecat capul şi am zorit spre un ungher, aşteptând câteva minute până ce ducele a ieşit, lăsând-o singură.

– Îți mulțumesc, Magra, mi-a spus, cu mintea în altă parte, când s-a întors de pe balcon, uitându-se la fața de masă aruncată pe pat, dezvelită pe jumătate din hârtie.

A ridicat apoi cutia din lemn pentru bijuterii şi a deschis-o – pe fundul ei se aflau un lanț greu de argint şi douăsprezece lumânări turtite, din cea mai curată ceară albă –, după care a aşezat fața de masă deasupra celorlalte în cutie. A atins-o cu degetele, dar nu i-a dat atenție; nu-i stătea mintea la fețe de masă, nici la firul de mătase şi la timpul de care era nevoie să uneşti toate firele într-o față de masă. N-a trebuit niciodată să se gândească la asta. Am lăsat-o să doarmă nopțile, aşa că acum se putea gândi în voie la coroane şi demoni, fiindcă avea de ales între a se gândi la ele şi a muri.

A închis cutia chiar când intra țarul însoțit de o liotă de servitori: venise să-şi schimbe straiele. A privit-o pe Irina cu răceală.

– Mai ai şi altceva de purtat? a întrebat, trântindu-se într-un jilț şi întinzându-şi picioarele unul după celălalt.

Slujitorii i-au tras cizmele din picioare, apoi s-a ridicat şi s-a postat în mijlocul odăii, neschițând nici măcar un gest în timp ce ei se agitau să-i scoată haina, cingătoarea, cămaşa şi pantalonii, totul.

– Mai este rochia albastră, i-am şoptit Irinei, vorbind despre rochia pe care o cususem de curând pentru ea.

Fusese dată deoparte în pripa nunții: nu a putut fi terminată la timp ca să ajungă în lada de zestre a miresei şi nu era cu adevărat îndeajuns de strălucitoare pentru o țarină; lucrasem la ea vrând s-o aibă de purtat la masa tatălui ei, să-i pun în valoare coada groasă împletită şi să-i pun nițică culoare în obraji. Însă ea a plecat cu tot cu ladă, într-o sanie cu țarul, iar eu am rămas în urmă, singură în odăițele reci. Şi am ştiut că în curând aveau cel puțin să aducă una–două slujnice să împartă odaia cu mine, dar speram măcar să mă lase să rămân acolo, aşa că am scos rochia albastră şi am continuat să lucrez la ea, deşi mă dureau mâinile, plănuind s-o croiesc pentru ducesă – cu aşa ceva în mână aş fi putut să cobor, ca să i-o dau Palmirei s-o pună undeva unde ducesa s-o vadă şi să-i placă atât de mult, speram eu, încât să-mi îngăduie să cos la ea mai departe. Aşa că acum rochia era terminată.

Irina a încuviințat din cap. Nu m-am dus eu după rochie. Am ieşit şi am găsit o slujnicuță căreia i-am spus să aducă rochia de sus, din odăițele friguroase, iar ea s-a supus de îndată, pentru că acum eram îndeajuns de importantă încât să petrec o oră la ceai cu Palmira, cu Nolius şi cu Edita. Am intrat la loc în odaie şi Irina era ieşită din nou pe balcon, privind cu luare-aminte pădurea, în timp ce țarul stătea gol în fața căminului, refuzând ba o haină, ba o cămaşă , ba o tunică, din sacii şi cuferele cu haine, clădite unele peste altele ca o mică cetățuie ridicată în mijlocul încăperii. Desigur, nu-i păsa de niciunul dintre noi, dar nu pentru că eram servitori: nici chiar Galina sau ducele n-ar fi stat la nesfârşit dezbrăcați în fața unei oglinzi scotocind prin garderoba lor până la ultima cămaşă, ca şi cum nu trebuiau, în adâncul sufletului, să se ruşineze de goliciunea lor şi să se acopere. Dar țarul stătea proțăpit acolo ca şi cum ar fi putut ieşi aşa din odaie, apărând la fel de uşor gol în fața ochilor cuiva ca şi cum ar fi purtat straie pe el; de parcă îşi dădea atâta osteneală cu veşmintele doar pentru plăcerea dată de frumusețea lor, iar dacă nimic nu-l mulțumea, n-avea să-i pese nici cât negru sub unghie, făcându-i pe toți să se jeneze şi să nu se uite la el sau să pretindă că nu stă gol dinaintea lor.

Însă pentru Irina am pregătit un paravan, făcând pentru ea un locşor ferit în colțul încăperii, iar slujnica a venit cu rochia albastră şi împreună am ajutat-o pe Irina să o îmbrace, acolo în întunericul de după paravan. După ce am terminat cu îmbrăcatul, am pliat şi am scos paravanul, iar țarul era în sfârşit aproape îmbrăcat: purta o haină de catifea roşie şi o tunică roşie brodată cu fir de argint, iar slujitorii îl încălțau acum cu pantofi fini, cu dungi roşii de pietre prețioase incrustate printre cusături. S-a ridicat şi s-a întors, privind-o pe Irina cu o neplăcere vie şi rece. Ne-a poruncit tuturor servitorilor să ieşim, şi am fost nevoită să ies. Am privit-o preț de o clipă din uşă, dar nu arăta speriată; stătea în picioare înfruntându-l cu privirea, fata mea calmă şi liniştită, şi nimic din ce simțea şi gândea nu i se citea pe față.

Au ieşit amândoi din odaie, puțin mai târziu, şi rochia nu mai arăta ca la început; era mai largă şi mai bogată, iar albastrul din ea căpătase nuanțe, de la albastru-aprins în talie până la cenuşiu pe linia tivului, cu o cascadă de mici jupe revărsate de sub el şi cu broderie de argint reliefând fiecare margine împodobită cu pietre prețioase roşii, care parcă îmi făceau cu ochiul, pietre pe care cu niciun chip nu le cususem eu pe rochie. Irina ducea în mâini cutia de bijuterii, iar mânecile lungi ale rochiei se preschimbaseră în voal subțire de vară, încărcat şi el de pietre roşii, într-un model de linii răsucite, de parcă țarul ar fi împrăştiat stropi de sânge peste ea, scurşi din haina lui roşie. Mi-am încrucişat brațele şi am coborât ochii când au trecut pe lângă mine, ca să n-o văd. Eu croisem rochia la fel cum țesusem şi fața de masă, cu durere şi multă trudă, şi ştiam prea bine cât de mult din fiecare pusesem în lucrarea mea. Aşa că aveam idee cât ar fi costat rochia în care o îmbrăcase acum țarul şi nu voiam să ştiu cum anume fusese plătit un asemenea preț.

#

Wanda şi Serghei au coborât să ajute la pregătirile de nuntă. M-au întrebat dacă nu vreau să cobor şi eu, dar nu voiam. Era atâta gălăgie şi atât de multă lume. Nu ştiam că sunt atât de mulți oameni pe lume. Aşa că am zis doar „Nu,

nu, nu!“ şi n-au mai insistat. Dar soarele cobora spre asfinţit şi am început să mă simt oarecum prost singur în odaie. Eram singur-singurel, n-aveam nici măcar caprele cu mine, iar Wanda şi Serghei ieşiseră. Dar dacă plecaseră iarăşi de tot? Dacă cineva venise să-i caute, iar ei au trebuit să fugă din nou? Iar aici în casă, la catul de sus, nu era nimeni. Am deschis fereastra, am scos capul pe geam şi am privit jos, în stradă. Am auzit zgomote puternice venind de acolo. Erau o mulţime de oameni buluciţi în jurul casei şi de asemenea câţiva cai. Dar jos în stradă era deja întuneric, deşi în fereastra mea încă bătea soarele, şi n-am putut zări faţa nimănui. Nu i-am putut zări pe Wanda şi pe Serghei. Am zărit o femeie cu părul bălai, dar nu eram sigur că era sora mea.

Am vârât capul înapoi în odaie, dar casa devenise atât de gălăgioasă şi de plină de lume, încât am auzit acelaşi soi de zgomot şi după ce am închis fereastra. Intra în odaie prin cămin şi pe sub uşă. Zgomotul a crescut tot mai tare, apoi a început să cânte muzica. Era o muzică gălăgioasă şi oamenii dănţuiau în ritmul ei. Simţeam asta în picioare, nu cu urechile. M-am aşezat pe pat şi mi-am acoperit urechile, dar tot simţeam gălăgia urcând ca un zvon în întreaga casă.

Şi zgomotul a continuat. De-acum era întuneric de tot afară şi îmi era frică – de ce-ar fi rămas Wanda şi Serghei într-aşa o gălăgie dacă nimic rău nu-i forţa să stea? Am rămas chircit, cu genunchii la gură şi cu mâinile la urechi. Apoi am auzit o bătaie în uşă. Nu am spus „Intră“, pentru că ar fi trebuit să-mi iau mâinile din jurul capului. Însă panova Mandelstam a intrat oricum.

– Eşti bine, Stepon? a zis ea.

A întrebat cu toată bunătatea de care era în stare, dar nu eram convins că aşa e. Mintea îi stătea la altceva. Văzând însă că nu răspund şi nici nu ridic capul, a început să se îngrijoreze, după care s-a dus şi a luat lumânarea arzând pe care o lăsase pe masă pentru noi şi a smuls câteva bucăţele de ceară din ea şi a suflat peste ele până ce şi-au pierdut fierbinţeala, după care a spus:

– Uite, Stepon, pune-ţi bucăţelele astea de ceară în urechi.

M-am gândit să încerc. Am întins mâna doar un pic, cât să ajung să iau bucățica de ceară. Era încă moale şi caldă. Mi-am pus-o în ureche şi a intrat cu un mic sfârâit, după care n-a mai fost aşa de caldă şi zgomotul nu s-a mai auzit aşa de tare pe partea cu urechea astupată. Încă mai simțeam gălăgie în trup, dar nu se mai auzea atât de tare. Asta m-a bucurat, aşa că am luat şi cealaltă bucățică de ceară, ceea ce m-a ajutat să nu mai aud zgomotul.

Panova Mandelstam mi-a pus mâna pe cap şi m-a mângâiat. Mi-a plăcut atingerea mâinii ei. Dar deja se gândea iar la altcineva. S-a uitat de jur împrejur prin odaie de parcă ar fi căutat pe cineva, îngrijorată de lipsa ei.

– Wanda şi Serghei sunt bine? am întrebat, pentru că mă făcea să-mi reamintesc de propria-mi îngrijorare.

Fusesem atât de bucuros că nu se mai aude gălăgia încât uitasem de griji pentru o clipă.

– Da, sunt jos, a spus panova Mandelstam.

Glasul i se auzea caraghios şi îndepărtat din pricina boțurilor de ceară din urechi, dar încă puteam înțelege ce spune.

Aşa că m-am bucurat din nou, uitând de griji, însă ea era încă îngrijorată, aşa că am întrebat-o:

– Ce anume căutați?

A rămas în picioare, privind de jur împrejur prin odaie, apoi s-a uitat la mine.

– Ştii, am uitat. Ce prostie, nu-i aşa?

A zâmbit, dar era un zâmbet căznit. Nu venea din inimă.

– Nu vrei să cobori ca să mănânci nişte picromigdale?

Nu ştiam ce e aceea o picromigdală, dar m-am gândit că, dacă cineva poate coborî în mijlocul gălăgiei ca să mănânce aşa ceva, atunci n-aveau cum să fie rele, şi mi-a părut rău că n-aveam cum să o ajut să caute ce anume uitase.

– Bine, am spus. O să încerc.

Mi-a întins mâna, i-am luat-o şi am coborât împreună. Gălăgia se auzea tot mai tare, dar nu atât de tare cât mă temusem eu. Cu cât ne apropiam de ea, cu

atât înceta să fie doar o bătaie continuă pe care o simțeam îndărătul dinților. Acum puteam auzi muzica şi oamenii cântând cu cuvinte, chiar dacă ceara mă împiedica să le înțeleg. Se auzea de parcă toată lumea era fericită. Panova Mandelstam m-a dus într-o încăpere mare: mare şi ticsită de bărbați. M-am speriat din nou, pentru că unii dintre ei erau roşii la față, gălăgioşi şi miroseau a băutură, dar nu erau mânioşi. Zâmbeau şi hohoteau de râs şi dănțuiau laolaltă, ținându-se de mâini şi alcătuind un cerc, deşi nu era tocmai un cerc, fiindcă odaia nu era îndeajuns de mare, aşa că se înghesuiau şi se călcau pe picioare, dar asta nu părea să-i deranjeze. Mi-am amintit cum a fost când ne-am ținut strâns de mâini în odaie, eu, Wanda şi cu Serghei – şi m-am simțit la fel ca bărbații dănțuind. Serghei era printre ei, iar în mijloc dănțuia un bărbat tânăr şi toți ceilalți făceau cu rândul ca să intre în cerc şi să se prindă în dans cu el.

Am trecut în încăperea următoare, plină de femei dănțuind, cu o fată în mijloc, îmbrăcată într-o rochie roşie cu desene din argint strălucitor, purtând un voal lung până-n pământ, râzând, şi tare drăguță. Panova Mandelstam m-a dus lângă o masă de la perete unde erau scaune libere şi pe ea era o tavă plină de prăjituri coapte de cineva, moi, dulci şi pufoase ca nişte norişori, şi mi-a pus tava în față şi mi-a dat şi altceva de mâncare, atât de multă mâncare: felii groase de carne fragedă cum nu mai mâncasem niciodată, care se numea pastramă de vită, după cum am aflat de la ea, pui fript şi peşte, cartofi şi morcovi, găluşte şi legume mici, verzi, lângă o bucată zdravănă de pâine proaspăt rumenită. M-am aşezat acolo şi am mâncat pe săturate şi toată lumea era fericită, şi tot fericit mă simțeam şi eu, în afară de faptul că lângă mine stătea panova Mandelstam, care nu era fericită. Se tot uita de jur împrejur prin încăpere în căutarea a ceva numai de ea ştiut, iar acel ceva sau cineva lipsea. Oamenii tot veneau şi-i vorbeau, iar când stătea de vorbă cu ei îşi lua o clipă gândurile de la ce o măcina şi uita ce anume caută, dar când rămânea iar singură, îşi reamintea şi începea să caute din nou cu privirea.

– Unde e Wanda? am întrebat-o.

– Wanda e la bucătărie, drăguță, ajută la pusul mâncării pe mese, a spus panova Mandelstam şi am văzut-o când mi-a arătat-o, de unde am înțeles că nu pe Wanda o căuta.

A privit-o apoi pe mireasă cum dansa iarăşi în mijlocul cercului şi s-a sforțat să zâmbească, dar nu putea cu niciun chip.

Toți nuntaşii au prins să bată din palme împreună, iar bărbații au intrat în încăpere cu mirele în frunte. Au început cu toții să se ridice de pe scaune şi să le împingă, împreună cu mesele, către marginile sălii, iar femeile au făcut loc în cercul lor, în aşa chip încât să încapă şi bărbații acolo. Unul dintre bărbați a luat un scaun pe care nu şedea nimeni şi l-a pus în mijlocul cercului, iar mirele s-a aşezat pe el. Una dintre femei a pus alături un scaun liber pentru mireasă. Am aşteptat să văd ce aveau să facă, dar n-au făcut nimic. S-au oprit dintr-odată, pentru că s-a auzit o bătaie puternică în uşă.

În încăpere era un zgomot asurzitor. Toată lumea cânta, râdea şi vorbea atât de tare, că nu te puteai înțelege cu altcineva decât strigând, pentru că altfel nu te puteai face auzit, pe deasupra mai cânta şi muzica. Dar bătaia în uşă a răsunat mai tare decât toate zgomotele. S-a auzit atât de tare şi de aspru, încât a trecut prin boțurile de ceară pe care le aveam în urechi şi le-a făcut să cadă pe podea. Dar zgomotul din încăpere nu m-a mai tulburat fără dopurile de ceară, pentru că după ciocănitură nu s-a mai auzit nici musca în jur. Nimeni n-a mai scos un cuvânt. Şi muzica s-a oprit.

Într-o latură a încăperii se aflau două uşi mari, care dădeau în curte: de acolo se auzise bătaia asurzitoare. După o clipă, s-a auzit încă o ciocănitură. Am simțit-o la fel cum simțisem muzica, urcând prin casă spre odaia de sus. Cu un zgomot surd întru totul asemănător. Bătaia în uşă mi-a răsunat până în oase şi m-a făcut să mă tem.

Atunci panova Mandelstam a sărit în picioare şi a alergat de-a lungul încăperii, dându-i pe oameni la o parte, iar panov Mandelstam şi-a croit şi el drum printre bărbați şi, ajungând amândoi lângă uşi, au tras cu putere de ele. Nu i-a oprit

nimeni. Am vrut să strig *nu*, *nu*, dar n-am putut scoate niciun sunet. Am vrut să stau cu capul plecat, dar m-am temut că mi-aş fi închipuit ceva mai rău decât orice urma să se întâmple.

Dar n-a fost să fie aşa. La uşă erau Străvechii.

Serghei şi Wanda erau lângă mine. Au venit lângă mine când au auzit bătaia în uşă, iar acum stăteau în preajma mea. Serghei ţinea o mână pe spătarul scaunului meu. Era aşa de înalt că putea vedea peste capetele celorlalţi. L-am auzit răsuflând din rărunchi şi mi-am închipuit că-i era frică. Şi mie îmi era frică. Tuturor le era frică.

Erau Străvechii. Doi dintre ei, mai precis, cu coroane pe cap, un rege şi o regină. Şi ei se ţineau de mână. Regele era la fel de înalt ca Serghei. Regina nu era la fel, dar coroana îi era atât de mare, încât o făcea să câştige în înălţime. Era cu totul şi cu totul din aur, iar rochia pe care o purta era albă cu auriu. S-au oprit în prag şi toată lumea a încremenit.

Atunci un bărbat a ieşit din mulţime. Era bătrân şi avea barba şi pletele albe. S-a oprit dinaintea Străvechilor şi le-a spus:

– Eu sunt Aron Moshel. Aceasta este casa mea. Cu ce vă pot fi de folos?

Străvechii s-au tras înapoi la auzul numelui şi l-au privit cu luare-aminte. M-am speriat că regele avea să-i facă rău. Am crezut că avea să-l atingă cu mâna şi că bătrânul ar fi căzut lat pe podea, aşa cum a zăcut Serghei în pădure, de parcă nu mai avea suflare de viaţă într-însul. Însă regele Străvechi i-a răspuns:

– Am venit aici poftiţi şi ca urmare a unei făgăduieli ţinute, ca să dănţuim la nunta verişoarei reginei mele.

Vocea lui a sunat precum o ramură de copac ce se rupe sub greutatea gheţii. Apoi şi-a întors capul către regina lui şi panova Mandelstam a scos un strigăt, iar regina s-a întors şi a privit-o. Abia atunci mi-am dat seama că regina nu era deloc unul dintre Străvechi. Era doar o fată cu o coroană pe cap, care plângea, şi panova Mandelstam a început şi ea să plângă, după care m-am gândit că fata

trebuie să fie fiica ei, iar în cele din urmă mi-am amintit de-a binelea: panova Mandelstam avea o fiică. Avea o fiică cu numele Miryem.

Toată lumea era încă tăcută, dar bătrânul, panov Moshel, le-a zis:

– Atunci intrați, fiți bine-veniți şi bucurați-vă împreună cu noi!

Şi iar am strigat în gând *nu*, *nu*, dar nu era casa mea; era casa lui, iar regele Străvechi a intrat cu Miryem. Se găseau două scaune libere cu fața către dansatori şi s-au aşezat pe ele. Chiar după ce neobişnuiții oaspeți au luat loc, tăcerea a stăruit şi nimeni nu s-a mişcat cu un pas. Însă panov Moshel s-a întors către muzicanți şi le-a strigat aspru şi apăsat:

– Suntem la nuntă aici. Cântați! Cântați o horă!

Atunci muzicanții au început să cânte cu sfială, iar el a prins să bată din palme după muzică, întorcându-se cu fața către oaspeții din sală ca să-l vadă bătând din palme; apoi încet-încet toată lumea a bătut din palme şi din picior, de parcă încercau să facă un zgomot pe potriva bătăii în uşă de mai înainte.

N-am crezut că aşa ceva era cu putință. La urma urmei, eram doar oameni. Dar muzicanții au pornit să cânte din ce în ce mai tare şi toată lumea le-a ținut isonul, iar cântecul a răsunat tot mai tare şi cei din jurul nostru s-au ridicat ca să se alăture celor care cântau în picioare. Apoi cu toții s-au prins de mâini şi au început să dănțuiască din nou: copii mai mici decât mine s-au ridicat şi au intrat în dans, şi la fel au făcut şi oaspeții foarte bătrâni: au rămas pe margine bătând din palme, dar dansatorii s-au prins în horă, făcând cercuri largi, cu mare repeziciune: un cerc de bărbați şi unul de femei. Mirele şi mireasa dansau şi ei înăuntrul cercurilor, ca şi cum restul dansatorilor îi apărau de o primejdie din afară.

Oamenii care alcătuiau cercurile au păşit toți către mijlocul sălii, ridicându-şi mâinile în acelaşi timp, după care au refăcut cercurile. Toată lumea dănțuia, în afară de mine, de Wanda şi de Serghei: stăteam deoparte, privind un pic temători, iar de cealaltă parte a cercului, regele Străvechi şi Miryem stăteau şi ei pe scaune, privindu-i pe dansatori. Regele încă o ținea de mână. Cercul

dansatorilor s-a apropiat de noi, plin de oameni ciudați pe care nu-i cunoşteam, apoi am zărit-o pe panova Mandelstam venind spre noi, dând drumul mâinii femeii lângă care dănțuia ca să ajungă lângă noi, şi Wanda a apucat-o de mână.

Panov Mandelstam venea şi el spre noi, în celălalt cerc. Dar eu nu voiam să intru în cerc. Voiam să mă ascund sub masă şi să stau deoparte. Dar panova Mandelstam ne făcea semn să intrăm în horă; voia să ne ridicăm şi să întregim cercul dansatorilor, dar mie îmi era frică şi nu voiam să mă ridic, dar Wanda s-a ridicat şi a intrat în cerc şi nu o puteam lăsa singură, aşa că, atunci când panov Mandelstam mi-a întins mâna, i-am prins-o şi i-am întins mâna mea lui Serghei. Şi am intrat şi noi în dans.

Astfel toată lumea din sală s-a prins în horă, în afară de regele Străvechi şi de Miryem. Dar cercul se rotea fără contenire, iar panova Mandelstam a ajuns lângă Miryem şi i-a întins mâna. Nu voiam să facă asta, nu voiam să dănțuiesc alături de rege şi de regina lui, chiar dacă era fiica panovei Mandelstam. Dar ea i-a întins mâna şi Miryem i-a luat-o, după care s-a ridicat şi a fost trasă în cerc, iar regele nu i-a dat drumul din mână. Aşa că s-a ridicat şi el şi a intrat lângă ea în cercul dansatorilor.

S-a întâmplat ceva ciudat când regele a început să danseze. Ne mişcam cu toții în două cercuri, dar cumva, după ce el a intrat în dans, cercurile s-au preschimbat într-unul singur, cu toți dansatorii prinşi în joc în el, iar eu o țineam de mână pe Wanda, deşi nu-i dădusem drumul de mână panovei Mandelstam. Şi pe măsură ce ne învârteam în cerc, toți bătrânii din afara lui au început să intre şi ei în horă şi să danseze, în ciuda vârstei înaintate, iar copiii dănțuiau şi ei chiar dacă nu erau îndeajuns de înalți încât să ajungă să ne prindă de mâini.

Şi era loc destul pentru toată lumea, chiar dacă până atunci ne cam îngrămădiserăm. Nu ne mai aflam înăuntru, în încăpere. Nu se mai găsea niciun tavan deasupra noastră. Eram afară, într-o poieniță înzăpezită, înconjurați de arbori albi, precum copacul coliliu al mamei, şi un cer cenuşiu închipuind un

cerc deasupra capetelor noastre, de nu mai ştiam dacă e zi sau noapte. Eram prea prins în joc ca să-mi mai fie frică sau frig. Nu ştiam paşii de dans şi nici cuvintele cântecului, dar nu conta, pentru că mă ajutau ceilalți din cerc şi mă trăgeau după ei; ce conta era faptul că noi toți ne hotărâserăm să fim împreună acolo.

Mirele şi mireasa se aflau tot în mijlocul cercului, aşezați pe scaune. Se țineau strâns de mâini. Ne-am apropiat de ei în paşi de dans, apoi ne-am îndepărtat iar şi câțiva bărbați au ieşit din cerc, dar nu ca să părăsească hora. Au mers hotărâți în mijloc, s-au aplecat şi au apucat bine de scaunele mirilor, apoi le-au ridicat în aer cu tot cu mire şi cu mireasă şi au început să se învârtă cu ele, mişcându-le în sus şi-n jos, cântând cu foc acelaşi cântec. Cântecul s-a auzit apoi atât de tare, încât a răsunat mai puternic decât bătaia în uşă a regelui. Atât de tare se auzea că l-am simțit trecându-mi prin trup, dar nu m-a înspăimântat cum o făcuse bubuitura în uşă. Şi nu mă deranja să simt cântecul înăuntru. Simțeam cum inima îmi bate într-un glas cu el şi nu puteam să răsuflu, dar eram fericit. Toată lumea dănțuia. Chiar şi copacii dănțuiau, legănându-şi crengile, iar frunzele lor scoteau un zvon ca un cântec.

Am dănțuit mai departe, din ce în ce mai iute, dar n-am obosit deloc. Bărbații care purtau scaunele au obosit în schimb, dar le-au sărit în ajutor alți bărbați, continuând să poarte în cerc scaunele cu mirele şi mireasa. Chiar şi Serghei a dat o mână de ajutor, l-am văzut ducându-se să ridice un scaun, după care s-a întors la locul lui. Dănțuiam fără contenire şi nimeni nu voia să se oprească. Dănțuiam fără preget sub cerul cenuşiu şi mi-am închipuit că poate aveam să dănțuim pentru totdeauna, însă cerul a început să se întunece.

Dar nu era acel soi de întuneric adus de asfințit. S-a făcut întuneric ca atunci când se risipesc norii într-o noapte de iarnă, mai întâi câțiva fiind îndepărtați de vânt, lăsând în urmă un crâmpei de senin, apoi tot mai mulți şi mai mulți, până ce deasupra capetelor ne-a apărut un cer de noapte cu desăvârşire senin, cu stele strălucind puternic, dar nu erau stelele unui cer de primăvară; erau stelele iernii, nespus de lucitoare, sclipind pe cerul întunecat, şi toată zăpada dimprejur şi

florile albe ale copacilor colilii le-au sclipit parcă în semn de răspuns. Am oprit dansul şi am privit stelele împreună, dar nu ne mai aflam afară, eram din nou în sala mare, şi toată lumea râdea şi bătea din palme, pentru că făcuserăm împreună un cântec. În pofida regelui Străvechi, în ciuda iernii, făcuserăm un cântec.

Apoi s-a auzit un zgomot asurzitor, ca un clopot de biserică, doar că foarte aproape, trecând prin uşă, şi toată lumea s-a oprit din râs. Era un clopot care începuse să bată de miezul nopţii. Ziua se terminase, la fel şi cântecul nostru. Muzica s-a oprit. Nunta se isprăvise, dar regele Străvechi era încă acolo. Făcuserăm împreună un cântec în pofida lui, dar asta nu l-a putut alunga. Stătea în picioare în mijlocul încăperii şi încă o ţinea pe Miryem de mână.

S-a întors spre ea şi i-a zis:

– Să mergem, Doamnă, dansul s-a sfârşit.

Când a glăsuit, toată lumea din încăpere s-a îndepărtat de el, aproape lipindu-se de pereţi. Eu şi Serghei am vrut să ne îndepărtăm de asemenea, dar Wanda ne-a tras de mână şi am rămas pe loc.

Panova Mandelstam încă o ţinea pe Miryem de cealaltă mână, şi o ţinea strâns, şi n-avea de gând să se dea la o parte. Stătea acolo lângă fiica ei şi nu se mişca în ruptul capului, iar panov Mandelstam o ţinea şi el de o mână, iar Miryem nu voia să le dea drumul la mână cu niciun chip. Regele i-a privit pe toţi trei şi s-a încruntat cu toată faţa, iar sprâncenele sale erau ca nişte ţurţuri ascuţiţi şi strălucitori. A spus:

– Daţi-i drumul, muritorilor, daţi-i drumul! Un dans de o noapte a scos de la mine, atât. Nu vă mai agăţaţi de ea. Acum e doamna mea şi nu mai aparţine lumii încălzite de soare.

Dar panov Mandelstam şi panova Mandelstam s-au ţinut dârji de fiica lor. Panova Mandelstam îl privea stăruitor pe regele Străvechilor, iar faţa ei era palidă şi suferindă şi nu scotea niciun cuvânt; doar clătina uşurel din cap. Regele a ridicat mâna, dar Miryem a strigat „Nu!“ şi a încercat să-şi smulgă mâna din mâna panovei Mandelstam, dar panova Mandelstam nu voia s-o lase, apoi uşile

din latura încăperii s-au deschis iarăşi, atât de tare încât oaspeţii aflaţi în vecinătatea lor au trebuit să se ferească iute din calea lor. Uşile deschise s-au izbit de perete, scoţând un zgomot asurzitor.

În prag a apărut încă un rege, împreună cu regina lui. Numai regina purta coroană pe cap, dar am ştiut că şi el e cap încoronat, pentru că erau ţarul şi ţarina, pe care îi văzuserăm gonind în sanie chiar în aceeaşi zi, trecând înaintea noastră pe porţile oraşului, după ce aşteptaserăm la rând o grămadă de timp. Iar ţarul s-a uitat prin sală şi, dând cu ochii de Străvechi, a izbucnit într-un hohot de râs, un râs cum numai focul poate scoate, iar regele Străvechi a rămas nemişcat.

– Irina, Irina, a spus ţarul, ţi-ai ţinut făgăduiala, regele iernii este aici! Dă-mi lanţul!

Ţarina a deschis cutia, din care a scos un lanţ de argint şi i l-a întins, iar el a înaintat spre mijlocul încăperii, dezvelindu-şi dinţii. Nimeni nu a stat în calea lui. Ne-am lipit cu toţii de pereţi, cât mai departe din calea lui.

Însă regele Străvechilor a spus dintr-odată cu glas fioros:

– Crezi că mă poţi prinde atât de uşor, ucigaşule? Nu ţi-am mai văzut chipul până acum, dar te ştiu după nume, *Cernobog*[17].

A făcut un salt înainte şi a apucat lanţul cu amândouă mâinile drept la mijloc. Un şirag îngheţat a ieşit la iveală pe toată lungimea lanţului, ţurţuri lungi şi ascuţiţi crescând parcă pe el ca sub bătaia unui viscol ivit din senin, iar gheaţa a cuprins mâinile ţarului, urcându-i spre umeri. A scos un urlet şi a scăpat lanţul. Regele l-a izbit de podea cu zgomot, apoi l-a lovit pe ţar cu dosul palmei.

Taica mai obişnuia să mă lovească aşa, la fel şi pe Wanda şi chiar pe Serghei, iar taica fusese mare şi puternic şi, de câte ori mă lovea pe mine, doar cădeam lat pe podea. Însă, când regele Străvechi l-a lovit pe ţar, a fost ca şi cum ar fi lovit o păpuşă de paie. Picioarele ţarului au zburat prin aer şi, chiar după ce a atins podeaua cu o bufnitură, trupul i s-a rostogolit pe jos până ce s-a izbit de estrada muzicanţilor, răsturnând câteva instrumente într-un talmeş-balmeş de sunete desperecheate.

Am crezut că țarul a murit, vezi bine, după o asemenea lovitură. Când taica a ridicat vătraiul s-o lovească pe Wanda, am crezut că avea s-o omoare dacă ar fi izbit-o cu el, dar nici măcar cu vătraiul n-ar fi putut-o lovi îndeajuns de tare încât să i se rostogolească trupul prin încăpere. Dar țarul nu era mort. Nici măcar nu rămăsese la podea, bucuros că a scăpat cu viață şi încercând să se ascundă ca să nu mai primească altă lovitură. Ba chiar s-a ridicat la loc în picioare. Nu doar stătea în picioare, ci se mişca înainte într-un fel ciudat, legănându-se, iar din gură îi curgea sânge, înroşindu-i dinții, şi a început să şuiere spre rege, iar pe când şuiera, sângele a început să-i fumege şi flăcări i-au țâşnit pe gură, iar ochii îi erau de un roşu-aprins.

– Ieşiți afară! a strigat deodată țarina. Ieşiți cu toții, fugiți, părăsiți casa!

Atunci nuntaşii s-au ridicat să iasă cu toții, de parcă primiseră dezlegare. Toată lumea a început să părăsească sala. Unii au trecut în fugă pe lângă ea, ieşind pe uşile larg deschise în curte, alții au ieşit pe uşa care dădea în încăperea unde începuse dansul bărbaților, iar o parte au fugit prin bucătărie. Tot prin bucătărie au fugit şi mirii, mână în mână. Copiii au fost luați pe sus, iar bătrânii au fost ajutați să iasă şi dânşii. Cu toții părăseau casa în cea mai mare grabă.

Am crezut că poate-ar trebui să ne adăpostim şi noi, dar Wanda nici n-a vrut să audă. Miryem încerca s-o înduplece pe panova Mandelstam să iasă cu ceilalți, dar femeia n-avea de gând să plece. Se ținea strâns cu amândouă mâinile de mâna fiicei ei şi nu era chip să-i fie descleştate.

– Tată, te rog! Mamă, o să te omoare! a spus Miryem.

– Mai bine să murim decât aşa! a strigat panova Mandelstam către Miryem.

– *Plecați*, *fugiți!* striga şi panov Mandelstam, încercând să-şi cuprindă fiica pe după umeri.

Iar Miryem a clătinat din cap, s-a întors şi a strigat tare;

– Wanda! Te rog, Wanda, ajută-mă!

Aşa că eu şi cu Serghei n-am avut cum pleca, fiindcă Wanda a alergat spre dânsa. Miryem şi-a împins mama în brațele Wandei şi i-a spus:

– Te rog, ia-o de-aici!

– Nu! a spus răspicat panova Mandelstam, ținându-se la fel de strâns.

Mi-am dat seama că Wanda era pusă în încurcătură. Voia să facă, pe de o parte, ce-i cerea Miryem, şi pe de cealaltă, ce voia panova Mandelstam. Îşi dorea la fel de mult să le mulțumească pe amândouă şi din pricina asta nu putea părăsi încăperea. Şi nici eu n-o puteam părăsi, pentru că n-aveam cum să-i las pe Wanda şi pe Serghei singuri acolo.

Cât timp Miryem şi mama ei s-au ciondănit în privința plecării, țarul şi regele Străvechilor s-au luptat mai departe. Însă țarul nu se lupta ca un țar. Îmi închipuisem că un țar luptă cu sabia. Serghei îmi spusese mai demult poveşti despre cavaleri care ucideau balauri, poveşti auzite de el de la mama. Odată, un cavaler a trecut călare pe drum pe lângă casa noastră. Eu eram cu caprele la păscut şi l-am zărit venind de la depărtare. Nu l-am văzut cu sabia trasă din teacă, dar am alergat în lungul drumului ca să-l pot vedea cât mai mult. Şi l-am văzut destul de bine, pentru că nu mergea foarte repede. Avea sabie, avea armură şi doi băieți care îl însoțeau, ducând de căpăstru un cal de schimb şi un catâr încărcat cu bagaje. După ce l-am văzut şi am aflat ce anume este un cavaler, am început să mă lupt în joacă cu sabia pe câmp, când păşteam caprele, doar că sabia mea era un băț, iar eu mă prefăceam că e o sabie adevărată.

Credeam că un țar era aidoma unui cavaler, doar că avea o armură mai strălucitoare şi o sabie mai mare, dar țarul din încăpere nici măcar nu purta armură. Era înveşmântat într-o haină de catifea roşie, care fusese minunată, dar acum era sfâşiată, udă şi arsă. Şi nu avea sabie. Se lupta cu mâinile goale, încercând să-l prindă strâns pe regele Străvechilor, dar nu reuşea. Nu-mi dădeam seama de ce nu putea, pentru că regele era chiar lângă el şi țarul îl înşfăca strâns, iar regele dispărea dintr-odată, lăsându-l cu mâinile goale. Iar dacă apuca un scaun sau o masă, aflată în calea lui, sau atingea duşumeaua, se simțea un miros pătrunzător de fum, iar când ridica mâna de unde se sprijinise, rămânea o urmă de arsură aidoma mâinii. Avea o expresie schimonosită, la care nu mă puteam

uita îndelung, căci simțeam desluşit în minte că e gata să mă apuce cu mâna-i arzând.

Mi-am închipuit că n-avea cum să fie cu adevărat țarul. Creatura de foc era Cernobog, numele pe care îl rostise regele Străvechilor, iar acesta era tot un nume de monstru, la fel ca şi numele *Străvechi*. Şi nu voiam să izbândească Străvechiul, după cum nu voiam să izbândească nici Cernobog. Speram că poate aveau să se lupte la nesfârşit, sau cel puțin îndeajuns de mult încât să apucăm să fugim cu toții. Însă puteam vedea că regele era cât pe ce să câştige lupta. Şi Cernobog era un monstru, însă viețuia înlăuntrul unui om. De fiecare dată când nu reuşea să-l înşface, regele Străvechi îl lovea zdravăn drept răspuns, de parcă luptau cu rândul, iar țarul începuse să fie plin de sânge pe tot trupul. Fața îi arăta ciudat şi se umflase şi m-a dus cu gândul la clipa când caşa fierbinte i-a curs peste față lui taica. Nu voiam să-i privesc chipul, dar nu mă puteam abține. Mă temeam că, dacă îmi feresc ochii, regele avea să câştige când eu nu mă uitam la ei. După care avea să se întoarcă să-i omoare pe panova Mandelstam şi pe panov Mandelstam. Nu-mi închipuiam c-aş fi putut să-l opresc s-o facă doar uitându-mă la el şi nici nu doream să văd aşa ceva întâmplându-se, dar nici nu doream să-mi feresc privirea, după care să văd că regele i-a ucis pe amândoi.

Țarina i-a ocolit în fugă pe cei doi luptători, ducându-se lângă Miryem.

– Lanțul de argint! a strigat. Avem nevoie de un lanț de argint ca să-l legăm!

Apoi panov Mandelstam s-a răsucit în loc şi a ridicat lanțul de argint de pe podea. Se rupsese în două bucăți şi amândouă erau prea scurte ca să-l poată cuprinde pe rege. Însă țarina şi-a dus mâinile la gât, de unde şi-a desfăcut colierul. Era făcut din argint şi strălucea. Arăta ca un şirag de fulgi de zăpadă în zbor prin dreptul unei ferestre. A alipit un capăt al colierului la prima jumătate a lanțului rupt, şi celălalt capăt la a doua jumătate, apoi a închis cheița colierului, şi s-a ales cu un lanț lung iarăşi, de la un capăt la celălalt. Atunci, panov Mandelstam i-a luat lanțul din mână.

Țarul s-a năpustit din nou către regele Străvechi, şuierând, chiar dacă fața îi era roşie de sânge, şi nu numai fața. Câteva degete îi erau răsucite ciudat şi se împleticea pe picioare ca o crenguță frântă de la jumătate, dar, chiar şi aşa, tot şi-a aruncat brațele înainte. Străvechiul s-a ferit cu repeziciune din calea lui, ca atunci când încerci să prinzi o muscă şi crezi c-o ai în pumn, dar când îl deschizi, ia musca de unde nu-i!, după care începe să-ți bâzâie iar pe la ureche. Dar regele gheții nu era muscă. Stătea, înalt şi amenințător, rezemându-se de cămin. Când începuse lupta, se găseau amândoi drept în mijlocul încăperii, dar acum lupta îi purtase prin fiecare ungher al ei. Pe toată durata înfruntării, regele a încercat să-l facă pe țar să-l urmărească din ce în ce mai aproape de cămin. Făcuse toate aceste mişcări dinadins, iar acum se aflau lângă vatră, iar când țarul şi-a ratat încă o dată ținta, a venit rândul Străvechiului *să-l apuce* strâns.

Un nor uriaş de abur a ieşit şuierând dintre mâinile încordate ale regelui şi se părea că îl doare strânsoarea, dar tot nu i-a dat drumul țarului, apoi, într-o clipită, l-a aruncat drept în vatră, şi a grăit cu glas tunător:

– Stai acolo unde ți-e locul, Cernobog! Îți poruncesc, întru numele tău!

Un sunet îngrozitor, vuind ca un trosnet, a ieşit din gâtlejul țarului, iar în gura-i deschisă şi în ochii aprinşi i se citea suflarea de foc, pe când restul trupului îi era moale ca o cârpă. Sunetul ca un trosnet s-a făcut glas, spunând ca pentru sine:

– Ridică-te! Ridică-te!

Dar porunca rostită n-a fost ascultată. Țarul nu s-a ridicat. A rămas acolo în vatră, nemişcat.

Regele Străvechilor stătea deasupra lui, cu brațele încrucişate, urmărindu-l să vadă dacă se mai ridică din cămin. Atunci, dintr-odată, panov Mandelstam s-a repezit în fugă spre el, încercând să-i arunce lanțul de argint în jurul trupului.

N-am văzut ce s-a întâmplat, pentru că mi-am ferit privirea de cum l-am văzut alergând. Am crezut că regele avea să-l ucidă şi chiar nu voiam să văd aşa ceva. Aşa că am pus capul în pământ, cu brațele strâns lipite de el, şi am auzit-o pe

panova Mandelstam strigând: „Josef!“ şi pe Miryem spunând: „Nu!“ şi nu m-am putut abține să privesc. Panov Mandelstam zăcea pe podea, fără să facă nicio mişcare. Am crezut că murise, după care s-a mişcat, semn că nu era mort, dar nici lanțul de argint nu era petrecut pe după umerii Străvechiului. Era aruncat undeva pe podea la mare depărtare de el. Panova Mandelstam a alergat către soțul ei şi a îngenuncheat lângă el. Iar Miryem a alergat şi ea dinaintea regelui, şi-a scos deodată coroana grea de pe cap şi a izbit-o de pământ cu un zgomot asurzitor de metal scrâşnind, strigând din rărunchi:

– Nu mă mai întorc niciodată cu tine dacă le faci vreun rău! Mai degrabă mor! Ți-o jur, să ştii!

Regele ținea mâna ridicată, de parcă avea de gând să-i facă ceva lui panov Mandelstam, dar s-a oprit când a auzit-o pe Miryem. Nu voia să se oprească; era peste măsură de mânios.

– Mă necăjeşti ca ploaia de vară! i-a strigat lui Miryem. A venit spre mine cu un lanț ca să mă lege. Voiai să nu-i dau ripostă?

– Tu ai venit primul! i-a strigat ea înapoi. Tu ai venit primul şi m-ai luat!

Străvechiul era încă mânios, însă după câteva clipe a bombănit nemulțumit şi şi-a lăsat mâna în jos.

– O, foarte bine!

A spus acestea ca şi cum nu-i plăcea prea tare ce auzea, dar parcă totuşi n-avea să se obosească să-l ucidă pe panov Mandelstam, după care i-a întins mâna lui Miryem.

– Acum vino! Ora e târzie şi timpul s-a isprăvit. Şi niciodată n-o să te mai aduc aici, ca să fiu insultat de mâini nevolnice care îndrăznesc să creadă că te pot îndepărta de mine!

Cu mâna cealaltă a făcut un gest spre uşi. Ele s-au deschis din nou, însă afară nu se zărea curtea. Se zărea pădurea în care dănțuisem mai devreme, doar că acum nu se mai vedeau stelele. Nu se vedea decât cerul cenuşiu şi sania cu lighioanele ciudate înhămate la ea, aşteptându-i.

Dar Miryem nu voia să plece cu el. Nici eu nu mi-aş fi dorit să plec cu el, aşa că îmi părea rău pentru dânsa, dar tot îmi doream s-o văd plecând. Voiam să-l ia de mână pe rege, pentru că el avea s-o ia numai pe dânsa, fără să se mai întoarcă vreodată. Atunci Cernobog avea să rămână captiv în cămin şi Străvechiul avea să plece de tot şi am fi fost cu toţii în siguranţă. Panov şi panova Mandelstam aveau să scape cu viaţă. Îmi doream cu înfrigurare ca Miryem să plece cu el.

Şi-a privit părinţii şi i-am putut vedea chipul şi am simţit o mare uşurare, pentru că am văzut că era hotărâtă să plece cu el. Îmi părea rău s-o văd plângând şi stomacul mi se făcuse ghem când mă gândeam cum ar fi fost să fiu eu în locul ei, şi panova Mandelstam să-mi fi fost mamă, şi să trebuiască să plec de lângă ea împreună cu regele Străvechilor, dar şi aşa, tot bucuros mă simţeam. Îmi era teamă că s-ar fi putut răzgândi, dar n-a făcut-o. A privit în jur, ca să-i mai poată vedea pentru ultima oară, după care s-a întors spre rege, chiar dacă plângea, şi a făcut un pas către el.

– Nu! a strigat panova Mandelstam, dar acum n-o mai ţinea de mână pe Miryem, ci îngenunchease pe podea, ţinându-l pe panov Mandelstam cu capul în poală, prea departe de fiica ei. A întins mâna şi a strigat deznădăjduită:

– Miryem, Miryem!

Regele a scos un murmur de mânie.

– Încă îndrăzneşti? i-a şuierat panovei Mandelstam. Te gândeşti s-o legi de voi aici? Izbânda mi-a fost mie dată astă-seară, iar ucigaşul a fost nimicit! De-acum înainte, preţ de o viaţă lungă de muritor voi închide drumul alb şi voi purta de grija cuvenită împărăţiei mele, până când toţi cei care cunoaşteţi numele Doamnei mele veţi fi murit, şi n-am să vă las nici măcar frânturi de amintire cu care să încercaţi s-o aduceţi înapoi!

Apoi s-a întins să apuce mâna lui Miryem, după care a tras-o spre uşă şi am fost atât de bucuros să-l văd plecând, încât, nemaiavând timp să mă sperii sau să-mi feresc privirea, nici n-am băgat de seamă ce făcea Wanda; astfel, am văzut-o când a aruncat lanţul de argint pe după umerii Străvechiului.

Văzusem cum încercase să scape de strânsoarea lanțului data trecută – tot astfel a încercat şi de astă dată. S-a răsucit ca să scape de atingerea lanțului, dar când a făcut asta, Miryem s-a aruncat la podea şi, pentru că o ținea de mână, greutatea ei l-a ridicat foarte puțin de la pământ, şi atunci Wanda şi-a aplecat iute brațele şi i-a tras lanțul în jurul mijlocului. Aşa că la revenirea cu picioarele pe podea, lanțul îi era petrecut împrejurul trupului. Pe chipul lui se citea atâta mânie, încât o lumină albă i s-a aprins în obraji. Nu i-a dat drumul din mână lui Miryem, ci a întins mâna cealaltă, cu care a apucat capetele lanțului, trăgându-le spre el.

Aproape că a smuls-o pe Wanda din loc, dar Serghei a alergat spre ea din celălalt capăt al încăperii şi a apucat şi el de lanț. El trăgea acum lanțul de un capăt, iar Wanda a apucat de celălalt capăt şi amândoi țineau strâns de lanț, opintindu-se cu putere ca şi cum încercau să smulgă un ciot de copac din pământ, doar că aveau de-a face cu un ciot care trăgea şi el tare de lanț şi era cât pe ce să-i pună la pământ, în loc să se lase tras de ei. Şi m-a cuprins teama, o teamă puternică, dar m-am gândit că treaba asta se aseamănă cu dănțuitul, şi am ieşit de sub masă, am alergat de-a lungul sălii şi m-am agățat de nodul şorțului Wandei şi de spatele cingătorii de frânghie a lui Serghei, închipuind un cerc împreună cu dânşii.

După ce am făcut asta, regele a scos un chiot înfricoşător, ca sunetul pe care îl fac zăpoarele de pe râu când se desprind la sfârşitul iernii. Era un zgomot groaznic şi mă dureau urechile din pricina lui, dar m-am ținut strâns de frații mei şi zgomotul s-a oprit. A rămas în loc bătând din picior şi i-a spus furios Wandei:

– Prea bine, m-ați legat! Ce poftiți de la mine ca să mă sloboziți?

Am rămas şi noi pe loc, iar Wanda i-a răspuns:

– Las-o pe Miryem şi pleacă!

Miryem era încă pe podea, încercând să se elibereze din strânsoarea lui, dar el o strângea de mână.

Regele i-a aruncat Wandei o privire ca un licăr înghețat.

– Nu! Voi m-ați prins cu lanț de argint, dar brațele voastre nu au puterea să mă țină legat. Nu voi renunța la regina mea!

Însă acum nu mai țineam doar noi de lanț: panov Mandelstam s-a ridicat de la podea şi a venit să o ajute pe Wanda, în timp ce panova Mandelstam se opintea împreună cu Serghei, ținându-se de mână cu panov Mandelstam pe după spatele meu ca să mă ajute să nu mă clintesc, să fiu puternic. Trăgeam cu toții grozav şi de câteva ori aproape că l-am scăpat, dar tot înlănțuit era, după care nu s-a mai opintit, dar s-a mâniat iar şi i-a strigat Wandei:

– Ce pofteşti ca să slăbeşti strânsoarea? Cere-mi altceva sau teme-te de ce-am să fac atunci când vei obosi!

Dar Wanda a clătinat din cap şi i-a zis:

– Dă-i drumul lui Miryem!

Iar el a scos din nou un chiot asemenea zăpoarelor desprinse pe râu şi a şuierat aprig:

– Niciodată! N-o să o las în mâinile voastre pe regina mea, pe Doamna mea de aur; m-ați prostit o dată, a doua oară nu mai ține!

Şi a început să se zbată din nou, atât de puternic încât ne-a împrăştiat pe podea, cu toții alunecând pe picioare şi la un pas de a ne prăbuşi. M-am gândit cu groază că n-o să-l mai putem ține aşa multă vreme. Am văzut cum mâinile Wandei şi ale lui Serghei încep să alunece pe lanț. Îşi vârâseră degetele printre verigile lui, dar aveau palmele asudate şi lanțul le aluneca printre mâini verigă cu verigă şi nu puteau risca să-i dea drumul ca să-l apuce mai bine, căci atunci regele s-ar fi eliberat pe dată din strânsoare.

Dar am reuşit să-l ținem în loc încă o dată, ultima, după care a încetat să se mai zbată. A răsuflat cu greutate, de trei ori. Norişori de crivăț îi ieşeau de pe buze atunci când gâfâia. Apoi s-a ridicat cât era de înalt şi pe trup a început să-i crească gheață. Stratul subțire a înaintat de la marginile mădularelor spre piept şi se putea zări prin el, apoi deasupra s-a mai depus un strat de gheață, nițel mai subțire, şi, strat după strat, gheața l-a îmbrăcat într-o platoşă ascuțită şi tăioasă şi

îi puteam simți răceala grozavă în obraji. Serghei şi Wanda încercau să se ferească din calea frigului, care cobora în josul lanțului, începând să-i muşte de degete.

Regele nu a mai țipat spre Wanda. Când a grăit de astă dată, a făcut-o cu glas moale, ca atunci când ninsoarea conteneşte şi ieşi afară şi totul e cât se poate de liniştit.

– Dă-mi drumul, copilă muritoare, dă-mi drumul şi cere-mi alt hatâr! i-a spus. O să-ți dau o comoară de pietre nestemate sau o licoare de viață lungă; ba chiar am să-ți dau înapoi primăvara ca răsplată cuvenită pentru curajul tău neabătut. Dar mergi prea departe şi îndrăzneşti prea mult când îmi ceri să-ți o dau pe regină. O singură dată mai încearcă s-o ceri, şi află c-o să fac ca iarna să înghețe carnea pe voi şi-o să vă spintec inimile ca sângele să vă înghețe roşu pe zăpadă: niciunul dintre voi nu are puteri nemăsurate, nici vreun dar cu-adevărat vrăjit, şi iubirea singură nu vă poate da tărie să-mi țineți piept.

Când a spus acestea, am ştiut că nu mințea. Cu toții o ştiam. Iar Miryem s-a ridicat din nou în picioare. A încetat să se mai zbată să scape de mâna care îi strângea încheietura.

– Wanda! a rostit ea cu un glas care însemna că trebuie să-l lase liber pe rege.

Însă Wanda a privit pieziş spre Miryem şi a spus:

– Nu!

Acelaşi „nu“ pe care i-l spusese tatei la noi acasă, când a vrut s-o usuce în bătaie.

Eu n-am vrut să-i zic „nu“ tatei în acea zi. Nu-i spusesem niciodată „nu“, fiindcă ştiam că, dacă îi spunem, o să ne lovească, şi de lovit ne lovea oricum, aşa că ştiam că o să ne lovească şi mai rău dacă îi spuneam „nu“. Nici măcar nu mi-ar fi trecut prin cap să-i spun „nu“ indiferent ce-ar fi făcut, pentru că mereu era loc de mai rău din partea lui. Iar atunci Wanda i-a spus „nu“ şi i-am spus şi eu. Deşi nu eram chiar hotărât să spun „nu“, am făcut-o pur şi simplu. Însă mă gândeam acum că o spusesem, pentru că nu putea să-mi facă nimic mai rău decât să o lovească pe Wanda cu vătraiul de mai multe ori şi s-o lase fără suflare,

în timp ce eu aş fi privit neputincios. Dacă ar fi avut de gând să facă aşa ceva, însemna c-aş fi putut muri şi eu, ceea ce n-ar fi fost cu mult mai rău decât să stau acolo cu mâinile încrucişate.

Dar acum Wanda spunea „nu“ pentru că Străvechiul n-avea ce să-i facă mai rău decât să o omoare. Şi nu eram sigur că la fel credeam şi eu, apoi m-am gândit: nu puteam slăbi strânsoarea înainte ca panov şi panova Mandelstam să dea drumul lucrurilor de care trăgeau, căci braţele lor îmi erau petrecute pe după spate. Şi să mor de mâna Străvechiului ar fi fost mai puţin rău decât să trebuiască s-o privesc în ochi pe panova Mandelstam după aceea.

Dar nici regele nu mințea. Nu era ca atunci când cu taica, atunci când a venit Serghei, mai puternic decât dânsul, şi l-a împins peste vatră. Serghei îşi dădea deja toată silința şi niciunul dintre noi nu era aşa de mare şi de voinic precum Străvechiul. Aşa că ne aştepta o moarte sigură. Nu aveam nimic de făcut în afară de a-i da drumul din lanț. Dar n-aveam de gând să facem asta nici morți.

Însă apoi un glas urât, umed şi răguşit a rostit:

– *Un lanț de argint să-i ferece vrerea, un cerc de foc să-i stingă puterea*, iar împrejurul nostru s-au aprins, cu flacără mare, douăsprezece lumânări.

Am privit în jur şi l-am văzut pe țar din nou în picioare: țarina aşezase lumânările aprinse în jurul nostru, cât am încercat noi să-l ținem legat pe regele Străvechilor, după care se dusese la țar şi îl ajutase să se ridice din vatră. Țarina îl sprijinea, iar el a rostit cu gura-i stâlcită acele cuvinte care îi ieşeau de pe buze odată cu bule roşii de sânge. Ținea o mână întinsă drept înainte: tremurătoare şi cu degetele răsucite, parcă rupte, dar cu arătătorul întreg, şi toate lumânările au început să ardă cu flacără înaltă şi fierbinte, la fel de înaltă cât lungimea lumânărilor.

Înăuntrul cercului, regele Străvechi a scos un icnet de parcă se sufoca, iar platoşa de gheață de pe el s-a spart în bucăți groase şi a căzut pe podea, scoțând un sunet ca de clopoței. Chipul i s-a făcut alb ca varul. Apoi țarul a hohotit zgomotos, doar că nu era țarul cel ce râdea: era Cernobog, era monstrul

îngrozitor. Scotea un zgomot cumplit, ca trosnetul lemnului în foc, după care a înaintat cu paşi târşâiţi spre noi, iar câteva dintre degetele rupte i s-au îndreptat ca prin farmec. După încă un pas, umărul dislocat i s-a aşezat la loc cu o smucitură, iar nasul rupt i s-a îndreptat şi el şi, pe măsură ce înainta, toate mădularele i se dregeau, până când pe chip nu i s-a mai zărit niciun semn de vătămare, iar tunica roşie zdrenţuită de pe el a redevenit curată, netedă şi uscată. Deşi întreg la trup, nu era întreg la minte şi nu se găsea fărâmă de simţire omenească în el; şi venea cu paşi rari drept spre noi.

S-a îndreptat şi şi-a răsucit mâna în aer, iar lanţul a zburat din mâinile Wandei şi ale lui Serghei, înfăşurându-se strâns în jurul regelui, lipindu-i braţele pe lângă trup. Miryem şi-a smuls atunci mâna din strânsoarea lui şi s-a tras înapoi şi cu toţii ne-am ferit în mare grabă din calea lui Cernobog. Dar el nici nu ne-a băgat în seamă. S-a dus şi s-a aşezat în faţa Străvechiului, zâmbindu-i răutăcios. Ultima verigă din partea stângă a lanţului s-a desfăcut ca o falcă de fiară şi s-a ferecat unindu-se cu o verigă tocmai de la celălalt capăt, iar ultima verigă din partea dreaptă a lanţului s-a înnodat cu altă verigă din dreapta, desăvârşind strânsoarea rece de metal în jurul regelui iernii.

– Al meu eşti, numai al meu! a susurat Cernobog.

A întins mâna şi a atins cu degetul faţa prizonierului său, plimbând apoi degetul în josul obrazului, până pe gât, şi aerul s-a umplut de aburi, iar Străvechiul ţinea gura încleştată, căci degetul monstrului îl rănea. Cernobog a închis pe jumătate ochii şi a scos un sunet aidoma unui cârâit, în semn de fericire, doar că fericirea lui însemna un lucru groaznic. Am vrut să-mi pun la loc dopurile de ceară în urechi, dar nu le-am mai găsit. Mă ţineam strâns de mâna Wandei şi Serghei stătea chiar în faţa noastră, iar Miryem împreună cu părinţii ei se strângeau în braţe.

– Spune-mi, i-a şoptit Cernobog Străvechiului, spune-mi numele tău. Şi s-a întors din nou spre duşmanul lui, atingându-l.

Regele Străvechi s-a cutremurat din tot trupul, dar a şoptit:

– Niciodată!

Cernobog a scos un şuierat mânios, ca trosnetul focului în vatră, şi şi-a lipit palma de pieptul regelui. Un nor groaznic de aburi albi s-a ridicat de sub mâna lui şi s-a răspândit în chip de rotocoale în aer, iar regele a scos un strigăt ascuțit.

– Numele tău, numele tău! i-a sâsâit Cernobog la ureche. Eşti legat fedeleş, cu totul sub puterea mea; şi vei fi cu totul şi cu totul al meu! Vreau să-mi spui numele tău! În numele legătorii de argint, îți poruncesc!

Străvechiul a închis ochii aprigi şi a început să scuture lanțul de argint. Era tras la față, iar liniile chipului îi erau ascuțite de parcă ceva îi ținea pielea întinsă. Răsufla de parcă viața îi depindea de asta şi nu se putea gândi la nimic altceva. Dar când şi-a venit un pic în simțiri, putând să facă şi altceva în afară să răsufle, a deschis din nou ochii şi a spus cu glas slab, subțiat:

– Nu *tu* m-ai legat fedeleş, Cernobog; tu îmi ții doar lanțurile, dar nu-ți sunt dator să mă dau prins. Nu sunt legat nici de mâna ta, nici prin viclenia ta. Nu ai plătit pentru izbânda asta, e o izbândă calpă, o înşelătorie, şi n-o să *scoți* nimic de la mine.

Cernobog a scos un mârâit prelung şi disprețuitor şi s-a răsucit spre noi – spre țarină, mai precis.

– Irina, Irina, cu ce să te răsplătesc? Spune-mi ce dar pofteşti, şi-al tău va fi, ba încă două–trei mai poți să ceri! Primeşte doar răsplata din mâna mea şi *încredințează-mi-l cu adevărat*.

Dar țarina a clătinat din cap.

– Nu, a zis drept răspuns. Ți l-am adus, după cum am făgăduit, şi doar atât am făgăduit. N-am să primesc nimic din partea ta. Am făcut ce am făcut pentru țara Lithvasului, şi nu din lăcomie. Nu-i legat fedeleş acum? Nu poți să faci ca iarna adusă de el să se risipească?

Cernobog s-a înfuriat foarte tare. A început să dea târcoale, ca un animal de pradă, prizonierului, mormăind, cârâind şi şuierând de unul singur. Însă nu a spus nu.

– O să mă ospătez din tine în fiecare zi, i-a şuierat la ureche Străvechiului, rotindu-se în jurul lui, şi a întins mâna trecându-şi degetele peste faţa lui, lăsând dâre aburinde şi mai adânci. Dulce şi rece va fi fiece sorbitură. Şi fiecare te va arde până-n străfunduri. Cât timp ai să-mi mai spui nu?

– Pentru totdeauna, a şoptit regele gheţii. Chiar de-ar fi să te ospătezi din mine până la sfârşitul zilelor, n-o să-ţi deschid nicicând porţile împărăţiei mele şi n-o să vezi nimic de la mine decât prin furt.

– Atunci o să-ţi fur totul! a zis Cernobog. Eşti al meu, înlănţuit, şi nu mai ai scăpare. O să-ţi fur toată roada pomilor tăi albi şi-o să-i nimicesc cu rădăcini cu tot; o să-ţi sorb sufletele slujitorilor şi coroana împărăţiei şi-o să-ţi dărâm muntele alb din temelii!

– Chiar şi atunci, a spus Străvechiul. Chiar şi atunci o să mă-mpotrivesc ţie. Poporul meu va păşi în foc păstrându-şi numele zăvorâte în inimă; un nume n-ai să scoţi de la ei şi nici de la mine.

Cernobog a spumegat de furie şi l-a apucat de cap pe cel legat, lipindu-şi palmele strâns de faţa lui, de-o parte şi de cealaltă. Străvechiul a strigat iarăşi de durere, doar că mai înfricoşător. Semăna cu urletul scos de taica atunci când caşa fierbinte i-a curs pe faţă şi mi-am ascuns capul în fusta Wandei şi mi-am acoperit urechile, dar sunetul tot pătrundea, deşi şi-a pus şi ea mâinile peste urechile mele, apăsând odată cu mine. Când zgomotul groaznic a încetat, tremuram ca varga. Străvechiul căzuse în genunchi pe podea, cu lanţul încă înfăşurat în jurul trupului. Cernobog stătea în picioare lângă el şi de pe mâini i se prelingeau picături de apă. Şi-a dus o mână la gură şi a lins-o, iar pe unde trecea limba demonului, mâna rămânea uscată în urmă.

– Ah, ce dulce e gustul, cum stăruie răcoarea! a exclamat. Rege al iernii, rege de gheaţă, am să te sorb până o să te faci atât de mic încât o să te ronţăi în măsele, şi ce preţ o să mai aibă atunci numele tău? Nu vrei mai bine să mi-l spui acum şi să te stingi în foc cât încă eşti în glorie?

Străvechiul s-a cutremurat din cap până-n picioare, după care a spus cu glas stins:

– Nu!

Şi era un „nu“ aşa cum fusese şi al nostru, era un „nu“ care însemna că, indiferent cât rău i-ar fi făcut Cernobog, n-avea cum să fie mai rău decât dacă regele i-ar fi dezvăluit numele lui.

Cernobog a scos un oftat plin de dezamăgire, ca un trosnet.

– Atunci, o să te țin legat cu lanț de argint şi cu flacără, până când te vei răzgândi şi-mi vei spune numele tău! Chemați-i! a strigat, cu glas ascuțit. Chemați gărzile să-l ia şi să-l ducă în temniță!

După ce a dat această poruncă, s-a împleticit în mers şi aproape s-a prăbuşit, clătinându-se şi lovindu-se de scaune, ținându-se de ele, până când a dat de unul pe care să se sprijine şi să-l susțină, chiar dacă tremura şi avea capul plecat. Țarina a alergat spre el din celălalt capăt al încăperii şi el a privit-o. Şi era o privire de om în firea lui: nimic din demonul Cernobog nu mai sălăşluia acolo. După câteva clipe, a rostit aproape în şoaptă:

– Gărzile! iar glasul i-a sunat frumos, aproape ca un cântec, chiar dacă vorbea aşa de încet.

Țarul s-a întors şi a arătat cu mâna spre uşi, aşa cum arătase mai devreme spre lumânările în cerc, doar că acum mâna îi era dreaptă şi nevătămată, şi uşile s-au deschis. Sania nu mai aştepta afară. Se zărea doar curtea pustie.

– Gărzi! a strigat puternic țarul, iar oameni înarmați au umplut curtea. Erau bărbați cu săbii, purtând armuri, dar, când au dat cu ochii de regele Străvechilor, s-au oprit înspăimântați şi l-au privit țintă. Şi au început să-şi facă semne între ei.

Țarul şi-a îndreptat mâna spre ei, aşa cum făcuse mai devreme cu uşile şi cu lumânările, dar dintr-odată țarina s-a ridicat şi şi-a pus mâna peste mâna lui, trăgându-i-o în jos. Şi le-a spus bărbaților înarmați:

– Nu vă temeți!

Cu toții au privit spre ea.

– Acesta este stăpânul țării Străvechilor care a adus blestemul hâd al iernii asupra țării noastre şi, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, a fost făcut prizonier. Trebuie să-l întemniţăm ca să aducem înapoi primăvara în Lithvas. Sunteți oameni cu frica lui Dumnezeu? Închinați-vă şi luați fiecare câte o lumânare în mâini şi țineți-le arzând de jur împrejurul lui! Şi trebuie să găsim o funie pe care s-o legăm de lanțul de argint ce-l ține prizonier, ca să-l târâm în temniță.

Ostaşii din gardă arătau cu toții foarte speriați, dar unul dintre ei, foarte înalt, la fel de înalt ca Serghei, şi cu o mustață stufoasă, i-a spus țarinei:

– Majestate, o să îndrăznesc eu, de dragul Măriei Tale, după care s-a dus şi a adus o frânghie din curte şi s-a îndreptat cu curaj către regele prins, legând iute de tot frânghia de lanț, după care s-a tras înapoi tresărind, şi am văzut că avea răni în vârful degetelor, înălbite dintr-odată, ca lovite de degerătură. Dar ținea strâns de frânghie şi câțiva camarazi i s-au alăturat, trăgând cu putere de ea. Regele Străvechi s-a ridicat în picioare, ca să nu se lase târât pe podele. Ceilalți oşteni ai gărzii au venit şi au luat în mâini lumânările, înconjurându-l.

Dar când au încercat să-l tragă, nu s-a urnit din loc. În schimb, s-a întors şi a privit-o pe Miryem. Alături de părinții ei, Miryem se uita şi ea la el. Soții Mandelstam o țineau strâns în brațe, iar chipul ei arăta chinuit şi îngrijorat, de parcă încă îi era frică, chiar dacă regele era legat fedeleş. Dar acesta nu a încercat să se apropie de ea. Ci doar i-a spus, cu un glas ce parcă trăda o mare surprindere:

– Doamna mea, nu am crezut că o să îmi poți răspunde la asta, când te-am luat de acasă fără încuviințare şi am pus preț doar pe darul tău fermecat. Dar acum mi-ai răspuns cu adevărat. De trei ori mi-ai întors cu temei ocara şi ai arătat cât anume prețuieşti: mai presus decât viața mea, decât împărăția mea şi toți locuitorii dintr-însa şi, chiar dacă îmi trimiți poporul în flăcările focului, nu pot să pretind că ai să-mi mai întorci vreo datorie. Toate au fost plătite cu temei şi cu dreptate.

După care s-a plecat dinaintea ei, până la pământ, apoi s-a întors şi a plecat cu gărzile, lăsându-se tras de ei, în timp ce Miryem şi-a apăsat fruntea cu palmele şi a scos un suspin de parcă îi venea să plângă şi a spus:

– Ce pot să fac acum? Ce să mă fac?

Produs de patiserie tradiţional în Polonia şi în ţările baltice, asemănător cu saleurile (n. tr.).

În original Cernobog (rus. Чернобог), zeitate din mitologia slavă, al cărei nume se traduce prin zeul negru (n. tr.).

Capitolul XX

N-am fost tocmai surprins să descopăr că tatăl iubitei mele ţarine avea o galerie subterană ascunsă în afara zidurilor oraşului, îngropată sub un strat de iarbă şi paie. Acest ascunziş era semnul aceluiaşi soi de pregătiri grijulii, gândite dinainte, cu care am început să mă obişnuiesc din partea dragei mele regine; nu se poate spune că taică-său nu o învăţase de bine.

În zidul dimprejurul cartierului evreiesc se găsea o uşă îngustă, la capătul unei ulicioare care se înfunda între două case, nu departe de locul unde avusese loc nunta. Irina ne-a condus pe toţi într-acolo, printre noi aflându-se şi regele Străvechilor, o statuie mută parcă cioplită în sare, înconjurat de gărzile cu lumânări în mâini, în timp ce eu închideam convoiul. Pesemne că pe durata drumului am închipuit pentru ochii privitorilor un spectacol de vrăjitorie drăcească. În măruntaiele mele sălăşluia demonul – Cernobog; cât de încântător era să am, în sfârşit, un nume pentru chiriaşul din mine; în sfârşit începeam să ne împrietenim după toţi aceşti ani – şi demonul, încă încolăcit într-un ungher, torcea de bucurie, ca o pisică. Spre norocul nostru, ora era târzie şi pe străzi nu mai umblau decât beţivii şi cerşetorii.

Ajunsă în dreptul zidului, Irina a îndepărtat o perdea de iederă şi a deschis uşa cu o cheie scoasă dintr-un săculeţ şi, la îndemnul ei, jumătate dintre gărzi au păşit cu grijă înainte într-un şir, păstrând cercul de lumânări aprinse în jurul prizonierului tăcut, înainte ca ostaşul înalt, chipeş şi peste măsură de curajos a smucit de funie şi l-a tras după el pe cel legat. Regele Străvechilor l-a urmat fără să se împotrivească, chiar dacă în împrejurări obişnuite n-ar fi putut fi târât cu forţa. Încă simţeam ecouri, ca nişte năluci, pe tot trupul în locurile unde mâinile regelui iernii mă loviseră cu sete, fiecare lovitură ca izbitura unui ciocan pe

nicovală, de parcă fusesem o bucată de metal încins numai bună de îndreptat de către fierar.

Însă demonul mă tot îmboldea să mă reped spre regele gheții, aruncându-mi cu furie mâinile zdrobite în văzduh, chiar dacă coastele rupte îmi străpungeau plămânii, iar şoldurile dislocate mă făceau să-mi bălăbănesc picioarele şi falca îmi atârna moale, cu dinții gata să cadă ca nişte pietricele. Puteam prea bine să fi fost făcut chiseliță, dar cred că şi atunci Cernobog m-ar fi făcut să mă preling pe duşumele într-o băltoacă vie, ca să încerc să-i lustruiesc cizmele. Când Străvechiul m-a împins în cele din urmă în cămin şi mi-a spus să rămân acolo, aş fi plâns de recunoştință şi de uşurare dacă mi-ar fi tras o ultimă lovitură grozavă, cu care să-mi zdrobească țeasta şi să-mi curme chinul.

Dar m-a lăsat să zac acolo. După care dulcea mea Irina a venit şi m-a cuprins cu brațele, într-un soi grotesc de mascaradă a mângâierii. Dacă ar fi vrut să mă mângâie, ar fi făcut mai bine să-mi taie gâtul. Însă mai putea trage foloase de pe urma mea, până şi ea mai avea de tras un folos de pe urma mea – nu ştiu cum se face că sunt *infinit* de util; aşa că a îngenuncheat şi mi-a spus hotărâtă:

– Cercul de foc. Poți aprinde lumânările?

Cred că la început doar am scâncit nițel spre ea sau poate am râs, în măsura în care puteam scoate vreun sunet. Amintirea a ce mi se întâmplase era mai degrabă ca o ceață în mintea mea. Dar Irina m-a apucat de umeri şi mi-a spus cu glas aprig:

– O să rămâi aici captiv pe vecie dacă nu-l oprim! şi m-a trezit certitudinea plină de groază că spusele ei erau adevărate.

Vai, credeam că-mi este hărăzită o soartă mai rea chiar decât moartea; cât de naiv, cât de ridicol, cât de absurd putusem să fiu! Nu eram încă îndeajuns de zdrobit ca să mor, ci doar cât să zac acolo între tăciuni, sub cenuşă. Mi-am închipuit că toți ai casei fugiseră, că până şi locuitorii caselor învecinate fugiseră, înspăimântați peste poate să mă vadă, să mă ştie, chircit şi zdrobit în vatră. Pesemne bătuseră în cuie ferestrele şi uşile şi poate puseseră foc întregii clădiri, ca

să mă îngroape sub un munte de tăciuni înnegriți, şi aveam să rămân pentru vecie cu demonul urlându-mi în urechi, înfruptându-se din mine pentru că n-avea cum să mai prindă pe altcineva.

Aşa că m-am ridicat până la urmă şi, printr-un descântec slab şi răguşit, dimpreună cu un şiretlic vrăjitoresc, demonul meu m-a învrednicit să preschimb o halcă de carne zdrobită într-un câine ascultător şi să-l capturez pe regele Străvechilor pentru iubita mea țarină şi pentru preaiubitul meu stăpân. Ba încă am şi fost răsplătit pentru ispravă: eram iarăşi întreg la trup! Puteam răsufla fără să-mi gâlgâie din gât o fântână de sânge! Puteam sta drept, puteam merge şi puteam vedea cu amândoi ochii, şi vai!, cât de recunoscător eram pentru toate acestea, doar că înțelegeam prea bine că nu scăpasem deloc de chin. Doar îl amânasem pentru o vreme. Soarta mă aştepta la cotitură, mai devreme sau mai târziu. Cernobog n-avea să mă lase niciodată liber, nici chiar în moarte. De ce ar fi făcut-o? N-avea trebuință de aşa ceva. Îi fusesem dat în mână cât se poate de limpede: fără clauze scrise cu litere mici sau oprelişti în ceea ce priveşte timpul de folosință. Tot ce-aş fi putut să fac în privința asta era acelaşi lucru pe care îl putusem face dintotdeauna în prezența lui, adică *nimic*. Nimic, în afară de a mă agăța de cele câteva crâmpeie de viață pe care le primeam din când în când, de a le înfuleca lacom, lingându-mi degetele de grăsimea rămasă şi încercând să-mi fac viața suportabilă pe cât îmi era cu putință.

Aşa că mi-am îngăduit să răsuflu cu nesaț aerul iernii şi mi-am privit mâinile revenite la înfățişarea lor frumoasă, după care mi-am urmat regina şi gărzile pe străzile cartierului, până ce am ajuns la uşa secretă, pentru că, atâta timp cât Cernobog avea la îndemână un Străvechi din care să se înfrupte, n-aveam motive să mă tem. Îl simțeam greu şi sătul în burtă la mine, un monstru bine hrănit, aproape moțăind de atâta mulțumire de sine.

După ce am trecut de ziduri, Irina ne-a dus pe un deluşor, într-un loc aflat lângă un copăcel uscat, şi le-a poruncit gărzilor să aşeze pe pământ lumânările, într-un cerc împrejurul Străvechiului, după care a spus:

– Aţi slujit Lithvasul şi pe Dumnezeu în seara asta. O să fiţi răsplătiţi pentru ceea ce aţi făcut. Acum mergeţi înapoi în oraş şi, înainte de a vă reîntoarce la palat, duceţi-vă drept la sfânta biserică şi înălţaţi o rugăciune de mulţumire şi nu vorbiţi nimănui despre ce aţi văzut în seara asta.

Ostaşii s-au împrăştiat cu repeziciune, ca nişte servitori destoinici ce erau, în afară de bravul nostru erou, care a aşezat grijuliu capătul de frânghie înăuntrul cercului de lumânări aprinse şi a întrebat-o pe Irina:

– Măria Ta, pot să mai rămân să te slujesc?

Irina s-a uitat la el şi l-a întrebat:

– Cum te numeşti?

– Timur Karimov, Măria Ta, a răspuns ostaşul.

Da, se vedea cu ochiul liber că era într-adevăr *din cale-afară* de dornic s-o slujească, deşi, îmi închipui, avea să-şi dorească şi plata pentru asta mai devreme sau mai târziu. Oricum, de îndată ce acest gând mi-a încolţit în minte, mi-am dat seama – avea ceva de tătar în înfăţişare: smead, chipeş şi lat în umeri şi, judecând după mustaţa pe care o purta, avea şi părul negru, pe potriva ochilor de culoare deschisă. Şi cum Irina nu stăruia ca eu s-o fac pe armăsarul în căsnicia noastră, *cineva* trebuia să facă şi treaba asta.

– Timur Karimov, ţi-ai arătat vrednicia, am spus, făcându-l să-şi dea seama, cu un tresărit, că da, se găsea acolo şi *soţul* Irinei, adică ţarul din Lithvas, care ar fi putut porunci să i se scoată ochii drăgălaşi, să-i fie retezată limba, iar capul şi mâinile să-i fie tăiate şi ţintuite de poarta castelului, pentru îndrăzneala de a fi scos chiar şi o singură vorbă.

Mi-ar fi adus nitică satisfacţie să-l văd arătând un pic nelinişţit, în schimb doar m-a privit, iar trăsăturile i s-au *schimonosit*, trădând o pizmă tristă, de parcă nu se aşteptase să se bucure de niciun favor, ci doar visase, tânjind îndrăgostit şi de departe la idealul lui, uitând doar pentru o bucată de timp că femeia iubită nu era de nasul lui. Ei bine, poate că putea fi vindecat de starea asta.

– Te numesc chiar acum şi aici căpitan al gărzii personale a ţarinei şi fie ca întotdeauna să dai dovadă de acelaşi curaj în apărarea comorii mele celei mai de preţ, aşa cum ai făcut în această noapte!

Desigur, am exagerat; ostaşul a sărit dintr-odată să-mi cadă la picioare, sprijinit într-un singur genunchi, după care mi-a prins mâna şi mi-a sărutat-o.

– Măria Ta, jur pe viaţa mea! a spus, cu vocea gâtuită de emoţie, de parcă ar fi crezut că joacă într-o piesă de teatru, însă glasul îi suna ca şi cum era cât pe ce să izbucnească în lacrimi.

– Da, foarte bine, am spus, retrăgându-mi mâna.

Irina mă privea uşor încruntată, ca şi cum nu-mi înţelegea motivele; am aruncat o privire cu subînţeles în jos, înspre capul plecat al tânărului fante, şi obrajii ei s-au închis la culoare, într-un roşu feciorelnic şi cu totul neaşteptat, pentru că, iată, în sfârşit, îşi dăduse şi ea seama! De parcă ar fi avut temei dintru început să nu-mi înţeleagă planul, după toată dăscăleala la care mă supusese în privinţa succesiunii la tron.

– Ei, ce zici? am adăugat.

Mă simţeam în largul meu să-l ţin pe Timur aproape; nu i-ar fi umblat prin minte să împrăştie secretele noastre la Curte şi nici să-şi trădeze frumoasa şi adorata lui crăiasă.

Irina trebuie să-şi fi dat şi ea seama de asta singură, pentru că după câteva momente i-a arătat un loc anume la picioarele prizonierului şi i-a spus:

– Sapă acolo!

N-a fost nevoie de multă muncă pentru a da la o parte pietrele şi a ajunge la uşa secretă; de îndată ce am eliberat intrarea, Irina a bătut în uşă şi, o clipă mai târziu, uşa s-a deschis spre înăuntru şi am zărit chipul zâmbitor al socrului meu, ivindu-se din întunericul de dedesubt. I-a făcut un semn din cap Irinei şi ne-a făcut loc să-l putem coborî pe regele Străvechilor în tunel. Între timp şi el se îndeletnicise cu oarece treabă: săpase cu târnăcopul un şanţ rotund în pământul bătătorit al galeriei, printre pietre, şi îl umpluse cu cărbuni. Mai aşezase în cerc

încă un rând de lumânări aprinse, ca un al doilea şir de fortificaţii, având într-o roabă rezemată de zid o stivă de lumânări de rezervă, pentru a păstra aprins cercul de foc. Da, nimic de zis – totul fusese rânduit foarte gospodăreşte.

Timur l-a tras de funie pe cel legat, făcându-l să coboare în şanţul rotund încărcat cu cărbuni, după care a ieşit din cerc şi i-a aruncat frânghia încolăcită la picioare. Străvechiul nici n-a băgat-o în seamă; stătea în cercul de flăcări aruncând spre noi o privire absentă, cu chipul lui asemenea unui ţurţure rece şi lucitor, ţinându-şi capul drept şi mândru, în pofida lanţului de argint, încă petrecut în jurul trupului, ciudat şi de nepătruns: acolo jos, în pivniţă, printre noi, puseserăm în lanţuri însăşi *întruchiparea iernii.* Privindu-l, n-ai fi zis că este pe de-a-ntregul o fiinţă vie. Era ceva straniu pe chipul lui care nu rămânea la fel dacă-l priveai de două ori la rând; ca şi cum muchiile colţuroase ale feţei i se topeau, refăcându-se iarăşi. Din prima, chipul nu-i era frumos, ci înfricoşător; privit încă odată, era frumos, apoi era şi frumos, şi înfricoşător şi nu te puteai hotărî de la o clipă la alta cum arăta cu adevărat. Mi-ar fi plăcut să-l desenez, să-i surprind trăsăturile în peniţă şi cerneală, nu doar să-l ţin captiv cu foc şi cu argint. Am privit-o pe Irina, acolo în galeria întunecată: o parte din lumina lui rece şi albăstrie se răsfrângea pe chipul ei, pe coroana de argint şi pe rubinele roşii de pe veşmântul ei, şi mi-am dat seama că *aceasta* era imaginea pe care o vedeau ceilalţi când se uitau la ea: o vedeau ca pe un Străvechi, dar îndeajuns de apropiată de o fiinţă muritoare ca să poată fi atinsă.

Înlăuntrul meu, Cernobog s-a mişcat uşor, scoţând un zgomot ca o mică râgâială, ceva ce nu mai simţisem până atunci şi, pe deasupra, groaznic de neplăcut, după care m-a plesnit uşor; am scrâşnit din dinţi şi mi-am trecut repede degetele pe deasupra cercului cu cărbuni, făcându-l să strălucească cu flacără roşie. Timur s-a tras iute înapoi. Regele înlănţuit nu s-a mişcat *aproape* deloc, dar mi-a lăsat impresia că şi-ar fi dorit s-o facă, dacă n-ar fi fost un gest cu mult sub demnitatea lui. Mi-am înăbuşit impulsul de a-i spune să se ferească

oricât de mult poftea. După cât văzusem, lui Cernobog nu-i păsa foarte tare de demnitatea cuiva sau de lipsa acesteia. Îşi făcea poftele indiferent de împrejurări.

– Ce-ar fi să ne retragem? i-am spus Irinei. Îmi pare nespus de rău să mă despart de farmecul vădit al acestui loc, dar mai avem de mers la o nuntă şi mâine, cred. Nu? E cam aglomerat sezonul nunților anul ăsta.

Irina s-a îndepărtat de cercul în care stătea regele Străvechilor.

– Ba da, a spus, cu glas înnegurat.

Nu părea peste măsură de fericită de deznodământul planurilor ei minunat ticluite, deşi, după cât puteam să-mi dau seama, totul mersese fără greş. Doar dacă nu cumva aceste planuri ar fi trebuit să aibă alt sfârşit, pe care Irina nu mi-l împărtăşise – de pildă, unul în care eu aş fi rămas pentru totdeauna ascuns sub cenuşa din cămin, poate înlănțuit cu aur într-un cerc de gheață; ceea ce ar fi fost reversul poetic al întâmplării. Da, cu cât mă gândeam mai mult, cu atât eram mai sigur că un asemenea plan existase cu adevărat. Ha-ha, ce copilărie din partea mea – auzi, *existase*! Cuțitul ce se pregătea să-mi fie înfipt în spate era tot acolo.

– E om de încredere? a întrebat-o ducele pe Irina, arătând spre Timur.

Ea a încuviințat din cap.

– Bine. O să vină cu mine şi o să mă ajute să acopăr uşa la loc şi să stea de pază. Mergi drept înainte prin tunel spre ieşire. Nu te abate nici la stânga, nici la dreapta. Tunelul întretaie mai multe canale vechi în drumul lui subteran.

Avertismentul ducelui era cât se poate de grăitor despre pitorescul traseu al plimbării noastre. I-am zâmbit Irinei cu ultimele picături ale afecțiunii sincere care îmi înflorise în inimă pentru ea şi i-am întins, protocolar, brațul. M-a privit iarăşi absentă şi lipsită de expresie, ca un ochi de geam, şi mi-a strecurat mâna pe după braț. L-am lăsat pe regele gheții în picioare, singur şi tăcut, încătuşat cu foc şi cu argint, şi am pornit braț la braț prin bezna deasă a tunelului urât mirositor, plin de chițăit de şobolani şi rădăcini de arbori asemenea unor viermi târâtori.

Mi-am făcut palmele căuş deasupra flăcării unei lumânări cu care luminam drumul, un mic licăr roşu dănțuind pe deasupra pereților de pământ.

– Ce ascunzătoare folositoare e aceasta! am spus. Să-mi amintesc de ea dacă tatăl tău se răzvrăteşte vreodată împotriva Coroanei? Socot că aşa ceva n-are cum să se mai întâmple, nu-i aşa?

Irina doar s-a uitat la mine, fără să zică nimic.

– Presupun că mă crezi idiot! am răbufnit.

Tăcerea ei era mai supărătoare decât dăscăleala. Nu îi cerusem nimic din toate acestea: nu dorisem să mă căsătoresc cu ea, nu-mi dorisem s-o ajut să supraviețuiască, nu-mi dorisem să fiu făcut arşice de dragul ei. Pe Cernobog îl simțeam în vintre ca şi cum înghițisem cărbuni aprinşi, ca pe o prezență densă, sătulă şi *mulțumită* de sine – şi mulțumit şi de Irina, fără îndoială. Nici măcar nu puteam să-i dau brânci într-unul dintre aceste tuneluri întunecate şi să fug, lăsând-o în urmă.

– Te simți bine? m-a întrebat brusc Irina.

Am râs; întrebarea suna atât de absurd.

– La ce bun să mai vorbim despre un pic de suferință crâncenă şi despre câteva răni de moarte pe ici-colo? i-am aruncat zeflemitor. Chiar nu mă deranjează. Sunt încântat să fiu de ajutor oricând. Hm, *încântat* – asta vreau să spun, oare, sau mai e un cuvânt pentru asta? Va trebui să mă gândesc nițel. Ce anume aştepți din partea mea? S-ar cuveni să-ți fiu *recunoscător*?

Irina s-a oprit o clipă. După care a spus:

– Iarna va fi înfrântă. Țara Lithvasului va...

– Slăbeşte-mă cu *Lithvasul*! i-am aruncat răstit. Jucăm acum teatru pentru viermii subpământeni sau faci asta ca să te păstrezi în formă pentru aparițiile publice? De parcă Lithvasul înseamnă altceva decât nişte dungi pe hartă între care ultimii rămaşi au terminat să se ucidă unii pe alții. Ce-mi pasă mie de Lithvas? Nobilii mi-ar tăia bucuroşi beregata, țăranii nu ştiu cine le este stăpân, pământului nu-i pasă, iar eu nu le datorez nimic nici lor, *nici* ție. Nu te pot

împiedica să mă plimbi de colo până colo pe tabla de şah, dar nici n-am de gând să-ți mulțumesc smerit că-mi îngădui să îți fiu de folos, Doamna mea, ca maimuțoiul acela care se ploconeşte să intre în grațiile tale. Încetează să te mai prefaci că nu ți-ar fi făcut plăcere să mă laşi acolo, zdrobit şi sângerând pe podele! Nu-l ai deja pregătit pe următorul țar, aşteptând în culise? La o adică, pare chiar genul tău de plan.

Din fericire, a rămas tăcută o bucată de drum, dar nu îndeajuns de mult încât să-mi fie pe plac. Am ajuns la capătul tunelului şi am trecut pe sub o boltă tăiată în zidul de piatră, care dădea într-o odăiță înghesuită ca un garderob, care avea un perete fals, construit cu meşteşug ca o uşă batantă ce se deschidea în pivnița de vinuri. Când am ieşit şi am împins uşa, s-a închis în aşa fel încât cu greu ți-ai fi putut da seama că acolo era o odaie. Mi-am trecut degetele peste cărămizile zidului şi abia i-am putut găsi muchiile, asta pentru că fuseseră clădite fără mortar. Între timp, Cernobog îngâna somnoros un cântecel: a doua zi avea să coboare iar în tunel ca să se înfrupte…

M-am întors şi am zărit-o pe Irina, cum mă privea din întuneric; acoperisem flacăra lumânării cu palma şi scările erau acum luminate slab doar de o făclie, oglindindu-se în adâncul ochilor ei negri şi scoțându-i chipul la iveală.

– Nu-ți pasă de nimic ce ține de țara asta, mi-a zis. Şi totuşi te-ai tocmit să ajungi țar în locul fratelui tău…

Vorbele ei au semănat cu lovitura unui monstru, care îți zdrobeşte coastele străpungându-ți inima. Vai, cât de mult o uram!

– Mă tem că nu ți-ar fi plăcut foarte tare de Karolis, fată dragă, i-am spus, printre dinți. Cine crezi că m-a învățat să ucid veverițe? Nimeni nu-şi făcea timp pentru odrasla vrăjitoarei, până când...

Am amuțit dintr-odată. Încă nu puteam vorbi cu detaşare despre această pagină din viața mea. Chiar nu puteam. Cernobog chiar s-a urnit un pic şi parcă şi-a trecut limba peste creierii mei, savurând leneş gustul plăcut al durerii mele.

Cât eram de bucuros că încă îi mai puteam oferi satisfacție, chiar şi când era atât de sătul.

Irina mă privea fix.

– L-ai iubit. Şi totuşi te-ai tocmit să devii țar?

– O, nu! am spus, de-a dreptul înfuriat. N-am avut niciodată prilejul să mă tocmesc pentru nimic. Vezi tu, maică-mea nu a fost aşa de norocoasă ca tine, scumpa mea Irina. Ea n-a avut o coroană, după cum n-a avut nici frumusețe vrăjită şi nici un rege al Străvechilor în schimbul căruia să şi le cumpere. Aşa că a plătit pentru ele cu o făgăduială scrisă, iar cerneala de pe foaia acesteia s-a uscat încă înainte să-i ies eu din pântec.

#

Când s-a întors Irina, eu coseam într-un colț al dormitorului ei, cât de iute puteam. Mă dusesem să-i spun Palmirei că țarul n-avea de gând s-o lase pe Irina să poarte aceeaşi rochie de două ori şi că, dacă avea o rochie pe care aş fi putut s-o prefac s-o poarte Irina a doua zi, i-aş fi dat ei rochia albastră cu rubine s-o prefacă pentru Galina. Galina n-avea să ştie de unde erau rubinele, şi nici Palmira n-avea să ştie. Era mai bine aşa. În ochii lor, era mai bine să rămână nişte nestemate frumoase şi de preț, pe care cineva le cumpărase cu aur, nu cu sânge. Se îndepărtaseră îndeajuns de mult de cruzimea care le zămislise şi nu puteau fi privite altfel decât ca frumoase. Iar eu urma să am de lucru în timpul nopții nespus de lungi, stând la lumina lămpii şi întrebându-mă dacă Irina avea să se întoarcă vreodată.

– Dar trebuie să fie neasemuit de frumoasă, am spus. Altfel n-o să meargă: ai văzut doar cum se îmbracă *el*! N-o să accepte în ruptul capului ca ea să fie îmbrăcată mai modest decât el. Astfel, Palmira mi-a adus o rochie din brocart, de un verde-aprins ca smaraldul, şi din mătase de culoarea frunzei veştede, cu broderie de argint atât de groasă încât am avut nevoie de ajutorul unei slujnicuțe ca s-o car înapoi în odaie, plină de pietricele de smarald cusute pe ea: nu atât de prețioase ca rubinele, dar atât de multe că rochia sclipea orbitor la lumina zilei.

Galina o purtase când era fată, înainte de prima căsătorie. Acum îi rămăsese mică, dar fusese pusă la păstrare, pentru o fiică sau pentru soția unui fiu. Nu pentru o fiică vitregă, până în clipa de față, dar avea să i se potrivească Irinei fără prea multă muncă din partea mea. Ea doar avea bustul mai mic. Tocmai terminasem de ajustat corsajul, când Irina s-a întors în odaie, iar fața îi era albă şi lipsită de expresie, contrastând cu roşul sângeriu al rubinelor de pe rochie.

Țarul s-a apropiat de şemineu şi şi-a bruftuluit servitorii, trezindu-i din moțăială şi trimițându-i să-i aducă vin fiert, după care şi-a întins brațele ca să-i fie scoasă haina roşie de catifea, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat mare lucru. M-am ridicat şi am încercat să prind mâinile subțiri ale Irinei în mâinile mele, dar nu m-a lăsat să mă uit la ele sau să-i desfac mantia. Însă am cuprins-o cu brațul şi am tras-o lângă scaunul meu, obligând-o să se aşeze. Nu îi era frig şi nici nu tremura. Dar era apatică, asemenea unei întinderi nesfârşite de zăpadă, iar din păr îi ieşea un miros greu de fum, iar când s-a aşezat, am văzut că avea pete de sânge pe rochia albastră: sângele cuiva, închegat şi negru, îi pătase palmele şi-i intrase sub unghii, de parcă tranşase carne îmbrăcată în rochia cu rubine. Am mângâiat-o pe cap.

– O să-ți pregătesc baia, i-am şoptit. Şi-o să îți spăl părul.

Nu mi-a răspuns, aşa că m-am adresat valeților şi i-am trimis să aducă vana şi apă rece ca să-i spăl rochia.

Țarul se simțea deja în largul lui şi îşi bea vinul în timp ce servitorii îi încălzeau încă o dată patul. Când vana a fost adusă şi umplută cu apă caldă, Mirnatius a intrat să se îmbăieze, iar draperiile au fost trase în jurul lui. I-am trimis afară pe servitorii rămaşi şi i-am scos Irinei coroana de pe cap – a tresărit brusc şi a întins o mână s-o apuce şi nu m-a lăsat să i-o iau decât după ce a privit spre pat să se asigure că țarul dormea. Colierul de la gât îi lipsea, dar n-am întrebat ce se întâmplase cu el.

Mai întâi i-am spălat mâinile şi brațele cu apă din lighean. Era întuneric în odaie, aşa că apa arăta doar murdară şi tulbure, nu roşie de sânge. Am luat

ligheanul şi, tremurând uşor, m-am dus cu el pe balcon ca să arunc apa pe pietrele de caldarâm din curte. În acel mic careu făceau instrucție oştenii ducelui, care n-aveau să bage de seamă cele câteva mici pete de sânge proaspăt apărute. Am dezbrăcat-o de rochia albastră şi am pus-o la înmuiat în lighean, în apă rece. Petele de sânge nu erau vechi, aşa că aveau să se curețe.

Apoi am ajutat-o pe Irina să intre în baie şi i-am spălat părul cu mirt uscat, pe care l-am adus din dulapul din vechea noastră odaie: un miros dulce de ramuri şi frunze s-a răspândit în jur, iar după ce i-am spălat pletele de trei ori, mi-am apropiat nasul de cosițele ei şi n-am mai simțit miros de fum, ci doar aroma delicată a mirtului. Am ajutat-o apoi să iasă din vană şi am uscat-o cu o bucată de pânză, aşezând-o lângă foc în timp ce i-am pieptănat părul. Focul începea să se stingă, dar n-am mai pus un butuc, pentru că încă nu se răcise odaia. Stătea pe scaun, adâncită în visare cu ochii închişi. I-am cântat în timp ce-i pieptănam părul şi, când am terminat de netezit ultimele şuvițe, din creştetul capului până spre vârfuri, şi-a rezemat capul de brațul scaunului şi a adormit acolo.

Petele de sânge au ieşit de pe rochia albastră. Am scos-o, cu apa şiroind de pe ea, şi m-am dus iarăşi pe balcon să golesc ligheanul. Dar de data asta nu mi-a mai fost frig. O boare de aer cald mi-a suflat în față, aducând miros de arbori înmuguriți şi de pământ reavăn, un miros de primăvară pe care aproape îl uitasem din pricina iernii care ținuse atât de mult. Am rămas în picioare cu ligheanul plin de apă roşiatică în mâini şi am răsuflat cu nesaț fără să mă gândesc la altceva, până când brațele au început să-mi tremure; ligheanul era prea greu ca să-l pot ține aşa mult. Am reuşit să-l ridic deasupra balustradei de piatră şi să-l golesc afară, apoi am reintrat în odaie. Nu am închis uşile balconului, lăsând primăvara să intre în odaie. Fata mea, fata mea cea curajoasă – ei îi datoram toate astea. A plecat, apoi s-a întors plină de sânge, dar ne-a adus înapoi primăvara. Şi s-a întors, da, s-a întors, ceea ce pentru mine prețuia tot atât cât primăvara, ba chiar mai mult.

Am frecat cu peria rochia albastră până ce au ieşit şi ultimele urme de sânge; am fost cu băgare de seamă, desigur, însă rubinele erau cusute atât de strâns încât nu s-a desprins niciunul. Am luat rochia şi am întins-o pe spătarul unui scaun, după care am scos-o la uscat pe balcon; i-o puteam astfel da mai târziu Palmirei, iar ea nici n-avea să ştie vreodată că fusese pătată. Când am dat să reintru în odaie, Irina stătea în picioare lângă scaun, înfăşurată în pânza cu care o ştersesem şi privind afară pe fereastră; părul lung îi cădea pe umeri ca o cascadă, uscat aproape de tot. Începea să se lumineze, căci răsărea soarele, iar ea ieşise pe balcon în picioarele goale. Aproape că i-am spus *O să răceşti, duşenka*, dar mi-am înăbuşit cuvintele în gâtlej şi am mutat în schimb scaunul, ca să poată veni să se aşeze lângă balustradă. Am rămas lângă ea în picioare şi am cuprins-o cu brațele, ca să-i țin de cald. Din depărtare se auzeau zvon de păsări ciripind şi sunete scoase de animale mici, din ce în ce mai aproape de noi, tot mai aproape, până când, dintr-odată, toate aceste sunete ne-au învăluit cu totul; am văzut pentru o clipă veverițele săltând ca nişte năluci prin arborii din grădina de dedesubt, până când lumina soarelui a pătruns în frunzişul copacilor, mângâind frunzele proaspete, iar Irina dimpreună cu mine şi cu păsărelele gureşe am privit soarele urcând pe boltă, deasupra câmpurilor verzi, şi nu a întinderilor înzăpezite.

Am mângâiat-o pe cap şi i-am spus cu glas lin:

– Totul e bine, Irinuşka, totul e cum nu se poate mai bine.

– Magreta, mi-a zis, fără să mă privească, Mirnatius a fost dintotdeauna aşa de frumos? Încă de copil?

– Da, dintotdeauna, i-am răspuns.

Şi n-a trebuit să mă gândesc înainte de răspuns, căci îmi aminteam.

– Dintotdeauna. Încă din leagăn, un copilaş atât de frumos. Ne-am dus la botezul lui. Avea ochii ca nişte nestemate. Tatăl tău spera să-i poată deveni părinte adoptiv – mama ta încă nu avea copii, şi el s-a gândit pesemne că țarul ar fi putut fi convins să socoată casa lui mai potrivită pentru copilaş decât casa unui bărbat cu atâția fii. Dar mama ta n-a vrut în ruptul capului să primească

pruncul. Doar a rămas lângă leagăn ca o stană de piatră, cu mâinile lipite de trup. Doica n-a putut nici măcar să i-l pună în braţe. Vai, cât de furios a fost atunci tatăl tău!

Am clătinat din cap, amintindu-mi limpede de toate; de cum strigase ducele, poruncindu-i ca a doua zi de dimineaţă să meargă să ia pruncul, apoi i-a vorbit de frumuseţea lui, reamintindu-i cât de întristată era fiindcă nu avea ea însăşi copii; iar în tot acest timp, Silvija a rămas tăcută, cu ochii plecaţi dinaintea lui, fără să scoată un cuvânt...

Atunci amintirea mi-a răsărit în minte dintr-odată, ca o picătură de ulei plutind pe luciul apei: ducele strigase cât strigase, iar după ce a isprăvit, Silvija a ridicat ochii spre el şi i-a spus cu glas moale:

– Nu. În casa noastră urmează să vină un alt prunc care va purta o coroană de iarnă, iar el a încetat cu strigătele, luându-i mâinile şi sărutându-i-le, după care nu a mai pomenit nimic despre adopţia micului prinţ. Însă au mai trecut încă patru ani până ce s-a născut Irina. Aproape că uitasem povestea atunci când a venit ea pe lume.

Irina stătea şi privea primăvara venită pe neaşteptate – ţarina mea cu coroana ei de iarnă şi ochii de şoim ai tatălui ei, şi încă atât de palidă la chip. Am strâns-o uşurel de braţ, încercând s-o mângâi niţel, s-o fac să uite de chinul îndurat, oricare va fi fost acela.

– Vino înăuntru, duşenka! i-am şoptit încetişor. Părul ţi s-a uscat. O să ţi-l împletesc şi-o să te culci un pic. Vino să te întinzi pe divan! N-o să las pe nimeni să intre. Nu trebuie să te întinzi în pat lângă el.

– Nu, a spus. Ştiu. Nu trebuie să mă întind lângă el.

A intrat în odaie şi, după ce i-am împletit părul, s-a întins pe divan şi am învelit-o. Apoi am ieşit pe coridor şi le-am spus valeţilor de afară că ţarul şi ţarina erau foarte obosiţi după atâtea desfătări şi nu trebuiau cu niciun chip deranjaţi, după care m-am întors în odaie şi am luat rochia verde cu mine lângă fereastră, ca să termin de cusut la ea în aerul proaspăt de primăvară.

#

La început n-am recunoscut nimic în jur când m-am trezit în dimineața următoare în casa bunicului, înăbuşindu-mă şi împleticindu-mă, pe jumătate adormită, spre fereastră, ca să aerisesc un pic încăperea. Mama şi tata erau încă în pat şi, mergând spre fereastră, am călcat desculță peste rochia cu broderii grele de aur, zăcând boțită pe duşumea. Noaptea trecută mi-o trăsesem grăbită de pe trup, ca un şarpe care năpârleşte, şi m-am strecurat la căpătâiul patului pe când amândoi încă îmi vorbeau, însă cuvintele lor nu mai aveau nicio noimă pentru mine. Apoi s-au oprit din vorbit şi doar şi-au pus mâinile pe capul meu. M-am cufundat într-un somn adânc, în timp ce amândoi mi-au cântat duios, simțind mirosul binecunoscut de lemn arzând şi de lână, şi o căldură dulce învăluindu-mă, o binecuvântată căldură, în sfârşit.

Însă am deschis fereastra şi am privit înspre oraş, din odaia îndeajuns de sus în casa bunicului ca să pot privi dincolo de zidurile oraşului şi să văd câmpurile şi pădurea, iar câmpurile erau verzi, verzi de tot, acoperite cu secară atât de înaltă de parcă avusese deja parte de patru luni de primăvară ca să crească, cu frunze verzi, închizându-se la culoare odată cu sosirea verii şi presărate cu flori de câmp, înflorite toate deodată. Pomii din livada bunicii erau şi ei încărcați de flori, prunii, cireşii şi merii înfloriți împreună, şi chiar şi în glastra din fereastră florile se deschiseseră şi se auzea un bâzâit difuz în văzduh de parcă toate albinele din lume se adunaseră să culeagă nectarul din flori împreună. Pe pământ nu se mai zărea nici urmă de zăpadă.

Am împăturit cu grijă rochia brodată cu aur şi cu argint şi am împachetat-o în hârtie. Pe străzi era puhoi de lume când am ieşit cu pachetul sub braț. Când am trecut pe lângă uşile sinagogii, am auzit cântări dinăuntru şi era multă lume adunată, chiar dacă prima jumătate a dimineții trecuse şi ne aflam la mijlocul săptămânii. În piață nimeni nu vindea şi nu cumpăra nimic. Oamenii îşi istoriseau unii altora ce se întâmplase: cum Dumnezeu însuşi îşi întinsese mâna şi i-l dăduse prins țarului pe regele Străvechilor, curmând blestemul iernii vrăjite.

– Trebuie să-l văd, i-am spus Irinei.

Rochia mă ajutase să trec de porțile reşedinței ducale, după ce îi arătasem un colț unei slujnice, dar tot a trebuit să aştept afară, lângă intrarea servitorilor, preț de o oră, înainte ca cineva să-i ducă mesajul meu şi să fiu poftită sus – pentru că ea era țarina, țarina care izbăvise împărăția, în vreme ce eu eram doar o măruntă cămătăreasă din cartierul evreiesc, îmbrăcată într-o rochie cafenie. Dar când mesajul meu a ajuns la ea, a trimis de îndată pe cineva după mine, pe bătrâna ei însoțitoare Magreta, care m-a privit neliniştită şi uşor pieziş, de parcă îşi închipuia că rochia mea şi părul împletit simplu erau o deghizare, dar m-a condus sus pe scări oricum.

Irina se afla în odaia de culcare. Patru femei şedeau în jurul focului, cosând cu înfrigurare ca să prefacă o rochie groasă la fel de strălucitoare ca monstruozitatea pe care i-o adusesem; avea de mers la altă nuntă chiar în acea zi, după cum se părea. Dar ea ieşise pe balcon, împrăştiind firimituri de pâine să sature păsărelele şi veverițele: şi ele ieşiseră din ascunzişuri, la fel ca târgoveții de pe stradă, subțiratice şi flămânde după iarna cea lungă şi dornice de tovărăşia nesigură a oamenilor, îndrăznind să se apropie în schimbul hranei. Cum arunca un pumn de firimituri, se repezeau toate la picioarele ei, să apuce câte o îmbucătură, după care fugeau la fel de repede s-o mănânce, întorcându-se zorite pentru o nouă porție.

– De ce? m-a întrebat ea încet.

– Pentru că noi am făcut mai mult decât să-l oprim, am răspuns. Dacă îl păstrezi pentru acea creatură – am privit peste umăr la agitația din odaie, fără să spun vreun nume – ca să se hrănească puțin câte puțin din el, nu doar că se va opri iarna, dar şi împărăția lui va fi distrusă. Vor muri toți Străvechii, nu numai el.

Irina a terminat de împrăştiat ultimele firimituri de pâine şi a întins palma goală spre mine: fără nicio podoabă, în afară de inelul de argint fermecat strălucindu-i pe un deget, o fâşie de lumină rece chiar şi sub soarele strălucitor.

– Dar ce altceva ți-ai dori să facem?

M-am uitat stăruitor la ea.

– Miryem, Străvechii au prădat această împărăție încă de când oamenii s-au statornicit aici. Ne tratează ca pe nişte animale dăunătoare pitite printre copacii lor, doar că dau dovadă de mai multă cruzime.

– Doar câțiva dintre ei, o mână de nobili. Cei mai mulți dintre ei nu pot veni aici, cum nici noi nu putem păşi după plac în împărăția lor. Doar cei puternici din rândurile lor îşi pot croi cale.

Dar m-am oprit, dându-mi seama că vorbele mele nu îmbunătățeau situația, ba poate chiar dimpotrivă.

– Iar aceştia au şi puterea de a hotărî în numele celorlalți, a spus Irina. Nu-mi face plăcere să mă gândesc la moartea poporului Străvechilor, dar regele lor este cel care a pornit acest război. El a furat primăvara; tot el ar fi lăsat poporul *nostru*, întregul Lithvas, să moară de foame. Vrei să-mi spui că nu ştia ce face?

– Nu, am spus cu glas aspru. Ştia ce face.

Irina a clătinat uşor din cap.

– Nici eu nu mă simt cu mâinile întru totul curate după seara trecută. Dar nu vreau să mi le spăl cu sângele poporului meu. Şi nu văd ce altceva aş putea face.

– Dacă ne-ar oferi un tratat de pace în schimbul vieții lui, l-ar respecta cu sfințenie. Străvechii nu-şi încalcă niciodată cuvântul dat.

– Şi cine ar semna tratatul din partea lor? a întrebat Irina. Şi chiar dac-am avea un tratat...

A privit în jur în dormitor, în dormitorul ei: o odaie pe care o împărțea cu țarul şi cu o creatură neagră alcătuită din foc şi foame veşnică, ce trăia în trupul țarului. Fața Irinei îşi pierduse iar trăsăturile.

– Nu mă pot preface bucuroasă pentru târgul pe care l-am încheiat. Dar astăzi e primăvară în Lithvas, iar pe masa oricărui țăran din țară va fi pâine la iarnă.

Şi-a întors din nou privirea spre mine.

– Dar o să le cumpăr bunăstarea, a spus cu glas liniştit. Chiar dacă mă costă mai mult decât aş fi dispusă să plătesc.

Aşa că am plecat din palatul ducal cu mâinile goale şi cu un gol dureros în stomac. Bătrâna Magreta m-a oprit în odaie pe când mă pregăteam să plec şi m-a întrebat ce doresc în schimbul rochiei, dar am clătinat din cap şi am plecat fără să scot un cuvânt. Dar faptul că am lăsat rochia acolo nu m-a ajutat. Mă puteam descotorosi de rochia unei regine a Străvechilor, dar fusesem prea mult regină ca să uit aşa uşor. Şi totuşi nu-i puteam spune Irinei că greşeşte, nici măcar nu-i puteam reproşa că este egoistă. Ea *avea de gând* să plătească preţul pe care eu nu voisem să-l plătesc: avea să împartă patul cu demonul de lângă ea şi, chiar dacă n-avea să-l lase să-şi vâre ghearele în sufletul ei, avea să le simtă târându-i-se pe piele.

Şi plătind acest preţ avea să cumpere pentru noi mai mult decât primăvara. Avea să cumpere şi primăvara, şi vara, ba chiar şi iarna; o iarnă în care niciun drum al Străvechilor n-avea să mai licărească printre copaci, iar prădătorii înfăşuraţi în mantii albe n-aveau să mai vină să ne fure aurul. În schimb, pădurarii, vânătorii şi ţăranii noştri aveau să intre în pădure cu topoare şi cu capcane pentru animalele cu blana albă. Irina avea să cumpere pentru noi pădurea şi râul îngheţat şi toată truda avea să se preschimbe în grâne şi în cherestea. Şi în zece ani Lithvasul avea să ajungă o împărăţie bogată, în loc să rămână sărac şi înapoiat, timp în care, într-o odaie întunecoasă, departe de ochii lumii, Cernobog avea să-i ronţăie între măsele pe copiii Străvechilor muşcătură cu muşcătură, ca să ne ţină de cald nouă, oamenilor.

M-am întors în casa bunicului. Mama mă aştepta neliniştită pe trepte, ca şi cum nu putea suferi nici măcar gândul de a mă pierde din ochi. M-am aşezat lângă ea şi m-a îmbrăţişat, m-a sărutat pe frunte şi mi-a pus capul pe umărul ei, trecându-şi mâna prin părul meu. Oameni intrau şi ieşeau din casă pe lângă noi: nuntaşi plecând spre casă, cu chipuri obişnuite şi zâmbitoare. Deja începuseră să

uite noaptea în care dănțuiseră pe sub arborii albi, înconjurați de iarna grozavă şi având în mijlocul lor o umbră de foc.

Doar bunicul îşi mai amintea câte ceva. În dimineața aceea, m-am strecurat din dormitor, lăsându-mi părinții încă dormind, ca să beau o ceaşcă de ceai şi să rontăi o coajă de pâine la bucătărie, încă uluită şi încercând să acopăr golul rece resimțit în suflet. Era încă devreme şi doar o mână de servitori se foiau deja prin casă, punând pe mese bucate pentru oaspeții care aveau să se trezească peste puțin timp. Dar după câteva clipe unul dintre ei a venit să-mi spună că bunicul voia să mă vadă. Aşa că m-am îndreptat către odaia lui de lucru. L-am găsit în picioare lângă fereastră, privind încruntat primăvara de afară, iar el m-a privit în ochi şi a spus dintr-odată:

– Ei bine, Miryem?

La fel cum o făcuse când venisem să-i arăt catastiful cu socoteli. Mă întrebase atunci dacă socotelile erau limpezi şi balanța bine cumpănită şi am descoperit, cu surprindere, că nu ştiam ce să-i răspund.

Aşa că m-am dus la palatul ducelui, întorcându-mă fără să fi primit un răspuns mai bun decât la venire. Lucrurile ar fi trebuit să meargă uşor. Regele Străvechi îmi dăduse încuviințarea sa: se plecase dinainte-mi fără ură sau reproş, de parcă aveam şi eu dreptul să procedez aşa cum făcuse el, punând foc împărăției sale drept plată pentru încercarea lui de a îngropa tărâmul meu sub gheață. Şi poate că aveam acest drept, dar nu eram unul dintre Străvechi. Le spusesem *mulțumesc* lui Flek, lui Tsop şi lui Shofer şi îi dădusem nume acelei fetițe la care nu voiam să mă mai gândesc. Cu siguranță, dacă datoram ceva cuiva din împărăția Străvechilor, fetiței aceleia îi datoram.

– O să mergem acasă mâine, mi-a şoptit uşor mama în păr. O să mergem acasă. Asta îmi dorisem mereu, era singura speranță care mă îmbărbăta, dar acum nici nu mă mai puteam gândi la ea. Mi se părea la fel de ireală ca un munte de sticlă sau ca un drum de argint. Chiar aveam să mă întorc în târguşorul meu prăfuit, să hrănesc găinile şi caprele, simțind în spate zilnic

împunsătura privirilor celor pe care îi salvasem de iarna veşnică? N-aveau niciun drept să mă urască, dar aveau s-o facă oricum. Pentru ei, Străvechii erau ca un basm de spus într-o noapte de iarnă. Pentru ei, eu eram monstrul, pe care-l puteau vedea şi înțelege şi se puteau închipui în stare să-l pună la pământ. N-ar fi crezut că făcusem ceva ca să-i ajut nici chiar dacă ar fi auzit asta într-o poveste.

Şi aveau dreptate, pentru că nu o făcusem deloc pentru ei. Irina îi mântuise şi aveau să o iubească pentru fapta ei. Eu făcusem ce făcusem pentru mine, pentru părinții mei şi pentru oamenii care mă înconjurau: pentru bunicul, pentru Basia, pentru verişoara mea de-a doua Ilena care cobora acum scările, sărutându-ne pe obraji înainte de a se urca în căruța ce aştepta s-o ducă acasă în alt sătuc prăpădit, într-una dintre cele şapte case în care trăiau ai ei, ai noştri, înconjurați de alte sate ai căror locuitori îi urau. O făcusem pentru toți oamenii adunați în stradă în fața casei bunicului. *Lithvas* nu însemna *acasă* pentru mine; însemna doar râul lângă care trăiam, laolaltă cu poporul meu îngrămădit pe maluri, iar câteodată un val uriaş se rostogolea la vale şi îi târa pe unii dintre noi în adâncuri, unde deveneau hrana peştilor.

Nu aveam o țară pentru care să înfăptuiesc lucruri mărețe. Aveam doar nişte oameni; ce mă făceam aşadar cu *acei* oameni – cu Flek, cu Tsop şi cu Shofer – ale căror vieți le legasem de a mea, şi cu fetița căreia îi dăruisem un nume evreiesc, înainte de a o părăsi şi de a-i distruge căminul?

Dar făcusem deja acest lucru şi nu părea a fi în puterea mea să-mi repar greşeala. În această țară eram o ființă fără prea mare importanță, doar o tânără cămătăreasă dintr-un târguşor, cu vreo câțiva galbeni la bancă, şi ceea ce odată mi se păruse o avere arăta acum ca o mână de mărunțiş, nici măcar cât să umple un cufăr din vistieria regelui meu Străvechi. Luasem de pe masă o furculiță de argint în acea dimineață şi o ținusem în mână, nu foarte sigură de ce voiam să se întâmple. Dar ce voiam n-a contat deloc. Nu s-a întâmplat nimic. Furculița a rămas de argint şi toată vrăjitoria de care fusesem în stare rămăsese în împărăția de gheață, unde n-aveam să mă mai întorc vreodată. O împărăție care avea să

decadă curând, măturată de acelaşi val uriaş. Şi nu mai aveam niciun cuvânt de spus în această privință.

Aşa că am intrat cu mama în apartamentul bunicului. În dormitor, am făcut un bagaj din cele câteva lucruri pe care părinții mei le aduseseră de acasă, după care am coborât la bucătărie, să dăm o mână de ajutor: mai erau încă o mulțime de oameni în casă, oameni pe care nu-i întâlnisem niciodată, dar care făceau totuşi parte din familia mea şi se numărau printre prietenii mei; mai trebuiau gătite feluri de mâncare şi vase de spălat, mese de aşezat şi de strâns la loc, copii de hrănit şi bebeluşi plângăcioşi de luat în brațe. În jurul meu roiau o mulțime de femei, prinse cu mulțimea nemăsurată a treburilor femeieşti, care nu conteneau o clipă şi nu se schimbau niciodată şi consumau orice fărâmă de timp de care dispuneai, cerând mereu mai mult, asemenea unei ape curgătoare de nezăgăzuit. M-am cufundat în treabă ca într-o baie rituală şi am lăsat-o bucuroasă să mă înghită cu totul. Voiam ca munca să-mi stăvilească simțurile, punându-mi la treabă urechile, ochii şi gura. Voiam să mă îngrijorez din alte pricini, de pildă, dacă pâinea creştea cum trebuie în cuptor, dacă friptura de vită era bine rumenită, dacă erau de ajuns de multe scaune la masă; din pricini în privința cărora stătea în puterea mea să fac ceva.

Nimeni n-a fost surprins să mă vadă. Nimeni nu m-a întrebat unde fusesem. Cu toții m-au sărutat pe obraz când m-au văzut pentru prima dată şi mi-au spus că m-am înălțat, iar unii m-au întrebat când aveau să dănțuiască la nunta *mea*. Cu toții se bucurau să mă vadă acolo şi erau fericiți că dădeam o mână de ajutor, dar în acelaşi timp nu contam foarte mult. Puteam fi oricare dintre verişoarele mele. N-aveam niciun dar deosebit care să mă facă specială. Şi asta m-a bucurat. Mă bucuram să fiu din nou o fată obişnuită.

În cele din urmă, m-am aşezat la masă să-mi umplu farfuria cu mâncare, obosită în sfârşit de cărat şi de gătit, îndeajuns de obosită să nu mă mai gândesc. Oaspeții plecau pe măsură ce prânzul se apropia de sfârşit, luându-şi cu toții bun-rămas şi strecurându-se unul câte unul pe uşă. Eu eram încă pe fundul apei,

ca un peşte într-un banc, cu neputință de deosebit. Dar dintr-odată curgerea oaspeților spre ieşire a contenit şi a intrat un valet îmbrăcat în livreaua țarului, în roşu, auriu şi negru, şi a privit în jur, de sus şi cu uşorul dispreț al superiorității împrumutate de la stăpânii săi.

Iar când a intrat, m-am ridicat. Nu eram în locul potrivit – casa bunicului nu era un loc potrivit pentru o fată nemăritată –, dar, după ce m-am ridicat, i-am strigat dârz din celălalt capăt al mesei:

– Pentru ce anume ai venit aici?

S-a oprit o clipă, m-a privit şi s-a încruntat, după care a spus, cu răceală:

– Am o scrisoare pentru Wanda Vitkus: nu cumva tu eşti?

Toată după-amiaza, Wanda înotase alături de mine în noianul de treburi femeieşti; cărase teancuri grele de farfurii şi adusese găleți pline ochi cu apă şi aproape că n-am putut schimba o vorbă una cu alta, dar ne-am privit şi am luat parte împreună la treburi, prinse deopotrivă cu munca de jos, atât de simplă, dar sigură.

Wanda stătea undeva în fundul încăperii, în uşa bucătăriei, şi după câteva clipe a venit în față, ştergându-şi mâinile ude şi roşii de şorț, iar valetul s-a întors spre ea şi i-a înmânat scrisoarea: o coală groasă şi grea, împăturită, de pergament purtând o pecete mare de ceară roşie înnegrită pe margini de fum, din care se prelinseseră câteva picături pe foaie, ca nişte picături de sânge închegat.

Wanda a luat scrisoarea în mâini, a deschis-o şi a privit-o cu luare-aminte o bună bucată de timp, după care şi-a acoperit gura cu şorțul, ținând buzele strâns lipite, şi a clătinat de două ori din cap într-un gest scurt, după care a împăturit la loc scrisoarea şi a strâns-o la piept, s-a întors şi a fugit către intrarea din dos, spre scările care dădeau în stradă. Valetul ne-a aruncat tuturor o privire indiferentă – noi nu contam, eram nişte ființe cu totul neînsemnate –, după care ne-a întors spatele şi a părăsit casa la fel de repede precum intrase.

Încă stăteam în picioare sprijinindu-mă de masă. În jurul meu, flecăreala s-a reluat, şuvoiul de oameni şi vorbe a început să curgă iar: când revii în oraş, ce

vârstă are acum primul tău născut, cum merg afacerile soțului – un val neabătut de întrebări şi răspunsuri; însă de data asta nu m-am cufundat la loc în unda şuvoiului. Mi-am tras scaunul de la masă şi am plecat la etaj, spre biroul bunicului. L-am găsit înăuntru, înconjurat de mai mulți domni în vârstă, vorbind cu toții cu glasurile lor joase; fumau pipă şi țigări de foi şi vorbeau despre felurite treburi. M-au privit încruntați: locul meu nu era acolo, doar dacă nu venisem să le mai aduc rachiu, ceai şi gustări.

Însă bunicul nu s-a încruntat. Doar m-a privit şi a dat deoparte paharul şi țigara de foi, spunându-mi:

– Vino!

M-a dus în odăița învecinată, unde îşi ținea hârtiile importante încuiate îndărătul unor uşi de sticlă, după care a închis uşa în urma noastră şi m-a privit cu luare-aminte.

– Am de plătit o datorie, i-am spus. Şi trebuie să găsesc un fel de-a o plăti.

Capitolul XXI

Dimineața m-am trezit cu mâinile pline de bășici care mă usturau. Aveam în palmă urme roşii, acolo unde ținusem de lanțul de argint împreună cu Serghei şi cu Stepon. În noaptea dinainte, la plecare țarina mi-a spus:

– Cum aş putea să te răsplătesc?

N-am ştiut ce să-i răspund, pentru că eu eram cea care răsplătea o faptă bună. Miryem mă scosese din casa tatălui meu pe o plată de şase copeici, când prețuiam doar cât trei purcei în ochii tatei, care storcea bani de la părinții ei prin vicleşug. Mama lui Miryem îmi pusese pâine în farfurie şi dragoste în inimă. Tatăl ei cântase o rugăciune de binecuvântare deasupra pâinii înainte să mi-o dea s-o mănânc. Puțin îmi păsa că nu înțelegeam cuvintele cântecului. Îmi dăduseră pâinea chiar când nu ştiam de ce mi-o dau şi credeam că sunt nişte duhuri necurate. Miryem mă plătise cu arginți pentru munca depusă. Tot ea mi-a întins mâna şi a prins-o pe a mea, ca şi cum eram cineva care se putea tocmi în nume propriu, nu cineva care fura din banii cuveniți tatei. În casa ei se găsise mereu ceva de mâncare pentru mine.

Iar regele Străvechilor a dorit s-o aibă degeaba. A silit-o să-i facă din argint aur doar ca s-o lase în viață, ca şi cum ea îi aparținea pentru că el era îndeajuns de puternic încât s-o omoare. Şi tata fusese îndeajuns de puternic încât să mă omoare, dar asta n-a însemnat că îi aparțineam. M-a vândut pe şase copeici, pentru trei purcei, şi chiar pentru un urcior de krupnik. A încercat să mă vândă iar şi iar, de parcă tot a lui rămâneam ori de câte ori mă vindea. Şi tot aşa gândise şi regele Străvechilor. A vrut s-o păstreze şi să se aleagă cu cât mai mult aur de pe urma ei, fără să conteze ce-şi doreşte şi ea, numai pentru că el era puternic.

Însă şi eu eram puternică. Fusesem îndeajuns de puternică s-o ajut pe panova Mandelstam să se însănătoşească şi îndeajuns de puternică să învăţ vrăjitoria lui Miryem, pe care am folosit-o ca să preschimb trei şorţuri în şase copeici. Am fost îndeajuns de puternică, împreună cu Serghei şi cu Stepon, ca să-l împiedic pe tata să mă vândă sau să mă ucidă. Iar noaptea trecută n-am ştiut dacă fusesem îndeajuns de puternică pentru a-l opri pe Străvechi, chiar şi ferecându-l cu un lanţ de argint, ajutată de Serghei şi Stepon, ba chiar şi de părinţii lui Miryem. Însă n-am ştiut că eram îndeajuns de puternică pentru a înfăptui toate acestea până ce am purces şi le-am înfăptuit. Mai întâi a trebuit să mă înham la treabă, fără să ştiu. După aceea Stepon şi-a vârât faţa în şorţul meu şi a plâns pentru că îi era încă frică şi m-a întrebat dacă ţarina o să facă vreo vrajă ca să-l împiedice pe Străvechi să ne omoare, iar eu i-am spus că nu ştiu. Ştiam doar că totul trebuia să înceapă cu treabă.

Aşa că atunci când ţarina m-a întrebat cum mă poate răsplăti, n-am ştiut ce să-i răspund. Ce făcusem nu era pentru dânsa. Nici n-o cunoşteam. O fi fost ea ţarină, dar eu nici măcar nu-i cunoşteam numele. Într-o zi, pe când aveam zece ani, un vecin a venit la noi acasă şi ne-a spus că ţarul a murit, iar când l-am întrebat ce înseamnă asta mi-a zis că urma să ajungă pe tron un nou ţar. Aşa că n-am înţeles ce mare scofală era să fii ţar. Iar acum, că văzusem un ţar de aproape, nu voiam nicidecum să am de-a face cu vreunul. Ţarul era groaznic şi răspândea flăcări în jur. I-aş fi spus să mă răsplătească alungându-l pe ţar de acolo, dar ea a plecat din casă împreună cu gărzile care îl duceau la temniţă pe regele Străvechilor.

Dar tatăl lui Miryem a auzit-o când m-a întrebat şi a văzut că nu ştiam ce să-i răspund. Avea o vânătaie mare pe un obraz, iar mâinile îi erau pline de răni şi tremurânde, după ce trăsese de lanţul de argint împreună cu mine. Acum stătea lângă panova Mandelstam şi amândoi o cuprinseseră cu braţele pe Miryem şi o sărutau pe creştet şi o mângâiau pe chip, de parcă preţuia pentru ei mai mult decât toate copeicile de argint de pe lume, mai mult decât aurul, mai mult decât

toată agoniseala lor. Însă, când a văzut că întrebarea țarinei m-a pus în încurcătură, a sărutat-o pe Miryem pe frunte, s-a ridicat şi s-a apropiat şchiopătând uşor de țarină, spunându-i:

– Fata aceasta curajoasă şi fraţii ei au venit la oraş pentru că au necazuri în satul lor.

Apoi mi-a pus mâna pe umăr şi mi-a spus cu glas blând:

– Mergi şi te odihneşte, Wanda. O să îi spun eu Măriei Sale toată povestea.

Aşa că am plecat de lângă el şi m-am aşezat lângă Serghei şi lângă Stepon şi i-am cuprins cu braţele, iar ei m-au îmbrăţişat la rândul lor. Eram prea departe ca să putem auzi ce spune panov Mandelstam, deoarece glăsuia aproape în şoaptă. Însă a vorbit preţ de câteva minute cu ţarina, apoi a venit, tot şchiopătând, către noi şi ne-a spus că totul o să fie bine. Şi l-am crezut. Ţarina era pe picior de plecare. A ieşit pe uşile mari ce dădeau în curte, însoţită de mai multe gărzi care o aşteptau. Doi ostaşi au apucat de mânerele uşilor şi le-au închis. Şi aşa am rămas singuri în încăpere.

Odaia se găsea într-o mare neorânduială. Spre marginile încăperii, rămăsese nişte mâncare pe mese, care începuse să se strice şi muştele bâzâiau deja în jurul ei. Peste tot erau scaune răsturnate, iar din cămin ieşeau pe duşumea urme mari de arsură, aidoma urmelor lăsate de cineva care umblă cu ciubote grele prin zăpadă. Coroana mare de aur pe care o purtase Miryem era căzută pe podea lângă vatră, strâmbată de abia o puteai recunoaşte şi aproape topită. Nimeni n-ar mai fi putut-o purta astfel. Dar nu-i păsa nimănui de asta. Am privit spre părinţii lui Miryem şi ei s-au uitat la noi, după care ne-am ridicat cu toţii, iar panov Mandelstam l-a luat pe după umeri pe Serghei şi eu am luat-o de braţ pe panova Mandelstam şi am alcătuit toţi şase un cerc: eram o familie şi reuşiserăm să ţinem lupul departe de noi: preţ de încă o zi reuşiserăm să ţinem lupul departe.

Apoi am urcat pe scări şi ne-am dus la culcare. Nu am făcut curat după nuntaşi. Am dormit un somn lung şi odihnitor în odaia mare, frumoasă şi

liniştită de la capătul scărilor, iar când m-am trezit era primăvară afară, peste tot, şi am simțit cum primăvara de afară îmi pătrunde în suflet. Chiar dacă mâinile îmi erau pline de băşici, mă simțeam atât de puternică încât nu m-am îngrijorat nicio clipă de ce avea să se întâmple cu noi. I-am sărutat pe Serghei şi pe Stepon şi am coborât iar să le ajut pe celelalte femei la treabă şi nu mi-a mai păsat că nu înțelegeam ce vorbeau. Când vreuna îmi spunea ceva ce nu înțelegeam, doar îi zâmbeam, iar ea îmi zâmbea înapoi, după care spunea, „Vai, am uitat!“ şi îmi repeta acelaşi lucru, de data asta cu vorbe pe care le pricepeam.

Am dus vase şi tacâmuri la masă: se întinseseră iar mese cu mâncare pentru oaspeți, nu atât de numeroşi ca în ajun, dar oricum îndeajuns de mulți cât să se umple odăile de mese şi scaune, înghesuite în fiecare încăpere. Se puseseră mese şi în cealaltă sală de dans. Altcineva făcuse curat după nuntaşi şi nu am mai putut vedea urmele de arsură pe podea, pentru că cineva întinsese deasupra un covor mare şi pusese mese înăuntru; nu mai ardea focul în vatră, căci afară se făcuse atât de cald încât au deschis ferestrele să intre aer curat. Iar mirosul de fum dispăruse şi el.

Şi toate mesele erau pline cu mâncare, atât de pline încât cu greu găseai un locşor în care să mai pui câte ceva. Când mi s-a făcut şi mie foame, m-am aşezat la masă şi am mâncat pe săturate, după care m-am ridicat să ajut la adus mâncare pentru alți oaspeți. Am făcut asta tot restul zilei. Un pic mai târziu, au venit Miryem şi mama ei şi am ajutat toate trei la servitul mesei.

Dar n-am apucat bine să pun jos două găleți de apă pe care le adusesem de la fântâna din oraş, că am auzit zgomote în odaia cu mese, după care am auzit-o pe Miryem întrebând tare şi răspicat, „Pentru ce anume ai venit aici?“ ca şi cum cineva venise din nou să ne facă rău. Am ieşit din bucătărie şi m-am apropiat de pragul uşii, unde se afla un ostaş cu sabie, înveşmântat în haine scumpe, care mi-a rostit numele. A spus că are o scrisoare pentru mine. M-am temut pentru o clipă, dar mă aflam în acea casă, înconjurată de toți acei oameni, şi m-am gândit

că sunt îndeajuns de puternică şi pentru veştile aduse de nou-venit; aşa că am făcut un pas în față, am întins mâna şi am apucat scrisoarea din mâna lui.

Pe scrisoare era o pecete din ceară roşie ca sângele, pe care se găsea întipărită imaginea unei coroane împărăteşti. Am deschis scrisoarea rupând pecetea şi m-am uitat la cuvintele scrise în ea. Miryem mă învățase să citesc, aşa că limba mea a rostit pe tăcute cuvânt cu cuvânt, iar vorbele cuprinse în scrisoare glăsuiau astfel: *A se aduce la cunoştința oricui intră în tărâmul nostru al Lithvasului că prin poruncă împărătească femeia numită Wanda Vitkus şi frații ei Serghei Vitkus şi Stepon Vitkus sunt pe deplin iertați de toate nelegiuirile de care sunt învinovățiți. Fie ca nicio mână să se ridice împotriva lor şi fiecare dintre supuşii noştri să le dea cinstea cuvenită pentru curajul şi vrednicia pe care le-au arătat tustrei în slujba noastră şi a Lithvasului. Mai departe, prin vrerea noastră, le este îngăduit susnumiților să intre în pădurea cea mare şi să se împroprietărească slobozi oriunde aleg pe o sfoară de moşie liberă, pe care să o ceară mărinimiei noastre pentru a semăna grâne sau pentru a o împrejmui pentru vite, în decurs de trei ani de-aici înainte, şi pe care să o stăpânească sănătoşi lăsând-o legiuită moştenire urmaşilor lor.*

Iar dedesubtul acestor cuvinte se afla o mâzgălitură lăbărțată de cerneală care nu era un cuvânt oarecare, ci un nume – *Mirnatius* –, după care urmau înşirate următoarele, *Țar peste Lithvas şi Roson, Mare Duce de Koron, de Irkun, de Tomonyets, de Serveno, Prinț al Maraliei, Rovernei şi Samatoniei, Stăpânitor al Markanului şi al Ținuturilor Mlăştinoase din Răsărit*, iar la sfârşitul acestei lungi liste de titluri stătea scris *Domn şi Stăpân al Marii Păduri de la Miazănoapte*.

M-am uitat la scrisoare şi atunci am înțeles de ce avea însemnătate un țar. Era vorba despre vrăjitorie, la fel ca vrăjitoria lui Miryem. Țarul, țarul cel groaznic, putuse să-mi dea acea scrisoare, iar acum eram în siguranță. Nu mai trebuia să-mi fie frică de nimic. Nimeni din sat la noi n-ar mai fi încercat să ne spânzure pe Serghei sau pe mine, după ce vedeau scrisoarea. Aveau să privească numele țarului pe hrisov şi să se teamă de el, chiar dacă se afla la mare depărtare.

Dar nici măcar nu cred că mai trebuia să ne întoarcem în târguşorul natal. Nu mai trebuia să ne întoarcem în casa părintească, unde pesemne taica încă ar fi zăcut mort pe podea, după cum nu trebuia să ne întoarcem la gospodăria în care nu creştea cine ştie ce recoltă, iar culegătorul de biruri venea an de an. Scrisoarea spunea limpede că ne puteam duce în pădure şi puteam lua în stăpânire orice bucată de pământ doream. Puteam găsi în pădure un pământ dintre cele mai bune. Puteau creşte pe el arbori înalți pe care i-am fi putut tăia şi vinde pe bani buni. Ştiam că un copac mare prețuia o mulțime de bani, deoarece chiar în anul de dinaintea morții mamei un copac de pe pământul unui vecin s-a prăbuşit, iar el a lucrat din greu ca să-l taie repede în bucăți înainte să vină oamenii boierului să-i ia lemnul, după care a ascuns două lodbe groase în pădure. Taica l-a văzut şi a spus cu pizmă în glas: „E deştept vecinul, o să se aleagă cu zece copeici dacă vinde lemnul ascuns."

Dar mama a clătinat din cap şi a zis: „Nu e lemnul lui, şi o să dea de bucluc", iar el a plesnit-o peste față şi i-a spus, „Ce ştii tu?", dar chiar a doua zi au venit oamenii boierului cu o căruță mare şi au încărcat bucățile de lemn, iar printre ei se găsea un om care s-a uitat la lemnul tăiat şi, nu ştiu cum, şi-a dat seama că lipseau părți din copacul retezat şi l-au bătut crunt pe vecin până ce le-a spus unde ascunsese lodbele, iar ei le-au pus şi pe acestea în căruță, lăsându-l în urmă căzut şi plin de sânge. A bolit multă vreme de pe urma bătăii primite, iar nevasta lui a trebuit să semene grânele singură, pentru că el nu putea să umble. Într-o zi din iarna aceea, vecina a venit la uşa noastră să cerşească ceva de mâncare, iar mama i-a dat. Taica a bătut-o din pricina asta chiar în acea noapte, chiar dacă burta mamei începuse să crească.

Dar pe noi n-avea să ne bată nimeni dacă tăiam copaci, pentru că în scrisoare țarul spunea că ne este îngăduit. Spunea că arborii de pe pământul ales de noi aveau să fie ai noştri. Mai spunea în scrisoare că şi pământul, atât de mult cât puteam chivernisi, avea să fie, de asemenea, al nostru. Puteam creşte capre şi găini şi puteam semăna secară. Şi nici măcar nu trebuia să ne clădim o casă. Ne

puteam întoarce la căsuța din pădure, care ne adăpostise de furtuna de zăpadă şi unde se găseau deja o grădină şi un şopron, şi am fi putut să ridicăm o gospodărie în jurul lor. Hrisovul țarului spunea că ne este îngăduit, pentru că nu locuia nimeni acolo. M-am gândit cum ar fi fost să mergem acolo, să reintrăm în căsuță şi să făgăduim că vom avea grijă de ea şi că aveam să făgăduim oricui locuise acolo că, dacă ar fi vrut să se întoarcă vreodată, noi i-am fi dat cel mai bun pat şi de mâncat pe săturate, poftindu-i să locuiască cu noi oricât de mult şi-ar fi dorit.

Apoi m-am gândit că, dacă ar fi bătut vreodată cineva la uşa căsuței – cineva flămând şi urmărit de necazuri –, l-am fi primit şi l-am fi lăsat să stea cu noi. Aveau să găsească ceva de mâncare în casa noastră, iar noi am fi fost bucuroşi de oaspeți. La fel cum fusese panova Mandelstam. Aşa înțelegeam eu că glăsuia scrisoarea țarului. Că ne era îngăduit să ne întemeiem un cămin precum casa panovei Mandelstam, în care puteam să le dăm de mâncare tuturor celor care ne-ar fi călcat pragul.

Am luat scrisoarea cu mine sus în odaie şi le-am arătat-o lui Serghei şi lui Stepon. Serghei dăduse o mână de ajutor cu caii, iar Stepon l-a sprijinit şi el după puteri, chiar dacă încă era multă gălăgie, dar după aceea i s-a făcut iar frică şi a trebuit să urce, aşa că Serghei a urcat cu el. Am urcat şi eu scara, am intrat în odaie şi le-am arătat scrisoarea, însă ei n-au ştiut cum se citesc slovele scrise în ea, dar au văzut pecetea mare şi roşie, apoi au atins hârtia groasă şi netedă şi le-am spus cu voce tare şi cu multă grijă ce scria în ea, după care i-am întrebat dacă vor şi ei să facă ce anume voiam eu: i-am întrebat dacă voiau şi ei să se întoarcă la căsuța din pădure şi să întemeiem acolo o gospodărie şi să primim în casa noastră pe oricine se afla la ananghie. Nu le-am spus: „Aşa o să facem“, chiar dacă eu mi-o doream atât de mult. I-am întrebat şi pe ei ce-şi doresc.

Serghei a întins cu grijă mâna şi a apucat hrisovul țarului. L-am lăsat să țină în mână hârtia pentru o clipă. A atins cu degetul conturul unei litere, cu mare

băgare de seamă, să vadă dacă nu cumva scrisul se şterge. Dar nici măcar un colţişor de literă nu s-a şters.

– Da, a şoptit Serghei. Da!

– Putem să-i rugăm să vină să locuiască cu noi? a întrebat Stepon cu gândul la părinţii lui Miryem. Putem să-i rugăm să vină? Şi-o să pot sădi nuca albă şi-o să fie şi mama cu noi. Astfel o să fim împreună cu toţii şi-o să fie cel mai frumos lucru de pe lume.

Când frăţiorul meu a spus acestea, am început să plâng, pentru că avea dreptate, ar fi fost cel mai frumos lucru din lume – atât de frumos, încât aproape că nici nu-l puteam vedea cu ochii minţii. Serghei m-a cuprins cu braţul pe după umeri şi i-a spus lui Stepon;

– Da, o să-i rugăm să vină cu noi.

Eu mi-am şters lacrimile de pe faţă, cu multă grijă, să nu ud slovele scrisorii.

#

După ce am ieşit din biroul bunicului, m-am dus în odaia părinţilor mei. Stăteau împreună lângă foc, iar Wanda şi fraţii ei erau de asemenea în încăpere; Wanda adusese scrisoarea ţarului şi i-o dăduse tatei, care se uita la ea surprins.

– Putem merge acasă să luăm caprele, le-a spus Wanda. Şi putem lua şi găinile. S-a încălzit vremea de-acum. până vine din nou iarna, mai facem nişte îmbunătăţiri la casă. Putem tăia câţiva copaci pentru asta. O să fie loc pentru toţi.

Când m-am apropiat şi am aruncat o privire pe scrisoare, acolo unde ţarul se iscălise *Domn şi Stăpân al Marii Păduri de la Miazănoapte*, am înţeles: Irina deja îşi întindea mâna asupra lor. Îi dădea în stăpânire Wandei o gospodărie pentru braţele ei puternice şi pentru braţele fraţilor ei, ca să răărească arborii, să cureţe pădurea şi să semene grâne, ca să clădească o casă şi un şopron, primele din multele care aveau să urmeze.

– Să plecăm din casa noastră? a spus mama încetişor. Dar am trăit atâta vreme acolo!

Şi atunci am înțeles şi că Wanda îi rugase pe ai mei să vină să locuiască împreună cu ei, acolo în gospodăria dăruită de țar; voia să-i înduplece să plece din târguşorul nostru, din casa noastră, de pe ostrovul îngust de la cotul râului, întotdeauna în primejdie de a fi inundat.

– Şi pentru ce să stați acolo? am zis. Nu e proprietatea noastră. E a boierului. Tot ce-am făcut până acum pentru a o îmbunătăți, pentru el am făcut, şi încă degeaba; nici măcar nu ne este îngăduit s-o cumpărăm dacă vrem. Dar cu ajutor în casă, Serghei şi Wanda pot desțeleni mai mult pământ pentru recolte, îmbogățind astfel gospodăria. Bineînțeles c-ar trebui să mergeți cu ei.

Mama a amuțit; cu toții m-au privit şi au auzit şi ce încă nu spusesem, după care mama a dat să-mi ia mâna:

– Miryem!

Am înghițit nodul dureros din gât. Cuvintele pe care voiam să le spun erau „Duceți-vă mâine, mai rămâneți o zi“, dar m-am gândit la Rebeka, subțiratică precum o aşchie de gheață albăstrie. Cât mai avea să dureze până să se topească de tot?

– Ar trebui să plecați acum, am spus. Chiar azi, înainte de asfințitul soarelui.

– Nu, a spus sec tata, ridicându-se: tatăl meu cel bun şi blajin, în sfârşit furios. Miryem, nu! Acest rege al Străvechilor a avut dreptate! Merită tot ce i s-a întâmplat! Este răsplata pe care o primesc cei răi.

– E o copilă printre ei, am zis cu glasul sugrumat de acelaşi nod dureros şi mama m-a strâns protector de mână. I-am dat un nume. O să las acum un demon să se înfrupte din ea doar pentru că *el* a fost hain?

– În fiecare iarnă năvălesc din împărăția lor de gheață, să fure şi să ucidă oameni nevinovați, a spus tata după o clipă, la fel cum spusese şi Irina, după care m-a întrebat, ca un soi de rugăminte în numele lor: Se află măcar zece drepți[18] în rândurile lor?

Am tras adânc aer în piept, încă temătoare, dar şi uşurată; întrebarea tatei făcea ca răspunsul să fie atât de limpede.

– Cunosc cel puțin trei drepți printre ei, am zis.

Am cuprins-o pe mama cu brațul celălalt, şi i-am întors strânsoarea.

– Trebuie s-o fac. Ştiți că trebuie.

Am dus coroana strâmbă de aur la taraba de giuvaiergiu a lui Isaac, unde îi ținea deocamdată locul fratele lui mai tânăr, iar el a topit cu grijă podoaba grea, preschimbând-o în lingouri de aur neted; după aceea am ieşit cu ele ascunse într-un săculeț şi m-am dus în piața mare din centrul oraşului. Serghei şi Wanda m-au însoțit. Le-am schimbat, unul după altul, pe felurite lucruri, fără să-mi pese dacă fac un târg bun, atâta timp cât nu mă tocmeam îndelung. Am schimbat aurul pentru o căruță cu doi cai buni de povară, pentru o ladă mare plină cu găini, un topor, un fierăstrău, ciocane şi cuie. Am cumpărat apoi un plug cu brăzdar, două coase ascuțite şi saci cu sămânță de secară şi fasole. Serghei şi Wanda au încărcat tot ce am târguit în căruță, umplând-o cu vârf. La urmă am cumpărat două mantii lungi cu glugă, amândouă de aceeaşi lungime şi culoare – un cenuşiu mohorât; au fost un adevărat *chilipir*, cumpărate la un preț mult mai mic decât cel din ziua de dinainte, de la o tarabă plină cu mantii de acelaşi fel.

Ne-a luat multă vreme să mânăm căruța până în curtea bunicului: străzile erau înțesate de lume, nemişcându-se aproape deloc din pricina înghesuielii. În timp ce noi ne croiam drum prin mulțime, Wanda a spus:

– E o nuntă!

Privind în josul unei străzi lăturalnice cu vedere spre marea catedrală a oraşului, am zărit de departe o prințesă coborând treptele, îmbrăcată în rochia mea aurie cu alb, primită de la regele Străvechilor, purtând pe cap o coroniță; zâmbea cu un aer triumfal, şi la fel făcea şi proaspătul ei soț, în mijlocul unei mulțimi strălucitoare de nobili. Rochia se potrivea mai bine acolo, pe treptele catedralei, decât se potrivise în casa bunicului. Am căutat-o cu privirea şi pe Irina: coborâse deja toate treptele împreună cu țarul şi se pregătea să se urce într-o caleaşcă deschisă. Lumina soarelui se răsfrângea în coroana ei de argint, iar el se

sprijinea într-un cot, având pe chip o expresie iritată de plictiseală, nici urmă de demon sub trăsăturile sale. Mi-am întors iute privirea de la ei.

Începea să se facă târziu când am ajuns la casa bunicului, dar soarele nu asfințise încă: la urma urmei, era aproape vară. N-am mai aşteptat ca să mâncăm cina. Ne venise şi nouă rândul să plecăm, să ne luăm bun-rămas de la o mulțime din ce în ce mai subțiată de rude şi prieteni. Lângă masă, i-am sărutat pe bunicul şi pe bunica, iar bunicul m-a tras mai aproape şi m-a sărutat pe frunte.

– Ții minte, da? mi-a spus încet.

– Da, i-am răspuns. Pe strada din spatele casei lui Amtal, lângă sinagogă.

Iar el a încuviințat din cap.

Ne-am urcat cu toții în căruță şi am pornit la drum de față cu toți cei rămaşi, care ne făceau cu mâna. Serghei şi cu tata stăteau în față pe capră: caii mă costaseră scump, dar erau bidivii de soi, învățați; nu era deloc greu să-i mâni. Eu purtam una dintre mantii, şi-mi trăsesem gluga pe cap, aşezându-mă pe unul dintre locurile din spate. Chiar şi la acea oră târzie străzile gemeau de lume: hanurile şi cafenelele scoteau mese şi scaune în stradă, pentru ca oamenii să poată şedea laolaltă în aerul plăcut, iar în cele din urmă a trebuit să apucăm pe o uliță mai îngustă, străjuită numai de case de o parte şi de cealaltă, unde chiar şi copiii fuseseră chemați înăuntru, la cină. Cam pe la mijlocul străzii, preț de câteva clipe nu s-a aflat nici țipenie pe stradă, aşa că mama a aruncat cea de-a doua mantie peste câțiva saci cu grâne din spate, ca şi cum acolo m-aş fi aflat eu, dormind învelită. Stepon şi-a descălțat cizmele – cizmele mele vechi din piele – şi le-a pus la un capăt al mantiei, închipuind picioarele celui adormit. Apoi eu am sărit cu grijă din căruță.

Am rămas pitită în umbra dintre două case în timp ce căruța a apucat-o în josul uliței, cotind spre poarta cartierului evreiesc. Acolo, la fel ca la porțile oraşului, aveau să-l întrebe pe tata numele tuturor călătorilor din căruță, iar el avea să-l rostească şi pe al meu şi să plătească vama pentru fiecare, adăugând câțiva bănuți ca să iuțească treaba. Dacă Irina avea să devină bănuitoare şi să

trimită gărzile să mă caute a doua zi, ca să întrebe dacă ştiam încotro plecase Străvechiul, toți aveau să răspundă cinstit că părăsisem oraşul înainte de miezul nopții împreună cu familia; aveau să găsească numele meu în registrul de ieşiri al gărzilor, şi nimeni n-avea să recunoască graba cu care se procedase, de vreme ce fuseseră „unşi“ de bănuții tatei.

După ce am pierdut căruța din priviri, am rămas cu gluga trasă pe ochi şi mi-am încovoiat umerii ca să par o băbuță oarecare, apoi am apucat-o pe străduțe înguste spre sinagogă, iar acolo am întrebat un tânăr care se pregătea să intre pentru rugăciune unde se găsea casa lui Amtal, iar el mi-a arătat drumul. Pietrele de caldarâm de pe ulița dindărătul ei erau vechi şi tocite, cu făgaşe săpate de roțile căruțelor, iar unele jucau când călcai pe ele, alături de mici goluri pline doar cu mortar. În spatele casei, drept la mijloc, se găsea un cotlon prin care încăpea să intre doar un singur om, iar el era ascuns vederii de mai mulți saci de moloz stivuiți acolo. Dar după ce i-am dat la o parte, am eliberat grătarul canalului de scurgere. L-am ridicat cu uşurință şi am zărit o scară pe care să cobor în subteran. Scară ce aştepta mulți oameni să coboare pe ea, aici, în apropiere de sinagogă, dacă s-ar fi întâmplat ca oameni furioşi să treacă într-o zi de zidurile cartierului cu făclii şi topoare, aşa cum făcuseră în oraşul de la apus pe când bunica bunicii mele era doar o copilă.

Am păşit cu luare-aminte pe scară şi am tras la loc grătarul în urma mea, coborând apoi treptele numeroase care duceau în tunelul umed şi presărat cu băltoace al canalizării oraşului. Deasupra-mi nu se zărea decât discul din ce în ce mai firav luminat al soarelui pe măsură ce coboram mai adânc în tunel. Nu aveam nici opaiț, nici torță, dar nici nu-mi erau de trebuință. O lumină ar fi dat de ştire cuiva că mă aflu în tunel încă de la mare depărtare. Era un drum pe care trebuia să-l străbat pe întuneric.

M-am întors să mă asigur că stau cu spatele către scară şi mi-am întins mâinile ca să ating zidurile în timpul înaintării, până când am dat peste mica adâncitură cioplită în chip de stea cu şase colțuri, pe care le-am putut distinge cu degetele.

Am atins steaua de piatră cu palma întreagă şi am luat-o drept înainte prin întuneric, ținând degetele răşchirate pe zid chiar la aceeaşi înălțime. După ce am numărat în gând zece paşi mari de-ai mei, am dat de altă stea.

M-am lăsat călăuzită de ele pe durata a ceea ce mi s-a părut un drum lung, deşi n-avea cum să fie aşa: depărtarea dintre sinagogă şi zidurile oraşului nu era atât de mare. Dar ultima dâră de lumină intrată prin grătarul scurgerii s-a risipit iute în urma mea şi m-am simțit în curând oarbă şi sufocată de lipsa de aer, suferind cu greu până şi zgomotul propriei răsuflări. Dar am continuat să număr din zece în zece, iar dacă nu dădeam de o stea, pipăiam peretele din jur până ce o găseam sau mă dădeam un pas înapoi şi pipăiam şi partea aceea de zid. Într-un rând a trebuit să fac doi paşi înapoi, neîntâlnind sub buricele degetelor decât zidul neted, după care, înfricoşată, am înaintat patru paşi până ce am dat de steaua aşteptată. După care, stelele cioplite s-au terminat odată cu zidul, iar eu m-am împiedicat de un mal de țărână de pe podeaua tunelului şi am căzut cu mâinile întinse drept în mocirla cleioasă. M-am ridicat repede, ştergându-mi palmele de mantie, şi am bâjbâit iarăşi prin întuneric până ce am dat cu degetele de cotitura care străjuia intrarea tunelului de pământ.

– Aici, înainte de asediu, s-a aflat un turn care făcea parte din zidul oraşului, îmi spusese încet bunicul, când am vorbit cu el în odăița de lângă biroul lui. Ostaşii ducelui l-au dărâmat când au pătruns în oraş. Iar mai târziu, când ducele a reclădit zidurile, n-a mai vrut să reconstruiască şi turnul. Temelia era trainică. Bani se găseau din belşug pentru aşa ceva. Dar asta a fost alegerea lui. De ce oare, mă întreb?

Bunicul îşi îndepărtase uşor brațele, ridicând din umeri şi arcuindu-şi în sus colțurile gurii.

– Un turn care să apere partea dinapoi a oraşului, de ce nu? În fine, după ce zidurile au fost reclădite şi toți zidarii au plecat, fratele meu Joshua şi cu mine am coborât în canalizare legați cu frânghie, ca să cercetăm fără să ne rătăcim. Şi am dat peste tunelul de pământ săpat de duce. Nu mai ştie nimeni de el, în afară

de fratele meu şi de mine, de bunica ta, de Amtal şi de rabin. Amtal are grijă ca intrarea cu grătar să fie mereu curată. Îl plătesc pentru asta: îi plătesc chiria. Când o să îmbătrânească, o să-i spună feciorului lui. Nu folosim niciodată intrarea în tunel – nici ca să aducem marfă de contrabandă, nici ca să ocolim plata vămii. Nimeni nu ştie că noi ştim de ea. Acolo trebuie că l-au întemniţat pe soţul tău, în turnul de la capătul tunelului de pământ.

Bunicul mă privise stăruitor.

– Acum, Miryem, trebuie să-mi spui. Acum înţelegi ce este tunelul acesta? Tunelul acesta înseamnă viaţă. Dacă prinţul lor evadează, chiar dacă şi tu scapi, Măriile Lor – ducele şi ţarul – n-o să ridice din umeri şi să zică: *Asta e*, *l-am pierdut*. Nu. Vor vrea să ştie ce şi cum. Vor căuta urme de paşi prin tunel. Poate vor înfunda trecerile între gurile de scurgere. Sau poate o vor apuca pe urma lor şi vor ajunge la grătarul din cartier. Poate chiar vor ieşi la lumină prin el şi vor da peste casa lui Amtal acolo şi vor pune cuţitul la gâtul copiilor lui, iar Amtal le va spune cine îl plăteşte ca să păstreze intrarea curată. Îţi spun toate acestea aşteptându-mă să mă înţelegi: nu există certitudini în jocul acesta. Chiar dacă ajung până la noi şi chiar dacă Amtal rosteşte numele meu, încă sunt lucruri pe care pot să le fac. Sunt un om foarte avut şi îi sunt folositor ducelui. Nu se va lăsa orbit de furie într-atât încât să mă distrugă; nu e el asemenea soi de om. Şi mai există şi şansa ca nimic din toate ce ţi-am spus până acum să nu se întâmple. S-ar putea să spună, *Străvechiul acesta e o creatură fermecată, şi-a luat pur şi simplu zborul! Nu a fugit prin canalele de scurgere ca un evadat oarecare.* Şi s-ar putea să lase lucrurile aşa.

După câteva clipe, bunicul rostise:

– Aşa că nu spun că-mi pun în balanţă viaţa mea sau a bunicii tale pentru planul tău. Îţi spun doar care anume sunt primejdiile. Unele se pot întâmpla mai degrabă decât altele. Cântăreşte-le pe toate, pune-le laolaltă, şi vei şti costurile. Apoi tot *tu* va trebui să te întrebi: eşti oare datoare cu asta? Îi datorezi atât de mult acestui Străvechi, care a venit şi te-a luat fără consimţământul tău sau al

nostru, în disprețul legii? Asupra lui şi nu asupra ta trebuie să se abată pedeapsa primită pentru cele ce a făptuit. Un tâlhar care fură un cuțit şi se taie cu el n-o poate învinovăți pe gospodina care l-a păstrat bine ascuțit.

Bunicul nu a mai aşteptat răspunsul meu, atunci în odăiță. M-a mângâiat doar pe obraz, după care s-a întors printre oaspeții săi. Iar acum, ajunsă în dreptul cotiturii, mă oprisem o clipă, având sub unghii noroiul din tunelul ducelui, o cale spre siguranță pe care i-o puteam închide pe veci pentru poporul meu doar ca să-i scap pe Străvechi de la pieire. Sau puteam foarte bine să fiu chiar eu prinsă, dacă la capătul tunelului s-ar fi aflat gărzi, şi să nu mai fac niciun bine nimănui. Deja răspunsesem la întrebarea bunicului, dar trebuia să-mi răspund mie însămi cu fiecare pas cu care înaintam prin tunel şi n-aveam să mă opresc din întrebat până ce treaba nu era isprăvită.

#

După ce Miryem s-a dat jos din căruță, mi-am scos cizmele şi le-am pus în aşa fel încât să pară că ies de sub mantie. Nu m-am supărat că a trebuit să mă descalț, pentru că era cald afară, şi oricum mergeam în căruță. Eram aşa de bucuros că plec din oraşul acela groaznic. Acum era şi mai rău decât înainte. Străzile erau înțesate de lume, pentru că acum zăpada se topise şi toată lumea voia să iasă, să vorbească toți în acelaşi timp şi să facă o gălăgie nesuferită. M-am aşezat în coşul căruței, lângă sacii care o închipuiau pe Miryem, şi am încercat să-mi închipui că sunt şi eu un sac, dar n-am reuşit. A trebuit doar să stau aşezat, să-mi acopăr urechile cu palmele şi să aştept până ieşim din oraş. A trecut o bună bucată de timp până ce am ajuns la poarta mare a oraşului, iar panov Mandelstam s-a dat jos să-l plătească pe omul de lângă poartă, şi asta pentru că oraşul era un loc atât de groaznic încât trebuia să le dăm bani ca să ne lase să plecăm.

După ce am trecut de porți, Serghei a smucit hățurile şi a cloncănit către cai ca un surugiu adevărat, iar caii au pornit în trap întins şi-am scăpat cu toții de acolo. Pentru câtva timp am fost cu toții în siguranță. Serghei a mânat caii iute,

astfel că am ajuns aşa de departe că nu mai puteai zări poarta oraşului dacă stăteai în spate în coşul căruței şi priveai înapoi. Am încercat s-o zăresc când a oprit caii şi n-am reuşit s-o văd, deşi încă puteam distinge fumul ieşind pe horn din toate casele locuitorilor. Apoi Serghei i-a dat lui panov Mandelstam hățurile şi a sărit din căruță, privindu-mă pe mine, pe Wanda şi pe ceilalți, şi a clătinat din cap în semn de bun-rămas. Avea să se întoarcă, să dea înconjur zidurilor oraşului şi să aştepte ascuns până ce Miryem avea să iasă de sub pământ, dacă avea să iasă…

Nu-mi plăcea să-l lăsăm pe Serghei în urmă. Ce ne făceam dacă Miryem nu mai ieşea şi Străvechiul apărea singur? Îl putea ucide pe Serghei. Îl putea lăsa iar pe Serghei întins pe pământ, parcă fără suflare de viață în el. Sau dacă cumva ieşea chiar țarul? Avea să fie tot atât de rău, dacă nu cumva şi mai rău.

Însă panov Mandelstam voise să meargă el în locul lui Miryem, apoi voise să meargă împreună cu Miryem, iar Miryem n-a vrut să audă nici în ruptul capului. Mai întâi a zis „nu“, pentru că Străvechiul n-avea să-i facă niciun rău ei, apoi a spus „nu“, pentru că un singur om face mai puțin zgomot dacă se întâmplă să fie gărzi şi a spus „nu“ şi a treia oară, pentru că nu puteam păcăli gărzile şi să facem pierduți *doi* oameni, dar toate acestea nu erau pricini adevărate. Adevărata pricină era că panov Mandelstam era rănit. Era plin de vânătăi pe trup.

Ştiam, pentru că avea nişte semne vineții care i se vedeau până pe gât, prin cămaşă, chiar dacă Străvechiul nu-l lovise acolo. Ştiam cât de tare trebuie să te lovească cineva încât să-ți facă vânătăi în alte părți ale trupului. Aşa îl lovise şi Străvechiul şi ştiam sigur că-i lăsase semne vineții peste tot pe sub haine şi, chiar dacă n-aş fi ştiut asta, tot mi-aş fi dat seama că era rănit, pentru că şchiopăta şi din când în când îşi ducea mâna în dreptul coastelor şi răsufla uşurel şi cu grijă, de parcă-l durea, ba chiar ațipise deja de două ori în timpul zilei.

Totuşi, Miryem n-a adus vorba de asta, ci a pomenit celelalte pricini, iar în cele din urmă panov Mandelstam i-a spus: „Atunci te voi aştepta în afara oraşului“,

iar Miryem a spus „nu“ şi de data asta, dar panov Mandelstam tot dădea din cap hotărât, fiindcă o tot lăsase să-i spună „nu“ până atunci, dar acum n-avea de gând să mai audă nici un *nu*, şi i-a mai spus fetei lui că nici măcar nu ştia unde se află casa noastră din pădure.

Atunci Serghei i-a spus lui panov Mandelstam:

– Am s-o aştept eu pe Miryem. Dumneata nu poți merge repede. O pot aduce eu la casă.

Iar panov Mandelstam era încă îngrijorat, însă Serghei era deja mai mare şi mai puternic decât el şi nu era rănit, iar Miryem a zis:

– Are dreptate, ne va lua mai puțină vreme astfel.

Aşa că a rămas hotărât ca Serghei să meargă s-o aştepte pe Miryem, iar în tot acest timp noi, ceilalți, aveam să mergem mai departe, astfel încât, dacă cineva ar fi venit să ne caute la casa din pădure înainte de întoarcerea lor, ne-ar fi găsiți prinşi cu treburi şi le-am fi spus că Miryem şi Serghei au plecat deja în sat după capre.

– Dar o să ne întoarcem cu mult înainte să se întâmple una ca asta, l-a liniştit Miryem, de parcă totul era sigur dinainte, de parcă ea şi Serghei n-ar fi avut nimic altceva de făcut decât să vină agale din oraş către casă, dar nu asta voise să spună cu adevărat.

La început am crezut că nu o duce mintea, pentru că n-avea de unde să ştie dacă urma să iasă din tunel. Dar nu era proastă deloc: pur şi simplu nu asta voise să spună. Mi-am dat seama pentru că, atunci când am urcat în odaie să ne împachetăm lucrurile, Miryem a venit la noi şi i-a spus lui Serghei:

– Îți mulțumesc. Dar nu te apropia de zidurile oraşului. Când cobori din căruță, doar ascunde-te printre copacii de pe marginea drumului şi aşteaptă acolo. Dacă o să-mi fie cu putință, o să te găsesc.

Atunci am ştiut că nu asta voise să spună. Nici măcar ea nu ştia sigur dacă avea să iasă teafără la lumină şi era bucuroasă că Serghei zisese că o va aştepta, fiindcă nu voia ca tatăl ei să pățească ceva, şi ştia că panov Mandelstam n-ar fi

încuviințat să rămână să aştepte între copaci. Însă Miryem i-a spus lui Serghei să aştepte între copaci, iar asta m-a bucurat, apoi Serghei s-a uitat la ea şi i-a zis:

– O să te aştept lângă ziduri. Poate vei avea nevoie de ajutor.

Atunci Miryem a ridicat brațele în aer şi a spus:

– Dacă o să am nevoie de ajutor, tot ajutorul de pe lume n-o să-mi fie de ajuns. Dacă n-o să am, n-o să cer.

Dar Serghei a ridicat din umeri şi a continuat:

– Am spus c-o să te aştept!

Şi nu mai încăpea vorbă altfel: urma s-o aştepte lângă zidul de unde avea să iasă la lumină un Străvechi sau poate un demon, sau poate doar oameni înarmați cu săbii. Bărbații înarmați care îl făcuseră prizonier pe Străvechi în casa cu nunta erau cu toții înalți şi voinici la fel ca Serghei şi aveau săbii şi platoşe care nu arătau ca şi cum fierul ar putea trece uşor prin ele, aşa că, chiar dacă nu erau tot atât de primejdioşi ca un țar sau ca un rege al Străvechilor, erau destul de primejdioşi şi ei. Nu voiam ca Serghei să fie ucis de vreunul dintre ei. Şi nu voiam nici ca Miryem să fie ucisă de vreunul dintre ei, totuşi pe ea n-o cunoşteam atât de bine şi pesemne îmi doream mai degrabă să nu se întristeze panova Mandelstam, ceea ce era un motiv însemnat pentru mine, dar nu la fel de însemnat ca faptul că-mi doream în primul rând pentru *mine* ca Serghei să scape nevătămat.

Şi mai ales obosisem să-mi fie frică tot timpul. Simțeam de parcă îmi fusese frică fără încetare dintotdeauna. Nici măcar nu ştiam cât de frică îmi fusese, în afară de dimineața aceea când, pentru puțin timp, nu mi-a mai fost frică de nimic, când Wanda a urcat în odaie cu scrisoarea fermecată din partea țarului, şi am crezut că totul s-a terminat şi că n-aveam să fiu nevoit să mă mai tem *vreodată*, că puteam înceta să mă mai tem de aşa multe lucruri. Şi m-am simțit atât de bine şi am fost atât de fericit, doar că acum începuse să-mi fie frică din nou.

Numai că acum lucrurile nu depindeau de mine. Depindeau de Serghei, iar el n-avea de gând să rămână aşteptând printre copaci. Aşa că m-am ridicat în coşul trăsurii când panov Mandelstam a mânat iar caii şi l-am văzut pe Serghei ieşind de pe drum şi ascunzându-se între copaci, dar printre copaci era o cărare pe care avea să meargă tot drumul până la zidul din spatele oraşului aceluia groaznic, şi l-am urmărit cu privirea până ce nu l-am mai putut zări. Apoi m-am întins la loc în căruță lângă saci. Acum nu mai trebuia să ne prefacem că sacii înveliți sunt Miryem, aşa că panova Mandelstam a luat mantia de pe ei şi a pus-o pe mine şi mi-a dat voie să-mi pun capul pe unul dintre saci, ca pe o pernă, şi am strâns în pumn nuca albă din buzunar pe care mi-o dăduse mama şi mi-am spus că totul avea să fie bine. Urma să ajungem cu bine la casa din pădure şi Serghei avea să se întoarcă, iar eu aveam să sădesc nuca în pământ şi din ea avea să crească mama, să rămână cu noi şi să fim mereu împreună.

Căruța înaintase atât de greu prin înghesuiala de oameni din oraş, dar, odată ieşiți din el, pe drumul mare aproape că zbura. Era ciudat să mergem pe un drum neacoperit de zăpadă. Nu se mai zărea pe nicăieri zăpadă. Am văzut o mulțime de animale: veverițe, păsări, căprioare şi iepuri, alergând şi zburând pline de fericire că sosise primăvara. Se hrăneau cu iarbă, cu frunze şi cu ghinde şi erau atât de bucuroase că nici nu le păsa de noi, oamenii. Până şi iepurii de câmp ne priveau nepăsători de pe marginea drumului şi ronțăiau mai departe; le era atât de foame că nu se mai osteneau să se teamă de noi. Văzându-i, m-am simțit fericit şi eu. Şi noi ajutaserăm un pic, m-am gândit. Era aşa cum spusese Wanda că vom face din casa noastră un loc în care să-i hrănim pe alții. Acum hrăniserăm chiar animalele pădurii.

Ne-am dat seama că ne apropiaserăm de casa noastră, pentru că am zărit pe drum o altă casă pe care ne-o aminteam, cu o roată mare de căruță cu coviltir înfiptă în fața hambarului şi cu flori zugrăvite pe o latură. Prima dată văzusem doar vârful petalelor de flori, din pricina zăpezii înalte, dar acum zăpada dispăruse şi puteam vedea florile întregi. Erau zvelte şi frumoase, roşii şi albastre.

Gospodarul casei stătea sprijinit de peretele hambarului şi privea secara înverzită pe câmp. Ne-am întâlnit privirile, iar eu i-am făcut cu mâna, şi ne-a făcut şi el cu mâna zâmbind.

– N-o să putem mâna căruța chiar până în dreptul casei, a spus panov Mandelstam, pentru că nu era drum până acolo, iar copacii erau foarte deşi chiar şi pentru mersul pe jos, dar s-a dovedit că se înşelase sau nu ne aminteam noi bine.

Am zărit locul pe unde ieşiserăm din luminiş şi se găsea între doi copaci mari, printre care era destul loc să treci cu căruța cu cai. Am trecut mai departe printre ei, şi tot mai rămânea loc de o parte şi de alta, chiar dacă nu foarte mult. Căruța nu era chiar atât de lată şi am reuşit să ne strecurăm cu bine, cu toată încărcătura. Începea să se întunece, şi panova Mandelstam a spus:

– Poate c-ar trebui să ne oprim şi să ne petrecem noaptea aici. Nu vrem să rătăcim drumul.

Dar tot atunci Wanda a strigat:

– Se vede casa!

Şi am zărit-o şi eu. Am sărit din spatele căruței, chiar dacă panov Mandelstam încă mâna caii la pas spre casă, şi am alergat înaintea cailor şi de jur împrejurul casei, până în curte şi înapoi la căruță. Şi căsuța noastră era acolo, aşteptându-ne.

Dac-ar fi fost şi Serghei cu noi, ar fi fost cel mai frumos lucru din lume, dar era bine şi aşa. L-am ajutat pe panov Mandelstam să deshame caii, apoi i-am țesălat şi le-am dat să mănânce. Aproape că ajungeam cu mâna până la crupa cailor, dar au stat cuminți chiar când m-am întins pe vârfuri ca să ajung cu țesala. Am smuls doi morcovi din grădină pe care i-am dat cailor să-i mănânce. Şi le-a plăcut. Şi am ajutat la descărcatul lucrurilor din căruță, pe care le-am aşezat după rânduială, iar Wanda a dat drumul găinilor din lada de lemn, să scurme şi să scociorască. A doua zi urma să le facem şi un coteț. Între timp, panova Mandelstam a intrat în casă să facă ceva de mâncare şi în curând ne-a ajuns la

nas un miros îmbietor, iar lumina aprinsă înăuntru ieşea prin ferestre şi prin uşa lăsată deschisă.

– Mergi şi te spală pe mâini înainte de cină, Stepon, mi-a spus panova Mandelstam.

M-am dus în spatele casei, unde se găsea un hârdău mare de lemn, plin cu apă. Am înmuiat o strachină în el cu gândul să mă spăl pe mâini, apoi m-am gândit că, dacă mă spălam pe mâini, nu mai voiam după aceea să mă murdăresc iar de țărână, după care urma să stăm la masă şi apoi să mergem la culcare. Era deja târziu. Şi nu mai voiam să aştept.

Aşa că am luat strachina cu apă şi m-am dus întins în fața casei şi, în apropiere de uşă, am săpat o groapă mică în pământ, am scos nuca albă din buzunar şi i-am dat drumul în groapă. Am afundat-o bine în țărână şi am spus:

– Suntem în siguranță, mamă. Acum poți creşte să fii cu noi aici mereu.

Şi era cât pe ce să acopăr totul mai bine cu țărână şi să torn strachina cu apă deasupra, dar am ştiut că ceva nu era cum trebuie. M-am uitat în jos la nuca cea albă. Stătea acolo în țărâna caldă şi cafenie şi nu arăta deloc cum trebuie. Arăta de parcă încercam să sădesc un bănuț din care să crească un copac cu bani pe ramuri în loc de fructe. Dar niciun copac n-avea vreodată cum să crească dintr-un bănuț.

Am luat nuca din groapă, am curățat-o de țărână şi am ținut-o în palme.

– Mamă? am rostit întrebător către ea şi după o clipă am simțit cum cineva mă atinge uşor pe creştet, o mână nevăzută care n-avea cum să ajungă aievea la mine.

Dar n-am primit niciun răspuns.

Conform tradiției iudaice, orice slujbă religioasă necesită întrunirea unui *minyan* (evr. *număr*) – un cvorum alcătuit din zece bărbați (n. tr.).

Capitolul XXII

Vassilia a sosit la cununia ei mânioasă la culme, desigur; aproape la fel de mânioasă ca tatăl ei. Se aşteptase să ajungă ţarină, simţindu-se pe deplin îndreptăţită de raţiunea excelentei potriviri dinastice. În schimb, a dat peste mine, triumfătoare pe tronul râvnit de ea, iar următorul candidat la rând pentru mâna ei era un arhiduce urâcios de treizeci şi şapte de ani, care îngropase deja două neveste, în loc să fie un ţar tânăr şi chipeş care să-i pună pe cap o coroană.

De parcă asta nu era îndeajuns de rău, o mai silisem să bată, prin zăpadă şi gheaţă, tot drumul până la Vysnia, un orăşel prăfuit în comparaţie cu reşedinţa din apus a tatălui ei, un castel cu ziduri groase din cărămidă roşie, şi ştia precis de ce se întâmplase aşa, pentru că la fel de precis ştia cum m-ar fi tratat ea, dacă s-ar fi aflat în locul meu. S-ar fi fâţâit mândră dinaintea tuturor prinţeselor şi fiicelor de duci din împărăţie, ţinându-şi sus capul încoronat; când am fi sosit pentru marele ospăţ, ar fi înclinat uşor capul şi abia ar fi catadicsit cu o politeţe rece şi mută să schimbe două vorbe cu cele dintre noi care am fi fost îndeajuns de meştere la linguşeli şi la cerşit favoruri din partea ei. Oricum, eu nu m-aş fi numărat printre ele. Aşa că ştia prea bine că o târâsem la Vysnia ca să trebuiască să se încline în faţa mea şi să îmi spună Măria Ta, pentru ca eu să-mi pot plăti cu vârf şi-ndesat faţă de toţi datoria de chicoteli şi rânjete disprețuitoare de care avusesem parte.

Îşi închipuise atât de limpede toate astea încât, atunci când s-a uitat de jos în sus la coroana mea de argint şi a urcat scările să ne salutăm, şi-a încleştat pumnii aşteptând să fie umilită, neştiind ce să facă cu mâinile când am coborât de la locul meu ca s-o întâmpin, mai repede decât era obiceiul, şi am prins-o pe după umeri, sărutând-o pe amândoi obrajii.

– Draga mea Vassilia! i-am spus. A trecut atâta vreme de când nu ne-am văzut, mă bucur atât de mult că ai venit. Dragă unchiule Ulrich! am adăugat, întorcându-mă spre el, stând surprins pe o treaptă mai sus, unde era cu fața drept spre Mirnatius şi spre tata.

M-a privit în ochi când i-am întins mâna şi a uitat pentru o clipă că era mânios.

– Iertați-mă: e tare greu pentru o fată să trăiască atât de departe de prietenii ei. Vă rog, hai să lăsăm protocolul deoparte! Să intrăm şi să ciocnim un pahar de bun venit şi dă-mi voie, unchiule, să-ți răpesc fiica pentru câteva ceasuri.

Am luat-o pe Vassilia în odăile de sus, în dormitorul cel mare cu balconul deschis, şi i-am expediat pe toți servitorii, apoi i-am spus cu glas domol că Lithvasul avea nevoie de un moştenitor cât de repede posibil, iar faptul că Mirnatius era căsătorit se putea să nu fie de ajuns; şi am lăsat-o să tragă singură concluziile.

După aceea țarul şi tata au intrat împreună în încăpere, în urma lor venind, ursuz, Ilias, iar eu am ținut mâna Vassiliei în timp ce Mirnatius a spus, cu răceala tăciunilor stinşi din vatră:

– Bucuriile căsătoriei legiuite sunt nenumărate, aşa că am hotărât să îngăduim să aibă parte de ele şi alți iubiți supuşi de-ai noştri. Ilias, dragă vere, dă-mi voie să ți-o prezint pe viitoarea ta mireasă.

În biserică, țarul a stat lângă mine, cu gura strâmbată tot timpul într-un rictus de veselie cinică. Vassilia era fericită, şi avea şi de ce: îi dăruisem rochia aurie a lui Miryem, atât de strălucitoare încât o făcea să arate mai mult a țarină decât arătam eu, şi urma să se mărite cu un tânăr chipeş care avea s-o ducă în patul nupțial chiar în acea seară, fiind cât de cât grijuliu cu ea odată ajunşi între aşternuturi. Tata băgase şi el de seamă ce privire mohorâtă avea Ilias, iar cât timp slujnicele mele au ajutat-o pe Vassilia să se îmbrace, a ieşit cu el pe balcon şi i-a spus că, dacă avea de gând să se comporte ca un neghiob în privința căsătoriei, urma să găsim oricând alt mire. În schimb, dacă avea să se poarte ca un bărbat

cumsecade şi să se facă cât se poate de plăcut acestei moştenitoare însemnate cu care era pe cale de a se căsători, ar fi putut în sfârşit să scape din lesa maică-sii, să ajungă prinț şi să stăpânească peste oameni în nume propriu, atunci când Ulrich avea să se stingă. Când au reintrat în încăpere, Ilias i-a sărutat mâna Vassiliei, făcând eforturi lăudabile de a o complimenta. Se dovedea astfel că şi marile pasiuni puteau fi satisfăcute prin alte mijloace.

Ulrich şi-a stăpânit bine mânia şi era palid cât pentru ei amândoi, vezi bine, dar n-avea ce să facă în privința căsătoriei: i-am dus din dormitorul de la etaj drept la biserică, fără oprire, iar Mirnatius şi-a rezervat pentru sine privilegiul de a conduce mireasa la altar. Între timp, eu l-am prins de braț pe Ulrich şi l-am ținut de vorbă. Chiar dacă ar fi vrut să încerce s-o zbughească de mână cu fiică-sa, să se ascundă între rândurile de soldați credincioşi lui, argintul strălucea orbitor deasupra sprâncenelor mele; atâta timp cât se uita la mine, uita de mânia ce-l stăpânea, iar prin oraş deja zburau întretăindu-se zvonuri, care vor fi ajuns şi la urechile oştenilor lui: şoapte care grăiau că iarna fusese învinsă prin vrăjitorie.

Banchetul de nuntă a fost destul de reuşit. Chiar dacă alte feluri de mâncare n-au fost, legumele şi verdețurile aduse din belşug la masă n-aveau cum să nu satisfacă gusturile tuturor: nici măcar arhiducii nu mai gustaseră salată verde în ultimele câteva luni. Clădite în chip de turn se găseau frăguțe, culese în grabă de prin pădure de toți slujitorii pe care se putuse bizui tata şi care le-au luat repede ochii nuntaşilor. Deşi încă mici, erau roşii, zemoase şi dulci la gust. Mirnatius a poruncit unui slujitor să-i aducă un castronaş plin şi le-a mâncat una câte una cu multă delicatețe, în tot acest timp scrutând sala de banchete cu buzele strânse. Nu mi-a vorbit, dar nici eu nu i-am zis nimic. Singurul lucru la care mă puteam gândi când îl priveam era nota aceea stridentă, ascuțită, din glasul lui, atunci când rămăseserăm singuri în subteran.

Pentru mine mama nu însemna vreo amintire adevărată. Nu-mi aminteam atingerea ei, după cum nu-mi puteam aminti nici glasul ei. Toate aceste amintiri erau în mintea mea legate de Magreta. Dar mama mă adusese la liman, în

siguranță, de două ori; mai întâi, mă purtase în pântec, aproape de inima ei, până când am tras singură prima suflare de aer, şi îmi dăruise un strop de magie, care aproape se diluase cu totul în sângele meu, dar era încă îndeajuns să mă lase să aflu calea spre iarnă în luciul oglinzii. Aveam aceste daruri de la mama şi mă învățasem cu ele de atâta timp încât nu-mi trecuse niciodată prin cap până atunci să fiu recunoscătoare pentru ele. Şi cu atât mai puțin pentru tatăl meu aspru şi ambițios, care m-ar fi dat pe mâna unui soț necioplit sau chiar a unui vrăjitor fără urmă de şovăială. N-aş fi crezut să existe vreo stavilă dinaintea modurilor felurite în care s-ar fi putut folosi de mine. Dar amintindu-mi de Cernobog, trosnind pe grătarul căminului, tot numai flăcări roşii şi fum, mi s-a deşteptat în minte certitudinea limpede că tatăl meu, care îmi spusese că se mândreşte cu mine, nu mi-ar fi vândut sufletul unui demon pentru o coroană.

Nu găseam foarte multă bunătate şi afecțiune în acest strop mărunt de simțire. Mă făcuse să mă simt rece, toată viața mea. Dar era oricum mai mult decât primise vreodată Mirnatius. Nu mai puteam acum să-l învinovățesc pentru faptul că nu-i păsa de nimeni. Ce anume din sufletul lui era făcut să-i pese? *Nimeni nu-şi făcea timp pentru odrasla vrăjitoarei*, aşa îmi spusese – singurul cuvânt blând care ieşise vreodată din gura lui; amintind-o pe singura ființă din partea căreia primise vreodată blândețe şi afecțiune.

Într-o desfăşurare obişnuită a lucrurilor, fiul unei prințese executate ar fi fost ascuns de ochii lumii într-o mănăstire somptuoasă, undeva unde să fie împiedicat să odrăslească, odată ce fratele său ar fi fost încoronat în siguranță, iar el nu mai era de trebuință ca înlocuitor în caz de nevoie. Îmi închipuisem că Mirnatius încercase să scape de o asemenea soartă, iar acesta fusese motivul învoielii cu demonul; în acest caz, ar fi fost vorba despre pedeapsa legiuită primită de un bărbat ambițios. Dar, desigur, nu acesta era adevărul. Bărbatul care nu precupețea deloc vrăjitoria demonică pentru a-şi construi propria colivie cu gratii de aur şi care acorda mai mult timp caietului de schițe decât registrelor de taxe s-ar fi putut refugia fără regrete într-o mănăstire. Mirnatius şi-ar fi

petrecut zilele izvodind frumuseți cu pana, cu cerneală şi poleială, şi ar fi fost mulțumit de viața lui. În schimb, demonul dintr-însul îl ucisese pe fratele mult-iubit pentru a-i pune pe cap o coroană pe care nu şi-o dorise niciodată.

Iar acum, eu eram cea care îl târa de colo până colo, ca un copil nepăsător trăgând după el o păpuşă stricată, târguindu-mă cu demonul care-i sălăşluia în vintre pentru soarta împărăției de care nu-i păsa niciun pic, de parcă nici n-ar fi trăit în ea. De parcă el n-avea nicio însemnătate, de parcă nu contase niciodată pentru nimeni. Nu era lucru de mirare că mă ura pentru asta.

N-aveam cum să nu simt mustrări de conştiință pentru ceea ce făcusem. Deja îmi părea rău pentru toate. Miryem îmi strigase să mă prevină de întreaga grozăvie, acolo în încăperea boltită de sub turn, înlănțuind o victimă pentru a fi sacrificată, devorată iar şi iar de un demon de foc, şi n-aveam nevoie de avertismentele ei ca să-mi dau seama cine era răul întruchipat. Dar nu puteam simți decât soiul de părere de rău pe care îl avea şi tata. Îmi era milă de copiii Străvechilor şi l-aş fi oprit pe regele lor în alt fel, dacă mi-ar fi fost cu putință. L-aş fi eliberat pe Mirnatius, dacă mi s-ar fi oferit prilejul, în loc să adaug şi mai multă nefericire condiției lui de sclav. Dar lumea pe care mi-o doream nu era cea în care trăiam şi, dacă n-aş fi făcut tot ce-mi stătuse în putință ca să pot repara toate relele grozave deodată, ar fi însemnat că n-am făcut nimic.

Nici măcar nu-mi puteam cere scuze. Mirnatius nu m-ar fi crezut şi nici n-ar fi trebuit să mă creadă. Încă exista un hotar adânc în Lithvas, care trebuia netezit, şi un demon aşezat pe tronul țării. Mă bucuram că iarna fusese înfrântă, indiferent prin ce mijloace, dar nu eram atât de nesăbuită încât să cred că ne puteam face un aliat dintr-o creatură precum Cernobog. Noaptea trecută avusesem de ales între a-l ajuta pe demon sau a-l lăsa pe regele Străvechilor să ne îngroape sub ghețuri, aşa că alegerea mea nu fusese răul cel mai mic, ci răul mai puțin nemijlocit. Însă ştiam că atunci când Cernobog avea să termine de sorbit viețile Străvechilor, urma să ne privească pe noi drept următoarea lui pradă, şi n-aveam de gând să las Lithvasul descoperit în fața lui.

Aşa că, atunci când Casimir avea să sosească a doua zi, încă şi mai mânios decât Ulrich, tata i-ar fi şoptit o făgăduială de trădare la ureche. Iar când în cele din urmă regele Străvechilor avea să fie devorat până la ultima picătură, în închisoarea subpământeană, tata împreună cu Casimir şi cu Ulrich aveau să meargă tustrei să vorbească cu preoții bătrâni care, cu douăzeci de ani înainte, scoseseră din catedrală lanțurile binecuvântate de un sfânt ca să lege cu ele o țarină-vrăjitoare sortită arderii pe rug. Şi chiar în zorii acelei zile, când demonul urma să se ascundă de lumina soarelui, aveau să-l târască pe soțul meu la eşafod şi să-l ardă pe rug la fel ca pe mama lui, ca să ne elibereze din robia lui.

Ştiam că toate acestea aveau să se întâmple şi n-aş fi ridicat un deget ca să le opresc, chiar acum când ştiam că Mirnatius, în firea lui, era nevinovat. Tot n-aveam să-l salvez, cu jumătatea de viață pe care o trăia, şi să osândesc Lithvasul să piară în flăcări în locul lui, după cum n-aveam nici să încerc să salvez copiii Străvechilor printr-o învoială care folosea drept chezăşie viețile supuşilor mei. Eram îndeajuns de rece şi de calculată ca să fac tot ce era de făcut pentru salvarea țării.

Dar şi aceasta m-ar fi făcut să mă simt rece. I-am privit pe Vassilia şi pe Ilias, care, aplecat spre ea, îi şoptea lucruri care o făceau să se îmbujoreze, şi am simțit în suflet o pizmă care ar fi făcut-o să se bucure nespus. Chiar acum, când nu mai puteam da frâu liber visării ca să-mi închipui, vrând-nevrând, cum ar fi să am parte de căldură în patul conjugal… Purtarea mea era singurul lucru pe care i-l puteam oferi lui Mirnatius. N-aveam să mă prefac că îl tratez cu bunătate. N-aveam să-i mai cer recunoştință, iertare sau bună-cuviință. Şi n-aveam să-l mai privesc şi să-mi doresc ceva pentru mine, ca un alt lup flămând lingând nesățios roşeața unui os deja descărnat.

Aşa că am păstrat tăcere în timpul banchetului, nevorbind decât cu Ulrich, aşezat în fața mea de cealaltă parte a mesei, oferindu-i ce era mai bun din toate, linguşindu-l şi liniştindu-l, cum m-am priceput mai bine. Când ora s-a făcut târzie şi soarele a început să coboare, privit prin ferestre, spre asfințit, Mirnatius

s-a ridicat şi cu toţii am condus fericita pereche în alai până în pragul odăii nupţiale, pe acelaşi coridor cu dormitorul regal. Ulrich i-a văzut pe ceilalţi bărbaţi din familia lui Mirnatius instalându-se în odaia faţă în faţă cu dormitorul mirilor şi pe Vassilia zâmbindu-i lui Ilias, care îi prinsese braţul şi-i săruta, unul câte unul, vârfurile degetelor, amândoi îmbujoraţi de vin şi de biruinţă. Iar asta l-a făcut pe Ulrich să scrâşnească din dinţi, dar mai apoi a acceptat invitaţia tatei de a merge în odaia lui de lucru, ca să ciocnească un păhărel de rachiu din cel bun în sănătatea viitorilor nepoţi, aşa că cel puţin renunţase la posomorală, chiar dacă nu era împăcat pe deplin.

– Însă tu, mă tem, draga mea mireasă, va trebui să te împaci cu gândul unui pat rece, a spus Mirnatius, cu un glas mustind de batjocură la adresa noastră, a amândurora, când am rămas singuri în odaie, după ce şi-a aruncat diadema şi inelele din degete pe măsuţa de toaletă.

Razele soarelui intrau pieziş în odaie prin uşa balconului.

– Doar dacă nu cumva ţi-ar plăcea să trimiţi după acel *admirator înfocat* din rândul gărzilor mele; dacă aşa stau lucrurile, aţi avea la dispoziţie câteva ceasuri bune ca să vă desfătaţi. E o plimbare oarecum obositoare până în tunel şi înapoi, şi îmi închipui că *prietenul* meu va dori să zăbovească asupra cinei lui.

L-am lăsat să-mi scuipe în faţă aceste vorbe, fără să scot vreun cuvânt. S-a încruntat apoi la mine şi, dintr-odată, mi-a zâmbit, roşu ca focul, şi, vai!, mi-aş fi dorit doar să se fi încruntat.

– *Irina, Irina!* mi-a susurat Cernobog, cu glas subţire ca fumul. *Te întreb încă o dată. Ce dar de preţ poftești de la mine, în schimbul regelui de gheaţă? Acum, că mi l-ai dat, spune-mi ce preţ îmi ceri, şi o să-ţi dau orice!*

Nu mai simţeam nici urmă de ispită la auzul acestor vorbe. Mirnatius mă lecuise pentru totdeauna de aşa ceva. Nu credeam că mi-aş mai fi putut dori vreodată un lucru într-atât de mult încât să-l iau din mâna lui, văzând demonul rânjindu-mi dindărătul unui chip golit de trăsături. Am încercat să-mi închipui ce anume m-ar fi putut sili s-o fac: un copil a cărui faţă nici nu apucasem s-o văd

murindu-mi în braţe; un război gata să mistuie Lithvasul până în temelii, cu hoarde de duşmani la orizont, şi propria-mi moarte aproape. Şi poate nici atunci. Toate acele grozăvii aveau un sfârşit. Am clatinat din cap în semn de refuz.

– Nu. Doar lasă-ne în pace, pe mine şi pe toţi ai mei. Nu doresc nimic de la tine. Mergi în pace!

A şuierat, bombănind şi cu privirea roşie ca para focului, dar s-a îndreptat fremătând spre uşă. Magreta s-a strecurat înăuntru de îndată ce l-a văzut ieşit, ca şi cum stătuse ascunsă prin apropiere, aşteptând. M-a ajutat să mă dezbrac şi mi-a scos coroana de pe cap şi a poruncit să ni se aducă ceai, iar când ceaiul a sosit, m-am aşezat pe podea lângă scaunul ei şi mi-am odihnit capul în poala ei, ceva ce nu făcusem niciodată când eram doar o copilă, pentru că întotdeauna fusese atât de multă treabă de împlinit în juru-ne. Dar în acea seară Magreta era cu totul liberă, n-avea de cusut sau de împletit şi mă putea, în sfârşit, mângâia pe creştet, zicându-mi cu glas blajin:

– Irinuşka, fetiţa mea vitează! Nu te întrista! Iarna s-a risipit.

– Da, i-am răspuns, cu un nod în gât. Dar s-a risipit pentru că am aţâţat focul, Magra, şi acum vrea tot mai multe lemne.

S-a aplecat şi m-a sărutat pe creştet.

– Bea un strop de ceai, duşenka, mi-a spus şi mi-a îndulcit băutura din ceaşcă.

#

Am înaintat încet, cu grijă. Am păşit în mijlocul tunelului de pământ, călcând cât mai uşor cu putinţă, şi mi-am lăsat mantia să atârne pe jos ca să acopere cât de cât urmele paşilor: era lungă şi marginea ei tivită se impregnase de umezeala canalului de scurgere. N-am mai mers mult şi întunericul a început să se risipească, o lumină slabă apărând în dreptul unei cotituri, făcând ca pereţii de pământ ai tunelului să capete formă adevărată, înţesaţi de pietricele şi de rădăcini de copaci: nu mai înaintam orbeşte şi simţeam în nări un miros puternic de fum.

După încă o sută de paşi, am putut zări în depărtare o stea alcătuită din lumânări galbene.

Atât de strălucitoare era lumina față de întunericul din tunel, că n-am mai putut să văd nimic. Am început să merg către ea. Lumina se făcea din ce în ce mai puternică, iar eu am rărit paşii; şi întrebarea bunicului îmi răsuna tot mai tare în urechi cu fiecare pas. Fusese mai uşor să le spun părinților mei că trebuia să fiu curajoasă atunci când mă aflam în siguranță în aceeaşi odaie cu ei, cu mâna mamei strângând-o pe a mea. Fusese încă şi mai uşor să stau dreaptă dinaintea regelui Străvechilor şi să refuz să mă plec în fața lui. Cel puțin, cu aceste prilejuri, fusesem furioasă; de partea mea stătuseră răzbunarea şi disperarea, neavând nimic de pierdut din lucrurile prețuite de mine. Dar acum, un talger al balanței atârna greu: erau în joc poporul meu, bunicul, familia; Wanda şi frații ei, care mă salvaseră. Era în joc însăşi viața mea, pe care luptasem s-o recâştig. Nu eram nevoită să fac nimic din ce aveam de gând să fac. Puteam să mă întorc şi să ies din tunel la lumină, şi aş fi rămas aceeaşi persoană, la fel de isteață şi de vitează precum voiam să fiu.

Dar pe măsură ce m-am apropiat încetişor, atât de mult încât am început să zăresc pereții de piatră ai încăperii boltite de la capătul tunelului şi lumina lumânării strălucind stăruitor pe suprafața lor, am simțit dintr-odată o pală de vânt fierbinte, iar lumina din încăpere a licărit tremurător sub bătaia ei. Mi s-a făcut pielea de găină simțind adierea şi mi-am dat seama ce anume se afla în spatele meu. Cine anume deschisese o uşă în spatele meu şi străbătea acum tunelul, îndreptându-se spre încăperea boltită.

Îmi mai rămăsese o clipă să-mi pun din nou întrebarea hotărâtoare. Ajunsesem deja, pe sub pământ, în capătul cel mai îndepărtat al oraşului, iar de aici până la palatul ducal era cale lungă. Dar distanța până la canalizare nu era tot atât de mare. Încă aveam timp să mă-ntorc din drum şi s-o iau la sănătoasa. Nimănui nu i-ar fi păsat că pătrunsesem în tunel dacă nu apucam să fac nimic. În schimb, am zorit pasul tot înainte, către bolta de intrare, încercând din răsputeri să fac

cât mai puțin zgomot. Am tras cu ochiul pe după marginea zidului şi nu am văzut gărzi în jur, ci doar cercul alcătuit din lumânări aprinse, arzând şi picurând până rămâneau doar nişte mucuri, iar dincolo de ele, o dâră incandescentă de cărbuni aprinşi într-o groapă săpată în pământ. Am simțit miros de fum în aer, dar nu aşa de mult precum mă aşteptam: în tavan se afla o răsuflătoare.

Am tras apoi adânc aer în piept şi am înaintat spre mijlocul încăperii, iar regele Străvechilor s-a întors şi m-a văzut. A rămas nemişcat şi tăcut o clipă, după care şi-a înclinat uşor capul.

– Doamnă! mi-a spus. De ce ai venit?

Stătea în picioare, singur, înlăuntrul cercului de cărbuni încinşi, cu flăcări înălțându-se împrejur. Lanțul de argint era înfăşurat în jurul lui îndeajuns de strâns ca să-i lase urme pe veşmintele argintii. Îmi doream să-l pot urî în continuare, dar era greu să urăşti pe cineva înlănțuit, aşteptând să dea ochii cu creatura ce se apropia prin tunel.

– Încă îmi datorezi trei răspunsuri, i-am spus.

S-a oprit o clipă şi mi-a răspuns:

– Se pare că da.

– Dacă te eliberez, i-am spus, îmi făgăduieşti că n-o să aduci iarna înapoi? C-o să-mi laşi poporul în pace şi n-o să încerci să-i faci să moară de foame?

S-a tras la o parte din fața mea, s-a îndreptat licărind argintiu şi mi-a spus cu răceală:

– Nu, doamna mea. Nu-ți voi face această făgăduială.

L-am privit țintă. Pe lungul drum străbătut prin întuneric, îmi cumpănisem cu multă grijă întrebările. Prima avea legătură cu sfârşitul iernii, a doua îi cerea să mă lase în pace, iar a treia trebuia să-l facă să promită că prădăciunile Străvechilor aveau să înceteze pentru totdeauna. Mă puteam tocmi cu el de pe o poziție cum nu se poate mai bună. Nici măcar nu-mi trecuse prin cap să iau în seamă faptul că încă refuza să ne lase în pace – chiar şi acum, când se afla legat fedeleş şi urma să moară, atrăgând după sine moartea *tuturor* alor săi.

– Înseamnă că ne doreşti moartea mai mult decât orice, i-am aruncat cu glas sugrumat, plin de spaimă. Chiar mai mult decât doreşti să-ți salvezi propriul popor – ne urăşti într-atât încât ai prefera să mori aici, devorat încet-încet…

– Să-mi salvez poporul?! mi-a spus, ridicând glasul. Crezi că mi-am irosit puterile, mi-am cheltuit averea regatului până la ultimul bănuț şi i-am dat mâna mea cuiva pe care am crezut-o o muritoare nevrednică… – a început el, după care, de-a dreptul mânios, s-a oprit şi şi-a înclinat capul spre mine, parcă cerându-şi din nou scuze – …pentru o cauză mai măruntă decât aceasta?

N-am mai scos un cuvânt. De parcă vorbele refuzau să-mi iasă din gâtlej. M-a privit aspru şi a adăugat cu amărăciune:

– Şi după toate câte am făcut, acum vii şi mă întrebi ca pe un laş dacă sunt dispus să-mi cumpăr viața cu făgăduiala că mă voi da deoparte şi-l voi lăsa pe el să dispună de viețile lor? Niciodată! mi-a spus aproape mârâind, aruncând cuvintele către mine ca pe nişte pietre. O să-i țin piept atâta timp cât nu mă părăsesc puterile, iar când vor fi secătuite, când nu voi mai putea pune stavilă muntele de gheață în fața flăcărilor lui, atunci poporul meu va şti cel puțin că m-am stins înaintea lor şi că numele lor au fost păstrate în inima mea până la sfârşit.

A clătinat din cap aproape sălbatic.

– Şi tu îmi vorbeşti *mie* de ură! Poporul *tău* a fost cel care a ales acest soi de răzbunare împotriva noastră! Tu l-ai încoronat pe ucigaş şi l-ai numit regele tău! Cernobog n-avea puterea să ne sfărâme muntele de gheață dacă nu l-ai fi ajutat tu!

– N-am *ştiut*! am izbucnit, vocea revenindu-mi odată cu groaza resimțită. Nimeni dintre noi n-a ştiut că țarul a căzut la învoială cu un demon.

– Atunci sunt oamenii tăi atât de neghiobi încât, fără să-şi dea seama, să-i dea lui Cernobog putere asupra ta? a spus disprețuitor. O să primiți răsplata binemeritată pentru asta. Crezi că o să-şi țină făgăduiala? Se agață de învoieli ca să se ştie apărat, dar, când simte un prilej bun pentru a-şi ostoi setea, se leapădă

de ele din nou fără urmă de şovăială. După ce-o să ne soarbă pe noi până la ultima picătură, se va întoarce împotriva voastră şi-o să vă preschimbe vara în deşert şi secetă, iar eu o să mă înveselesc gândindu-mă că, odată cu mine şi cu ai mei, v-aţi atras asupra voastră propria pieire.

Mi-am dus mâinile la tâmple şi mi le-am apăsat strâns cu palmele, cu capul pulsându-mi de groază şi înnegurat de fum.

– Nu suntem neghiobi! i-am spus. Suntem doar muritori şi nu avem parte de magie decât după ce ne-o vârâţi voi cu de-a sila pe gât. Mirnatius a fost încoronat fiindcă tatăl lui era ţarul şi pentru că fratele lui a murit; el urma la tron, asta-i tot. Noi nu suntem în stare să vedem un demon pitit într-un ţar; n-avem parte de vrăji puternice care să ne apere, fie că suntem drepţi sau nu! N-ai avut nevoie să-mi ştii numele ca să mă ameninţi şi să mă iei cu de-a sila de acasă. Şi ai crezut că nu eram vrednică de tine, când, de fapt, *tu* erai cel care mă înjosea.

A tresărit puternic, ca şi cum l-aş fi lovit, şi s-a întors cu pas întins, o statuie cu muchii colţuroase, în închisoarea lui de foc.

– De trei ori mi-ai arătat că m-am înşelat, a spus după o clipă, scrâşnind din dinţi asemenea sloiurilor de gheaţă care se freacă unul de celălalt. Nu te pot face mincinoasă acum, oricât aş vrea. Dar nu mă dezic de răspunsul meu. *Nu!* N-o să-ţi făgăduiesc ce mi-ai cerut.

Am încercat să mă gândesc la o cale de ieşire, în disperare de cauză.

– Dacă te eliberez, i-am spus în cele din urmă, o să-mi făgăduieşti că vei opri iarna de îndată ce Cernobog va fi îndepărtat de pe tron şi că ne vei ajuta să găsim o cale de a-l da jos? O să ne ajute şi ţarina! am adăugat. Şi ea vrea să-l ştie plecat; ai văzut doar că nu vrea să primească nimic din partea lui. Şi o să ne ajute atâta timp cât asta nu înseamnă că vom fi cu toţii îngropaţi sub gheaţă! Toţi seniorii din Lithvas o să ne ajute, pentru ca iarna să se sfârşească. Vrei să ne ajuţi să ne luptăm cu el, în loc să ne omori doar pe noi ca să-l laşi pe el flămând, lipsit de pradă?

Nu-şi putea mişca braţele, înlănţuit în verigile de argint; în schimb, a bătut din picior şi a izbucnit:

– Îl învinsesem de prima dată! L-am trântit la pământ şi l-am legat cu însuşi numele lui! Doar din pricina faptelor tale s-a dezlănţuit iarăşi!

– Pentru că ai încercat să mă smulgi din locul meu strigând că iarna va domni veşnic, pentru tot restul zilelor mele, şi ai ameninţat c-o să-i ucizi pe toţi cei pe care-i iubesc! i-am strigat drept răspuns. Să nu *îndrăzneşti* măcar să spui că a fost vina mea, să nu îndrăzneşti să spui că toate astea s-au întâmplat din vina noastră, a muritorilor! Ţarul a fost încoronat abia acum şapte ani. Dar tu ţi-ai trimis călăreţii să ne prade aurul încă de când muritorii au început să se sălăşluiască aici şi nimănui nu i-a păsat nici cât negru sub unghie de omorurile şi silniciile comise de ei din simplă plăcere: n-am fost îndeajuns de puternici să te împiedicăm, aşa că ne-ai privit de sus din înălţimea muntelui tău de cleştar şi ai hotărât că viaţa noastră nu înseamnă nimic! Tu meriţi să stai aici întemniţat, mistuit de un demon, şi chiar primeşti ceea ce meriţi! Dar fiica lui Flek nu merită aşa o soartă! O să te scap de aici de dragul ei, dacă şi tu o să mă ajuţi să-i scap pe copiii din lumea mea!

Se pregătea să-mi răspundă, dar dintr-odată a şovăit, uitându-se lung spre tunel. Mi-am întors şi eu privirea spre adâncul de smoală al acestuia: se zărea un licăr slab roşiatic apropiindu-se din ce în ce mai mult, ca un foc ce creşte; atunci regele gheţurilor mi-a spus:

– Foarte bine! Sloboade-mă şi îţi făgăduiesc să îndepărtez iarna de îndată ce îl vom doborî pe Cernobog şi poporul meu va fi pus la adăpost de foamea lui; şi-apoi o să te ajut să îl înfrângi. Dar până nu înfăptuim acestea, nu-mi dau cuvântul!

– Bine! i-am aruncat în faţă. Iar dacă te scot din lanţuri, o să-mi făgăduieşti că...

Dar m-am oprit dintr-odată, dându-mi seama că-mi mai rămăsese o singură întrebare, nu două. Am schimbat-o din mers şi am sfârşit prin a-i zice:

– O să-mi făgăduieşti în numele tău şi al tuturor Străvechilor că o să ne laşi în pace pe mine şi pe ai mei, că o să laşi toată țara Lithvasului în pace? Gata cu prădăciunile, gata cu silniciile şi omorurile, din pricina aurului sau din orice altă pricină!

M-a privit în ochi, după care mi-a spus:

– Scoate-mă din lanțuri şi ți-o făgăduiesc: poporul tău n-o să mai fie vânat de oamenii mei în puterea iernii; vom veni şi vom colinda pădurile şi câmpurile troienite de zăpadă şi vom vâna animalele cu blana albă, care ni se cuvin de drept, iar dacă unii vor fi atât de nesăbuiți încât să ne țină calea sau să încalce hotarele codrilor noştri, s-ar putea să aibă de suferit; dar nu vom mai umbla după sânge de muritor şi nici după comorile voastre, nici chiar după aurul strălucitor ca soarele, mai puțin atunci când ni se cuvine drept răzbunare pentru un rău egal suferit dinainte, după cum nu vom mai lua cu noi nicio femeie care nu ne-a dat consimțământul.

– Nici măcar *tu*! am adăugat cu subînțeles.

– Aşa am şi spus! mi-a răspuns.

A privit iar spre gura tunelului şi flacăra se făcuse şi mai puternică, jucând roşie pe ziduri. Acum se apropia din ce în ce mai tare.

– Stinge cercurile de foc! a strigat.

M-am aplecat şi am încercat să suflu într-o lumânare, dar flacăra doar a tremurat uşor, nevrând să se stingă. Mucul ei gros depusese pe podea un strat gros de ceară topită pe care n-o puteam smulge cu niciun chip. A trebuit să alerg spre gura tunelului ca să adun țărână în pumni şi s-o arunc peste flacără, înăbuşind-o ca pe un foc din bucătărie sub ulei încins, şi mi-a ars mâinile înainte să se stingă. Dar tăciunii erau atât de încinşi, încât pământul pe care l-am adunat în pumni n-a reuşit să le oprească flacăra, aşa că mi-am scos mantia şi am împăturit-o în aşa fel încât partea ei umedă să fie îndreptată în jos, şi am aruncat-o peste cercul de foc.

– Trebuie să mă scoți de aici! mi-a spus.

M-am aplecat deasupra cercului arzător, am apucat zdravăn de frânghie şi l-am tras din mijlocul tăciunilor, peste mantie, drept la ţanc; ţesătura s-a aprins sub picioarele lui chiar când a păşit în afara cercului, flăcările izbucnind cu atâta furie, încât vârful ascuţit al cizmei sale s-a aprins şi el. Încălţămintea fierbinte i-a ars piciorul, într-o răbufnire iute de flacără şi fum, şi s-a poticnit de mine gâfâind. Aproape m-am prăbuşit sub greutatea lui şi abia am reuşit să-l întorc aşa încât să se sprijine cu spatele de zid. Tremura, cu ochii aproape închişi, şi se făcuse străveziu de durere; vinişoare subţiri şi roşii i se împăienjeneau pe picior, până în dreptul genunchiului, unde marginea arsă a pantalonului atârna fumegând uşor.

Am apucat lanţul de argint şi am încercat să i-l trag peste cap, apoi am încercat să-l trag în jos, spre picioare, dar chiar şi opintindu-mă cu toată greutatea mea, lanţul nu s-a clintit. În disperare de cauză, am privit în jur; am zărit o cazma, înfiptă într-o roabă plină cu cărbuni. L-am apucat de umeri şi l-am împins uşor făcându-l să se întindă, în aşa fel încât să pot înfige fierul ei într-o verigă a lanţului. Am apăsat pe fierul cazmalei aşa cum face un săpător, încercând s-o înfig în pământ, prinzând veriga între fierul oţelit al uneltei şi podeaua de piatră: veriga era lungă cam de un ţol, mai subţire decât degetul meu mic, dar nu voia să se deschidă cu niciun chip: nu voia să se rupă, iar deodată am auzit în spate un urlet îndepărtat de furie.

Nu m-am uitat în urmă: ce rost avea? Am ridicat cazmaua şi am izbit iar cu ea de podea peste lanţ, cu toată puterea disperării, apoi i-am dat drumul, am îngenuncheat şi am apucat lanţul de argint în mâini. Am încercat să-l preschimb în aur; am închis ochii şi mi-am amintit cuferele din vistierie, mi-am amintit simţământul pe care mi-l dădea argintul preschimbându-se în aur în mâinile mele, întreaga lume preschimbându-se cuminte sub mâinile mele, pentru că aşa pofteam eu. Dar lanţul doar s-a înfierbântat în mâinile mele, aproape arzându-mi-le. Se auzeau paşi alergând spre noi prin tunel, iar tăciunii din groapa

rotundă s-au aprins dintr-odată cu flacără mare, chiar şi cărbunii din roabă, şi un fum negru şi gros s-a ridicat în jurul nostru.

Atunci Străvechiul a tresăltat sub mâinile mele şi mi-a şoptit:

– Cazmaua! Repede! Pune-mi fierul la gât! Ucide-mă, şi n-o să-mi poată mistui poporul prin mine.

L-am privit îngrozită. Îmi dorisem să-l ştiu mort, dar nu de mâna mea, pătată cu sângele lui; nu-mi dorisem să semăn *atât de mult* cu Iudita, retezând cu sânge-rece capul unui om.

– Nu pot! am îngăimat. Nu pot să te privesc în ochi şi să-ți înfig fierul lopeții în beregată!

– Mi-ai spus că vrei să salvezi un copil! mi-a zis pe ton *acuzator*. Aşa mi-ai spus! Focul se apropie ca să ne mistuie, vrei să mori cu neadevărul pe buze?

Am tras în piept fumul negru, înecăcios, care mi-a pârjolit gura, nasul şi gâtul, şi ochii mi s-au umplut de lacrimi. Nu voiam să mor, după cum nici să ucid nu voiam; nu voiam să mor ştiindu-mă o ucigaşă cu mâinile pătate de sânge. Îmi doream asta mai mult decât să îmi înfrunt moartea ştiind că am mințit. Dar regele gheții avea să moară oricum, de o moarte şi mai *cruntă*, iar tot poporul Străvechilor avea să moară odată cu el. Dintr-o mie de feluri de a muri, niciunul dintre ele nu era aşa de cumplit. I-am şoptit:

– Întoarce-te cu fața în jos! şi am dibuit din nou după cazma, ridicându-mă cu ea în mâini, cu ochii şiroind de lacrimi, în timp ce fumul l-a învăluit pe când s-a întors…

…iar prin fumul gros a strălucit, pe spinarea lui încă înlănțuită, o singură rază de lumină: un licăr rece ca lumina albăstrie a lunii pe zăpadă, în dreptul verigii unde Irina înnădise colierul ei de argint fermecat, ca să prindă laolaltă capetele lanțului rupt. Am aruncat lopata şi am întins mâna spre rază. Dar dintr-odată, pe la spate, o mână m-a prins de păr, trăgându-mi capul pe spate, şi am simțit cum părul mi se aprinde, scoțând un miros îngrozitor de pârleală, dar cu

ultimele puteri am agățat cu vârful degetelor colierul, iar el s-a preschimbat în aur sub atingerea mea.

Strânsoarea din părul meu a contenit. M-am prăbuşit la pământ, tuşind, cu stomacul în gât şi cu părul încă fumegând, şi un alt urlet grozav de mânie a spart liniştea tunelului. Dar deodată urletul s-a auzit tot mai slab şi mai ascuțit, ca o pală de ger iernatic lăsat liber în încăpere, aducând un frig tot atât de amarnic precum focul de mai înainte, şi în jurul meu toate flăcările s-au stins până la ultima: tăciunii şi cărbunii au încremenit, negri şi reci, iar lumânările s-au stins lăsându-ne în beznă, singura lumină rămânând strălucirea mată şi roşiatică a unei perechi de ochi sălbatici, privindu-mă de undeva de sus.

Următoarea gură de aer pe care am tras-o a fost proaspătă şi rece ca văzduhul înghețat de după viscol şi mi-a răcorit pielea friptă şi gâtul arzând. De undeva, din întuneric, regele Străvechilor a rostit:

– Legăturile tale sunt rupte, Cernobog; prin vrăji puternice şi înțelegere cinstită, sunt acum slobod!

Glasul îi răsuna puternic, ecoul lovindu-se de zidul de piatră.

– Nu mă poți ține legat aici şi acum. Dispari de bunăvoie sau vrei să-ți curm flacăra pentru vecie şi să te las îngropat în țărână?

Ochii roşietici s-au făcut nevăzuți, în urma lor auzindu-se un ultim urlet sugrumat de furie. Paşi grei s-au auzit îndepărtându-se în fugă prin tunel, în timp ce eu am închis ochii şi m-am întins covrig pe dalele reci, răsuflând cu nesaț aerul proaspăt de iarnă.

#

Am tras un pui de somn, după ce Magreta m-a înduplecat să mă întind din nou; mă simțeam obosită şi tot trupul mă durea. Dar am tresărit când o pală de vânt înghețat a intrat dintr-odată prin uşile deschise ale balconului şi m-am ridicat să văd ce se întâmplă. N-am putut pătrunde cu privirea prin întunericul de dincolo de torțele aprinse pe meterezele castelului, dar am simțit din nou suflarea rece a vântului în față şi am fost pe dată încredințată că regele

Străvechilor evadase. Şi tot atunci am ştiut lămurit că Miryem avusese de-a face cu asta. Încă nu ştiam ce făcuse şi nici cum anume, dar aveam această certitudine.

N-am avut nici măcar puterea să mă mânii; m-a cuprins doar frica. Îi înțelegeam alegerea, deşi era străină de felul meu de a gândi: ea nu voia să aţâţe flacăra. Nici eu nu voiam, însă ea dezlegase iarna din lanțuri ca să rămână cu mâinile curate. Zăpada avea să ne năpădească din nou: dacă nu chiar în acea seară, atunci a doua zi de dimineață, iar toate plantele care înverziseră aveau să moară.

Iar movila de stârvuri avea să crească cu repeziciune după aceea. Văzusem cât de costelive erau animalele venite să mănânce bucățele de pâine din mâna mea în acea dimineață: nu păreau să mai aibă mult de trăit în lipsa hranei. Doar belşugul neaşteptat de ierburi şi fructe crescute odată cu căldura făcuseră ca ospățul de nuntă la masa tatei să-şi merite numele, cu toate strădaniile de care fusese el în stare. Nici măcar vreun purcel fript sau bou la proțap nu fusese adus să troneze pe mese: atât vânatul, cât şi vitele domestice erau prea firave ca să ofere mesenilor o privelişte îmbietoare. Pentru un ospăț asemănător, s-ar fi sacrificat în mod obişnuit de două ori mai multe asemenea animale. Şi i-am văzut pe muzicanți înmuind câte o coajă de pâine în supa subțire ce li se adusese, pentru că pâinea era veche. Iar aşa arătase masa unui duce, la nunta unei prințese. Ştiam prea bine ce însemna aceasta pentru mesele mai sărăcăcioase din casele aflate în afara zidurilor împrejmuitoare ale oraşului.

Însă nu ştiam ce să fac. Doar cu ajutorul lui Miryem reuşisem să-l prindem pe regele Străvechi; chiar şi aşa, aproape ne învinsese cu totul. Şi n-avea să mai facă aceeaşi greşeală prostească a doua oară. Mi-ar fi plăcut să cred că Miryem căzuse la vreo învoială cu dânsul – acel tratat despre care pomenise şi care avea să oprească iarna –, însă zăpada şi vântul iscate din nou dădeau de înțeles că lucrurile nu stăteau astfel, iar acum nu mai aveam timp pentru târguieli. Dacă a doua zi avea să ningă din nou, iar secara ar fi murit pe câmp, toată veselia de azi

din oraş s-ar fi preschimbat în răzmeriță de îndată ce străzile s-ar fi curățat de zăpadă şi zloată. Iar dacă străzile n-aveau să se cureţe, urma să murim de foame cu toții, îngropați în casele noastre, fie ele cocioabe sau palate. Puteam făuri oare o oglindă îndeajuns de mare încât să poată trece prin ea, în marş, întreaga noastră oştire? Dar vânătorii Străvechi cu paloşele lor lucitoare de argint îi secerau pe muritori ca pe spice, ori de câte ori veneau. În urma noastră ar fi putut rămâne o baladă de vitejie, despre cum am purtat război cu iarna, dar urmaşii noştri n-ar fi putut mânca stihuri puse pe muzică.

Magreta mi-a potrivit mantia de blană pe umeri. Mi-am plecat privirea. Chipul blând al doicii mele era trist şi speriat. Resimțea şi ea frigul revenit în oraş.

– Mama ta vitregă ar dori să-i faci hatârul unei vizite în odăile ei, mi-a spus cu glas domol.

Voia să spună, de fapt, „hai să ieşim din odaia noastră; hai să nu fim aici când s-o întoarce țarul!“ Desigur, Cernobog avea să se întoarcă, arzând de o mânie sălbatică. Focul şi gheața îngrămădindu-se laolaltă la orizont, prinzând mica mea împărăție de veverițe ca între ciocan şi nicovală. Dar tot demonul era singura mea nădejde de a găsi o cale să-mi salvez împărăția.

– Mergi la tata! i-am zis Margretei. Spune-i că-l rog s-o trimită de îndată pe Galina, împreună cu băieții, într-o călătorie de plăcere în apus. Şi să pună tălpici de sanie în caleaşcă. Mai spune-i că poftesc ca tu să-i însoțeşti.

Mi-a strâns mâinile într-ale ei.

– Vino şi tu!

– Nu pot, am răspuns. Port o coroană pe cap. Iar, dacă asta înseamnă ceva, înseamnă să rămân pe loc.

– Atunci, leapăd-o! a spus. Leapăd-o, Irinuşka! Nu îți aduce decât necaz după necaz.

M-am aplecat şi am sărutat-o pe obraz.

– Ajută-mă să mi-o pun pe cap, i-am spus cu blândețe, iar ea s-a dus după coroană cu lacrimi în ochi şi mi-a pus-o la loc pe frunte.

După care am împins-o uşurel spre uşă. A ieşit în grabă, cu umerii plecați.

Frigul s-a întețit cu repeziciune în spatele meu. În cămin, focul era stins, dar a început să se simtă un miros de fum, mai întâi ca o părere într-o încăpere neaerisită de mult timp, apoi ca mirosul scos de un foc iute făcut din prea multă iască, şi deodată am auzit paşi grei, alergând pe coridor şi uşa s-a izbit de perete. Cernobog a intrat în încăpere, o siluetă arzând mocnit, pe jumătate stinsă, cu ochii de un roşu-închis şi cu vinişoare subțiri de căldură sfârâitoare strălucind sub pielea lui Mirnatius; dar într-o clipă uşa s-a închis cu o bufnitură în spatele lui, după care a început să urle la mine dezlănțuit, scântei galbene zărindu-i-se aprinse în gâtlej:

– *A fugit! A evadat, e slobod! Ți-ai încălcat făgăduiala şi l-ai lăsat s-o şteargă!*

– Nu mi-am încălcat nicio făgăduială, i-am spus. Am promis să ți-l aduc, şi ți l-am adus; nu e liber prin voința mea, ci mai degrabă împotriva ei. Nici eu nu mi-l doresc în libertate, să dezlănțuie iar iarna asupra Lithvasului. Poate fi întemnițat din nou sau oprit? Spune-mi ce-i de făcut.

– *A scăpat, a fugit, într-un loc unde nu-l pot ajunge! O să-şi ferece împărăția în gheață şi zăpadă şi-o să mă-mpiedice să mă ospătez!* a mârâit către mine Cernobog, furios.

A început să măsoare încăperea cu pasul, răsucindu-se şi aplecându-se, ca pâlpâirea unei flăcări.

– *E liber şi-mi cunoaşte numele... şi deja m-a legat o dată cu el… Pe piatră seacă să fi flămânzit, cu oase goale tot m-aş fi hrănit… dar acum, nu-mi pot croi drum în împărăția lui!*

S-a oprit o clipă, tremurând, apoi a rostit printre dinți, cu un sunet ca de buşteni trosnind în foc:

– *Am sorbit adânc din el. E prea puternic, s-a făcut aproape de neatins. Iar mâinile îi sunt doldora de aur. O să mă înăbuşe cu iarna, o să-mi curme flacăra sub*

frigul fără de sfârşit.

Apoi s-a întors spre mine cu ochi arzători.

– *Irina!* a croncănit el. *Irina, fată dulce şi rece ca argintul, m-ai dezamăgit. Nu mi-ai adus ospățul meu iernatic.*

Şi a făcut un pas către mine.

– *Aşa că o să-mi țin făgăduiala şi-o să mă ospătez cu tine; cu tine şi cu toți cei pe care-i iubeşti. Dacă nu pot avea parte de regele iernii, măcar să simt dulceața ta pe limbă. Cu ea o să-mi reîmprospătez puterile.*

– Aşteaptă! i-am spus sec, după ce a mai făcut încă un pas spre mine; apoi am ridicat mâna spre el. Aşteaptă! Dacă te *ajut* să ajungi în împărăția Străvechilor, îl poți înfrânge acolo?

S-a oprit, iar ochii i s-au aprins ca flacăra unui foc ațâțat cu paie.

– *În sfârşit o să-mi dezvălui taina ta, Irina?* a susurat. *O să-mi arăți acum calea ta într-acolo? Deschide-mi calea şi lasă-mă să trec; ce-mi va păsa atunci de un singur rege? O să mă ospătez în odăile palatului lui până când o să-i istovesc toată tăria şi în cele din urmă toate puterile lui o să fie cu desăvârşire ale mele.*

Am răsuflat adânc, uitându-mă la oglinda mare de toaletă de lângă mine, ultimul meu adăpost. De îndată ce-ar fi aflat, n-aş mai fi avut niciodată vreun ascunziş. Dar îmi mai rămăseseră doar două alegeri: aş fi putut fugi singură, lăsându-l să îi mistuie pe toți cei rămaşi în urmă, sau să îl trec cu mine prin oglindă, ştiind că s-ar fi putut întoarce după mine, înfometat. I-am întins mâna.

– Hai, vino! i-am spus. O să te duc acolo.

Mi-a întins şi el mâna, mâna lui Mirnatius, iar degetele lui lungi şi delicate le-au strâns pe ale mele; pielea îi era caldă, iar fumul se încolăcise asemenea unei manşete largi în jurul încheieturii. M-am întors spre oglindă, iar când şi-a întors şi el capul spre mine a răsuflat cu un şuierat scurt, şi atunci mi-am dat seama că vedea ce vedeam şi eu: împărăția iernii strălucind în luciul oglinzii şi fulgii mari căzând într-o ninsoare deasă printre pinii întunecați. Am mers spre oglindă şi l-am tras după mine şi am păşit împreună în pădurea troienită de zăpadă.

Însă el a trecut dincolo ca o siluetă de cenuşă şi flacără, trâmbe roşii de foc ţâşnindu-i printre dinţi şi o limbă înnegrită sâsâind îndărătul lor, ca şi cum înfăţişarea lui Mirnatius era una de care se putea lepăda, şi întregul lui trup era un tăciune viu, încununat cu fum. Frigul m-a izbit nemilos în faţă, un viscol puternic, iar lângă mine Cernobog a scos un strigăt subţire, prefăcut de vântul nemilos într-un tăciune mare, ud şi negru. Dar după o clipă de opinteală, căldura roşiatică a focului i-a revenit sub piele: ardea prea puternic, pârjolul lăuntric îi era prea mare ca să poată fi stins aşa uşor. Astfel, gerul s-a retras din calea lui şi în jurul nostru s-a deschis un făgaş larg, neacoperit de zăpadă. Ne aflam în spatele căsuţei de unde plecasem ultima oară din regatul iernii; privind la vana cu apă îngheţată, pojghiţa de deasupra s-a spart în bucăţele care s-au topit cât ai clipi.

Cernobog răsufla cu nesaţ aerul rece, cu o expresie visătoare şi lacomă pe chip.

– *Ah, frigul!* a suspinat. *O, ce înghiţituri dulci am să sorb! Ce ospeţe mă aşteaptă aici… Irina, Irina, dă-mi voie să te răsplătesc regeşte, înainte să pornesc la drum!*

– Nu! am spus, cu dispreţ rece în glas.

Părea să creadă că poate umbla cu ocaua mică la nesfârşit, fără ca nimeni să bage de seamă. Mama lui Mirnatius nu se alesese cu mare lucru de pe urma învoielii încheiate cu el, chiar dacă cenuşa i-a fost înmormântată laolaltă cu coroana pentru care îşi vânduse pruncul.

– Tot nu vreau nimic de la tine: doar lasă-ne în pace, pe mine şi pe toţi ai mei.

A mormăit iar a nemulţumire, dar era prea distras ca să-i pese: vântul l-a izbit cu vuiet rece peste faţă, ca muchia unui cuţit, iar el s-a întors într-acolo şi a sărit după pala de aer ca şi cum ar fi putut prinde vântul cu mâinile. Şi poate chiar putea, pentru că, pe măsură ce sărea tot înainte, şi-a deschis larg braţele de parcă voia să îmbrăţişeze văzduhul şi, cum şedeam în spatele lui, suflarea de vânt care m-a izbit în faţă era caldă. S-a năpustit tot înainte printre arbori, apucând calea spre râu, iar picioarele lui lăsau urme umede în zăpada topită, care ajungeau până la iarba verde de dedesubt, umplând aerul de mirosul reavăn al primăverii,

cu fiecare pas. Chiar după ce l-am pierdut din priviri, urmele picioarelor lui în neaua topită au crescut necontenit, mistuind întinderea dintre ele.

Capitolul XXIII

Regele Străvechilor m-a ridicat în braţe sau poate eram legănată de un vânt iernatic; oricum voi fi fost, m-am lăsat purtată ca un fulg răzleţ afară din tunel, până ce am ieşit printr-o trapă care dădea pe un deluşor, de unde se putea zări zidul oraşului, la mai puţin de cincizeci de stânjeni depărtare, şi luminile oraşului de cealaltă parte. Cel care mă purta în braţe, oricine va fi fost, mi-a dat drumul dintr-odată şi am dat de pământ cu o bufnitură nu tocmai elegantă şi am rămas întinsă, gâfâind cu gâtul ars de fum; pământul, cald şi acoperit cu iarbă verde şi mătăsoasă, se făcuse argintiu de la bruma aşternută în cerc de jur împrejurul locului unde a îngenuncheat Străvechiul, iar pielea udă îi strălucea de parcă s-ar fi topit asemenea unui sloi de gheaţă.

Dar s-a opintit şi s-a ridicat, cu un picior încă desculţ, şi şi-a întins braţele în văzduh, ochii scăpărându-i scântei, iar un cerc de chiciură a început să crească nestăvilit în juru-i, firele de iarbă încovoindu-se şi chircindu-se sub apăsarea cristalelor de gheaţă; chiar pământul de sub mine s-a făcut tare şi rece, de parcă acum, că era liber, putea să cheme înapoi iarna care fusese alungată.

– Stai! i-am strigat cu glas mustrător, sărind în picioare indignată.

A privit în jos către mine şi mi-a spus cu glas fioros:

– Demonul a sorbit deja adânc din poporul meu. N-o să-l las să…

S-a oprit dintr-odată şi şi-a rotit trupul o clipită prea târziu; eu am scos fără să vreau un ţipăt, văzându-l străpuns de o sabie, a cărei lamă îi pătrunsese sub coaste şi îi ieşise prin spate, aruncând scânteieri albe de gheaţă şi umplând aerul de o ceaţă rece împrejurul ei. Era unul dintre ostaşii din garda ţarului, viteazul acela care apucase frânghia să-l tragă afară pe Străvechi din casa bunicului. Pesemne stătuse de pază lângă turnul de veghe: acum era galben ca şofranul de

spaimă, cu mustățile zburlite, dar hotărât, cu ochii larg deschişi şi fălcile încleştate, ținând strâns amândouă mâinile pe plăselele sabiei.

A încercat apoi să tragă tăişul afară din trupul Străvechiului, dar lama se încăpățâna să nu iasă, iar chiciura cobora cu repeziciune pe lamă căutând parcă să-i atingă mâinile înmănuşate. Parcă de capul lor, degetele i-au dat drumul iute mânerului de îndată ce înghețul a încercat să le atingă, iar Străvechiul s-a prăbuşit cu zgomot surd la pământ, cu ochii alburii şi înceţoşaţi. Ostaşul se holba la el tremurând, frângându-şi mâinile; degetele înzăuate ale mănuşilor lui erau albe de promoroacă. Şi eu mă holbam, cu palmele făcute căuş la gură, înăbuşindu-mi încă un strigăt. Sabia îi străpunsese regelui trupul dintr-o parte în cealaltă. Nu-mi închipuiam cum avea să supravieţuiască; rana primită parcă nu era aievea, şi m-am simțit cuprinsă de un ciudat gol lăuntric, nemaiputând să gândesc nimic.

Însă regele rănit de moarte, bâjbâind orbeşte, a apucat mânerul sabiei, din locul unde stătea înfipt, iar acesta s-a făcut cu totul alb sub atingerea de gheață, crescând pe el strat după strat de promoroacă groasă. Întreaga sabie înghețase bocnă. Ostaşul şi cu mine ne-am tras iute înapoi; el a scos un pumnal lung de la cingătoare.

– Stai! am strigat iar, gâfâind, şi m-am împleticit pe picioare în încercarea de a-i prinde brațul înarmat. Ascultă-mă! Pe *demon* trebuie să-l oprim, nu pe el!

– Ține-ți gura, vrăjitoareo! mi-a aruncat cu dispreț ostaşul. *Tu* eşti vinovată de asta, *tu* l-ai slobozit, ca să nimicească primăvara adusă de iubita noastră țarină.

Zicând acestea m-a lovit cu celălalt pumn înmănuşat: o lovitură zdravănă, dată cu sete, de mi-au clănțănit dinții şi fiori mi-au trecut prin trup. M-am prăbuşit amețită, cuprinsă de o greață de la stomac, în timp ce el s-a întors să-i dea lovitura de grație regelui căzut.

Dar chiar atunci, din întuneric, a ieşit Serghei cu pas întins şi l-a apucat de braț, împiedicându-l să lovească. Cei doi s-au zvârcolit într-o luptă scurtă deasupra Străvechiului: Serghei se făcuse un flăcău înalt şi puternic, şi, vai!, cât

de recunoscătoare eram acum pentru fiece pahar cu lapte, ou fiert şi felie de pui fript pe care mama i le dăduse la noi la masă. Bombănisem în gând din pricina lor, socotind bănuții cheltuiți cu hrana, iar acum îmi doream, prea târziu, să fi fost mai darnică: dacă nu m-aş fi zgârcit, dacă i-aş fi pus mai mult în farfurie, îndemnându-l să mănânce tot, poate ar fi fost îndeajuns de puternic acum, la nevoie. Însă lucrurile nu stăteau aşa; Serghei era încă un băieţandru, iar ostaşul era bărbat în toată firea, îmbrăcat în zale şi antrenat să ucidă pentru ţar. L-a călcat pe sărmanul Serghei peste picioarele învelite în încălțări de paie cu cizma lui grea, apoi dintr-o răsucire l-a pus la pământ, eliberându-şi mâna care ținea pumnalul.

Însă brusc ostaşul a rămas țintuit în loc. O paloare ciudată, aproape senină, i-a străbătut armura, urcându-i spre gât şi spre față. Spada înfiptă în pieptul regelui se spărsese în bucăți aspre de oțel înghețat, împrăştiindu-se, albe-albăstrii, pe iarba din jurul lui. Rănitul zăcea întins pe spate cu ochii închişi, iar genele-i încărcate cu chiciură contrastau cu purpuriul stins al obrajilor, dar se întinsese cu mare greutate şi-l apucase pe ostaş de piciorul mai apropiat de el. Din această atingere începuse să izvorască înghețul; urcase prin cizmă pe picior în sus şi-i cuprinsese întregul trup, preschimbându-l pe loc într-un sloi de gheață.

Culoarea din obrajii ostaşului a început să se închidă, pielea obrajilor crăpându-se şi chircindu-se înnegrită de degerătură. Mi-am ascuns fața în palme şi nu m-am uitat până ce nu s-a sfârşit şi din el n-au mai rămas decât cioburi de gheață împrăştiate în jur, iar pumnalul a zăngănit pe pământ, lucitor şi aducător de moarte.

M-am ridicat cu greu în genunchi, cu fața arzându-mi, dureroasă la atingere. Serghei s-a ridicat şi el împleticindu-se, pipăindu-şi picioarele lovite. Regele gheții zăcea încă pe pământ, strălucitor şi rece. Gheața îi încadra silueta, într-un cerc din ce în ce mai larg, cristale delicate în modele diafane înflorind printre firele de iarbă, iar el răsufla din nou; locul unde îl străpunsese sabia era acoperit

de un bulgăre greu de gheață albă, de parcă își oblojise rana astupând-o cu zăpadă. Însă nu s-a ridicat în capul oaselor.

Serghei s-a uitat întâi la el, apoi la mine.

– Ce ne facem? m-a întrebat aproape în şoaptă, iar eu l-am privit, în loc de răspuns.

Chiar n-aveam habar: ce puteam să mă fac cu el, întins pe pământ şi răspândind în jur iarnă aşa cum cerneala se risipeşte în apă?

M-am aplecat deasupra lui şi a deschis ochii, privindu-mă ca printr-o ceață deasă.

– Poți să faci să-ți apară drumul fermecat? l-am întrebat. Sania cu cerbi. Să-i chemi pe-ai tăi să vină să te ia?

– E prea departe, a şoptit. E prea departe. Drumul meu nu poate şerpui pe sub copaci înfrunziți.

După care a închis ochii din nou şi a rămas întins, nemişcat, neajutorat şi rănit, ba poate chiar pe moarte, tocmai acum când încetasem să-mi mai *doresc* să-l văd mort. Aşadar, era hotărât să-mi fie tot atât de puțin de ajutor precum îmi fusese dintotdeauna. Am vrut să-l *scutur*, să-l fac să se ridice, dar m-am temut că trupul avea să i se spargă în bucăți, urmând dâra rănii înghețate a sabiei. Serghei încă mă țintuia cu privirea şi i-am spus cu glas posomorât.

– Va trebui să-l cărăm cumva.

Serghei nici măcar nu voia să-l atingă nemijlocit, şi chiar nu puteam să-l învinovățesc pentru asta. Mi-am scos mantia udă şi murdară de cenuşă şi am aşezat-o pe pământ, apoi i-am ridicat cu grijă picioarele Străvechiului, trăgând mantia pe sub ele, după care i-am înfăşurat umerii, până ce, pe după mijloc, l-am tras cu totul pe țesătura trainică. Nici măcar nu s-a clintit.

– Prea bine, am zis. Apucă de la cap, iar eu o să apuc de la picioare, după care Străvechiul s-a mişcat nemulțumit când Serghei a încercat să apuce căpătâiul mantiei şi a vrut să-l alunge cu un gest slab.

Serghei s-a dat la o parte înspăimântat, iar eu am slobozit capătul meu de mantie cu o bufnitură.

– Ce faci? am vrut să ştiu.

Şi-a întors capul spre mine şi mi-a şoptit:

– Nu i-a cerut nimeni să-mi vină în ajutor, nu e dorit! Cum pot să-i îngădui acestui țânc umil, acestui hoț furişat, să mă țină la cheremul unei datorii fără sfârşit, ca după aceea să-mi poată cere tot ce pofteşte?

Aş fi putut chiar acolo pe loc să ridic pumnalul căzut şi să-l înjunghii cu el.

– Cernobog încă sălăşluieşte în castelul acela, gata să ne piardă pe toți, tu zaci pe pământ pe jumătate mort şi ai zăcea aici mult şi bine gândindu-te mai întâi la fala şi mândria ta. Fii mândru abia după ce demonul va fi alungat!

Dar n-a făcut nimic altceva decât să mă privească *mustrător*.

– Doamnă, o să fiu mândru atunci şi mândru o să fiu şi înainte, căci mândria mea nu cunoaşte hotare.

Am scrâşnit din dinți, apoi i-am spus lui Serghei:

– Cere-i ceva!

Serghei m-a privit ca pe o lunatică.

– Ce-ai vrea să-ți dea în schimbul ajutorului tău? Şi nu te tocmi ieftin, de vreme ce dumnealui e atât de nerăbdător să se țină fălos! am adăugat înciudată.

După câteva clipe, Serghei a rostit foarte încet, de parcă nu avea încredere deplină în mine:

– Vreau... vreau ca semănăturile mele să nu moară niciodată din pricina înghețului...

Am încuviințat, iar regele nu s-a mişcat să-l apuce iute ca să-l ucidă, aşa că flăcăul a prins curaj şi a adăugat:

– Şi nici turmele mele să nu se piardă vreodată prin viscol... Şi...

Iar eu îi făceam semn să-i dea înainte.

– ...şi să îmi fie îngăduit să vânez şi fiarele albe din codru?

Străvechiul s-a încruntat uşor la auzul ultimei rugăminți, aşa că Serghei s-a oprit pe dată, dar mie mi s-a părut cu totul îndreptățită.

– Asta este! i-am zis regelui. Îți ajunge atât? Vrei să cazi la învoială în schimbul ajutorului dat ca să te care la adăpost? Sau pofteşti să zaci aici până când ploile de primăvară te vor topi de tot?

– Se tocmeşte straşnic pentru un hoț mărunt, a mormăit Străvechiul. Însă norocul îi surâde; prea bine, mă învoiesc, a mai zis, după care şi-a culcat capul în mantie şi trupul i-a alunecat moale pe țesătură.

Serghei s-a îndreptat foarte încet către căpătâi şi a apucat de marginea mantiei încă şi mai încet, neluându-şi o clipă ochii de la rănit.

– Stai liniştit! i-am zis. Ți-a spus da.

Însă Serghei mi-a aruncat o privire care voia să zică: „Mulțumesc frumos, dar tot încet şi cu băgare de seamă o să mă apropii de el."

În cele din urmă l-am ridicat de la pământ şi ne-am împleticit sub greutatea lui, care se balansa ca într-un hamac în mantia groasă. Trupul îi era o povară tare anevoios de cărat şi, după ce am străbătut cale de zece minute, în care n-a chemat niciun viscol şi nici n-a mai încercat să ucidă pe cineva sau să se ridice ca să vorbească, Serghei mi-a spus încet:

– Stai! O să-l port pe umeri.

L-am rezemat să stea o clipă în picioare şi l-am ajutat pe Serghei când s-a opintit să-l aburce pe umăr, cu mantia încă înfăşurată în jurul trupului. Serghei s-a clătinat un pic sub greutatea de pe umeri şi genunchii i-au tremurat, dar după aceea am înaintat mai repede.

Aerul în jurul nostru era rece, aproape geros, nu înghețat de tot, dar nici primăvăratic, iar când am privit înapoi, în urma noastră se zărea o dâră groasă de chiciură albă pe drum, iar frunzele copacilor de deasupra capetelor noastre se chirceau veştejite de frig. Oricine ne-ar fi putut urmări. Mi-era frică de demon, mă temeam că vor veni şi alte gărzi, mă temeam chiar şi de o răzmeriță a oamenilor obişnuiți, disperați să alunge iarna. Dar nu s-a furişat nimeni pe

urmele noastre; în schimb, am auzit huruitul unor roți de căruță îndreptându-se spre noi din direcție opusă – auzindu-le, ne-am oprit şi ne-am grăbit să ne ascundem între copacii de pe marginea drumului: nu era o ascunzătoare foarte reuşită, atâta timp cât ace subțiri de gheață albă înfloreau dese pretutindeni în jur, ca florile, dar măcar era încă întuneric. Căruța s-a apropiat şi a trecut prin dreptul nostru, dâra luminoasă a unei făclii mişcându-se odată cu ea, apoi s-a oprit şi s-a auzit, din întuneric, glasul moale al tatei:

– Miryem?

Am ieşit dintre copaci şi l-am urcat cu grijă pe regele Străvechilor în căruță. M-am aşezat la căpătâiul lui, iar tata şi Serghei au întors căruța, mânând înainte, iar roțile scârțâiau sub zăpada înghețată, albite de gerul care acoperise cu chiciură şi scândurile din care era alcătuit coşul căruței. Caii mişcau şi ei neliniştiți din urechi, ascultând zgomotele dinapoia lor, apoi au iuțit trapul, dar n-aveau nicicum scăpare: în căruță, duceam cu noi iarna însăşi. Cel puțin drumul n-a durat multă vreme: din ce-mi spusese tata, mă aşteptam ca drumul de la Vysnia până la căsuță să fie mai lung. Dar am simțit c-a durat mai puțin de un ceas până ce am ajuns într-o poieniță, lângă o căsuță cu grădină, înconjurată de un zid jos de piatră, iar tata a oprit caii.

Wanda ne-a ieşit în întâmpinare, să ne deschidă poarta, iar Serghei a sărit din căruță şi s-a apucat să deshame caii, ducându-i în micul şopron din spate. L-am zgâlțâit uşor pe Străvechi, îndeajuns cât să se trezească şi să mă audă zicându-i:

– Te legi cu aceeaşi învoială față de toți cei ce locuiesc aici, ca să te ajute?

M-a privit cu ochii mijiți, alburii, şi a murmurat:

– Da, după care şi-a pierdut din nou cunoştința.

– Să-l punem în pat? a întrebat tata, căutându-mi privirea, de undeva din spatele căruței, însă am clătinat din cap.

– Nu, am spus. În cel mai răcoros loc pe care-l putem găsi; are beci casa asta?

Întorcându-se din şopron, Serghei mi-a auzit întrebarea, a ridicat din umeri şi a spus:

– Putem să căutăm una, ca şi cum îşi închipuia că o pivniță ar putea să apară sub ochii noştri pe nepusă masă; apoi a luat un felinar şi s-a dus să caute în spatele casei, apoi în spatele şopronului, de unde s-a auzit vocea lui, strigând uşor: E aici o uşă!

Tata i-a ținut felinarul lui Serghei, iar acesta a tras de chepengul de scânduri, deschizându-l şi punându-i o proptea: o boare de aer rece ne-a întâmpinat, mirosind a pământ înghețat. L-am coborât uşurel pe Străvechi pe scară în încăperea ce aducea a beci. Era un loc larg, deschis, cu ziduri de piatră şi pardoseală din lespezi încă îngrozitor de reci. Când l-am aşezat pe pardoseală şi am luat mantia în care era învelit, înghețul s-a răspândit împrejurul lui cu repeziciune, iar acum, că încetasem să-l mai mişcăm, chiciura albă a început să se depună tot mai groasă pe trupul lui; tata a scos un mic strigăt de uimire când degetele i-au fost atinse de îngheț în timp ce trăgea mantia de sub rănit.

Ne-am dat înapoi cu toții şi l-am privit pe regele Străvechilor: fața îi era suptă şi chinuită de durere, iar muchiile ascuțite ale pometților au mai lucit umede câteva clipe, dar sclipirea apei s-a preschimbat iute în gheață întărită, chiar sub privirile noastre, şi mi s-a părut că acum răsufla cu mai multă uşurință.

– Poate ajută un pic de apă, am spus după o clipă.

De afară, din curte, Wanda a coborât o găleată cu apă în care plutea o cană de lemn. Am umplut-o cu apă şi am ridicat capul rănitului ca să i-o duc la gură, iar el a tresărit şi a sorbit o înghițitură mică. Cana a prins promoroacă sub atingerea buzelor sale, iar o pojghiță de gheață s-a înfiripat la suprafața găleții când am dat să mai umplu o cană. M-am uitat la piciorul lui desculț şi ars: era pe alocuri deformat ca un om de zăpadă pe jumătate topit, aproape de nerecunoscut. Am luat în mâini pojghița de gheață din găleată şi i-am pus-o încet pe cea mai urâtă arsură: gheața i-a pătruns sfârâind în carne, părând să i-o întremeze puțin. M-am uitat în sus la Wanda, care ne privea şi ea din gura beciului.

– Avem pe undeva nişte gheață? Mai este vreo parte a râului înghețată?

Tocmai adusese a doua găleată de apă mai devreme, aşa că a clătinat din cap cu resemnare.

– S-a topit toată gheața, a spus. Râul întreg curge liber, de la un mal la celălalt.

– L-am putea înveli cu paie, a sugerat tata, neîncrezător. Aşa cum păstrăm gheața pe timp de vară.

– Trebuie neapărat să-l ducem înapoi în împărăția lui, am spus.

Dacă Cernobog avea să ne găsească acolo, n-ar fi avut nevoie de ajutoare ca să-l ferece iar pe rege cu un lanț de argint şi un cerc de foc. De astă dată, ar fi făcut-o de unul singur şi poate ar fi fost în *stare* şi să-l silească să se lepede de numele şi de poporul lui. Iar eu nu ştiam ce să mă fac. Drumul fermecat al Străvechilor nu putea trece pe sub arbori înfrunziți şi singurul petic de iarnă din tot Lithvasul se găsea în pivnița noastră. Când am ieşit din nou la lumină şi Wanda mi-a întins mâna să mă ajute să urc scara, cuiele acesteia şi ferecătura de fier a chepengului erau albe, înghețate şi dureros de reci la atingere, iar iarba din curte s-a veştejit lăsând în urmă smocuri sfrijite; sub tălpile noastre, pământul era rece, înghețat bocnă.

Dar, chiar când stăteam acolo în întuneric, privindu-l prin deschizătura beciului – o statuie palidă cioplită în gheață, în mijlocul unui cerc de promoroacă –, o pală neaşteptată de vânt cald a venit printre copaci, răvăşindu-mi părul, iar când m-am uitat înapoi pe drum, dâra groasă de gheață pe care o lăsasem la venire se risipise deja ca roua. Iar a doua zi de dimineață, pe cer avea să răsară soarele verii.

Îi dorisem moartea şi încă voiam să fiu mânioasă pe el: după tot ce-mi făcuse, nu arătase nici cea mai mică părere de rău; îi părea rău, în schimb, că nu crezuse că l-aş fi putut face să *plătească* pentru fărădelegile lui. Eu coborâsem în tunel cu gândul să-i salvez pe Rebeka, pe Flek, pe Tsop şi pe Shofer, iar el intrase în întuneric însuflețit de acelaşi gând. Se oferise pe sine ca jertfă de dragul lor şi îşi frânsese mândria de oțel căsătorindu-se cu o muritoare, nu ca să adune comori pentru sine sau să cucerească țări, ci doar pentru a-şi izbăvi poporul de un

duşman groaznic. Iar acum zăcea în pivniță pe jumătate mort, iar gândul acesta mă ardea ca un fier înroşit în stomac, văzându-l cum se topeşte, cum se risipeşte împreună cu tot poporul lui, de parcă nu şi-ar fi câştigat pe drept împărăția iernii din întunericul dintru început.

#

Vântul care-mi sufla în față era acum plin de cenuşă, în loc de zăpadă, mirosind a lemn ars. Am zărit flăcăruia roşie a lui Cernobog hălăduind în depărtare, focul pe care eu îl descătuşasem împotriva acestei împărății care mă adăpostise, şi mi-a părut rău pentru Miryem. Dar eram încredințată că trebuise s-o fac şi ştiam şi ce aveam de făcut mai departe. Trebuia să mă întorc în regatul meu, să-l chem pe tata şi să trimit după preoții purtători de lanțuri binecuvântate. Nu ştiam cât aveau să-i țină de saț viețile Străvechilor, dar oricum, când ar fi terminat cu ei, s-ar fi întors în Lithvas. Şi atunci, în timpul zilei, pe când dormea încolăcit şi sătul în vintrele lui Mirnatius, aveam să-l punem în lanțuri şi să-l ardem pe rug, să pierdem un foc printr-altul. Cu cât mai repede avea să se întâmple, cu atât mai bine; trebuia să fim pregătiți la întoarcerea lui.

Însă am rămas pe loc privind focul cum se întețea în zare şi am rostit: „Îmi pare rău“, deşi în preajmă nu se afla nimeni de la care aş fi putut să cer iertare. Mă aflam într-o grădină acoperită pe jumătate cu zăpadă şi jumătate cu iarbă verde, iar lângă mine nu se găsea nici țipenie de om. Niciun copil de Străvechi nu-mi aținea calea cu priviri pline de mustrare, nici chiar soțul meu încătuşat de demon; singura vietate aflată prin apropiere era o veveriță, care venise să adune firimiturile pe care le împrăştiasem cu câteva zile mai înainte. Şi, dacă s-ar fi aflat şi altcineva acolo, aş fi păstrat tăcere. Nu conta faptul că-mi păsa, că eram plină de păreri de rău; nu conta decât ceea ce făcusem şi ce aveam să fac în continuare.

– Aş salva şi împărăția ta, dacă mi-ar fi cu putință, i-am spus veveriței, care nici nu m-a băgat în seamă: nu o interesau decât fărâmele de pâine, care cel puțin îi erau de folos unei creaturi, ceea ce nu se putea spune despre scuzele mele.

M-am întors la vana plină cu apă. Am privit în luciul ei şi mi-am văzut odaia de culcare, cu măsuța de toaletă aflată în fața oglinzii, acoperită cu inelele împrăştiate de Mirnatius şi veşmintele scumpe pe care le lepădase cu nepăsare. Un foc ucigător îl zgândărisem în spatele meu, şi încă unul dinainte-mi şi am închis pentru o clipă ochii, iar lacrimi zadarnice mi s-au prelins pe obraji, picurând în apă.

Am vârât orbeşte mâna în apă ca să trec dincolo, dar, în loc să simt aerul cald al odăii mele, mâna mea s-a cufundat într-o apă tăios de rece, iar sub luciul ei, altă mână a întâlnit-o pe a mea, strecurându-mi un lucru în palmă. M-am tras înapoi tresărind şi m-am uitat în palmă. Era o nucă dintr-un arbore ciudat, alungită, netedă şi albicioasă ca laptele proaspăt muls. Coaja îi era puțin murdară de pământ. Am privit iar în luciul apei: odaia mea se afla tot acolo, aşteptându-mă. Mi-am vârât într-o doară mâna în vană, dar de data asta n-am mai simțit apa, ci am văzut-o revărsându-se în lumea de dincolo de oglindă.

Aşa că mi-am retras repede mâna în loc să încerc să trec cu totul prin apă. Am privit iar fructul cu coajă albă din palmă. M-am întors încetişor şi m-am îndreptat către prispa casei. Chiar lângă uşă se găsea un petic de pământ negru, chiar deasupra liniei ce despărțea amurgul de noapte, de pe care zăpada se topise: pământul arăta de parcă cineva săpase acolo, răvăşind țărâna. M-am gândit că poate merita să-mi dau osteneala să sădesc totuşi nuca cea albă. Nu ştiam ce altceva mai bun aş fi putut face cu ea; era limpede că fusese trimisă acolo, în împărăția Străvechilor, aşa că nu mi-am închipuit că trebuia s-o iau înapoi cu mine.

Am pus fructul pe pământ şi am început să sap o mică adâncitură în țărână, dar, înainte să apuc să termin, veverița s-a înființat, din două salturi, chiar lângă mine şi mi l-a înşfăcat.

– Nu! am strigat.

Nu ştiam dacă făceam un lucru bun încercând să sădesc nuca, însă eram *sigură* că nu era rostul ei să ajungă hrana unei veverițe. Am încercat să prind veverița de

coadă când a dat să fugă, dar fără sorți de izbândă, desigur. Însă mica vietate a alergat iute spre poarta grădinii, pe jumătate îngropată în zăpadă, s-a oprit acolo, şi a început să sape cu lăbuțele într-un nămete.

M-am ridicat şi am încercat să mă apropii fără s-o sperii, deşi mă căzneam să-mi croiesc drum printre nămeți; acolo unde nu se topise, zăpada era udă, afânată şi mi se prindea de poalele rochiei şi de blănuri. În dreptul porții, îmi ajungea mai sus de genunchi. Dar când m-am apropiat, veverița a scăpat nuca în gaura săpată în zăpadă şi a fugit în pădure. Nu apucase să sape prea adânc cu lăbuțele, iar dinăuntrul micii adâncituri în zăpadă, coaja fructului strălucea cu o lumină argintie, asemenea lunii, aproape ca argintul fermecat al Străvechilor, o sămânță dătătoare de viață sub neaua bogată.

De astă dată, am luat nuca şi am pus-o bine la adăpost în buzunar, începând să dau la o parte neaua afânată, să sap mai departe în nămetele de unde fugise veverița. Frigul înghețat mă pişca şi mă ardea la degete, iar picioarele şi genunchii îmi musteau de umezeală, făcându-mă să simt răceala până la piele, în timp ce săpam fără contenire. Am încercat să-mi înfăşor mâinile în mantia de blană, dar mă încetinea la săpat; am renunțat şi am continuat să sap cu mâinile goale, până când mi-au amorțit, şi am simțit că degetele mi se îngroaşă, deşi vedeam că au rămas neschimbate, însă de un alb mat, înghețat.

În cele din urmă, am dat de pământ: întărit, înghețat şi plin de pietricele netede. A trebuit să iau un retevei din lada cu lemne din casă ca să înlătur pietrele mai mari şi să sparg crusta de gheață, iar unghiile mi s-au rupt, sângerând în țărână în timp ce săpam. Dar nu m-am oprit din treabă până ce nu am săpat o mică groapă în pământul înghețat, nu foarte adâncă, după care am scos nuca din buzunar, cu mâinile însângerate, am aşezat-o cu grijă în groapă şi am acoperit-o la loc cu țărână înghețată şi cu zăpadă.

M-am ridicat, aşteptând să se întâmple ceva, încă ceva. Dar nu s-a întâmplat nimic. Pădurea s-a cufundat la loc în tăcere şi nu am mai zărit verevițe şi păsări primprejur. Până şi licărul roşu al flăcării lui Cernobog dispăruse în depărtare.

Nu ştiam ce înseamnă toate acestea. Mi-aş fi dorit să însemne ceva: voiam ca cineva sau ceva să mă fi auzit cerându-mi iertare şi să-mi fi dat mijloace cu care să încerc să dreg lucrurile. Voiam să ştiu că mulțumisem măcar o veveriță, una singură. Dar poate că ea doar spera că din sămânță avea să crească într-o bună zi un nuc din care să se hrănească pe săturate; iar mie nu îmi era dat să ştiu ce anume făcusem sădind fructul. Nu aveam dreptul să cer răspunsuri şi lămuriri: venisem pe acest tărâm aducând cu mine o oaste cotropitoare.

Mâinile şi picioarele rebegite de frig mă dureau şi n-am putut să mai rămân. M-am întors şi m-am îndreptat cu greutate, cu mantia udă, către spatele casei, şi am păşit în vana de lemn plină cu apă, iar când am ieşit prin oglindă de cealaltă parte, Magreta a venit în fugă la mine, scoțând strigăte îngrozite la vederea mâinilor mele murdare, însângerate şi degerate, şi m-a dus lângă lavoar, turnând fără oprire apă călduță peste ele, ca să mi le curețe.

#

Am privit cât am privit în întuneric prin deschizătura beciului, după care Wanda m-a luat cu blândețe pe după umeri şi mi-a spus:

– Vino înăuntru să mănânci ceva! O să-ți dăm să ții ceva rece pe față. Ajută.

Ne-am îndreptat împreună către casă. Încercam din răsputeri să mă gândesc ce să fac, apoi am încetinit pasul şi m-am oprit în grădină, privind țintă spre şopron – micul şopron atât de obişnuit privirii mele –, apoi din nou spre casă. Acoperişul înclinat din stuf nu mai era acoperit de zăpada grea, dar forma lui era aceeaşi, iar licăritul focului din vatră şi fumul ieşind pe coş erau tot atâtea semne de bun-venit.

Ceilalți făcuseră deja câțiva paşi înaintea mea până ce şi-au dat seama că nu mai sunt lângă ei; m-au privit plini de uimire. Dar m-am întors pe călcâie şi am fugit în grabă în spatele casei, unde am găsit vana adâncă de lemn plină cu apă, vana prin care Irina încercase să mă treacă dincolo, şi mi-am privit chipul oglindit pe luciul apei.

– E aceeaşi casă! am zis cu glas tare.

Wanda s-a apropiat şi s-a uitat întâi la apa din vană, apoi la mine. I-am spus:

– Casa asta este ridicată pe jumătate în împărăția Străvechilor. Se află la hotarul dintre lumi.

Wanda a amuțit. Apoi mi-a spus:

– În fiecare zi găseam lucruri. Lucruri de care aveam trebuință, dar care nu fuseseră acolo cu o noapte mai înainte. Şi cineva mi-a tors firul din furcă şi ne-a mâncat mâncarea.

M-am gândit la Magreta, doica şi însoțitoarea Irinei, pe care o adăpostisem acolo ca s-o ascundem de demon.

– *Tu* ai făcut fiertura de ovăz? am întrebat-o şi Wanda a încuviințat din cap.

Nu ştiam cu ce-o să ne alegem bun din treaba asta. Jumătate de casă avea să fie troienită de zăpadă, cu țurțuri atârnând de streşini. Şi nu puteam să-mi întind mâinile să-i apuc, să-i rup. M-am dus înapoi în pivniță. Regele Străvechilor se simțea un pic mai bine; urmele şterse de culoare îi dispăreau încet-încet din obraji.

– Aceasta e casa, i-am spus când şi-a deschis şovăielnic ochii. Casa vrăjitoarei despre care mi-ai vorbit. Casa aflată pe hotarul dintre împărății. Este vreo cale să treci de aici în împărăția ta?

M-a privit țintă o clipă, după care a înțeles şi mi-a şoptit:

– Am pecetluit calea între împărății; au rămas doar câteva crăpături. N-am vrut să-i las pe muritori să umble hai-hui între ele două lumi. Acum trebuie deschisă din nou…

– Cum? am întrebat. Cu ce?

A închis ochii. Apoi a răsuflat adânc, i-a deschis la loc:

– Ajută-mă să mă ridic!

Ne-am apropiat împreună de scară. A privit în sus spre dreptunghiul de cer deschis de deasupra capetelor noastre, cu stele scăpărând scântei pe cerul negru ca smoala, şi l-a cuprins un tremur uşor.

– N-o să te simți mai rău dacă ieşi la aer? l-am întrebat eu. E cald afară.

– Şi-o să fie şi mai cald în curând, a spus. De-acum înainte, puterea mea o să descrească, în loc să se întărească. Trebuie să mă folosesc de ea, câtă mi-a mai rămas, cât timp o să mă mai ţină.

A urcat scara cu paşi mici, şovăielnici şi s-a îndreptat şchiopătând spre casă, ţinându-se cu mâna de coaste, în dreptul rănii, dar s-a oprit în dreptul uşii, holbându-se la scânteile roşietice ca de tăciune ale focului, şi chipul i-a pălit şi mi-am adus aminte cum Shofer privise focul plin de spaimă.

– Aşteaptă! am spus şi am aruncat în grabă o lopăţică de cenuşă peste flăcări, ca să le domolesc şi am închis uşiţa cuptorului.

Apoi m-am întors şi m-am oprit, privind în jurul meu în odaie: mama şi tata erau în picioare ţinându-se de mână, cu ochii îndreptaţi spre uşă, Wanda stătea lângă ei, iar Serghei deja apucase vătraiul. Stepon se pitise în dosul cuptorului, sub o mantie de blană în chip de pătură, dar până şi el şi-a scos capul să se uite. Cu toţii îl priveau cu luare-aminte pe regele Străvechilor, aplecându-se peste pragul de sus al uşii ca să intre în casă.

Însă el nu i-a privit pe niciunul dintre ei. S-a uitat în schimb de jur împrejur prin odaie, după care a ridicat braţele şi le-a lăsat să-i cadă moi pe lângă trup, ca într-un gest de disperare, apoi s-a dus la dulapul aflat în colţul din stânga lui şi l-a deschis. Mama s-a holbat la el cu mirare.

– Cum de era un dulap acolo... i-a spus încetişor tatei, însă Străvechiul deschisese deja uşile dulapului şi răscolea prin el, aruncând nerăbdător lucruri pe podea, pe măsură ce le lua de pe poliţe: un colier de mărgele verzi, o mantie stacojie ruptă şi pătată de sânge, un buchet de trandafiri ofiliţi, un săculeţ de mazăre uscată, care s-a desfăcut şi boabele s-au împrăştiat pe podeaua odăii.

S-a întors şi ne-a văzut pe toţi cum ne holbam la el. A răbufnit:

– Ajutaţi-mă! Altfel nu sunteţi vrednici de răsplata pentru care v-aţi tocmit!

– Ce anume cauţi? am vrut să ştiu.

– Ceva ce ţine de împărăţia mea, orice! a spus. Ceva ce ţine de iarnă, ca să mă ajute să deschid calea între lumi.

Wanda s-a oprit, apoi s-a dus să se uite de cealaltă parte a vetrei, unde se mai aflau câteva policioare, dar nu se găsea mare lucru pe ele.

– Nu mai avem alt loc în care să căutăm, a spus.

Străvechiul a scos un sunet de nerăbdare.

– Acolo! a spus. Şi acolo!

A arătat către două uşi în perete, de-a stânga şi de-a dreapta cuptorului.

Ne-am holbat cu toţii la cele două uşi. N-ar fi avut cum să scape vederii noastre. Dar Străvechiul s-a întors la dulap şi a continuat să arunce afară căni, ştergare şi linguri, cu o grabă grozavă, şi după o clipă Wanda s-a dus şi a tras de uşa din stânga. Uşa dădea într-o odaie de culcare, atât de mare că ar fi umplut întreaga curte a căsuţei. Un pat mare de lemn cu baldachin se găsea înăuntru, flancat de două dulapuri de haine masive. Îndărătul celeilalte uşi s-a auzit un zgomot ca o bufnitură uşoară: când tata a deschis-o, a dat într-o cămară, plină de funii de usturoi uscat, atârnate în mănunchiuri mici de grindă, printre buchețele scuturate de lavandă uscată, cu o masă grea din lemn masiv drept în mijloc, pe care se găseau o piuliță şi un pisălog, iar pisălogul se rotea încetişor în vas, ca şi cum tocmai fusese folosit, lăsând în urmă un miros slab de ierburi aromatice pisate.[19]

– Cineva ar trebui să țină uşa deschisă, a spus mama prudentă, în timp ce intram dintr-o odaie într-alta, scotocind peste tot.

Wanda a rămas lângă uşa dormitorului, ca s-o țină deschisă, cât timp noi am răvăşit dulapurile cu haine şi cufărul de lemn de la picioarele patului: erau pline de rufăria obişnuită şi de rochiile mâncate de molii, cu buzunarele încărcate de praf fin; de cizme vechi mucezite, de mantii şi pături. Dar în buzunarul unei rochii ce mi s-a părut grea când am ridicat-o am dat peste un pumn de pietricele negre şi netede care aruncau un licărit ciudat; am alergat afară cu ele, dar Străvechiul s-a răstit nerăbdător:

– Nu! La ce-mi folosesc? Tot atât de bine aş putea rătăci zece mii de ani în străfundurile locuite de spiriduşi, fără să-mi aflu vreodată drumul spre lumină;

ia-le de aici!

Sub pernă, în pat, mama a găsit un bănuț tocit din aramă, pe care Străvechiul l-a respins zicând:

– Şi nici drumul spre casă n-am cum să-l visez!

În cămara nou-descoperită am găsit pe o policioară un frumos borcănel de sticlă pentru parfum, bine astupat, cu câteva picături rămase pe fund; la vederea lui, doar a ridicat din umeri.

– Otravă sau elixir; ce mai contează acum? a spus, deschizând încă un sertar.

Trei şoricei cenuşii au zbughit-o din el, sărind mai întâi pe podea, apoi alergând spre uşă. Cerul se luminase un pic în depărtare, iar piciorul lui rănit şi desculț lăsase o mică băltoacă pe scândurile podelei, în locul unde stătea.

– Poate că n-avem ce să găsim aici, am spus.

A plecat capul resemnat, apoi s-a oprit şi s-a rezemat de uşă.

– Totuşi, este ceva, a spus. Simt că este. Simt vântul împărăției mele suflându-mi în față, îi aud murmurul în urechi şi prin unghere, deşi nu pot spune desluşit pe unde a intrat. Trebuie să-l găsim.

– Eu nu simt altceva decât aer cald, am spus, chiar dacă focul e aproape stins.

A tăcut iar, după care şi-a ridicat capul din nou, iar pe chip i-a apărut o expresie înfricoşată, amenințătoare.

– Da, a spus cu glas sec. Vântul este cald.

M-am uitat drept în ochii lui.

– Ce înseamnă asta? am întrebat, îngrijorată.

– Cernobog e acolo, a spus regele. A pătruns în împărăția mea. E *acolo*!

S-a întors cu un gest brusc şi, cu un elan dat de disperare, a început să scotocească febril prin sertăraşele din partea de sus a dulapului, unul câte unul, izbindu-le de podea, jumătate dintre ele crăpându-se şi împrăştiind peste tot felurite lucruri: bile, penițe de toc, batiste, o păpuşă de cârpă, capete deşirate de sfoară, o mână de mărunțiş, bomboane vechi într-o punguță, gheme de lână

dărăcită – o mie şi una de chestii mici şi în neorânduială îngrămădite în micile sertare, dar absolut niciuna care să aibă legătură cu împărăția iernii.

– N-avem ce altceva să mai găsim, mi-a spus mama cu glas blând, ieşind iar din dormitor, obosită şi plină de praf. Am căutat de trei ori în fiecare ungher; poate doar dacă ne mai arată încă un loc în care să căutăm.

– Aici *este*! a strigat Străvechiul, întorcându-se către ea cu o expresie feroce. E pe aici, pe undeva!

Am ridicat brațele într-un gest de neputință, în timp ce mama s-a tras înapoi tresărind speriată, şi chiar atunci, de unde stătea pitit în vârful cuptorului, Stepon a spus, foarte încet:

– Port cu mine asta, dar nu reuşesc s-o fac să crească.

Cu toții ne-am întors spre el. Wanda şi Serghei au amuțit, uitându-se la fratele lor mai mic: în mână Stepon ținea un fruct alburiu, care aducea cu o nucă verde. Văzând-o, Străvechiul a scos un strigăt şi a făcut un pas spre copil.

– Cum ai găsit tu aşa ceva? a întrebat cu glas aprig. Cine ți-a dat-o?

Şi a întins brațul ca şi cum voia să i-o smulgă din mână. Stepon şi-a încleştat degetele pe fructul alb, retrăgându-şi pumnul, iar Wanda a păşit între ei doi şi a spus cu glas la fel de aprig:

– Mama i-a dat nuca! De la ea i-a venit, din arborele alb, şi e a lui, nu a ta!

Străvechiul s-a oprit, uitându-se la ea.

– Nu este îndeajuns de multă suflare de viață într-un muritor ca să facă să rodească un arbore-de-nea! a spus. Chiar dacă l-ai hrăni cu o viață, cu două, cu trei, abia dacă ai reuşi să-l faci să înfrunzească. Cu sângele cui ai nutrit acest fruct, ca să pretinzi stăpânire asupra lui?

– Taica a îngropat pruncii morți, pe toți cinci, acolo sub copac, a spus Wanda.

Chipul îi era alb ca hârtia, încrâncenat şi mânios, aşa cum nu o văzusem niciodată.

– Frații mei morți, toți cinci. Şi la sfârşit, mama. Ea i-a dat nuca lui Stepon. Aşa că e a lui! Regele ghețurilor a privit-o, apoi s-a uitat la Serghei şi la Stepon,

de parcă voia să se folosească de ei pentru a cântări greutatea a şase vieți lipsă: cinci frați morți la naştere şi mama lor răposată deopotrivă. Apoi a lăsat mâna să-i cadă pe lângă trup. Palid la față şi cu o expresie crâncenă, s-a uitat țintă la nuca ascunsă pe jumătate în pumnul strâns al lui Stepon şi a şoptit:

– E a lui, încuviințând de parcă şi-ar fi semnat propria osândă la moarte.

Cedase într-un fel atât de desăvârşit, încât Wanda nici măcar nu mai arăta mânioasă. Astfel, stăteam toți laolaltă, cu fructul alb strălucind la fel ca argintul fermecat al Străvechilor, în timp ce regele lor doar îl privea deznădăjduit şi fără să scoată un cuvânt, de parcă nu şi-ar fi închipuit un fel în care să se tocmească pentru el. Ce-ar fi putut să facă? Ce-ar fi putut să le dea fraților ca preț cinstit al unei suferințe atât de mari, cum ar fi putut să plătească atâția ani înmormântați în jale şi durere?

Stepon a privit din nou fructul alb din pumn, apoi, în tăcere, a întins mâna către Străvechi. Însă acesta doar s-a uitat la el, îndurerat; n-a întins mâna să-l ia, de parcă n-ar fi putut lua nuca albă chiar dacă i-ar fi fost dăruită.

Atunci mama s-a aplecat şi l-a sărutat pe Stepon pe frunte.

– Mama ta ar fi mândră de tine, i-a spus şi, luând nuca din mâna lui Stepon, i-a întins-o Străvechiului. Ia-o şi salvează copiii Străvechilor! Ce altceva mai bun poți face cu ea?

Regele iernii a rămas pe gânduri, privind nuca, fără să facă vreo mişcare, până ce eu am făcut un pas în față şi am luat-o, iar el s-a întors spre mine, cu ochii goi şi neajutorat.

– Ce facem cu ea? l-am întrebat. Cum o folosim?

– Doamna mea, faci cum pofteşti. Nu e fructul meu.

L-am țintuit cu privirea, uşor revoltată.

– Dar ce-ai *face* tu cu ea, dacă *ar fi* a ta?

– Aş pune-o în pământ şi aş îndemna-o să crească, a spus. Şi mi-aş deschide drumul fermecat pe sub crengile copacului crescut din ea. Dar nu pot face asta. Sămânța nu e a mea de drept şi n-o să răspundă la chemarea glasului meu. Şi nici

nu văd ce-ai putea face tu cu ea. Un arbore-de-nea nu va prinde nicicând rădăcini primăvara, iar tu ții în mâini aur cald ca soarele, şi nu este iarnă.

Apoi a rămas cu privirea ațintită asupra mea – într-o *aşteptare* plină de speranță; de parcă, surprinzându-l în trecut atât de des, se aştepta s-o fac la fel de lesne şi acum, când eu, de fapt, nu aveam nici cea mai vagă idee de ce-aş putea face.

– O să încercăm s-o sădim din nou, am spus, în lipsă de altceva mai bun de făcut. Poți ieşi ca să faci să înghețe pământul?

A dat din cap în semn că da. Dar când am deschis uşa, s-a cutremurat şi aproape s-a prăbuşit când l-a lovit în față o pală de aer cald, mai cald decât aerul din casă, mirosind a pământ reavăn şi a primăvară. În pofida vântului cald, s-a sforțat să iasă din casă, cocârjat ca un drumeț care îşi croieşte cu greu calea prin viscol amarnic.

Lângă uşă, am găsit movilița de pământ, acolo unde Stepon încercase deja să sădească nuca, un loc bun în care să crească un arbore şi să țină o umbră plăcută casei. Dar când Străvechiul a atins pământul, doar o brumă subțire de îngheț i-a ieşit din degete şi a dispărut atât de repede de parcă era o răsuflare slabă pe un geam înghețat. Am pus iute nuca la loc în pământ şi am încercat s-o apăs cu mâna lui; în jurul degetelor i s-a înfiripat doar un contur firav, argintiu, care s-a risipit îndată.

Şi-a retras mâna şi am privit împreună pământul săpat pentru câteva clipe, iar el a clătinat din cap a neputință. Am dezgropat iar nuca, am ținut-o în palmă şi am încercat să mă gândesc: n-avea cu niciun chip să răsară primăvara. Apoi deodată m-am gândit – cum reuşise Cernobog să pătrundă în împărăția Străvechilor acum, când înainte nu izbutise decât să-i dea târcoale de la oarecare depărtare?

M-am ridicat şi am alergat în spatele casei, unde se găsea vana cu apă. Am privit în luciul ei. În vana de lemn era doar apă, dar de cealaltă parte putea să se afle şi altceva – poate Irina însăşi, în picioare cu coroana de argint pe cap, după

ce-l trecuse dincolo pe Cernobog, şerpuind spre împărăţia iernii, în încercarea ei de a salva Lithvasul de regele Străvechilor pe care eu îl eliberasem.

Nu ştiam dacă Irina se afla dincolo sau dacă ar fi încercat măcar să mă ajute dacă era acolo. Iar dacă era şi avea de gând să mă ajute, nici măcar nu eram în stare să-i explic lămurit ce anume voiam să facă pentru mine. Dar ştiam că de partea asta a lumii nu mai puteam face nimic de una singură. M-am gândit la uşi care se deschideau, fără să fi fost mai înainte acolo, la odăi şi dulapuri apărând de nicăieri, apoi am închis ochii şi mi-am cufundat mâna în apă, în căutarea speranței, a ajutorului.

N-am atins fundul apei cu încheieturile degetelor. Am întins mâna tot mai adânc şi pentru o clipă am simțit cum ating o altă mână, căutând-o pe a mea, de cealaltă parte. Am prins-o şi i-am îndesat nuca albă în palmă, apoi mi-am tras mâna din apă şi mi-am privit palma goală. M-am uitat şi în vana cu apă, dar nuca dispăruse. Am putut zări limpede până pe fundul apei: nu era nimic acolo.

M-am mai uitat pentru o clipă în vana cu apă, aproape nevenindu-mi să cred că reuşisem, apoi am alergat iar în fața casei: toți stăteau în cerc, privindu-l pe regele iernii, rezemat de zidul casei – era slăbit şi pielea îi lucea ca de broboane de sudoare, fața lui trădând o suferință cruntă. L-am prins de braț.

– A trecut nuca! A trecut dincolo! Ce fac acum?

A deschis ochii, dar părea că nu mă vede; privirea îi era înceţoşată, cu pete albe şi albăstrii în lumina ochilor. A şoptit:

– Îndeamn-o să crească. Îndeamn-o să crească dacă poți.

– Cum? l-am întrebat, dar a închis ochii şi n-a mai spus nimic, iar eu am rămas lângă el, cu mintea golită de gânduri.

Atunci tata m-a strigat încetişor:

– Miryem!

L-am căutat cu privirea, deznădăjduită.

– Nu suntem în luna cuvenită, dar copacii încă n-au înflorit şi nici fructele n-au crescut. Putem rosti binecuvântarea.

I-a privit apoi pe Stepon, pe Wanda şi pe Serghei şi a adăugat blajin:

– Unii spun chiar că binecuvântarea îi ajută pe cei ale căror suflete s-au întors în lume în chip de ierburi, fructe sau arbori, să-şi afle liniştea în marea trecere.

Mi-a întins mie o mână, şi pe cealaltă mamei. Ne-am ridicat în picioare aşa cum făceam în fiecare primăvară, stând în faţa singurului merişor din grădina noastră, şi am rostit-o împreună:

– *Baruch ata adonai, eloheinu melech haolam, shelo hasair b'olamo kloom, ubara bo briyot tovot v'ilanot tovot, leihanot bahem b'nai adam.*[20]

Binecuvântarea pentru pomii înfloriţi. Îmi plăcuse dintotdeauna s-o rostesc: în înţelesul ei găseam speranţă, ca un mare suspin de uşurare; însemna că iarna se sfârşise, că în curând aveau să se găsească fructe bune de mâncat şi lumea avea să se umple de belşug. Când eram doar o copiliţă, în primele zile ale primăverii, obişnuiam să mă duc în fiecare dimineaţă în grădină şi să caut pe ramuri primele semne de înmugurire, ca să alerg apoi şi să-l întreb pe tata când urma să rostim binecuvântarea. Însă de astă dată am rostit-o cu o hotărâre încrâncenată, cum nu o făcusem până atunci, încercând să păstrez lămurit în minte fiecare cuvânt al ei, închipuindu-mi că vorbele sunt scrise cu slove de argint care se preschimbau în aur când le rosteam cu glas tare.

Când am terminat, am rămas tăcuţi în picioare. Nimic nu s-a întâmplat la început, după cât puteam vedea. Dar dintr-odată Stepon a scos un strigăt şi a alergat către poarta casei, fluturând din palme ca să alunge o mică pasăre, care tocmai coborâse din zbor să ciugulească ceva în ţărână. A rămas acolo privind ţintă în jos, cu pumnii strânşi, până când Serghei şi Wanda, apoi noi toţi ne-am dus lângă el. Din pământ ieşea un puiet firav şi alburiu, urcând din ţărână ca un viermişor moale şi unduitor.

L-am privit plini de uimire. Văzusem până atunci seminţe încolţind, vrejuri mici de fasole străpungând ţărâna, dar cel de acum ieşise la lumină mult mai repede, primăvara întreagă perindându-ni-se prin faţa ochilor în doar câteva clipe; curând s-a îndreptat, ca un puiet alb şi subţire de arbore, şi a început să se

avânte în sus ca un om care încearcă să se cațăre pe o frânghie, oprindu-se în răstimpuri să-şi tragă răsuflarea, înainte de a se avânta iar în sus, puțin câte puțin. O coroană alcătuită din frunzulițe albe s-a desfăşurat asemenea unor steaguri în vârful lăstarului, de o paloare fantomatică, şi frunzele au început să freamete şi să se lățească, crescând văzând cu ochii în pomul din ce în ce mai înalt. Când a ajuns cam până la înălțimea genunchiului meu, au început să-i răsară mici ramuri care țâşneau parcă din trunchiul subțire ca nişte mici bice şi noi frunze albe au pornit să se desfacă pe ramuri. A trebuit să ne dăm înapoi ca să-i facem loc şi a crescut fără contenire, înălțându-se încetişor, drept şi rămuros.

M-am întors pe călcâie şi am alergat către regele Străvechilor. Nu s-a deşteptat la vederea mea şi nici nu s-a mişcat; stătea cu spatele sprijinit de zidul casei, foarte slăbit şi vinețiu, de parcă miezul lui sufletesc încerca să străpungă o carapace de gheață, şi când l-am atins m-am trezit cu mâinile ude, dar Wanda a venit şi m-a ajutat. L-am târât amândouă la rădăcina copacului alb şi l-am aşezat binişor sub el şi deodată, un înveliş de gheață trosnind a început să se înfiripe în jurul lui, urcând, pe sub el, pe coaja arborelui alb şi cuprinzându-i pielea, vinețiul de la suprafața acesteia dispărând iar sub pojghița de gheață. A răsuflat greu, scoțând pe nări aer iernatic, a deschis ochii şi s-a uitat cu luare-aminte la crengile rămuroase ale arborelui-de-nea şi a lăcrimat, deşi aproape că nu mi-am putut da seama, pentru că lacrimile i-au înghețat de îndată pe obraji, lăsând locul doar unei străluciri puternice ieşind dinlăuntrul ființei lui.

S-a ridicat în picioare, iar când a făcut-o, copacul era îndeajuns de înalt cât să se poată adăposti sub coroana lui, deşi nu păruse aşa de înalt cu câteva clipe mai înainte, iar când şi-a lipit mâinile de trunchiul arborelui-de-nea, mii de flori argintii vârstate cu aur au răsărit pe ramuri. A întins o mână şi a atins micile petale cu vârful degetelor, privindu-le cuprins de uimire.

– A crescut. Copacul a crescut! a strigat Stepon, cu glasul întretăiat de suspine, plângând şi neştiind dacă de fericire sau de tristețe, în timp ce mama, îngenuncheată, îi cuprinsese umerii subțiri cu brațele, mângâindu-l pe creştet.

Atunci Străvechiul s-a îndepărtat de arbore şi a atins poarta casei cu mâna, iar când a deschis-o, de partea cealaltă s-a întins un drum cu totul şi cu totul alb, străjuit de alți arbori colilii, dar de data asta nu mai ducea către iarna veşnică: la celălalt capăt se putea zări o perdea de întuneric, un nor gros de fum şi funingine. A privit norul cu chipul neclintit, după care a înaintat şi a făcut câțiva paşi pe drumul strălucitor şi un cerb a ieşit săltând dintre copaci. L-am urmat cu toții până în dreptul porții, dar ai mei s-au tras înapoi în curte, speriați, când cerbul a ieşit în drum. Pentru o clipă l-am văzut prin ochii lor, cu gheare ascuțite şi colți monstruoşi atârnând peste buza de sus şi limba roşie, dar pentru mine, acum, era doar un cerb ca oricare altul. Regele a păşit spre el, l-a încălecat, iar piciorul nu-i mai era desculț; o cizmă de argint i-l încălțase, iar el însuşi era înveşmântat cu totul în argintiu, cu platoşă şi mantie de blană, privind în zare.

Apoi mi-a întins mâna şi a spus:

– Cernobog umblă liber prin împărăția mea. Voi face după cum ți-am făgăduit: dacă îl dobor şi poporul meu îşi redobândeşte siguranța, nu voi aduce înapoi iarna. Tu ai cerut să ne întovărăşim întru alianță ca să înfăptuieşti aceasta: vrei să vii cu mine şi să dai o mână de ajutor, chiar dacă demonul nu se mai află în lumea ta?

L-am privit țintă şi-am vrut să-l întreb, pe jumătate indignată, cu ce anume credea că l-aş fi putut ajuta eu împotriva unui demon de foc în luptă deschisă. Aveam țărână sub unghii; fața mă durea şi obrazul îmi era încă umflat şi roşu acolo unde mă lovise pumnul ostaşului şi eram obosită – o simplă muritoare care se lăudase de prea multe ori în auzul urechilor sale. Dar am privit spre arborele alb de lângă mine, cu ramuri înalte şi încărcate de flori, şi am ştiut că n-avea niciun rost să-l întreb. N-avea decât să ridice din umeri şi să mă privească cu ochii plini de speranță, aşteptându-se la o nouă vrajă puternică: acel soi de magie care nu se putea întâmpla fără să plăsmuieşti din vorbe şi făgăduieli o imagine proprie aproape de nezdruncinat, pentru ca apoi să intri cumva în pielea personajului plăsmuit şi să ajungi să îndeplineşti cele făgăduite.

– Da, am răspuns. Voi veni cu tine şi voi face ce-mi stă în putință – doar *dacă* mă aduci înapoi după ce isprăvim!

– Drumul meu încă nu poate şerpui pe sub arbori verzi, Doamna mea, mi-a spus, şi deja m-ai făcut să-ți făgăduiesc că voi curma iarna, dacă izbândim împotriva lui Cernobog. Dar vara nu va ține la nesfârşit, chiar dacă eu nu fac nimic ca să aduc iarna, şi măcar atât pot să-ți ofer: chiar în ziua în care va cădea viitoarea ninsoare, o să-mi deschid drumul către lumea ta şi-o să te readuc în casa părinților tăi.

M-am întors spre ai mei: mama şi tata stăteau în picioare în curte, şi nu erau singuri. Wanda, Serghei şi Stepon erau cu dânşii, iar în spatele lor se găsea casa în care era acum loc din belşug. Aveau să fie în siguranță cu toții, chiar dacă nu m-aş fi întors niciodată, odată pornită vijelios pe un drum de iarnă; se aveau unii pe alții, să trăiască laolaltă şi să se iubească, să jelească şi să se ajute între ei pe drumul vieții.

Cumva, îmi păreau deja tare îndepărtați, chiar dacă se aflau la doar câțiva paşi, iar chipurile lor, când mă priveau, mi se păreau desprinse dintr-un vis. Dar am alergat într-un suflet spre ei, i-am sărutat pe toți şi i-am şoptit mamei:

– Să mă cauți în prima zi de iarnă, iar degetele ei s-au desprins dintr-ale mele, după care m-am întors şi am ieşit pe poartă şi l-am prins de mână pe regele Străvechilor, ca să mă poată aburca în spinarea cerbului, în spatele lui.

În folclorul rusesc Baba Yaga este înfățişată având o piuliță şi un pisălog. Este posibil ca autoarea să sugereze că stăpâna căsuței dintre lumi este chiar Baba Yaga (n. tr.).

În original, în ebraică. „Binecuvântat eşti Tu, Doamne, Dumnezeul nostru, stăpân al universului, din a cărui lume nu lipseşte nimic, care ai zămislit în ea tot lucrul bun, printre care şi pomii roditori, întru plăcerea întregii omeniri (n. tr.).

Capitolul XXIV

Am călărit cu iuțeala gândului pe drumul alb, un vânt îngemănat de zăpadă şi cenuşă suflându-ne drept în față. Crâmpeiele fierbinți de cenuşă îmi înțepau brațele, dar călătoream neabătuți; drumul se învolbura argintiu dinaintea noastră cu fiecare salt al bidiviului-cerb, care alerga atât de repede pe cât poftea stăpânul lui, atât de repede cât îl țineau puterile, până când, cu un ultim salt grăbit, am ajuns lângă un pâlc de pini arzând, o vâlvătaie roşie, înfiorătoare, vuind deasupra capetelor noastre, şi după încă un salt drumul a lăsat în urmă pinii, şerpuind de-a lungul râului.

Dar acum râul era unul primăvăratic, învârtejindu-se plin de sloiuri de gheață, plutind de-a valma şi ciocnindu-se între ele, în curgerea lor vijelioasă în aval. Printre sloiuri, se zăreau lucind bănuți de argint, iar regele a scos un strigăt de groază când a zărit dinaintea lui cascada revenită la viață: un torent urlător, țâşnind din coasta muntelui şi zdrobindu-se în râu, printre nori groşi de aburi. La poalele cascadei, Cernobog dănțuia şi îşi încolăcea brațele prin aer, şuierând de încântare. Trupul nu-i mai ardea din cap până-n picioare. Se umflase atât de mult, încât îşi pierduse înfățişarea omenească, devenind un uriaş monstruos, o siluetă semeață de cărbune arzând, acoperită cu un strat gros de cenuşă, străbătută de o dantelărie de vinişoare roşii, strălucitoare de căldură, pe trup pâlpâindu-i acum doar câteva flăcări răzlețe. Şi-a cufundat fața în şuvoiul cascadei, sorbind înghițituri uriaşe, însetate, care îl făceau să mai crească puțin, ca şi cum îşi mărea trupul ca să facă şi mai mult loc flăcărilor. Bănuți din argintul fermecat al Străvechilor îi luceau ca o carapace pe față şi pe umeri, împrăştiați pe trupul lui de căderea învolburată de apă.

Demonul nu era singur: o mână de cavaleri Străvechi se luptau din răsputeri cu el, aruncând spre dânsul lănci de argint de pe malul lacului în care se vărsa

cascada, dar nu se puteau apropia cu niciun chip. Pe apă plutea o pădure de lănci, frânte, împrăştiate şi arse, iar monstrul nici măcar nu se sinchisea să se oprească din sorbitul lacom al apelor cascadei. Regele a sărit zorit de pe cerb şi mi-a strigat:

– Muntele trebuie apărat împotriva lui, fă tot ce-ți stă în putință!

După care a tras o sabie de argint de la brâu şi a alergat spre lac, vârându-şi piciorul în unda apei, odată ajuns. Sub luciul lacului atins de piciorul lui, pojghița de gheață s-a făcut sloi, o cărare albă, lucitoare, pe care a alergat întins drept spre demon. Cuprins de o foame extatică, Cernobog nu l-a zărit venind spre el; regele şi-a implântat sabia în piciorul monstrului, pricinuindu-i o rană adâncă, iar Cernobog a scos un urlet de furie, iar gheața a plesnit într-un păienjeniş de linii pe suprafața lacului.

Am alergat în susul drumului înspre porțile masive de argint de la poalele muntelui şi am izbit cu pumnii în ele. Fuseseră închise şi ferecate.

– Dați-mi drumul! am strigat, şi dintr-odată, de cealaltă parte a porții s-a auzit un hârşâit şi în deschizătură a apărut Shofer, ridicând cu greu o grindă din argint masiv cu care fuseseră ferecate porțile, împingându-le încă puțin, atât cât să mă lase să mă strecor înăuntru. O boare de aer rece a scăpat dinăuntrul fortăreței, îndeajuns de rece încât să-mi dau seama cât de cald era deja afară, şi chiar stând în deschizătura porții, fața lui Shofer a început dintr-odată să strălucească ca gheața topindu-se. A tras la loc porțile în urma mea, a îndesat grinda la loc şi s-a îndepărtat palid şi cocârjat.

– Shofer, i-am spus, încercând să-l fac să rămână pe loc. Nu era singur în curtea castelului; în spatele lui, păzind uşile, se găsea o mică oaste de cavaleri şi seniori Străvechi, cu toții ținând în mâini scuturi înalte din gheață albastră şi limpede, ferecate în argint, îmbinându-se asemenea unui zid. Se retrăseseră la oarecare depărtare când porțile s-au deschis, dar după închiderea lor, s-au năpustit din nou înainte, întinzând mâini care să ne tragă la adăpostul gheții,

îndărătul zidului de scuturi. La adăpostul gheții, Shofer şi-a şters umezeala de pe chip şi s-a opintit să rămână în picioare.

L-am prins iute de braț, întrebându-l:

– Shofer, muntele… unde se cască muntele, de unde izvorăşte cascada? Ştii locul? Poți să mă duci acolo?

Mi-a aruncat o privire umedă şi înceţoşată, dar a dat din cap aprobator. Am urcat împreună drumul spre inima muntelui de sticlă, alunecând uşor la fiecare pas; suprafața drumului se făcuse alunecoasă şi era străbătută de mici pârâiaşe curgând în direcții felurite. Când am ajuns, în sfârşit, în marea încăpere boltită, mi s-a părut că era deja ceva mai puțin înaltă decât înainte, de parcă tavanul coborâse spre podea, iar crângul era înțesat de femeile Străvechilor, strânse una într-alta printre copaci, făcând din trupurile lor o cetate mai mică. Am zărit printre ele trupurile copiilor, ca nişte miezuri de albastru viu, adăpostite de căldura crescândă. S-au uitat la mine când am alergat mai departe însoțită de Shofer, cu disperare pe chipuri; sub picior, pământul înghețat se înmuia, iar ramurile arborilor-de-nea atârnau fără vlagă. Şuvoiul îngust de apă bolborosea ieşind vijelios din obârşia lui, curgând la vale prin crâng, spre peretele muntelui.

Shofer m-a condus printr-un tunel ce mergea în lungul peretelui muntos, cu pereții de limpezimea cristalului aburiți de o ceață fină, iar în urechi ne răsuna pârâitul ca un geamăt scăzut al unui lac înghețat când începe să se dezghețe primăvara. Apoi drumul a cotit dintr-odată în alt tunel, cu pereții foarte netezi, iar la capătul lui, râul creştea mare şi învolburat în curgerea lui. Vizitiul s-a oprit pe marginea tunelului, privind în jos la puhoiul de apă, necăjit şi înspăimântat, şi i-am spus:

– De aici pot urma singură drumul! Du-te!

Mi-am scos încălțările, am intrat în apă şi am alergat de-a lungul tunelului întunecat odată cu şuvoiul, împroşcând apă în jur, până când am ieşit din nou la lumină odată cu râul în cea de-a treia încăpere a vistieriei, uriaşă şi goală. Am fugit de-a lungul ei până în celălalt capăt şi am încercat să mă strecor în locaşul

îngust rămas între cursul de apă şi mormanul uriaş de arginți îngrămădiți în gura tunelului, din care apa căra la vale movilițe de monede lucitoare. Deasupra capului, cascada scotea un zgomot asurzitor. Pe măsură ce mă apropiam de lumină, îl puteam zări pe Cernobog, o siluetă săltăreață, înceţoşată, aflată de cealaltă parte a muntelui, o umbră de tăciuni încinşi. Am reuşit să mă cațăr deasupra unei ultime movile uriaşe de arginți dintre cele îngrămădite în tunel, până ce am dat de spărtura din peretele muntelui: o gură largă, îngrozitoare, căscată în peretele spart de sticlă, ale cărei cioburi alcătuiau parcă un şirag de dinți, cu marginile rotunjite de dezgheț: trecuseră şapte ani de la încoronarea lui Mirnatius şi muntele se spărsese pentru prima oară.

Mi-am închipuit un cutremur sau un ecou uriaş înfiorând cu undele lor grozave împărăția Străvechilor, şi spărtura lățindu-se, lăsând să pătrundă căldura verii. Puteam acum să văd lămurit unde şi cum încercaseră s-o dreagă sau s-o astupe, dar apa pătrunsese prin ea iar şi iar, lărgind spărtura, secătuind an de an împărăția de putere, pe care Cernobog o putea sorbi puțin câte puțin stând pe tronul înalt al țarului. Aşadar, la rându-i, regele Străvechilor se luptase an de an cu vara, după puterile sale; prăduise din ce în ce mai mult din lumina şi căldura soarelui, ascunse în aur, în aşa fel încât să poată chema viscolul şi furtunile grozave de iarnă în timpul toamnei şi al primăverii, ca să păstreze măcar râul înghețat, dacă nu reuşea să pecetluiască muntele în fața căldurii. Şi, în cele din urmă, venise după mine, o simplă muritoare care se lăudase că poate preschimba argintul care îi umplea încăperile vistieriei într-o comoară de neînvins.

Arginții curgeau la vale odată cu râul, ca nişte peştişori săltând pe luciul apei, rostogolindu-se printre cioburile de gheață, o comoară care nu însemna nimic pe lângă apa însăşi: apa limpede şi rece care însemna viață, toate viețile însumate, izvorând din munte ca să ostoiască o sete fără de sfârşit. Cernobog avea să soarbă întregul munte, cu toți Străvechii din el, după care avea să se întoarcă în Lithvas ca să secătuiască şi țara încălzită de soare. Chiar dacă regele lor nu mi-ar fi spus-o, tot aş fi ştiut. Puteam recunoaşte acel soi de foame: o dorință mistuitoare care

avea să înghită vieți nenumărate cu mare plăcere şi doar să se prefacă a-i păsa de lege şi dreptate, atâta timp cât nu apărea cineva înzestrat cu puteri mai mari, pe care n-avea cum să-l înşele sau să-l înfrângă, o dorință care n-avea să fie niciodată satisfăcută, cu niciun chip.

Regele Străvechilor se găsea dedesubt împreună cu toți cavalerii lui, într-un cerc de gheață pe care o păstra cât mai rece cu putință în jurul lui Cernobog. Luptau umăr lângă umăr, cu multă hotărâre, şi unde îl izbeau săbiile lor de argint, pe trupul monstrului creşteau dungi groase de promoroacă. Dar cu toate strădaniile lor, nu reuşeau să-i stingă focul. Cernobog scotea răgete de furie, iar promoroaca se preschimba iute în abur când trâmbe de flacără deschisă îi erupeau din răni. Şi totuşi nu reuşeau să pătrundă până în miezul de foc al demonului. Crescuse mult prea mare şi încă mai creştea; şi le sorbea vlaga Străvechilor chiar în timp ce se luptau cu el. Apoi şi-a făcut palmele căuş sub şuvoiul cascadei, sorbind cu înghițituri lacome, dându-şi capul pe spate, gâlgâind şi hohotind îngrozitor, iar cu fiece înghițitură mai creştea puțin.

M-am ținut cu grijă de marginile încă tăioase ale spărturii, m-am aplecat în afară şi am strigat:

– Cernobog! Cernobog!

S-a uitat în sus spre mine cu ochi ce licăreau ca metalul topit în forjă, iar eu am strigat din nou:

– Cernobog! Îți dau cuvântul meu! Prin vrăji puternice am să închid acum spărtura din munte şi-o să te încui pe dinafară pe vecie!

Ochii i s-au mărit, rotunzi în orbite.

– *Niciodată, niciodată!* a urlat către mine. *E a mea, numai a mea. Fântâna şi izvorul meu!*

Şi s-a năpustit către poala muntelui, croindu-şi drum cu degetele răşchirate spre mine.

Am zbughit-o din deschizătura muntelui înapoi în tunel, împiedicându-mă în movilele şi vâlcelele de arginți nepreschimbați, şi am aşteptat până când s-a

apropiat să scruteze întunericul în căutarea mea. A râs sfidător către mine prin spărtură şi a izbit cu pumnul marginile acesteia, sfărâmând şi mai tare zidul de cristal al muntelui, în încercarea de a-l sparge cu totul.

– O să intru şi o să beau pe săturate!

S-a strecurat prin spărtura lărgită şi a venit după mine, stropi mari de aburi ridicându-i-se în jurul braţelor şi pântecului în timp ce se chinuia să răzbată prin tunel. Şi-a scufundat faţa în izvor şi a sorbit lacom o înghiţitură uriaşă, dându-şi capul pe spate de plăcere în timp ce sorbea, rânjind către mine în timp ce două pârâiaşe i se scurgeau pe la colţurile gurii, apoi s-a târât mai departe în urmărirea mea. La rândul meu, m-am retras treptat înăuntrul tunelului, până ce am trecut de ultima movilă de arginţi, ajungând cu spatele lângă intrarea în vistierie. Demonul se apropia încet de mine, o flăcăruie roşie pâlpâind în bezna tunelului. Apa fierbea, dând în clocot împrejurul lui, în timp ce se căţăra pe ziduri; în urma lui rămăsese doar un pârâiaş de arginţi, lipindu-i-se de trupul târâitor, de piept, de burtă şi de pulpe; arginţi al căror luciu se pierduse, dar care nu se topiseră, şi demonul a râs din nou către mine, hohotind ca un ecou, şi a ridicat din apă mâna acoperită de arginţi ca de o armură, mi-a fluturat-o prin faţa ochilor, zicându-mi în batjocură:

– Regină a Străvechilor, copilă muritoare, ţi-ai închipuit că mă poate opri un lanţ de argint?

– Nu de argint, am spus. Însă un prieten mi-a spus că nu ţi-e foarte drag soarele. Am aplecat mâna spre ultima moviliţă de arginţi aflată lângă mine; monedele abia se răciseră niţel, atât cât să poată fi atinse, arginţi ce făceau parte din comoara de neînchipuit a Străvechilor; toţi arginţii deodată, până la ultimul, s-au preschimbat pe dată în aur strălucitor.

Demonul a scos un ţipăt de spaimă văzând argintul cum se preschimbă de jur împrejurul lui. Bănuţii de sub el au început iute să se topească, contopindu-se asemenea picăturilor de ploaie care curg laolaltă, şi pe măsură ce se topeau, tunelul s-a umplut de o văpaie liberă de raze de soare, atât de strălucitoare că

ochii au început să-mi lăcrimeze. Licărirea razelor a trecut prin pereții de cristal ai muntelui, încăperea uriașă dinăuntru umplându-se de o lumină puternică, iar monstrul a urlat iar, acoperindu-şi capul cu brațele, încercând disperat să dea îndărăt, târâş prin tunel, ca să scape.

Dar lumina l-a împresurat din toate părțile, atingându-l, iar cenuşa şi tăciunii aprinşi au început să se desprindă ca o coajă de pe trupul lui, lăsând vederii flăcările topite de dedesubt. Arginții împrăştiați pe cap şi pe umeri au început să se topească într-o urzeală groasă de pârâiaşe de metal curgător străbătându-i tot trupul, eliberând şi mai multe raze de soare, în timp ce mici băltoace de aur topit îi încingeau pântecul. Bucăți mari din trup i s-au desprins sub atingerea luminii, iar mădularele au început să i se crape. Se făcea tot mai mic pe măsură ce se căznea, icnind, să scape din tunel. Apa curgea mai departe, strecurându-se printre picioarele mele, dar nu pentru a-i mai stinge lui setea, ci pentru a răci dâra groasă, mată, de metal topit pe care o lăsa în urmă, împroşcând norişori de abur care înrourau pereții tunelului fără măcar să-l ajungă.

Aproape că nu-l mai puteam zări prin ceața umedă. Se micşorase de acum îndeajuns de mult încât să-şi poată răsuci trunchiul în tunel, brațele şi picioarele alungindu-i-se ca nişte fuse, şi trupul subțiindu-se şi fărâmițându-se în bucăți, părțile rămase zămislind degete noi la mâini şi la picioare, care aproape instantaneu au prins să se aşchieze în fâşii subțiri, aprinzându-se şi făcându-se scrum, arzând cu vâlvătaie. Odată ajuns la spărtura din bolta tunelului, am putut să-l aud văitându-se şi gemând, după ce a dat cu ochii de muntele de galbeni, în timp ce tunelul, de jur împrejur, era mai strălucitor decât soarele de amiază – o sută de ani de vară, izbindu-l deodată în față ca răsplată pentru faptele lui, scânteind până în străfundurile muntelui şi revenind cu o lumină şi mai puternică, făcându-l să se micşoreze de la o clipă la alta.

S-a năpustit disperat să urce muntele de galbeni, târându-se cu înfrigurare spre spărtura din tavan, în timp ce aurul de sub el se topea dând naştere unui ocean de lumină. Croindu-şi drum în sus, zvârcolindu-se şi întinzându-se să se agațe de

spărtura cu margini colțuroase, a ajuns pentru o clipă s-o astupe cu propriul trup; marginile ca niște dinți de sticlă au scrâșnit, răzuindu-i cruste groase de metal topit de pe laturile trunchiului, odată cu ele desprinzându-se și bucăți mari din demon, care s-au aprins, arzând cu flacără deschisă. Până și peretele de sticlă s-a topit într-un șuvoi strălucitor de lichid incandescent, fâșii răsucite de aur topit picurând peste marginile spărturii, pecetluind definitiv deschizătura. Încă o bucată mare i s-a desprins din trup, și demonul s-a prăbușit de pe munte urlând, o umbră îmbucătățită a fostei sale ființe.

Am amuțit, privind țintă la spărtura astupată, și am tras cu lăcomie aer în piept, stând într-o albie de metal mat, presărată cu câțiva bulgări de aur care nu se topiseră în întregime, cu apa prelingându-se ca o ploaie pe pereții tunelului. Odată ce lumina aurie a soarelui a pălit între pereții muntelui – retrăgându-se acolo de unde speram că venise – apa curgând pe lângă mine a urcat peste poalele delușorului de aur topit, ajungând în dreptul spărturii închise, într-un nor uriaș de abur, și a răcit sticla și metalul până s-au întărit la loc, încrustând chipul muntelui în cristal vârstat cu dungi și picățele de aur.

Dintr-odată, aerul din tunel a prins a se răci, îndeajuns de tare încât să răcorească sudoarea care îmi brobonise pentru prima oară pielea. Firișoarele de apă prelingându-se pe pereții tunelului începuseră deja să înghețe, albe și reci, iar țurțuri subțiri și lucitori atârnau cu vârfuri ascuțite de bolta tunelului pe măsură ce gheața a prins să facă o pojghiță din ce în ce mai groasă la suprafața râului. M-am întors pe călcâie și mi-am croit drum cu greu împotriva curentului de aer înghețat, ca să ajung în ultima încăpere a vistieriei goale; când am ajuns, întregul râu alcătuia o masă densă de cioburi zimțate de gheață revărsându-se împrejurul meu, asemenea cioburilor de sticlă care se scufundă și se ridică odată cu unda apei în care au fost aruncate, și dintr-odată ușile grele dând înspre vistierie s-au deschis cu zgomot și regele Străvechilor a dat buzna înăuntru.

S-a aplecat și m-a cuprins de mijloc, ridicându-mă pe mal. Răsufla cu greutate; își pierduse în luptă câteva muchii ascuțite ale armurii, una cu trupul, topite în

arcuiri moi, care lăsau să se întrevadă culoarea albastră de dedesubt, dar pe piele începeau deja să i se depună noi straturi de gheață groasă, la fel de repede ca pe suprafața apei, şi vârfuri lucitoare de țurțuri îi creşteau în mănunchiuri pe umeri, la început albe de promoroacă, iar mai apoi tari şi limpezi precum cristalul.

A rămas în picioare, ținându-mă preț de încă o clipă de mijloc, cu chipul aproape împietrit de durere în timp ce privea în lungul tunelului, la dantelăria de metal topit şi întărit care fereca trainic coasta muntelui. Apoi s-a întors spre mine şi mi-a prins amândouă mâinile într-ale lui, ținându-mă strâns şi privindu-mă în ochi, unde lucea un licăr parcă desprins din razele de soare oglindite de pereții de sticlă ai muntelui. L-am privit şi eu în ochi şi pentru o clipă am crezut că avea să îndrăznească… Însă mi-a dat drumul mâinilor dintr-ale lui, s-a dat un pas înapoi şi, într-un gest grațios şi curtenitor, şi-a plecat un genunchi dinaintea mea, a înclinat capul şi a spus:

– Doamnă, deşi alegi să sălăşluieşti în lumea încălzită de soare, eşti cu adevărat o regină a Străvechilor.

#

Părul Irinei se revărsase pe jumătate despletit, bogat şi încâlcit, rece, ud şi mânjit în negru de aceeaşi țărână pe care o avea sub unghiile rupte, şi pe mâinile-i firave, învinețite şi degerate. I-am scos uşurel coroana de pe cap şi am dat-o deoparte şi i-am spălat mâinile până când țărâna şi sângele închegat s-au curățat uşor şi degetele şi-au schimbat culoarea albă, înghețată, începând să arate firesc. Capul îi căzuse moale, ținea umerii plecați şi, pe când îi oblojeam mâinile cu feşe de pânză, şi-a smucit capul şi a privit în oglindă, cu chipul palid.

– Irina, ce se-ntâmplă? i-am şoptit.

– Focul, a spus. Focul se-ntoarce. Magreta, du-te iute…

Dar era prea târziu. O mână a ieşit prin sticla oglinzii, îngrozitoare, ca un peşte săltând deasupra unei ape liniştite, şi s-a prins cu vârful degetelor de rama oglinzii. Semăna cu un buştean arzând mocnit, de culoarea cenuşii, şi negru ca funinginea arsă pe dedesubt, acoperind un miez de flacără încă vie. Apoi din

oglindă a ieşit şi cealaltă mână, şi amândouă au tras în odaie, dintr-odată, capul şi umerii demonului. N-am putut să mai fac nicio mişcare. Eram aidoma unui iepure, unei căprioare, pitită printre copaci, încercând să mă fac mică, liniştită şi nevăzută; mă ascundeam într-o pivniță întunecată îndărătul unei uşi secrete, sperând să nu fiu auzită. Glasul mi-a amuțit în gâtlej.

Demonul s-a ivit negrăit de iute, dezlegat cu desăvârşire de părelnica lui formă omenească. S-a strecurat în odaie cu o repeziciune grozavă, ieşind din oglindă şi sărind pe podea, din spinare ieşindu-i rotocoale de fum, târându-şi picioarele arse şi negre după el, şi a izbit cu mâna în masa de lângă oglindă, prinzându-se de ea ca să se ridice în picioare, chiar de masa pe care se odihnea coroana fermecată.

– *Irina, dulcea mea Irina, cum ai putut să pui la cale o aşa trădare împotriva mea?* a şuierat către ea, când s-a ridicat. *N-o să mai pot să mă desfăt în palatele iernii veşnice! A venit, a venit el, regele iernii, iar regina lui a ferecat muntele, lăsându-mă pe dinafară! M-au alungat, m-au secătuit de puteri, iar ea mi-a furat flacăra ca să dreagă zidurile iernii!*

Apoi s-a întors şi, cu o mişcare largă a brațului fumegând, a răsturnat cât colo oglinda şi măsuța; sticla spartă s-a împrăştiat pretutindeni, iar coroana s-a rostogolit pe podea, ajungând sub pat. Irina a sărit să mă apere; m-a împins către uşă, dar demonul a țâşnit într-acolo iute ca gândul, într-o şerpuire sălbatică pe podea, chiar dacă îşi târşâia picioarele, şi ne-a tăiat calea. Duşumeaua răsuna surd sub paşii lui şi flăcări mici i s-au aprins roşii pe coapse, coborând în chip de scântei către picioare, precum se încing cărbunii când întețeşti un foc.

– *Mi-e atât de sete, sunt uscat de sete!* a spus demonul, croncănind plângăcios. *Trebuie să beau din nou! Irina, Irina, asupra ta mi-aş fi dorit să zăbovesc! M-aş fi desfătat cu gustul tău vreme îndelungată! Dar mi-am pierdut răbdarea, iar acum nu mai am timp; flacăra mea arde mocnit acum. Şi-ai să plângi pentru mine măcar o dată, dulcea mea Irina; o să îmi dai măsura a ceea ce înseamnă frica şi durerea.*

Am început să plâng, cuprinsă de frică; dar Irina s-a aşezat neclintită în faţa mea şi i-a spus în faţă demonului, cu un glas de gheaţă:

– Cernobog, ţi l-am adus pe regele Străvechilor, după cum am făgăduit, şi ţi-am îngăduit să pătrunzi în împărăţia lor. Şi de plâns, am plâns deja o dată, gândindu-mă la ce rele urma să faci acolo. Ţi-am dat tot ce mi-ai cerut. N-o să-ţi mai dau nimic de-acum înainte.

Demonul a mârâit spre ea şi s-a apropiat de noi amândouă. M-am făcut mică de tot de spaimă, picioarele mi s-au înmuiat şi am căzut pe divan; nici măcar n-am putut să privesc în altă parte când demonul s-a năpustit de-a curmezişul odăii şi a prins-o pe Irina de mâini, răsuflarea lui izbindu-ne ca un vânt de groază în faţă, apoi s-a retras cu un urlet de parcă el fusese cel ars şi a sărit înapoi, cu mâinile împreunate.

Arătau ca doi cărbuni reci abia scoşi din ladă, care nu văzuseră vreodată focul. Monstrul gemea, şuiera şi se văicărea de durere, închizând şi deschizând pumnii ca şi cum l-ar fi durut după o zi de trudă. Broboane de aburi s-au înălţat când şi-a întins din nou braţele, o flăcăruie s-a aprins cu un trosnet pe pielea lui, iar mâinile au început să-i strălucească din nou, încinse ca un cuptor.

Şi-a mutat apoi privirea asupra Irinei, cu o furie arzătoare, crescândă, şi a urlat mânios:

– *Nu! Nu! Tu eşti a mea! Tu eşti ospăţul meu!* bătând sălbatic din picior, apoi s-a întors… s-a întors către mine şi am scos în sfârşit un ţipăt de spaimă, eliberându-mi sunetele din gâtlej, timp în care s-a repezit să mă prindă pe mine în locul Irinei.

Pentru o clipă, am simţit doar atingerea oribilă a degetelor lui pe faţă, căldura lor lăuntrică fiind ca fierbinţeala de friguri, bolnăvicioasă şi asudată. Dar era fierbinţeala altui trup şi nu a trecut într-al meu; în schimb, monstrul s-a depărtat de mine dintr-un salt, scoţând încă un vaier ca un trosnet, iar vârfurile tocite ale degetelor i s-au răcit din nou. S-a holbat la mine cu gura larg deschisă,

schimonosită de furie, flăcările iadului scăpărându-i din gâtlej ca dintr-un focar. Irina şi-a pus mâna pe umărul meu.

– Eu şi toţi ai mei, a spus încet. Trebuie să mă laşi în pace pe mine şi pe toţi ai mei, Cernobog; mi-ai dat cuvântul tău, iar altceva n-am poftit şi nu poftesc de la tine.

Demonul o privea stăruitor pe Irina, când uşa odăii s-a deschis deodată. O slujnică de la spălătorie a păşit înăuntru sfioasă, ca şi cum îmi auzise ţipătul, şi venise să vadă dacă se întâmplase ceva. S-a holbat la demon şi a deschis gura să ţipe, dar priveliştea răului a copleşit-o; a rămas mută şi încremenită de spaimă ca un animal hăituit. Cernobog s-a întors şi a zărit-o; s-a repezit spre ea, apoi s-a oprit o clipă, cuprins de grijă, şi doar a întins un braţ ca să-i atingă cu degetul obrazul tânăr şi catifelat, în timp ce fata şi-a întors faţa, chircindu-se de groază şi ridicând mâinile să se apere.

Cât despre mine, mi-am acoperit gura cu mâinile; mi-a venit să mai scot un ţipăt, dar n-am făcut-o, căci lângă mine Irina nici măcar nu s-a clintit. A rămas nemişcată, înaltă şi mândră, privindu-l pe demon, aflat de cealaltă parte a odăii, cu ochi limpezi şi reci, şi faţa ei nu a trădat niciun pic de surprindere când demonul şi-a retras degetul de pe obrazul fetei, cu un mârâit stins, şi s-a răsucit din nou în direcţia noastră, înfuriat din nou. Dar nu mai era atât de dezlănţuit încât să încerce să pună din nou mâinile pe noi, deşi îşi dorea: s-a stăpânit şi a bătut mânios din picior.

– *Nu!* a rostit ţipând. *Nu! Ţi-am promis siguranţă doar ţie şi alor tăi!*

– Da, a spus Irina. Iar ea este tot a mea. Cu toţii sunt ai mei, sunt poporul meu; până la ultimul suflet din Lithvas. Şi nu ai să te mai atingi de ei de azi înainte.

Demonul a rămas ţintuit în loc, uitându-se la ea, cu umerii ridicaţi, cu flăcările arzându-i mocnit în găvanele ochilor, cu dinţii asemenea unor cărbuni lipsiţi de luciu. A scrâşnit din dinţi şi a rostit veninos:

– Mincinoaso! Ființă înşelătoare! M-ai lipsit de ospățul cuvenit mie! Mi-ai furat tronul! Dar drumul meu nu se sfârşeşte aici. O să găsesc o nouă împărăție, un nou cămin, o să găsesc o cale de-a mă hrăni din nou!

Trupul i s-a cutremurat grozav. Flacăra i s-a domolit în gâtlej şi în pântec, iar pielea i s-a închis la loc peste carnea de culoarea tăciunelui, chipul țarului apărând şi desfăşurându-se ca o maramă, întinsă peste grozăvia lăuntrică, ba chiar şi straiele sale au prins formă, cu croiala lor dintru început, de mătase, catifea şi dantele. Mi-am acoperit fața ca să nu pot vedea şi mi-am îngropat capul în perna divanului, până ce creatura s-a întors cu fața spre uşă şi Irina mi-a luat mâna de pe umăr. A rostit apoi cu glas tăios:

– Şi *el* este al meu, Cernobog! Şi pe el trebuie să-l laşi în pace.

Am privit în sus de pe divan, îngrozită: Irina se aşezase drept în calea arătării. Demonul s-a oprit, țintuind-o cu lumina roşiatică încă scânteind în ochii ca două giuvaiere ai țarului.

– *Nu!* i-a răspuns răstit. *Nu, n-am să-l las. El mi-a fost dat în urma unei făgăduieli, printr-o învoială cinstită, şi nu am de ce să ți-l las ție!*

– Dar deja ai făcut-o, a spus Irina, când l-ai silit să se căsătorească cu mine. Dreptul soției are întâietate față de cel al mamei, a adăugat, după care şi-a scos inelul de argint fermecat din deget, şi întinzând mâna l-a prins de deget. Demonul a încercat să se tragă înapoi, dar Irina l-a ținut strâns şi i-a strecurat iute inelul în deget, împingându-i-l până la ultima încheietură.

Cernobog s-a holbat îngrozit la inel, cu chipul schimonosit de furie, deschizând gura să mai scoată un țipăt, dar acesta n-a venit şi întregul trup i s-a încovoiat ca un arc întins. În pântec i-a lucit adânc o lumină, care a început să urce înspre gâtlej: înaintea ei lucea o flăcăruie roşie ca o lumânare ivită de după un colț în întuneric, crescând necontenit în strălucire, apoi trupul i-a fost cuprins de convulsii şi din gâtlej i-a ieşit un singur tăciune aprins, uriaş şi strălucitor, aruncat cu putere pe covor, în dreptul căminului. Din el s-au aprins un mănunchi de flăcări portocalii, unduitoare, fumegând şi sfârâind, care

şuierau, scuipau scântei şi trosneau înspre noi, pline de mânie, o gură roşie, căscată, urlându-şi furia.

Dar chiar lipită de perete, cu umerii îndoiți şi fața plină de îngrijorare, fata de la spălătorie s-a repezit să apuce găleata de fier plină cu nisip, cenuşă şi zgură de lângă vatră. A turnat conținutul găleții peste flăcări, înăbuşindu-le, şi a întors găleata, cu un zăngănit, drept deasupra lor.

A lăsat-o acolo aşa, dându-se zorită înapoi. Firişoare subțiri de fum ieşeau de sub găleată, un cerc negru de arsură întunecând covorul de jur împrejurul ei, dar fără să se întindă prea departe. După câteva clipe, până şi fumul a încetat să mai răzbată. Slujnica se uita țintă în jos, cu răsuflarea întretăiată, apoi m-a privit cu ochi mari, a tresărit şi şi-a dus mâna la obraz, unde avea o pată mică şi neagră de funingine. Dar şi mâinile îi erau murdare tot de funingine şi, după ce s-a frecat pe obraz, nu se mai putea observa deosebirea.

În tot acest timp, tremuram din toate încheieturile. De spaimă, nu mi-am putut desprinde ochii de pe găleată multă vreme. Doar după ce firişoarele de fum s-au risipit, m-am întors în sfârşit, cu o smucitură, s-o privesc pe fetița mea, pe țarina mea. Țarul îi ținea mâna lipită de pieptul lui, inelul din deget licărindu-i palid ca argintul, deopotrivă cu lacrimile care îi curgeau pe obraji ca două pârâiaşe argintii; o privea uimit, cu ochii lui ca două smaralde, ca şi cum înaintea lui se înfățişa cel mai frumos lucru din întreaga lume.

Capitolul XXV

Serghei şi cu mine ne-am întors la Pavys trei săptămâni mai târziu, după ce tata Mandelstam s-a mai întremat şi a putut să aibă grijă împreună cu Stepon de livadă. Pomii creşteau cum nu se putea mai frumos. Serghei a urmat drumul înapoi până la casa ţăranului care avea hambarul zugrăvit cu flori şi l-a luat cu el să-l ajute să doboare câţiva copaci, dându-i o parte din lemn, şi să desţelenească o bucată de pământ. Am dus lemnul la Vysnia şi l-am vândut în târg, de unde am cumpărat puieţi de pomi roditori: meri, pruni şi vişini. Erau cu toţii înfloriţi.

Până ce s-a însănătoşit, tata Mandelstam a scris mai multe scrisori pe care să le luăm cu noi: una dintre ele, către toţi cei care încă îi erau datornici.

– Noi am fost norocoşi, a spus, aşa că hai să fim mărinimoşi la rândul nostru. A fost o iarnă grea pentru toată lumea.

Pesemne trebuie să fi socotit că, dacă ne duceam cu acele scrisori, oamenii din târg aveau să fie bucuroşi mai mult decât îşi doreau să ne ridice în ştreang. Am luat la noi şi hrisovul ţarului, dar la urma urmei ţarul era departe tare. N-avea rost să ne facem griji că sătenii aveau să ne caute să pună mâna pe noi, pentru că nimeni nu-şi irosea timpul vânându-ne: toate muncile câmpului pe care ar fi trebuit să le facă în primăvară le făceau acum, în mare grabă, pentru că vara deja începea să-şi intre în drepturi.

Dar tot am avut parte de surprize odată ce am intrat în târg. Panova Ludmila mătura prin curte şi, la vederea noastră, ne-a strigat:

– Salutare, drumeţilor! Nu poftiţi nişte merinde pentru drum?

Când am privit-o, ne-a recunoscut, a scos un ţipăt, şi-a fluturat mâinile prin aer, în timp ce câţiva bărbaţi au venit în fugă spre noi, s-au oprit şi s-au uitat la noi, iar unul dintre ei a spus:

– Aşadar, n-aţi murit!

De parcă ar fi crezut că trebuia să fi murit.

– Nu, am spus, n-am murit. Şi am primit şi iertare din partea ţarului, am adăugat, după care am scos scrisoarea cu pecete, am desfăcut-o şi le-am arătat-o.

S-a iscat o vânzoleală care a ţinut ceva vreme. M-am bucurat că Stepon nu era cu noi. A venit preotul, apoi perceptorul; au luat scrisoarea şi au citit-o cu voce tare şi toată lumea din sat a ascultat ce scria în ea. Perceptorul mi-a înapoiat scrisoarea, s-a înclinat şi mi-a spus:

– Ei bine, acum trebuie să închinăm un pahar în cinstea norocului vostru!

Şi au adus mese şi scaune din han şi din casa panovei Ludmila, apoi urcioare cu krupnik şi cidru, şi au băut cu toţii în sănătatea noastră. Kajus nu s-a numărat printre ei. Şi nici feciorul lui.

Am fost mai tot timpul nedumerită de ce crezuseră că am murit, dar n-am vrut să întreb nimic. În schimb, am scos scrisorile de la panov Mandelstam şi le-am dat tuturor celor care erau acolo şi aveau de primit, iar pentru cei care nu erau, le-am dat preotului, să le dea el mai departe. După aceea toată lumea s-a înveselit de-a binelea şi au băut cu toţii în sănătatea lui panov Mandelstam.

Apoi am pornit către casa familiei Mandelstam şi am încărcat toate acareturile în căruţă. Panova Gavelyte a fost singura care nu s-a bucurat la vederea noastră. Pesemne plănuise să-i spună panovei Mandelstam la întoarcere că găinile şi caprele erau ale ei din acea clipă şi că n-avea să i le mai dea înapoi. Dar între timp aflase şi ea, ca toată lumea, de scrisoarea ţarului, aşa că la vederea mea şi a lui Serghei a spus doar atât:

– Uite, astea sunt caprele lor.

Şi a arătat către nişte capre jigărite şi costelive.

Atunci am privit-o în ochi şi i-am spus:

– Ar trebui să-ţi fie ruşine.

Şi m-am dus şi am luat de funie caprele cuvenite, ale noastre şi ale lor, şi le-am legat la coada căruţei. Ne-am dus apoi şi am adunat şi toate găinile şi le-am

strâns într-o cutie mare de lemn. Am scos şi mobilele, dimpreună cu lucrurile de pe polițe, şi am împachetat totul cu grijă, iar catastiful cu scoarțe din piele l-am aşezat sub capra căruței, învelit cu băgare de seamă într-o pătură.

După aceea am terminat şi ne puteam de-acum întoarce, dar Serghei a rămas nemişcat pe capra căruței, îngândurat, şi nu a dat bice cailor, iar eu l-am privit şi el a întrebat:

– Crezi oare că l-a îngropat cineva?

Nu i-am răspuns nimic. Nu voiam să mă gândesc la taica. Dar Serghei se gândea deja la el şi m-a făcut şi pe mine să mă gândesc. Şi mi l-am închipuit zăcând acolo, pe duşumeaua casei noastre, neîngropat. Şi cine ştie, chiar şi Stepon ar fi putut începe să se gândească la el. În mintea noastră, avea să rămână pentru totdeauna acolo pe podele, chiar dacă încetase să mai existe.

– O să mergem, am zis în cele din urmă.

Am mânat apoi căruța către vechea noastră casă. Secara creştea în lan. Era plină de buruieni, pentru că nimeni nu se îngrijise de ea, dar era încă înaltă şi verde. Am oprit căruța la marginea lanului, ca să aibă ce paşte caprele şi caii, apoi ne-am dus la copacul coliliu. L-am atins amândoi cu palmele, în acelaşi timp. Nu s-a auzit decât liniştea. Mama nu se mai afla acolo, după cum nici copacul dinaintea casei noastre nu ne vorbea. Dar mama nu mai trebuia să ne vorbească cu glasul unui arbore, pentru că acum o aveam pe mama Mandelstam, şi ea avea să vorbească în locul mamei.

Pe ramurile copacului erau flori argintii. Am cules şase şi le-am depus pe mormântul mamei, una pentru ea, şi câte una pentru fiecare prunc mort. Apoi am intrat în casă. Nimeni nu-l îngropase pe taica, dar priveliştea nu era chiar de speriat. Nişte animale de pradă trecuseră pe acolo, aşa că nu mai rămăseseră decât ciolane şi zdrențe de haine, şi nu mirosea deloc greu, pentru că uşa rămăsese deschisă. Am luat un sac şi am adunat cu grijă oasele în el. Serghei a scos cazmaua. Apoi am dus sacul lângă arborele alb, am săpat o groapă şi l-am

îngropat pe taica lângă celelalte morminte, toate săpate de el, şi i-am pus o piatră la căpătâi.

N-am mai luat nimic din casă. Ne-am urcat în căruță şi am mânat către târg. Se făcea târziu, dar am hotărât să purcedem la drum fără oprire. Aveam să tragem peste noapte în următorul oraş. Aveam de mers cale de cincisprezece verste, dar drumul era liber şi răcoarea nopții era plăcută. Soarele nu asfințise încă de tot. Pe când ieşeam din oraş, de noi s-a apropiat o altă căruță, cu un singur cal. Nu era încărcată, aşa că vizitiul s-a tras la marginea drumului ca să ne lase să trecem, pentru că noi aveam încărcătură, iar când am trecut prin dreptul lui, am văzut că vizitiul era Algis, băiatul lui Oleg. Ne-am oprit o clipă şi ne-am uitat la el, iar el ne-a întors privirea. N-am spus niciun cuvânt, dar atunci am ştiut că nu spusese nimănui unde ne aflam. Doar fugise acasă şi nu spusese nimănui că ne văzuse. I-am făcut un semn din cap, Serghei a smucit hățurile şi am pornit mai departe. Şi noi tot acasă mergeam.

#

Am avut parte de o vară şi de o toamnă sărăcăcioase, chiar şi la adăpostul zidurilor muntelui, aflat acum în siguranță: multe dintre heleşteiele de dedesubt fuseseră secate în urma năvălirii lui Cernobog şi multe vii şi livezi se uscaseră. Dar am hrănit mai întâi copiii, apoi am împărțit ce mai rămăsese, iar regele mi-a spus, pe când ne plimbam împreună prin coridoarele de la poalele muntelui, ca să vedem urmările dezastrului:

– O să se umple de roade odată cu venirea iernii.

Apoi am îngropat morții şi i-am oblojit pe răniți, aşezându-i în rânduri tăcute sub arborii-de-nea: regele a luat cu grijă în palme aşchii de gheață chiar din izvorul râului de sub munte şi le-a pus pe plăgile răniților, apoi a acoperit rănile cu mâinile lui, înduplecând gheața să crească, să se facă una cu trupurile lor. Unele dintre grotele cele mari se închiseseră precum țestoasele care se retrag în carapace şi au trebuit să fie redeschise, iar pe câmpurile de la poalele muntelui

am curățat vița uscată și pomii ofiliți, lăsând pe loc doar plantele ce supraviețuiseră, pregătindu-ne de răsădirea unor noi puieți.

Cel puțin acum eram în stare să umblu de colo până colo fără să mă rătăcesc. Fie că prinsesem secretul locului fără să-mi dau măcar seama, fie muntele însuși îmi era recunoscător, pentru că atunci când porneam în căutarea unei încăperi sau grote uşile şi coridoarele de trebuință mi se deschideau uşurel dinainte. Şi chiar dacă munceam fără preget, am reuşit cum nu se putea mai bine să-mi aflu locul printre ei. Străvechii habar nu aveau de cum se țin socotelile: pesemne că nici nu m-aş fi putut aştepta la aşa ceva din partea unui popor care nu rămânea dator şi era învățat cu încăperi de locuit rătăcitoare, care trebuiau chemate înapoi precum pisicile.

Dar cum lucrurile în împărăție se aflau în neorânduială, aveam nevoie de câteva schimbări în bine. A trebuit să fac rost cu forța de toc şi hârtie de la poeții lor doar ca să am cu ce ține socoteala câmpurilor şi a heleşteielor, a stării în care se aflau şi a roadelor aşteptate, în aşa fel încât să ne ajungă până la venirea iernii. Am făcut împărțeala pe rații şi am socotit zilele, în aşa fel încât nimeni să nu flămânzească până la noua recoltă.

Numărătoarea acestor zile a părut nesfârşită la început, dar fiecare ceas era umplut cu câte ceva de făcut. Spre sfârşit, timpul trecea atât de iute, încât am fost surprinsă peste poate în ziua când m-am trezit şi am descoperit arborii din afara muntelui acoperiți de prima ninsoare a iernii şi am ştiut că drumul regelui se aşternea din nou deschis drumeților Străvechi. Şi mi s-a făcut dor de mama şi de tata, tânjeam să ştiu că sunt bine, dar am rămas pe loc multă vreme, după care am sunat din clopoțel, chemându-mi slujitorii să mă ajute să mă pregătesc de drum.

Pregătirile nu mi-au luat mult. Le învățasem pe Flek şi pe Tsop cum să-mi păstreze hârtiile în bună rânduială, iar catastifele mele erau cu socotelile la zi; nici chiar bunicul nu le-ar fi putut găsi vreo hibă. Mi-am împachetat doar câteva lucruri într-o boccea, puține, dar dragi mie: câteva flori uscate de argint, presate,

o pereche de mănuşi cusute stângaci, pe care Rebeka le făcuse pentru mine, şi rochia pe care o purtasem la balul de Sânziene. Nu era un veşmânt impunător; sărbătoarea fusese una a bucuriei că rămăsesem în viaţă, la câteva săptămâni după ce ne-am îngropat morţii, şi nu avusesem nici timpul, nici puterea de a pregăti ceva cu adevărat măreţ. Nu era decât o rochie simplă, croită dintr-o singură bucată de material, însă era dintr-o mătase argintie şi răcoroasă, care se revărsa printre degete ca apa şi oglindea lumina pătrunsă în miezul muntelui. O purtasem cu părul împletit într-o coadă făcută coc, împodobită cu flori, şi dănţuisem în cerc, ţinându-mă de mâini cu prietenii mei, mai vechi şi mai noi, care munciseră cot la cot cu mine, iar la sfârşit regele a venit dinaintea mea şi a făcut o plecăciune şi împreună am condus cele două şiruri de dansatori prin crângul alb, dănţuind pe sub ramurile care îşi scuturau ultimele flori, în aşteptarea iernii viitoare.

Regele şi-a ţinut făgăduielile făcute, desigur; n-a mai încercat să emită pretenţii asupra mea, iar azi, în chiar ziua primei zăpezi, sania către casă mă aştepta jos, în crâng. Am tras adânc aer în piept, m-am întors pe călcâie şi am ieşit din odaia mea, păşind pe aleea spre crâng. Arborii-de-nea înfloriseră din nou în acea dimineaţă, încărcaţi de frunze şi flori. Din loc în loc, mai erau locuri goale în cercurile îngemănate, unde unii copaci fuseseră nimiciţi de năvălirea lui Cernobog. Însă în fiecare loc liber fusese înmormântat câte un cavaler căzut în luptă, cu un fruct argintiu depus pe piept, iar din sămânţa sădită au ieşit puieţi albi, subţiratici, când am rostit binecuvântarea pentru pomi. Aveau să crească acolo în crâng, chiar şi după plecarea mea. Gândul acesta m-a bucurat, ştiind că las ceva viu după mine.

Dar când am coborât îndeajuns de mult încât să pot zări printre frunze, m-am oprit, iar ochii mă înţepau de atâta strălucire: în spatele saniei, un întreg alai impunător de cavaleri Străvechi se strânsese în întâmpinarea mea, călare pe cerbi cu coarne rămuroase şi ascuţite. Cavalerii şi nobilii Străvechi purtau pe pumn şoimi albi, pe mănuşi încrustate cu nestemate, şi erau înconjuraţi de ogari albi,

strânşi în jurul scărilor de călărie atârnând de şei; argintul şi nestematele licăreau puternic pe veşmintele lor din piele alburie: pe mulți dintre ei îi zărisem lângă porțile muntelui sau ajutând la treburi pe sub copacii din crâng. Dar nu veniseră doar ei; se găseau printre ei şi unii dintre țăranii Străvechi, mişcați şi speriați în acelaşi timp, neliniştiți de gândul de a pătrunde în lumea încălzită de soare, dar veniți să mă petreacă în straiele lor cele mai bune, cu părul împletit cu fir de argint. Şi chiar în primul rând, drept în spatele saniei, stăteau Flek, Tsop şi Shofer, iar Rebeka se agita emoționată în fața mamei ei, înnodându-şi degetele în frâiele împletite ale saniei.

Sub ochii mei se înfiripase toată frumusețea şi primejdia unei nopți adânci de iarnă, iar când am coborât în dreptul alaiului şi regele iernii mi-a întins mâna şi m-a ajutat să urc în sanie, am rămas pe loc preț de câteva clipe, ținându-l încă de mână ca să mă cumpănesc bine, privindu-i cu luare-aminte pe toți, şi pe el ultimul, ca să-mi rămână întipărită în inimă imaginea lor, după ce porțile împărăției iernii aveau să se închidă în urma mea.

M-am aşezat în sanie, clipind des ca să întrerup şuvoiul de lacrimi, iar el s-a aşezat lângă mine şi sania a pornit iute ca gândul peste întinderea de nea. Arborii albi din crâng şi-au desfăcut larg coroanele, de o parte şi de alta a drumului strălucitor dinaintea noastră, de ramurile de deasupra atârnând țurțuri de argint înghețat. Zburam pe drumul fermecat şi vântul rece ne sufla în față, în spate urmându-ne alaiul splendid de vânătoare, sunând din corni lungi şi subțiri, care scoteau sunete la fel de limpezi precum cântecul unei păsări iernatice. Poporul din Lithvas n-avea de ce să se mai teamă de soiul acesta de muzică. Străvechii n-aveau să mai vină printre ei în alt chip afară de cel al unor şoapte pe sub copacii înzăpeziți, pe care n-aveau să şi le amintească decât pe jumătate. Poate că într-o bună zi urma să am şi eu o fiică, iar la auzul sunetului plin de alean al nopții de iarnă intrând prin fereastră, aveam să-i istorisesc poveşti despre un munte strălucitor de sticlă şi despre poporul care trăia în inima lui, şi cum împreună cu regele lor înfruntasem un demon îngrozitor.

L-am privit şezând lângă mine. În ultimele luni purtase mai mult haine aspre ca ale unui lucrător de rând, dar tot albe ca zăpada, cât timp muncise la redeschiderea celor mai adânci încăperi şi tuneluri care se surpaseră, oblojind rănile muntelui aşa cum îşi oblojise poporul. Dar astăzi regele arăta tot atât de măreț ca restul alaiului, stând mândru şi strălucitor în sanie, cu mâna prinsă strâns de balustradă. A lăsat deoparte vechile reținеri: călătoria însăşi s-a terminat mult prea repede. Mi s-a părut că abia plecasem când în față m-a izbit un vânt rece mirosind proaspăt a pin, iar calea deschisă printre copacii albi s-a lărgit, dând într-o poieniță în care se înălța un singur arbore, încă tânăr, dar falnic şi plin de frunze albe, palide, îndărătul unei porți de lemn după care se ascundea o casă acoperită de o pătură gingaşă de nea.

Nu mi-am putut opri un zâmbet când am zărit casa: făcuseră deja atât de multe prin gospodărie. Mi s-au umezit ochii, făcându-mă să văd ca prin ceață fâşiile de lumină aurie strălucind prin crăpăturile din jurul ferestrelor şi al uşii. Rotocoale prietenoase de fum ieşeau prin cele trei coşuri, semn că se găsea câte un cămin în fiecare odaie de o parte şi de alta a casei, iar şopronul era acum lipit cum se cuvine de latura unui hambar trainic. Am zărit un coteț mare de găini, lăzi mari de lemn pentru grâne; iar câteva capre se preumblau prin curte. Chiar în spatele casei se găsea o livadă de pomi roditori sădiți în rânduri, iar de un stâlp de lângă uşă stătea atârnat un felinar, împrăştiindu-şi lumina asupra unei cărări de pietre, proaspăt măturate, care ducea până în dreptul porții.

Sania s-a oprit dinaintea porții, în dreptul arborelui-de-nea. Regele Străvechilor a sărit primul din sanie şi mi-a întins mâna, ajutându-mă să cobor. Alaiul de vânătoare era încă strâns ciorchine în spatele nostru, dar Flek, Tsop şi Shofer au descălecat şi ei, în timp ce un alt nobil le-a ținut frâiele bidiviilor. Cu toții au făcut o plecăciune dinaintea mea. Am tras adânc aer în piept şi m-am dus la fiecare şi i-am sărutat pe obraji, după care mi-am dus mâinile la ceafă şi mi-am desfăcut colierul de aur pe care îl purtam şi i l-am pus la gât Rebekăi. L-a privit ținându-l o clipă în palmă.

– Îți mulțumesc, Mâini-deschise, a spus ea cu glas moale şi parcă într-o doară, iar Flek a tresărit un pic, parcă uşor nesigură şi neliniştită.

Dar eu m-am aplecat şi am sărutat-o pe fetiță pe frunte.

– Pentru puțin, micuțule fulg de nea.

Apoi m-am întors şi am pornit către poartă, atingând-o cu mâna.

La atingerea mea, poarta s-a deschis şi una dintre capre, care rodea lăstari prin zăpada subțire de lângă stâlpii gardului, a tresărit speriată şi a scos un behăit prelung, zgomotos şi plângăreț, fugind spre hambar, pesemne nemulțumită că o străină a apărut de nicăieri în ograda ei plină de tihnă. Uşa casei s-a deschis pe dată şi în prag a apărut mama, cu o broboadă înfăşurată în jurul umerilor, cu fața strălucind de speranță, de parcă stătuse în aşteptare lângă uşă; a scos un strigăt scurt şi a alergat către mine pe potecă, iar broboada i-a alunecat de pe umeri, zburându-i, roşie, în zăpadă, iar eu am alergat la rându-mi către ea şi i-am sărit în brațe râzând şi plângând în acelaşi timp, atât de veselă încât m-au părăsit toate părerile de rău. Tata se afla chiar în spatele ei, iar Wanda, Serghei şi Stepon alcătuiau un şir în spatele tatei; m-au înconjurat cu toții: părinții ei, sora şi frații mei, ba chiar şi un câine ciobănesc cu blana lățoasă a apărut lângă noi, bucuros nevoie-mare, încercând să ne lingă pe toți deodată, după care s-a înțepenit pe picioare şi a lătrat tare de două ori, a scheunat şi a alergat la picioarele lui Serghei, privindu-ne vigilent din spatele lui.

M-am întors cu fața spre drum: călăreții Străvechi nu dispăruseră încă, adunați în alai strălucitor de vânătoare, iar regele lor a intrat pe poartă după mine, desprins parcă dintr-un basm de iarnă, înalt şi aproape de necrezut sub lumina caldă a felinarului, prinzând viață aievea doar datorită licărului rece-albăstrui de zăpadă din spatele lui, care îi dădea contur. Mama şi tata m-au strâns un pic mai tare în brațe, privindu-l cu îngrijorare, dar îşi dăduse cuvântul şi nu mai aveam a mă teme. Am înghițit în sec, mi-am înălțat un pic capul şi i-am zâmbit:

– O să-mi dai voie, de data asta, să-ți mulțumesc pentru că m-ai adus acasă?

A clătinat din cap şi mi-a spus:

– Doamnă, m-aş dispreţui dacă aş încerca să te ţin cu un asemenea şiretlic.

Apoi s-a întors, făcându-le semn lui Flek, lui Tsop şi lui Shofer, care au intrat tustrei în curte, purtând câte un cufăr, iar în urma lor venea Rebeka, ţinând în mâini o cutiuţă. Au pus cuferele jos şi le-au deschis: două erau pline cu argint, unul cu aur, iar cutiuţa era plină cu giuvaieruri limpezi, iar regele Străvechilor s-a întors către părinţii mei, care îl priveau uluiţi, şi le-a spus:

– Aveţi în casa aceasta o fată de măritat, la a cărei mână jinduiesc; eu sunt stăpânul pădurii albe şi al muntelui de sticlă şi am ieşit din împărăţie în alai cu cei din poporul meu, să-mi fie chezaşi şi martori cererii în căsătorie pe care v-o înaintez, aducând aceste daruri casei voastre ca dovadă a vredniciei mele şi cerându-vă consimţământul de-a o putea curta.

Mama şi tata m-au privit neliniştiţi. Nu eram în stare să scot un cuvânt. Eram prea preocupată să-l privesc: timp de *şase luni* nu *mă* învrednicise măcar cu un cuvânt despre aşa ceva; pentru că acum era neclintit în hotărârea lui de a mă cere după cine ştie ce datini trăsnite care legiuiau curtarea unei domniţe de către un rege Străvechi. Mi-am închipuit că printre ele trebuiau să se numere uciderea de balauri şi alte încercări eterne, pesemne şi vreun război–două. *Nu, mulţumesc!* mi-am zis.

– Dacă ai vrea să mă curtezi cu adevărat, i-am spus, ar trebui s-o faci după legile familiei *mele* şi ar trebui să te căsătoreşti cu mine după aceleaşi legi. Nu-ţi mai irosi timpul pe-aici!

S-a oprit şi s-a uitat la mine, iar în ochi i s-a aprins pe dată o flăcăruie strălucitoare; a făcut un pas către mine, mi-a întins mâna şi a rostit cu un glas cât se poate de serios:

– Şi dacă aş face-o? Oricare-ar fi ele, o să-mi încerc norocul, dacă îmi dai o cât de mică speranţă.

– Chiar aşa? am spus şi mi-am încrucişat braţele, ştiind că lucrurile aveau, de bună seamă, să se termine acolo.

Şi nu îmi părea rău; n-avea să-mi pară niciodată rău. N-aveam să regret niciun bărbat care n-avea să mă curteze după legea poporului meu, oricât de mult mi-ar fi oferit în schimb; în inima mea rămăsese viu cel puțin legământul între mine şi neamul meu, în virtutea căruia fiii şi fiicele mele aveau să fie copiii lui Israel, fără deosebire de locul în care ar fi trăit. Şi asta chiar dacă într-un ungher ascuns al minții se poate să fi gândit, o dată sau de două ori, şi doar pentru o clipă, că ar *merita* oarecum să ai parte de un soț care mai degrabă şi-ar tăia singur gâtul decât să te mintă sau să te înşele. Dar n-ar fi meritat, dacă n-ar fi pus pe soția lui tot atâta preț ca pe mândria lui. N-aveam să mă vând atât de ieftin încât să mă mărit cu un bărbat care m-ar fi iubit mai puțin decât restul comorilor lui, chiar dacă printre ele s-ar fi numărat împărăția iernii.

I-am spus lămurit acestea, fără părere de rău, şi, când am terminat, a rămas o clipă tăcut, privindu-mă, iar mama a adăugat:

– Şi pe lângă acestea, mai e nevoie să deschizi un drum pe care să se întoarcă acasă, ori de câte ori vrea să-şi viziteze familia!

M-am uitat la ea: mă ținea strâns de mână şi ochii îi scăpărau scântei privindu-l aprig pe rege.

Acesta s-a întors către mama şi a spus:

– Drumul meu se deschide numai iarna, dar cât rămâne deschis, am s-o aduc acasă după plac: te mulțumeşte învoiala aceasta?

– Atâta timp cât iarna nu se risipeşte şi dispare ori de câte ori nu vrei tu s-o vezi plecată, a rostit mama cu acreală în glas.

Dintr-odată am simțit nevoia să izbucnesc în lacrimi şi să mă agăț de ea îmbrățişând-o, dar în acelaşi timp eram atât de fericită că aş fi putut începe să cânt de una singură, iar când privirea regelui a întâlnit-o din nou pe a mea, m-am întins spre dânsul şi i-am luat mâna în mâna mea.

Ne-am căsătorit două săptămâni mai târziu: o nuntă micuță, care a avut loc în căsuța din luminiş, dar la care au participat bunicul şi bunica, veniți de la Vysnia, împreună cu rabinul, în caleaşca personală a ducelui, aducând cu ei un

dar – o oglindă înaltă de argint, cu ramă de aur, care fusese trimisă de la Koron. Iar soțul meu mi-a ținut mâinile într-ale lui sub baldachinul alb, a sorbit din vin împreună cu mine şi a spart paharul.

Iar pe zapisul contractului de căsătorie, dinaintea mea, a părinților mei şi a rabinului, având-u-i drept martori pe Wanda şi pe Serghei, şi-a iscălit, cu cerneală argintie, numele.

Însă de spus, n-o să vi-l spun niciodată.

SFÂRŞIT